Anayasa Mahkemesi
Kararlar Dergisi

59/3
2022

ANAYASA MAHKEMESİ
KARARLAR DERGİSİ

Sayı: 59

3. Cilt

2022

Anayasa Mahkemesi Yayınları
ISSN 1300-9729

2022 yılında Resmi Gazete'de yayımlanan Anayasa Mahkemesi Kararlarının özgün şekliyle yer aldığı bu dergide, sınıflandırma "karar numarasına" göre yapılmıştır.

Kütüphane ve Yayın Komisyonu

Engin YILDIRIM (Başkan)
Yılmaz ÇINAR (Üye)
Ömer GEDİK (Üye)

Kitabı Yayıma Hazırlayan
Anayasa Mahkemesi Başkanlığı
Yayın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü

Adres : Ahlatlıbel Mahallesi İncek Şehit Savcı
Mehmet Selim Kiraz Bulvarı No: 4
06805 Çankaya/Ankara
Telefon : (312) 463 73 00
Faks : (312) 463 74 00
e-posta : bilgi@anayasa.gov.tr
Twitter : @AYMBASKANLIGI
Web : www.anayasa.gov.tr

Tasarım ve Baskı
EPAMAT
Basın Yayın Promosyon San. Tic. Ltd. Şti.
Telefon : (0312) 394 48 63
Faks : (0312) 394 48 65
Web : www.epamat.com.tr

Baskı Tarihi:
Nisan, 2023

Dizinler

I- Alfabetik İndeks 2165
II- Yasa Numarasına Göre İptal ve İtiraz Davaları Dizini 2175
III- Karar-Esas-Resmi Gazete Tarihi-Karar Tarihine Göre Dizinler 2183
IV- Anayasa Maddeleri Dizini 2193
V- Anayasa Mahkemesi Kararlar Dergisi Dizini (1962-2022) 2197

Esas Sayısı : 2022/9
Karar Sayısı : 2022/80
Karar Tarihi : 21/6/2022

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Çorum İnfaz Hâkimliği

İTİRAZIN KONUSU: 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 107. maddesinin (12) numaralı fıkrasında yer alan "*…kasıtlı bir suç işlemesi…*" ibaresinin "*sırf askerî suçlar*" yönünden Anayasa'nın 2., 5. ve 10. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebidir.

OLAY: Koşullu salıverilme kararının geri alınması talebiyle açılan davada itiraz konusu kuralın "*sırf askerî suçlar*" yönünden Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptali için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKMÜ

Kanun'un 107. maddesinin itiraz konusu kuralın da yer aldığı (12) numaralı fıkrası şöyledir:

> "*(12) Koşullu salıverilen hükümlünün, denetim süresinde hapis cezasını gerektiren **kasıtlı bir suç işlemesi** veya kendisine yüklenen yükümlülüklere, infaz hâkiminin uyarısına rağmen, uymamakta ısrar etmesi hâlinde koşullu salıverilme kararı geri alınır.*"

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Engin YILDIRIM, Hicabi DURSUN, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU, Basri BAĞCI, İrfan FİDAN ve Kenan YAŞAR'ın katılımlarıyla 24/2/2022 tarihinde yapılan

ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

2. Başvuru kararı ve ekleri, Raportör Onur MERCAN tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu kanun hükmü, dayanılan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Anlam ve Kapsam

3. Koşullu salıverilme, mahkûm edildiği hürriyeti bağlayıcı cezalardan kanunun gösterdiği bir kısmını iyi hâlle ve kurallara uyarak geçirmiş bulunan hükümlünün konulmuş olan şartlara riayet etmediği takdirde geri alınması şartı ile hükümlülük süresini tamamıyla bitirmeden, infaz hâkimince alınacak bir kararla salıverilmesini ve böylece serbest hayata dönmesini ya da bu hayata geçişin kolaylaştırılmasını sağlayan bir hukuki kurumdur (benzer yöndeki kararlar için bkz. AYM, E.2001/4, K.2001/332, 18/7/2001; E.2020/44, K.2020/41, 17/7/2020, § 25).

4. 5275 sayılı Kanun'un 107. maddesinin (12) numaralı fıkrasında, koşullu salıverilen hükümlünün denetim süresinde hapis cezasını gerektiren kasıtlı bir suç işlemesi veya kendisine yüklenen yükümlülüklere infaz hâkiminin uyarısına rağmen uymamakta ısrar etmesi hâlinde koşullu salıverilme kararının geri alınacağı öngörülmüş olup anılan fıkrada yer alan "…*kasıtlı bir suç işlemesi*…" ibaresi itiraz konusu kuralı oluşturmaktadır. Kural "*sırf askerî suçlar*" yönünden incelenmiştir.

5. 22/5/1930 tarihli ve 1632 sayılı Askeri Ceza Kanunu'nun 53. maddesinde 5275 sayılı Kanun'un koşullu salıverilme ve koşullu salıverilme kararının geri alınmasına ilişkin hükümlerinin askerî şahıslar hakkında da uygulanacağı, ayrıca koşullu salıverilme kararı alanların askerî yükümlülüklerinin tahliyeleri sonrasında tamamlattırılacağı belirtilmiştir.

6. 1632 sayılı Kanun'un ek 11. maddesinin ikinci fıkrasında ise bu Kanun'un 60., 62., 65., 66., 67., 68., 70., 79., 81., 82., 85., 87., 88., 89., 90., 91., 97., 98., 100., 101., 102. ve 136. maddelerinde düzenlenen ve asker kişiler tarafından işlenen suçların sırf askerî suç olduğu belirtilmiştir.

7. Sırf askerî suçlar anılan ek 11. maddede sayma yoluyla belirlendiğinden kuralın sırf askerî suçlar yönünden kapsamı anılan maddede sayılanlarla sınırlıdır. Kuralla hükümlünün denetim süresi içinde kasten işlediği ve hapis cezası gerektiren suç ile infazı devam eden cezayı aldığı suçun sırf askerî suç veya diğer suçlardan biri olmasına göre ayrım yapılmaksızın denetim süresinde işlenen ve hapis cezasını gerektiren kasıtlı herhangi bir suçun koşullu salıverilme kararının geri alınmasına neden olacağı öngörülmüştür. Bu itibarla koşullu salıverilen hükümlünün önceki suçu hangi suç olursa olsun sonraki sırf askerî suçu koşullu salıverilme kararının geri alınmasına neden olmaktadır.

8. 5275 sayılı Kanun'un 107. maddesinin (13) numaralı fıkrasında ise koşullu salıverilme kararının geri alınması hâlinde hükümlünün sonraki suçu işlediği tarihten itibaren başlamak ve hak ederek tahliye tarihini geçmemek şartıyla sonraki işlediği her bir suç için verilen hapis cezasının iki katı sürenin ceza infaz kurumunda çektirilmesine karar verileceği, koşullu salıverilme kararının geri alınmasından sonra aynı hükmün infazı ile ilgili hakkında bir daha koşullu salıverilme kararının verilemeyeceği hükme bağlanmıştır.

B. İtirazın Gerekçesi

9. Başvuru kararında özetle; 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 58. maddesinin (4) numaralı fıkrasında sırf askerî suçlar ile diğer suçlar arasında tekerrür hükümlerinin uygulanmayacağının hükme bağlanması suretiyle sırf askerî suçların diğer kasıtlı suçlardan ayrı bir yere konulduğu, bu hükümle sırf askerî suçların kişilerin sivil hayatlarında etki doğurmamasının amaçlandığı, askerlik hizmeti sırasında işlenen ve hayatın başka bir evresinde işlenme imkânı bulunmayan sırf askerî suçların askerlik hayatı dışında etki doğurmasının hukuk devleti ve eşitlik ilkeleriyle bağdaşmadığı, kişinin işlediği sırf askerî suç nedeniyle koşullu salıverilme kararının geri alınarak ağır bir infaz koşuluna tabi tutulmasının hakkaniyet ve adalet ilkelerini ihlal ettiği, denetim süresi içinde sırf askerî suç işleyenler ile diğer suçları işleyenlerin aynı hukuki durumda olmadıkları, devletin temel amaç ve görevleri kapsamında askerlik hizmetini yerine getiren kişilerin işledikleri sırf askerî suçların sivil hayatlarını etkilememesi için koşullu salıverilme konusunda da düzenleme yapılması gerektiği belirtilerek kuralın "*sırf askerî suçlar*" yönünden Anayasa'nın 2., 5. ve 10. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

C. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

10. Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti; eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına saygılı, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adil bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuk kurallarıyla kendini bağlı sayan ve yargı denetimine açık olan devlettir.

11. Hukuk devletinin temel unsurlarından biri de *belirlilik* ilkesidir. Bu ilkeye göre yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesi gerekir. Belirlilik ilkesi, hukuksal güvenlikle bağlantılı olup kişinin kanundan belirli bir kesinlik içinde hangi somut eylem ve olguya hangi hukuksal yaptırımın veya sonucun bağlandığını, bunların idareye hangi müdahale yetkisini verdiğini bilmesini zorunlu kılmaktadır. Kişi ancak bu durumda kendisine düşen yükümlülükleri öngörebilir ve davranışlarını ayarlayabilir. Hukuki güvenlik ilkesi bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar (AYM, E.2020/80, K.2021/34, 29/4/2021, § 25).

12. 5237 sayılı Kanun'un "*Kast*" başlıklı 21. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinde kast, suçun kanuni tanımındaki unsurların bilerek ve istenerek gerçekleştirilmesi olarak tanımlanmıştır. Anılan Kanun'un 50. maddesinin (5) numaralı fıkrasında ise uygulamada asıl mahkûmiyetin bu madde hükümlerine göre çevrilen adlî para cezası veya tedbir olduğu ifade edilmiştir.

13. Diğer yandan 5275 sayılı Kanun'un 107. maddesinin (15) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde "*Hükümlü, geri kalan süre içinde işlediği kasıtlı bir suçtan dolayı hapis cezasına mahkûm edilirse*…" denilerek koşullu salıverilme kararının geri alınmasına neden olan kasıtlı suçun sonuç ceza olarak hapis cezası verilmiş kasıtlı suç olduğu ortaya konulmuştur. Bu itibarla denetim süresinde işlenen kasıtlı suç nedeniyle verilen kısa süreli hapis cezasının seçenek yaptırımlara çevrilip çevrilmeyeceğine bağlı olarak koşullu

salıverilme kararının geri alınıp alınmayacağı farklılık gösterebilmektedir. Başka bir deyişle koşullu salıverilme kararı ancak mahkemenin vereceği sonuç cezanın hapis cezası olması hâlinde geri alınmaktadır. Bununla birlikte 5237 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca kısa süreli hapis cezasının adli para cezasına veya anılan fıkrada sayılan tedbirlere çevrilmesine karar verilirken suçlunun kişiliği, sosyal ve ekonomik durumu, yargılama sürecinde duyduğu pişmanlık ve suçun işlenmesindeki özellikler gözetilecektir. Hapis cezasının seçenek yaptırımlara çevrilmesine karar verilirken gözetilmesi gereken hususlar kanunla düzenlenerek keyfî uygulamalara karşı koruyucu önlem alındığı açıktır.

14. Anılan hükümler dikkate alındığında açık, net, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olan kuralın belirlilik ilkesiyle çelişmediği ve öngörülebilir nitelikte olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

15. Hukuk devleti ilkesi gereğince kanunların kamu yararını gerçekleştirmek amacıyla yapılması gerekir. Anayasa Mahkemesince kamu yararı konusunda yapılacak inceleme, kanunun kamu yararı amacıyla yapılıp yapılmadığının araştırılmasıyla sınırlıdır. Anayasa'nın çeşitli hükümlerinde yer alan kamu yararı kavramının Anayasa'da bir tanımı yapılmamıştır. Ancak Anayasa Mahkemesinin kararlarında da belirtildiği gibi kamu yararı; bireysel, özel çıkarlardan ayrı ve bunlara üstün olan toplumsal yarardır. Kamu yararı düşüncesi olmaksızın yalnız özel çıkarlar için veya sadece belli kişilerin yararına kanun hükmü konulamaz. Böyle bir durumun açık bir biçimde ve kesin olarak saptanması hâlinde söz konusu kanun hükmü Anayasa'nın 2. maddesine aykırı düşer. Açıklanan istisnai hâl dışında bir kanun hükmünün gereksinimlere uygun olup olmadığı, hangi araç ve yöntemlerle kamu yararının sağlanabileceği kanun koyucunun takdirinde olduğundan bu kapsamda kamu yararı değerlendirmesi yapmak anayasa yargısıyla bağdaşmaz (AYM, E.2020/53, K.2021/55, 14/7/2021, § 23).

16. Kuralla koşullu salıverilen hükümlünün iyi hâlli şekilde hayatına devam etmesi ve bu bağlamda denetim süresi içinde suç işlemesinin engellenmesi suretiyle kamu düzeninin sağlanması hedeflenmektedir. Bu itibarla kuralın kamu yararı dışında bir amaca yönelik olduğu söylenemez.

17. Ceza ve ceza yerine geçen güvenlik tedbirleriyle bunların infazına ilişkin kurallar, Anayasa'nın konuya ilişkin kuralları başta olmak üzere

ülkenin sosyal, kültürel yapısı, etik değerleri ve ekonomik hayatın ihtiyaçları gözönüne alınarak saptanacak ceza siyasetine göre belirlenir. Buna göre hangi fiilin suç sayılacağı, cezanın türü ve miktarı ile infaza ilişkin yasal düzenlemeler temelde devletin suç ve ceza politikasına bağlı bir konudur. Suç ve ceza yönünden sınırları belirtilen bu takdir alanı, ceza sisteminin tamamlayıcı bölümünü oluşturan infaz hukuku için de geçerlidir (AYM, 2020/53, 2021/55, 14/7/2021, §§ 186-187).

18. Almış olduğu cezanın tamamı infaz edilmeden koşullu salıverilen hükümlünün denetim süresinde belirli yükümlülüklere tabi tutulması mümkündür. Sırf askerî suçlar; askerî disiplini korumak ve sürdürmek, adalet ile disiplin arasında denge sağlamak, adil ve sürekli bir disiplin düzeni oluşturmak amacıyla ihdas edilmiştir. Başka bir ifadeyle bu suçlar, askerî disiplini korumak ve sürdürmek ile askerî hizmete veya göreve bağlı olan kamusal menfaati korumak amacıyla öngörülmüştür (AYM, E.2018/161, K.2019/13, 14/3/2019, § 17).

19. Bununla birlikte kanun koyucuyu koşullu salıverilme kararının geri alınması bağlamında denetim süresinde işlenen sırf askerî suçlar ile diğer suçlar arasında ayrım yapmaya zorlayacak anayasal bir neden bulunmamaktadır. Bu itibarla hakkında koşullu salıverilme kararı verilen hükümlünün denetim süresinde sırf askerî bir suç işlememesinde toplumsal bir fayda görerek diğer suçlar gibi bu suçları da işlemesini engelleyebilecek bir kural öngörmesi kanun koyucunun takdirindedir.

20. Kanun koyucu, takdir yetkisi kapsamındaki düzenlemeleri yaparken hukuk devleti ilkesinin bir gereği olan ölçülülük ilkesiyle bağlıdır. Bu ilke elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. *Elverişlilik* getirilen kuralın ulaşılmak istenen amaç için elverişli olmasını, *gereklilik* getirilen kuralın ulaşılmak istenen amaç bakımından gerekli olmasını, *orantılılık* ise getirilen kural ile ulaşılmak istenen amaç arasında olması gereken ölçüyü ifade etmektedir. Bir kuralda öngörülen düzenleme ile ulaşılmak istenen amaç arasında da ölçülülük ilkesi gereğince makul bir dengenin bulunması zorunludur (AYM, E.2020/95, K.2022/3, 26/1/2022, § 17). Buna göre denetim süresinde kasten işlenen sırf askerî suç nedeniyle verilen hapis cezasının koşullu salıverilme kararının geri alınmasına neden olacağını öngören kuralın elverişlilik, gereklilik ve orantılılık alt ilkelerine uygun olması gerekir.

21. Denetim süresinde hapis cezasını gerektiren sırf askerî suç işleyen hükümlü hakkında daha önce verilmiş olan koşullu salıverilme kararının geri alınmasının yeni bir suçun işlenmesini caydırıcı ve önleyici etkiye neden olacağı gözetildiğinde kuralın kamu düzeninin sağlanması biçimindeki meşru amaca ulaşma bakımından elverişli ve gerekli olmadığı söylenemez.

22. Kuralla hükümlünün denetim süresinde işlediği tüm suçların değil yalnızca hapis cezası gerektiren kasıtlı suçların koşullu salıverilme kararının geri alınmasına neden olacağı öngörülmüştür. Başka bir deyişle denetim süresinde kasıtlı bir suç işleyen hükümlüye hapis cezası verilmemesi durumunda koşullu salıverilme kararı geri alınmayacaktır. Bu itibarla kuralın sırf askerî suçlar yönünden hükümlüye katlanamayacağı bir külfet yüklemediği dolayısıyla sınırlama amacı ve aracı arasında makul olmayan bir dengesizliğin bulunmadığı anlaşılmaktadır. Buna göre *orantılılık* alt ilkesi yönünden de kuralın ölçülülük ilkesini ihlal etmediği sonucuna ulaşılmıştır.

23. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 2. maddesine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.

Selahaddin MENTEŞ ve Kenan YAŞAR bu görüşe katılmamışlardır.

Kuralın Anayasa'nın 5. maddesine de aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa'nın 2. maddesi yönünden yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa'nın 5. maddesi yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kuralın Anayasa'nın 10. maddesiyle ilgisi görülmemiştir.

IV. HÜKÜM

13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 107. maddesinin (12) numaralı fıkrasında yer alan "… *kasıtlı bir suç işlemesi*…" ibaresinin "*sırf askerî suçlar*" yönünden Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, Selahaddin MENTEŞ ile Kenan YAŞAR'ın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA 21/6/2022 tarihinde karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN	Başkanvekili Kadir ÖZKAYA
Üye Engin YILDIRIM	Üye Hicabi DURSUN	Üye Muammer TOPAL
Üye M. Emin KUZ	Üye Rıdvan GÜLEÇ	Üye Recai AKYEL
Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ	Üye Yıldız SEFERİNOĞLU	Üye Selahaddin MENTEŞ
Üye Basri BAĞCI	Üye İrfan FİDAN	Üye Kenan YAŞAR

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Koşullu salıverilme kararının geri alınması talebiyle açılan davada 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 107. maddesinin (12) numaralı fıkrasında yer alan "… *kasıtlı bir suç işlemesi*…" ibaresinin "*sırf askerî suçlar*" yönünden Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, itiraz yoluna başvurmuştur. Sayın çoğunluk kuralın Anayasa'nın 2. maddesine aykırı olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

2. İtiraz konusu kuralla koşullu salıverilen hükümlünün denetim süresi içinde hapis cezası gerektiren kasıtlı bir suç işlemesi hâlinde koşullu salıverilme kararının geri alınacağı öngörülmüştür. Bununla birlikte 5275 sayılı Kanun'un 107. maddesinin 20/7/2017 tarihli ve 7035 sayılı Bölge Adliye ve Bölge İdare Mahkemelerinin İşleyişinde Ortaya Çıkan Sorunların Giderilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 25. maddesi ile değişik (15) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde

"*Hükümlü, geri kalan süre içinde işlediği kasıtlı bir suçtan dolayı hapis cezasına mahkûm edilirse*…" ifadesi kullanılmıştır. Anılan fıkrada hükümlünün hapis cezasına mahkûm edilmesinden bahsedilmesi sebebiyle koşullu salıverilme kararının geri alınması için denetim süresi içinde işlenen suç için hapis cezası öngörülmüş olmasının yeterli olmadığı, hükümlünün bahse konu suçtan dolayı hapis cezası ile cezalandırılması gerektiği, başka bir deyişle hükümlünün denetim süresinde işlediği kasıtlı suçtan dolayı verilen sonuç cezanın hapis cezası olmaması hâlinde koşullu salıverilme kararının geri alınamayacağı anlaşılmaktadır. Yargıtay uygulaması da bu yöndedir (bkz. Yargıtay 1. Ceza Dairesi, E.2016/5358, K.2016/3896, 14/11/2016).

3. Diğer yandan kuralın yer aldığı maddenin (13) numaralı fıkrası uyarınca koşullu salıverilme kararının geri alınması durumunda hükümlünün sonraki suçu işlediği tarihten itibaren başlamak ve hak ederek tahliye tarihini geçmemek koşuluyla sonraki işlediği her bir suç için verilen hapis cezasının iki katı sürenin ceza infaz kurumunda çektirilmesine karar verilecek ve koşullu salıverilme kararının geri alınmasından sonra aynı hükmün infazı ile ilgili hakkında bir daha koşullu salıverilme kararı verilemeyecektir.

4. 24/6/2021 tarihli ve 7329 sayılı Askeri Ceza Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 1. maddesinde sırf askerî suçlar sayma yoluyla belirlenerek, 22/5/1930 tarihli ve 1632 sayılı Askeri Ceza Kanunu'nun 60., 62., 65., 66., 67., 68., 70., 79., 81., 82., 85., 87., 88., 89., 90., 91., 97., 98., 100., 101., 102. ve 136. maddelerinde düzenlenen ve asker kişiler tarafından işlenen suçların sırf askerî suç olduğu hükme bağlanmıştır. Kanun teklifinin bahse konu 1. maddeye ilişkin gerekçesinde "*1632 sayılı Askerî Ceza Kanununa eklenen ek 11 inci maddeyle, kanunilik ilkesine uygun olarak askerî suçların tanımı yapılmakta ve sırf askerî suçlar belirlenmektedir. Yürürlükteki askerî mevzuatta askerî suç ve sırf askerî suç tanımı bulunmamaktadır. Söz konusu tanımlar Askerî Yargıtay içtihatlarıyla şekillenmiştir. Maddenin birinci fıkrasında askerî suçlar, 1632 sayılı Kanunda düzenlenen suçlar ile asker kişinin askerlik hizmet ve görevleriyle ilgili olarak işlediği suçlar olarak tanımlanmaktadır. Belirtmek gerekir ki, 1632 sayılı Kanunda düzenlenen bazı suçlar asker olmayan kişiler tarafından da işlenebilmektedir. Bu durumda yine 1632 sayılı Kanun uygulanacak ve belirlenen askeri suçlara ilişkin davalara bakacak mahkemelerde yargılama yapılacaktır. Maddenin ikinci fıkrasında, sırf askerî suçların hangi suçlar*

olduğu düzenlenmektedir. Bu suretle, sırf askerî suçlara bağlanan sonuçların sadece bu fıkrada düzenlenen suçlar bakımından uygulanması sağlanmaktadır." denilmiştir.

5. Anayasallık denetimi kapsamında öncelikle kuralın amacının ortaya konulması gerekir. Bu bağlamda kural incelendiğinde, hükümlünün denetim süresi içinde hapis cezası gerektiren kasıtlı bir suç işlemesi durumunda iyi hâlli olduğuna ilişkin kabulün ortadan kalkacağı değerlendirilerek bu hükümlü hakkındaki koşullu salıverilme kararının geri alınmamasının adalet duygusunu zedeleyebileceğinin kabul edildiği anlaşılmaktadır. Öte yandan hükümlünün denetim süresinde hapis cezası gerektiren kasıtlı bir suç işlemesinin sosyal hayata uyum sağlayamadığını ve tehlike oluşturduğunu göstereceği kabul edilerek kuralla toplumsal huzurun sağlanması da hedeflenmektedir. Bu itibarla kuralın adil hukuk düzenini sürdürme ve toplumun huzurunu sağlama bağlamında kamu yararı amacına yönelik olduğu anlaşılmaktadır.

6. Koşullu salıverilme kararının geri alınmasına yol açacak durumları belirleme konusunda kanun koyucunun geniş bir takdir yetkisi bulunmakla birlikte, bu konuda yapılacak düzenlemelerin hukuk devleti ilkesinin bir gereği olarak ölçülülük ilkesi yönünden denetlenmesi gerektiği açıktır. Bu itibarla kuralın sırf askerî suçlar yönünden elverişlilik, gereklilik ve orantılılık alt ilkelerine aykırı olmaması gerekir.

7. Askerî suçlar ve sırf askerî suçlar; askerî disiplini korumak ve sürdürmek, adalet ile disiplin arasında denge sağlamak, adil ve sürekli bir disiplin düzeni oluşturmak amacıyla ihdas edilmiştir. Başka bir ifadeyle askerî suçlar ve sırf askerî suçlar, askerî disiplini korumak ve sürdürmek ile askerî hizmete bağlı olan kamusal menfaatin korunması amacıyla öngörülmüştür (AYM, E.2017/32, K.2018/81, 11/7/2018, § 11).

8. 22/5/2005 tarihli ve 5352 sayılı Adli Sicil Kanunu'nun 5. maddesinde sırf askerî suçlara ilişkin mahkûmiyet hükümlerinin adli sicil kaydına işlenmeyeceği, 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 58. maddesinin (4) numaralı fıkrasında ise sırf askerî suçlarla diğer suçlar arasında tekerrür hükümlerinin uygulanmayacağı öngörülerek sırf askerî suçlar ile diğer suçlar arasında belirgin bir fark olduğu ortaya konulmuştur. Özellikle sırf askerî suçlara ilişkin mahkûmiyet hükümlerinin adli sicil

kaydına işlenmemesi bu suçları işleyen kişilerin sivil hayatta toplum için tehdit oluşturduklarını düşünmeye engel teşkil etmektedir.

9. Koşullu salıverilme kararının geri alınması bağlamında sırf askerî suçlar değerlendirilir iken, sivil hayatta söz konusu olmayan bu suçların koruduğu hukuki değer yanında asker kişiler tarafından işlenebildikleri, asker kişilerin ise ağır disiplin ve hizmet koşulları altında görev yaptıkları, daha da önemlisi yükümlüler yönünden askerî kurallara tabi olmanın yasal bir zorunluluk olduğu hususları da göz önünde bulundurulmalıdır.

10. Sırf askerî suçların diğer suçlardan farklı olarak askerî hizmetlerdeki disiplini ve düzeni koruması nedeniyle bu suçlar arasında failin tehlikeliliği bakımından doğrudan ilişki kurulması mümkün değildir. Bu bağlamda hükümlünün denetim süresinde sırf askerî suç işlemesinin önceki diğer suçundan pişmanlık duymadığını göstereceğine ilişkin bir genelleme yapılamaz. Hükümlünün sivil hayatta söz konusu olmayan askerî disiplini sağlamaya yönelik bir kuralı ihlal etmesinden yola çıkılarak toplumsal hayata uyum sağlayamadığı sonucuna varılması da olanaksızdır.

11. Bu itibarla diğer suçlardan mahkûm olan ve koşullu salıverilen hükümlülerin denetim süresinde sırf askerî suç işlemeleri nedeniyle haklarındaki koşullu salıverilme kararının geri alınması suretiyle adil hukuk düzenini sürdürme ve toplumun huzurunu sağlama amaçlarına ulaşılması mümkün değildir.

12. Sırf askerî suçlar dışındaki suçlardan mahkûm olanlar yönünden denetim süresinde kasten işlenen ve hapis cezası gerektiren sırf askerî suçlar dışındaki suçların koşullu salıverilme kararının geri alınmasına neden olacağının öngörülmesi ile yetinildiğinde amaca ulaşılamayacağı da söylenemez.

13. Bu itibarla denetim süresinde kasten işlenen ve hapis cezası gerektiren sırf askerî suçların her durumda koşullu salıverilme kararının geri alınmasına neden olacağını öngören kural *elverişlilik* ve *gereklilik* alt ilkeleri ile bağdaşmamaktadır.

14. Bununla birlikte kuralın *orantılılık* alt ilkesi yönünden de incelenmesinde yarar bulunmaktadır. Bu alt ilke uyarınca kural ile amaç arasında makul bir dengenin bulunması gerekmektedir.

15. 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 49. maddesinin (2) numaralı fıkrasında hükmedilen bir yıl veya daha az süreli hapis cezasının kısa süreli hapis cezası olduğu belirtilmiş, 50. maddesinde ise kısa süreli hapis cezasının seçenek yaptırımlara çevrilmesi düzenlenmiştir. Koşullu salıverilen hükümlünün denetim süresinde işlediği kasıtlı suç nedeniyle verilen hapis cezasının seçenek yaptırımlara çevrilmesi durumunda koşullu salıverilme kararı geri alınmamaktadır.

16. Bununla birlikte 1632 sayılı Kanun'un 23/6/2016 tarihli ve 6722 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 11. maddesiyle değişik ek 8. maddesinde kısa süreli hapis cezalarının; 16/6/1927 tarihli ve 1076 sayılı Yedek Subaylar ve Yedek Askeri Memurlar Kanunu hükümlerine göre askerlik hizmetini yerine getiren yükümlüler ile yükümlü erbaş ve erler hakkında Türk Ceza Kanunu'nun 50. maddesinin birinci fıkrasında belirtilen seçenek yaptırımlara, diğer askerî şahıslar hakkında ise aynı fıkranın (a), (b) ve (d) bentlerinde belirtilen seçenek yaptırımlara çevrilebileceği, ancak sırf askerî suçlardan dolayı yapılan yargılama sonunda hükmolunan netice cezanın dört ay veya daha fazla süreli hapis cezası olması hâlinde seçenek yaptırımlara çevrilemeyeceği öngörülmüştür. Bu itibarla 5237 sayılı Kanun'un 49. maddesinin (2) numaralı fıkrasında hükmedilen bir yıl veya daha az süreli hapis cezasının kısa süreli hapis cezası olduğu belirtilmiş ise de 1632 sayılı Kanun'un ek 8. maddesinin ikinci cümlesi uyarınca sırf askerî suçlardan dolayı yapılan yargılama sonunda hükmolunan netice cezanın dört ay veya daha fazla süreli hapis cezası olması hâlinde seçenek yaptırımlara çevrilmesi olanaksızdır.

17. Sırf askerî suçlar nedeniyle verilen hapis cezalarının seçenek yaptırımlara çevrilme şartıyla ilgili farklı hüküm öngörülmesi bu suçları işleyen kişilerin diğer suçları işleyen kişilerden daha tehlikeli oldukları anlamına gelmemektedir. Sırf askerî suçlar yönünden öngörülen bazı farklı hükümlerin temelinde bu suçların diğer suçlardan farklı niteliklere sahip olmaları ve askeri disiplini sağlamak bakımından önem taşımaları yatmaktadır. Bu itibarla koşullu salıverilmenin geri alınması bağlamında sırf askerî suç işleyen kişilerin diğer suçları işleyen kişilerden daha tehlikeli oldukları gibi dolaylı bir sonuç doğmaması için belli tedbirler öngörülmesi gerektiği açıktır.

18. Hükümlünün denetim süresi içinde işlediği kasıtlı suç nedeniyle hapis cezasına mahkûm edilmesine bağlı olarak koşullu salıverilme kararının geri alınacağı öngörüldüğü hâlde sivil hayatta söz konusu olan ve toplumsal huzuru doğrudan ilgilendiren suçlar nedeniyle verilen hapis cezaları ile esas itibarıyla askerî disiplini sağlamaya yönelik olan sırf askerî suçlar nedeniyle verilen hapis cezaları arasındaki seçenek yaptırımlara çevrilebilme şartı yönünden mevcut olan farklılığın gözetilmemesi kuralla amaç arasında makul olmayan bir dengesizliğe neden olmaktadır.

19. Diğer yandan asker kişilerin askerliğin doğası gereği ağır hükümlere tabi olarak zorlu hizmet koşulları altında görev yapabilecek psikolojik ve fiziksel yapıya sahip olmaları gerekmektedir. Bununla birlikte silahlı kuvvetlerde görev yapanlar için hizmetin niteliği nedeniyle öngörülen ağır hükümlere bu hizmete yabancı kişilerin uyum sağlamalarının belirli bir süreç gerektirebileceği açıktır. Sivil hayatta kuralları ihlal etmeyen bireylerin dahi askerler için öngörülen hükümlere uyum sağlamakta zorlanmaları mümkündür. Kişinin sağlık yönünden askerliğe elverişli olması da silahaltına alındıktan sonra tabi olacağı hükümlere uyum sağlamakta zorlanmayacağı anlamına gelmemektedir.

20. 1632 sayılı Kanun'un 22/3/2000 tarihli ve 4551 sayılı Askerî Ceza Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 13. maddesi ile değişik 53. maddesinde, askerî mahkemeler tarafından mahkum edilen askerî şahıslar hakkında şartla salıverilme ve şartla salıverilme kararının geri alınması hususlarında 765 sayılı Türk Ceza Kanunu ve 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanunun ilgili hükümleri uygulanacağı, gerek askerî mahkemelerden ve gerekse adliye mahkemelerinden şartla tahliye kararı alanların tamamlanacak askerî yükümlülükleri varsa, tahliyelerinde tamamlattırılacağı hükme bağlanmıştır. 5275 sayılı Kanun'un 120. maddesinde diğer kanunlarda 647 sayılı Kanun'un hapis cezaları ile tedbirlerin infazına ilişkin hükümlerine yapılan yollamaların bu Kanunda düzenlenen ilgili hükümlere yapılmış sayılacağı, ek 20. maddesinde ise kanunlarda geçen Askerî mahkeme kavramının bu Kanun uyarınca belirlenen asliye ceza mahkemesini, ağır ceza mahkemesinin görev alanına giren suçlar bakımından ise ağır ceza mahkemesini ifade ettiği belirtilmiştir. Öte yandan 1632 sayılı Kanun'un 53. maddesindeki düzenlemeye koşut olarak 10/11/2021 tarihli ve 31655 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan

Denetimli Serbestlik Hizmetleri Yönetmeliği'nin 2. maddesinin (3) numaralı fıkrasında da 5275 sayılı Kanun'un 105/A maddesi gereğince ceza infaz kurumundan salıverilen hükümlülerin, cezalarının koşullu salıverilmeye kadar olan kısmını denetimli serbestlik altında tamamladıktan sonra askere alınacakları belirtilmiştir.

21. Bu itibarla askerî yükümlülüğü bulunan hükümlülerin koşullu salıverilmeleri durumunda silah altına alınmaları gerektiğinden vatan hizmetini ertelemelerini mümkün kılan hukuki durumlar dışında denetim süresi içinde askerî kurallara tabi olmaları kaçınılmazdır.

22. 5275 sayılı Kanun'un 107. maddesinin (1) numaralı fıkrasında koşullu salıverilmeden yararlanabilmek için mahkûmun kurumdaki infaz süresini iyi hâlli olarak geçirmesi gerektiği belirtilmiştir. Bahse konu maddenin (9) numaralı fıkrasında hükümlünün sosyal uyumu ve sorumluluk bilincindeki gelişme infaz hâkiminin hükümlüye rehberlik etmesi için görevlendirdiği kişinin rapor düzenleyeceği konular arasında sayılmıştır. Öte yandan anılan maddenin (10) numaralı fıkrasında infaz hâkiminin denetimli serbestlik tedbirlerine ilişkin vereceği kararlarda koşullu salıverilen hükümlünün kişiliğini ve topluma uyumdaki başarısını göz önünde bulunduracağı öngörülmüştür. Ayrıca söz konusu Kanun'un 89. maddesinin (1) numaralı fıkrasında hükümlünün ceza infaz kurumlarının düzen ve güvenliği amacıyla konulmuş kurallara uyup uymadığı, uygulanan iyileştirme programlarına göre toplumla bütünleşmeye hazır olup olmadığı, tekrar suç işleme ve mağdura veya başkalarına zarar verme riskinin düşük olup olmadığı idare ve gözlem kurulu tarafından iyi hâlin belirlenmesine esas olmak üzere en geç altı ayda bir değerlendirmeye tabi tutulacak hususlar arasında, (2) numaralı fıkrasında ise hükümlünün işlediği suçtan dolayı duyduğu pişmanlık birinci fıkra uyarınca yapılacak değerlendirmede dikkate alınacak hususlar arasında sayılmıştır. Anılan maddenin (5) numaralı fıkrasında ise kanunlarda iyi hâlliliğin arandığı durumlarda, hükümlülerin tutum ve davranışlarının değerlendirilmesi bakımından bu madde hükümlerinin uygulanacağı belirtilmiştir. Söz konusu düzenlemelerden koşullu salıverilme yoluyla iyi hâlli hükümlünün sosyal hayata hazırlanmasının hedeflendiği ve bu doğrultuda mahkûm olduğu cezanın tamamı infaz edilmeden belirli koşullarla tahliye edilmesine imkân tanındığı anlaşılmaktadır.

23. Koşullu salıverilme kurumunun esas amacı hükümlünün sosyal hayata hazırlanması olmakla birlikte denetim süresi içinde silah altına alınan hükümlülerin bu süreçte kural uyarınca sırf askerî suç işleyip işlemedikleri de dikkate alınacaktır. Bu itibarla hükümlünün koşullu salıverildikten sonra denetim süresinde işlediği ve hapis cezası gerektiren sırf askerî suç, askerî disiplinin sağlanması için öngörülen yaptırımın dışında tabi olacağı infaz hükümleri bakımından da ağır sonuçlar doğurmaktadır. *Orantılılık* alt ilkesi yönünden yapılacak denetimde kural özellikle asker kişiler arasında bulunan yükümlüler yönünden incelenmeli, bu kişilerin askerî kurallara yabancı oldukları ve zorunlu olarak hayatlarının kısa bir döneminde bu kurallara tabi oldukları da göz önünde bulundurulmalıdır.

24. Koşullu salıverilen hükümlünün silah altına alınmasını öngörmek kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamındadır. Bununla birlikte sosyal hayata uyum sürecini dahi henüz tamamlamamış ve askerî kurallara yabancı olan hükümlünün silah altına alındıktan sonra sırf askerî bir suç işlemesine bağlı olarak sosyal hayata uyum sağlayamadığının kabul edilmesi de kuralla amaç arasındaki dengeyi bozmaktadır.

25. Başka bir deyişle koşullu salıverilerek sosyal hayata hazırlanmaya çalışılan hükümlünün denetim süresi içinde yasal yönden zorunlu olarak bulunduğu ve hayatının kısa bir bölümünü kapsayan statü içinde sırf askerî suç olarak öngörülen bir fiili gerçekleştirmiş olmasından yola çıkılarak önceki suçundan pişmanlık duymadığı ve toplum için tehlike oluşturduğu sonucu varılması da kuralla amaç arasında makul olmayan bir dengesizlik yaratmaktadır.

26. Bu itibarla *orantılılık* alt ilkesi ile de bağdaşmayan kural sırf askerî suçlar yönünden hukuk devleti ilkesinin bir gereği olarak uyulması gereken ölçülülük ilkesini ihlal etmektedir.

Açıklanan nedenlerle kuralın sırf askerî suçlar yönünden Anayasa'nın 2. maddesine aykırı olduğu kanaatine ulaştığımızdan aksi yöndeki çoğunluk görüşüne katılmadık.

Üye	Üye
Selahaddin MENTEŞ	Kenan YAŞAR

Esas Sayısı : 2022/43
Karar Sayısı : 2022/81
Karar Tarihi : 21/6/2022

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Danıştay İkinci Dairesi

İTİRAZIN KONUSU: 24/11/2004 tarihli ve 5258 sayılı Aile Hekimliği Kanunu'nun 8. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan *"…sözleşmenin feshini gerektiren nedenler,…"* ibaresinin Anayasa'nın 7., 38. ve 128. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebidir.

OLAY: 30/6/2021 tarihli ve 31527 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Aile Hekimliği Sözleşme ve Ödeme Yönetmeliği'nin çeşitli hükümlerinin iptalleri talebiyle açılan davada itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptali için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKMÜ

Kanun'un itiraz konusu kuralın da yer aldığı 8. maddesi şöyledir:

"Yönetmelikler

Madde 8- Aile hekimi ve aile sağlığı çalışanlarının çalışma usul ve esasları; çalışılan yer, kurum ve statülerine göre öncelik sıralaması; aile hekimliği uygulamasına geçişe ve nakillere ilişkin puanlama sistemi ve sayıları; aile sağlığı merkezi olarak kullanılacak yerlerde aranacak fizikî ve teknik şartlar; meslek ilkeleri; iş tanımları; performans ve hizmet kalite standartları; hasta sevk evrakı, reçete, rapor ve diğer kullanılacak belgelerin şekli ve içeriği, kayıtların tutulması ile çalışma ve denetime ilişkin usul ve esaslar, Sağlık Bakanlığınca çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.

Aile hekimi ve aile sağlığı çalışanlarıyla yapılacak sözleşmede yer alacak hususlar ve bu Kanunda belirlenen esaslar çerçevesinde bunlara yapılacak

ödeme tutarları ile bu ücretlerden indirim oran ve şartları, ***sözleşmenin feshini gerektiren nedenler,*** *Cumhurbaşkanınca çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir."*

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Engin YILDIRIM, Hicabi DURSUN, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ, Basri BAĞCI, İrfan FİDAN ve Kenan YAŞAR'ın katılımlarıyla 21/4/2022 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

2. Başvuru kararı ve ekleri, Raportör Hilal YAZICI tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu kanun hükmü, dayanılan ve ilgili görülen Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Anlam ve Kapsam

3. 5258 sayılı Kanun'un 1. maddesine göre anılan Kanun; birinci basamak sağlık hizmetlerinin geliştirilmesi, birey ihtiyaçları doğrultusunda koruyucu sağlık hizmetlerine ağırlık verilmesi, kişisel sağlık kayıtlarının tutulması ve bu hizmetlere eşit erişimin sağlanması amacıyla aile hekimliği hizmetlerinin yürütülebilmesini teminen görevlendirilecek veya çalıştırılacak sağlık personelinin statüsü ve mali hakları ile hizmetin esaslarını düzenlemektedir.

4. Kanun kapsamındaki sağlık personeli 2. madde uyarınca aile hekimi ile aile sağlığı çalışanından oluşmaktadır. Söz konusu maddede aile hekimi, kişiye yönelik koruyucu sağlık hizmetleri ile birinci basamak teşhis, tedavi ve rehabilite edici sağlık hizmetlerini yaş, cinsiyet ve hastalık ayrımı yapmaksızın her kişiye kapsamlı ve devamlı olarak belli bir mekânda vermekle yükümlü, gerektiği ölçüde gezici sağlık hizmeti veren ve tam gün esasına göre çalışan aile hekimliği uzmanı veya Sağlık Bakanlığının (Bakanlık) öngördüğü eğitimleri alan uzman tabip veya tabip; aile sağlığı

çalışanı ise aile hekimi ile birlikte hizmet veren hemşire, ebe, sağlık memuru gibi sağlık elemanı şeklinde tanımlanmıştır.

5. Kanun'un 3. maddesinin birinci fıkrasında Bakanlık veya diğer kamu kurum veya kuruluşları personeli olan uzman tabip, tabip ve aile sağlığı çalışanı olarak çalıştırılacak sağlık personelinin kendilerinin talebi ve kurumlarının veya Bakanlığın muvafakati üzerine, 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu ile diğer kanunların sözleşmeli personel çalıştırılması hakkındaki hükümlerine bağlı olmaksızın sözleşmeli olarak çalıştırmaya veya bu nitelikteki Bakanlık personelini aile hekimliği uygulamaları için görevlendirmeye ya da aile hekimliği uzmanlık eğitimi veren kurumlarla sözleşme yapmaya Bakanlığın yetkili olduğu; ikinci fıkrasında ise ihtiyaç duyulması hâlinde, Türkiye'de mesleğini icra etmeye yetkili ve 657 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (A) bendinin (4), (5) ve (7) numaralı alt bentlerindeki şartları taşıyan kamu görevlisi olmayan uzman tabip, tabip ve aile sağlığı çalışanlarının da Bakanlığın önerisi, Hazine ve Maliye Bakanlığının uygun görüşü üzerine aile hekimliği uygulamalarını yürütmek üzere sözleşmeli olarak çalıştırılabileceği hüküm altına alınmıştır.

6. Kanun'un 8. maddesinin ikinci fıkrasında ise aile hekimi ve aile sağlığı çalışanlarıyla yapılacak sözleşmede yer alacak hususların, bu Kanun'da belirlenen esaslar çerçevesinde bunlara yapılacak ödeme tutarları ile bu ücretlerden indirim oran ve şartlarının, sözleşmenin feshini gerektiren nedenlerin Cumhurbaşkanınca çıkarılacak yönetmelikle düzenleneceği belirtilmiştir. Anılan fıkrada yer alan *"…sözleşmenin feshini gerektiren nedenler,…"* ibaresi itiraz konusu kuralı oluşturmaktadır.

B. İtirazın Gerekçesi

7. Başvuru kararında özetle; aile hekimleri ve aile sağlığı çalışanlarının kamu görevlisi statüsünde oldukları, bu nedenle anılan görevlilerin hak ve yükümlülüklerinin kanunla düzenlenmesi ve konuya ilişkin ayrıntıların çıkarılacak yönetmeliğe bırakılması gerektiği ancak itiraz konusu kuralla bu hususların tamamının doğrudan yönetmeliğe bırakıldığı, ayrıca sözleşmenin fesih nedeni olabilecek disiplin cezalarının doğrudan yönetmelikle düzenlenmesinin suç ve cezaların kanuniliği ilkesiyle bağdaşmadığı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 7., 38. ve 128. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

C. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

8. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 13., 49. ve 70. maddeleri yönünden de incelenmiştir.

9. Anayasa'nın 70. maddesinin birinci fıkrasında "*Her Türk, kamu hizmetlerine girme hakkına sahiptir.*" denilmek suretiyle kamu hizmetlerine girme hakkı güvence altına alınmıştır.

10. Anılan hak sadece kamu hizmetlerine girmeyi değil kamu hizmetlerinde bulunmayı/kalmayı da güvence altına almaktadır (AYM, E.2021/104, K.2021/87, 11/11/2021, §§ 41-48). Bu itibarla Türk vatandaşı olan sağlık çalışanının sözleşmesinin feshedilmesi suretiyle kamu hizmetinden çıkarılması sonucunu doğuran kural kamu hizmetlerine girme hakkına yönelik bir sınırlama getirmektedir.

11. Öte yandan Anayasa'nın 49. maddesinin birinci fıkrasında *"Çalışma, herkesin hakkı ve ödevidir."* denilmek suretiyle herkesin çalışma hakkına sahip olduğu hüküm altına alınmıştır.

12. 5258 sayılı Kanun'un 3. maddesi uyarınca Türk vatandaşı olmayan kişilerin de anılan Kanun kapsamında sağlık çalışanı olarak görevlendirilebilmesinin mümkün olduğu gözetildiğinde sözleşmenin feshini gerektiren nedenlerin yönetmelikle düzenlenmesini öngören kuralın Türk vatandaşı olmayan sağlık çalışanlarının da çalışma hakkını sınırladığı anlaşılmaktadır.

13. Anayasa'nın temel hak ve özgürlüklerin sınırlanma rejimini düzenleyen 13. maddesi ile yabancıların durumunun düzenlendiği 16. maddesinde temel hak ve özgürlüklerin ancak kanunla sınırlanacağı hüküm altına alınmıştır. Buna göre temel hak ve özgürlükleri sınırlamaya yönelik bir kanuni düzenlemenin şeklen var olması yeterli olmayıp yasal kuralların keyfiliğe izin vermeyecek şekilde belirli, ulaşılabilir ve öngörülebilir düzenlemeler niteliğinde olması gerekir.

14. Esasen temel hak ve özgürlükleri sınırlayan kanunun bu niteliklere sahip olması Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye alınan hukuk devleti ilkesinin de bir gereğidir. Hukuk devletinde; kanuni düzenlemelerin hem

kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesi gerekir. Kanunda bulunması gereken bu nitelikler hukuki güvenliğin sağlanması bakımından da zorunludur. Zira bu ilke hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar (AYM, E.2015/41, K.2017/98, 4/5/2017, §§ 153, 154). Dolayısıyla Anayasa'nın 13. ve 16. maddelerinde sınırlama ölçütü olarak belirtilen kanunilik, Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye bağlanan hukuk devleti ilkesi ışığında yorumlanmalıdır.

15. İtiraz konusu kural, aile hekimleri ve aile sağlığı çalışanlarının sözleşmelerinin feshini gerektiren nedenlerin Cumhurbaşkanınca çıkarılacak yönetmelikle düzenleneceğini hüküm altına almaktadır. Kural, yaptırım konusu eylemleri belirlememek suretiyle ilgililerin hangi somut fiil ve olguya dayanılarak sözleşmelerinin feshedileceğini belirli bir açıklık ve kesinlikte öngörebilmelerine yasal çerçevede imkân tanımamaktadır.

16. Bu bağlamda sağlık çalışanlarının kamu hizmetlerine girme ve çalışma haklarını sınırlayan sözleşmenin feshini gerektiren nedenlere ilişkin genel ilkeler ortaya konulup kanuni çerçeve çizilmemiş; konunun bütün ayrıntılarıyla düzenlenmesi yönetmeliğe bırakılmak suretiyle yürütmeye sınırsız, belirsiz, geniş bir düzenleme yetkisi tanınmıştır. Bu itibarla kamu hizmetlerine girme ve çalışma hakkına sınırlama getiren kuralın belirli, ulaşılabilir ve öngörülebilir nitelikte olmadığı ve bu yönüyle kanunilik şartını taşımadığı anlaşılmaktadır.

17. Anayasa'nın 7. maddesinde *"Yasama yetkisi Türk Milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisinindir. Bu yetki devredilemez."* denilmektedir. Yasama yetkisinin Türkiye Büyük Millet Meclisine (TBMM) ait olması ve bu yetkinin devredilememesi, kuvvetler ayrılığı ilkesinin bir gereğidir. Bu hükme yer veren Anayasa'nın 7. maddesinin gerekçesinde yasama yetkisinin parlamentoya ait olması *"demokrasi rejimini benimseyen siyasi rejimlerde kaçınılmaz bir durum"* olarak nitelendirilmiştir. Ayrıca gerekçede *"Millet adına kanun koyma yetkisini yasama meclisi yerine getirir. Bu yetki devredilemez. Ancak, Anayasanın 99 ve 129 uncu maddeleri hükümleri saklıdır"* denilmek

suretiyle bu ilkenin anlamı ve istisnaları belirtilmiştir. Madde gerekçesinden de anlaşılacağı üzere yasama yetkisinin devredilemezliği, esasen kanun koyma yetkisinin TBMM dışında başka bir organca kullanılamaması anlamına gelmektedir. Anayasa'nın 7. maddesi ile yasaklanan, kanun yapma yetkisinin devredilmesidir (AYM, E.2011/42, K.2013/60, 9/5/2013; E.2021/73, K.2022/51, 21/4/2022, § 15).

18. Türevsel nitelikteki düzenleyici işlemler bakımından kural olarak kanun koyucunun genel ifadelerle yürütme organını yetkilendirmesi yeterli olmakla birlikte Anayasa'da kanunla düzenlenmesi öngörülen konularda genel ifadelerle yürütme organına düzenleme yapma yetkisi verilmesi yasama yetkisinin devredilmezliği ilkesine aykırılık oluşturabilmektedir. Bu nedenle Anayasa'da yer alan temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması, vergi ve benzeri mali yükümlülüklerin konması ve memurların atanması, özlük hakları gibi münhasıran kanunla düzenlenmesi öngörülen konularda kanunun temel esasları, ilkeleri ve çerçeveyi belirlemiş olması gerekmektedir. Anayasa koyucunun açıkça kanunla düzenlenmesini öngördüğü konularda yasama organının temel kuralları saptadıktan sonra uzmanlık ve idare tekniğine ilişkin hususları yürütmenin türevsel nitelikteki işlemlerine bırakması, yasama yetkisinin devri olarak yorumlanamaz (AYM, E.2011/42, K.2013/60, 9/5/2013; E.2019/36, K.2021/15, 4/3/2021, § 57).

19. Kuralda Anayasa'nın kanunla düzenlenmesini öngördüğü ve temel hakların sınırlandırılmasına ilişkin olan aile hekimi ve aile sağlığı çalışanlarının sözleşmelerinin feshini gerektiren nedenlere ilişkin olarak genel ilkeler ortaya konulmadan, kanuni çerçeve çizilmeden, sözleşmenin feshini gerektiren durumlar genel hatlarıyla da olsa belirlenmeden, ilgili hususların tamamının düzenlenmesinin yönetmeliğe bırakılması suretiyle yürütmeye sınırsız, belirsiz, geniş bir düzenleme yetkisi tanınmıştır. Bu itibarla kural, yasama yetkisinin devredilemezliği ilkesiyle de bağdaşmamaktadır.

20. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 7., 13., 49. ve 70. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

Kural Anayasa'nın 7., 13., 49. ve 70. maddelerine aykırı görülerek iptal edildiğinden ayrıca Anayasa'nın 38. ve 128. maddeleri yönünden incelenmemiştir.

IV. İPTAL KARARININ YÜRÜRLÜĞE GİRECEĞİ GÜN SORUNU

21. Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrasında *"Kanun, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü ya da bunların hükümleri, iptal kararlarının Resmî Gazetede yayımlandığı tarihte yürürlükten kalkar. Gereken hallerde Anayasa Mahkemesi iptal hükmünün yürürlüğe gireceği tarihi ayrıca kararlaştırabilir. Bu tarih, kararın Resmî Gazetede yayımlandığı günden başlayarak bir yılı geçemez."* denilmekte; 6216 sayılı Kanun'un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrasında da bu kural tekrarlanarak, Mahkemenin gerekli gördüğü hâllerde Resmî Gazete'de yayımlandığı günden başlayarak iptal kararının yürürlüğe gireceği tarihi bir yılı geçmemek üzere ayrıca kararlaştırabileceği belirtilmektedir.

22. 5258 sayılı Kanun'un 8. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan *"…sözleşmenin feshini gerektiren nedenler,…"* ibaresinin iptal edilmesi nedeniyle doğacak hukuksal boşluk kamu yararını ihlal edecek nitelikte görüldüğünden Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrasıyla 6216 sayılı Kanun'un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince iptal hükmünün, kararın Resmî Gazete'de yayımlanmasından başlayarak dokuz ay sonra yürürlüğe girmesi uygun görülmüştür.

V. HÜKÜM

24/11/2004 tarihli ve 5258 sayılı Aile Hekimliği Kanunu'nun 8. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan *"...sözleşmenin feshini gerektiren nedenler,…"* ibaresinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, iptal hükmünün Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince KARARIN RESMÎ GAZETE'DE YAYIMLANMASINDAN BAŞLAYARAK DOKUZ AY SONRA YÜRÜRLÜĞE GİRMESİNE 21/6/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN	Başkanvekili Kadir ÖZKAYA
Üye Engin YILDIRIM	Üye Hicabi DURSUN	Üye Muammer TOPAL
Üye M. Emin KUZ	Üye Rıdvan GÜLEÇ	Üye Recai AKYEL
Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ	Üye Yıldız SEFERİNOĞLU	Üye Selahaddin MENTEŞ
Üye Basri BAĞCI	Üye İrfan FİDAN	Üye Kenan YAŞAR

Esas Sayısı : 2021/20
Karar Sayısı : 2022/84
Karar Tarihi : 30/6/2022

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Bursa 2. İdare Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU: 3/5/1985 tarihli ve 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 8. maddesinin (b) bendine 14/2/2020 tarihli ve 7221 sayılı Kanun'un 6. maddesiyle eklenen sekizinci paragrafta yer alan "*…veya parselasyon planları…*" ibaresinin Anayasa'nın 13., 35., 36. ve 125. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebidir.

OLAY: Parselasyon uygulamasına ilişkin belediye encümeni kararının iptali talebiyle açılan davada itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptali için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKMÜ

Kanun'un itiraz konusu kuralın da yer aldığı 8. maddesinin (b) bendi şöyledir:

> *"b) İmar Planları; Nazım İmar Planı ve Uygulama İmar Planından meydana gelir. Mevcut ise bölge planı ve çevre düzeni plan kararlarına uygunluğu sağlanarak, belediye sınırları içinde kalan yerlerin nazım ve uygulama imar planları ilgili belediyelerce yapılır veya yaptırılır. (Ek cümle:14/2/2020-7221/6 md.) Planlar, plan değişiklikleri ve plan revizyonları; kayıt altına alınmak ve arşivlenmek üzere Bakanlıkça oluşturulan elektronik ortama yüklenmek ve aynı sistem üzerinden Plan İşlem Numarası almak zorundadır. Planlar, belediye meclisince onaylanarak yürürlüğe girer. (Yeniden düzenleme dördüncü cümle: 12/7/2013-6495/73 md.) Bu planlar onay tarihinden itibaren belediye başkanlığınca tespit edilen ilan yerlerinde ve ilgili idarelerin internet sayfalarında bir ay süreyle eş zamanlı olarak ilan edilir. Bir aylık ilan süresi içinde planlara itiraz edilebilir. Belediye*

başkanlığınca belediye meclisine gönderilen itirazlar ve planları belediye meclisi onbeş gün içinde inceleyerek kesin karara bağlar.

Belediye ve mücavir alan dışında kalan yerlerde yapılacak planlar valilik veya ilgilisince yapılır veya yaptırılır. Valilikçe uygun görüldüğü takdirde onaylanarak yürürlüğe girer. (Yeniden düzenleme üçüncü cümle: 12/7/2013-6495/73 md.) Onay tarihinden itibaren valilikçe tespit edilen ilan yerinde ve ilgili idarelerin internet sayfalarında bir ay süreyle eş zamanlı olarak ilan edilir. Bir aylık ilan süresi içinde planlara itiraz edilebilir. İtirazlar valiliğe yapılır, valilik itirazları ve planları onbeş gün içerisinde inceleyerek kesin karara bağlar.

(Ek paragraf:14/2/2020-7221/6 md.) İmar planları ve bu planlardaki değişikliklerin nerede askıya çıktığına dair bilgilendirme ilanı, askı süresi ile eş zamanlı olarak ilgili muhtarlıkların panosunda duyurulur. Ayrıca plan değişikliği hakkında, değişikliğe konu alanda görülebilir bir şekilde en az 2 adet tabela ile 30 gün süreyle bilgilendirme yapılır.

(Ek paragraf:14/2/2020-7221/6 md.) Kentsel tasarım projeleri uygulama imar planlarıyla birlikte hazırlanabilir. Bu kentsel tasarım projelerinin uygulamasına ilişkin usul ve esaslar Bakanlıkça belirlenir.

Onaylanmış planlarda yapılacak değişiklikler de yukarıdaki usullere tabidir.

Kesinleşen imar planlarının bir kopyası, Bakanlıkça oluşturulan elektronik ortamdaki Ulusal Coğrafi Bilgi Sistemi Altyapısı üzerinden, ilgili idaresi tarafından, arşivlenmek üzere Bakanlığa gönderilir.

İmar planları alenidir. Bu aleniyeti sağlamak ilgili idarelerin görevidir. Belediye Başkanlığı ve mülki amirlikler, imar planının tamamını veya bir kısmını kopyalar veya kitapçıklar haline getirip çoğaltarak tespit edilecek ücret karşılığında isteyenlere verir.

(Ek paragraf:14/2/2020-7221/6 md.) Kesinleşen imar planları ***veya parselasyon planları****na karşı kesinleşme tarihinden itibaren her halde beş yıl içinde dava açılabilir.*

(Ek paragraf:14/2/2020-7221/6 md.) İmar planlarında bina yükseklikleri yençok: serbest olarak belirlenemez.

(Ek paragraf:14/2/2020-7221/6 md.) Sanayi alanları, ibadethane alanları ve tarımsal amaçlı silo yapıları hariç olmak üzere mer'i imar planlarında yençok: serbest olarak belirlenmiş yükseklikler; emsal değerde değişiklik yapılmaksızın çevredeki mevcut teşekküller ve siluet dikkate alınarak, imar planı değişiklikleri ve revizyonları yapılmak suretiyle ilgili idare meclis kararı ile belirlenir. Bu şekilde ilgili idare tarafından belirlenmeyen yükseklikler, maliyetleri döner sermaye işletmesi gelirlerinden karşılanmak üzere Bakanlıkça belirlenir. Oluşacak maliyetlerin %100 fazlası ilgili idaresinden tahsil edilir. Bu şekilde tahsil edilememesi halinde ilgili idarenin 2/7/2008 tarihli ve 5779 sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun gereğince aktarılan paylarından kesilerek tahsil olunur. Tahsil olunan tutarlar, Bakanlığın döner sermaye işletmesi hesabına gelir olarak kaydedilir."

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Engin YILDIRIM, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ, Basri BAĞCI ve İrfan FİDAN'ın katılımlarıyla 3/3/2021 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

2. Başvuru kararı ve ekleri, Raportör Berrak YILMAZ tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu kanun hükmü, dayanılan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Anlam ve Kapsam

3. 3194 sayılı Kanun'un 15. maddesine göre imar planı bulunan alanlarda, uygulama imar planına uygun olarak öncelikle parselasyon planının yapılması esastır. İmar planı bulunan alanlarda ifraz ve tevhit

işlemleri, parselasyon planı tescil edilmiş alanlarda yapılabilir. Parselasyon planı tescil edilmiş yerlerde yapılacak ifraz veya tevhidin imar planlarına ve imar mevzuatına uygun olması şarttır.

4. Parselasyon planı 22/2/2020 tarihli ve 31047 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Arazi ve Arsa Düzenlemeleri Hakkında Yönetmelik'in 4. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (l) bendinde tanımlanmıştır. Buna göre parselasyon planı; 3194 sayılı Kanun'un 18. maddesi hükümlerine ve uygulama imar planına uygun olarak imar parsellerinin oluşturulduğu, parselasyon planı açıklama raporu, parselasyon paftaları ile tescile esas belgeleri içeren uygulama dosyası ile bir bütün olan plandır.

5. Parselasyon planlarının hazırlanması ise anılan Kanun'un 18. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre imar hududu içinde bulunan binalı veya binasız arsa ve arazileri malikleri veya diğer hak sahiplerinin muvafakati aranmaksızın birbirleri ile, yol fazlaları ile, kamu kurumlarına veya belediyelere ait bulunan yerlerle birleştirmeye, bunları yeniden imar planına uygun ada veya parsellere ayırmaya, müstakil, hisseli veya kat mülkiyeti esaslarına göre hak sahiplerine dağıtmaya ve resen tescil işlemlerini yaptırmaya belediyeler yetkilidir. Sözü edilen yerler belediye ve mücavir alan dışında ise anılan yetkiler valilikçe kullanılır.

6. Kanun'un 19. maddesine göre imar planlarına göre parselasyon planları yapılıp belediye ve mücavir alan içinde belediye encümeni, dışında ise il idare kurulunun onayından sonra yürürlüğe girer. Bu planlar bir ay müddetle ilgili idarede asılır. Ayrıca mutat vasıtalarla duyurulur. Bu sürenin sonunda kesinleşir. Tashih edilecek planlar hakkında da aynı usul uygulanır. Kesinleşen parselasyon planları tescil edilmek üzere tapu dairesine gönderilir. Bu daireler ilgililerin muvafakati aranmaksızın, sicilleri planlara göre resen tanzim ve tesis ederler. Bir parsel üzerinde birden fazla bina ve tesisin yapımı gerektiğinde (Kooperatif evleri, siteler, toplu konut inşaatı gibi) imar parselasyon planları ifraza gerek kalmadan bu ihtiyacı karşılayacak şekilde düzenlenir veya değiştirilir ve burada talep hâlinde 23/6/1965 tarihli ve 634 sayılı Kat Mülkiyeti Kanunu hükümleri uygulanır.

7. 3194 sayılı Kanun'un 8. maddesinin (b) bendinin sekizinci paragrafında ise kesinleşen imar planları veya parselasyon planlarına karşı kesinleşme tarihinden itibaren her hâlde beş yıl içinde dava açılabileceği

hüküm altına alınmış olup anılan paragrafta yer alan "*…veya parselasyon planları…*" ibaresi itiraz konusu kuralı oluşturmaktadır.

B. İtirazın Gerekçesi

8. Başvuru kararında özetle; idari işlemlere karşı açılacak davalar için hak düşürücü süreler öngörülebilir ise de bunun ölçülü ve temel hak ve özgürlüklerin özüne dokunmaması gerektiği, mülkiyet hakkına ilişkin idari işlemlere karşı açılacak davalarda ilgili hak sahibinin bilgisine girmeyen idari işlemler için genel bir hak düşürücü süre öngörülmesinin mülkiyet hakkına ölçüsüz bir müdahale teşkil ettiği, ilgili kişinin parselasyon işlemini öğrenemediği durumlarda parselasyon işleminin kesinleşmesinden itibaren beş yıllık sürenin geçmiş olması nedeniyle dava hakkını kaybetmesinin mahkemeye erişim hakkını kısıtladığı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 13., 35., 36. ve 125. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

C. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

9. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında "*Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir*" hükmüne yer verilmek suretiyle hak arama özgürlüğü güvence altına alınmıştır.

10. Hak arama özgürlüğünün temel unsurlarından biri mahkemeye erişim hakkıdır. Mahkemeye erişim hakkı, hukuki bir uyuşmazlığın bu konuda karar verme yetkisine sahip bir mahkeme önüne götürülmesi hakkını da kapsar. Kişinin uğradığı bir haksızlığa veya zarara karşı kendisini savunabilmesinin ya da maruz kaldığı haksız bir uygulama veya işleme karşı haklılığını ileri sürüp kanıtlayabilmesinin, zararını giderebilmesinin en etkili ve güvenceli yolu yargı mercileri önünde dava hakkını kullanabilmesidir.

11. İtiraz konusu kural, kesinleşen parselasyon planlarına karşı kesinleşme tarihinden itibaren her hâlde beş yıl içinde dava açılabileceğini öngörmek suretiyle mahkemeye erişim hakkı yönünden bir sınırlama teşkil etmektedir.

12. Anayasa'nın 13. maddesinde "*Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve*

ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz" denilmektedir. Buna göre mahkemeye erişim hakkına sınırlama getiren düzenlemelerin kanunla yapılması, Anayasa'nın sözü ile Anayasa'da öngörülen sınırlama sebebine uygun ve ölçülü olması gerekir.

13. Anayasa'nın anılan maddesi hak ve özgürlüklerin ancak kanunla sınırlanabileceğini temel bir kural olarak benimsemiştir. Buna göre mahkemeye erişim hakkına yapılan sınırlamalarda dikkate alınacak öncelikli ölçüt, sınırlamanın kanunla yapılmasıdır. Ancak Anayasa Mahkemesinin sıkça vurguladığı gibi temel hakları sınırlayan kanunun şeklen var olması yeterli olmayıp yasal kuralların keyfîliğe izin vermeyecek şekilde belirli, ulaşılabilir ve öngörülebilir düzenlemeler niteliğinde olması gerekir.

14. Esasen temel hakları sınırlayan kanunun bu niteliklere sahip olması, Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye alınan hukuk devleti ilkesinin de bir gereğidir. Hukuk devletinin temel unsurlarından olan *hukuki belirlilik ilkesi* uyarınca kanuni düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesi gerekir. Kanunda bulunması gereken bu nitelikler hukuki güvenliğin sağlanması bakımından da zorunludur. Nitekim *hukuki güvenlik ilkesi* hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar (AYM, E.2015/41, K.2017/98, 4/5/2017, §§ 153, 154). Dolayısıyla Anayasa'nın 13. maddesinde sınırlama ölçütü olarak belirtilen kanunilik, Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye alınan hukuk devleti ilkesi ışığında yorumlanmalıdır.

15. Kuralda kesinleşen parselasyon planlarına karşı kesinleşme tarihinden itibaren dava açılabilecek süre herhangi bir tereddüde yer bırakmayacak biçimde açık ve net olarak düzenlendiği görüldüğünden kuralın belirli, ulaşılabilir ve öngörülebilir nitelikte olduğu anlaşılmaktadır. Bu yönüyle kuralın kanunilik şartını taşımadığı söylenemez.

16. Öte yandan mahkemeye erişim hakkına getirilen sınırlamanın Anayasa'nın 13. maddesi gereğince Anayasa'nın sözüne de uygun olması gerekir.

17. Anayasa'nın 125. maddesinin üçüncü fıkrasında *"İdarî işlemlere karşı açılacak davalarda süre, yazılı bildirim tarihinden başlar."* hükmüne yer verilmiştir. Anılan hükümde idari işlemlere karşı açılacak davalarda sürenin yazılı bildirim tarihinden başlayacağı vurgulanarak ilgilinin hakkında tesis edilen işlemin içeriğinden haberdar edilmesi ve bu yolla işleme karşı kullanabileceği dava açma hakkının korunması amaçlanmıştır.

18. Yönetimde açıklık ilkesinin de bir sonucu olan yazılı bildirimin amacı, ilgilinin hakkında tesis edilen işlem konusunda bilgilendirilmesidir. Anayasa'nın anılan hükmünde dava açma süresinin yazılı bildirim tarihinden itibarenden işlemeye başlayacağı belirtilmekle birlikte yazılı bildirinin yapılış usulüne ilişkin herhangi bir sınırlayıcı hükme yer verilmemiştir. Elbette asıl olan hakkında idari işlem yapılan her bir kişiye ayrı ayrı şahsen tebliğ yapılmasıdır. Ancak somut olayın zorunlu olarak gerektirmesi halinde ve *yazılılık* ile *bildirme* unsurlarını taşımak kaydıyla posta yoluyla şahsen tebliğ dışındaki tebliğ yöntemlerinin de Anayasa'nın anılan hükmüne aykırılık teşkil etmeyeceğinin kabul edilmesi gerekir.

19. İtiraz konusu kuralda parselasyon planlarına karşı kesinleşme tarihinden itibaren her hâlde beş yıl içerisinde dava açılabileceği hükmüne yer verilmiş, 3194 sayılı Kanun'un 19. maddesinin birinci fıkrasında ise parselasyon planlarının bir ay müddetle ilgili idarede asılacağı ayrıca mutat vasıtalarla duyurulacağı ve bu sürenin sonunda planın kesinleşeceği hükmüne yer verilmiştir. Parselasyon planlarının işin mahiyeti gereği bir veya birden fazla mahalleyi, dolayısıyla yüzlerce/binlerce kişiyle ilgili olması, kuralın kesinleşme işleminin parselleme yapılan yerdeki tüm taşınmazların mülkiyetine ilişkin belirsizliklerin biran önce giderilmesi amacına matuf olması ve kuralda öngörülen sürenin beş yıl olması karşısında kuralla öngörülen yöntemin Anayasa'nın 125. maddesinin üçüncü fıkrasında belirtilen hükme aykırı bir yönünün olmadığı ve bu usülde *yazılılık* ve *bildirme* unsurlarının gerçekleşmediğinin söylenemeyeceği sonucuna ulaşılmıştır. Bu çerçevede kuralın Anayasa'nın sözüne aykırı bir yönü bulunmamaktadır.

20. Anayasa'nın 36. maddesinde hak arama özgürlüğü için herhangi bir sınırlama nedeni öngörülmemiş olmakla birlikte bunun hiçbir şekilde sınırlandırılması mümkün olmayan mutlak bir hak olduğu düşünülemez. Anayasa Mahkemesi kararlarında, Anayasa'nın başka maddelerinde yer

alan hak ve özgürlükler ile devlete yüklenen ödevlerin özel sınırlama sebebi gösterilmemiş hak ve özgürlüklere sınır teşkil edebileceği kabul edilmektedir (AYM, E.2013/95, K.2014/176, 13/11/2014; E.2014/177, K.2015/49, 14/5/2015).

21. Anayasa'nın "*Sağlık hizmetleri ve çevrenin korunması*" başlıklı 56. maddesinin birinci ve ikinci fıkralarında "*Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir./Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek Devletin ve vatandaşların ödevidir.*" düzenlemeleri yer almaktadır. Buna göre çevrenin geliştirilmesi, çevre sağlığının korunması ve çevre kirlenmesinin önlenmesine yönelik tedbirleri almak devletin temel ödevlerindendir. Bu amaçla devlet, çevrenin korunmasını sağlamak için etkili bir hukuk düzeni oluşturmakla yükümlüdür (AYM, E.2020/10, K.2020/67, 12/11/2020, § 14; E.2019/21, K.2020/51, 24/9/2020, § 41).

22. 3194 sayılı Kanun'un 1. maddesinde Kanun'un amacının yerleşme yerleri ile bu yerlerdeki yapılaşmaların plan, fen, sağlık ve çevre şartlarına uygun teşekkülünü sağlamak olduğu belirtilmiştir.

23. İtiraz konusu kuralın "*İmar planlarının ve imar uygulamalarının sürüncemede kalmaması, mülkiyet haklarının kısıtlanmaması ve idari işlemlerin istikrarının sağlanması amacıyla kesinleşmiş planlara ve parselasyon planlarına karşı kesinleşme tarihinden itibaren herhalde beş yıl içinde dava açılabilmesi… amaçlanmaktadır.*" biçimindeki gerekçesinden imar planlarının ve imar uygulamalarının sürüncemede kalmaması, böylece mülkiyet hakkına ilişkin belirsizliklerin ortadan kaldırılması ve idari işlemlerin istikrarının sağlanması amacıyla anılan düzenlemenin getirildiği anlaşılmaktadır.

24. Bu bağlamda parselasyon planlarının işlevi, imar planı bulunan alanlarda parselasyon planı tescil edilmek suretiyle imar planlarına ve imar mevzuatına uygun ifraz ve tevhit işlemlerinin yapılmasıdır. İmar mevzuatına uygun söz konusu işlemlerin yapılmasının yerleşme yerlerindeki yapılaşmaların plan, fen, sağlık ve çevre şartlarına uygun şekilde yapılmasını sağlamaya yönelik olduğunda kuşku yoktur. Bu bağlamda itiraz konusu kuralın parselasyon planlarına karşı dava açabilmek için belirli bir süre belirlemek suretiyle imar planlarının ve imar uygulamalarının sürüncemede kalmayarak imar mevzuatına uygun inşaatların bir an önce yapılmasını sağlamayı amaçladığı anlaşılmaktadır. Kuralın şehirlerin daha hızlı bir şekilde imar mevzuatına uygun olarak ifraz ve tevhit işlemlerinin yapılarak

kişilerin daha sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşamalarını temine yönelik anayasal anlamda meşru bir amaca dayalı olarak mahkemeye erişim hakkını sınırladığı görülmektedir. Ancak sınırlamanın meşru bir amacının bulunması yeterli olmayıp ölçülü olması da gerekmektedir.

25. Ölçülülük ilkesi *elverişlilik*, *gereklilik* ve *orantılılık* olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. *Elverişlilik* öngörülen sınırlamanın ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, *gereklilik* ulaşılmak istenen amaç bakımından sınırlamanın zorunlu olmasını diğer bir ifadeyle aynı amaca daha hafif bir sınırlama ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, *orantılılık* ise hakka getirilen sınırlama ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir.

26. Parselasyon planlarının kesinleşmesinden sonra dava açma süresinin uzaması taşınmaz mülkiyetine ilişkin tereddütlerin ve hukuki belirsizliklerin yaşanmasına neden olabilecektir. Yapılan parselasyon planlarına karşı dava açma süresinin öngörülmesinin tek bir taşınmazın değil, parselleme yapılan yerdeki tüm taşınmazların mülkiyetine ilişkin belirsizlikleri belirli bir süre sonra sona erdirme amacı taşıdığı açıktır. Bu bağlamda pek çok parseli ilgilendiren parselasyon planlarına karşı dava açmak için bir süre belirlenmesinin anılan amaca ulaşma yönünden elverişli olmadığı söylenemez.

27. Kuralda belirtilen parselasyon planları bir veya birden fazla mahalleyi, dolayısıyla yüzlerce/binlerce kişiyi ilgilendirebilecektir. Bu türden geniş alanları ve çok sayıda kişiyi ilgilendiren çalışmalar bakımından her bir kişiye tek tek şahsen tebligat yapılabilmesi bu çalışmaların sonuçlandırılabilmesini önemli ölçüde geciktirebilir. Bu nedenle dava açma süresinin parselasyon planlarının kesinleşme tarihinden itibaren başlamasının yukarıda değinilen sınırlandırma sebebi bakımından gerekli olduğu da söylenebilir.

28. Parselasyon planlarıyla mülkten yoksun bırakma sonucuna yol açılmadığı, bu planların kesinleşebilmesi için bir ay süreyle ilgili idarede asılması ve mutat vasıtalarla duyurulması gerektiği ve kesinleşme tarihinden itibaren her hâlde beş yıl içinde dava açılabileceği dikkate alındığında söz konusu işlemlerin bir an önce sonuçlandırılması için ihtiyaç duyulan dava açma süresinin başlamasına ilişkin belirlenen usulün dava açmayı aşırı

derecede zorlaştırmadığı da açıktır. Ayrıca taşınmaz mülkiyetine ilişkin hukuki güvenlik ve istikrar ile kişilerin bir an evvel daha sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşamalarının temini amacıyla öngörülen beş yıllık dava açma süresinin kişilerin dava haklarını kullanabilmeleri açısından kısa ve yetersiz olduğuda ileri sürülemez.

29. Bu çerçevede kuralla bireyin hakları ile kamu yararı arasındaki makul dengenin gözetildiği ve kuralın orantısız bir sınırlamaya neden olmadığı anlaşılmıştır. Dolayısıyla kuralın hak arama özgürlüğü yönünden ölçüsüz bir sınırlama niteliği taşımadığı sonucuna ulaşılmıştır.

30. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 13. ve 36. maddelerine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.

Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN ve Kenan YAŞAR bu görüşe katılmamışlardır.

Kuralın Anayasa'nın 35. ve 125. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa'nın 13. ve 36. maddeleri yönünden yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa'nın 35. ve 125. maddeleri yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

IV. HÜKÜM

3/5/1985 tarihli ve 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 8. maddesinin (b) bendine 14/2/2020 tarihli ve 7221 sayılı Kanun'un 6. maddesiyle eklenen sekizinci paragrafta yer alan *"…veya parselasyon planları…"* ibaresinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN ile Kenan YAŞAR'ın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA 30/6/2022 tarihinde karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN	Başkanvekili Kadir ÖZKAYA
Üye Muammer TOPAL	Üye M. Emin KUZ	Üye Rıdvan GÜLEÇ
Üye Recai AKYEL	Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ	Üye Yıldız SEFERİNOĞLU
Üye Selahaddin MENTEŞ	Üye Basri BAĞCI	
Üye İrfan FİDAN	Üye Kenan YAŞAR	

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 8. maddesinin (b) bendine 14/2/2020 tarihli ve 7221 sayılı Kanun'un 6. maddesiyle eklenen sekizinci paragrafta yer alan "… *veya parselasyon planları*…" ibaresinin Anayasa'ya aykırı olmadığına karar verilmiştir.

2. İtiraz konusu ibarenin de içinde bulunduğu kural uyarınca "*Kesinleşen imar planları* ***veya parselasyon planları****na karşı kesinleşme tarihinden itibaren her halde beş yıl içinde dava açılabilir*."

3. Çoğunluk kararında da belirtildiği üzere kesinleşen parselasyon planlarına karşı *beş yıl* dava açma süresi öngören itiraz konusu ibare mahkemeye erişim hakkına yönelik bir sınırlama niteliğindedir (§ 11). Kuralın Anayasa'ya aykırı olmaması için Anayasa'nın 13. maddesinde öngörüldüğü üzere, diğer şartlar yanında, sınırlamanın meşru bir amacının bulunması ve ölçülü olması gerekmektedir.

4. İtiraz konusu kuralın, imar planlarına uygun ifraz ve tevhit işlemlerinin yapılmasını sağlayan parselasyon planlarının sürüncemede bırakılmadan hızlı bir şekilde uygulanmasını sağlayarak, Anayasa'nın 56. maddesinde güvenceye alınan bireylerin sağlıklı bir çevrede yaşamalarını temin etme amacıyla mahkemeye erişim hakkını sınırladığı, dolayısıyla sınırlamanın meşru amacının bulunduğu söylenebilir (§ 24). Ancak meşru amacın bulunması yeterli olmayıp, söz konusu sınırlamanın ölçülü olması, başka bir ifadeyle izlenen meşru amaç bakımından elverişli, gerekli ve orantılı olması da gerekmektedir.

5. Parselasyon planlarına karşı kesinleşmeden itibaren beş yıl içinde dava açılması zorunluluğunu getiren kuralın anılan meşru amaç bakımından elverişsiz ve gereksiz olduğu söylenemez. Ancak dava açma süresinin başlangıcı olan *kesinleşme*ye ilişkin hükümlerle birlikte değerlendirildiğinde bu sürenin orantılı olduğunu söylemek güçtür.

6. 3194 sayılı Kanun'un 19. maddesinin birinci fıkrasında parselasyon planlarının bir ay süreyle ilgili idarede asılacağı, ayrıca mutat vasıtalarla duyurulacağı ve bu sürenin sonunda planın kesinleşeceği öngörülmüştür. Anayasa'nın 125. maddesi uyarınca "*İdari işlemlere karşı açılacak davalarda süre, **yazılı bildirim** tarihinden başlar*". Buradaki "*bildirim*"in idari işlemin etkilediği kişilerin işlemin içeriğinden haberdar olmasını sağlayacak mahiyette olması gerektiği izahtan varestedir.

7. Nitekim tam da bu nedenle, Danıştay'ın parselasyon planlarına ilişkin işlemleri "*bireysel işlem*" olarak nitelediği ve davacının parselasyon planını *öğrendiği tarihten* itibaren dava açma süresini başlatma eğiliminde olduğu anlaşılmaktadır. Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu'nun yakın tarihli bir kararında belirttiği üzere, parselasyon işlemlerine karşı "*yasal dava açma süresinin işlemeye başlaması için, bu işlemin, işlem tarihindeki muhatabına usulüne uygun bir şekilde tebliğ edilmiş olması ya da muhatabın bu işlemi tüm unsurlarıyla birlikte öğrendiğinin açık ve net bir şekilde ortaya konması gerekmektedir*" (Danıştay İDDK, E.2021/154, K.2021/1202, 9/6/2021).

8. Anayasa Mahkemesi, yazılı bildirimin en yaygın yöntemleri olan posta veya memur eliyle tebliğin dışında ilan yoluyla tebliğin de "*muhatabın adresinin bilinmemesi yahut başkaca sebeplerle tebliğin imkânsızlığının kesin olarak tespit edildiği noktada*" başvurulabilecek bir yöntem olduğuna,

bu şartlar altında Anayasa'nın 125. maddesine aykırı olmayacağına hükmetmiştir (AYM, E.2016/14, K. 2017/170, 13/12/2017, § 29). Mahkeme bu karardan sonra verdiği 2018/113 ve 2020/39 sayılı kararlarında, orman kadastro komisyonunca alınan kararlara ilişkin tutanak ve haritalar ile arazi toplulaştırması ve tarla içi geliştirme hizmetleri muhtevasında yapılacak duyuruların askı suretiyle yapılmasını şahsen tebliğ edilmiş sayan hükümlerini Anayasa'ya uygun bulmuştur. Aynı şekilde tebligat sonrasında anılan tutanak ve haritalara karşı kesinleşmeden itibaren arazi toplulaştırması sonuçlarına karşı da tescil tarihinden itibaren *on yıl* içinde dava açılabilmesinin de Anayasa'nın 36. maddesine aykırı olmadığına karar verilmiştir (AYM, E.2018/33, K.2018/113, 20/12/2018, § 30; AYM, E.2018/104, K.2020/39, 16/07/2020, § 47).

9. Mahkememiz toplulaştırma çalışmalarına ilişkin ilanların, "*kadastro ve orman kadastrosu çalışmalarında olduğu gibi bir veya birden fazla köyü ya da mahalleyi, dolayısıyla yüzlerce/binlerce parseli ve kişiyi ilgilendirebilecek"* olduğundan *"her bir kişiye tek tek şahsen tebligat yapılabilmesi bu çalışmaların sonuçlandırılabilmesini önemli ölçüde geciktirebilir*" gerekçesiyle Anayasa'nın 36. ve 125. maddelerine aykırı olmadığına karar vermiştir (AYM, E.2018/104, K.2020/39, 16/07/2020, §§ 47, 50). Böylece Anayasa Mahkemesi, şahsen tebliğin orman kadastrosu ve toplulaştırma çalışmaları gibi binlerce kişiyi ilgilendiren, dolayısıyla kitlesel muhatapları olan işlemlerin, tek tek şahsen tebliğinin anılan çalışmaların sonuçlandırılmasını önemli ölçüde geciktirmesi karşısında askı suretiyle ve internet sayfalarında ilan etme gibi diğer yollarla duyurulmasının Anayasa'daki "*yazılı olma*" ve "*bildirme*" şartlarını sağladığını kabul etmiştir.

10. Kuşkusuz, çoğunluk kararında vurgulandığı üzere, işin mahiyeti gereği bir veya birden fazla mahalleyi, dolayısıyla binlerce kişiyi ilgilendiren parselasyon planlarına ilişkin işlemlerin hızlı bir şekilde uygulanması zorunluluğu, bizzat kişiye yazılı bildirim yönteminden farklı olarak "*ilgili idarede asma*" ve diğer mutat yöntemlerin kullanılmasını gerektirebilir. Bununla birlikte, anılan argümanın parselasyon planlarının idari kesinleşmesi açısından geçerli olduğu, fakat kişilerin yargı yoluna başvurabilmesi için planların muhataplarına şahsen tebliğ edilmesinden vazgeçilmesini gerektiren bir zorunluluğun bulunmadığı da söylenebilir. Başka bir ifadeyle parselasyon planlarının bir ay boyunca ilgili idarede

asılması ve diğer mutat yollarla duyurulması, planların bir an önce uygulamaya geçirilmesi bakımından gerekli olabilir. Ancak, idari kesinleşme sürecinde veya kesinleşmeyi müteakip parselasyon planlarının ilgili şahıslara şahsen tebliğ edilmesini ve dava açma süresini bu tebligattan itibaren başlatmayı engelleyen bir zorunluluğun bulunduğu söylenemez.

11. Öte yandan, hak düşürücü sürenin işlemin askı suretiyle ilanını ve diğer mutat yolları müteakip kesinleşmesinden itibaren başlatılması durumunda, mahkemeye erişim hakkının ihlal edilmemesi için (a) öngörülen sürenin kişilerin işlemden haberdar olabilmesini sağlayacak kadar makul olması ve (b) haklı mazeretlerin varlığı halinde hak düşürücü süreden sonra da dava açılabilmesine imkân sağlanması gerekir. Anayasa Mahkemesi soybağının reddi davasının herhalde doğumdan başlayarak *beş yıl* içinde açılmasını öngören kuralı "*bu sürenin haklı neden olmadan geçmesi halinde dava açma hakkı henüz doğmadan kocanın elinden alınmak suretiyle kendisine ait olmayan çocuğu sahiplenmek zorunda bırakılmakta*" olduğu gerekçesiyle Anayasa'ya aykırı bularak iptal etmiştir (AYM, E.2008/30, K.2009/796, 25/6/2009).

12. Buna karşılık Türk Medeni Kanunu'nun 300. maddesinin birinci fıkrasında yer alan tanıyanın dava hakkının *"… herhâlde tanımanın üzerinden beş yıl geçmekle…"* düşeceğini öngören kural**,** aynı maddenin dördüncü fıkrasındaki "haklı sebep" durumuyla birlikte değerlendirilerek Anayasa'ya aykırı bulunmamıştır. Mahkeme "*meşru nedenleri olan davacılar açısından beş yıllık mutlak hak düşürücü süre geçse dahi … dava açma hakkının sona ermediği, gecikmeyi haklı kılan sebeplerin varlığı hâlinde bu sebeplerin ortadan kalkmasından itibaren ilgililerin dava açabilmelerinin mümkün olduğu*" gerekçesiyle iptal talebini reddetmiştir (AYM, E.2019/102, K.2019/99, 25/12/2019, § 28).

13. İtiraz konusu kuralda öngörülen hak düşürücü süre, benzer mahiyetteki orman kadastrosu ve arazi toplulaştırmalarındaki sürenin (10 yıl) yarısıdır. Daha da önemlisi kuralda haklı sebeplerin varlığı halinde beş yıllık sürenin sona ermesinden sonra da dava açılabileceğini öngören herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiştir.

14. Bu nedenlerle kişilere şahsen tebliğ edilmeyen parselasyon planlarına karşı kesinleşme tarihinden itibaren *beş yıl* geçtikten sonra dava açılamaması -bu planların kişilerin mülkiyet hakları üzerindeki etkisi de

dikkate alındığında- muhataplara orantılı olmayan bir külfet yüklemektedir. Dolayısıyla itiraz konusu kuralla Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan mahkemeye erişim hakkına getirilen sınırlamanın ölçülü olduğu söylenemez.

15. Açıklanan gerekçelerle dava konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu ve iptal edilmesi gerektiğini düşündüğümden çoğunluğun red yönündeki kararına katılmıyorum.

Başkan
Zühtü ARSLAN

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. İncelenen kuralda; kesinleşen imar planları veya parselasyon planlarına karşı kesinleşme tarihinden itibaren her halde beş yıl içinde dava açılabileceği belirtilmektedir. Başka deyişle imar planı veya parselasyon planı askı ilanı suretiyle ilan yoluyla tebliğ edilerek öngörülen bir aylık süre itiraz edilmeden geçer veya itiraz üzerine idarenin incelemesi sonucunda ret kararı verilerek kesinleşmesinden itibaren 5 yıl geçmişse parsel sahiplerinin dava açma hakları sona ermektedir.

2. Kurala göre, işleme karşı dava açma hakkı imar veya parselasyon planının idari kesinliğe ulaştığı tarihte başlamaktadır. Bir idari işleme karşı dava yoluna başvurulabilmesi için ilgilisinin o işlemden haberdar olması sağlanmalıdır. *Tebligat*, gerek hak arama hürriyeti, gerekse adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkı (AY m. 36) yönünden oldukça önemli bir usul işlemidir. Tebliğin amacı öğrenmenin sağlanmasıdır. İdari eylem ve işlemlere karşı bireylerin korunması ve dava hakkının (AY m. 125/1) kullanılabilmesinin ön şartı da usule uygun tebligat yapılmasıdır. İncelenen maddede planlara ilişkin idari işlemin tebliği için, belediyelerce belirlenen ilan yerlerinde ve idarenin internet sayfalarında *ilan yöntemi* belirlenmiştir. İlan, tebliğ yöntemlerinden biridir. Fakat her durumda uygulanması olağan görülmesi gereken bir yöntem değildir. Olağan tebliğ

yöntemi ilgiliye doğrudan yazılı veya sözlü bildirimi ifade eden tebliğ ve tefhim usulleridir. İlgili idari işlemi içeren yazılı metnin muhatabına yazı ile bildirilmesi tebliğ, sözlü olarak yüzüne karşı açıklanması ise tefhim olarak ifade edilmektedir.

3. Davaların açılması için öngörülen süre şartı mahkeme hakkını sınırlamaktadır. Fakat geçmiş iddiaların süresiz olarak ileri sürülebilmesinin yarattığı sakıncalar (yıllar sonra bu iddiaları cevaplamak için delil sunmanın zorlukları, hukuki belirsizlik vb.) ve hukuk güvenliği ilkesi gereği dava ve başvuru sürelerinin sınırlanması gerekli görülebilmektedir. Bununla birlikte işin mahiyetine göre öngörülen sürenin ilgili hukuki veya idari işleme karşı dava veya başvuru gibi hak arama yollarını zorlaştıracak derecede olması, mahkeme hakkının özünü zedeleyebilir. (AİHM Eşim/Türkiye, No: 59601/09, 17.9.2013, par. 21). Öte yandan davaya temel olan işlemin öğrenilmesini temin edecek tebliğ işlemi olmaksızın dava sürelerinin öngörülmesi mahkeme hakkının ve buna bağlı şekilde diğer temel hakların (örn. mülkiyet, özel yaşama saygı, vb.) sınırlanması anlamına gelecek ve bu durum hak ihlaline neden olabilecektir. Ayrıca hak arama yollarına başvurulması veya dava açma hakkının kullanılabilmesi için öngörülen sürelerin, muhatabın öğrenmesinden itibaren başvuru veya davanın hazırlıklarının yapılabilmesini sağlayabilecek yeterli ve makul bir süre olması gerekir. Bu gereklilik Anayasanın 36., 40. ve 125. maddelerinden kaynaklanmaktadır. Hukuk sistemimiz bakımından bu sürenin yasa koyucu tarafından belirlenmesi gerektiğinden, sözünü ettiğimiz gerekliliğin yasama organınca dikkate alınması beklenir. İşin mahiyetine göre dava süresinin yeterli olmaması, mahkeme hakkının ihlal edilmesine neden olabilir.

4. İncelenen kuralda 5 yıl gibi uzun bir sürenin öngörülmesi nedeniyle ilk bakışta dava açma hakkı yönünden fazlasıyla yeterli bir sürenin belirlenmiş olduğu akla gelebilir. Fakat bu düşüncenin hatalı noktası, dava süresini başlatan ve idari kesinleşme için temel alınan tebliğin olağan (gerçek) tebliğ yöntemi olmayıp farazi bir tebliğ yöntemi olduğunun gözden kaçırılmasıdır.

5. İlanen tebliğ yöntemi adli tebligatın düzenlendiği Tebligat Kanunu ve diğer ilgili kanunlarda da benimsenen bir yöntemdir. Bununla birlikte anılan düzenlemelerde ilan yöntemine yalnızca olağan tebliğ yöntemine başvurulmasına karşın (güncel adresin bilinememesi, muhataba

ulaşılamaması gibi) sonuç alınamadığı istisnai durumlarda başvurulmaktadır (örn. bkz. 7201/m. 28). İlanen tebliğde "öğrenme" olgusu kesin olarak değil, *varsayımsal* olarak sağlanabilmektedir. Başka deyişle ilanen tebliğ yöntemi esasen farazi bir öğrenme sağlamakta ve yalnızca fiili nedenlerle zorunluluk dolayısıyla kabul edilen bir yöntem olmaktadır. Bu nedenle ilanen tebliğ yönteminin yalnızca zorunlu hallerde tercih edilmesi, bu durumda ise dava süresinin işin mahiyetine göre belirlenmesi gerekir.

6. İmar düzenlemelerinin bir şehrin tamamı veya bir kısmındaki taşınmazları kapsaması ve binlerce, hatta ortak mülkiyetlerle birlikte onbinlerce kişiyi ilgilendirmesi nedeniyle olağan tebliğ yöntemleriyle sonuç alınmasının güçlüğü bilinmektedir. Bu nedenle yasa koyucu imar planlarının makul bir süre içinde icra edilebilmesi amacıyla ilan-askı yöntemiyle tebliğ yöntemini tercih etmiştir. Burada işin mahiyeti gereği bir zorunluluğun olduğu, ilan yönteminin fiili durumun zorlaması nedeniyle tercih edildiği kabul edilmelidir. Bu anlamda mahkemeye erişim ve mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin gerekli ve elverişli olduğu söylenmelidir. Gereklilik, bir toplumsal ihtiyacı göstermekte ise de kural bütünlüğünde idari kesinliğin ilanen tebliğle sağlanması karşısında müdahalenin orantılılığı tartışmalıdır. Müdahalede temel hakları daha az kısıtlayan yöntemlerin tercih edilmemesi orantısızlığa neden olabilir. Gerçekten Tebligat Kanununda adreste bulunamamanın sonucu olarak uygulanan ilanen tebliğ yönteminden farklı olarak burada ilan yöntemi doğrudan ve asıl tebliğ yöntemi olarak benimsenmektedir Bu noktada ilanen tebliğ yönteminin öğrenmeyi tam olarak sağlamadığı, öğrenmenin normatif ve farazi bir kabule bağlandığı hatırlanmalıdır. Dolayısıyla müdahalenin orantılı olabilmesi için bu durumu dengeleyecek, öğrenmeyi daha güvenceli kılacak biçimde süre unsurunun oldukça uzun tutulması gerekir.

7. Günümüzde sosyal hareketlilik çok fazladır. Bir şehirde doğanların neredeyse önemli bir kısmı aynı şehirde yaşamamakta, hatta yurt dışında yaşayabilmektedir. Bu nedenle imar planlarında yapılan değişiklik sonucunda kişinin örneğin kendi arsasının başka bir yere taşındığı veya ortak parsel haline getirildiği bilgisini öğrenme imkanı kısıtlıdır. Askı ilanı başka şehirlerde yaşayan kimselerin imar planlarından haberdar olmasını sağlamak için yeterli olmamaktadır. Bireyler bu bilgiyi zaman içerisinde arsalarıyla ilgili olarak belediyede resmi işlemler yaptıklarında

veya aralıklarla o şehre geldiklerinde yakın çevresinden duyduklarında öğrenebilmektedir. Bireyler çok daha uzun bir süre sonra imar değişikliği olduğunu öğrenebilmekte, fakat bu durumda dava süresi geçtiği için haklarını arama imkanı bulamamaktadır. Bu bakımdan incelenen kuralda idari kesinleşme ve öğrenme için ilanen tebliğ yönteminin doğrudan uygulandığı gözetildiğinde beş yıllık dava açma süresi, imar planıyla kişilerin mahkemeye erişim ve mülkiyet haklarına yapılan müdahalenin dengelenmesi için yeterli bir süre olarak kabul edilemez. Dolayısıyla kuraldaki beş yıllık dava açma süresinin ölçüsüz olduğu gözetilerek iptal edilmesine karar verilmelidir.

Başkanvekili
Hasan Tahsin GÖKCAN

KARŞIOY GEREKÇESİ

İptale konu kural 3194 sayılı İmar Kanunu'un 8. Maddesi (b) bendi, parselasyon planlarına karşı kesinleşme tarihinden itibaren her halde beş yıl içinde dava açılabileceği hükme bağlanmak suretiyle ilgililerin bu süre sonunda söz konusu işlemlere karşı idari yollara başvurması ve dava açmaları mümkün olmadığından hak arama hürriyetine ve mülkiyet hakkına yönelik bir sınırlama içermektedir.

Anayasa'nın 13. maddesinde "*Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.*" denilmektedir.

Anayasa'nın sözüne uygunluk kriteri çoğunlukla Anayasa'nın bir temel hak ve hürriyet için ek bir güvence getirdiği durumlarda söz konusu olmaktadır. Anayasa'nın 125. maddesinin "İdari işlemlere karşı açılacak davalarda süre, yazılı bildirim tarihinden başlar" şeklindeki üçüncü fıkrası dava açma sürelerinin başlangıcını özel olarak düzenlemek suretiyle hak arama hürriyetinin süre yönünden sınırlandırılması kapsamında ek bir

güvence getirmekte ve kanunlarla bu güvencelere istisna getirilmesine imkân vermemektedir.

Bireylerin hak arayışlarında dava açma sürelerinin işlemeye başlaması için işlem tarihindeki muhatabına usulüne uygun bir şekilde tebliğ edilmiş olması ya da muhatabın bu işlemi tüm unsurlarıyla birlikte öğrendiğinin açık ve net bir şekilde ortaya konulması gerekir.

Anayasa'nın 125. maddesinin üçüncü fıkrası karşısında parselasyon planlarının bir ay müddetle ilgili idarede asılmasının ve ayrıca mutat vasıtalarla duyurulması "yazılı bildirim" sayılamaz. Zira Anayasa'nın öngördüğü bir güvenceye kanunla istisna getirilmesi mümkün değildir.

Anayasa Mahkemesi, 19/9/2019 tarihli ve E.2018/144, K.2019/72 sayılı kararında, *"Elektronik ortamda tebligat, muhatabın elektronik adresine ulaştığı tarihi izleyen beşinci günün sonunda yapılmış sayılır."* şeklindeki kuralı Anayasa'nın 125. maddesinin üçüncü fıkrası yönünden de incelemiş ve elektronik tebligatın bilgilendirme ve belgelendirme fonksiyonunun mevcut olduğunu belirterek Anayasa'nın 125. maddesi kapsamında yazılı bildirim niteliği taşıdığı sonucuna varmış, elektronik tebligatın belgelendirme fonksiyonuna vurgu yapmıştır.

"213 sayılı Kanun kapsamında uygulanması öngörülen elektronik tebligat sistemini düzenleyen mevzuat hükümleri incelendiğinde muhatabın vergi dairesince elektronik adresine gönderilen tebliğ evrakına internet vergi dairesi ve kendisine ait kullanıcı şifresi aracılığıyla erişebileceği, dolayısıyla hakkındaki idari işlemin içeriğinden yazılı şekilde haberdar olabileceği anlaşılmaktadır. Bu bakımdan elektronik ortamda yapılan tebligatın yazılı bilgilendirme fonksiyonunun mevcut olduğu görülmektedir. Öte yandan tebliğ evrakının muhatabın elektronik adresine hangi tarihte ulaştığının sistem üzerinden belgelendirilmesi mümkün olduğundan elektronik tebligatın belgelendirme fonksiyonu da bulunmaktadır. Bu itibarla elektronik tebligatın kanun koyucu tarafından 213 sayılı Kanun kapsamında uygulanan diğer geleneksel tebliğ yöntemlerinden ayrı bir yöntem olarak düzenlendiği ve bunlarla aynı hüküm ve sonuçlara sahip olduğu, diğer tebliğ yöntemlerinde olduğu gibi bilgilendirme ve belgelendirme fonksiyonunun mevcut olduğu, yalnızca tebligat işleminde kullanılan araçlar yönünden farklılık arz ettiği gözetildiğinde elektronik ortamda yapılan tebliğin Anayasa'nın 125. maddesi kapsamında yazılı bildirim niteliği taşıdığı sonucuna varılmıştır."

Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi 13/12/2017 tarihli ve E.2016/14, K.2017/170 sayılı kararında;*"Aşağıda yazılı hallerde tebliğ ilan yoluyla yapılır.*

1. Muhatabın adresi hiç bilinmezse;

2. Muhatabın bilinen adresi yanlış veya değişmiş olur ve bu yüzden gönderilmiş olan mektup geri gelirse;

3. Başkaca sebeplerden dolayı posta ile tebliğ yapılmasına imkan bulunmazsa;

4. Yabancı memleketlerde bulunanlara tebliğ yapılmasına imkan bulunmazsa." şeklindeki kuralı ilan yoluyla tebliğ usulünün yazılı bildirim türleri içinde yer almadığını, bununla birlikte ilan yoluyla tebliğin yazılı bildirimin imkânsızlığı nedeniyle bir zorunluluk olarak uygulandığını belirtmek kaydıyla söz konusu kuralların Anayasa'nın 125. maddesinin üçüncü fıkrasına aykırı olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Davaya konu kural sayesinde ise idare ilgiliye tebliğ konusunda hiçbir çabaya girmeden doğrudan ilanen tebliğ yoluna gitmektedir.

Bununla birlikte haklı mazeretlerin varlığı halinde beş yıllık süre sonunda dava açılabileceğini öngören bir güvenceye yer verilmemesi de kuralı Anayasaya aykırı kılmaktadır.

Nitekim Anayasa Mahkemesi, kocanın soybağının reddi davasını herhâlde doğumdan başlayarak beş yıl içinde açmak zorunda olduğunu belirten kuralı *"Kişinin genetik-biyolojik kökeni kendisine ait olmayan çocuğu reddetme hakkı en temel haklarından biridir. İtiraz konusu ibare ile bu hak doğumdan itibaren beş yıllık süre ile sınırlandırılmakta ve bu sürenin haklı neden olmadan geçmesi halinde dava açma hakkı henüz doğmadan kocanın elinden alınmak suretiyle kendisine ait olmayan çocuğu sahiplenmek zorunda bırakılmaktadır. Hukuk devleti ilkesi, kocanın temel hak ve hürriyetlerinden olan genetik-biyolojik kökeni kendisine ait olmayan çocuğu reddetme hakkının önündeki bu hak ile bağdaşmayan engelleri kaldırmayı da içerir."* gerekçesiyle Anayasa'nın 2., 5. ve 17. maddelerine aykırı bularak iptal etmiştir.

İletişimin bu denli kolay hale geldiği bilgi çağında temel hak ve özgürlükleri korumakla yükümlü devletin yaklaşık yüz yıl önce kurulduğu tarihteki ilanen tebliğ yolunu doğrudan tercih etmesi yerinde görülemez.

Birçok yasada düzenlendiği üzere ilan yoluyla bildirimin ancak tebliğe ilişkin mernis adresine tebliğ, elektronik tebligat gibi birkaç aşama sonrası yapılması Anayasanın 19. maddesinin ve hukuk devleti olmanın bir gereğidir.

Yukarıda açıklanan huşular ışığında kuralın Anayasa'nın 13. ve 125. maddelerine aykırı olması nedeniyle iptal talebinin reddine dair çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Üye
Kenan YAŞAR

Esas Sayısı : 2021/127
Karar Sayısı : 2022/85
Karar Tarihi : 30/6/2022

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURANLAR:

1. Çanakkale İcra Hukuk Mahkemesi	(E.2021/127)
2. Gaziantep 3. İcra Hukuk Mahkemesi	(E.2022/2)
3. Antalya Bölge Adliye Mahkemesi 12. Hukuk Dairesi	(E.2022/23)
4. Antalya Bölge Adliye Mahkemesi 12. Hukuk Dairesi	(E.2022/24)
5. İzmir 6. İcra Hukuk Mahkemesi	(E.2022/26)

İTİRAZLARIN KONUSU: 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'na 9/6/2021 tarihli ve 7327 sayılı Kanun'un 21. maddesiyle eklenen geçici 16. maddenin Anayasa'nın 13., 35., 36., 46. ve 153. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talepleridir.

OLAY: Kamulaştırmasız el atmadan kaynaklanan tazminat davaları sonucunda verilen hükümlerin icrası için başlatılan icra takiplerinin durdurulması veya iptalleri talebiyle açılan davalar ile bu tür davalara ilişkin kararların istinaf incelemesinde itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkemeler, iptali için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN VE İLGİLİ GÖRÜLEN KANUN HÜKÜMLERİ

A. İptali İstenen Kanun Hükmü

Kanun'un itiraz konusu geçici 16. maddesi şöyledir:

*"**Geçici Madde 16-** (Ek:9/6/2021-7327/21 md.)*

Kamulaştırma işlemleri tamamlanmamış veya kamulaştırması hiç yapılmamış olmasına rağmen 4/11/1983 tarihinden bu maddenin

yürürlüğe girdiği tarihe kadar fiilen kamu hizmetine ayrılan veya kamu yararına ilişkin bir ihtiyaca tahsis edilerek üzerinde tesis yapılan taşınmazlara veya kaynaklara kısmen veya tamamen veyahut irtifak hakkı tesis etmek suretiyle malikin rızası olmaksızın fiilî el konulması veya hukuki el atılması sebebiyle mülkiyet hakkından doğan taleplere dair bedel ve tazminata ilişkin davalarda verilen kararlar taşınmaz mal ile ilgili ayni haklara ilişkin kararların icrasına ilişkin hükümlere göre yerine getirilir. Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce, kesinleşmemiş mahkeme kararlarına dayanılarak başlatılan icra takipleri kesinleşmiş mahkeme kararı ibraz edilinceye kadar durdurulur."

B. İlgili Görülen Kanun Hükümleri

12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun;

1. 350. maddesi şöyledir:

"Başvurunun icraya etkisi

MADDE 350- (1) İstinaf yoluna başvurma, kararın icrasını durdurmaz. İcra ve İflas Kanununun icranın geri bırakılmasıyla ilgili 36 ncı maddesi hükmü saklıdır. Nafaka kararlarında icranın geri bırakılmasına karar verilemez.

(2) Kişiler hukuku, aile hukuku ve taşınmaz mal ile ilgili ayni haklara ilişkin kararlar kesinleşmedikçe yerine getirilemez."

2. 367. maddesi şöyledir:

"Temyizin icraya etkisi

MADDE 367- (1) Temyiz, kararın icrasını durdurmaz. İcra ve İflas Kanununun icranın geri bırakılmasıyla ilgili 36 ncı maddesi hükmü saklıdır. Nafaka kararlarında icranın geri bırakılmasına karar verilemez.

(2) Kişiler hukuku, aile hukuku ve taşınmaz mal ile ilgili ayni haklara ilişkin kararlar kesinleşmedikçe yerine getirilemez."

II. İLK İNCELEME

A. E.2021/127 Sayılı Başvuru Yönünden

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Engin YILDIRIM, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, M. Emin KUZ, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ, Basri BAĞCI ve İrfan FİDAN'ın katılımlarıyla 30/12/2021 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında öncelikle uygulanacak kural ve sınırlama sorunları görüşülmüştür.

2. Anayasa'nın 152. ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 40. maddelerine göre bir davaya bakmakta olan mahkeme, bu dava sebebiyle uygulanacak bir kanunun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin hükümlerini Anayasa'ya aykırı görmesi hâlinde veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varması durumunda bu hükümlerin iptalleri için Anayasa Mahkemesine başvurmaya yetkilidir. Ancak anılan maddeler uyarınca bir mahkemenin Anayasa Mahkemesine başvurabilmesi için elinde yöntemince açılmış ve mahkemenin görevine giren bir davanın bulunması, iptali talep edilen kuralın da o davada uygulanacak olması gerekir. Uygulanacak kural ise bakılmakta olan davanın değişik evrelerinde ortaya çıkan sorunların çözümünde veya davayı sonuçlandırmada olumlu ya da olumsuz yönde etki yapacak nitelikte bulunan kurallardır.

3. İtiraz yoluna başvuran Mahkeme 2942 sayılı Kanun'un geçici 16. maddesinin iptalini talep etmiştir. Anılan maddenin birinci cümlesinde kamulaştırma işlemleri tamamlanmamış veya kamulaştırması hiç yapılmamış olmasına rağmen 4/11/1983 tarihinden bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihe kadar fiilen kamu hizmetine ayrılan veya kamu yararına ilişkin bir ihtiyaca tahsis edilerek üzerinde tesis yapılan taşınmazlara veya kaynaklara kısmen veya tamamen veyahut irtifak hakkı tesis etmek suretiyle malikin rızası olmaksızın fiilî el konulması veya hukuki el atılması sebebiyle mülkiyet hakkından doğan taleplere dair bedel ve tazminata ilişkin davalarda verilen kararların taşınmaz mal ile ilgili ayni haklara ilişkin kararların icrasına ilişkin hükümlere göre yerine getirileceği hükme bağlanmıştır. Maddenin ikinci cümlesinde ise maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce, kesinleşmemiş

mahkeme kararlarına dayanılarak başlatılan icra takiplerinin de kesinleşmiş mahkeme kararı ibraz edilinceye kadar durdurulacağı öngörülmüştür.

4. Bakılmakta olan davanın konusu ise 4/11/1983 tarihinden sonra taşınmazlara hukuken el atılması sebebiyle açılan kamulaştırmasız el atma davasının kabulü sebebiyle hükmedilen tazminatın tahsili için başlatılan ilamlı icra takibinin iptali talebine ilişkindir. Dolayısıyla bakılmakta olan davada kamulaştırmasız el atmaya konu taşınmazların fiilen kamu hizmetlerine ayrılması veya kamu yararına ilişkin bir ihtiyaca tesis edilerek üzerinde tesis yapılması ile irtifak hakkı tesisi suretiyle fiilen el konulmasına ilişkin bir uyuşmazlık bulunmadığı gibi kaynaklara ilişkin kamulaştırmasız el atma durumu da söz konusu değildir.

5. Ayrıca kuralın 19/6/2021 tarihinde yürürlüğe girdiği ve bakılmakta olan davaya konu icra takibinin bu tarihten sonra başlatıldığı gözetildiğinde kuralın yürürlüğe girdiği tarihten önce kesinleşmemiş mahkeme kararına dayanılarak başlatılan bir icra takibinin de bulunmadığı anlaşılmaktadır.

6. Bu itibarla anılan Kanun'un geçici 16. maddesinin birinci cümlesinde yer alan "*…fiilen kamu hizmetine ayrılan veya kamu yararına ilişkin bir ihtiyaca tahsis edilerek üzerinde tesis yapılan…*", "*…veya kaynaklara…*", "*…veyahut irtifak hakkı tesis etmek suretiyle…*" ve "*…fiilî el konulması…*" ibareleri ile ikinci cümlesinin bakılmakta olan davada uygulanma imkânı bulunmadığından bu ibarelere ve cümleye ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddi gerekir.

7. Öte yandan itiraz konusu maddenin birinci cümlesinin "*Kamulaştırma işlemleri tamamlanmamış veya kamulaştırması hiç yapılmamış olmasına rağmen 4/11/1983 tarihinden bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihe kadar… taşınmazlara… kısmen veya tamamen… malikin rızası olmaksızın… sebebiyle mülkiyet hakkından doğan taleplere dair bedel ve tazminata ilişkin davalarda verilen kararlar taşınmaz mal ile ilgili ayni haklara ilişkin kararların icrasına ilişkin hükümlere göre yerine getirilir.*" bölümü bakılmakta olan davanın konusu olan kamulaştırmasız el atma durumunun yanı sıra bakılmakta olan davada uygulanma imkânı olmayan kamulaştırmasız el atmaya ilişkin diğer durumlar bakımından da geçerli, ortak kural niteliğindedir. Dolayısıyla bakılmakta olan davanın konusu gözetilerek anılan cümlenin esasına ilişkin incelemenin "*…veya hukuki el atılması…*" ibaresi ile sınırlı olarak yapılması gerekir.

8. Açıklanan nedenlerle 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'na 9/6/2021 tarihli ve 7327 sayılı Kanun'un 21. maddesiyle eklenen geçici 16. maddenin;

A. 1. Birinci cümlesinde yer alan "*…fiilen kamu hizmetine ayrılan veya kamu yararına ilişkin bir ihtiyaca tahsis edilerek üzerinde tesis yapılan…*", "*… veya kaynaklara…*", "*…veyahut irtifak hakkı tesis etmek suretiyle…*" ve "*… fiilî el konulması…*" ibarelerinin itiraz başvurusunda bulunan Mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulanma imkânı bulunmadığından bu ibarelere ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle REDDİNE,

2. Birinci cümlesinin kalan kısmının esasının incelenmesine, esasa ilişkin incelemenin "*…veya hukuki el atılması…*" ibaresi ile sınırlı olarak yapılmasına,

B. İkinci cümlesinin itiraz başvurusunda bulunan Mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulanma imkânı bulunmadığından, bu cümleye ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle REDDİNE,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

B. E.2022/2 Sayılı Başvuru Yönünden

9. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Engin YILDIRIM, Hicabi DURSUN, Muammer TOPAL, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ, Basri BAĞCI ve İrfan FİDAN'ın katılımlarıyla 26/1/2022 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında öncelikle uygulanacak kural sorunu görüşülmüştür.

10. İtiraz yoluna başvuran Mahkeme 2942 sayılı Kanun'un geçici 16. maddesinin iptalini talep etmiştir.

11. Bakılmakta olan davanın konusu 4/11/1983 tarihinden sonra taşınmazlara fiilî el konulması sebebiyle açılan kamulaştırmasız el atma davasının kabulü üzerine hükmedilen tazminatın tahsili için başlatılan ilamlı icra takibinin ve icra emrinin iptali talebine ilişkindir. Davaya konu icra takibi itiraz konusu kuralın yürürlük tarihi olan 19/6/2021 tarihinden sonra başlatılmıştır. Dolayısıyla bakılmakta olan davada kamulaştırmasız el atmaya konu taşınmazlara hukuki el atılmasına ilişkin bir uyuşmazlık bulunmadığı

gibi irtifak hakkı tesis etmek suretiyle fiilî el koyma veya kaynaklara ilişkin kamulaştırmasız el atma durumu da söz konusu değildir.

12. Ayrıca bakılmakta olan davaya konu icra takibinin kuralın yürürlüğe girdiği tarihten sonra başlatıldığı gözetildiğinde kuralın yürürlüğe girdiği tarihten önce kesinleşmemiş mahkeme kararına dayanılarak başlatılan bir icra takibinin de bulunmadığı anlaşılmaktadır.

13. Bu itibarla anılan Kanun'un geçici 16. maddesinin birinci cümlesinde yer alan "*…veya kaynaklara kısmen…*", "*…veyahut irtifak hakkı tesis etmek suretiyle…*" ve "*…veya hukuki el atılması…*" ibareleri ile ikinci cümlesinin bakılmakta olan davada uygulanma imkânı bulunmadığından bu ibarelere ve cümleye ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddi gerekir.

14. Açıklanan nedenlerle 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'na 9/6/2021 tarihli ve 7327 sayılı Kanun'un 21. maddesiyle eklenen geçici 16. maddenin;

A. 1. Birinci cümlesinde yer alan "*…veya kaynaklara kısmen…*", "*…veyahut irtifak hakkı tesis etmek suretiyle…*" ve "*…veya hukuki el atılması…*" ibarelerinin itiraz başvurusunda bulunan Mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulanma imkânı bulunmadığından bu ibarelere ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle REDDİNE,

2. Birinci cümlesinin kalan kısmının esasının incelenmesine,

B. İkinci cümlesinin itiraz başvurusunda bulunan Mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulanma imkânı bulunmadığından bu cümleye ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle REDDİNE,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

C. E.2022/23 Sayılı Başvuru Yönünden

15. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Engin YILDIRIM, Hicabi DURSUN, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ, Basri BAĞCI ve İrfan FİDAN'ın katılımlarıyla 24/3/2022 tarihinde yapılan ilk

inceleme toplantısında öncelikle uygulanacak kural ve sınırlama sorunları görüşülmüştür.

16. İtiraz yoluna başvuran Mahkeme 2942 sayılı Kanun'un geçici 16. maddesinin birinci cümlesinin iptalini talep etmiştir.

17. Bakılmakta olan davanın konusu kamulaştırması hiç yapılmamış olmasına rağmen 4/11/1983 tarihinden sonra taşınmazların tamamına hukuken el atılması sebebiyle açılan kamulaştırmasız el atma davasının kabulü üzerine hükmedilen tazminatın tahsili için başlatılan icra takibine ilişkin icra emrinin iptali kararının istinaf incelemesidir. Dolayısıyla bakılmakta olan davada kamulaştırma işlemlerinin tamamlanamaması, kamulaştırmasız el atmaya konu taşınmazların fiilen kamu hizmetlerine ayrılması veya kamu yararına ilişkin bir ihtiyaca tesis edilerek üzerinde tesis yapılması ile irtifak hakkı tesisi suretiyle fiilen el konulmasına ilişkin bir uyuşmazlık bulunmadığı gibi kaynaklara ilişkin kamulaştırmasız el atma durumu da söz konusu değildir.

18. Bu itibarla anılan Kanun'un geçici 16. maddesinin birinci cümlesinde yer alan "*Kamulaştırma işlemleri tamamlanmamış…*", "*…fiilen kamu hizmetine ayrılan veya kamu yararına ilişkin bir ihtiyaca tahsis edilerek üzerinde tesis yapılan…*", "*…veya kaynaklara kısmen…*", "*…veyahut irtifak hakkı tesis etmek suretiyle…*" ve "*…fiilî el konulması…*" ibarelerinin bakılmakta olan davada uygulanma imkânı bulunmadığından bu ibarelere ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddi gerekir.

19. Öte yandan itiraz konusu maddenin birinci cümlesinin "*…veya kamulaştırması hiç yapılmamış olmasına rağmen 4/11/1983 tarihinden bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihe kadar… taşınmazlara… veya tamamen… malikin rızası olmaksızın… sebebiyle mülkiyet hakkından doğan taleplere dair bedel ve tazminata ilişkin davalarda verilen kararlar taşınmaz mal ile ilgili ayni haklara ilişkin kararların icrasına ilişkin hükümlere göre yerine getirilir.*" bölümü bakılmakta olan davanın konusu olan kamulaştırmasız el atma durumunun yanı sıra bakılmakta olan davada uygulanma imkânı olmayan kamulaştırmasız el atmaya ilişkin diğer durumlar bakımından da geçerli, ortak kural niteliğindedir. Dolayısıyla bakılmakta olan davanın konusu gözetilerek anılan cümlenin esasına ilişkin incelemenin "*…veya hukuki el atılması…*" ibaresi ile sınırlı olarak yapılması gerekir.

20. Açıklanan nedenlerle 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'na 9/6/2021 tarihli ve 7327 sayılı Kanun'un 21. maddesiyle eklenen geçici 16. maddenin;

A. Birinci cümlesinde yer alan "*Kamulaştırma işlemleri tamamlanmamış…*", "*…fiilen kamu hizmetine ayrılan veya kamu yararına ilişkin bir ihtiyaca tahsis edilerek üzerinde tesis yapılan…*", "*…veya kaynaklara kısmen…*", "*…veyahut irtifak hakkı tesis etmek suretiyle…*" ve "*…fiilî el konulması…*" ibarelerinin itiraz başvurusunda bulunan Mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulanma imkânı bulunmadığından bu ibarelere ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle REDDİNE,

B. Birinci cümlesinin kalan kısmının esasının incelenmesine, esasa ilişkin incelemenin *"…veya hukuki el atılması…"* ibaresi ile sınırlı olarak yapılmasına,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

Ç. E.2022/24 Sayılı Başvuru Yönünden

21. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Engin YILDIRIM, Hicabi DURSUN, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ, Basri BAĞCI ve İrfan FİDAN'ın katılımlarıyla 24/3/2022 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

D. E.2022/26 Sayılı Başvuru Yönünden

22. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Engin YILDIRIM, Hicabi DURSUN, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ, Basri BAĞCI ve İrfan FİDAN'ın katılımlarıyla 24/3/2022 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında öncelikle uygulanacak kural sorunu görüşülmüştür.

23. İtiraz yoluna başvuran Mahkeme 2942 sayılı Kanun'un geçici 16. maddesinin iptalini talep etmiştir.

24. Bakılmakta olan davanın konusu 4/11/1983 tarihinden sonra kamulaştırması hiç yapılmamış olmakla birlikte taşınmazlara fiilî el konulması ve hukuki el atılması sebebiyle açılan kamulaştırmasız el atma davasının kabulü üzerine hükmedilen tazminatın tahsili için başlatılan icra takibinin iptali talebine ilişkindir. Dolayısıyla bakılmakta olan davada kamulaştırma işlemlerinin tamamlanamaması, irtifak hakkı tesisi veya kaynaklara ilişkin kamulaştırmasız el atma durumu söz konusu değildir.

25. Ayrıca bakılmakta olan davaya konu icra takibinin kuralın yürürlüğe girdiği tarihten sonra başlatıldığı gözetildiğinde kuralın yürürlüğe girdiği tarihten önce kesinleşmemiş mahkeme kararına dayanılarak başlatılan bir icra takibinin de bulunmadığı anlaşılmaktadır.

26. Bu itibarla anılan Kanun'un geçici 16. maddesinin birinci cümlesinde yer alan "*Kamulaştırma işlemleri tamamlanmamış…*", "*…veya kaynaklara…*" ve "*…veyahut irtifak hakkı tesis etmek suretiyle…*" ibareleri ile ikinci cümlesinin bakılmakta olan davada uygulanma imkânı bulunmadığından bu ibarelere ve cümleye ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddi gerekir.

27. Açıklanan nedenlerle 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'na 9/6/2021 tarihli ve 7327 sayılı Kanun'un 21. maddesiyle eklenen geçici 16. maddenin;

A. 1. Birinci cümlesinde yer alan "*Kamulaştırma işlemleri tamamlanmamış…*", "*…veya kaynaklara…*" ve "*…veyahut irtifak hakkı tesis etmek suretiyle…*" ibarelerinin itiraz başvurusunda bulunan Mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulanma imkânı bulunmadığından bu ibarelere ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle REDDİNE,

2. Birinci cümlesinin kalan kısmının esasının incelenmesine,

B. İkinci cümlesinin itiraz başvurusunda bulunan Mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulanma imkânı bulunmadığından bu cümleye ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle REDDİNE,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI TALEBİ

28. E.2022/2 sayılı itiraz başvurusunda yürürlüğü durdurma talebinde de bulunulmuştur.

29. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün "*İtiraz başvuru kararı ve ekleri*" başlıklı 46. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendinde "*Yürürlüğü durdurma talebi varsa, yürürlüğün durdurulmaması durumunda doğacak olan telafisi imkânsız zararların açıklanması,*" gerektiği belirtilmiştir. Ancak başvuran Mahkeme tarafından bu konuda bir gerekçe belirtilmeksizin yürürlüğün durdurulması talebinde bulunulduğundan söz konusu talebin yöntemine uygun olmadığı anlaşılmıştır.

30. Açıklanan nedenle 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'na 9/6/2021 tarihli ve 7327 sayılı Kanun'un 21. maddesiyle eklenen geçici 16. maddeye yönelik yürürlüğün durdurulması talebinin 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 40. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince yöntemine uygun olmadığından REDDİNE 26/1/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

IV. BİRLEŞTİRME KARARLARI

A. E.2022/2 Sayılı Başvuru Yönünden

31. 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'na 9/6/2021 tarihli ve 7327 sayılı Kanun'un 21. maddesiyle eklenen geçici 16. maddenin birinci cümlesinin "*…veya kaynaklara kısmen…*", "*…veyahut irtifak hakkı tesis etmek suretiyle…*" ve "*…veya hukuki el atılması…*" ibareleri dışında kalan kısmının iptaline karar verilmesi talebiyle yapılan itiraz başvurusuna ilişkin E.2022/2 sayılı davanın, aralarındaki hukuki irtibat nedeniyle E.2021/127 sayılı dava ile BİRLEŞTİRİLMESİNE, esasının kapatılmasına, esas incelemenin E.2021/127 sayılı dosya üzerinden yürütülmesine 26/1/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

B. E.2022/23 Sayılı Başvuru Yönünden

32. 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'na 9/6/2021 tarihli ve 7327 sayılı Kanun'un 21. maddesiyle eklenen geçici 16. maddenin

birinci cümlesinde yer alan *"…veya hukuki el atılması…"* ibaresinin iptaline karar verilmesi talebiyle yapılan itiraz başvurusuna ilişkin E.2022/23 sayılı davanın, aralarındaki hukuki irtibat nedeniyle E.2021/127 sayılı dava ile BİRLEŞTİRİLMESİNE, esasının kapatılmasına, esas incelemenin E.2021/127 sayılı dosya üzerinden yürütülmesine 24/3/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

C. E.2022/24 Sayılı Başvuru Yönünden

33. 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'na 9/6/2021 tarihli ve 7327 sayılı Kanun'un 21. maddesiyle eklenen geçici 16. maddenin ikinci cümlesinin iptaline karar verilmesi talebiyle yapılan itiraz başvurusuna ilişkin E.2022/24 sayılı davanın, aralarındaki hukuki irtibat nedeniyle E.2021/127 sayılı dava ile BİRLEŞTİRİLMESİNE, esasının kapatılmasına, esas incelemenin E.2021/127 sayılı dosya üzerinden yürütülmesine 24/3/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

Ç. E.2022/26 Sayılı Başvuru Yönünden

34. 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'na 9/6/2021 tarihli ve 7327 sayılı Kanun'un 21. maddesiyle eklenen geçici 16. maddenin birinci cümlesinin *"…veya kamulaştırması hiç yapılmamış olmasına rağmen 4/11/1983 tarihinden bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihe kadar fiilen kamu hizmetine ayrılan veya kamu yararına ilişkin bir ihtiyaca tahsis edilerek üzerinde tesis yapılan taşınmazlara… kısmen veya tamamen… malikin rızası olmaksızın fiilî el konulması veya hukuki el atılması sebebiyle mülkiyet hakkından doğan taleplere dair bedel ve tazminata ilişkin davalarda verilen kararlar taşınmaz mal ile ilgili ayni haklara ilişkin kararların icrasına ilişkin hükümlere göre yerine getirilir."* bölümünün iptaline karar verilmesi talebiyle yapılan itiraz başvurusuna ilişkin E.2022/26 sayılı davanın, aralarındaki hukuki irtibat nedeniyle E.2021/127 sayılı dava ile BİRLEŞTİRİLMESİNE, esasının kapatılmasına, esas incelemenin E.2021/127 sayılı dosya üzerinden yürütülmesine 24/3/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

V. ESASIN İNCELENMESİ

35. Başvuru kararları ve ekleri, Raportör Fatma KARAMAN ODABAŞI tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu kanun hükümleri,

dayanılan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Anlam ve Kapsam

36. 2942 sayılı Kanun'un geçici 16. maddesinin birinci cümlesinde kamulaştırma işlemleri tamamlanmamış veya kamulaştırması hiç yapılmamış olmasına rağmen 4/11/1983 tarihinden bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihe kadar fiilen kamu hizmetine ayrılan veya kamu yararına ilişkin bir ihtiyaca tahsis edilerek üzerinde tesis yapılan taşınmazlara veya kaynaklara kısmen veya tamamen veyahut irtifak hakkı tesis etmek suretiyle malikin rızası olmaksızın fiilî el konulması veya hukuki el atılması sebebiyle mülkiyet hakkından doğan taleplere dair bedel ve tazminata ilişkin davalarda verilen kararların taşınmaz mal ile ilgili ayni haklara ilişkin kararların icrasına ilişkin hükümlere göre yerine getirileceği düzenlenmiştir. Anılan cümlenin "*Kamulaştırma işlemleri tamamlanmamış veya kamulaştırması hiç yapılmamış olmasına rağmen 4/11/1983 tarihinden bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihe kadar fiilen kamu hizmetine ayrılan veya kamu yararına ilişkin bir ihtiyaca tahsis edilerek üzerinde tesis yapılan taşınmazlara… kısmen veya tamamen… malikin rızası olmaksızın fiilî el konulması veya hukuki el atılması sebebiyle mülkiyet hakkından doğan taleplere dair bedel ve tazminata ilişkin davalarda verilen kararlar taşınmaz mal ile ilgili ayni haklara ilişkin kararların icrasına ilişkin hükümlere göre yerine getirilir.*" bölümü itiraz konusu kurallardan ilkini oluşturmaktadır.

37. Anılan maddenin itiraz konusu ikinci cümlesinde ise maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce, kesinleşmemiş mahkeme kararlarına dayanılarak başlatılan icra takiplerinin kesinleşmiş mahkeme kararı ibraz edilinceye kadar durdurulacağı öngörülmüştür.

38. Kamu yararının gerektirdiği hâllerde gerçek ve özel hukuk tüzel kişilerinin mülkiyetinde bulunan taşınmaz malların devlet veya kamu tüzel kişilerince kamulaştırılmasına ilişkin usul ve esaslar 2942 sayılı Kanun'la düzenlenmiştir. Ancak usulüne uygun bir kamulaştırma işlemi yapılmaksızın kamu hizmetlerine tahsis amacıyla zaman zaman idarelerin taşınmazlara fiilî el koyması veya hukuki el atmasına ilişkin çeşitli durumlarla karşılaşılabilmektedir. Buna göre kamulaştırma işlemleri tamamlanmamış veya kamulaştırması hiç yapılmamış olmasına rağmen taşınmazların fiilen kamu hizmetine ayrılması, kamu yararına ilişkin bir ihtiyaca tahsis edilerek

üzerinde tesis yapılması, malikin rızası olmaksızın taşınmazlara kısmen veya tamamen fiilî el konulması veya hukuki el atılmasına ilişkin olarak hukuki dayanağı bulunmamakla birlikte uygulamada ortaya çıkan çeşitli durumlar kamulaştırmasız el atma olarak ifade edilmektedir.

39. Kurallar kamulaştırmasız el atma sebebine dayalı olarak bedel ve tazminat talebiyle açılan davalarla ilgili olup bu davalarda verilen kararların icrasına ilişkin düzenlemeler öngörmektedir.

40. Kamulaştırmasız el atmaların tamamı kuralların kapsamına alınmamış; kamulaştırmasız el atma olgusu belirli bir tarih aralığında gerçekleşmiş olanlarla sınırlı tutulmuştur. Buna göre yalnızca 2942 sayılı Kanun'un yürürlük tarihi olan 4/11/1983 ile kuralların yürürlük tarihi olan 19/6/2021 arasında gerçekleşmiş olan kamulaştırmasız el atmalar sebebiyle açılan bedel ve tazminata ilişkin davalarda verilen kararların icrası kurallara tabi olacaktır.

41. İtiraz konusu bölümde kamulaştırmasız el atma sebebiyle mülkiyet hakkından doğan taleplere dair bedel ve tazminata ilişkin davalarda verilen kararların taşınmaz mal ile ilgili ayni haklara ilişkin kararların icrasına ilişkin hükümlere göre yerine getirileceği düzenlenmiştir.

42. 6100 sayılı Kanun'un "*Sekizinci Kısmı"*nın istinaf kanun yoluna ilişkin hükümler içeren "*Birinci Bölümü"*nde yer alan 350. maddesinde istinaf kanun yoluna başvurunun icraya etkisi, temyiz kanun yoluna ilişkin hükümler içeren "*İkinci Bölümü"*nde yer alan 367. maddesinde ise temyizin icraya etkisi düzenlenmiştir.

43. Anılan Kanun'un 350. maddesinin (1) numaralı fıkrasında kural olarak istinaf yoluna başvurmanın kararın icrasını durdurmayacağı öngörülmüş; (2) numaralı fıkrasında ise kişiler hukuku, aile hukuku ve taşınmaz mal ile ilgili ayni haklara ilişkin kararların kesinleşmedikçe yerine getirilemeyeceği hükme bağlanmıştır. Kanun'un 367. maddesinde de temyiz başvurusunun icraya etkisi aynı şekilde düzenlenmiş ve (2) numaralı fıkrasında kişiler hukuku, aile hukuku ve taşınmaz mal ile ilgili ayni haklara ilişkin kararların kesinleşmedikçe yerine getirilemeyeceği belirtilmiştir. Buna göre verilen mahkeme kararının taşınmaz mal ile ilgili ayni haklara ilişkin kararların icrasına ilişkin hükümlere göre yerine getirilmesinin hüküm kesinleşmedikçe yerine getirilememe hususunu ifade ettiği açıktır.

44. Bu itibarla itiraz konusu bölümle 4/11/1983 tarihinden 19/6/2021 tarihine kadar gerçekleşmiş olan kamulaştırmasız el atmalar sebebiyle mülkiyet hakkından doğan taleplere dair bedel ve tazminata ilişkin davalarda verilen mahkeme kararlarının kesinleşmedikçe yerine getirilemeyeceği hüküm altına alınmıştır.

45. Maddenin itiraz konusu ikinci cümlesi ise kuralların yürürlük tarihi olan 19/6/2021 tarihinden önce, ilk kural kapsamında kalan kamulaştırmasız el atmalar sebebiyle bedel ve tazminata ilişkin kesinleşmemiş mahkeme kararlarına dayanılarak başlatılmış icra takiplerinin de kesinleşmiş mahkeme kararları ibraz edilinceye kadar durdurulacağını öngörmektedir.

B. İtirazların Gerekçeleri

46. Başvuru kararlarında özetle; itiraz konusu kurallar uyarınca kararların icrası için kesinleşme şartının aranmasının alacağın tahsilini geciktirdiği, malike aşırı bir külfet yüklediği, ölçülü olmadığı, kamu yararı ile kişisel yarar arasında gözetilmesi gereken adil dengeyi malik aleyhine bozduğu, mahkeme kararlarının uygulanma imkânının geçmişe etkili olacak şekilde zorlaştırılmasının hukuki güvenlik ilkesiyle bağdaşmadığı, daha önce aynı konuyu düzenleyen hükümlerin Anayasa Mahkemesince iptal edilmiş olmasına rağmen benzer düzenlenmelerin yeniden öngörülmesinin adil yargılanma hakkını ve hukuk devleti ilkesini zedelediği belirtilerek kuralların Anayasa'nın 13., 35., 36., 46. ve 153. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

C. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

47. Anayasa'nın 35. maddesinde "*Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir./Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir./ Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz.*" denilmektedir. Kamulaştırmasız el atmanın konusunu oluşturan taşınmaz mallar ile kamulaştırmasız el atmadan kaynaklanan bedel ve tazminatların mülkiyet hakkının kapsamına dâhil olduğu hususunda tereddüt bulunmamaktadır.

48. Mülkiyet hakkı; kişiye başkasının hakkına zarar vermemek ve kanunların öngördüğü sınırlamalara uymak koşuluyla sahibi olduğu şeyi dilediği gibi kullanma, onun semerelerinden yararlanma ve tasarruf etme

imkânı veren bir haktır. Bu bağlamda malikin mülkünü kullanma, onun semerelerinden yararlanma ve mülkü üzerinde tasarruf etme yetkilerinden herhangi birinin sınırlanması veya mülkünden yoksun bırakılması mülkiyet hakkına müdahale teşkil eder.

49. Anayasa'nın kamulaştırmayı düzenleyen 46. maddesinde ise "*Devlet ve kamu tüzel kişileri; kamu yararının gerektirdiği hallerde, gerçek karşılıklarını peşin ödemek şartıyla, özel mülkiyette bulunan taşınmaz malların tamamını veya bir kısmını, kanunla gösterilen esas ve usullere göre, kamulaştırmaya ve bunlar üzerinde idarî irtifaklar kurmaya yetkilidir./Kamulaştırma bedeli ile kesin hükme bağlanan artırım bedeli nakden ve peşin olarak ödenir. Ancak, tarım reformunun uygulanması, büyük enerji ve sulama projeleri ile iskân projelerinin gerçekleştirilmesi, yeni ormanların yetiştirilmesi, kıyıların korunması ve turizm amacıyla kamulaştırılan toprakların bedellerinin ödenme şekli kanunla gösterilir. Kanunun taksitle ödemeyi öngörebileceği bu hallerde, taksitlendirme süresi beş yılı aşamaz; bu takdirde taksitler eşit olarak ödenir./Kamulaştırılan topraktan, o toprağı doğrudan doğruya işleten küçük çiftçiye ait olanlarının bedeli, her halde peşin ödenir./İkinci fıkrada öngörülen taksitlendirmelerde ve herhangi bir sebeple ödenmemiş kamulaştırma bedellerinde kamu alacakları için öngörülen en yüksek faiz uygulanır*." denilmektedir.

50. Anayasa'nın söz konusu maddesine göre özel mülkiyette bulunan taşınmazların gerçek karşılıklarının nakden ve peşin olarak ödenmesi, maddede sayılan istisnai hâllerde taksitlendirme süresinin beş yılı aşamaması, taksitlendirmelerde ve herhangi bir sebeple ödenmemiş kamulaştırma bedellerinde kamu alacakları için öngörülen en yüksek faizin uygulanması kamulaştırma için belirtilen esaslardır.

51. Türk hukukunda idarelerin kamu hizmetlerini yerine getirirken ihtiyaç duydukları ancak kendilerine ait olmayan taşınmazlar üzerinde tasarrufta bulunabilmeleri kural olarak kamulaştırma ile mümkündür. Kamulaştırma, mülkiyet hakkının idarenin tek taraflı tasarrufu ile malikin rızası olmaksızın kısıtlandığı veya sona erdirildiği istisnai hâllerden biridir. Nitekim Anayasa'da temel haklardan biri olarak düzenlenen *mülkiyet hakkı* üzerinde yarattığı etkiden dolayı Anayasa koyucu kamulaştırmayı özel olarak düzenlemiştir. Bu itibarla kişinin mülkiyet hakkının rızası dışında tek taraflı bir işlemle sonlandırılmasının Anayasa'ya aykırı olmaması için Anayasa'nın 46. maddesinde öngörülen usullere uyulması gerekmektedir.

52. Anayasa'nın kamulaştırmayı düzenleyen 46. maddesine göre temel unsurunun kamu yararı olduğu kabul edilen kamulaştırma, özel mülkiyet alanına devletin bir müdahalesidir. Kamulaştırma işlemi, taşınmaza el koymaya zorunlu kalındığında kamu yararının özel mülkiyet hakkından üstün tutulduğu durumlarla sınırlı olarak ve Anayasa'da belirlenen usul güvenceleri izlenerek yapıldığında hukuka uygun sayılır (AYM, E.2017/110, K.2017/133, 26/7/2017, § 11; *Şevket Karataş* [GK], B. No: 2015/12554, 25/10/2018, § 45).

53. Plansız şehirleşme, idarelerin bütçelerinin kısıtlı olması gibi çeşitli nedenlerle geçmişte kamulaştırma yapılmaksızın bazı taşınmazlar fiilen kamu hizmetine tahsis edilmiştir (AYM, E.2010/83, K.2012/169, 1/11/2012). İdarelerin zaman zaman Anayasa ve kanunlara uygun olmayan yöntemlerle özel mülkiyete konu taşınmazları kamu hizmetine tahsis etmek amacıyla hareket etmeleri sonucu *kamulaştırmasız el atma* olgusu ortaya çıkmıştır (AYM, E.2019/89, K.2021/10, 4/2/2021, § 94).

54. Anayasa'nın "*Hak arama hürriyeti*" başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrasında "*Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.*" hükmüne yer verilmiştir. Anayasa Mahkemesince mahkeme kararlarını taraflardan birinin aleyhine sonuç doğuracak şekilde uygulanamaz hâle getiren düzenlemelerin bulunması veya mahkeme kararlarının icrasının herhangi bir şekilde engellenmesi, adil yargılanma hakkı kapsamındaki güvenceleri anlamsız kılabilecek nitelikte görülebilmektedir. Bu çerçevede, mahkeme kararlarının bağlayıcılığını ve gecikmeksizin uygulanmasını sağlayacak etkili tedbirlerin alınması, hukuk devleti ilkesinin ve adil yargılanma hakkının gereklerindendir (AYM, E.2018/108, K.2019/5, 13/2/2019, § 27).

55. İtiraz konusu kurallar, kamulaştırmasız el atmadan dolayı hak sahiplerince açılan bedel ve tazminata ilişkin davalarda verilen kararların kesinleşmedikçe yerine getirilmemesini, daha önce başlatılmış ve hâlihazırda devam etmekte olan icra takiplerinin de kesinleşmiş mahkeme kararı ibraz edilinceye kadar durdurulmasını öngörmektedir. Bu durum Anayasa'da öngörülen usule aykırı olarak mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin telafisi amacıyla malik lehine hükmedilmiş bulunan bedel veya tazminatın hak sahiplerine daha geç ödenmesine, malikin alacağına daha geç kavuşmasına sebebiyet vermek suretiyle mülkiyet ve adil yargılanma hakkını sınırlamaktadır (AYM, E.2019/89, K.2021/10, 4/2/2021, § 96).

56. Anayasa'nın 13. maddesinde "*Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.*" denilmektedir. Buna göre temel hak ve özgürlüklere sınırlama getiren düzenlemelerin kanunla yapılması Anayasa'da öngörülen sınırlama sebebine uygun ve ölçülü olması gerekir.

57. Bu kapsamda mülkiyet ve adil yargılanma hakkını sınırlamaya yönelik bir kanuni düzenlemenin şeklen var olması yeterli olmayıp yasal kuralların keyfiliğe izin vermeyecek şekilde belirli ve öngörülebilir nitelikte olması gerekir.

58. Esasen temel hakları sınırlayan kanunun bu niteliklere sahip olması Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye alınan hukuk devleti ilkesinin de bir gereğidir. Hukuk devletinde, kanuni düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesi gerekir. Kanunda bulunması gereken bu nitelikler hukuki güvenliğin sağlanması bakımından da zorunludur. Zira bu ilke hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar (AYM, E.2015/41, K.2017/98, 4/5/2017, §§ 153, 154). Dolayısıyla Anayasa'nın 13. maddesinde sınırlama ölçütü olarak belirtilen kanunilik, Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye bağlanan hukuk devleti ilkesi ışığında yorumlanmalıdır.

59. İtiraz konusu kuralların kapsamına giren kamulaştırmasız el atma hâllerinin ve bu hâllere ilişkin mahkeme kararlarının icrasının mümkün olduğu aşamanın herhangi bir tereddüde yer vermeyecek biçimde açık ve net olarak düzenlendiği gözetildiğinde kuralların belirli, ulaşılabilir ve öngörülebilir nitelikte olduğu açıktır. Bu itibarla kurallarda temel hak ve özgürlüklerin kanunla sınırlanması gerektiğine ilişkin anayasal ilkeye aykırı bir yön bulunmamaktadır.

60. Anayasa'nın 35. maddesinin ikinci fıkrasında mülkiyet hakkının kamu yararı amacıyla sınırlanabileceği belirtilmiştir. Anayasa'nın 36. maddesinde

ise adil yargılanma hakkı için herhangi bir sınırlama nedeni öngörülmemiş olmakla birlikte özel sınırlama nedeni öngörülmemiş hakların da hakkın doğasından kaynaklanan bazı sınırlarının bulunduğu kabul edilmektedir. Öte yandan Anayasa'nın başka maddelerinde yer alan kurallara dayanılarak da bu hakkın sınırlanması mümkündür.

61. Kamulaştırmasız el atmadan kaynaklanan bedel ve tazminata ilişkin mahkeme kararlarının yerine getirilmesini kararların kesinleşmesi koşuluna bağlayan ve başlatılan icra takiplerinin de kesinleşmiş mahkeme kararı ibraz edilinceye kadar durdurulmasını öngören kurallarla kamu hizmetlerinin yürütülmesi için gerekli olan kamu kaynaklarının korunmasının, bu kapsamda kamu hizmetlerinde meydana gelebilecek aksaklıkların önlenmesinin ve kanun yoluna başvuru sonucunda mahkeme kararının bozulması hâlinde icranın iadesinde yaşanabilecek sorunların önlenmesinin amaçlandığı anlaşılmaktadır.

62. Anayasa'nın 5. maddesine göre kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak devletin temel amaç ve görevleri kapsamındadır. Yukarıda belirtilen amaca ulaşmak anılan madde gereğince devletin pozitif yükümlülükleri arasında yer almaktadır. Bu yönüyle kuralın gerek mülkiyet hakkı gerekse adil yargılanma hakkı yönünden anayasal bağlamda meşru bir amaca dayandığı görülmektedir.

63. Kuralların kamu yararı amacına dönük olması yeterli olmayıp Anayasa'nın 13. maddesi uyarınca ölçülü olması da gerekir. Ölçülülük ilkesi ise *elverişlilik, gereklilik* ve *orantılılık* olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. *Elverişlilik* öngörülen sınırlamanın ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, *gereklilik* ulaşılmak istenen amaç bakımından sınırlamanın zorunlu olmasını, *orantılılık* ise sınırlama ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin bulunması zorunluluğunu ifade etmektedir.

64. Kuralların amacının kamu hizmetleri için gerekli olan kamu kaynaklarının korunması suretiyle kamu hizmetlerinde meydana gelebilecek aksaklıkların önlemesi, icranın iadesinin gerekmesi hâlinde yaşanması muhtemel sorunların ortadan kaldırılması olduğu gözetildiğinde belirli bir dönemde gerçekleşen kamulaştırmasız el atmaya dayalı bedel ve tazminat davalarının yerine getirilmesinin kararların kesinleşmesi şartına

bağlanmasının söz konusu amaca ulaşma bakımından elverişli ve gerekli olmadığı söylenemez.

65. Öte yandan kamu hizmetlerinin yerine getirilmesi için taşınmaza ihtiyaç duyulması hâlinde kamulaştırma kanunlarının uygulanması, kanunlardaki usul ve esaslara uygun hareket edilmesi gerekmektedir. Kamulaştırmasız el atma ise fiilî bir durumu ifade etmekte olup kamulaştırmaya veya mülkiyeti kamuya geçiren herhangi bir hukuki işleme dayanmamaktadır. Buna göre kamulaştırmasız el atma sebebiyle mahkemelerce hükmedilen bedel ve tazminatlar hukuka aykırı olarak ortaya çıkan fiilî durumun telafi edilmesi suretiyle tasfiyesini amaçlamaktadır. Bu bakımdan yalnızca mahkemelerce kamulaştırmasız el atma sebebiyle bedel ve tazminata hükmedilmesi değil, hükmedilecek bedel ve tazminatların bir an evvel hak sahiplerine ödenmesi de hukuka aykırı fiilî durumun ortadan kaldırılmasının bir gereğidir. Mahkeme kararlarıyla hükmedilen bedel ve tazminatlar ödenmediği sürece gerçek anlamda bir telafiden veya tasfiyeden bahsetmek mümkün olmaz.

66. Kamulaştırmasız el atmalar sebebiyle bedel ve tazminata ilişkin davalarda verilen kararların yerine getirilmesi için kararın kesinleşmesi şartının aranması ve bu kapsamda hâlihazırda başlatılmış olan icra takiplerinin kesinleşmiş mahkeme kararları ibraz edilinceye kadar durdurulması herhangi bir hukuki işleme dayalı olmaksızın mülkiyet hakkına müdahale edilen hak sahiplerinin zararlarının telafisini geciktirmekte ve zorlaştırmaktadır. Hâlihazırda hukuka aykırı olarak mülkiyet hakkına müdahale edilmiş olan maliklerin ayrıca mahkemelerce hükmedilmiş olan alacak ve tazminatlarının ödenmesinin geciktirilmesi hak sahiplerine aşırı bir külfet yüklemekte, kamu yararı ile kişisel yarar arasındaki dengeyi bozmak suretiyle mülkiyet ve adil yargılanma hakkının ölçüsüz biçimde sınırlanmasına neden olmaktadır (aynı yönde bkz. AYM, E.2019/89, K.2021/10, 4/2/2021, § 101).

67. Ayrıca yürürlük tarihinden önce alacağın tahsili için başlatılmış icra takiplerine ilişkin düzenleme getirerek bu icra takiplerinin kesinleşmiş mahkeme kararı ibraz edilinceye kadar durdurulacağını öngören itiraz konusu cümle, geçmişe etkili yasama tasarruflarıyla kararların uygulanma imkânının önemli oranda zorlaştırılması niteliğinde bulunduğundan devlete olan güven duygusunu zedelemekte ve hukuki güvenlik ilkesini ihlal etmektedir (aynı yönde bkz. AYM, E.2019/89, K.2021/10, 4/2/2021, § 102).

68. Açıklanan nedenlerle kurallar Anayasa'nın 13., 35., 36. ve 46. maddelerine aykırıdır. İptalleri gerekir.

Kuralların Anayasa'nın 153. maddesiyle ilgisi görülmemiştir.

VI. İPTALİN DİĞER KURALLARA ETKİSİ

69. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrasında kanunun, Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün belirli kurallarının iptali, diğer kurallarının veya tümünün uygulanmaması sonucunu doğuruyorsa bunların da Anayasa Mahkemesince iptaline karar verilebileceği öngörülmektedir.

70. 2942 sayılı Kanun'un geçici 16. maddesinin birinci cümlesinin "*Kamulaştırma işlemleri tamamlanmamış veya kamulaştırması hiç yapılmamış olmasına rağmen 4/11/1983 tarihinden bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihe kadar fiilen kamu hizmetine ayrılan veya kamu yararına ilişkin bir ihtiyaca tahsis edilerek üzerinde tesis yapılan taşınmazlara… kısmen veya tamamen… malikin rızası olmaksızın fiilî el konulması veya hukuki el atılması sebebiyle mülkiyet hakkından doğan taleplere dair bedel ve tazminata ilişkin davalarda verilen kararlar taşınmaz mal ile ilgili ayni haklara ilişkin kararların icrasına ilişkin hükümlere göre yerine getirilir.*" bölümünün iptali nedeniyle uygulanma imkânı kalmayan anılan cümlenin kalan kısmının 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince iptali gerekir.

VII. HÜKÜM

4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'na 9/6/2021 tarihli ve 7327 sayılı Kanun'un 21. maddesiyle eklenen geçici 16. maddenin;

A. 1. Birinci cümlesinin "*Kamulaştırma işlemleri tamamlanmamış veya kamulaştırması hiç yapılmamış olmasına rağmen 4/11/1983 tarihinden bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihe kadar fiilen kamu hizmetine ayrılan veya kamu yararına ilişkin bir ihtiyaca tahsis edilerek üzerinde tesis yapılan taşınmazlara … kısmen veya tamamen … malikin rızası olmaksızın fiilî el konulması veya hukuki el atılması sebebiyle mülkiyet hakkından doğan taleplere dair bedel ve tazminata ilişkin davalarda verilen kararlar taşınmaz mal ile ilgili ayni haklara ilişkin kararların icrasına ilişkin hükümlere göre yerine getirilir.*" bölümünün Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE,

2. Birinci cümlesinin kalan kısmının 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince İPTALİNE,

B. İkinci cümlesinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE,

30/6/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN	Başkanvekili Kadir ÖZKAYA
Üye Muammer TOPAL	Üye M. Emin KUZ	Üye Rıdvan GÜLEÇ
Üye Recai AKYEL	Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ	Üye Yıldız SEFERİNOĞLU
Üye Selahaddin MENTEŞ	Üye Basri BAĞCI	
Üye İrfan FİDAN	Üye Kenan YAŞAR	

Esas Sayısı : 2020/98
Karar Sayısı : 2022/87
Karar Tarihi : 20/7/2022

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Van 4. İdare Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU: 12/6/1933 tarihli ve 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun'a 1/2/2018 tarihli ve 7078 sayılı Kanun'un 11. maddesiyle eklenen ek 2. maddenin Anayasa'nın 2., 5., 13. ve 35. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebidir.

OLAY: Davacı banka lehine üzerinde rehin tesis edilen araca uyuşturucu imal ve ticaretinde kullanıldığı gerekçesiyle el konularak Emniyet Genel Müdürlüğüne hibe edilmesi işleminin iptali talebiyle açılan davada itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptali için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKMÜ

Kanun'un itiraz konusu ek 2. maddesi şöyledir:

"Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçunda kullanılan araca elkoyma

Ek Madde 2- *(Ek: 15/8/2017-KHK-694/11 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7078/11 md.)*

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçunun işlenmesinde kullanılan araçlara, 5271 sayılı Kanunun 128 inci maddesinin dördüncü fıkrası hükmüne göre elkonulur.

Bu maddenin birinci fıkrasına göre elkonulan aracın;

a) Soruşturma ve kovuşturma devam ederken aynı suçun işlenmesinde tekrar kullanılması,

b) Türkiye'de sicile kayıtlı olmaması,

c) Önemli miktar veya değerde uyuşturucu veya uyarıcı maddeyle ele geçirilmesi,

ç) Suçun işlenmesini kolaylaştıracak özel tertibatının bulunması,

hallerinden birinin varlığı durumunda, elkonulan araç sahibine iade edilmez. Bu durumda sahibinin, aracın değeri kadar teminatı elkoyma tarihinden itibaren otuz gün içinde Maliye Bakanlığına teslim etmesi halinde araç sahibine iade edilir. Aksi takdirde Maliye Bakanlığı tarafından soruşturma ve kovuşturma sonucu beklenmeksizin araç derhal tasfiye olunur. Tasfiyenin satış suretiyle gerçekleşmesi halinde satıştan elde edilen gelirden aracın muhafaza edilmesi ve satışı için gerekli olan bütün masraflar karşılandıktan sonra kalan miktar, kovuşturma sonucuna göre işlem yapılmak üzere emanet hesabına alınır.

İkinci fıkra hükmünün uygulanmasındaki değerden, kara araçlarında kasko değeri; deniz araçlarında tekne ve makine sigortasına esas teşkil eden değer; sigortasız araçlar ile hava ve demiryolu araçlarında ise piyasa değeri anlaşılır."

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Engin YILDIRIM, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ ve Basri BAĞCI'nın katılmalarıyla 24/12/2020 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında öncelikle uygulanacak kural ve sınırlama sorunları görüşülmüştür.

2. Anayasa'nın 152. ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 40. maddelerine göre bir davaya bakmakta olan mahkeme, bu dava sebebiyle uygulanacak bir kanunun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin hükümlerini Anayasa'ya aykırı görmesi hâlinde veya taraflardan birinin ileri

sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varması durumunda bu hükümlerin iptalleri için Anayasa Mahkemesine başvurmaya yetkilidir. Ancak anılan maddeler uyarınca bir mahkemenin Anayasa Mahkemesine başvurabilmesi için elinde yöntemince açılmış ve mahkemenin görevine giren bir davanın bulunması, iptali talep edilen kuralın da o davada uygulanacak olması gerekir. Uygulanacak kural ise bakılmakta olan davanın değişik evrelerinde ortaya çıkan sorunların çözümünde veya davayı sonuçlandırmada olumlu ya da olumsuz yönde etki yapacak nitelikte bulunan kurallardır.

3. Başvuru kararında 2313 sayılı Kanun'un ek 2. maddesinin iptali talep edilmiştir. Anılan maddenin birinci fıkrasında uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçunun işlenmesinde kullanılan araçlara el konulacağı, ikinci fıkrasının (a), (b), (c) ve (ç) bentlerinde de bu şekilde el konulan aracın sahibine iade edilmeyeceği hâller düzenlenmiştir. El konulan aracın (a) bendine göre soruşturma ve kovuşturma devam ederken aynı suçun işlenmesinde tekrar kullanılması, (b) bendi uyarınca Türkiye'de sicile kayıtlı olmaması, (c) bendine göre önemli miktar veya değerde uyuşturucu veya uyarıcı maddeyle ele geçirilmesi ve (ç) bendi uyarınca suçun işlenmesini kolaylaştıracak özel tertibatının bulunması hâllerinden birinin varlığı durumunda, el konulan araç sahibine iade edilmez.

4. Bakılmakta olan davanın konusu ise önemli miktar veya değerde uyuşturucu veya uyarıcı maddeyle ele geçirilen aracın sahibine iade edilmeyip tasfiye olunmasıdır. Bu itibarla itiraz konusu maddenin birinci fıkrası ile ikinci fıkrasının (a), (b) ve (ç) bentlerinin bakılmakta olan davada uygulanma imkânı bulunmamaktadır.

5. Ayrıca ikinci fıkranın birinci cümlesinin bentler dışında kalan kısmı bakılmakta olan davanın konusu olan (c) bendinin yanı sıra davada uygulanma imkânı olmayan (a), (b) ve (ç) bentleri bakımından da geçerli, ortak kural niteliğindedir. Bu itibarla bakılmakta olan davanın konusu gözetilerek anılan cümlenin kalan kısmının (c) bendi ile sınırlı olarak incelenmesi gerekir.

6. Öte yandan itiraz konusu maddenin ikinci fıkrasının ikinci ve dördüncü cümleleri ile üçüncü fıkrasında araç sahibinin araç değeri kadar teminatı teslim etmesi hâlinde aracı teslim alabileceği, araçların

tasfiyesinin satış suretiyle gerçekleştirilmesi durumunda satış bedelinin değerlendirilmesi ile aracın değerinin belirlenmesine ilişkin hususlar düzenlenmiştir. Bakılmakta olan davada araç sahibi tarafından herhangi bir teminatın yatırılmadığı ve aracın tasfiyesinin satış yoluyla değil hibe yoluyla gerçekleştirildiği gözetildiğinde anılan fıkra ile cümlelerin de bakılmakta olan davada uygulanma imkânı bulunmamaktadır.

7. Diğer yandan ikinci fıkranın üçüncü cümlesinde teminat yatırılmadığı takdirde soruşturma ve kovuşturma sonucu beklenmeksizin aracın derhâl tasfiye olunacağı belirtilmiştir. Anılan cümle, tüm tasfiye yöntemleri bakımından geçerli, ortak kural niteliğindedir. Bu itibarla bakılmakta olan davanın konusu gözetilerek cümlenin esasına ilişkin incelemenin *"hibe suretiyle tasfiye"* yönünden yapılması gerekir.

8. Açıklanan nedenlerle 12/6/1933 tarihli ve 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun'a 1/2/2018 tarihli ve 7078 sayılı Kanun'un 11. maddesiyle eklenen ek 2. maddenin;

A. **1.** Birinci fıkrasının,

2. İkinci fıkrasının (a), (b) ve (ç) bentleri ile ikinci ve dördüncü cümlelerinin,

3. Üçüncü fıkrasının,

itiraz başvurusunda bulunan Mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulanma imkanı bulunmadığından bu fıkralara, bentlere ve cümlelere ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle REDDİNE,

B. İkinci fıkrasının kalan kısmının esasının incelenmesine, esasa ilişkin incelemenin anılan fıkranın;

1. Birinci cümlesinin kalan kısmının (c) bendi ile sınırlı olarak,

2. Üçüncü cümlesinin "*hibe suretiyle tasfiye*" yönünden,

incelenmesine,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

9. Başvuru kararı ve ekleri, Raportör Alparslan KOÇAK tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu kanun hükmü, dayanılan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Sınırlama Sorunu

10. Kanun'un ek 2. maddesinin ikinci fıkrasının dördüncü cümlesinde, el konulan araca yönelik tasfiyenin satış suretiyle gerçekleşmesi hâlinde satıştan elde edilen gelirden aracın muhafaza edilmesi ve satışı için gerekli olan bütün masraflar karşılandıktan sonra kalan miktarın, kovuşturma sonucuna göre işlem yapılmak üzere emanet hesabına alınacağı belirtilmiştir. Cümlede yer alan "*Tasfiyenin satış suretiyle gerçekleşmesi halinde…*" ibaresinden satış dışında tasfiye yöntemlerinin de bulunduğu anlaşılmaktadır. Bakılmakta olan davada ikinci fıkranın (c) bendi uyarınca sahibine iade edilmeyen aracın satış dışında bir yöntemle tasfiyesinin dava konusu edilmiş olması nedeniyle ikinci fıkranın teminat yatırılmadığı takdirde soruşturma ve kovuşturma sonucu beklenmeksizin aracın derhâl tasfiye olunacağını düzenleyen üçüncü cümlesinin esasına ilişkin incelemenin (c) bendi ve "*satış dışı yöntemlerle tasfiye*" yönünden yapılması gerekir.

B. Anlam ve Kapsam

11. Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçu 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 188. maddesinde düzenlenmiş olup söz konusu suçun işlenmesinde kullanılan veya bu suçun işlenmesine tahsis edilen araçlar iyi niyetli üçüncü kişilere ait olmamaları şartıyla anılan Kanun'un 54. maddesi uyarınca müsadere edilmektedir.

12. 2313 sayılı Kanun'un ek 2. maddesinde ise uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçunda kullanılan araca el konulmasına ve tasfiyesine ilişkin usul ve esaslar düzenlenmiştir. Bu kapsamda elkoyma işlemi 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 128. maddesinin (4) numaralı fıkrası uyarınca yapılmakta olup kara, deniz ve hava ulaşım araçları hakkında verilen elkoyma kararı, bu araçların kayıtlı

bulunduğu sicile şerh verilmek suretiyle yerine getirilmektedir. Bir başka ifadeyle elkoyma işlemi kayden yerine getirilmekte ve araç sahibine iade edilmektedir.

13. Ancak 2313 sayılı Kanun'un ek 2. maddesinin ikinci fıkrasının itiraz konusu (c) bendine göre bu şekilde el konulan aracın önemli miktar veya değerde uyuşturucu veya uyarıcı maddeyle ele geçirilmesi hâlinde el konulan araç, sahibine iade edilmemekte ancak araç sahibi tarafından aracın değeri kadar bir teminatın el koyma tarihinden itibaren otuz gün içinde Hazine ve Maliye Bakanlığına (Bakanlık) teslim edilmesi hâlinde araç, sahibine iade edilmektedir. Anılan fıkranın itiraz konusu üçüncü cümlesinde ise teminat yatırılmaması durumunda Bakanlık tarafından soruşturma ve kovuşturma sonucu beklenmeksizin aracın derhâl tasfiye olunacağı öngörülmüş olup kural *"satış dışı yöntemlerle tasfiye"* yönünden incelenmiştir.

C. İtirazın Gerekçesi

14. Başvuru kararında özetle; kovuşturma sonucu beklenmeksizin el konulan aracın hibe yoluyla tasfiyesinin araç üzerinde rehin hakkı bulunan üçüncü kişinin mülkiyet hakkını orantısız bir şekilde sınırladığı belirtilerek kuralların Anayasa'nın 2., 5., 13. ve 35. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Ç. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

1. Kanun'un Ek 2. Maddesinin İkinci Fıkrasının (c) Bendinin İncelenmesi

15. Anayasa'nın 35. maddesinin birinci fıkrasında "*Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.*" denilmek suretiyle mülkiyet hakkı güvenceye bağlanmıştır. Birey özgürlüğü ile doğrudan ilgili olan mülkiyet hakkı, bireye emeğinin karşılığına sahip olma ve geleceğe yönelik planlar yapma imkânı tanıyan temel bir haktır.

16. Mülkiyet hakkı -kişiye başkasının hakkına zarar vermemek ve kanunların koyduğu sınırlamalara uymak şartıyla- sahibi olduğu şeyi dilediği gibi kullanma, onun semerelerinden yararlanma ve ondan tasarruf etme imkânı veren bir haktır. Bu bağlamda malikin mülkünü kullanma, onun

semerelerinden yararlanma ve mülkü üzerinde tasarruf etme yetkilerinden herhangi birinin kısıtlanması veya mülkünden yoksun bırakılması mülkiyet hakkına sınırlama teşkil eder.

17. İtiraz konusu kuralla 5271 sayılı Kanun'un 128. maddesinin dördüncü fıkrasına göre el konulan aracın önemli miktar veya değerde uyuşturucu veya uyarıcı maddeyle ele geçirilmesi durumunda sahibine iade edilmeyeceği öngörülmektedir. Bir suç isnadına bağlı olarak elkoyma tedbirinin uygulanması sonrasında aracın, sahibine iade edilmemesi mülkiyet hakkını hukuken ortadan kaldırmamakla birlikte, malikin mülkiyet hakkından kaynaklanan yetkilerinin kısıtlanmasına ve mülkten geçici süreyle de olsa yoksun kalmasına yol açmaktadır. Dolayısıyla suçta kullanıldığı iddia edilen ve el konulan aracın, sahibine iade edilmemesini öngören kural ile mülkiyet hakkına sınırlama getirildiği açıktır.

18. Anayasa'nın 13. maddesinde "*Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.*" denilmektedir. Buna göre mülkiyet hakkına sınırlama getiren düzenlemelerin kanunla yapılması, Anayasa'da öngörülen sınırlama sebebine uygun ve ölçülü olması gerekir.

19. Anayasa'nın anılan maddesi hak ve özgürlüklerin ancak kanunla sınırlanabileceğini temel bir kural olarak benimsemiştir. Buna göre mülkiyet hakkına yapılan sınırlamalarda dikkate alınacak öncelikli ölçüt, sınırlamanın kanunla yapılmasıdır. Ancak temel hakları sınırlayan kanunun şeklen var olması yeterli olmayıp yasal kuralların keyfîliğe izin vermeyecek şekilde belirli, ulaşılabilir ve öngörülebilir düzenlemeler niteliğinde olması gerekir.

20. Esasen temel hakları sınırlayan kanunun bu niteliklere sahip olması, Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye alınan hukuk devleti ilkesinin de bir gereğidir. Hukuk devletinin temel unsurlarından olan hukuki belirlilik ilkesi uyarınca kanuni düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesi gerekir. Kanunda bulunması gereken bu nitelikler hukuki güvenliğin sağlanması

bakımından da zorunludur. Zira hukuki güvenlik ilkesi hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar (AYM, E.2015/41, K.2017/98, 4/5/2017, §§ 153, 154). Dolayısıyla Anayasa'nın 13. maddesinde sınırlama ölçütü olarak belirtilen kanunilik, Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye alınan hukuk devleti ilkesi ışığında yorumlanmalıdır.

21. İtiraz konusu kuralda hangi durumda aracın sahibine iade edilmeyeceğine ilişkin husus herhangi bir tereddüte yer bırakmayacak biçimde açık ve net olarak düzenlendiği görüldüğünden kuralın belirli, ulaşılabilir ve öngörülebilir nitelikte olduğu anlaşılmaktadır. Bu yönüyle kuralın kanunilik şartını taşımadığı söylenemez.

22. Öte yandan Anayasa'nın 13. maddesi uyarınca temel hak ve özgürlüklere getirilen sınırlamanın Anayasa'da öngörülen sınırlama sebebine uygun olması gerekir. Anayasa'nın 35. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca mülkiyet hakkı ancak kamu yararı amacıyla sınırlanabilir.

23. Kamu yararı kavramı, mülkiyet hakkının kamu yararının gerektirdiği durumlarda sınırlandırılmasına imkân verdiğinden bir sınırlandırma amacı olmasının yanı sıra mülkiyet hakkının kamu yararı amacı dışında sınırlanamayacağını öngörerek ve bu anlamda bir sınırlama sınırı oluşturarak mülkiyet hakkını etkin bir şekilde korumaktadır (*Nusrat Külah,* B. No: 2013/6151, 21/4/2016, § 53; *Yunis Ağlar,* B. No: 2013/1239, 20/3/2014, § 28).

24. Kural ile soruşturma veya kovuşturma aşamasında suç şüphesi altında olan kişinin suçta kullanılan aracı üzerindeki mülkiyete ilişkin haklarını kullanması engellenmektedir. Suçta kullanıldığı iddia edilen aracın önemli miktar veya değerde uyuşturucu veya uyarıcı maddeyle ele geçirilmesi durumunda yeniden suçta kullanılmasının önlenmesi, caydırıcılığın artırılması ve muhtemel bir müsaderenin sonuçsuz kalmaması için kayden el konulma ile yetinilmeyerek sahibine iade edilmemesini öngören kuralın kamu yararına dayalı anayasal meşru bir amacının bulunduğu anlaşılmaktadır.

25. Bununla birlikte söz konusu hak bağlamında getirilen sınırlamanın kanunilik ve meşru amaç şartlarını taşıması yeterli olmayıp aynı zamanda

ölçülü olması da gerekir. Anayasa'nın 13. maddesinde güvence altına alınan *ölçülülük* ilkesi ise elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. *Elverişlilik* öngörülen sınırlamanın ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, *gereklilik* ulaşılmak istenen amaç bakımından sınırlamanın zorunlu olmasını, diğer bir ifadeyle aynı amaca daha hafif bir sınırlama ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, *orantılılık* ise hakka getirilen sınırlama ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir.

26. Uyuşturucu ve uyarıcı madde imal ve ticareti suçu nedeniyle yürütülen bir ceza soruşturma çerçevesinde suçta kullanıldığı şüphesi bulunan araca ilgili sicile şerh verilmesi suretiyle el konulmaktadır. Önemli miktar veya değerde uyuşturucu veya uyarıcı maddeyle ele geçirilen aracın sahibine iade edilmemesinin söz konusu aracın yeniden suçta kullanılmasının önlenmesi, caydırıcılığın sağlanması ve muhtemel bir müsaderenin sonuçsuz kalmamasına yönelik kamu yararı amacını gerçekleştirmek bakımından elverişli ve gerekli olmadığı söylenemez.

27. Kuralla mülkiyet hakkına getirilen sınırlama özü itibarıyla tedbir niteliğindedir. Kural, uyuşturucu madde imal ve ticareti suçunun işlenmesinde kullanılan aracın her durumda sahibine iadesini engellememekte, sadece aracın önemli miktar veya değerde uyuşturucu veya uyarıcı maddeyle ele geçirilmesi durumunda iadesini önlemektedir. Diğer taraftan ek 2. maddenin ikinci fıkrasının ikinci cümlesinde, sahibinin, aracın değeri kadar teminatı el koyma tarihinden itibaren otuz gün içinde Maliye Bakanlığına teslim etmesi hâlinde araç sahibine iade edileceği belirtilerek teminat karşılığında aracın iade edilebilmesi imkânı güvence altına alınmıştır.

28. Ayrıca 5237 sayılı Kanun'un 54. maddesinin (1) numaralı fıkrasıyla kasıtlı bir suçun işlenmesinde kullanılan veya suçun işlenmesine tahsis edilen ya da suçtan meydana gelen eşyanın müsaderesi "*iyiniyetli üçüncü kişilere ait olmamak*" şartına bağlanmış, 5271 sayılı Kanun'un 131. maddesinin (1) numaralı fıkrasında da şüpheliye, sanığa veya üçüncü kişilere ait el konulmuş eşyanın, soruşturma ve kovuşturma bakımından muhafazasına gerek kalmaması veya müsadereye tabi tutulmayacağının anlaşılması hâlinde, resen veya istem üzerine geri verilmesine Cumhuriyet savcısı, hâkim veya mahkeme tarafından karar verileceği ve iade talebinin

reddi kararlarına karşı itiraz yoluna başvurulabileceği hükme bağlanmıştır. Bu çerçevede kanunda iyi niyetli üçüncü kişilerin haklarının zedelenmemesi için gerekli güvencelerin oluşturulduğu görülmektedir.

29. Bu itibarla kuralda orantısız bir sınırlamanın da söz konusu olmadığı, araç sahibi ve üçüncü kişiler açısından mülkiyet hakkı ile kamu yararı arasında bulunması gereken makul dengenin gözetildiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla kural, mülkiyet hakkına ölçüsüz bir sınırlama getirmemektedir.

30. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 13. ve 35. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 2. maddesine de aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa'nın 13. ve 35. maddeleri yönünden yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa'nın 2. maddesi yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kuralın Anayasa'nın 5. maddesiyle ilgisi görülmemiştir.

2. Kanun'un Ek 2. Maddesinin İkinci Fıkrasının Üçüncü Cümlesinin (c) Bendi ve *"satış dışı yöntemlerle tasfiye"* Yönünden İncelenmesi

31. Kuralla, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçunun işlenmesinde kullanılması nedeniyle el konulan aracın önemli miktar veya değerde uyuşturucu veya uyarıcı maddeyle geçirilmesi hâlinde sahibinin, aracın değeri kadar teminatı el koyma tarihinden itibaren otuz gün içinde Bakanlığa teslim etmemesi durumunda Bakanlık tarafından soruşturma ve kovuşturma sonucu beklenmeksizin aracın derhâl tasfiye olunacağı öngörülmüştür. Kural *"satış dışı yöntemlerle tasfiye"* yönünden incelenmiştir. El konulan aracın tasfiye edilmesini öngören kuralın mülkiyet hakkına sınırlama getirdiği açıktır.

32. Uyuşturucu madde imal ve ticareti suçunun işlenmesinde kullanıldığı iddia edilen ve el konulan aracın tasfiyesinin satış yoluyla yapılmasına ilişkin hususlar ek 2. maddenin ikinci fıkrasının dördüncü cümlesinde düzenlenmiştir. Buna göre satıştan elde edilen gelirden aracın

muhafaza edilmesi ve satışı için gerekli olan bütün masraflar karşılandıktan sonra kalan miktar, kovuşturma sonucuna göre işlem yapılmak üzere emanet hesabına alınacak, müsadere koşullarının gerçeklemesi hâlinde söz konusu miktarın müsaderesine karar verilecektir.

33. Bununla birlikte anılan cümlede yer alan "*tasfiyenin satış suretiyle gerçekleşmesi halinde*" ibaresinden satış dışında tasfiye yöntemlerinin de mümkün olduğu anlaşılmaktadır. Söz konusu tasfiye yöntemlerinin neler olduğu ve hangi şartlarda yapılacağı, tasfiye öncesi ve sonrasındaki muhafaza ve sair masrafların nasıl karşılanacağı, müsadere kararı verilmemesi durumunda iadeye konu bedelin nasıl belirleneceği, mülkiyet hakkı sahibi ya da özellikle üçüncü kişilerin hak ve alacaklarının neler olduğu ve hangi usulle korunacağına ilişkin olarak herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiştir.

34. Bu itibarla, uyuşturucu madde imal ve ticareti suçunun işlenmesinde kullanıldığı iddiasıyla el konulan aracın *satış dışı yöntemlerle tasfiyesine* yönelik ulaşılabilir, belirli ve öngörülebilir düzenlemeler içermeyen kuralın hukuki belirlilik ve öngörülebilirlik ilkelerini ihlal eder nitelikte olduğu, dolayısıyla kanunilik ölçütüne uygun olmadığı anlaşılmaktadır.

35. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 13. ve 35. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 2. maddesine de aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa'nın 13. ve 35. maddeleri yönünden yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa'nın 2. maddesi yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kuralın Anayasa'nın 5. maddesiyle ilgisi görülmemiştir.

IV. HÜKÜM

12/6/1933 tarihli ve 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun'a 1/2/2018 tarihli ve 7078 sayılı Kanun'un 11. maddesiyle eklenen ek 2. maddenin ikinci fıkrasının;

A. (c) bendinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE,

B. Üçüncü cümlesinin esasına ilişkin incelemenin *"(c)"* bendi ve *"satış dışı yöntemlerle tasfiye"* yönünden yapılmasına,

C. Üçüncü cümlesinin *"(c)"* bendi ve *"satış dışı yöntemlerle tasfiye"* yönünden Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE,

20/7/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN	Başkanvekili Kadir ÖZKAYA
Üye Engin YILDIRIM	Üye Hicabi DURSUN	Üye Muammer TOPAL
Üye M. Emin KUZ	Üye Rıdvan GÜLEÇ	Üye Recai AKYEL
Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ	Üye Yıldız SEFERİNOĞLU	Üye Selahaddin MENTEŞ
Üye Basri BAĞCI	Üye İrfan FİDAN	Üye Kenan YAŞAR

Esas Sayısı : 2021/121
Karar Sayısı : 2022/88
Karar Tarihi : 20/7/2022

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Ankara 13. Ağır Ceza Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU: 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231. maddesine 6/12/2006 tarihli ve 5560 sayılı Kanun'un 23. maddesiyle eklenen (12) numaralı fıkranın Anayasa'nın 10., 35., 36. ve 40. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebidir.

OLAY: Sanık hakkında tehdit ve cinsel taciz suçlarından açılan davada itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptali için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKMÜ

Kanun'un itiraz konusu kuralın da yer aldığı 231. maddesi şöyledir:

"Hükmün açıklanması ve hükmün açıklanmasının geri bırakılması

Madde 231- (1) Duruşma sonunda, 232 nci maddede belirtilen esaslara göre duruşma tutanağına geçirilen hüküm fıkrası okunarak gerekçesi ana çizgileriyle anlatılır.

(2) Hazır bulunan sanığa ayrıca başvurabileceği kanun yolları, mercii ve süresi bildirilir.

(3) Beraat eden sanığa, tazminat isteyebileceği bir hâl varsa bu da bildirilir.

(4) Hüküm fıkrası herkes tarafından ayakta dinlenir.

(5) (Ek: 6/12/2006-5560/23 md.) Sanığa yüklenen suçtan dolayı yapılan yargılama sonunda hükmolunan ceza, iki yıl veya daha az süreli hapis veya adlî para cezası ise; mahkemece, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilir. Uzlaşmaya ilişkin hükümler saklıdır. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması, kurulan hükmün sanık hakkında bir hukukî sonuç doğurmamasını ifade eder.

(6) (Ek: 6/12/2006-5560/23 md.) Hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilmesi için;

a) Sanığın daha önce kasıtlı bir suçtan mahkûm olmamış bulunması,

b) Mahkemece, sanığın kişilik özellikleri ile duruşmadaki tutum ve davranışları göz önünde bulundurularak yeniden suç işlemeyeceği hususunda kanaate varılması,

c) Suçun işlenmesiyle mağdurun veya kamunun uğradığı zararın, aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi,

gerekir. (Ek cümle: 22/7/2010 - 6008/7 md.) Sanığın kabul etmemesi hâlinde, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmez.

(7) (Ek: 6/12/2006-5560/23 md.) Açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilen hükümde, mahkûm olunan hapis cezası ertelenemez ve kısa süreli olması halinde seçenek yaptırımlara çevrilemez.

(8) (Ek: 6/12/2006-5560/23 md.) Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının verilmesi halinde sanık, beş yıl süreyle denetim süresine tâbi tutulur. (Ek cümle: 18/6/2014 6545/72 md.) Denetim süresi içinde, kişi hakkında kasıtlı bir suç nedeniyle bir daha hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilemez. Bu süre içinde bir yıldan fazla olmamak üzere mahkemenin belirleyeceği süreyle, sanığın denetimli serbestlik tedbiri olarak;

a) Bir meslek veya sanat sahibi olmaması halinde, meslek veya sanat sahibi olmasını sağlamak amacıyla bir eğitim programına devam etmesine,

b) Bir meslek veya sanat sahibi olması halinde, bir kamu kurumunda veya özel olarak aynı meslek veya sanatı icra eden bir başkasının gözetimi altında ücret karşılığında çalıştırılmasına,

c) Belli yerlere gitmekten yasaklanmasına, belli yerlere devam etmek hususunda yükümlü kılınmasına ya da takdir edilecek başka yükümlülüğü yerine getirmesine,

karar verilebilir. Denetim süresi içinde dava zamanaşımı durur.

(9) (Ek: 6/12/2006-5560/23 md.) Altıncı fıkranın (c) bendinde belirtilen koşulu derhal yerine getiremediği takdirde; sanık hakkında mağdura veya kamuya verdiği zararı denetim süresince aylık taksitler halinde ödemek suretiyle tamamen gidermesi koşuluyla da hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilebilir.

(10) (Ek: 6/12/2006-5560/23 md.) Denetim süresi içinde kasten yeni bir suç işlenmediği ve denetimli serbestlik tedbirine ilişkin yükümlülüklere uygun davranıldığı takdirde, açıklanması geri bırakılan hüküm ortadan kaldırılarak, davanın düşmesi kararı verilir.

(11) (Ek: 6/12/2006-5560/23 md.) Denetim süresi içinde kasten yeni bir suç işlemesi veya denetimli serbestlik tedbirine ilişkin yükümlülüklere aykırı davranması halinde, mahkeme hükmü açıklar. Ancak mahkeme, kendisine yüklenen yükümlülükleri yerine getiremeyen sanığın durumunu değerlendirerek; cezanın yarısına kadar belirleyeceği bir kısmının infaz edilmemesine ya da koşullarının varlığı halinde hükümdeki hapis cezasının ertelenmesine veya seçenek yaptırımlara çevrilmesine karar vererek yeni bir mahkûmiyet hükmü kurabilir.

(12)** (Ek: 6/12/2006-5560/23 md.) **Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararına itiraz edilebilir.

(13) (Ek: 6/12/2006-5560/23 md.) Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı, bunlara mahsus bir sisteme kaydedilir. Bu kayıtlar, ancak bir soruşturma veya kovuşturmayla bağlantılı olarak Cumhuriyet savcısı, hâkim veya mahkeme tarafından istenmesi halinde, bu maddede belirtilen amaç için kullanılabilir.

(14) (Değişik: 23/1/2008 – 5728/562 md.) Bu maddenin hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına ilişkin hükümleri, Anayasanın 174 üncü maddesinde koruma altına alınan inkılâp kanunlarında yer alan suçlarla ilgili olarak uygulanmaz."

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Engin YILDIRIM, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ, Basri BAĞCI ve İrfan FİDAN'ın katılımlarıyla 8/12/2021 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

2. Başvuru kararı ve ekleri, Raportör Aydın AYGÜN tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu kanun hükmü ve dayanılan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Genel Açıklama

3. 5271 sayılı Kanun'un 231. maddesinde hükmün açıklanması ve hükmün açıklanmasının geri bırakılması düzenlenmiştir. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması, ceza yargılaması sonucunda verilecek mahkûmiyet hükmünün açıklanmasının belirli şartlara bağlı olarak ertelenmesini ifade etmektedir.

4. Anılan maddenin (5) ve (6) numaralı fıkralarına göre sanık hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilebilmesi için sanığa yüklenen suçtan dolayı yapılan yargılama sonunda hükmolunan cezanın iki yıl veya daha az süreli hapis veya adlî para cezası olması, sanığın daha önce kasıtlı bir suçtan mahkûm olmamış bulunması, mahkemece -sanığın kişilik özellikleri ile duruşmadaki tutum ve davranışları gözönünde bulundurularak- yeniden suç işlemeyeceği hususunda kanaate varılması, mağdurun veya kamunun uğradığı zararın aynen iade, suçtan önceki hâle getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi ve sanığın hükmün açıklanmasının geri bırakılmasını kabul etmesi şartları aranmaktadır.

5. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının verilmesi hâlinde sanık beş yıl süreyle denetim süresine tâbi tutulur. Denetim süresi içinde kasıtlı bir suç nedeniyle bir daha hükmün açıklanmasının geri

bırakılmasına kararı verilemez. Denetim süresi içinde mahkeme bir yıldan fazla olmamak üzere maddede belirtilen denetimli serbestlik tedbirlerine karar verebilir. Denetim süresi içinde kasten yeni bir suç işlenmediği ve denetimli serbestlik tedbirlerine ilişkin yükümlülüklere uygun davranıldığı takdirde, açıklanması geri bırakılan hüküm ortadan kaldırılarak davanın düşmesine karar verilir.

B. Anlam ve Kapsam

6. 5271 sayılı Kanun'un 231. maddesinin itiraz konusu (12) numaralı fıkrasında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararına itiraz edilebileceği öngörülmüştür. Bu itibarla hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararına karşı başvurulabilecek kanun yolu *itiraz* olacaktır.

7. Anılan Kanun'un 267. ila 271. maddelerinde ise itiraz edilebilecek kararlar, itiraz usulü, inceleme mercileri, itirazın kararın yerine getirilmesine etkisi ile itirazı inceleyecek mercilerin uygulayacağı usul düzenlenmiştir.

8. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararına itiraz hâlinde Yargıtay hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumunun ülkemizde uygulanmaya başladığı ilk zamanlar, itirazı incelemeye yetkili makamın hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumunun yalnızca şeklî şartlarının oluşup oluşmadığı hususlarında sınırlı bir inceleme yapması ve hüküm içeriğindeki hukuka aykırılıklara ilişkin bir inceleme yapmaması gerektiği yönünde kararlar vermiştir (Yargıtay Ceza Genel Kurulu, E.2009/3-64, K.2009/83, 7/4/2009).

9. Daha sonra Yargıtay, içtihat değişikliğine giderek hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararına itirazı incelemeye yetkili makamın hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumunun şeklî şartlarının yanı sıra maddi yönden de bir inceleme yapması gerektiği yönünde kararlar vermiştir (Yargıtay Ceza Genel Kurulu, E.2012/10-534, K.2013/15, 22/1/2013).

10. Buna karşılık bazı Yargıtay daireleri tarafından itiraz mercilerinin esas incelemesi yapamayacağına dair kararlar verilmesine devam edilmiştir (Yargıtay 11. Ceza Dairesi, E.2013/25594, K.2014/3461, 16/2/2014; Yargıtay 6. Ceza Dairesi, E.2013/32810, K.2013/25480, 18/12/2013; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, E.2016/9684, K.2016/7622, 16/11/2016).

11. Yargıtay Ceza Genel Kurulu daha yeni tarihli içtihatlarında ise itiraz mercilerinin sadece şeklî şartlar bakımından değil açıkça maddi yönden de inceleme yapması gerektiğini belirtmiştir (Yargıtay Ceza Genel Kurulu, E.2012/6-1452, K.2014/195, 15/4/2014; E.2016/11-1150, K.2020/148, 3/3/2020; E.2017/5.MD-1119, K.2020/349, 23/6/2020; E.2017/5.MD-620, K.2019/704, 10/12/2019; E.2016/7-1413, K.2019/489, 20/6/2019; E.2017/5.MD-621, K.2018/476, 25/10/2018).

12. Bu çerçevede hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararlarına karşı yapılacak itirazlarda incelemenin kapsamına ilişkin yerleşmiş bir uygulamanın olmadığı anlaşılmıştır (*Atilla Yazar ve diğerleri* [GK], B. No: 2016/1635, 5/7/2022, § 76).

13. Deneme süresi sonunda sanık hakkında verilecek düşme kararının veya geri bırakma şartlarına uyulmaması hâlinde verilecek mahkûmiyet kararının ise istinaf denetimine konu edilmesi mümkündür.

C. İtirazın Gerekçesi

14. Başvuru kararında özetle; 5271 sayılı Kanun'a göre hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararlarının hukuki sonuç doğurmaması gerektiği, buna karşılık son yıllarda hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararlarına sonuç bağlayan kanun ve yönetmeliklerin çıkarıldığı, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararlarına yönelik itiraz incelemelerinin ilke olarak dosya üzerinden yapıldığı, kararların esasına ilişkin bir incelemenin gerçekleştirilmediği, bu durumun iki dereceli yargılanma, etkin başvuru ve adil yargılanma haklarını ihlal ettiği, bu itibarla kişinin suç işlediği kanaatini barındıran hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararlarının gerçek anlamda bir kanun yolundan geçmediği ve bu kararların istinaf incelemesine tabi olması gerektiği belirtilerek kuralın Anayasa'nın 10., 35., 36. ve 40. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Ç. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

15. Anayasa'nın "*Temel hak ve hürriyetlerin korunması*" başlıklı 40. maddesinin birinci fıkrası "*Anayasa ile tanınmış hak ve hürriyetleri ihlâl edilen herkes, yetkili makama geciktirilmeden başvurma imkânının sağlanmasını isteme hakkına sahiptir*" hükmünü içermektedir. Anılan hükme göre kişilerin yargı

makamları ile idari makamlar önünde haklarını arayabilmelerine kolaylık ve imkân sağlanması anayasal bir zorunluluktur. Bu zorunluluk, temel hak ve özgürlüğü ihlal edilen ya da ihlal edildiğini iddia eden kişilerin ilgili yargı veya idari merciler nezdinde şikâyetlerini dile getirmesi hususunda devlete gerekli ve yeterli mekanizmaları oluşturarak uygun koşulları sağlama yükümlülüğü getirmektedir (AYM, E.2019/102, K.2019/99, 25/12/2019, § 16).

16. Bu çerçevede Anayasa'nın anılan maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkı; anayasal bir hakkının ihlal edildiğini ileri süren herkese hakkın niteliğine uygun olarak iddialarını inceletebileceği makul, erişilebilir, etkili, ihlalin gerçekleşmesini veya sürmesini engellemeye ya da sonuçlarını ortadan kaldırmaya elverişli idari ve yargısal yollara başvuruda bulunabilme imkânının sağlanmasını teminat altına almaktadır (AYM, E.2019/102, K.2019/99, 25/12/2019, § 17).

17. İtiraz konusu kural, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararlarına itiraz edilebilmesini öngörmektedir. Anayasa Mahkemesi, itiraz konusu kural da dahil olmak üzere 5271 sayılı Kanun'un 231. maddesinin birçok hükmünü anayasallık denetimine tabi tutmuş ve bu hükümlerin Anayasa'ya aykırı olmadığı sonucuna ulaşmıştır (AYM, E.2007/14, K.2009/48 12/3/2009; E.2008/45, K.2009/53, 12/3/2009; E.2008/106, K.2009/54, 12/3/2009; E.2009/22, K.2009/55, 7/5/2009; E.2011/41, K.2012/25, 16/2/2012).

18. Anayasa Mahkemesi; bireysel başvurunun yürürlüğe girmesi üzerine hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumunun ve bu kurumun işleyişinin cezasızlıkla bağlantılı olarak yaşam hakkı ile işkence ve kötü muamele yasağıyla ilgili sorunlara neden olduğunu, bunların yanı sıra başta ifade özgürlüğü ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı olmak üzere birçok temel hak ve özgürlüğe müdahale teşkil ettiğini tespit etmiştir. Bu kapsamda Anayasa Mahkemesi; kolluk görevlisinin güç kullandığı olayda yaşam hakkının maddi boyutunun ihlal edildiğine karar vermiş, olayın faili olan kolluk görevlisi hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmesinin -ihlalin ağırlığı dikkate alındığında- başvurucunun mağduriyetini gidermediği kanaatine varmış ve bu durumun cezasızlığa neden olduğunu belirterek yaşam hakkının usul yönünün de ihlal edildiğine hükmetmiştir (*Seyfullah Turan ve diğerleri*, B. No: 2014/1982, 9/11/2017, §§ 194-197).

19. Anayasa Mahkemesi, izinsiz patlayıcı madde üretimi yapılan binada meydana gelen patlama sonucu gerçekleşen ölüm ve yaralanma olayında yaşamı koruma yükümlülüğünün ihlal edildiğine karar vermiş; olayda ihmali bulunan kamu görevlileri hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmesinin ise yaşamı koruma yükümlülüğünün ihlali yönünden uygun ve yeterli bir giderim sağlamadığı sonucuna ulaşmıştır (*Necla Kara ve diğerleri*, B. No: 2018/5075, 15/3/2022, §§ 103-110). Yine işkence ve kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddialarının ileri sürüldüğü birçok bireysel başvuruda da Anayasa Mahkemesi benzer yönde kararlar vermiştir (*Memduh Yılmaz ve Naciye Yılmaz*, B. No: 2018/36717, 7/10/2021; *Özgür Ulaş Armutcuoğlu*, B. No: 2018/27396, 29/6/2021; *Yunus Kalkan*, B. No: 2013/4383, 18/2/2016).

20. Anılan kararların dışında Anayasa Mahkemesi hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararlarının özellikle ifade özgürlüğü ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına müdahale teşkil ettiğini ve bu müdahalenin hak ihlaline neden olduğunu tespit etmiştir (*Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri* [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019; *Bekir Coşkun* [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015; *Osman Erbil*, B. No: 2013/2394, 25/3/2015).

21. Ayrıca Anayasa Mahkemesi müsadere kararının şikâyet edildiği başvuruda, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmesi durumunda hangi aşamada müsadere kararının infaz edileceğine ilişkin açık bir kanun hükmünün bulunmadığını, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı ile birlikte müsadere kararının infazına girişilmesinin mülkiyet hakkına müsadere yoluyla yapılan müdahalenin keyfî veya hukuka aykırı olup olmadığının ileri sürülebileceği bir yol olan temyiz yoluna başvuru imkânını askıya aldığını, yol açılan bu belirsizlik ve yeterli güvencelerin sağlanmaması nedeniyle başvurucuya şahsi olarak aşırı bir külfet yüklendiğine hükmetmiştir (*Süleyman Başmeydan* [GK], B. No: 2015/6164, 20/6/2019, §§ 59-63).

22. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumunun ve bu kurumun işleyişinin birçok temel hak ve özgürlüğe müdahale teşkil etmesi nedeniyle itiraz konusu kuralın bireysel başvuru kapsamında görünür hâle gelen bu yeni hususlar gözönünde bulundurularak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkı bağlamında incelenmesi gerekir.

23. Verilen bir kararın hatalı ya da hukuka aykırı olduğu iddiası ile ortaya çıkan uyuşmazlığın çözülmesi amacıyla bireyler için bir hukuki çare olarak kanun yoluna başvurma imkânı tanınmıştır. Kanun yolunun amacı, yargı yerleri tarafından verilen kararların kural olarak başka bir yargı yeri tarafından denetlenmesine imkân tanımak suretiyle daha güvenceli bir yargı hizmeti sunmaktır (AYM, E.2014/164, K.2015/12, 14/1/2015). Kanun yoluna başvurmak, hukuka uygun ve doğru kararlar vermek için önemli olduğundan sanık açısından olduğu kadar toplum için de bir teminattır. Bunun yanı sıra adil yargılanma hakkına ilişkin güvencelerin kanun yolu aşamasında da sağlanması gerekir (*Emine Karagülmez*, B. No: 2013/3673, 11/12/2014, § 21). Bu nedenle ilk derece mahkemelerinin anayasal güvencelere aykırı bir şekilde hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı vermeleri hâlinde bu aykırılıkların itiraz mercilerince değerlendirilip değerlendirilmediği meselesi temel hak ve özgürlüklerin korunması bakımından son derece önemlidir (*Atilla Yazar ve diğerleri*, § 143).

24. İtiraz konusu kuralla, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararına karşı açıkça itiraz kanun yolu öngörülmüştür. Olağan bir kanun yolu olan itiraz, hâkim kararları ile -kanunun gösterdiği hâllerde- mahkeme kararlarına karşı başvurulabilen bir kanun yoludur. İtiraz, maddi ve hukuki meselelere ilişkin yapılabildiği için asıl derece kanun yoludur. İkinci derece olarak da adlandırılan asıl derece kanun yolları, bir hükme karşı gidilip gidilememesine göre istinaf ve itiraz olarak ikiye ayrılır. İtiraz kanun yolu, hüküm dışındaki kararlara karşı kabul edilmiştir. İtiraz kanun yolunda itiraz mercii -temyizden farklı olarak- gerekiyorsa hukuki sorunun yanında maddi sorunu da ele alabilir, Kanun'un 270. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre gerekli gördüğü araştırmaları yapabilir ya da yapılmasını emredebilir. Yine kanun yolu incelemesi yapan itiraz mercii Kanun'un 271. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca duruşma açabilir; Cumhuriyet savcısını, müdafiyi ya da vekili dinleyebilir.

25. Anayasa Mahkemesi kararlarına göre ilke olarak kanun yolu incelemesi yapan mercinin yargılamayı yapan mahkemenin kararını uygun bulması hâlinde bunu ya aynı gerekçeyi kullanarak ya da bir atıfla kararına yansıtması yeterlidir (*Yasemin Ekşi*, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 57). Buna karşılık ilk derece mahkemesi kararında esaslı iddiaların karşılanmaması veya bu iddialara makul bir gerekçe ile cevap verilmemesi hâlinde kanun

yolu incelemesi yapan mercinin -aynı iddiaların kendisi önünde de ileri sürülmesi hâlinde- ilgili iddialara yönelik atıf yapacağı bir ilk derece mahkemesi değerlendirmesi söz konusu olmayacaktır. Bu durumda kanun yolu incelemesi yapan mercinin davayla doğrudan ilgili olan bu hukuka aykırılık iddialarını ayrıca değerlendirerek makul bir gerekçe ile cevap vermesi anayasal yükümlülük gereğidir (*Ümmügülsüm Salgar* [GK], B. No: 2016/12847, 21/10/2021, § 69; *Atilla Yazar ve diğerleri*, §145).

26. Bu bağlamda hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumunun yürürlüğe girdiği tarihten bugüne hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararına karşı itiraz kanun yolunun inceleme kapsamına ve dolayısıyla karşılanması gereken hukuka aykırılıkların neler olduğuna dair ciddi uygulama farklılıkları göze çarpmaktadır. Nitekim hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararına itiraz hâlinde Yargıtay ilk zamanlar itirazı incelemeye yetkili makamın hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumunun yalnızca şeklî şartlarının oluşup oluşmadığı hususlarında sınırlı bir inceleme yapması ve suçun sübutuna ilişkin bir inceleme yapmaması gerektiği yönünde, daha sonra ise söz konusu kurumun şeklî şartlarının yanı sıra maddi yönden de bir inceleme yapması gerektiği yönünde kararlar vermiş; aynı süreç içinde Yargıtay daireleri arasında farklı uygulamalara gidildiği görülmüştür (bkz. §§ 8-12).

27. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumu Türk hukuk sisteminde yeni sayılabilecek bir kurum olmasına karşın geniş bir uygulama alanı bulmuştur. Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğünün açıkladığı 2020 yılı verilerine göre ceza mahkemelerinde verilen mahkûmiyet kararlarının yaklaşık dörtte birini hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararları oluşturmaktadır (*Atilla Yazar ve diğerleri*, § 108).

28. Türk yargısında oldukça geniş bir uygulama alanı bulan hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararlarına karşı itiraz yoluna başvurma imkânının yer alması mevcut uygulanış şekli itibarıyla tek başına yeterli olmayıp bu yolun aynı zamanda uygulamada da başarı şansı sunması gerekmektedir. Doğrudan temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması rejimi ile ilgili olan bu tür bir muhakemenin yokluğu, müdahalenin dayanağı kuralın yargılama hukukunun usule ilişkin güvencelerini sağlayamaması

anlamına geleceğinden temel hak ve özgürlüklerin ihlaline yol açacaktır (*Atilla Yazar ve diğerleri*, § 154).

29. Bu çerçevede daha önce ihlal sonucuna ulaştığı birçok bireysel başvuru dosyasında (bkz. §§ 18-21) Anayasa Mahkemesi; itiraz makamlarının başvurucuların iddialarını ve delillerini dikkate almadığına, çatışan menfaatleri dengelemeye yönelik bir çaba içinde olmadığına, müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğunun ve müdahalenin orantılı olup olmadığının değerlendirilmediğine yönelik kararlar vermiştir. Mevcut sistemde itiraz mercilerinin hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararlarına itiraz üzerine verdikleri kararların dosya üzerinden yeknesak bir şekilde ve çoğu kez sadece şeklî koşullar yönünden, ilk derece mahkemelerince verilen kararlarda hukuka aykırılık bulunmadığını ve bu sebeple de itirazın reddedildiğini bildiren bir cümleden ibaret gerekçelerden oluştuğu görülmüştür (*Atilla Yazar ve diğerleri*, § 155).

30. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararlarına karşı itiraz yolunun açık olduğunu düzenleyen kural; bu kanun yoluna başvuranların iddia ve delillerinin dikkate alınmasında, çatışan menfaatlerin dengelenmesinde, temel hak ve özgürlüklere yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğunun ve ölçülülüğünün belirlenebilmesinde belirli ve etkili bir denetim yolu öngörmemektedir. Bu durum temel hak ve özgürlüklere yapılan müdahalelerin giderilmesinde ve kamu gücünü kullananların keyfî davranışlarının önüne geçilmesinde bireye tanınmış olan yetkili makama başvurma imkânının sağlanmasını isteme hakkını ihlal etmektedir. Nitekim kuralın anılan hususları karşılayacak şekilde uygulanamadığı da görülmektedir. Doğrudan temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması rejimi ile ilgili olan bu tür bir muhakemenin yokluğu etkili başvuru hakkıyla bağdaşmamaktadır.

31. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 40. maddesine aykırıdır. İptali gerekir.

Kural, Anayasa'nın 40. maddesine aykırı görülerek iptal edildiğinden ayrıca Anayasa'nın 10., 35. ve 36. maddeleri yönünden incelenmemiştir.

IV. İPTAL KARARININ YÜRÜRLÜĞE GİRECEĞİ GÜN SORUNU

32. Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrasında "*Kanun, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü ya da bunların hükümleri, iptal kararlarının Resmî Gazetede yayımlandığı tarihte yürürlükten kalkar. Gereken hallerde Anayasa Mahkemesi iptal hükmünün yürürlüğe gireceği tarihi ayrıca kararlaştırabilir. Bu tarih, kararın Resmî Gazetede yayımlandığı günden başlayarak bir yılı geçemez*." denilmekte; 6216 sayılı Kanun'un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrasında da bu kural tekrarlanarak Mahkemenin gerekli gördüğü hâllerde Resmî Gazete'de yayımlandığı günden başlayarak iptal kararının yürürlüğe gireceği tarihi bir yılı geçmemek üzere ayrıca kararlaştırabileceği belirtilmektedir.

33. 5271 sayılı Kanun'un 231. maddesinin (12) numaralı fıkrasının iptal edilmesi nedeniyle doğacak hukuksal boşluk kamu yararını ihlal edecek nitelikte görüldüğünden Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrasıyla 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince iptal hükmünün kararın Resmî Gazete'de yayımlanmasından başlayarak dokuz ay sonra yürürlüğe girmesi uygun görülmüştür.

V. HÜKÜM

4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231. maddesine 6/12/2006 tarihli ve 5560 sayılı Kanun'un 23. maddesiyle eklenen (12) numaralı fıkranın Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, iptal hükmünün, Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince KARARIN RESMÎ GAZETE'DE YAYIMLANMASINDAN BAŞLAYARAK DOKUZ AY SONRA YÜRÜRLÜĞE GİRMESİNE 20/7/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN	Başkanvekili Kadir ÖZKAYA
Üye Engin YILDIRIM	Üye Hicabi DURSUN	Üye Muammer TOPAL
Üye M. Emin KUZ	Üye Rıdvan GÜLEÇ	Üye Recai AKYEL
Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ	Üye Yıldız SEFERİNOĞLU	Üye Selahaddin MENTEŞ
Üye Basri BAĞCI	Üye İrfan FİDAN	Üye Kenan YAŞAR

Esas Sayısı : 2022/45
Karar Sayısı : 2022/89
Karar Tarihi : 20/7/2022

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Tokat 1. Sulh Ceza Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU: 13/10/1983 tarihli ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun 3/11/1988 tarihli ve 3493 sayılı Kanun'un 49. maddesiyle değiştirilen 115. maddesinin 1/2/2018 tarihli ve 7072 sayılı Kanun'un 58. maddesiyle değiştirilen sekizinci fıkrasının üçüncü cümlesinin Anayasa'nın 2. ve 38. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebidir.

OLAY: Davacı hakkında uygulanan idari para cezasının iptali talebiyle açılan davada itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptali için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKMÜ

Kanun'un itiraz konusu kuralın da yer aldığı 115. maddesi şöyledir:

"Para cezalarının ödenme süresi:

Madde 115 – (Değişik: 3/11/1988 – 3493/49 md.) (Değişik birinci fıkra: 16/7/2004-5228/46 md.) Ödeme derhal yapılmadığı takdirde para cezalarının, tutanağın tebliğ tarihinden itibaren bir ay içinde ödenmesi gerekir. Bir ay içinde ödenmeyen cezalar için her ay % 5 faiz uygulanır. Aylık faizin hesaplanmasında ay kesirleri tam ay olarak dikkate alınır. Bu suretle bulunacak tutar cezanın iki katını geçemez.

Süresinde ödenmeyen para cezaları için 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun Hükümleri uygulanır.

(Mülga üçüncü fıkra: 12/7/2013-6495/21 md.)

(Mülga dördüncü fıkra: 12/7/2013-6495/21 md.)

(Ek fıkra: 12/7/2013-6495/21 md.) Trafik idari para cezaları; Maliye Bakanlığına bağlı muhasebe birimlerine, vergi dairelerine ve Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığınca yetkilendirilen banka ve PTT aracılığıyla ödenebilir.

(Ek fıkra: 12/7/2013-6495/21 md.) Bu Kanunun 114 üncü maddesine göre trafik idari para cezası karar tutanağı düzenlemeyle yetkilendirilen personel tarafından trafik idari para cezası tahsilatı yapılamaz.

(Ek fıkra: 12/7/2013-6495/21 md.) Bu Kanunun 116 ncı maddesine göre yabancı plakalı araçların plakasına uygulanan, ancak tebliğ edilememiş olan trafik idari para cezalarının ödenmesi hâlinde trafik idari para cezası karar tutanağının tebliğ tarihi olarak ödeme tarihi esas alınır.

(Ek fıkra: 12/7/2013-6495/21 md.; Değişik fıkra: 2/1/2017-KHK-680/59 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7072/58 md.) Sürücüsünün Türk vatandaşı olup olmadığına bakılmaksızın yabancı plakalı araçlara uygulanacak olan trafik idari para cezaları, tebligat şartı aranmaksızın sürücüsü bilgilendirilmek suretiyle tahsil edilir. Trafik cezaları tahsil edilmeden yabancı plakalı aracın ülkeyi terk etmesine izin verilmez. ***Türk plakalı araç kullanan yabancı sürücülerin trafik cezaları, cezanın yazıldığı araç sahibinden tahsil edilir.*** *Bu fıkra hükümlerinin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı ve Maliye Bakanlığı ile Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığınca müştereken çıkarılan yönetmelikle belirlenir. Uluslararası sözleşme hükümleri saklıdır."*

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Engin YILDIRIM, Hicabi DURSUN, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ, Basri BAĞCI, İrfan FİDAN ve Kenan YAŞAR'ın katılımlarıyla 21/4/2022 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

2. Başvuru kararı ve ekleri, Raportör Aydın AYGÜN tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu kanun hükmü, dayanılan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. İtirazın Gerekçesi

3. Başvuru kararında özetle; itiraz konusu kuralın kabahati gerçekleştiren yabancı devlet vatandaşının tespit edilmesi hâlinde dahi aracın sahibine ceza verileceğini ve cezanın araç sahibinden tahsil edileceğini öngördüğü, bu durumun ceza sorumluluğunun şahsiliği ve hukuk devleti ilkesiyle bağdaşmadığı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2. ve 38. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

B. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

4. İtiraz konusu kural Türk plakalı araç kullanan yabancı sürücülerin trafik cezalarının, cezanın yazıldığı araç sahibinden tahsil edilmesini öngörmektedir.

5. Anayasa'nın 38. maddesinin yedinci fıkrasında ceza sorumluluğunun şahsi olduğu belirtilmiştir. Ceza sorumluluğunun şahsiliği Anayasa'da güvence altına alınan ceza hukukunun temel ilkelerindendir. Cezaların şahsiliğinden amaç, bir kimsenin işlemediği bir fiilden dolayı cezalandırılmamasıdır. Diğer bir anlatımla bir kimsenin yalnızca kendi eyleminden sorumlu olmasıdır. Bu ilkeye göre fail ya da şerik olmayan kişilerin bir suç sebebiyle cezalandırılmaları mümkün değildir. Anayasa'nın anılan maddesinde idari suç ve cezalar ile adli suç ve cezalar arasında bir ayrım yapılmadığından her ikisi de bu maddede öngörülen ilkelere tabidir (AYM, E.2019/1, K.2019/14, 14/3/2019, § 14; E.2022/13, K.2022/66, 1/6/2022, § 15).

6. Söz konusu fıkranın gerekçesinde de "*…fıkra, ceza sorumluluğunun 'şahsi' olduğu; yani failden gayri kişilerin bir suç sebebiyle cezalandırılamayacağı hükmünü getirmektedir. Bu ilke dahi ceza hukukuna yerleşmiş ve 'kusura dayanan ceza sorumluluğu' ilkesine dahil, terki mümkün olmayan bir temel kuralıdır.*" denilmektedir.

7. 2918 sayılı Kanun'un 1. maddesinde anılan Kanun'un amacının kara yollarında can ve mal güvenliği yönünden trafik düzenini sağlamak ve trafik güvenliğini ilgilendiren tüm konularda alınacak önlemleri belirlemek olduğu belirtilmiştir. Bu kapsamda Kanun'da uyulması gereken trafik kuralları düzenlenmiş ve bu kurallara aykırı şekilde araç kullananlar için bazı idari yaptırımlar düzenlenmiştir. Kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamında söz konusu fiilleri kabahat olarak belirlemesi ve bunun karşılığında idari cezalar öngörmesinin kamu yararını sağlamaya yönelik olduğu açıktır.

8. Kanun'un 115. maddesinin sekizinci fıkrasında Türk plakalı araç kullanan yabancı sürücülerin trafik cezalarının, cezanın yazıldığı araç sahibinden tahsil edileceği hüküm altına alınmak suretiyle araç sahibi yönünden bir ödeme yükümlülüğü öngörülmektedir. Araç sahibi bakımından ortaya çıkan ödeme yükümlülüğünün kaynağını aracı kullananın gerçekleştirdiği trafik kabahati oluşturmaktadır. Başka bir ifadeyle araç sahibinin sorumluluğuna neden olan hukuki durum araç kullanan kişinin trafik kurallarına aykırı olarak araç kullanması sebebiyle uygulanan idari para cezasıdır. Bu bağlamda itiraz konusu kuralın Anayasa'nın 38. maddesi anlamında *ceza* niteliğinde olan bir idari yaptırımı düzenlediği anlaşılmaktadır.

9. Kanun'un 116. maddesinde tescil plakasına göre trafik ceza tutanağının düzenleneceği hâller ile bu cezaların tahsil usulü hükme bağlanmıştır. Bu kapsamda trafik kurallarına aykırı davranan sürücülerin tespit edilememesi hâlinde de araç tescil plakalarına ceza veya suç tutanağı düzenlenebilecektir. İtiraz konusu kural ise Türk plakalı araç kullanan yabancı sürücülerin trafik cezalarından araç sahibini sorumlu tutmak suretiyle trafik kuralının yabancı sürücüler tarafından ihlal edildiğinin tespit edildiği durumlara ilişkindir.

10. Cezaların şahsiliğinde amaç, bir kimsenin işlemediği bir fiilden dolayı cezalandırılmamasıdır. Diğer bir ifadeyle kimsenin başka birinin icra ettiği fiil nedeniyle sorumlulukla karşılaşmamasıdır. Kural ise Türk plakalı araç kullanan yabancı sürücülerin trafik cezalarının, cezanın yazıldığı araç sahibinden tahsil edilmesini hükme bağlamak suretiyle aracını yabancı sürücülere vermekten başka bir fiili bulunmayan araç sahiplerinin gerçekleştirmediği ya da iştirak etmediği trafik kabahatinden sorumlu tutulmasına ve cezalandırılmasına neden olmaktadır. Bu itibarla kural ceza sorumluluğunun şahsiliği ilkesiyle bağdaşmamaktadır.

11. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 38. maddesine aykırıdır. İptali gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 2. maddesine de aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa'nın 38. maddesi yönünden yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa'nın 2. maddesi yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

IV. HÜKÜM

13/10/1983 tarihli ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun 3/11/1988 tarihli ve 3493 sayılı Kanun'un 49. maddesiyle değiştirilen 115. maddesinin 1/2/2018 tarihli ve 7072 sayılı Kanun'un 58. maddesiyle değiştirilen sekizinci fıkrasının üçüncü cümlesinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE 20/7/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN	Başkanvekili Kadir ÖZKAYA
Üye Engin YILDIRIM	Üye Hicabi DURSUN	Üye Muammer TOPAL
Üye M. Emin KUZ	Üye Rıdvan GÜLEÇ	Üye Recai AKYEL
Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ	Üye Yıldız SEFERİNOĞLU	Üye Selahaddin MENTEŞ
Üye Basri BAĞCI	Üye İrfan FİDAN	Üye Kenan YAŞAR

Esas Sayısı : 2022/52
Karar Sayısı : 2022/90
Karar Tarihi : 20/7/2022

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: İstanbul İnfaz Hâkimliği

İTİRAZIN KONUSU: 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 51. maddesinin (7) numaralı fıkrasında yer alan "*...infaz hâkimliğince...*" ibaresinin Anayasa'nın 19. ve 37. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebidir.

OLAY: Denetim süresi içinde kasıtlı bir suçun işlenmesi nedeniyle ertelenmiş hapis cezasının infazı talebiyle yapılan başvuru üzerine itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptali için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKMÜ

Kanun'un itiraz konusu kuralın da yer aldığı 51. maddesi şöyledir:

"Hapis cezasının ertelenmesi

Madde 51- (1) İşlediği suçtan dolayı iki yıl veya daha az süreyle hapis cezasına mahkûm edilen kişinin cezası ertelenebilir. Bu sürenin üst sınırı, fiili işlediği sırada onsekiz yaşını doldurmamış veya altmışbeş yaşını bitirmiş olan kişiler bakımından üç yıldır. Ancak, erteleme kararının verilebilmesi için kişinin;

a) Daha önce kasıtlı bir suçtan dolayı üç aydan fazla hapis cezasına mahkûm edilmemiş olması,

b) Suçu işledikten sonra yargılama sürecinde gösterdiği pişmanlık dolayısıyla tekrar suç işlemeyeceği konusunda mahkemede bir kanaatin oluşması,

Gerekir.

(2) Cezanın ertelenmesi, mağdurun veya kamunun uğradığı zararın aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi koşuluna bağlı tutulabilir. Bu durumda, koşul gerçekleşinceye kadar cezanın infaz kurumunda çektirilmesine devam edilir. Koşulun yerine getirilmesi halinde, infaz hâkimi kararıyla hükümlü infaz kurumundan derhal salıverilir.

(3) Cezası ertelenen hükümlü hakkında, bir yıldan az, üç yıldan fazla olmamak üzere, bir denetim süresi belirlenir. Bu sürenin alt sınırı, mahkûm olunan ceza süresinden az olamaz.

(4) Denetim süresi içinde;

a) Bir meslek veya sanat sahibi olmayan hükümlünün, bu amaçla bir eğitim programına devam etmesine,

b) Bir meslek veya sanat sahibi hükümlünün, bir kamu kurumunda veya özel olarak aynı meslek veya sanatı icra eden bir başkasının gözetimi altında ücret karşılığında çalıştırılmasına,

c) Onsekiz yaşından küçük olan hükümlülerin, bir meslek veya sanat edinmelerini sağlamak amacıyla, gerektiğinde barınma imkanı da bulunan bir eğitim kurumuna devam etmesine,

Mahkemece karar verilebilir.

(5) Mahkeme, denetim süresi içinde hükümlüye rehberlik edecek bir uzman kişiyi görevlendirebilir. Bu kişi, kötü alışkanlıklardan kurtulmasını ve sorumluluk bilinciyle iyi bir hayat sürmesini temin hususunda hükümlüye öğütte bulunur; eğitim gördüğü kurum yetkilileri veya nezdinde çalıştığı kişilerle görüşerek, istişarelerde bulunur; hükümlünün davranışları, sosyal uyumu ve sorumluluk bilincindeki gelişme hakkında üçer aylık sürelerle rapor düzenleyerek infaz hâkimine verir.

(6) Mahkeme, hükümlünün kişiliğini ve sosyal durumunu göz önünde bulundurarak, denetim süresinin herhangi bir yükümlülük belirlemeden veya uzman kişi görevlendirmeden geçirilmesine de karar verebilir.

(7) Hükümlünün denetim süresi içinde kasıtlı bir suç işlemesi veya kendisine yüklenen yükümlülüklere, infaz hâkiminin uyarısına rağmen, uymamakta ısrar etmesi halinde; ertelenen cezanın kısmen veya tamamen infaz kurumunda çektirilmesine ***infaz hâkimliğince*** *karar verilir.*

(8) Denetim süresi yükümlülüklere uygun veya iyi halli olarak geçirildiği takdirde, ceza infaz edilmiş sayılır."

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Engin YILDIRIM, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ, İrfan FİDAN ve Kenan YAŞAR'ın katılımlarıyla 12/5/2022 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında öncelikle sınırlama sorunu görüşülmüştür.

2. Anayasa'nın 152. ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 40. maddelerine göre bir davaya bakmakta olan mahkeme, bu dava sebebiyle uygulanacak bir kanunun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin hükümlerini Anayasa'ya aykırı görmesi hâlinde veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varması durumunda bu hükümlerin iptalleri için Anayasa Mahkemesine başvurmaya yetkilidir. Ancak anılan maddeler uyarınca bir mahkemenin Anayasa Mahkemesine başvurabilmesi için elinde yöntemince açılmış ve mahkemenin görevine giren bir davanın bulunması, iptali talep edilen kuralın da o davada uygulanacak olması gerekir. Uygulanacak kural ise bakılmakta olan davanın değişik evrelerinde ortaya çıkan sorunların çözümünde veya davayı sonuçlandırmada olumlu ya da olumsuz yönde etki yapacak nitelikte bulunan kurallardır.

3. İtiraz yoluna başvuran Mahkeme 5237 sayılı Kanun'un 51. maddesinin (7) numaralı fıkrasında yer alan "*...infaz hâkimliğince...*" ibaresinin iptalini talep etmiştir. İtiraz konusu kural hükümlünün denetim süresi içinde kasıtlı bir suç işlemesi veya kendisine yüklenen yükümlülüklere, infaz hâkiminin uyarısına rağmen uymamakta ısrar etmesi hâlinde uygulanabilen ortak kural niteliğindedir.

4. Bakılmakta olan davada uyuşmazlığın konusunu, hakkında ertelenmiş hapis cezası bulunan hükümlünün denetim süresi içinde yeni bir kasıtlı suç işlemesi nedeniyle ertelenen cezanın kısmen veya tamamen infaz kurumunda çektirilmesine karar verilmesi oluşturmaktadır.

5. Bu itibarla hükümlünün kendisine yüklenen yükümlülüklere infaz hâkiminin uyarılarına rağmen uymamakta ısrar etmesi hâlinin bakılmakta olan davada uygulanma imkânı bulunmadığından itiraz konusu kuralın esasına ilişkin incelemenin aynı fıkrada yer alan "*...kasıtlı bir suç işlemesi*…" ibaresi yönünden yapılması gerekir.

6. Açıklanan nedenlerle 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 51. maddesinin (7) numaralı fıkrasında yer alan "*...infaz hâkimliğince...*" ibaresinin esasının incelenmesine, esasa ilişkin incelemenin anılan fıkrada yer alan "*...kasıtlı bir suç işlemesi*…" ibaresi yönünden yapılmasına OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

7. Başvuru kararı ve ekleri, Raportör Aydın AYGÜN tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu kanun hükmü, dayanılan ve ilgili görülen Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Genel Açıklama

8. 5237 sayılı Kanun'un "*Hapis cezasının ertelenmesi*" başlıklı 51. maddesinde mahkemelerce hükmolunacak hapis cezalarının ertelenmesine ilişkin hükümler yer almaktadır. Hapis cezasının ertelenmesi, ceza yargılaması sonucunda verilecek hapis cezasının belirli şartlara bağlı olarak ertelenmesini ifade etmektedir.

9. Anılan maddenin (1) numaralı fıkrasında miktar ve tür bakımından hangi cezaların ertelenebileceği ile ertelemenin şartları düzenlenmektedir. Buna göre işlediği suçtan dolayı iki yıl veya daha az süreyle hapis cezasına mahkûm edilen kişinin cezası ertelenebilir. Bu sürenin üst sınırı, fiili işlediği sırada on sekiz yaşını doldurmamış veya altmış beş yaşını bitirmiş olan kişiler bakımından üç yıldır. Hükmedilen adli para cezaları erteleme kapsamında değildir. Erteleme kararının verilebilmesi için kişinin daha önce

kasıtlı bir suçtan dolayı üç aydan fazla hapis cezasına mahkûm edilmemiş olması, suçu işledikten sonra yargılama sürecinde gösterdiği pişmanlık dolayısıyla tekrar suç işlemeyeceği konusunda mahkemede bir kanaatin oluşması gerekmektedir.

10. Bununla birlikte maddenin (2) numaralı fıkrası uyarınca hapis cezasının ertelenmesi mağdurun veya kamunun uğradığı zararın aynen iade, suçtan önceki hâle getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi şartına bağlı tutulabilir.

11. Maddenin (8) numaralı fıkrasına göre hapis cezasının ertelenmesi kararının verilmesi hâlinde hükümlünün denetim süresini yükümlülüklere uygun veya iyi hâlli olarak geçirdiğinin anlaşılması durumunda ertelenen hapis cezası infaz edilmiş sayılacaktır. Hükümlünün denetim süresi içinde kasıtlı bir suç işlemesi veya kendisine yüklenen yükümlülüklere uymamakta ısrar etmesi hâlinde ise maddenin (7) numaralı fıkrası uyarınca ertelenen cezanın kısmen veya tamamen infaz kurumunda çektirilmesine karar verilecektir.

12. Bu kapsamda cezanın kısmen veya tamamen infaz kurumunda çektirilmesine karar verme yetkisi kural uyarınca infaz hâkimliğine tanınmıştır. İnfaz hâkiminin kural uyarınca kullandığı yetki denetim süresi içinde kasıtlı bir suç işlenene kadar geçen süreyi değerlendirmek suretiyle hükümlünün bihakkın tahliye süresini tespit etmektir. Bu itibarla kural kapsamında infaz hâkimliğince yapılacak değerlendirme hükümlünün koşullu salıverilmesine ilişkin değildir. Nitekim koşullu salıvermeye ilişkin hükümler 13/12/2004 tarihli 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'da düzenlenmiş olup kuralla ertelenmiş hapis cezasına mahkûm olanların koşullu salıverilmelerine ilişkin bir düzenleme getirilmemektedir.

B. İtirazın Gerekçesi

13. Başvuru kararında özetle; itiraz konusu kurala göre ertelenmiş hapis cezasının tamamen ya da kısmen infazına infaz hâkimliğince karar verileceği, bu durumun cezanın infazında takdir yetkisi kullanılmasını zorunlu kıldığı, bu takdir yetkisinin asıl cezanın verildiği dosyadan bağımsız olarak kullanılamayacağı, cezanın kısmen infazı konusunda asıl kararı

veren mahkemenin yetkili olması gerektiği, her mahkemenin vermiş olduğu kararlarının eksiksiz ve doğru şekilde infaz edilip edilmediğini denetleme görevinin bulunduğu, ertelenmiş cezanın ne kadarının infaz edileceğinin takdir edileceği durumlarda da tabii hâkim ilkesinin geçerli olduğu, asıl kararı veren mahkemenin bu konuda karar vermesinin infaz hâkimliğine göre daha fazla güvence sağladığı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 19. ve 37. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

C. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

14. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 2. maddesi yönünden de incelenmiştir.

15. 5237 sayılı Kanun'un 51. maddesinin (7) numaralı fıkrasında hükümlünün denetim süresi içinde kasıtlı bir suç işlemesi veya kendisine yüklenen yükümlülüklere uymamakta ısrar etmesi hâlinde ertelenen hapis cezasının kısmen veya tamamen infaz kurumunda çektirilmesine infaz hâkimliğince karar verileceği hüküm altına alınmıştır. Anılan fıkrada yer alan "*...infaz hâkimliğince...*" ibaresi itiraz konusu kuralı oluşturmakta olup kural fıkrada yer alan "*...kasıtlı bir suç işlemesi*…" ibaresi yönünden incelenmiştir.

16. Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti; eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına saygılı, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adil bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, hukuki güvenliği sağlayan, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuk kurallarıyla kendini bağlı sayan ve yargı denetimine açık olan devlettir.

17. Ceza hukukunun toplumun kültürel, sosyal ve ekonomik hayatıyla yakından ilgili olması nedeniyle suç ve suçlulukla mücadele amacıyla ceza ve ceza muhakemesi alanında sistem tercihinde bulunulması devletin ceza siyaseti ile ilgilidir. Bu bağlamda ceza hukukuna ilişkin düzenlemeler bakımından kanun koyucu -Anayasa'ya bağlı kalmak koşuluyla- soruşturma ve yargılamaya ilişkin olarak hangi yöntemlerin uygulanacağı, toplumda belirli eylemlerin suç sayılıp sayılmayacağı, suç sayıldığı takdirde hangi çeşit ve ölçülerdeki ceza yaptırımlarıyla karşılanmaları gerektiği, hangi hâl ve hareketlerin ağırlaştırıcı ya da hafifletici öge olarak kabul edileceği,

hangi cezaların seçenek yaptırımlara çevrilebileceği veya ertelenebileceği ve erteleme süresinde belirlenecek yükümlülükler ile bunlara aykırı davrananlar için belirlenecek yaptırımla bunların yöntemi gibi konularda takdir yetkisine sahiptir.

18. Ceza hukukunda, cezanın infaz edilmesiyle güdülen amaç kişiye gerçekleştirdiği haksızlık dolayısıyla etkili bir uyarıda bulunmak ve etkin pişmanlık duymasını sağlamaktır. Mahkemelerce hükmolunan cezanın infazıyla hükümlünün gelecekte sosyal sorumluluğa sahip olarak suçsuz bir hayat sürmeye yatkın duruma getirilmesi beklenmektedir. Çağdaş ceza hukukunda ceza yaptırımlarının belirlenmesindeki temel amaç ise suçlunun ıslahı, yeniden suç işlemesinin ve toplum için sürekli bir tehlike olmasının önüne geçme ve dolayısıyla topluma tekrar yararlı bir birey hâline getirilmesini sağlamaktır. Bu nedenle günümüzde suçlar için ceza yanında ya da yerine bir kısım tedbirlerin uygulanması söz konusu olmaktadır. Yine sanık hakkında hükmolunacak olan hapis cezasının ertelenebilmesi ile suçlunun toplum içinde özgürlüğü kısıtlanmadan, ceza infaz kurumlarının olumsuz etkilerinden de kurtarılarak, toplumla sosyal bağları koparılmadan ve her şeyden de önemlisi hayatın normal akışı değişmeden ıslah edilmesi amaçlanmaktadır. Cezaların kişiselleştirilmesine yönelik bu düzenlemeler, kamu yararının da bir gereğidir (AYM, E.2012/9, K.2012/103, 5/7/2012).

19. İnfaz hâkimlikleri ceza infaz kurumları ve tutukevlerinde bulunan hükümlü ve tutuklular hakkında yapılan işlemlere veya bunlarla ilgili faaliyetlere ya da Cumhuriyet savcısının ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazına ilişkin verdiği kararlara yönelik şikâyetleri incelemek ve karara bağlamak, ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazına ilişkin hâkim veya mahkeme tarafından verilmesi gerekli kararları almak, işleri yapmak ve kanunlarla verilen diğer görevleri yerine getirmek üzere kurulmuştur. Ceza adalet sisteminin iyi işleyebilmesi ve isabetli kararlar alması bağlamında mahkeme veya hâkimliklerin kendi yetki alanı içindeki uyuşmazlıklar hakkında uzmanlaşmasının sağlanması zorunludur. Bu zorunluluk, ceza adalet sisteminin tamamlayıcı parçası olan infaz işlem ve faaliyetleri açısından da geçerlidir. Nitekim bir cezaî uyuşmazlığın sonucunda verilmiş olan hükümlerin kapsam, nitelik ve nicelik itibarıyla ne şekilde yerine getirileceği, yerine getirilme sırasında doğabilecek tereddüt ya da sorunların ne şekilde çözüme kavuşturulacağı konularında uzman bir mercinin oluşturulmasının kamu yararına yönelik olmadığı söylenemez.

20. Bu bağlamda itiraz konusu kural ertelenmiş hapis cezasının denetim süresi içinde yeni kasıtlı bir suç işlenmesi hâlinde ertelenmiş hapis cezasının nasıl infaz edileceğine ilişkin kararların infaz işlem ve faaliyetleri açısından uzmanlaşmış makam olan infaz hâkimliğini yetkili kılmaktadır. Kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamında olan kuralın hukuk devleti ilkesiyle çelişen bir yönü bulunmamaktadır.

21. Anayasa'nın 19. maddesinin birinci fıkrasında herkesin kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkına sahip olduğu ilke olarak ortaya konduktan sonra ikinci ve üçüncü fıkralarında şekil ve şartları kanunda gösterilmek şartıyla kişilerin özgürlüğünden mahrum bırakılabileceği durumlar sınırlı olarak sayılmıştır. Dolayısıyla kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının sınırlanması ancak Anayasa'nın anılan maddesi kapsamında belirlenen durumlardan herhangi birinin varlığı hâlinde söz konusu olabilir (*Murat Narman*, B. No: 2012/1137, 2/7/2013, § 42).

22. Kişilerin fiziksel özgürlüklerini güvence altına alan Anayasa'nın anılan maddesinin kişi özgürlüğünün kısıtlanmasına imkân tanıdığı durumlardan biri de maddenin ikinci fıkrasında *mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi* olarak belirlenmiştir. Bu nedenle yargı organlarınca verilecek mahkûmiyet kararları kapsamında hapis cezasının veya güvenlik tedbirlerinin infaz edilmesi kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkını ihlal etmez (*Tahir Canan (2)*, B. No: 2013/839, 5/11/2014, § 33).

23. Bir kimsenin *mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi* kapsamında özgürlüğünden yoksun bırakıldığının söylenebilmesi için her şeyden önce özgürlüğü kısıtlayıcı ceza veya güvenlik tedbirinin bir mahkeme tarafından verilmesi gereklidir. İkinci olarak yerine getirilecek kararın özgürlüğü kısıtlayıcı ceza veya güvenlik tedbirlerine ilişkin olması gerekir. Son olarak özgürlükten yoksun bırakılmanın mahkemece verilen özgürlüğü kısıtlayıcı ceza veya güvenlik tedbirinin kapsamını aşmaması gerekir (*Şaban Dal*, B. No: 2014/2891, 16/2/2017, § 32).

24. İtiraz konusu kural denetim süresi içinde kasıtlı bir suç işlendiğinin sabit olması hâlinde ertelenmiş hapis cezasının ne kadarının infaz kurumunda çektirileceğine infaz hâkimliğince karar verilmesini hüküm

altına almaktadır. Kural, denetim süresinde kasıtlı suç işlenmesi durumunda infaz hâkimine önceden mahkemesince verilmiş ve kesinleşmiş erteli hapis cezasının denetim süresi içinde geçen sürenin de dikkate alınması suretiyle kısmen veya tamamen ceza infaz kurumunda çektirilmesini belirleme yetkisi vermektedir. Dolayısıyla kural uyarınca uygulanan yetki mahkemesince verilmiş olan cezanın kapsamının hükümlüler aleyhine belirlenmesine imkân tanımamaktadır. Bu itibarla kuralın Anayasa'nın 19. maddesiyle çelişen bir yönü bulunmamaktadır.

25. Anayasa'nın 37. maddesinde "*Hiç kimse kanunen tabî olduğu mahkemeden başka bir merci önüne çıkarılamaz./Bir kimseyi kanunen tabî olduğu mahkemeden başka bir merci önüne çıkarma sonucunu doğuran yargı yetkisine sahip olağanüstü merciler kurulamaz.*" denilmektedir. Suçun işlenmesinden veya çekişmenin doğmasından önce davayı görecek yargı yerinin belirlenmiş olması şeklinde tanımlanan tabii hâkim kavramı, adil yargılanma hakkının en önemli öğesi olan *kanuni, bağımsız ve tarafsız bir mahkeme önünde yargılanma* hakkının temelini oluşturmaktadır.

26. Tabii hâkim güvencesi, sadece mahkemelerin yargı yetkisi içinde yer alan konuların belirlenmesini değil her bir mahkemenin kuruluşu ve yer bakımından yargı yetkisinin belirlenmesi de dâhil olmak üzere mahkemelerin organizasyonlarına ilişkin tüm düzenlemeleri ifade etmekte, mahkemelerin görev ve yetki alanlarının açık ve anlaşılır biçimde tespit edilmesi gereğini ortaya koymaktadır (*Tahir Gökatalay*, B. No: 2013/1780, 20/3/2014, § 80). Bu güvence yargılama makamlarının suçun işlenmesinden veya çekişmenin meydana gelmesinden sonra kurulmasına ya da hâkimin atanmasına engel oluşturur, sanığın veya davanın taraflarına göre hâkim atanmasına imkân vermez. Söz konusu ilkeyle suçun işlenmesinden sonra çıkarılacak bir kanun ile oluşturulacak mahkeme önüne davanın götürülmesi ve böylece *kişiye* ya da *olaya* özgü mahkeme kurulması yasaklanmıştır (AYM, E.2016/144, K.2020/75, 10/12/2020, § 307).

27. Kural önceden belirlenmiş olan düzenlemelere göre mahkemesince verilmiş ve ertelenmiş hapis cezasının belirlenen denetim süresi içinde yeniden kasıtlı bir suç işlenmesi hâlinde verilmiş olan hapis cezasının ne kadarının infaz kurumunda çektirilmesini belirlemek açısından infaz hâkimliğini yetkili kılmaktadır. Başka bir ifadeyle kural icra edilmiş bir fiilin suçun işlenmesinden sonra kurulmuş ya da hâkimin atandığı bir mahkeme

önünde muhakemesini öngörmemektedir. Dolayısıyla kuralın tabii hâkim güvencesiyle bağdaşmayan bir yönü de bulunmamaktadır.

28. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 2., 19. ve 37. maddelerine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.

IV. HÜKÜM

26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 51. maddesinin (7) numaralı fıkrasında yer alan *"...infaz hâkimliğince..."* ibaresinin anılan fıkrada yer alan *"...kasıtlı bir suç işlemesi…"* ibaresi yönünden Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE 20/7/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN	Başkanvekili Kadir ÖZKAYA
Üye Engin YILDIRIM	Üye Hicabi DURSUN	Üye Muammer TOPAL
Üye M. Emin KUZ	Üye Rıdvan GÜLEÇ	Üye Recai AKYEL
Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ	Üye Yıldız SEFERİNOĞLU	Üye Selahaddin MENTEŞ
Üye Basri BAĞCI	Üye İrfan FİDAN	Üye Kenan YAŞAR

Esas Sayısı : 2022/53
Karar Sayısı : 2022/91
Karar Tarihi : 20/7/2022

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Çorum İnfaz Hâkimliği

İTİRAZIN KONUSU: 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 51. maddesinin (7) numaralı fıkrasında yer alan "*...kasıtlı bir suç işlemesi...*" ibaresinin "*sırf askeri suçlar*" yönünden Anayasa'nın 2., 5. ve 10. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebidir.

OLAY: Denetim süresi içinde kasıtlı bir suçun işlenmesi nedeniyle ertelenmiş hapis cezasının infazı talebiyle yapılan başvuru üzerine itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptali için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKMÜ

Kanun'un itiraz konusu kuralın da yer aldığı 51. maddesi şöyledir:

"*Hapis cezasının ertelenmesi*

Madde 51- (1) İşlediği suçtan dolayı iki yıl veya daha az süreyle hapis cezasına mahkûm edilen kişinin cezası ertelenebilir. Bu sürenin üst sınırı, fiili işlediği sırada onsekiz yaşını doldurmamış veya altmışbeş yaşını bitirmiş olan kişiler bakımından üç yıldır. Ancak, erteleme kararının verilebilmesi için kişinin;

a) Daha önce kasıtlı bir suçtan dolayı üç aydan fazla hapis cezasına mahkûm edilmemiş olması,

b) Suçu işledikten sonra yargılama sürecinde gösterdiği pişmanlık dolayısıyla tekrar suç işlemeyeceği konusunda mahkemede bir kanaatin oluşması,

Gerekir.

(2) Cezanın ertelenmesi, mağdurun veya kamunun uğradığı zararın aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi koşuluna bağlı tutulabilir. Bu durumda, koşul gerçekleşinceye kadar cezanın infaz kurumunda çektirilmesine devam edilir. Koşulun yerine getirilmesi halinde, infaz hâkimi kararıyla hükümlü infaz kurumundan derhal salıverilir.

(3) Cezası ertelenen hükümlü hakkında, bir yıldan az, üç yıldan fazla olmamak üzere, bir denetim süresi belirlenir. Bu sürenin alt sınırı, mahkûm olunan ceza süresinden az olamaz.

(4) Denetim süresi içinde;

a) Bir meslek veya sanat sahibi olmayan hükümlünün, bu amaçla bir eğitim programına devam etmesine,

b) Bir meslek veya sanat sahibi hükümlünün, bir kamu kurumunda veya özel olarak aynı meslek veya sanatı icra eden bir başkasının gözetimi altında ücret karşılığında çalıştırılmasına,

c) Onsekiz yaşından küçük olan hükümlülerin, bir meslek veya sanat edinmelerini sağlamak amacıyla, gerektiğinde barınma imkanı da bulunan bir eğitim kurumuna devam etmesine,

Mahkemece karar verilebilir.

(5) Mahkeme, denetim süresi içinde hükümlüye rehberlik edecek bir uzman kişiyi görevlendirebilir. Bu kişi, kötü alışkanlıklardan kurtulmasını ve sorumluluk bilinciyle iyi bir hayat sürmesini temin hususunda hükümlüye öğütte bulunur; eğitim gördüğü kurum yetkilileri veya nezdinde çalıştığı kişilerle görüşerek, istişarelerde bulunur; hükümlünün davranışları, sosyal uyumu ve sorumluluk bilincindeki gelişme hakkında üçer aylık sürelerle rapor düzenleyerek infaz hâkimine verir.

(6) Mahkeme, hükümlünün kişiliğini ve sosyal durumunu göz önünde bulundurarak, denetim süresinin herhangi bir yükümlülük belirlemeden veya uzman kişi görevlendirmeden geçirilmesine de karar verebilir.

(7) Hükümlünün denetim süresi içinde ***kasıtlı bir suç işlemesi*** *veya kendisine yüklenen yükümlülüklere, infaz hâkiminin uyarısına rağmen,*

uymamakta ısrar etmesi halinde; ertelenen cezanın kısmen veya tamamen infaz kurumunda çektirilmesine infaz hâkimliğince karar verilir.

(8) Denetim süresi yükümlülüklere uygun veya iyi halli olarak geçirildiği takdirde, ceza infaz edilmiş sayılır."

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Engin YILDIRIM, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ, İrfan FİDAN ve Kenan YAŞAR'ın katılımlarıyla 12/5/2022 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

2. Başvuru kararı ve ekleri, Raportör Aydın AYGÜN tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu kanun hükmü, dayanılan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Anlam ve Kapsam

3. 5237 sayılı Kanun'un 51. maddesinin (7) numaralı fıkrasında hükümlünün denetim süresi içinde kasıtlı bir suç işlemesi veya kendisine yüklenen yükümlülüklere uymamakta ısrar etmesi hâlinde ertelenen hapis cezasının kısmen veya tamamen infaz kurumunda çektirilmesine infaz hâkimliğince karar verileceği hüküm altına alınmıştır. Anılan fıkrada yer alan "*...kasıtlı bir suç işlenmesi...*" ibaresi itiraz konusu kuralı oluşturmakta olup kural "*sırf askeri suçlar*" yönünden incelenmiştir.

4. Söz konusu Kanun'un "*Hapis cezasının ertelenmesi*" başlıklı 51. maddesinde mahkemelerce hükmolunacak hapis cezalarının ertelenmesine ilişkin hükümler yer almaktadır. Hapis cezasının ertelenmesi, ceza yargılaması sonucunda verilecek hapis cezasının belirli şartlara bağlı olarak ertelenmesini ifade etmektedir.

5. Anılan maddenin (1) numaralı fıkrasında miktar ve tür bakımından hangi cezaların ertelenebileceği ile ertelemenin şartları düzenlenmektedir. Buna göre, işlediği suçtan dolayı iki yıl veya daha az süreyle hapis cezasına mahkûm edilen kişinin cezası ertelenebilir. Bu sürenin üst sınırı, fiili işlediği sırada on sekiz yaşını doldurmamış veya altmış beş yaşını bitirmiş olan kişiler bakımından üç yıldır. Hükmedilen adli para cezaları erteleme kapsamında değildir. Erteleme kararının verilebilmesi için kişinin daha önce kasıtlı bir suçtan dolayı üç aydan fazla hapis cezasına mahkûm edilmemiş olması, suçu işledikten sonra yargılama sürecinde gösterdiği pişmanlık dolayısıyla tekrar suç işlemeyeceği konusunda mahkemede bir kanaatin oluşması gerekmektedir.

6. Bununla birlikte maddenin (2) numaralı fıkrası uyarınca hapis cezasının ertelenmesi mağdurun veya kamunun uğradığı zararın aynen iade, suçtan önceki hâle getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi şartına bağlı tutulabilir.

7. Maddenin (8) numaralı fıkrasına göre hapis cezasının ertelenmesi kararının verilmesi hâlinde hükümlünün denetim süresini yükümlülüklere uygun veya iyi hâlli olarak geçirdiğinin anlaşılması durumunda, ertelenen hapis cezası infaz edilmiş sayılacaktır. Hükümlünün denetim süresi içinde kasıtlı bir suç işlemesi veya kendisine yüklenen yükümlülüklere uymamakta ısrar etmesi hâlinde ise maddenin (7) numaralı fıkrası uyarınca ertelenen cezanın kısmen veya tamamen infaz kurumunda çektirilmesine karar verilecektir.

8. 22/5/1930 tarihli ve 1632 sayılı Askeri Ceza Kanunu'nun ek 11. maddesinin ikinci fıkrasında bu Kanun'un 60., 62., 65., 66., 67., 68., 70., 79., 81., 82., 85., 87., 88., 89., 90., 91., 97., 98., 100., 101., 102. ve 136. maddelerinde düzenlenen ve asker kişiler tarafından işlenen suçların sırf askerî suç olduğu belirtilmiştir.

9. İtiraz konusu kural, hükümlünün denetim süresi içinde kasıtlı bir sırf askerî suç işlemesi hâlinde ertelenen cezanın kısmen veya tamamen infaz kurumunda çektirilmesine infaz hâkimliğince karar verilmesini öngörmektedir. Bu bağlamda 1632 sayılı Kanun'un ek 11. maddesinin ikinci fıkrasında sayma suretiyle belirtilen sırf askerî suçların denetim süresi içinde işlenmesi durumunda ertelenmiş hapis cezasının kısmen veya tamamen infaz kurumunda çektirileceği anlaşılmaktadır.

B. İtirazın Gerekçesi

10. Başvuru kararında özetle; ceza kanunlarının genelinde kasıtlı suçlarla taksirli suçlar, askerî suçlarla diğer suçlar arasında ayrım yapıldığı, bu bağlamda 5237 sayılı Kanun'un 58. maddesine göre kasıtlı suçlarla taksirli suçlar ve sırf askerî suçlarla diğer suçlar arasında tekerrür hükümlerinin uygulanamadığı, bu itibarla kanun koyucunun sırf askerî suçların kişilerin sivil hayatlarına etki doğurmamasını amaçladığı, bireyin anayasal bir görev olarak belirli bir sürede yerine getirdiği askerlik görevi sırasında işlediği ve hayatının başka bir evresinde işleme imkânı bulunmayan sırf askerî suçların ertelenmiş hapis cezasının kısmen veya tamamen infaz kurumunda çektirilmesine neden olmasının hukuk devleti ve eşitlik ilkeleriyle bağdaşmadığı, bireyin askerlik hizmetini yerine getirirken yalnızca bu hizmete özgü suçtan mahkûm olması nedeniyle sabıkalı hâle gelmesini veya hapis cezasının ertelenmesi gibi hükümlerden yoksun kalmasını önleyecek düzenlemelerin ihdas edilmesinin devletin görevi olduğu belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2., 5. ve 10. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

C. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

11. Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti; eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına saygılı, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adil bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, hukuki güvenliği sağlayan, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuk kurallarıyla kendini bağlı sayan ve yargı denetimine açık olan devlettir.

12. Hukuk devletinin temel unsurlarından biri de *belirlilik* ilkesidir. Bu ilkeye göre yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesi gerekir. Belirlilik ilkesi, hukuksal güvenlikle bağlantılı olup kişinin kanundan belirli bir kesinlik içinde hangi somut eylem ve olguya hangi hukuksal yaptırımın veya sonucun bağlandığını, bunların idareye hangi müdahale yetkisini verdiğini bilmesini zorunlu kılmaktadır. Kişi ancak bu durumda kendisine düşen yükümlülükleri öngörebilir ve davranışlarını ayarlayabilir. Hukuki güvenlik ilkesi bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini,

devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar (AYM, E.2020/80, K.2021/34, 29/4/2021, § 25).

13. Ceza hukukunun toplumun kültürel, sosyal ve ekonomik hayatıyla yakından ilgili olması nedeniyle suç ve suçlulukla mücadele amacıyla ceza ve ceza muhakemesi alanında sistem tercihinde bulunulması devletin ceza siyaseti ile ilgilidir. Bu bağlamda ceza hukukuna ilişkin düzenlemeler bakımından kanun koyucu -Anayasa'ya bağlı kalmak koşuluyla- soruşturma ve yargılamaya ilişkin olarak hangi yöntemlerin uygulanacağı, toplumda belirli eylemlerin suç sayılıp sayılmayacağı, suç sayıldığı takdirde hangi çeşit ve ölçülerdeki ceza yaptırımlarıyla karşılanmaları gerektiği, hangi hâl ve hareketlerin ağırlaştırıcı ya da hafifletici öge olarak kabul edileceği, hangi cezaların seçenek yaptırımlara çevrilebileceği veya ertelenebileceği ve erteleme süresinde belirlenecek yükümlülükler ile bunlara aykırı davrananlar için belirlenecek yaptırımla bunların yöntemi gibi konularda takdir yetkisine sahiptir.

14. Kanun koyucu, anılan takdir yetkisi kapsamındaki düzenlemeleri yaparken hukuk devleti ilkesinin bir gereği olan ölçülülük ilkesiyle de bağlıdır. Bu ilke ise *elverişlilik*, *gereklilik* ve *orantılılık* olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. *Elverişlilik* getirilen kuralın ulaşılmak istenen amaç için elverişli olmasını, *gereklilik* getirilen kuralın ulaşılmak istenen amaç bakımından gerekli olmasını, *orantılılık* ise getirilen kural ile ulaşılmak istenen amaç arasında olması gereken ölçüyü ifade etmektedir. Bir kuralda öngörülen düzenleme ile ulaşılmak istenen amaç arasında da ölçülülük ilkesi gereğince makul bir dengenin bulunması zorunludur.

15. Ceza hukukunda, cezanın infaz edilmesiyle güdülen amaç kişiye gerçekleştirdiği haksızlık dolayısıyla etkili bir uyarıda bulunmak ve etkin pişmanlık duymasını sağlamaktır. Mahkemelerde hükmolunan cezanın infazıyla hükümlünün gelecekte sosyal sorumluluğa sahip olarak suçsuz bir hayat sürmeye yatkın duruma getirilmesi gerekmektedir. Çağdaş ceza hukukunda ceza yaptırımlarının belirlenmesindeki temel amaç ise suçlunun ıslahı, yeniden suç işlemesinin ve toplum için sürekli bir tehlike olmasının önüne geçme ve dolayısıyla topluma tekrar yararlı bir birey hâline getirilmesini sağlamaktır. Bu nedenle günümüzde suçlar için ceza yanında ya da yerine bir kısım tedbirlerin uygulanması söz konusu olmaktadır.

Yine sanık hakkında hükmolunacak olan hapis cezasının ertelenebilmesi ile suçlunun, toplum içinde özgürlüğü kısıtlanmadan ceza infaz kurumlarının olumsuz etkilerinden de kurtarılarak toplumla sosyal bağları koparılmadan ve her şeyden de önemlisi hayatın normal akışı değişmeden ıslah edilmesi amaçlanmaktadır. Cezaların kişiselleştirilmesine yönelik bu düzenlemeler, kamu yararının da bir gereğidir (AYM, E.2012/9, K.2012/103, 5/7/2012).

16. Askerî suçlar 1632 sayılı Kanun'da düzenlenen suçlar ile asker kişilerin askerlik hizmet ve görevleriyle ilgili olarak işledikleri suçlar olarak tanımlanmaktadır. Yine sırf askerî suçlar anılan Kanun'da sayma yoluyla belirtilmiştir. Anılan suçların askerî disiplini korumak ve sürdürmek, adalet ile disiplin arasında denge sağlamak, adil ve sürekli bir disiplin düzeni oluşturmak amacıyla ihdas edildiği, başka bir ifadeyle sırf askerî suçların askerî disiplini korumak ve sürdürmek ile askerî hizmete veya göreve bağlı olan kamusal menfaatin korunması amacıyla öngörüldüğü anlaşılmaktadır (AYM, E.2018/161, K.2019/13, 14/3/2019, § 17).

17. Öte yandan 5237 sayılı Kanun'un ''*Kast*'' başlıklı 21. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinde kast, suçun kanuni tanımındaki unsurların bilerek ve istenerek gerçekleştirilmesi olarak tanımlanmıştır. Bu kapsamda anılan hükümler gözetildiğinde açık, net, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olan itiraz konusu kuralın belirlilik ilkesiyle çelişmediği ve öngörülebilir nitelikte olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

18. Kural denetim süresi içinde yeni kasıtlı bir suç işlenmesi hâlinde ertelenen hapis cezasının kısmen ya da tamamen infaz kurumunda çektirilmesini düzenlemektedir. Hapis cezasının ertelenmesi müessesesi suç olarak düzenlenmiş fiili icra edenlerin belirli şartları sağlaması durumunda toplumda suçlu olarak algılanmaması, tekrar topluma kazandırılması ve ceza infaz kurumunda bulunmanın olası olumsuz sonuçlarından muhafaza edilmesi amacıyla düzenlenmiş failler lehine getirilmiş bir imkândır.

19. Sırf askerî suçlar da dahil olmak üzere denetim süresi içerisinde kasıtlı bir suç işlenmesi hâlinde erteleme ile tanınan imkânın ortadan kaldırılmasının denetim süresi içinde suç işlenmesinin engellenmesi suretiyle kamu düzeninin sağlanması amacıyla öngörüldüğü anlaşılmaktadır. Kuralla öngörülen düzenlemenin yeni bir suçun işlenmesinde caydırıcı ve önleyici bir etkiye neden olacağı gözetildiğinde kuralın kamu düzenini sağlama

amacına ulaşma bakımından elverişli ve gerekli olmadığı söylenemez (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. AYM, E.2022/9, K.2022/80, 21/06/2022, §21).

20. Bununla birlikte kural sadece kasıtlı suçlar yönünden bir düzenleme öngörmekle taksirli suçları kapsamına almamaktadır. Buna göre denetim süresi içinde işlenen taksirli suçların ertelenen hapis cezaları yönünden hapis cezasının infaz kurumunda çektirilmesi sonucunu doğurması söz konusu olmamaktadır. Diğer yandan kural tüm kasıtlı suçlara aynı sonucu bağlamakta olup bu suçlara öngörülen cezalar yönünden de bir ayrım ya da istisna düzenlememektedir. Sırf askerî suçlar dikkate alındığında bu suçlara değişik ağırlıkta yaptırımlar bağlandığı da görülmektedir. Bu nedenle kuralla öngörülen amaç ile getirilen külfet arasında adil dengenin korunduğu, denetim süresi içinde sırf askerî suçlar yönünden öngörülmez ve orantısız bir külfetin yüklenmediği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla kanun koyucunun takdir yetkisi içinde yer alan kural hukuk devleti ilkesiyle çelişmemektedir.

21. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 2. maddesine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.

Selahaddin MENTEŞ ve Kenan YAŞAR bu görüşe katılmamışlardır.

Kuralın Anayasa'nın 5. ve 10. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

IV. HÜKÜM

26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 51. maddesinin (7) numaralı fıkrasında yer alan *"...kasıtlı bir suç işlemesi..."* ibaresinin *"sırf askeri suçlar"* yönünden Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, Selahaddin MENTEŞ ile Kenan YAŞAR'ın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA 20/7/2022 tarihinde karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN	Başkanvekili Kadir ÖZKAYA
Üye Engin YILDIRIM	Üye Hicabi DURSUN	Üye Muammer TOPAL
Üye M. Emin KUZ	Üye Rıdvan GÜLEÇ	Üye Recai AKYEL
Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ	Üye Yıldız SEFERİNOĞLU	Üye Selahaddin MENTEŞ
Üye Basri BAĞCI	Üye İrfan FİDAN	Üye Kenan YAŞAR

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Ertelenmiş hapis cezasının denetim süresi içinde kasıtlı bir suçun işlenmesi nedeniyle infaz kurumunda çektirilmesine karar verilmesi talebiyle açılan davada 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 51. maddesinin (7) numaralı fıkrasında yer alan "*...kasıtlı bir suç işlemesi...*" ibaresinin "*sırf askeri suçlar*" yönünden Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, itiraz yoluna başvurmuştur. Sayın çoğunluk kuralın Anayasa'nın 2. maddesine aykırı olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

2. İtiraz konusu kuralla hükümlünün denetim süresi içinde kasıtlı bir suç işlenmesi hâlinde ertelenmiş olan cezanın kısmen veya tamamen infaz kurumunda çektirilmesine infaz hâkimliğince karar verileceği öngörülmektedir.

3. İtiraz konusu kural amacı bağlamında incelendiğinde, hükümlünün denetim süresi içinde kasıtlı bir suç işlemesinin suç işlemiş olmaktan pişmanlık duymadığını göstereceği değerlendirilerek ertelenen cezanın infaz kurumunda çektirilmemesinin adalet duygusunu zedeleyebileceğinin kabul edildiği anlaşılmaktadır. Öte yandan çoğunluk kararında hükümlünün

denetim süresinde kasıtlı bir suç işlemesinin sosyal hayata uyum sağlayamadığını ve tehlike oluşturduğunu göstereceği kabul edilerek kuralla toplumsal huzurun sağlanmasının da hedeflendiği değerlendirilmiştir.

4. Ertelenen cezanın infaz kurumunda çektirilmesine yol açacak durumları belirleme konusunda kanun koyucunun geniş bir takdir yetkisi bulunmakla birlikte, bu konuda yapılan düzenlemeler ölçülülük ilkesi yönünden denetlenmelidir. Bu itibarla kuralın elverişlilik, gereklilik ve orantılılık alt ilkelerini ihlal etmemesi gerekir.

5. Askerî suçlar ve sırf askerî suçlar; askerî disiplini korumak ve sürdürmek, adalet ile disiplin arasında denge sağlamak, adil ve sürekli bir disiplin düzeni oluşturmak amacıyla ihdas edilmiştir. Başka bir ifadeyle askerî suçlar ve sırf askerî suçlar, askerî disiplini korumak ve sürdürmek ile askerî hizmete bağlı olan kamusal menfaatin korunması amacıyla öngörülmüştür (AYM, E.2017/32, K.2018/81, 11/7/2018, § 11).

6. 24/6/2021 tarihli ve 7329 sayılı Askeri Ceza Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 1. maddesinde sırf askerî suçlar sayma yoluyla belirlenerek, 22/5/1930 tarihli ve 1632 sayılı Askeri Ceza Kanunu'nun 60., 62., 65., 66., 67., 68., 70., 79., 81., 82., 85., 87., 88., 89., 90., 91., 97., 98., 100., 101., 102. ve 136. maddelerinde düzenlenen ve asker kişiler tarafından işlenen suçların sırf askerî suç olduğu hükme bağlanmıştır. Kanun teklifinin bahse konu 1. maddeye ilişkin gerekçesinde "*1632 sayılı Askerî Ceza Kanununa eklenen ek 11 inci maddeyle, kanunilik ilkesine uygun olarak askerî suçların tanımı yapılmakta ve sırf askerî suçlar belirlenmektedir. Yürürlükteki askerî mevzuatta askerî suç ve sırf askerî suç tanımı bulunmamaktadır. Söz konusu tanımlar Askerî Yargıtay içtihatlarıyla şekillenmiştir. Maddenin birinci fıkrasında askerî suçlar, 1632 sayılı Kanunda düzenlenen suçlar ile asker kişinin askerlik hizmet ve görevleriyle ilgili olarak işlediği suçlar olarak tanımlanmaktadır. Belirtmek gerekir ki, 1632 sayılı Kanunda düzenlenen bazı suçlar asker olmayan kişiler tarafından da işlenebilmektedir. Bu durumda yine 1632 sayılı Kanun uygulanacak ve belirlenen askeri suçlara ilişkin davalara bakacak mahkemelerde yargılama yapılacaktır. Maddenin ikinci fıkrasında, sırf askerî suçların hangi suçlar olduğu düzenlenmektedir. Bu suretle, sırf askerî suçlara bağlanan sonuçların sadece bu fıkrada düzenlenen suçlar bakımından uygulanması sağlanmaktadır.*" denilmiştir.

7. 22/5/2005 tarihli ve 5352 sayılı Adli Sicil Kanunu'nun 5. maddesinde sırf askerî suçlara ilişkin mahkûmiyet hükümlerinin adli sicil kaydına işlenmeyeceği, 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 58. maddesinin (4) numaralı fıkrasında ise sırf askerî suçlarla diğer suçlar arasında tekerrür hükümlerinin uygulanmayacağı öngörülerek sırf askerî suçlar ile diğer suçlar arasında belirgin bir fark olduğu ortaya konulmuştur. Özellikle sırf askerî suçlara ilişkin mahkûmiyet hükümlerinin adli sicil kaydına işlenmemesi bu suçları işleyen kişilerin sivil hayatta toplum için tehlike oluşturduklarını düşünmeye engel teşkil etmektedir.

8. Denetim süresinde işlenen sırf askerî suçların ertelenen ceza bağlamındaki sonuçları değerlendirilirken, sivil hayatta söz konusu olmayan bu suçların koruduğu hukuki değer yanında asker kişiler tarafından işlenebildikleri, asker kişilerin ise ağır disiplin ve hizmet koşulları altında görev yaptıkları, daha da önemlisi yükümlüler yönünden askerî kurallara tabi olmanın yasal bir zorunluluk olduğu hususları da göz önünde bulundurulmalıdır.

9. Sırf askerî suçların diğer suçlardan farklı olarak askerî hizmetlerdeki disiplini ve düzeni koruması nedeniyle bu suçlar arasında failin tehlikeliliği bakımından doğrudan ilişki kurulması mümkün değildir. Bu bağlamda denetim süresinde sırf askerî suç işleyen kişinin erteleme kararına konu olan suçu işlemiş olmaktan pişmanlık duymadığının kabul edilmesi gerektiğine ilişkin bir genelleme yapılamaz. Sivil hayatta söz konusu olmayan askerî disiplini sağlamaya yönelik bir kuralı ihlal eden kişinin toplumsal hayata uyum sağlayamadığının değerlendirilmesi de mümkün değildir.

10. Bu itibarla denetim süresinde sırf askerî suç işleyen kişinin ertelenmiş cezasının infaz kurumunda çektirilmesi suretiyle adil hukuk düzenini sürdürme ve toplumun huzurunu sağlama amaçlarına ulaşılması mümkün değildir.

11. Sırf askerî suçlar dışındaki suçlardan aldıkları cezalar ertelenenler yönünden denetim süresinde kasten işlenen sırf askerî suçlar dışındaki suçların ertelenmiş cezanın infaz kurumunda çektirilmesine neden olacağının öngörülmesi ile yetinildiğinde amaca ulaşılamayacağı da söylenemez.

12. Bu itibarla denetim süresinde kasten işlenen sırf askerî suçların her durumda ertelenmiş cezanın infaz kurumunda çektirilmesine

neden olacağını öngören kural *elverişlilik* ve *gereklilik* alt ilkeleri ile bağdaşmamaktadır.

13. Bununla birlikte kuralın *orantılılık* alt ilkesi yönünden de incelenmesinde yarar bulunmaktadır. Bu alt ilke uyarınca kural ile amaç arasında makul bir dengenin bulunması gerekmektedir.

14. Asker kişilerin askerliğin doğası gereği ağır hükümlere tabi olarak zorlu hizmet koşulları altında görev yapabilecek psikolojik ve fiziksel yapıya sahip olmaları gerekmektedir. Bununla birlikte silahlı kuvvetlerde görev yapanlar için hizmetin niteliği nedeniyle öngörülen ağır hükümlere bu hizmete yabancı kişilerin uyum sağlamalarının belirli bir süreç gerektirebileceği açıktır. Sivil hayatta kuralları ihlal etmeyen bireylerin dahi askerler için öngörülen hükümlere uyum sağlamakta zorlanmaları mümkündür. Kişinin sağlık yönünden askerliğe elverişli olması da silahaltına alındıktan sonra tabi olacağı hükümlere uyum sağlamakta zorlanmayacağı anlamına gelmemektedir.

15. 5237 sayılı Kanun'un 51. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendinde erteleme kararının verilebilmesi için kişinin suçu işledikten sonra yargılama sürecinde gösterdiği pişmanlık dolayısıyla tekrar suç işlemeyeceği konusunda mahkemede bir kanaatin oluşması gerektiği, (3) numaralı fıkrasında cezası ertelenen hükümlü hakkında bir yıldan az, üç yıldan fazla olmamak üzere bir denetim süresi belirleneceği, bu sürenin alt sınırının mahkûm olunan ceza süresinden az olamayacağı, (5) numaralı fıkrasında mahkemenin, denetim süresi içinde hükümlüye rehberlik edecek bir uzman kişiyi görevlendirebileceği, bu kişinin kötü alışkanlıklardan kurtulmasını ve sorumluluk bilinciyle iyi bir hayat sürmesini temin hususunda hükümlüye öğütte bulunacağı, eğitim gördüğü kurum yetkilileri veya nezdinde çalıştığı kişilerle görüşerek, istişarelerde bulunacağı, hükümlünün davranışları, sosyal uyumu ve sorumluluk bilincindeki gelişme hakkında üçer aylık sürelerle rapor düzenleyerek infaz hâkimine vereceği, (8) numaralı fıkrasında ise denetim süresi yükümlülüklere uygun veya iyi hâlli olarak geçirildiği takdirde, cezanın infaz edilmiş sayılacağı hükme bağlanmıştır.

16. Anılan düzenlemelerden erteleme kurumu ile işlediği suçtan pişmanlık duyan kişilerin sosyal hayata uyum sağlamalarının ve bu bağlamda iyi hâlli olmaları koşuluyla ceza infaz kurumunun dışında

hayatlarına devam etmelerinin amaçlandığı açıktır. Bununla birlikte denetim süresi içinde silah altında bulunanların bu süreçte sırf askerî suç işleyip işlemedikleri dikkate alınmaktadır. Bu itibarla denetim süresinde işlenen sırf askerî suç, askerî disiplinin sağlanması için öngörülen yaptırımın dışında da ağır sonuçlar doğurmaktadır. *Orantılılık* alt ilkesi yönünden yapılacak denetimde kural özellikle asker kişiler arasında bulunan yükümlüler yönünden incelenmeli, bu kişilerin askerî kurallara yabancı oldukları ve zorunlu olarak hayatlarının kısa bir döneminde bu kurallara tabi oldukları da göz önünde bulundurulmalıdır.

17. Denetim süresinde, askeri kurallara yabancı olan kişinin yasal yönden zorunlu olarak bulunduğu ve hayatının kısa bir bölümünü kapsayan statü içinde sırf askerî suç olarak öngörülen bir fiili gerçekleştirmiş olmasından yola çıkılarak önceki suçundan pişmanlık duymadığı, toplum için tehlike oluşturduğu ve iyi hâlli olarak değerlendirilemeyeceği sonucuna varılması kuralla amaç arasında makul olmayan bir dengesizlik yaratmaktadır.

18. Bu itibarla *orantılılık* alt ilkesi ile de bağdaşmayan kural sırf askerî suçlar yönünden hukuk devleti ilkesinin bir gereği olarak uyulması gereken ölçülülük ilkesini ihlal etmektedir.

Açıklanan nedenlerle kuralın sırf askerî suçlar yönünden Anayasa'nın 2. maddesine aykırı olduğu kanaatine ulaştığımızdan aksi yöndeki çoğunluk görüşüne katılmadık.

Üye	Üye
Selahaddin MENTEŞ	Kenan YAŞAR

Esas Sayısı : 2022/22
Karar Sayısı : 2022/92
Karar Tarihi : 20/7/2022

İPTAL DAVASINI AÇAN: Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri Engin ALTAY, Özgür ÖZEL, Engin ÖZKOÇ ile birlikte 133 milletvekili

İPTAL DAVASININ KONUSU: 6/1/2022 tarihli ve 7350 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 1. maddesiyle 24/11/1994 tarihli ve 4046 sayılı Özelleştirme Uygulamaları Hakkında Kanun'a eklenen geçici 30. maddenin Anayasa'nın 2., 6., 10., 13., 35., 36., 43., 48. ve 138. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline ve yürürlüğünün durdurulmasına karar verilmesi talebidir.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKMÜ

Kanun'un 1. maddesiyle 4046 sayılı Kanun'a eklenen geçici 30. madde şöyledir:

"***Geçici Madde 30*** – *(Ek:6/1/2022-7350/1 md.)*

Bu Kanun hükümleri çerçevesinde Türkiye Denizcilik İşletmeleri Anonim Şirketi ve Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları İşletmesi Genel Müdürlüğüne ait bazı limanların işletme hakkı verilmesi/devri yöntemiyle özelleştirilmeleri neticesinde imzalanan kırk dokuz yıldan az süreli sözleşme süreleri; bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren en geç dört ay içinde başvuruda bulunulması, sözleşmeden doğan tüm mali yükümlülüklerin ek sözleşme imzalanmadan önce yerine getirilmesi, özelleştirme sözleşmesinden kaynaklı olarak Özelleştirme İdaresi Başkanlığı, Türkiye Denizcilik İşletmeleri Anonim Şirketi ve Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları İşletmesi Genel Müdürlüğü aleyhine açılmış davalar var ise bu davalardan tüm yargılama giderleri üstlenilerek kayıtsız ve şartsız feragat edilmesi

ve ek sözleşme düzenlenmesi şartıyla, hakkın başlangıç tarihinden itibaren kırk dokuz yıla kadar uzatılır.

Ek sözleşmelerde süre uzatımı, ek sözleşme bedeli ve ödeme koşulları ile ilgili hususlar dışında özelleştirme sözleşmesini değiştirecek herhangi bir hükme yer verilemez. Ek sözleşme ile uzatılan süre yatırım sürelerine eklenemez.

Ek sözleşme bedelinin tespitinde Özelleştirme İdaresi Başkanlığı tarafından bu Kanun hükümleri çerçevesinde 6/12/2012 tarihli ve 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanununa göre değerleme yapmaya yetkili en az iki kuruluş danışman olarak görevlendirilir. Özelleştirme sözleşmesi bedeli, işletici/alıcı tarafından yapılan yatırım tutarları, kapasite artışı, özelleştirme sonrasında işletici şirket hisselerinin satışı söz konusu olmuş ise bu bedeller ve diğer tüm veriler dikkate alınarak, uluslararası değerleme standartlarına göre hazırlanmış değerleme raporları ile belirlenen ek sözleşme bedeli, uzatım süresi ve diğer hususlar Özelleştirme Yüksek Kurulunun onayına sunulur.

Özelleştirme Yüksek Kurulunun onayı halinde, Özelleştirme İdaresi Başkanlığı tarafından işleticilere/alıcılara ek sözleşme imzalanmak üzere üç ayı geçmemek üzere süre verilir. Talep halinde bir defaya mahsus olmak ve ilk verilen süreyi geçmemek üzere ek süre verilebilir."

II. İLK İNCELEME

1. İçtüzük hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Engin YILDIRIM, Hicabi DURSUN, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ, Basri BAĞCI ve İrfan FİDAN'ın katılımlarıyla 24/3/2022 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine, yürürlüğü durdurma talebinin esas inceleme aşamasında karara bağlanmasına OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

2. Dava dilekçesi ve ekleri, Raportör Hülya ÇOŞTAN ÇETİN tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, dava konusu kanun hükmü, dayanılan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Genel Açıklama

3. 4046 sayılı Kanun'da bu Kanun kapsamındaki kuruluşların, ekonomide verimliliği artırma ve kamu giderlerinde azalma sağlama veya Hazineye ait taşınmazları değerlendirmek suretiyle kamuya gelir elde etme amaçlarıyla özelleştirilmelerine ilişkin esaslar düzenlenmiştir.

4. Anılan Kanun'un 1. maddesinin son fıkrasında genel ve katma bütçeli idarelerle bunlara bağlı döner sermayeli kuruluşların mal ve hizmet üretim birimleri ve varlıklarının (baraj, gölet, otoyol, yataklı tedavi kurumları, limanlar ve benzeri diğer mal ve hizmet üretim birimleri) işletme haklarının verilmesi ve kiralanması ile kamu iktisadi teşebbüsleri arasında yer alan ve 8/6/1984 tarihli ve 233 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'de tanımlanmış bulanan kamu iktisadi kuruluşlarının ve bunların müessese, bağlı ortaklık, işletme, işletme birimleri ve varlıklarının mülkiyetin devri dışında kalan yöntemler ile özelleştirilmelerinin bu Kanun kapsamında olduğu belirtilmiştir.

5. Kanun'un 3. maddesinde Özelleştirme Yüksek Kurulunun (ÖYK) görevleri düzenlenmiş olup bu çerçevede; Kanun kapsamındaki kuruluşların özelleştirme kapsamına ve akabinde özelleştirme programına alınması ya da özelleştirme kapsamından çıkarılarak eski statülerine iadesi, özelleştirme işlemlerinin tamamlanması için süre tespiti, kuruluşların özelleştirme yöntemlerinden hangisi ile özelleştirileceğinin belirlenmesi ve ihaleler sonucunda ihale komisyonlarınca verilen nihai kararların onaylanması gibi görev ve yetkiler ÖYK'ya verilmiştir. 15/7/2018 tarihli ve (4) numaralı Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin (CBK) 352 ilâ 357. maddelerinde ise Özelleştirme İdaresi Başkanlığının (ÖİB) kuruluş, teşkilat, görev, yetki ve sorumluluklarına ilişkin usul ve esaslar hükme bağlanmıştır.

6. Kanun'un 18. maddesinin birinci fıkrasının (A) bendine göre özelleştirme programına alınan kuruluşlar; *satış, kiralama, işletme hakkının verilmesi, mülkiyetin gayrı ayni hakların tesisi* ve *gelir ortaklığı modeli veya işin gereğine uygun diğer hukuki tasarruflar* olarak adlandırılan yöntemlerden birinin veya birkaçının birlikte uygulanması suretiyle özelleştirilebilir. Bu yöntemlerden hangisinin uygulanacağına ise ÖYK tarafından karar verilmektedir. Anılan fıkranın (B) bendinde özelleştirme programına alınan kuruluşların değer tespitine ilişkin esaslar belirlenmiş, (C) bendinde ise ihale işlemlerinin ihale komisyonları tarafından yürütüleceği belirtilmiş olup bu kapsamda ihale oluşumu ile ihale usul ve işlemleri düzenlenmiştir.

7. İhale sonuçlarının ÖYK tarafından onaylanmasına ilişkin kararın Resmî Gazete'de yayımlanmasından sonra ÖİB, ihale lehine sonuçlanan teklif sahibini özelleştirme sözleşmesi imzalamak üzere davet etmektedir. Bu aşamada taraflar arasında imzalanacak özelleştirme sözleşmesinin içeriği, uygulanan özelleştirme yöntemine göre şekillendirilmektedir. Buna göre özelleştirme sözleşmesi özelleştirme yöntemlerinden hangisi veya hangileri uygulanacaksa buna uygun olarak düzenlenmektedir.

8. Mülkiyetin devrini içermeyen yöntemlerle gerçekleştirilen özelleştirme uygulamalarında özelleştirme sözleşmesi belirli süre ile sınırlandırılmaktadır. Özelleştirme sözleşmesinde belirlenen bu sürenin sona ermesi üzerine özelleştirme uygulaması da sona ermekte olup özelleştirilen kuruluş özelleştirmeden önceki hukuki statüsünü yeniden kazanmaktadır. Dolayısıyla bu kuruluşun yeniden özelleştirilebilmesi 4046 sayılı Kanun'un anılan süreçlerine tabi olmaktadır.

B. Anlam ve Kapsam

9. 4046 sayılı Kanun'un dava konusu geçici 30. maddesinde 233 sayılı KHK uyarınca iktisadi devlet teşekkülü (İDT) statüsünde bulunan Türkiye Denizcilik İşletmeleri Anonim Şirketi (TDİAŞ) ve Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları İşletmesi Genel Müdürlüğüne (TCDDİGM) ait bazı limanların işletme hakkı verilmesi/devri yöntemiyle özelleştirilmeleri neticesinde imzalanan kırk dokuz yıldan az süreli özelleştirme sözleşmelerinin süresinin kırk dokuz yıla kadar uzatılmasına ilişkin usul ve esaslar düzenlenmiştir.

10. Bu kapsamda anılan maddenin birinci fıkrasında kırk dokuz yıldan az süreli sözleşme sürelerinin uzatılabilmesi için gerekli ön koşullar belirlenmiştir. Buna göre sözleşme süresinin uzatılabilmesi için maddenin yürürlüğe girdiği tarih olan 11/1/2022 tarihinden itibaren dört ay içinde başvuruda bulunulması, sözleşmeden doğan tüm mali yükümlülüklerin ek sözleşme imzalanmadan önce yerine getirilmesi, özelleştirme sözleşmesinden kaynaklı olarak ÖİB, TDİAŞ ve TCDDİGM aleyhine açılmış davalar var ise bu davalardan tüm yargılama giderleri üstlenilerek kayıtsız ve şartsız feragat edilmesi ve ek sözleşme düzenlenmesi şartıyla özelleştirme sözleşmesi, hakkın başlangıç tarihinden itibaren kırk dokuz yıla kadar uzatılabilecektir.

11. Maddenin ikinci fıkrasında ek sözleşmenin içeriğine ilişkin düzenlemeler öngörülmüş olup ek sözleşmede süre uzatımı, ek sözleşme bedeli ve ödeme koşulları ile ilgili hususlar dışında özelleştirme sözleşmesini değiştirecek herhangi bir hükme yer verilemeyeceği ve ek sözleşme ile uzatılan sürenin özelleştirme sözleşmesindeki yatırım sürelerine eklenemeyeceği hükme bağlanmıştır.

12. Maddenin üçüncü fıkrasında sözleşmenin içeriğine ilişkin bir unsur olan ek sözleşme bedelinin ne şekilde tespit edileceği belirlenmiştir. Buna göre ek sözleşme bedelinin tespiti için 4046 sayılı Kanun hükümleri çerçevesinde 6/12/2012 tarihli ve 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'na göre değerleme yapmaya yetkili en az iki kuruluş danışman olarak görevlendirilir. İşletici/alıcı tarafından yapılan yatırım tutarları, kapasite artışı, özelleştirme sonrasında işletici şirket hisselerinin satışı söz konusu olmuş ise bu bedeller ve diğer tüm veriler dikkate alınarak uluslararası değerleme standartlarına göre hazırlanmış değerleme raporları ile belirlenen ek sözleşme bedeli, uzatım süresi ve diğer hususlar ÖYK'nın onayına sunulur.

13. Maddenin dördüncü fıkrasında ise ÖYK'nın onayı hâlinde, ÖİB tarafından işleticilere/alıcılara ek sözleşme imzalanmak üzere üç ayı geçmemek üzere süre tanınacağı, talep hâlinde bir defaya mahsus olmak ve ilk verilen üç aylık süreyi geçmemek üzere ek süre verilebileceği hükme bağlanmıştır.

C. İptal Talebinin Gerekçesi

14. Dava dilekçesinde özetle; dava konusu kuralla işletme hakkı verilmesi yoluyla kırk dokuz yıldan daha az süre ile özelleştirilen limanlara ilişkin sözleşme sürelerinin ihalesiz olarak kırk dokuz yıla kadar uzatılmasına imkân tanındığı, kesinleşmiş yargı kararıyla iptal edilen sözleşmelerin sürelerinin uzatılması yoluyla bu sözleşmelere yasal geçerlilik sağlandığı, sözleşme sürelerinin sonunda yeni ihaleler yapılmaksızın sözleşme sürelerinin uzatılmasının devleti zarara uğratacağı, sahil şeritlerinden yararlanmada öncelikle kamu yararının gözetilmesi yükümlülüğünün ihlal edildiği, ihaleler sonucunda imzalanan sözleşmelerin sürelerinin ve şartlarının ihale yapılmaksızın kanun ile değiştirilmesinin sözleşme özgürlüğünün kullanılması bakımından eşitsizliğe yol açtığı, sözleşmelerin tarafı olmayan kişilerin mevcut sözleşme sürelerinin sonunda ihaleye katılma ve sözleşme yapma imkânından mahrum bırakıldığı, bu itibarla sözleşmelerin tarafı olan kişiler lehine bir durum yaratıldığı, sözleşmenin uzatılması talebinin ileri sürülebilmesinin mevcut davalardan feragat edilmesi şartına bağlanmasının hak arama özgürlüğünü sınırladığı, mülkiyet hakkı teşkil eden alacak haklarından feragat edilmesi şartının öngörüldüğü ve uzatılacak sözleşme sürelerinin yasama dönemini aştığı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2., 6., 10., 13., 35., 36., 43., 48. ve 138. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Ç. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

a. Maddenin Birinci Fıkrasının İncelenmesi

15. Anayasa'nın 47. maddesinin üçüncü fıkrasında "*Devletin, kamu iktisadî teşebbüslerinin ve diğer kamu tüzelkişilerinin mülkiyetinde bulunan işletme ve varlıkların özelleştirilmesine ilişkin esas ve usuller kanunla gösterilir.*" denilmiştir. Anılan maddenin dördüncü fıkrasında da "*Devlet, kamu iktisadî teşebbüsleri ve diğer kamu tüzelkişileri tarafından yürütülen yatırım ve hizmetlerden hangilerinin özel hukuk sözleşmeleri ile gerçek veya tüzelkişilere yaptırılabileceği veya devredilebileceği kanunla belirlenir.*" hükmüne yer verilmiştir. Anılan hükümler uyarınca kanunla yapılacak düzenlemelerde Anayasa'nın diğer maddeleri de dikkate alınmalıdır.

16. Anayasa'nın "*Çalışma ve sözleşme hürriyeti*" başlıklı 48. maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesinde "*Herkes, dilediği alanda çalışma ve sözleşme*

hürriyetlerine sahiptir" denilmek suretiyle çalışma ve sözleşme özgürlüğü güvence altına alınmıştır.

17. Sözleşme özgürlüğü devletin, kişilerin istedikleri hukuki sonuçlara ulaşmalarını sağlaması ve bu bağlamda kişilerin belirli hukuki sonuçlara yönelen iradelerini geçerli olarak tanıması, onların iradelerinin yöneldiği hukuki sonuçların doğacağını ilke olarak benimsemesi ve koruması anlamına gelmektedir. Sözleşme özgürlüğü uyarınca kişiler, hukuksal ilişkilerini özgür iradeleriyle ve sözleşmelerle düzenlemekte serbesttir. Anayasa'nın anılan maddesinde koruma altına alınan sözleşme özgürlüğü, sözleşme yapma serbestisinin yanı sıra yapılan sözleşmelere dışarıdan müdahale yasağını da içerir (AYM, E.2017/154, K.2019/18, 10/4/2019, § 11).

18. Dava konusu kural 4046 sayılı Kanun hükümleri çerçevesinde TDİAŞ ve TCDDİGM'ye ait bazı limanların işletme hakkı verilmesi/devri yöntemiyle özelleştirilmeleri neticesinde imzalanan kırk dokuz yıldan az süreli özelleştirme sözleşmelerinin taraflarına bu sözleşmelerin sürelerini kırk dokuz yıla kadar uzatma imkânı tanımakta ve sözleşme süresinin uzatılabilmesi için gerekli ön şartları düzenlemektedir. Bu yönüyle kural, sözleşme süresinin sonunda yeniden özelleştirme sürecine konu olabilecek limanların bu sürecin dışına çıkarılmasına, dolayısıyla katılımcılar arasında rekabeti mümkün kılan ihale süreci uygulanmaksızın dolaylı olarak özelleştirilmelerine imkân tanımaktadır. Bu itibarla kural, sadece hâlihazırda özelleştirme sözleşmelerinin tarafı olan kişilere ek sözleşme yapma imkânı tanımakla özelleştirme sözleşmelerinin tarafı olmayan kişileri mevcut sözleşme süreleri sonunda sözleşme yapma imkânından yoksun bırakmak suretiyle sözleşme özgürlüğünü sınırlamaktadır.

19. Anayasa'nın 13. maddesinde "*Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.*" denilmektedir. Buna göre temel hak ve özgürlüklere sınırlama getiren düzenlemelerin kanunla yapılması, Anayasa'da öngörülen sınırlama sebebine uygun ve ölçülü olması gerekir.

20. Bu kapsamda sözleşme özgürlüğünü sınırlamaya yönelik bir kanuni düzenlemenin şeklen var olması yeterli olmayıp yasal kuralların

keyfîliğe izin vermeyecek şekilde belirli, ulaşılabilir ve öngörülebilir düzenlemeler niteliğinde olması gerekir.

21. Esasen temel hak ve özgürlükleri sınırlayan kanunun bu niteliklere sahip olması Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye alınan hukuk devleti ilkesinin de bir gereğidir. Hukuk devletinde kanuni düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesi gerekir. Kanunda bulunması gereken bu nitelikler hukuki güvenliğin sağlanması bakımından da zorunludur. Zira bu ilke hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, kişilerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar (AYM, E.2015/41, K.2017/98, 4/5/2017, §§ 153, 154). Dolayısıyla Anayasa'nın 13. maddesinde sınırlama ölçütü olarak belirtilen kanunilik, Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye alınan hukuk devleti ilkesi ışığında yorumlanmalıdır.

22. Kuralla bazı limanların işletme hakkı verilmesi/devri yöntemiyle özelleştirilmeleri neticesinde imzalanan kırk dokuz yıldan az süreli sözleşmelerin taraflarına, bu sözleşmeleri kırk dokuz yıla kadar uzatma imkânı tanınmış ve bu imkânın kullanılabilmesi için aranan ön şartlar açık ve net biçimde düzenlenmiştir. Dolayısıyla kuralın belirli, ulaşılabilir ve öngörülebilir nitelikte olduğu ve bu yönüyle kanunilik şartını taşıdığı anlaşılmaktadır.

23. Öte yandan Anayasa'nın 13. maddesi uyarınca temel hak ve özgürlüklere getirilen sınırlamanın Anayasa'da öngörülen sınırlama sebebine uygun olması gerekir. Anayasa'nın 48. maddesinde sözleşme özgürlüğü için herhangi bir sınırlama nedeni öngörülmemiş olmakla birlikte özel sınırlama nedeni öngörülmemiş hakların da o hakkın doğasından kaynaklanan bazı sınırlarının bulunduğu kabul edilmektedir. Ayrıca Anayasa'nın başka maddelerinde yer alan hak ve özgürlükler ile devlete yüklenen ödevler, özel sınırlama sebebi gösterilmemiş hak ve özgürlüklere sınır teşkil edebilir.

24. Bu bağlamda Anayasa'nın 167. maddesinin birinci fıkrasında "*Devlet, para, kredi, sermaye, mal ve hizmet piyasalarının sağlıklı ve düzenli işlemelerini sağlayıcı ve geliştirici tedbirleri alır;…*" denilmek suretiyle devlete,

mal ve hizmet piyasalarının sağlıklı ve düzenli işlemelerini sağlayıcı ve geliştirici tedbirler alma yükümlülüğü yüklenmiştir. Bu kapsamda liman hizmetlerinin sağlıklı ve düzenli işlemesinin sağlanmasını ve geliştirilmesini konu alan sözleşmelerde, sözleşme özgürlüğüne yönelik sınırlamaların öngörülmesi mümkündür.

25. Dava konusu kuralın gerekçesinde, 4046 sayılı Kanun çerçevesinde özelleştirilen bazı limanların sosyo-ekonomik çerçevede Türkiye'nin ekonomisine ve dış ticaretine katkısı dikkate alındığında bu limanların herhangi bir zaman kaybı yaşanmadan küresel rekabet güçlerini korumaları için bugünden yatırımların yapılarak büyütülmeleri amacı doğrultusunda özelleştirme sözleşmelerinin sürelerinin kırk dokuz yıla kadar uzatılmasının hedeflendiği ifade edilmiştir. Bu itibarla kuralın kapsam dâhilindeki limanların rekabet güçlerinin zaman kaybı yaşanmadan artırılması biçimindeki meşru amaca yönelik olduğu görülmektedir.

26. Anayasa'nın 13. maddesinde güvence altına alınan *ölçülülük* ilkesi ise *elverişlilik*, *gereklilik* ve *orantılılık* olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. *Elverişlilik* öngörülen sınırlamanın ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, *gereklilik* ulaşılmak istenen amaç bakımından sınırlamanın zorunlu olmasını, diğer bir ifadeyle aynı amaca daha hafif bir sınırlama ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, *orantılılık* ise hakka getirilen sınırlama ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir.

27. 21. yüzyılda dünya ticaretinin gösterdiği gelişmenin ulaştırma ve nakliye hizmetlerine talebi çoğaltarak taşınan yük miktarında artışa yol açması, uluslararası ticaretteki artışın enerji ve hammadde talebinin karşılanması ve malların farklı pazarlara ulaştırılması ihtiyacını beraberinde getirmesi, deniz yolu taşımacılığının ucuz ve güvenli bir taşıma sistemi olması, liman sayısı ve kapasitesinin ülkelerin rekabet gücünü belirleyen önemli bir ölçüt hâline gelmesi sonucuna yol açmıştır. Liman işletmeciliğinin gerek bölgesel gerek uluslararası ekonomiye katkısının limanların geliştirilmesini gerekli kıldığı kuşkusuzdur. Bu nedenle kuralın özelleştirilen limanların zaman kaybı yaşanmadan kapasitelerinin artırılması ve geliştirilmesi amacına ulaşma bakımından elverişli ve gerekli olmadığı söylenemez.

28. Kural özelleştirme sözleşmelerindeki süreler sonunda, özelleştirme öncesindeki hukuki statülerini tekrar kazanacak olmaları sebebiyle yeniden özelleştirme uygulamalarının konusu olabilecek limanların, özelleştirme sözleşmelerinin sürelerinin uzatılmasını öngörmek suretiyle mevcut özelleştirme süresi sonrasında da işletme hakkının devamının sağlanmasına, başka bir ifadeyle dolaylı olarak özelleştirilmelerine imkân tanımaktadır. Söz konusu dolaylı özelleştirmeye taraf olabilecekler ise mevcut özelleştirme sözleşmelerinin tarafları ile sınırlandırılmaktadır. İstekli olan başkaca kişilerin bu sürece dâhil olamaması ise özelleştirmede hâkim olması gereken serbest rekabet ve eşitlik ilkeleriyle bağdaşmamakta olup kurala konu limanların gerçek özelleştirme değerlerine ulaşılmasını engelleyebilecek niteliktedir. Nitekim özelleştirme sürelerinin sonunda limanların yeniden özelleştirme uygulamasına konu olması hâlinde 4046 sayılı Kanun'daki şartları taşıyan herkesin rekabet koşulları çerçevesinde özelleştirme sözleşmesine taraf olma imkânı olacakken kuralla bu imkân ortadan kaldırılmaktadır.

29. Bu bağlamda kuralla ulaşılmak istenen meşru amaç ile sözleşme özgürlüğü arasında bulunması gereken makul dengenin gözetilmediği anlaşılmaktadır. Bu itibarla kuralın orantısız bir sınırlamaya neden olduğu, dolayısıyla anılan özgürlüğe ölçüsüz bir sınırlama getirdiği sonucuna ulaşılmıştır.

30. Anayasa'nın 10. maddesinde "*Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir./Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz./Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz./Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz./Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar.*" denilmek suretiyle kanun önünde eşitlik ilkesine yer verilmiştir.

31. Anayasa'nın anılan maddesinde belirtilen *kanun önünde eşitlik ilkesi* hukuksal durumları aynı olanlar için söz konusudur. Bu ilke ile eylemli değil hukuksal eşitlik öngörülmüştür. Eşitlik ilkesinin amacı aynı durumda

bulunan kişilerin kanunlar karşısında aynı işleme bağlı tutulmalarını sağlamak, ayrım yapılmasını ve ayrıcalık tanınmasını önlemektir. Bu ilkeyle, aynı durumda bulunan kimi kişi ve topluluklara ayrı kurallar uygulanarak kanun karşısında eşitliğin ihlali yasaklanmıştır. Kanun önünde eşitlik, herkesin her yönden aynı kurallara bağlı tutulacağı anlamına gelmez. Durumlarındaki özellikler, kimi kişiler ya da topluluklar için değişik kuralları ve uygulamaları gerektirebilir. Aynı hukuksal durumlar aynı, ayrı hukuksal durumlar farklı kurallara bağlı tutulursa Anayasa'da öngörülen eşitlik ilkesi zedelenmez.

32. Sözleşme özgürlüğü bağlamında eşitlik ilkesi yönünden yapılacak anayasallık denetiminde öncelikle Anayasa'nın 10. maddesi çerçevesinde aynı ya da benzer durumda bulunan kişilere farklı muamelenin mevcut olup olmadığı tespit edilmeli, bu bağlamda aynı ya da benzer durumdaki kişiler arasında sözleşme özgürlüğüne müdahale bakımından farklılık gözetilip gözetilmediği belirlenmelidir. Yapılacak bu belirlemenin ardından ise farklı muamelenin nesnel ve makul bir temele dayanıp dayanmadığı ve ölçülü olup olmadığı hususları irdelenmelidir.

33. Kuralla mevcut özelleştirme sözleşmelerinin taraflarına tanınan ek sözleşme yapma imkânının özelleştirme sonucunu doğurduğu dikkate alındığında özelleştirme usulünün uygulanması hâlinde sözleşmeye taraf olabilecek kişiler ile özelleştirme sözleşmesinin tarafı olmaları sebebiyle ek sözleşme yapma imkânı tanınan kişilerin sözleşme özgürlüğü bağlamında karşılaştırma yapılmaya müsait olacak şekilde benzer durumda oldukları açıktır. Bu itibarla kuralın özelleştirme usulünün uygulanması imkânını ortadan kaldırmak suretiyle benzer durumda olanlar arasında farklı muameleye yol açtığı anlaşılmaktadır.

34. Öte yandan özelleştirme sözleşmesinin imzalanması öncesinde sözleşmeye konu ihaleye katılarak teklif verenlerden ihaleyi kaybeden kişiler ile ihaleyi kazanarak özelleştirme sözleşmesine taraf olan kişilerin de sözleşme özgürlüğü bağlamında karşılaştırma yapılmaya müsait olacak şekilde benzer durumda oldukları görülmektedir. Dolayısıyla kuralın mevcut özelleştirme sözleşmesinin taraflarına sözleşme süresini uzatma imkânını tanımak suretiyle ihaleye katılanlar arasında da farklı bir muameleye yol açtığı anlaşılmaktadır.

35. Kuralın zaman kaybı yaşanmadan yapılacak yatırımlar ile limanların rekabet güçlerinin korunması yönündeki gerekçesi gözetildiğinde farklı muamelenin objektif ve makul bir temele dayanmadığı söylenemez.

36. Kural, ek sözleşme yapma imkânını sadece mevcut özelleştirme sözleşmesi taraflarına tanımak suretiyle öncesinde özelleştirme ihalesini kaybetmiş olanlar ile özelleştirme usulünün uygulanması hâlinde ek sözleşmeye taraf olabileceklerin bu sözleşmeye taraf olabilmelerini engellemektedir. Anayasa'nın 167. maddesinin gerekçesinde "*Bu madde Devlete üç görev yüklemektedir./Birincisi, özel teşebbüsün rekabet koşulları içinde yararlı yönde gelişmesine yardımcı olacaktır. Rekabet koşullarını sağlamanın tabiî sonucu ise, buna bağlı olan diğer iki görevdir...*" denilmek suretiyle özel teşebbüsler arasında rekabet koşullarının sağlanması gerektiği belirtilmiştir.

37. Bu bağlamda mevcut özelleştirme sözleşmesinin tarafları dışında istekli olan başkaca kişilerin ek sözleşmeye taraf olabilme imkânın engellenmesi özelleştirmede hâkim olması gereken serbest rekabet ve eşitlik ilkeleriyle bağdaşmamakta olup kurala konu limanların gerçek özelleştirme değerlerine ulaşılmasını da engelleyebilecek niteliktedir. Ayrıca sözleşmeye konu önceki ihaleyi kaybeden kişilerin sonradan ek sözleşme yapma imkânı sağlanarak sözleşme süresinin uzatılacağını bilmelerinin söz konusu ihalede bulundukları teklifi etkilemeyeceği de söylenemez. Bu itibarla farklı muamelenin ölçüsüz olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

38. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 10., 13. ve 48. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 2. maddesine de aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa'nın 10., 13. ve 48. maddeleri yönünden yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa'nın 2. maddesi yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kural Anayasa'nın 10., 13. ve 48. maddelerine aykırı bulunarak iptal edildiğinden ayrıca Anayasa'nın 6., 35., 36., 43. ve 138. maddeleri yönünden incelenmemiştir.

b. Maddenin İkinci, Üçüncü ve Dördüncü Fıkralarının İncelenmesi

39. Kurallar ek sözleşmede yer alacak hususlara, ek sözleşme bedelinin tespitine ve ek sözleşmenin imzalanabileceği süreye ilişkin hususları düzenlemektedir.

40. Dava konusu kuralın birinci fıkrasının iptali nedeniyle ikinci, üçüncü ve dördüncü fıkralarının uygulanma imkânı kalmamıştır. Bu nedenle anılan fıkralar 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası kapsamında değerlendirilmiş ve bu fıkralar yönünden Anayasa'ya uygunluk denetiminin yapılmasına gerek görülmemiştir.

IV. İPTALİN DİĞER KURALLARA ETKİSİ

41. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrasında kanunun, Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün belirli kurallarının iptali, diğer kurallarının veya tümünün uygulanmaması sonucunu doğuruyorsa bunların da Anayasa Mahkemesince iptaline karar verilebileceği öngörülmektedir.

42. 4046 sayılı Kanun'un geçici 30. maddesinin birinci fıkrasının iptali nedeniyle uygulanma imkânı kalmayan anılan maddenin ikinci, üçüncü ve dördüncü fıkralarının 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince iptalleri gerekir.

V. YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI TALEBİ

43. Dava dilekçesinde özetle, dava konusu kuralın uygulanması hâlinde telafisi güç veya imkânsız zararların doğabileceği belirtilerek yürürlüğünün durdurulmasına karar verilmesi talep edilmiştir.

6/1/2022 tarihli ve 7350 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 1. maddesiyle 24/11/1994 tarihli ve 4046 sayılı Özelleştirme Uygulamaları Hakkında Kanun'a eklenen geçici 30. maddeye yönelik yürürlüğün durdurulması talebinin, koşulları oluşmadığından REDDİNE 20/7/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

VI. HÜKÜM

6/1/2022 tarihli ve 7350 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 1. maddesiyle 24/11/1994 tarihli ve 4046 sayılı Özelleştirme Uygulamaları Hakkında Kanun'a eklenen geçici 30. maddenin;

A. Birinci fıkrasının Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE,

B. İkinci, üçüncü ve dördüncü fıkralarının 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince İPTALLERİNE,

20/7/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN	Başkanvekili Kadir ÖZKAYA
Üye Engin YILDIRIM	Üye Hicabi DURSUN	Üye Muammer TOPAL
Üye M. Emin KUZ	Üye Rıdvan GÜLEÇ	Üye Recai AKYEL
Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ	Üye Yıldız SEFERİNOĞLU	Üye Selahaddin MENTEŞ
Üye Basri BAĞCI	Üye İrfan FİDAN	Üye Kenan YAŞAR

Esas Sayısı : 2022/48
Karar Sayısı : 2022/93
Karar Tarihi : 20/7/2022

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Erzurum Bölge İdare Mahkemesi 4. İdari Dava Dairesi

İTİRAZIN KONUSU: 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun;

A. 18/6/2014 tarihli ve 6545 sayılı Kanun'un 19. maddesiyle değiştirilen 45. maddesinin;

1. (2) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin,

2. (6) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin,

2577 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (7) numaralı fıkrasının "*…2 ve 6 ncı fıkralarda sözü edilen kararlar, dosyanın gönderildiği Danıştayın ilgili dairesi ve kurulunca, kesin olarak verilir.*" bölümü yönünden,

B. 5/4/1990 tarihli ve 3622 sayılı Kanun'un 17. maddesiyle değiştirilen 48. maddesinin 18/6/2014 tarihli ve 6545 sayılı Kanun'un 21. maddesiyle değiştirilen (7) numaralı fıkrasının "*…2 ve 6 ncı fıkralarda sözü edilen kararlar, dosyanın gönderildiği Danıştayın ilgili dairesi ve kurulunca, kesin olarak verilir.*" bölümünün,

Anayasa'nın 2., 13., 36. ve 155. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine karar verilmesi talebidir.

OLAY: Davacının aylıktan kesme cezası ile cezalandırılmasına ilişkin işlemin iptali talebiyle açılan davanın reddine yönelik karara karşı istinaf yoluna başvurulması üzerine itiraz konusu kuralların Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptalleri için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN VE İLGİLİ GÖRÜLEN KANUN HÜKÜMLERİ

A. İptali İstenen Kanun Hükümleri

Kanun'un itiraz konusu kuralların da yer aldığı;

1. 45. maddesi şöyledir:

"İstinaf:

Madde 45- (Değişik: 18/6/2014-6545/19 md.)

1. İdare ve vergi mahkemelerinin kararlarına karşı, başka kanunlarda farklı bir kanun yolu öngörülmüş olsa dahi, mahkemenin bulunduğu yargı çevresindeki bölge idare mahkemesine, kararın tebliğinden itibaren otuz gün içinde istinaf yoluna başvurulabilir. Ancak, konusu beş bin Türk lirasını geçmeyen vergi davaları, tam yargı davaları ve idari işlemlere karşı açılan iptal davaları hakkında idare ve vergi mahkemelerince verilen kararlar kesin olup, bunlara karşı istinaf yoluna başvurulamaz.

*2. **İstinaf, temyizin şekil ve usullerine tabidir.** İstinaf başvurusuna konu olacak kararlara karşı yapılan kanun yolu başvurularında dilekçelerdeki hitap ve istekle bağlı kalınmaksızın dosyalar bölge idare mahkemesine gönderilir.*

3. Bölge idare mahkemesi, yaptığı inceleme sonunda ilk derece mahkemesi kararını hukuka uygun bulursa istinaf başvurusunun reddine karar verir. Karardaki maddi yanlışlıkların düzeltilmesi mümkün ise gerekli düzeltmeyi yaparak aynı kararı verir.

4. Bölge idare mahkemesi, ilk derece mahkemesi kararını hukuka uygun bulmadığı takdirde istinaf başvurusunun kabulü ile ilk derece mahkemesi kararının kaldırılmasına karar verir. Bu hâlde bölge idare mahkemesi işin esası hakkında yeniden bir karar verir. İnceleme sırasında ihtiyaç duyulması hâlinde kararı veren mahkeme veya başka bir yer idare ya da vergi mahkemesi istinabe olunabilir. İstinabe olunan mahkeme gerekli işlemleri öncelikle ve ivedilikle yerine getirir.

5. Bölge idare mahkemesi, ilk inceleme üzerine verilen kararlara karşı yapılan istinaf başvurusunu haklı bulduğu, davaya görevsiz veya yetkisiz

mahkeme yahut reddedilmiş veya yasaklanmış hâkim tarafından bakılmış olması hâllerinde, istinaf başvurusunun kabulü ile ilk derece mahkemesi kararının kaldırılmasına karar vererek dosyayı ilgili mahkemeye gönderir. Bölge idare mahkemesinin bu fıkra uyarınca verilen kararları kesindir.

*6. **Bölge idare mahkemelerinin 46 ncı maddeye göre temyize açık olmayan kararları kesindir.** (Ek cümle: 20/7/2017-7035/6 md.) Bu kararlar, dosyayla birlikte kararı veren ilk derece mahkemesine gönderilir ve bu mahkemelerce yedi gün içinde tebliğe çıkarılır.*

7. İstinaf başvurusuna konu edilen kararı veren ya da karara katılan hâkim, aynı davanın istinaf yoluyla bölge idare mahkemesince incelenmesinde bulunamaz.

8. İvedi yargılama usulüne tabi olan davalarda istinaf yoluna başvurulamaz."

2. 48. maddesi şöyledir:

"Temyiz dilekçesi

Madde 48- (Değişik: 5/4/1990-3622/17 md.)

1. Temyiz istemleri Danıştay Başkanlığına hitaben yazılmış dilekçeler ile yapılır.

2. Temyiz dilekçelerinin 3 üncü madde esaslarına göre düzenlenmesi gereklidir, düzenlenmemiş ise eksikliklerin onbeş gün içinde tamamlatılması hususu, kararı veren Danıştay veya bölge idare mahkemesince ilgiliye tebliğ olunur. Bu sürede eksiklikler tamamlanmazsa temyiz isteminde bulunulmamış sayılmasına Danıştay veya bölge idare mahkemesince karar verilir.

3. Temyiz dilekçeleri, ilgisine göre kararı veren bölge idare mahkemesine, Danıştaya veya 4 üncü maddede belirtilen mercilere verilir ve kararı veren bölge idare mahkemesi veya Danıştayca karşı tarafa tebliğ edilir. Karşı taraf tebliğ tarihini izleyen otuz gün içinde cevap verebilir. Cevap veren, kararı süresinde temyiz etmemiş olsa bile düzenleyeceği dilekçesinde,

temyiz isteminde bulunabilir. Bu takdirde bu dilekçeler temyiz dilekçesi yerine geçer.

4. (Değişik:10/6/1994-4001/21 md.) Kararı veren Danıştay veya bölge idare mahkemesi, cevap dilekçesi verildikten veya cevap süresi geçtikten sonra dosyayı dizi listesine bağlı olarak, Danıştaya veya Kurula gönderir.

5. Yürütmenin durdurulması isteği bulunan temyiz dilekçeleri, karşı tarafa tebliğ edilmeden dosya ile birlikte, yürütmenin durdurulması istemi hakkında karar verilmek üzere kararı veren bölge idare mahkemesince Danıştay Başkanlığına, Danıştayın ilk derece mahkemesi olarak baktığı davalarda, görevli dairece konusuna göre İdari veya Vergi Dava Daireleri Kuruluna gönderilir. Danıştayda görevli daire veya kurul tarafından yürütmenin durdurulması istemi hakkında karar verildikten sonra tebligat bu daire veya kurulca yapılarak dosya tekemmül ettirilir.

6. Temyiz dilekçesi verilirken gerekli harç ve giderlerin tamamının ödenmemiş olması halinde kararı veren; merci tarafından verilecek yedi günlük süre içerisinde tamamlanması, aksi halde temyizden vazgeçilmiş sayılacağı hususu temyiz edene yazılı olarak bildirilir. Verilen süre içinde harç ve giderler tamamlanmadığı takdirde, ilgili merci, kararın temyiz edilmemiş sayılmasına karar verir. Temyizin kanuni süre geçtikten sonra yapılması veya kesin bir karar hakkında olması halinde de kararı veren merci, temyiz isteminin reddine karar verir. İlgili merciin bu kararları ile bu maddenin 2 nci fıkrasında belirtilen temyiz isteminde bulunulmamış sayılmasına ilişkin kararlarına karşı, tebliğ tarihini izleyen günden itibaren yedi gün içinde temyiz yoluna başvurulabilir.

7. (Ek: 10/6/1994-4001/21md.; Değişik: 18/6/2014-6545/21 md.) Temyiz dilekçesi verilirken gerekli harç ve giderlerin ödenmemiş olduğu, dilekçenin 3 üncü madde esaslarına göre düzenlenmediği, temyizin kanuni süre içinde yapılmadığı veya kesin bir karar hakkında olduğunun anlaşıldığı hâllerde, ***2 ve 6 ncı fıkralarda sözü edilen kararlar, dosyanın gönderildiği Danıştayın ilgili dairesi ve kurulunca, kesin olarak verilir.****"*

B. İlgili Görülen Kanun Hükmü

Kanun'un 46. maddesi şöyledir:

"Temyiz:

Madde 46- (Değişik: 18/6/2014-6545/20 md.)

Danıştay dava dairelerinin nihai kararları ile bölge idare mahkemelerinin aşağıda sayılan davalar hakkında verdikleri kararlar, başka kanunlarda aksine hüküm bulunsa dahi Danıştayda, kararın tebliğinden itibaren otuz gün içinde temyiz edilebilir:

a) Düzenleyici işlemlere karşı açılan iptal davaları.

b) Konusu yüz bin Türk lirasını aşan vergi davaları, tam yargı davaları ve idari işlemler hakkında açılan davalar.

c) Belli bir meslekten, kamu görevinden veya öğrencilik statüsünden çıkarılma sonucunu doğuran işlemlere karşı açılan iptal davaları.

d) Belli bir ticari faaliyetin icrasını süresiz veya otuz gün yahut daha uzun süreyle engelleyen işlemlere karşı açılan iptal davaları.

e) Müşterek kararnameyle yapılan atama, naklen atama ve görevden alma işlemleri ile daire başkanı ve daha üst düzey kamu görevlilerinin atama, naklen atama ve görevden alma işlemleri hakkında açılan iptal davaları.

f) İmar planları, parselasyon işlemlerinden kaynaklanan davalar.

g) Tabiat Varlıklarını Koruma Merkez Komisyonu ve Kültür Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulunca itiraz üzerine verilen kararlar ile 18/11/1983 tarihli ve 2960 sayılı Boğaziçi Kanununun uygulanmasından doğan davalar.

h) Maden, taşocakları, orman, jeotermal kaynaklar ve doğal mineralli sular ile ilgili mevzuatın uygulanmasına ilişkin işlemlere karşı açılan davalar.

ı) Ülke çapında uygulanan öğrenim ya da bir meslek veya sanatın icrası veyahut kamu hizmetine giriş amacıyla yapılan sınavlar hakkında açılan davalar.

i) Liman, kruvaziyer limanı, yat limanı, marina, iskele, rıhtım, akaryakıt ve sıvılaştırılmış petrol gazı boru hattı gibi kıyı tesislerine işletme izni verilmesine ilişkin mevzuatın uygulanmasından doğan davalar.

j) 8/6/1994 tarihli ve 3996 sayılı Bazı Yatırım ve Hizmetlerin Yap-İşlet-Devret Modeli Çerçevesinde Yaptırılması Hakkında Kanunun uygulanmasından ve 16/7/1997 tarihli ve 4283 sayılı Yap-İşlet Modeli ile Elektrik Enerjisi Üretim Tesislerinin Kurulması ve İşletilmesi ile Enerji Satışının Düzenlenmesi Hakkında Kanunun uygulanmasından doğan davalar.

k) 6/6/1985 tarihli ve 3218 sayılı Serbest Bölgeler Kanununun uygulanmasından doğan davalar.

l) 3/7/2005 tarihli ve 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanununun uygulanmasından doğan davalar.

m) Düzenleyici ve denetleyici kurullar tarafından görevli oldukları piyasa veya sektörle ilgili olarak alınan kararlara karşı açılan davalar."

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Engin YILDIRIM, Hicabi DURSUN, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ, Basri BAĞCI, İrfan FİDAN ve Kenan YAŞAR'ın katılımlarıyla 21/4/2022 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında öncelikle uygulanacak kural ve sınırlama sorunları görüşülmüştür.

2. Anayasa'nın 152. ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 40. maddelerine göre bir davaya bakmakta olan mahkeme, o dava sebebiyle uygulanacak bir kanunun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin hükümlerini Anayasa'ya aykırı görmesi hâlinde veya taraflardan birinin ileri

sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varması durumunda bu hükümlerin iptalleri için Anayasa Mahkemesine başvurmaya yetkilidir. Ancak anılan maddeler uyarınca bir mahkemenin Anayasa Mahkemesine başvurabilmesi için elinde yöntemince açılmış ve mahkemenin görevine giren bir davanın bulunması, iptali talep edilen kuralın da o davada uygulanacak olması gerekir. Uygulanacak kural ise bakılmakta olan davanın değişik evrelerinde ortaya çıkan sorunların çözümünde veya davayı sonuçlandırmada olumlu ya da olumsuz yönde etki yapacak nitelikte bulunan kurallardır.

3. 2577 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde istinafın temyizin şekil ve usullerine tabi olduğu belirtilmiş, 48. maddesinde de temyize ilişkin şekil ve usul kurallarına yer verilmiştir. Dolayısıyla 48. maddede temyiz yolu için öngörülen şekil ve usul kurallarının istinaf yolu bakımından da geçerli olduğu anlaşılmaktadır.

4. Kanun'un 48. maddesinin (2) ve (6) numaralı fıkralarında temyiz incelemesine konu kararı veren mercinin temyiz dilekçesi üzerinde hangi şeklî ve usuli incelemeleri yapacağı ve bu incelemeler üzerine ne tür kararlar verebileceği hükme bağlanmıştır.

5. Bu kapsamda anılan maddenin (2) numaralı fıkrasında temyiz dilekçelerinin 3. madde esaslarına göre düzenlenmesinin gerekli olduğu, düzenlenmemiş ise eksikliklerin on beş gün içinde tamamlatılması hususunun kararı veren Danıştay veya bölge idare mahkemesince ilgiliye tebliğ olunacağı, bu sürede eksiklikler tamamlanmazsa temyiz isteminde bulunulmamış sayılmasına Danıştay veya bölge idare mahkemesince karar verileceği belirtilmiştir.

6. Maddenin (6) numaralı fıkrasında da temyiz dilekçesi sunulurken gerekli harç ve giderlerin tamamının ödenmemiş olması hâlinde karara hükmeden merci tarafından verilecek yedi günlük süre içinde eksikliğin tamamlanması, aksi hâlde temyizden vazgeçilmiş sayılacağı hususunun temyiz edene yazılı olarak bildirileceği, verilen süre içinde harç ve giderler tamamlanmadığı takdirde ilgili mercinin kararın temyiz edilmemiş sayılmasına karar vereceği, temyizin kanuni süre geçtikten sonra yapılması veya kesin bir karar hakkında olması hâlinde de kararı veren mercinin temyiz isteminin reddine karar vereceği, ilgili mercinin bu kararları ile (2)

numaralı fıkrada belirtilen temyiz isteminde bulunulmamış sayılmasına ilişkin kararlarına karşı, tebliğ tarihini izleyen günden itibaren yedi gün içinde temyiz yoluna başvurulabileceği hüküm altına alınmıştır.

7. (7) numaralı fıkrada ise temyiz merciinin de temyiz dilekçeleri üzerinde (2) ve (6) numaralı fıkralarda belirtilen hususlar yönünden aynı incelemeleri yapması ve bu incelemeler üzerine tespit ettiği aykırılık hâline göre anılan fıkralarda gösterilen kararları -kararı veren merciden farklı olarak- kesin nitelikte olmak üzere vermesi öngörülmüştür.

8. Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrasının birinci cümlesi uyarınca istinafın temyizin şekil ve usullerine tabi olması nedeniyle istinaf merciinin istinaf dilekçesi üzerinde 48. maddenin (2) ve (6) numaralı fıkralarında belirtilen mahiyet ve nitelikte bir inceleme yapmasının ve bu inceleme üzerine tespit ettiği aykırılık hâline göre anılan fıkralarda belirtilen kararları kesin nitelikte vermesinin öngörüldüğü anlaşılmaktadır.

9. İtiraz yoluna başvuran Mahkeme istinaf mercii olup Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin, 48. maddenin (7) numaralı fıkrasının "*…2 ve 6 ncı fıkralarda sözü edilen kararlar, dosyanın gönderildiği Danıştayın ilgili dairesi ve kurulunca, kesin olarak verilir.*" bölümü yönünden iptalini talep etmektedir. Buna göre itiraz konusu kuralda 48. maddenin (2) ve (6) numaralı fıkralarında sözü edilen tüm şekil ve usul konularına ilişkin olarak belirtilen kararların dosyanın gönderildiği istinaf mercii tarafından kesin olarak verilmesi öngörülmektedir.

10. Somut olayda Mahkeme istinaf mercii olarak incelediği istinaf talebinin kanuni süresi geçtikten sonra yapıldığını değerlendirmektedir. Buna göre bakılmakta olan davada 48. maddenin (2) numaralı fıkrası kapsamında belirtilen şekil ve usul konuları ile bunlara dair verilebilecek kararlarla ilgili herhangi bir durum bulunmamaktadır. (6) numaralı fıkrada belirtilen şekil ve usul konularından ise sadece istinaf talebinin kanuni süre geçtikten sonra yapılması hâli söz konusudur.

11. Bu itibarla söz konusu kuralın esasına ilişkin incelemenin "*istinafın kanuni süre geçtikten sonra yapılması hâli*" yönünden yapılması gerekmektedir.

12. Diğer yandan Kanun'un 45. maddesinin (6) numaralı fıkrasının itiraz konusu birinci cümlesinde bölge idare mahkemelerinin 46. maddeye

göre temyize açık olmayan kararlarının kesin olduğu hükme bağlanmaktadır. İtiraz konusu kuralın atıfta bulunduğu 46. maddede esasen bölge idare mahkemelerinin konu itibarıyla hangi davalardaki uyuşmazlıkların çözümüne dair verdikleri kararlara karşı temyiz yoluna gidilebileceği düzenlenmektedir. Bu bağlamda bölge idare mahkemelerinin 46. maddeye göre temyize açık olmayan kararlarının kesin olduğunu hükme bağlayan itiraz konusu kuralda belirtilen bölge idare mahkemesi kararlarının, konu itibarıyla 46. maddede sayılanlar dışında kalan davalardaki uyuşmazlıkların çözümüne ilişkin kararlar olduğu anlaşılmaktadır. Başka bir deyişle kuralla istinaf merciinin (bölge idare mahkemesinin) şekil ve usul kurallarına uygun görmek suretiyle incelemeyi kabul ettiği istinaf talebi üzerine 46. maddede sayılmayan uyuşmazlık konuları hakkında verdiği kararların kesin olması öngörülmektedir. Başvuran mahkemede ise bu aşamada davaya konu bir uyuşmazlığın maddi olarak çözümü ve buna dair bir karar verilmesi değil, istinaf talebinin şekil ve usul kurallarına uygun olup olmadığının değerlendirilmesi durumu ve bu kapsamda verilmesi öngörülen bir karar söz konusudur.

13. Bu itibarla Kanun'un 45. maddesinin (6) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin, 48. maddenin (7) numaralı fıkrasının "*…2 ve 6 ncı fıkralarda sözü edilen kararlar, dosyanın gönderildiği Danıştayın ilgili dairesi ve kurulunca, kesin olarak verilir.*" bölümü yönünden itiraz başvurusunda bulunan Mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulanma imkânı bulunmamaktadır. Bu nedenle söz konusu kurala ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddi gerekir.

14. Başvuran Mahkeme ayrıca Kanun'un 48. maddesinin (7) numaralı fıkrasının "*…2 ve 6 ncı fıkralarda sözü edilen kararlar, dosyanın gönderildiği Danıştayın ilgili dairesi ve kurulunca, kesin olarak verilir.*" bölümünün iptalini talep etmiştir.

15. Daha önce de belirtildiği üzere itiraz yoluna başvuran Mahkemede bakılmakta olan davada Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası kapsamında belirtilen şekil ve usul konuları ile bunlara dair verilebilecek kararlarla ilgili herhangi bir durum söz konusu olmayıp (6) numaralı fıkrada belirtilen şekil ve usul konularından da sadece istinaf talebinin kanuni süre geçtikten sonra yapılması hâli mevcuttur.

16. Bu itibarla itiraz konusu kuralda yer alan "…*2*…" ibaresinin itiraz başvurusunda bulunan Mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulanma imkânı bulunmamaktadır. Bu nedenle söz konusu ibareye ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddi gerekir.

17. Öte yandan kuralın kalan kısmında yer alan "…*fıkralarda sözü edilen kararlar, dosyanın gönderildiği Danıştayın ilgili dairesi ve kurulunca, kesin olarak verilir.*" ibaresi bakılmakta olan davanın konusu olan (6) numaralı fıkranın yanı sıra bakılmakta olan davada uygulanma imkânı bulunmayan (2) numaralı fıkra yönünden de geçerli ortak kural niteliği taşımaktadır.

18. Bu bağlamda kuralın kalan kısmına ilişkin esas incelemenin bakılmakta olan davanın konusu gözetilerek "…*ve 6 ncı*…" ibaresi ile sınırlı olarak ve bu ibarenin de "*istinafın kanuni süre geçtikten sonra yapılması hâli*" yönünden yapılması gerekmektedir.

19. Açıklanan nedenlerle 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun;

A. 18/6/2014 tarihli ve 6545 sayılı Kanun'un 19. maddesiyle değiştirilen 45. maddesinin;

1. (2) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin 2577 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (7) numaralı fıkrasının "…*2 ve 6 ncı fıkralarda sözü edilen kararlar, dosyanın gönderildiği Danıştayın ilgili dairesi ve kurulunca, kesin olarak verilir.*" bölümü yönünden esasının incelenmesine, esasa ilişkin incelemenin "*istinafın kanuni süre geçtikten sonra yapılması hâli*" yönünden yapılmasına,

2. (6) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin, 2577 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (7) numaralı fıkrasının "…*2 ve 6 ncı fıkralarda sözü edilen kararlar, dosyanın gönderildiği Danıştayın ilgili dairesi ve kurulunca, kesin olarak verilir.*" bölümü yönünden itiraz başvurusunda bulunan Mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulanma imkânı bulunmadığından bu cümleye ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle REDDİNE,

B. 5/4/1990 tarihli ve 3622 sayılı Kanun'un 17. maddesiyle değiştirilen 48. maddesinin 18/6/2014 tarihli ve 6545 sayılı Kanun'un 21. maddesiyle değiştirilen (7) numaralı fıkrasının "…*2 ve 6 ncı fıkralarda sözü edilen kararlar,*

dosyanın gönderildiği Danıştayın ilgili dairesi ve kurulunca, kesin olarak verilir." bölümünün;

1. "*…2…*" ibaresinin itiraz başvurusunda bulunan Mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulanma imkânı bulunmadığından bu ibareye ilişkin başvurunun mahkemenin yetkisizliği nedeniyle REDDİNE,

2. Kalan kısmının esasının incelenmesine, esasa ilişkin incelemenin "*…ve 6 ncı…*" ibaresi ile sınırlı olarak "*istinafın kanuni süre geçtikten sonra yapılması hâli*" yönünden yapılmasına,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

20. Başvuru kararı ve ekleri, Raportör Gülbin AYNUR tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu ve ilgili görülen kanun hükümleri, dayanılan ve ilgili görülen Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Anlam ve Kapsam

21. İdari yargılama usulünde temyiz dilekçelerinin taşıması gereken şekil ve usul şartları ile yargı mercilerinin bu dilekçeler hakkında verecekleri karar ya da yapacakları işlemler 2577 sayılı Kanun'un 48. maddesinde gösterilmiştir.

22. Anılan maddenin (6) numaralı fıkrasında temyiz dilekçesi verilirken gerekli harç ve giderlerin tamamının ödenmemiş olması ve kararı veren merci tarafından tanınan yedi günlük süre içinde de bu eksikliğin tamamlanmaması durumunda kararın temyiz edilmemiş sayılmasına, temyizin kanuni süre geçtikten sonra yapılması veya kesin bir karar hakkında olması hâlinde ise temyiz isteminin reddine, kararı veren merci tarafından ve temyiz yolu açık olmak üzere karar verilmesi öngörülmüştür.

23. Kanun koyucu istinaf talebi içeren dilekçeler ve ilgili yargı mercileri tarafından bu dilekçelerle ilgili yapılacak iş ve işlemler bakımından da aynı usul ve esasların uygulanmasını öngörmüş olup Kanun'un 45. maddesinin

(2) numaralı fıkrasının itiraz konusu birinci cümlesinde istinafın temyizin şekil ve usullerine tabi olduğu hükme bağlanmıştır. Kural "*istinafın kanuni süre geçtikten sonra yapılması hâli*" yönünden incelenmiştir.

24. Kanun'un 48. maddesinin (7) numaralı fıkrasında yer alan itiraz konusu "*…ve 6 ncı…*" ibaresiyle ise anılan maddenin (6) numaralı fıkrasında belirtilen kararların Danıştayın ilgili dairesi ve kurulunca kesin olarak verilmesi öngörülmüş olup kural "*istinafın kanuni süre geçtikten sonra yapılması hâli"* yönünden incelenmiştir.

25. Kurallar istinaf başvurusunun kanuni süresinde yapılmadığının bölge idare mahkemelerince ilk kez değerlendirildiği hâllerde istinaf talebinin reddine yönelik verilen kararın kesin nitelikte olmasını öngörmektedir. Buna göre istinaf merciinin istinafın kanuni süre geçtikten sonra yapıldığını tespit etmesi hâlinde istinaf talebinin reddine kesin olarak, başka bir deyişle kanun yolu kapalı olmak üzere karar vermesi gerekmektedir.

B. İtirazın Gerekçesi

26. Başvuru kararında özetle; itiraz konusu kurallarla birden fazla dereceli yargılama usulüne tabi olan ve esas yönünden muhakemesi ilk derece yargı merciince yapılıp istinaf mercii önüne kadar gelebilecek bir davanın, istinaf başvurusu hakkında ilk defa verilecek ve temyiz denetimine tabi olmayan süreden ret kararıyla sona erdirilmesine yol açıldığı, halbuki istinaf mercii tarafından dava dosyasındaki belgelerden istinaf başvurusunun süresinde olmadığı anlaşılsa dahi tebligat usulsüzlüğü, mücbir sebep gibi hukuksal anlamda muhakeme edilmeye değer olup da henüz ilgilisi tarafından ileri sürülme gereği ya da imkânı olmadığı için dosyaya aktarılmamış birtakım hususların söz konusu olabileceği, bu itibarla bireyin, istinaf başvurusunun aslında süresinde olduğu veya süresinde kabul edilmesi gerektiği yönündeki iddia ve delillerini ortaya koyabilme imkânından yoksun bırakıldığı belirtilerek kuralların Anayasa'nın 2., 13., 36. ve 155. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

C. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

27. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kurallar, ilgileri nedeniyle Anayasa'nın 40. maddesi yönünden de incelenmiştir.

28. Anayasa'nın "*Hak arama hürriyeti*" başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrasında "*Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir*" hükmüne yer verilmiştir.

29. Anayasa'nın anılan maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, yargılama usulüne ilişkin güvencelerle hakkaniyete uygun yargılama yapılmasını hedefleyen ve demokratik toplumda vazgeçilmez nitelikte olan adil yargılanma hakkını da kapsayan geniş bir içeriğe sahiptir.

30. Hak arama özgürlüğünün temel unsurlarından biri mahkemeye erişim hakkıdır. Mahkemeye erişim hakkı bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelmektedir (*Özkan Şen*, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52). Bu hak ilk derece mahkemesinde dava açma hakkının yanı sıra hukuk sisteminin öngördüğü itiraz, istinaf veya temyiz gibi kanun yollarınabaşvurma hakkını da içerir (*Ali Atlı*, B. No: 2013/500, 20/3/2014, § 49).

31. Mahkeme kararlarının hukuka uygun olup olmadığına yönelik uyuşmazlığın çözümlenmek üzere bir yargı makamı önüne taşınması ise *kanun yoluna başvurma* olarak nitelendirilmektedir. Gerek suç isnadına bağlı yargılamalarda gerekse medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin yargılamalarda istinaf veya temyiz gibi kanun yollarına başvurma imkânı tanınmış ise bu kanun yolları yönünden de hak arama özgürlüğü kapsamındaki güvencelerin sağlanması gerekmektedir (benzer yöndeki karar için bkz. *Hasan İşten*, B. No: 2015/1950, 22/2/2018, § 37).

32. Belirli bir kanun yoluna başvurulmasını süre şartına tabi kılan düzenlemelerin mahkemeye erişimle ilgili olduklarında tereddüt bulunmamaktadır. Nitekim kanun yolu başvurusunun süre aşımından reddedilmesiyle birlikte kanun yolu mercii dosyadan elini çekmekte, dolayısıyla ilk derece mahkemesi kararı üzerinde kanun yolu denetimi kapsamında herhangi bir inceleme gerçekleştirmemektedir. Başka bir anlatımla birey, başvuru imkânı tanınmış bir kanun yolunda, kanun yolu denetimine tabi kılınan mahkeme kararının hukuka uygun olup olmadığına yönelik uyuşmazlığı ilgili yargı makamının önüne taşıyamamaktadır.

33. İtiraz konusu kurallarda ilk derece mahkemesi kararlarına karşı başvuru imkânı tanınmış olan istinaf yolunun süre şartına tabi kılınmasıyla ilgili değil, istinaf merciinin istinaf talebini süre aşımından reddetmesi durumunda bu karara karşı başka bir kanun yoluna başvuru imkânının tanınmamasıyla ilgili bir düzenleme öngörülmektedir. Kurallarla kesin olması öngörülen söz konusu kararlar istinaf başvurusunun kanuni süresinde yapılmadığı gerekçesiyle verildiğinden, kanun koyucunun istinaf yolunu açık tuttuğu, dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı kapsamında kullanılan bir istinaf talebi süre aşımı nedeniyle reddedilmiş olduğundan bu kararlar mahkemeye erişim hakkına sınırlama teşkil etmektedir.

34. Anayasa'nın "*Temel hak ve hürriyetlerin korunması*" başlıklı 40. maddesinin birinci fıkrası "*Anayasa ile tanınmış hak ve hürriyetleri ihlâl edilen herkes, yetkili makama geciktirilmeden başvurma imkânının sağlanmasını isteme hakkına sahiptir*" hükmünü içermektedir. Anılan hükme göre kişilerin yargı makamları ile idari makamlar önünde haklarını arayabilmelerine kolaylık ve imkân sağlanması anayasal bir zorunluluktur. Bu zorunluluk, temel hak ve özgürlüğü ihlal edilen ya da ihlal edildiğini iddia eden kişilerin ilgili yargı veya idari merciler nezdinde şikâyetlerini dile getirmesi hususunda devlete gerekli ve yeterli mekanizmaları oluşturarak uygun koşulları sağlama yükümlülüğü getirmektedir (AYM, E.2019/102, K.2019/99, 25/12/2019, § 16).

35. Bu çerçevede Anayasa'nın anılan maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkı; anayasal bir hakkının ihlal edildiğini ileri süren herkese hakkın niteliğine uygun olarak iddialarını inceletebileceği makul, erişilebilir, etkili, ihlalin gerçekleşmesini veya sürmesini engellemeye ya da sonuçlarını ortadan kaldırmaya elverişli idari ve yargısal yollara başvuruda bulunabilme imkânının sağlanmasını teminat altına almaktadır (AYM, E.2019/102, K.2019/99, 25/12/2019, § 17).

36. Bu kapsamda, mahkemeye erişim hakkı ile bağlantılı olan kurallarla Anayasa'nın 40. maddesi kapsamında devletin, bu hakkın korunmasıyla ilgili gerekli koşulları sağlama fonksiyonunu ne ölçüde yerine getirdiğinin değerlendirilmesi gerekmektedir.

37. Anayasa'nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkı mutlak bir hak olmayıp bu hakka bazı istisnalar getirilmesi mümkündür. Buna göre temel hak ve özgürlüklere ilişkin bir kararın o yargı

kolundaki en üst dereceli mahkeme tarafından verildiği hâllerde bu karara karşı kanun yolu öngörülmemesi etkili başvuru hakkı bakımından anayasal bir sorun oluşturmayabilir. Ancak söz konusu kararın o yargı kolundaki en üst dereceli mahkeme tarafından verilmediği hâllerde bu karara karşı bir başvuru yolu öngörülmemesi anılan istisna kapsamında değerlendirilemez.

38. İstinaf başvurusunun kanuni süresinde yapılmadığına ilişkin değerlendirmeyi ilk kez -idari yargı kolundaki en üst dereceli mahkeme olmayan- bölge idare mahkemelerinin yaptığı hâllerde, anılan mahkemelerin bu yöndeki değerlendirmelerinin kişilere ağır bir külfet yükleyecek ve onların mahkemeye erişim haklarını aşırı kısıtlayacak biçimde katı ve şekilci bir yoruma dayandığı ya da sürenin hesaplanmasına ilişkin muğlak veya yorumu gerektiren hukuki meseleler olduğunda bunların bölge idare mahkemelerince öngörülemez biçimde yorumlandığı durumlar söz konusu olabilir. Yahut anılan mahkemelerin süreye ilişkin kuralları hatalı olarak da uygulayabilmeleri mümkündür. Kurallar bölge idare mahkemelerinin bu kapsamda verdiği ve mahkemeye erişim hakkına ölçüsüz müdahale teşkil edebilen, bu sebeple anılan hakkın ihlaline yol açabilecek bu tür kararları bakımından kişilerin bu yöndeki iddia ve itirazlarını ileri sürebilmelerine engel olmakta, başka bir anlatımla söz konusu ihlalin gerçekleşmesini engellemeye elverişli yargısal yollara başvuruda bulunulabilmesi imkânını ortadan kaldırmaktadır.

39. Bu yönüyle kurallar, mahkemeye erişim hakkına ilk kez müdahale eden ve o yargı kolundaki en yüksek mahkemece (Danıştay) verilmeyen kararlara karşı yargı mercilerine başvuru yollarını kapatmak suretiyle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan mahkemeye erişim hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkına aykırılık oluşturmaktadır.

40. Açıklanan nedenlerle kurallar Anayasa'nın 36. ve 40. maddelerine aykırıdır. İptalleri gerekir.

Muammer TOPAL, Rıdvan GÜLEÇ, Yıldız SEFERİNOĞLU ve Basri BAĞCI bu görüşe katılmamışlardır.

Kurallar Anayasa'nın 36. ve 40. maddelerine aykırı görülerek iptal edildiğinden ayrıca Anayasa'nın 2., 13. ve 155. maddeleri yönünden incelenmemiştir.

IV. HÜKÜM

6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun;

A. 18/6/2014 tarihli ve 6545 sayılı Kanun'un 19. maddesiyle değiştirilen 45. maddesinin (2) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin,

B. 5/4/1990 tarihli ve 3622 sayılı Kanun'un 17. maddesiyle değiştirilen 48. maddesinin 18/6/2014 tarihli ve 6545 sayılı Kanun'un 21. maddesiyle değiştirilen (7) numaralı fıkrasında yer alan "*…ve 6 ncı…*" ibaresinin,

"*istinafın kanuni süre geçtikten sonra yapılması hâli"* yönünden Anayasa'ya aykırı olduklarına ve İPTALLERİNE, Muammer TOPAL, Rıdvan GÜLEÇ, Yıldız SEFERİNOĞLU ile Basri BAĞCI'nın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA 20/7/2022 tarihinde karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN	Başkanvekili Kadir ÖZKAYA
Üye Engin YILDIRIM	Üye Hicabi DURSUN	Üye Muammer TOPAL
Üye M. Emin KUZ	Üye Rıdvan GÜLEÇ	Üye Recai AKYEL
Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ	Üye Yıldız SEFERİNOĞLU	Üye Selahaddin MENTEŞ
Üye Basri BAĞCI	Üye İrfan FİDAN	Üye Kenan YAŞAR

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. İtiraz talebine konu edilen 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 48. maddesinin yedinci fıkrasında yer alan ve istinafın kanuni süre geçtikten sonra yapılması halinde konuyu değerlendiren ilgili istinaf dairesinin ilk kez verdiği, istinaf talebinin süre geçtikten sonra yapılmış olduğu yönündeki kararının kesin olması durumunun, çoğunluk tarafından Anayasa'nın 40. maddesine aykırılık teşkil ettiği ifade edilmiştir.

2. 2577 sayılı Kanun'un 48. maddesinin altıncı fıkrasının son cümlesinde "Temyizin kanuni süre geçtikten sonra yapılması veya kesin bir karar hakkında olması halinde de kararı veren merci, temyiz isteminin reddine karar verir. İlgili merciin bu kararları ile bu maddenin 2. fıkrasında belirtilen temyiz isteminde bulunulmamış sayılmasına ilişkin kararlarına karşı, tebliğ tarihini izleyen günden itibaren yedi gün içinde temyiz yoluna başvurulabilir." hükmü yer almaktadır.

3. Bu düzenleme çerçevesinde kanuni yollara başvurulma konusunda iki aşamalı bir değerlendirme yapılmaktadır. Kanun yoluna müracaat noktasında kendisine başvurulan ilk derece mahkemesi talebin süresinde olup olmadığı yönünde bir değerlendirme yapmaktadır.

4. Mahkeme başvurunun süresinde olmadığı kanaatine ulaşır ise talebin reddine karar vermektedir. Ret kararının yerinde olmadığını değerlendiren müracaat sahibi ilk derece mahkemesinin bu kararına karşı 2577 sayılı Kanunun 48/6. maddesindeki yetkisini kullanmak suretiyle yedi gün içerisinde kanuni yola müracaat hakkına sahip bulunmaktadır.

5. Konuyu ilk etapta bu yönden inceleyen kanun yolu mercii verilen kararı yerinde görür ise yine talebin reddine karar vermek suretiyle incelemesini sonlandırmaktadır. Aksi yönde bir kanaate ulaşması halinde ise konuyu esastan incelemektedir.

6. İlk derece mahkemesinin kanun yoluna müracaat süresi açısından bir sorun görmemesi halinde talep konusunda değerlendirme yapılmak üzere dosya ilgili istinaf dairesine gönderilmektedir.

7. Uygulamada süre yönünden bir sorun görmeyen ilk derece mahkemesinin yaptığı işlem dosyanın sevkinden ibaret olup müstakilen talebin süresinde olduğuna dair bir karar vermemektedir.

8. Dosyanın inceleme merciine havale edilmesi zımni olarak talebin süresinde olduğunun kabulü manasına gelmektedir. Süre yönünden sorun olmadığına dair bir kararın verilmemiş olması bu yönde bir değerlendirme yapılmadığı anlamına da gelmemektedir.

9. İstinaf talebine muhatap olan istinaf dairesinin yaptığı ilk incelemelerden biri de talebin süresinde olup olmadığına ilişkin bir değerlendirme yapmaktır.

10. Yukarda arz edilen meri mevzuat çerçevesinde kanun yoluna müracaat işleminin süresinde olup olmadığı hususu iki aşamalı bir değerlendirmeye konu olmaktadır. Mevcut anayasal düzen açısından bu konuda yapılan iki aşamalı bir değerlendirmenin yeterli olmadığını iddia etmek de mümkün değildir.

11. Çoğunluğun anayasal bir sorun olarak gördüğü konu ise kanun yoluna müracaatın süresinde olmadığının ilk kez tespit edilmesi durumunun ilk derece mahkemesinde değil istinaf aşamasında belirlenmesi durumudur. Bu aşamada yapılan tespitin başka bir merciin denetimine tabi olmaması çoğunluk tarafından Anayasal bir mesele olarak nitelendirilmektedir.

12. Öncelikle şunu belirtmek gerekir ki ihtilafların aşamalarda faklı kararlarla sonuçlanmış olması durumunun anayasal olarak bir kez daha değerlendirme zorunluluğunu açıkça ortaya koyan bir düzenleme bulunmamaktadır.

13. Belli bir aşamada ortaya çıkan sonuç ne olursa olsun sürecin makul bir aşamada sonlandırmak doğal bir gereklilik olduğu gibi davaların mümkün olan süratle bitirilmesini gerekli kılan Anayasa'nın 141/son maddesinin de bir sonucudur.

14. İlk kez aşamalarda ortaya çıkan her yeni durumun bir kez daha incelenmesi gerekliliği konunun mahiyeti de nazara alınmak suretiyle değerlendirilmesi gereken bir hususdur. Nitekim Anayasa Mahkemesi bir kararında ilk derece mahkemesi tarafından verilen beraat kararının istinaf incelemesinde ilk kez iki yılın altında hürriyeti bağlayıcı cezayı gerektiren bir mahkumiyete dönüşmesi ve temyiz edilememesi halini Anayasa'ya aykırı görmüştür. ((AYM, E.2018/71, K.2018/118, 27/12/2018)

15. Mahkeme bu değerlendirmesinde hürriyeti bağlayıcı ceza ile sonuçlanma durumunun ağırlığını iptal gerekçesi yapmıştır (11. Prg.).

16. Yine Türkiye'nin taraf olduğu Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'nin 14. maddesinin (5) numaralı fıkrasında da *"Bir suçtan hüküm giyen herkes, mahkumiyet ve cezanın yasalara uygun olarak daha yüksek bir yargı organınca yeniden incelenmesi hakkına sahip olacaktır"* denilmek suretiyle ceza mahkumiyetine özel bir vurgu yapılmaktadır.

17. Somut dosyada ise yapılan değerlendirmenin konusu kanun yoluna müracaatın süresinde olup olmadığına ilişkin matematiksel yönü ağır basan usule ilişkin bir incelemedir. Konunun ağırlıklı olarak yoruma veya takdire tekabül ettiğini iddia etmek de mümkün değildir.

18. Dahası ihtilaf konusunda karar veren istinaf mahkemesi yargılamanın muhtevasına göre maddi konuyu sonuca bağlamaya yetkili olan en üst mercidir. Maddi konuda ve asıl uyuşmazlık noktasında en son kararı nihai olarak verme yetkisi bulunan istinaf dairesinin daha tali nitelikte olan süre konusunda son karar mercii olmaması gerektiğini iddia etmek mümkün değildir.

19. Bu yöndeki bir kabul, ilk derece, istinaf veya temyiz mercilerinin konu ve önemine nazaran ilk elden kesin nitelikte vermiş oldukları her kararın kanun yolu denetime tabi tutulmasını gerekli kılar ki böyle bir gereklilik Anayasa'da bulunmamaktadır.

20. Sayılan bu gerekçelerle çoğunluğun iptal yönündeki görüşüne iştirak edilmemiştir.

Üye Muammer TOPAL	Üye Rıdvan GÜLEÇ
Üye Yıldız SEFERİNOĞLU	Üye Basri BAĞCI

Esas Sayısı : 2022/51
Karar Sayısı : 2022/94
Karar Tarihi : 20/7/2022

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Antalya 2. Vergi Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU: 31/12/1960 tarihli ve 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun 9/4/2003 tarihli ve 4842 sayılı Kanun'un 3. maddesiyle başlığı ile birlikte değiştirilen 31. maddesinin;

1. Birinci fıkrasında yer alan "*Çalışma gücünün…*" ibaresinin,

2. Üçüncü fıkrasının,

Anayasa'nın 2., 5., 50. ve 73. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine karar verilmesi talebidir.

OLAY: Merkez Sağlık Kurulunca engellilik oranının düşürülmesi nedeniyle engellilik indiriminden yararlandırılmama işlemine karşı açılan davada itiraz konusu kuralların Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptalleri için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN VE İLGİLİ GÖRÜLEN KANUN HÜKÜMLERİ

A. İptali İstenen Kanun Hükümleri

Kanun'un iptali talep edilen kuralların da yer aldığı 31. maddesi şöyledir:

"*Engellilik indirimi:*

Madde 31- (Değişik:9/4/2003-4842/3 md.)

***Çalışma gücünün** asgarî %80'ini kaybetmiş bulunan hizmet erbabı birinci derece (6462 sayılı Kanunun 1 inci maddesiyle değişen ibare. Yürürlük; 03.05.2013) engelli, asgarî % 60'ını kaybetmiş bulunan hizmet erbabı ikinci derece (6462 sayılı Kanunun 1 inci maddesiyle değişen ibare. Yürürlük; 03.05.2013) engelli, asgarî % 40'ını kaybetmiş bulunan hizmet erbabı ise üçüncü derece (6462 sayılı Kanunun 1 inci maddesiyle değişen ibare. Yürürlük; 03.05.2013) engelli sayılır ve aşağıda (6462 sayılı Kanunun 1 inci maddesiyle değişen ibare. Yürürlük; 03.05.2013) engellilik dereceleri itibariyle belirlenen aylık tutarlar, hizmet erbabının ücretinden indirilir.*

Engellilik indirimi;

- Birinci derece (6462 sayılı Kanunun 1 inci maddesiyle değişen ibare. Yürürlük; 03.05.2013) engelliler için 440.000.000 lira (2.000),

- İkinci derece (6462 sayılı Kanunun 1 inci maddesiyle değişen ibare. Yürürlük; 03.05.2013) engelliler için 220.000.000 lira (1.170),

- Üçüncü derece (6462 sayılı Kanunun 1 inci maddesiyle değişen ibare. Yürürlük; 03.05.2013) engelliler için 110.000.000 lira (500) *dır*

***Engellilik derecelerinin tespit şekli ile uygulamaya ilişkin esas ve usuller Maliye, Sağlık ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik bakanlıklarınca bu konuda müştereken hazırlanacak bir yönetmelik ile belirlenir.**"*

B. İlgili Kanun Hükmü

Kanun'un 89. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Diğer indirimler

Madde 89- (Değişik:16/7/2004-5228/28 md.)

Gelir vergisi matrahının tespitinde, gelir vergisi beyannamesinde bildirilecek gelirlerden aşağıdaki indirimler yapılabilir:

…

3.Serbest meslek faaliyetinde bulunan (…) engellilerin beyan edilen gelirlerine, 31 inci maddede yer alan esaslara göre hesaplanan yıllık indirim (Bu indirimden bakmakla yükümlü olduğu engelli kişi bulunan serbest meslek erbabı ile hizmet erbabı (tevkifat matrahı dahil) da yararlanır.).

…"

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Engin YILDIRIM, Hicabi DURSUN, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ, Basri BAĞCI, İrfan FİDAN ve Kenan YAŞAR'ın katılımlarıyla 21/4/2022 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

2. Başvuru kararı ve ekleri, Raportör Abdullah TEKBAŞ tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu ve ilgili görülen kanun hükümleri, dayanılan ve ilgili görülen Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Anlam ve Kapsam

3. 193 sayılı Kanun'un 31. maddesinde engelli hizmet erbabının ücret gelirine uygulanacak engellilik indirimi düzenlenmiştir.

4. Anılan maddenin birinci fıkrasında çalışma gücünün asgari %80'ini kaybetmiş bulunan hizmet erbabının birinci, asgari %60'ını kaybetmiş bulunan hizmet erbabının ikinci, asgari %40'ını kaybetmiş bulunan hizmet erbabının ise üçüncü derece engelli sayılacağı belirtilmiştir. Söz konusu fıkrada yer alan *"Çalışma gücünün…"* ibaresi itiraz konusu kurallardan ilkini oluşturmaktadır.

5. Maddenin ikinci fıkrasında da engellilik dereceleri itibarıyla uygulanacak indirim tutarlarına yer verilmiştir. Bu itibarla engel durumunun

ağırlığına göre farklı indirim tutarları belirlenmek suretiyle engel oranı daha yüksek olanlara daha fazla indirim hakkı tanınmıştır. Ancak indirim hakkı her hâlükârda %40 ve üzerinde engeli bulunanlara tanınmış, %40'ın altında engeli bulunan hizmet erbabı için herhangi bir indirim hakkı tanınmamıştır.

6. Bu itibarla anılan fıkrada belirtilen maktu tutarlar, her ay engelli hizmet erbabının ücretinden düşülerek gelir vergisi matrahı hesaplanacaktır. Matrahtaki bu eksilme oranında engelli hizmet erbabının aynı ücret gelirini elde eden diğer kişilere göre daha az vergi ödemesi ve dolayısıyla daha fazla gelir elde etmesi mümkün olacaktır.

7. Maddenin itiraz konusu üçüncü fıkrasında ise engellilik derecelerinin belirlenme şekli ile uygulamaya ilişkin esas ve usullerin Hazine ve Maliye, Sağlık ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik bakanlıklarınca müştereken hazırlanacak bir yönetmelikle belirleneceği hüküm altına alınmıştır.

8. Engellilik indiriminden engelli hizmet erbabının yanı sıra Kanun'un 89. maddesinin birinci fıkrasının (3) numaralı bendi gereğince engelli serbest meslek erbabı ile bakmakla yükümlü olduğu engelli kişi bulunan serbest meslek erbabı ile hizmet erbabı da yararlanabilecektir.

B. İtirazın Gerekçesi

9. Başvuru kararında özetle; verginin sosyal devlet anlayışını sağlamanın araçlarından biri olduğu, engellilere yönelik mevzuatta ve uluslararası sözleşmelerde yer alan düzenlemelerin amacının engellilerin kendilerine yetebilen, toplumla kaynaşabilen, üretici bireyler olarak yetişmelerini ve bu suretle eğitsel, kültürel, ekonomik ve sosyal ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlamak olduğu, itiraz konusu kuralların belirsiz olması nedeniyle uygulamada çalışma gücü kaybı oranının engellilik oranından farklı belirlenebildiği, bu durumun engellilerin mağduriyetine neden olduğu, sağlanacak destek için çalışma gücü kaybının esas alınmasının engellilerin iş yaşamı dışında günlük yaşamlarında karşılaştıkları zorlukların dikkate alınmamasına neden olduğu, engellilik oranının belirlenmesi konusunda idareye düzenleme yapma yetkisinin tanınmasının engelliler aleyhine sonuç doğurduğu belirtilerek kuralların Anayasa'nın 2., 5., 50. ve 73. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

C. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

10. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kurallar, ilgileri nedeniyle Anayasa'nın 7. maddesi yönünden de incelenmiştir.

11. Anayasa'nın 7. maddesinde *"Yasama yetkisi Türk Milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisinindir. Bu yetki devredilemez."* denilmektedir. Yasama yetkisinin Türkiye Büyük Millet Meclisine ait olması ve bu yetkinin devredilememesi, kuvvetler ayrılığı ilkesinin bir gereğidir. Bu hükme yer veren Anayasa'nın 7. maddesinin gerekçesinde yasama yetkisinin parlamentoya ait olması *"demokrasi rejimini benimseyen siyasi rejimlerde kaçınılmaz bir durum"* olarak nitelendirilmiştir. Ayrıca, gerekçede *"Millet adına kanun koyma yetkisini yasama meclisi yerine getirir. Bu yetki devredilemez. Ancak, Anayasanın 99 ve 129 uncu maddeleri hükümleri saklıdır"* denilmek suretiyle bu ilkenin anlamı ve istisnaları belirtilmiştir. Madde gerekçesinden de anlaşılacağı üzere, yasama yetkisinin devredilemezliği, esasen kanun koyma yetkisinin TBMM dışında başka bir organca kullanılamaması anlamına gelmektedir. Anayasa'nın 7. maddesi ile yasaklanan, kanun yapma yetkisinin devredilmesidir (AYM, E.2011/42, K.2013/60, 9/5/2013; AYM, E.2021/73, K.2022/51, 21/04/2022, § 15).

12. Türevsel nitelikteki düzenleyici işlemler bakımından yürütmenin düzenleme yetkisi; sınırlı, tamamlayıcı ve bağımlı bir yetkidir. Bu işlemler bakımından kural olarak kanun koyucunun genel ifadelerle yürütme organını yetkilendirmesi yeterli olmakla birlikte Anayasa'da kanunla düzenlenmesi öngörülen konularda genel ifadelerle yürütme organına düzenleme yapma yetkisi verilmesi yasama yetkisinin devredilmezliği ilkesine aykırılık oluşturabilmektedir. Bu nedenle Anayasa'da temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması, vergi ve benzeri mali yükümlülüklerin konması ve memurların atanması, özlük hakları gibi münhasıran kanunla düzenlenmesi öngörülen konularda kanunun temel esasları, ilkeleri ve çerçeveyi belirlemiş olması gerekmektedir. Anayasa koyucunun açıkça kanunla düzenlenmesini öngördüğü konularda yasama organının temel kuralları saptadıktan sonra uzmanlık ve idare tekniğine ilişkin hususları yürütmenin türevsel nitelikteki işlemlerine bırakması, yasama yetkisinin devri olarak yorumlanamaz (AYM, E.2011/42, K.2013/60, 9/5/2013).

13. Anayasa'nın 73. maddesinin üçüncü fıkrasında "*Vergi, resim, harç ve benzeri malî yükümlülükler kanunla konulur, değiştirilir veya kaldırılır.*" denilerek verginin kanuniliği ilkesi benimsenmiştir. Verginin kanuniliği ilkesi, takdire dayalı keyfî uygulamaları önleyecek sınırlamaların kanunda yer almasını gerektirmekte ve vergi yükümlülüğüne ilişkin düzenlemelerin konulması, değiştirilmesi veya kaldırılmasının kanun ile yapılmasını zorunlu kılmaktadır (AYM, E.2019/32, K.2021/54, 14/7/2021, § 5).

14. Verginin kanuniliği ilkesi, verginin diğer esaslı unsurları yanında matrahtan yapılacak indirimlerin de kanunla düzenlenmesini gerekli kılmaktadır. Bazı ekonomik, sosyal veya mali amaçlarla, anayasal ilkelere bağlı kalmak şartıyla mali yükümlülüklerin kaldırılması konusunda takdir yetkisi bulunan kanun koyucunun bu yetkisini birtakım kişi veya kişi grupları lehine indirim tesis etmek yoluyla kullanması durumunda indirime ilişkin hususların kanunilik ilkesi gereği kanunla düzenlenmesi gerekmektedir. Söz konusu indirimin kanunla düzenlenmiş sayılabilmesi için kanunun şeklen var olması yeterli olmayıp kuralların keyfîliğe izin vermeyecek şekilde belirli, ulaşılabilir ve öngörülebilir düzenlemeler niteliğinde olması gerekir (benzer yöndeki karar için bkz. AYM, E.2019/32, K.2021/54, 14/7/2021, § 7).

15. Esasen kanunun bu niteliklere sahip olması, Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye alınan hukuk devleti ilkesinin de bir gereğidir. Hukuk devletinin temel unsurlarından olan *hukuki belirlilik* ilkesi uyarınca kanuni düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesi gerekir. Kanunda bulunması gereken bu nitelikler hukuki güvenliğin sağlanması bakımından da zorunludur. Zira bu ilke hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar (AYM, E.2015/41, K.2017/98, 4/5/2017, §§ 153, 154).

16. Anayasa'nın 2. maddesine göre Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devletidir. Sosyal devlet, insan

haklarına dayanan, kişilerin huzur, refah ve mutluluk içinde yaşamalarını güvence altına alan, kişi hak ve özgürlükleriyle kamu yararı arasında adil bir denge kurabilen, çalışma hayatını geliştirmek ve ekonomik önlemler almak suretiyle çalışanlarını koruyan, onların insan onuruna uygun hayat sürdürmelerini sağlayan, millî gelirin adalete uygun biçimde dağıtılması için gereken önlemleri alan, sosyal güvenlik hakkını yaşama geçirebilen, sosyal adaleti ve toplumsal dengeleri gözeten devlettir (AYM, E.2015/105, K.2016/133, 14/07/2016, § 18).

17. Çağdaş devlet anlayışı sosyal devletin tüm kurum ve kurallarıyla Anayasa'nın sözüne ve ruhuna uygun biçimde kurularak işletilmesini, bu yolla bireylerin refah, huzur ve mutluluğunun sağlanmasını gerekli kılar (AYM, E.2015/105, K.2016/133, 14/07/2016, § 18). Böylelikle sosyal devletin herkes için insan haysiyetine yaraşır asgari bir hayat düzeyini gerçekleştirmesi gerekmektedir. Bu nedenle sosyal devletin sosyal ve ekonomik koşulları iyileştirmek biçiminde pozitif yükümlülükleri bulunmaktadır. Bu kapsamda sosyal devletin özel olarak korunması gereken engellilere ilişkin pozitif yükümlülükleri de bulunmaktadır.

18. Sosyal devletin engellilere yönelik pozitif yükümlülüklerine ilişkin olarak Anayasa'da çeşitli düzenlemelere yer verilmiştir. Bu kapsamda 5. maddesinde *kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışma*, 42. maddesinde *özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alma*, 50. maddesinde *bedeni ve ruhi yetersizliği olanların çalışma şartları bakımından özel olarak korunması*, 61. maddesinde ise *sakatların (engellilerin) korunmalarını ve toplum hayatına intibaklarını sağlayıcı tedbirleri alma* yükümlülükleri devlete yüklenmiştir. Anayasa'nın 10. maddesi gereğince engellilere ilişkin bu görevlerin yerine getirilmesi için pozitif ayrımcılık içeren tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmayacaktır.

19. Anayasa'nın 65. maddesi gereğince devlet sosyal alana ilişkin Anayasa'da belirtilen bu görevlerini, bu görevlerin amaçlarına uygun öncelikleri gözeterek mali kaynaklarının yeterliliği ölçüsünde yerine getirecektir. Bu kaynakları kullanarak ve anayasal ilke ve hükümlere aykırı olmamak şartıyla engellilere yönelik tedbirlerin türüne ve ölçüsüne karar vermek kanun koyucunun takdir yetkisindedir. Kanun koyucu bu yetkisini

kullanarak başta 1/7/2005 tarihli ve 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun olmak üzere çeşitli kanunlarda engellilerin istihdamı, maaş ve sosyal destek ödemeleri, emeklilik hakları, kullanacakları araçlar, engelliler lehine çevre koşullarının uyumlaştırılması, bakım hizmetleri gibi pek çok konuda düzenleme yaparak bir destek sistemi oluşturmuştur.

20. Anayasa'nın 61. maddesinin Danışma Meclisi gerekçesinde de belirtildiği üzere bazı vergi ayrıcalıkları da engellilere sağlanacak destekler arasında yer almaktadır. Buna göre vergi ayrıcalıklarının sosyal devletin engellilere yönelik görevlerinin yerine getirilmesinin araçlarından biri olarak kullanılması söz konusudur. Zira Anayasa'nın 73. maddesinin ikinci fıkrasında "*Vergi yükünün adaletli ve dengeli dağılımı, maliye politikasının sosyal amacıdır."* denilmek suretiyle vergi yükünün dağılımında maliye politikasının sosyal amaçları doğrultusunda *sosyal adalet* anlayışının dikkate alınacağı belirtilmiştir. Başka bir deyişle bu ilkeye göre devletin vergilendirme yetkisini kullanırken sosyal ödevlerini gözönünde tutması gerekmektedir. Buna göre vergilendirilecek alanların seçimi ve vergi yükünün adaletli ve dengeli dağılımı için yükümlülerin kişisel durumlarının kanunlarda gözetilmesi gerekir. Sermaye iratlarının ücretlere göre farklı vergilendirilmesi, en az geçim indirimi, artan oranlı vergilendirme, çeşitli istisna ve muafiyet uygulamaları, vergi yükünün adalete uygun dağılımı ile mali güce göre vergilendirmenin araçlarındandır (AYM, E.2013/72, K.2013/126, 31/10/2013). Engellilere yönelik vergi ayrıcalıkları da bu kapsamda vergi yükünün maliye politikasının sosyal amaçları doğrultusunda dağıtılmasının araçlarından biri olarak ortaya çıkmaktadır.

21. Engellilerin vergi aracı kullanılarak desteklenmesine yönelik olarak vergi kanunlarında lehe bazı düzenlemeler yapılmış olup bu bağlamda dava konusu kuralla da çalışma gücünü belli oranlarda kaybeden hizmet erbabı engelliler için belli maktu tutarların vergi matrahından indirileceği hüküm altına alınmıştır. Böylelikle engelli hizmet erbabının gelir vergisi matrahının bir kısmı vergi dışı tutularak diğer hizmetlilere göre daha az vergi ödemesi suretiyle parasal olarak desteklenmesine yönelik bir düzenlemeye yer verilmiştir. Bu suretle hayatlarını sürdürebilmek için diğer bireylere göre farklı ihtiyaçları bulunan engellilere parasal destek sağlanarak engelli olmayan bireylerle aynı standartlarda yaşamlarını sürdürmelerine katkı sağlanması amaçlanmıştır.

22. Engellilere yönelik farklı desteklerin türü ve miktarının belirlenmesinde dikkate alınan temel unsur engellilik oranıdır. 193 sayılı Kanun gibi başka bazı kanunlarda da engellilik oranının belirlenmesine ilişkin ayrıntılı düzenlemelerin yönetmeliklerle yapılacağı hüküm altına alınmıştır. Dava konusu üçüncü fıkra gereğince de engellilik derecelerinin tespit şekli ile uygulamaya ilişkin esas ve usuller yönetmelikle belirlenecektir.

23. 5378 sayılı Kanun'un 5. maddesine göre bireyin engelliliğini ve engellilikten kaynaklanan özel ihtiyaçlarını belirleyen derecelendirmeler, sınıflandırmalar ve tanımlamalarda uluslararası temel yöntemler esas alınacaktır. Anılan Kanun'un genel kanun olması ve 193 sayılı Kanun'da aksine bir hüküm bulunmaması nedeniyle itiraz konusu fıkra uyarınca çıkarılacak yönetmelikte de gerektiği ölçüde uluslararası standartların dikkate alınacağı kuşkusuzdur.

24. Engellilere yönelik farklı kanunlarla düzenlenen desteklerin kullandırılmasında engellilik oranının gözetilecek olması ve 193 sayılı Kanun'un 31. maddesinin başlığında "*Engellilik indirimi*" ibaresi kullanılmışken içeriğinde çalışma gücü kaybına yer verilmişse de çalışma gücü kaybının engellilik oranından farklı olduğuna/farklı belirleneceğine dair bir düzenlemeye yer verilmemiş olması karşısında çalışma gücü kaybı ile engellilik oranının aynı şeyleri ifade etmediği ileri sürülemez. *Çalışma gücü* ibaresinin 31. maddeyle sağlanan desteğin çalışmakta olan engellilere yönelik olması dolayısıyla tercih edildiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla kuralın belirsiz ve engellilik oranı ile çalışma gücü kaybının farklı şeyler olduğu söylenemez.

25. Öte yandan engellilik indiriminin düzenlendiği 31. madde ve 89. maddenin birinci fıkrasının (3) numaralı bendi birlikte gözetildiğinde; engellilik indiriminin muhatabının, konusunun, uygulanması için gerekli çalışma gücü kaybı oranlarının, bu oranlara göre uygulanacak indirim miktarlarının, indirimin uygulanma zamanının ve diğer hususların Kanun'da açıkça düzenlendiği; buna karşılık engellilik oranlarının tespiti ile bazı ikincil hususlarla ilgili düzenleme yapma yetkisinin idareye bırakıldığı görülmektedir. Oldukça ayrıntılı biçimde belirlenmesi ve güncel gelişmelere bağlı olarak gözden geçirilerek güncellenmesi gereken engellilik oranlarıyla ilgili esasların teknik ve uzmanlığa ilişkin hususlar olmadığı, bunların

idareye bırakılmasının vergilerin kanuniliği ilkesiyle bağdaşmadığı ve yasama yetkisinin devri niteliğinde olduğu söylenemez.

26. Açıklanan nedenlerle kurallar, Anayasa'nın 7. ve 73. maddelerine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.

Kuralların Anayasa'nın 2. ve 5. maddelerine de aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa'nın 7. ve 73. maddeleri yönünden yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa'nın 2. ve 5. maddeleri yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kuralların Anayasa'nın 50. maddesiyle ilgisi görülmemiştir.

IV. HÜKÜM

31/12/1960 tarihli ve 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun 9/4/2003 tarihli ve 4842 sayılı Kanun'un 3. maddesiyle başlığı ile birlikte değiştirilen 31. maddesinin;

A. Birinci fıkrasında yer alan *"Çalışma gücünün..."* ibaresinin,

B. Üçüncü fıkrasının,

Anayasa'ya aykırı olmadıklarına ve itirazın REDDİNE 20/7/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN	Başkanvekili Kadir ÖZKAYA
Üye Engin YILDIRIM	Üye Hicabi DURSUN	Üye Muammer TOPAL
Üye M. Emin KUZ	Üye Rıdvan GÜLEÇ	Üye Recai AKYEL
Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ	Üye Yıldız SEFERİNOĞLU	Üye Selahaddin MENTEŞ
Üye Basri BAĞCI	Üye İrfan FİDAN	Üye Kenan YAŞAR

Esas Sayısı : 2022/62
Karar Sayısı : 2022/95
Karar Tarihi : 20/7/2022

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Ankara Bölge İdare Mahkemesi 4. İdari Dava Dairesi

İTİRAZIN KONUSU: 10/3/1983 tarihli ve 2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu'nun 9/11/2016 tarihli ve 6756 sayılı Kanun'un 112. maddesiyle değiştirilen 13/A maddesinin 1/2/2018 tarihli ve 7078 sayılı Kanun'un 51. maddesiyle değiştirilen altıncı fıkrasının ikinci cümlesinin *"disiplin"* yönünden sınırlı olmak üzere Anayasa'nın 2., 10., 27. ve 130. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebidir.

OLAY: Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi Başkanlığı bünyesinde sivil öğretim üyesi olarak görev yapan davacı hakkında tesis edilen disiplin cezasının iptali talebiyle açılan davada itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptali için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKMÜ

Kanun'un 13/A maddesinin itiraz konusu kuralın da yer aldığı altıncı fıkrası şöyledir:

> *"(Değişik fıkra: 15/8/2017/KHK-694/54 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7078/51 md.) Akademide istihdam edilen jandarma hizmetleri sınıfı ve sahil güvenlik hizmetleri sınıfı dışından olan öğretim elemanlarının görev süreleri, her türlü özlük hakları, izinleri, akademik unvanlarının yükselmesi ve korunması konusunda 2547 sayılı Kanun ve 11/10/1983 tarihli ve 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu hükümleri uygulanır.* ***Jandarma hizmetleri sınıfı ve sahil güvenlik hizmetleri sınıfı dışından olan öğretim elemanları için disiplin ve cezai hükümler açısından***

Jandarma Genel Komutanlığında görevli jandarma hizmetleri sınıfı dışındaki diğer devlet memurlarına uygulanan mevzuat hükümleri geçerlidir."

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Engin YILDIRIM, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ, İrfan FİDAN ve Kenan YAŞAR'ın katılımlarıyla 12/5/2022 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında öncelikle sınırlama sorunu görüşülmüştür.

2. Anayasa'nın 152. ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 40. maddelerine göre bir davaya bakmakta olan mahkeme, o dava sebebiyle uygulanacak bir kanunun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin hükümlerini Anayasa'ya aykırı görmesi hâlinde veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varması durumunda bu hükümlerin iptalleri için Anayasa Mahkemesine başvurmaya yetkilidir. Ancak anılan maddeler uyarınca bir mahkemenin Anayasa Mahkemesine başvurabilmesi için elinde yöntemince açılmış ve mahkemenin görevine giren bir davanın bulunması, iptali talep edilen kuralın da o davada uygulanacak olması gerekir. Uygulanacak kural ise bakılmakta olan davanın değişik evrelerinde ortaya çıkan sorunların çözümünde veya davayı sonuçlandırmada olumlu ya da olumsuz yönde etki yapacak nitelikte bulunan kurallardır.

3. İtiraz yoluna başvuran Mahkeme, 2803 sayılı Kanun'un 13/A maddesinin altıncı fıkrasının ikinci cümlesinin *"…disiplin…"* yönünden sınırlı olmak üzere iptalini talep etmiştir. Kural, Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi bünyesinde jandarma hizmetleri sınıfında ve sahil güvenlik hizmetleri sınıfı dışında çalışmakta olan öğretim elemanları için hem disiplin hem de cezai hükümler açısından Jandarma Genel Komutanlığında görevli jandarma hizmetleri sınıfı dışındaki diğer devlet memurlarına uygulanan mevzuat hükümlerinin geçerli olduğunu öngörmektedir.

4. Bakılmakta olan davanın konusu ise Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi Başkanlığı bünyesinde sivil öğretim üyesi olarak görev yapan davacı hakkında tesis edilen disiplin cezasının iptali talebine ilişkindir. Bu itibarla kuralın esasına ilişkin incelemenin *"…disiplin…"* ibaresi ile sınırlı olarak yapılması gerekmektedir.

5. Açıklanan nedenle 10/3/1983 tarihli ve 2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu'nun 9/11/2016 tarihli ve 6756 sayılı Kanun'un 112. maddesiyle değiştirilen 13/A maddesinin 1/2/2018 tarihli ve 7078 sayılı Kanun'un 51. maddesiyle değiştirilen altıncı fıkrasının ikinci cümlesinin esasının incelenmesine, esasa ilişkin incelemenin anılan cümlede yer alan *"…disiplin…"* ibaresi ile sınırlı olarak yapılmasına OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

6. Başvuru kararı ve ekleri, Raportör Cem GÜNDOĞDU tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu kanun hükmü, dayanılan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Genel Açıklama

7. 2803 sayılı Kanun'un 13/A maddesi ile Jandarma ve Sahil Güvenlik Teşkilatlarının subay ve astsubay ve diğer personel ihtiyacını karşılamak, ön lisans, lisans ve lisansüstü eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın yapmak üzere bünyesinde fakülte, enstitü, astsubay meslek yüksekokulları, eğitim ve araştırma merkezleri ve kurslar bulunan bir yükseköğretim kurumu olarak İçişleri Bakanlığına bağlı Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi (Akademi) kurulmuştur.

8. Yükseköğretim kurumu niteliğinde kurulan Akademinin kuruluş, görev ve çalışma usulleri 4/11/1981 tarihli ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu hükümleri saklı olmak kaydıyla anılan maddenin ikinci fıkrası uyarınca çıkarılıp 20/4/2017 tarihli ve 30044 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi Öğretim Elemanlarının Seçim, Atama, Yükseltme ve Görevlerine İlişkin Yönetmelik'te düzenlenmiştir. Söz konusu Yönetmelik hükümleri uyarınca Akademi bünyesinde görevlendirme yöntemiyle çalışabilecek öğretim elemanlarının

yanı sıra Akademinin kendi bünyesinde istihdam edilebilecek jandarma ve sahil güvenlik hizmetleri sınıfından veya bu sınıflar dışında olan öğretim elemanları çalışabilecektir.

B. Anlam ve Kapsam

9. 31/1/2018 tarihli ve 7068 sayılı Genel Kolluk Disiplin Hükümleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 1. maddesinde, anılan Kanun'un amacı "…*Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı personeline ilişkin disiplinsizlik ve cezaları, disiplin amirlerini ve kurullarını, disiplin soruşturma usulü ile diğer ilgili hususları düzenlemektir*." olarak ifade edilmiştir.

10. Kanun'un kapsamı ise 2. maddede düzenlenmiş olup Kanun'un Emniyet Genel Müdürlüğü teşkilatında çalışan her sınıftan memurları ile Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı teşkilatlarında görev yapan subay, astsubay, sözleşmeli subay, sözleşmeli astsubay, uzman jandarma, uzman erbaş, sözleşmeli erbaş ve sözleşmeli erler ile diğer sınıflardaki memurları kapsadığı belirtilmiştir.

11. 2803 sayılı Kanun'un 13/A maddesinin altıncı fıkrasının ikinci cümlesinde ise jandarma hizmetleri sınıfı ve sahil güvenlik hizmetleri sınıfı dışından olan öğretim elemanları için disiplin ve cezai hükümler açısından Jandarma Genel Komutanlığında görevli jandarma hizmetleri sınıfı dışındaki diğer devlet memurlarına uygulanan mevzuat hükümlerinin uygulanacağı öngörülmüş olup söz konusu cümlede yer alan *"…disiplin…"* ibaresi itiraz konusu kuralı oluşturmaktadır.

12. Bu itibarla kuralla, asker kişiler ile sivil memurların yanı sıra jandarma hizmetleri sınıfı ve sahil güvenlik hizmetleri sınıfı dışında yer alan öğretim elemanlarının disiplin yönünden 7068 sayılı Kanun'a tabi kılındığı anlaşılmaktadır.

C. İtirazın Gerekçesi

13. Başvuru kararında özetle; itiraz konusu kuralla hiyerarşiye dayalı olarak görev yapan subay, astsubay, sözleşmeli subay, sözleşmeli astsubay, uzman jandarma, uzman erbaş, sözleşmeli erbaş, sözleşmeli erler

ve diğer sınıflarda görev yapan memurlar ile yürüttükleri hizmetin niteliği gereği bilimsel özerklik temelinde faaliyet gösteren öğretim elemanlarının konumlarının farklı olduğu, bu itibarla asker kişilere uygulanan disiplin hükümlerinin öğretim elemanları bakımından geçerli olamayacağı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2., 10., 27. ve 130. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Ç. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

14. Anayasa'nın 130. maddesinde üniversite, ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretimin, bilimsel araştırmaların, yayın ve danışmanlığın yapıldığı, ülkeye ve insanlığa hizmet eden kurum olarak nitelendirilip bilimsel ve idari özerkliğe sahip kılınmak suretiyle diğer kamu kurumlarından farklı değerlendirilmiştir.

15. Anılan maddenin öğretim elemanlarının Yükseköğretim Kurulunun veya üniversitelerin yetkili organlarının dışında kalan makamlarca her ne suretle olursa olsun görevlerinden uzaklaştırılamayacakları yönündeki yedinci fıkrası ile öğretim elemanlarının görevleri, atanmaları, yükselmeleri ve disiplin işleri gibi birçok hususun kanunla düzenleneceğini belirten dokuzuncu fıkrası gözetildiğinde öğretim elemanları yönünden diğer kamu görevlilerine nazaran daha güvenceli bir personel rejiminin öngörüldüğü anlaşılmaktadır (aynı yönde bkz. AYM, E.2017/33, K.2019/20, 10/04/2019, § 27).

16. Anayasa'nın söz konusu maddesinde belirtilen *bilimsel özerklik* kavramı, yargı içtihatları ve öğretide, bilimsel çalışmaların amacına uygun şekilde yürütülebilmesinin olmazsa olmaz koşulu olarak görülmekte ve öğretim elemanlarının ekonomik, siyasi veya diğer başka yönlerden nüfuz sahibi bulunan kişi ve kurumların baskısı, yönlendirmesi olmadan ve toplumda genel olarak hâkim olan düşünce ve kabuller doğrultusunda sonuçlara varmak gibi bir zorunluluk hissetmeden, sadece bilimsel ölçütler ve etik kurallar çerçevesinde eğitim-öğretim, araştırma ve yayın yapabilme imkânlarına sahip bulunmaları biçiminde açıklanmaktadır (aynı yönde bkz. AYM, E.2017/33, K.2019/20, 10/04/2019, § 70).

17. Anayasa'nın 132. maddesinde ise "*Türk Silahlı Kuvvetleri ve emniyet teşkilatına bağlı yükseköğretim kurumları özel kanunlarının hükümlerine tabidir.*" düzenlemesine yer verilmiştir.

18. 2803 sayılı Kanun'un 3. maddesine göre jandarma; emniyet ve asayiş ile kamu düzeninin korunmasını sağlayan ve diğer kanunların ve Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin verdiği görevleri yerine getiren silahlı genel kolluk kuvvetidir. Anılan Kanun'un "*Bağlılık:*" başlıklı 4. maddesi ile de Jandarma Genel Komutanlığının İçişleri Bakanlığına bağlı olduğu belirtilmiştir. Benzer düzenlemelere 9/7/1982 tarihli ve 2692 sayılı Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanunu'nun 2. maddesinde de yer verilmiştir.

19. 2803 sayılı Kanun'un 13/A maddesine göre Akademi, Jandarma ve Sahil Güvenlik Teşkilatlarının subay ve astsubay ve diğer personel ihtiyacını karşılamak, ön lisans, lisans ve lisansüstü eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın yapmak üzere bünyesinde fakülte, enstitü, astsubay meslek yüksekokulları, eğitim ve araştırma merkezleri ve kurslar bulunan İçişleri Bakanlığına bağlı bir yükseköğretim kurumudur.

20. 4/6/1937 tarihli ve 3201 sayılı Emniyet Teşkilat Kanunu'nun 1. maddesinde ülkenin genel güvenlik ve asayiş işlerinden İçişleri Bakanının sorumlu olduğu ve bu görevini Emniyet Genel Müdürlüğü ile Jandarma Genel Komutanlığı ve gerektiğinde diğer bütün zabıta teşkilatı aracılığıyla yerine getireceği hükme bağlanmıştır.

21. Anılan hükümler gözetildiğinde Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı ile doğrudan ilgili ve İçişleri Bakanlığına bağlı olan Akademinin, Anayasa'nın 132. maddesinde yer alan *emniyet teşkilatına bağlı yükseköğretim kurumları kapsamında* olduğu anlaşılmaktadır.

22. Ancak bir yükseköğretim kurumunun Anayasa'nın 132. maddesinin kapsamına girmesi onun bilimsel özerklikten tamamen mahrum bırakıldığı anlamına gelmemektedir. Nitekim Anayasa'nın anılan maddesi kapsamında yer alan kurumlar da *yükseköğretim kurumu* olarak nitelendirilmiştir. Bir yükseköğretim kurumunun asgari seviyede bilimsel özerkliğe sahip olması ise yükseköğretim kurumu olmanın bir gereğidir.

23. Diğer yandan Anayasa'nın söz konusu maddesinde bu tür yükseköğretim kurumlarının özel kanun hükümlerine tabi olduğunun belirtilmiş olması karşısında Anayasa'nın 130. maddesi uyarınca yükseköğretim kurumlarında varlığı gereken bilimsel özerkliğin diğer yükseköğretim kurumlarıyla aynı oranda ve yoğunlukta olmaması

mümkündür. Bu itibarla bilimsel özerkliğe dayalı farklı konumları gereğince Anayasa'nın 132. maddesi kapsamında yer alan yükseköğretim kurumlarında görev yapan öğretim elemanları hakkında yapılacak düzenlemelerde söz konusu farklılığın dikkate alınması gerektiği açıktır.

24. Anayasa'nın 27. maddesinin birinci fıkrasında *"Herkes, bilim ve sanatı serbestçe öğrenme ve öğretme, açıklama, yayma ve bu alanlarda her türlü araştırma hakkına sahiptir."* hükmüne yer verilmek suretiyle bilim ve sanat özgürlüğü güvence altına alınmıştır. Söz konusu güvence *herkes* için öngörülmüş olmakla birlikte yükseköğretim kurumu niteliğindeki bir kuruluş bünyesinde ifa edilen görevin kapsam ve niteliği gözetildiğinde bilimsel özerklik temelinde görev yapan öğretim elemanlığı ile bilim ve sanat özgürlüğü arasında daha yakın bir ilişkinin bulunduğu görülmektedir (aynı yönde bkz. AYM, E.2017/33, K.2019/20, 10/04/2019, § 30).

25. İtiraz konusu kuralla öncelikle 7068 sayılı Kanun, sonrasında ise 7068 sayılı Kanun'da yer alan atıf nedeniyle 657 sayılı Kanun'un disipline ilişkin hükümleri Akademide istihdam edilen sivil öğretim elemanları hakkında uygulanabilir hâle gelmiştir. Başka bir deyişle yükseköğretim kurumu niteliğinde bulunan Akademide görev yapan sivil öğretim elemanları hakkında 7068 sayılı Kanun'da düzenlenmiş fiiller nedeniyle disiplin sorumluluğuna gidilmesi mümkün kılınmıştır. Ancak anılan Kanun'da düzenlenmiş olan; yetkili olmadığı hâlde basın, haber ajansları, radyo ve televizyon kurumları veya diğer iletişim kanalları vasıtasıyla kamuoyuna bilgi ya da demeç vermek, bilimsel alana ilişkin açıklamalarda bulunmak gibi bazı fiiller nedeniyle öğretim elemanlarının disiplin sorumluluğuna gidilebilmesi bilimsel özgürlükle bağdaşmamaktadır.

26. Öte yandan Anayasa'nın 2. maddesine göre hukuk devleti; eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına saygılı, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adil bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, hukuki güvenliği sağlayan, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuk kurallarıyla kendini bağlı sayan ve yargı denetimine açık olan devlettir.

27. Anayasa'nın anılan maddesinde yer alan hukuk devletinin temel unsurlarından biri de *belirlilik* ilkesidir. Bu ilkeye göre yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir

duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesi gerekir. Belirlilik ilkesi, hukuksal güvenlikle bağlantılı olup birey, kanundan belirli bir kesinlik içinde hangi somut eylem ve olguya hangi hukuksal yaptırımın veya sonucun bağlandığını bilmelidir.

28. Kanun'un 8. maddesinde sayılan fiiller esas olarak Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı teşkilatlarında görev yapan subay, astsubay, sözleşmeli subay, sözleşmeli astsubay, uzman jandarma, uzman erbaş, sözleşmeli erbaş ve sözleşmeli erler ile diğer sınıflardaki memurlar için öngörülmüş olduğundan anılan fiillerin bir kısmı gerek içerik gerekse kullanılan kavramlar ve ifade tarzı itibarıyla öğretim elemanlığı görevinin kapsam ve niteliğiyle örtüşmemektedir.

29. Bu bağlamda anılan maddenin (1) numaralı fıkrasının (g) bendinde yer alan "*Usulüne uygun olarak kendisine verilmiş olan bir emir üzerine; emrin uygun olmadığı, yanlış verildiği, yapılamayacağı ve benzeri şekillerde amirini alenen eleştirmek veya amire karşı itirazda bulunmak (Amir tarafından karar verilene kadar astın fikrini savunması veya emrin kanunsuz olduğu hususundaki kanaatini belirtmek için amire yaptığı itiraz bu kapsamda disiplinsizlik teşkil etmez.)*" ve (3) numaralı fıkrasının (a) bendinin (1) numaralı alt bendinde yer alan "*Mevzuat veya talimata aykırı olarak eksik kuşam ve teçhizatla göreve çıkmak.*" fiillerinin disiplin yaptırımına bağlanması örnek gösterilebilecektir. Hiyerarşiye dayalı ve sınırları daha net çizilebilen çalışma koşulları içinde görev yapan asker kişiler için öngörülen söz konusu düzenlemelerin, yürüttükleri hizmetin niteliği gereği Anayasa'da ayrıca düzenlenen ve bilimsel özerklik temelinde farklı bir konumda değerlendirilen sivil öğretim elemanlarına nasıl uygulanacağının belirsiz olduğu açıktır.

30. Bu itibarla öğretim elemanları ile Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı personelinin disiplin konusunda tümüyle aynı düzenlemelere tabi kılınması, Anayasa'da yükseköğretim kurumları için öngörülen bilimsel özerklikle örtüşmediği gibi gerek uygulayıcılar gerekse disiplin hükümlerinin muhatapları yönünden birtakım belirsizliklere yol açmaktadır.

31. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 2., 27. ve 130. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

Kural Anayasa'nın 2., 27. ve 130. maddelerine aykırı görülerek iptal edildiğinden ayrıca Anayasa'nın 10. maddesi yönünden incelenmemiştir.

IV. İPTALİN DİĞER KURALLARA ETKİSİ

32. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrasında kanunun, Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün belirli kurallarının iptali, diğer kurallarının veya tümünün uygulanmaması sonucunu doğuruyorsa bunların da Anayasa Mahkemesince iptaline karar verilebileceği öngörülmektedir.

33. 2803 sayılı Kanun'un 13/A maddesinin altıncı fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan *"…disiplin…"* ibaresinin iptali nedeniyle uygulanma imkânı kalmayan anılan cümlede yer alan ve itiraz konusu kuraldan sonra gelen *"…ve…"* ibaresinin 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince iptali gerekir.

V. İPTAL KARARININ YÜRÜRLÜĞE GİRECEĞİ GÜN SORUNU

34. Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrasında "*Kanun, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü ya da bunların hükümleri, iptal kararlarının Resmî Gazetede yayımlandığı tarihte yürürlükten kalkar. Gereken hallerde Anayasa Mahkemesi iptal hükmünün yürürlüğe gireceği tarihi ayrıca kararlaştırabilir. Bu tarih, kararın Resmî Gazetede yayımlandığı günden başlayarak bir yılı geçemez*." denilmekte; 6216 sayılı Kanun'un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrasında da bu kural tekrarlanarak Mahkemenin gerekli gördüğü hâllerde Resmî Gazete'de yayımlandığı günden başlayarak iptal kararının yürürlüğe gireceği tarihi bir yılı geçmemek üzere ayrıca kararlaştırabileceği belirtilmektedir.

35. 2803 sayılı Kanun'un 13/A maddesinin altıncı fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan *"…disiplin…"* ibaresinin ve *"…disiplin…"* ibaresinden sonra gelen *"…ve…"* ibaresinin iptal edilmesi nedeniyle doğacak hukuksal boşluk kamu yararını ihlal edecek nitelikte görüldüğünden Anayasa'nın

153. maddesinin üçüncü fıkrasıyla 6216 sayılı Kanun'un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince iptal hükmünün kararın Resmî Gazete'de yayımlanmasından başlayarak dokuz ay sonra yürürlüğe girmesi uygun görülmüştür.

VI. HÜKÜM

10/3/1983 tarihli ve 2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu'nun 9/11/2016 tarihli ve 6756 sayılı Kanun'un 112. maddesiyle değiştirilen 13/A maddesinin 1/2/2018 tarihli ve 7078 sayılı Kanun'un 51. maddesiyle değiştirilen altıncı fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan;

A. *"...disiplin..."* ibaresinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, iptal hükmünün, Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince KARARIN RESMÎ GAZETE'DE YAYIMLANMASINDAN BAŞLAYARAK DOKUZ AY SONRA YÜRÜRLÜĞE GİRMESİNE,

B. *"...disiplin..."* ibaresinden sonra gelen *"…ve…"* ibaresinin 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince İPTALİNE, iptal hükmünün, Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince KARARIN RESMÎ GAZETE'DE YAYIMLANMASINDAN BAŞLAYARAK DOKUZ AY SONRA YÜRÜRLÜĞE GİRMESİNE,

20/7/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN	Başkanvekili Kadir ÖZKAYA
Üye Engin YILDIRIM	Üye Hicabi DURSUN	Üye Muammer TOPAL
Üye M. Emin KUZ	Üye Rıdvan GÜLEÇ	Üye Recai AKYEL
Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ	Üye Yıldız SEFERİNOĞLU	Üye Selahaddin MENTEŞ
Üye Basri BAĞCI	Üye İrfan FİDAN	Üye Kenan YAŞAR

Esas Sayısı : 2021/18
Karar Sayısı : 2022/97
Karar Tarihi : 8/9/2022

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Hatay 6. Asliye Ceza Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU: 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 324. maddesinin (1) numaralı fıkrasında yer alan *"…tarifesine göre ödenmesi gereken avukatlık ücretleri…"* ibaresinin Anayasa'nın 2., 36. ve 135. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebidir.

OLAY: Sanık hakkında basit hakaret suçundan açılan davada itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptali için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN VE İLGİLİ GÖRÜLEN KANUN HÜKÜMLERİ

A. İptali İstenen Kanun Hükmü

Kanun'un itiraz konusu kuralın da yer aldığı 324. maddesi şöyledir:

"Yargılama giderleri

Madde 324- (1) Harçlar ve ***tarifesine göre ödenmesi gereken avukatlık ücretleri*** *ile soruşturma ve kovuşturma evrelerinde yargılamanın yürütülmesi amacıyla Devlet Hazinesinden yapılan her türlü harcamalar ve taraflarca yapılan ödemeler yargılama giderleridir.*

(2) Hüküm ve kararda yargılama giderlerinin kimlere yükletileceği gösterilir.

(3) Giderlerin miktarı ile iki taraftan birinin diğerine ödemesi gereken paranın miktarını mahkeme başkanı veya hâkim belirler.

(4) Devlete ait yargılama giderlerine ilişkin kararlar, Harçlar Kanunu hükümlerine göre; kişisel haklara ilişkin kararlar, 9.6.1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflâs Kanunu hükümlerine göre yerine getirilir. (Ek cümle: 2/7/2012-6352/100 md.) Devlete ait yargılama giderlerinin 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunun 106 ncı maddesindeki terkin edilmesi gereken tutarlardan az olması halinde, bu giderin Devlet Hazinesine yüklenmesine karar verilir.

(5) Türkçe bilmeyen ya da engelli olan şüpheli, sanık, mağdur veya tanık için görevlendirilen tercümanın giderleri, yargılama gideri sayılmaz ve bu giderler Devlet Hazinesince karşılanır."

B. İlgili Görülen Kanun Hükmü

19/3/1969 tarihli ve 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nun 163. maddesi şöyledir:

"*Avukatlık sözleşmesinin kapsamı*

Madde 163- (Değişik : 2/5/2001 - 4667/76 md.)

Avukatlık sözleşmesi serbestçe düzenlenir. Avukatlık sözleşmesinin belli bir hukukî yardımı ve meblâğı yahut değeri kapsaması gerekir. Yazılı olmayan anlaşmalar, genel hükümlere göre ispatlanır. Yasaya aykırı olmayan şarta bağlı sözleşmeler geçerlidir.

Avukatlık ücret tavanını aşan sözleşmeler, bu Kanunda belirtilen tavan miktarında geçerlidir. İfa edilmiş sözleşmenin geçersizliği ileri sürülemez. Yokluk halleri hariç, avukatlık sözleşmesinin bir hükmünün geçersizliği, bu sözleşmenin tümünü geçersiz kılmaz."

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Engin YILDIRIM, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ,

Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ, Basri BAĞCI ve İrfan FİDAN'ın katılımlarıyla 3/3/2021 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında öncelikle sınırlama sorunu görüşülmüştür.

2. Anayasa'nın 152. ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 40. maddelerine göre bir davaya bakmakta olan mahkeme, bu dava sebebiyle uygulanacak bir kanunun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin hükümlerini Anayasa'ya aykırı görmesi hâlinde veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varması durumunda bu hükümlerin iptalleri için Anayasa Mahkemesine başvurmaya yetkilidir. Ancak anılan maddeler uyarınca bir mahkemenin Anayasa Mahkemesine başvurabilmesi için elinde yöntemince açılmış ve mahkemenin görevine giren bir davanın bulunması, iptali talep edilen kuralın da o davada uygulanacak olması gerekir. Uygulanacak kural ise bakılmakta olan davanın değişik evrelerinde ortaya çıkan sorunların çözümünde veya davayı sonuçlandırmada olumlu ya da olumsuz yönde etki yapacak nitelikte bulunan kurallardır.

3. 5271 sayılı Kanun'da ceza muhakemesi sürecine katılan kişilerin hak, yetki ve yükümlülükleri ile ilgili hususlar düzenlenmiş olup bu kapsamda müdafi seçimi ve görevlendirilmesine ilişkin hükümlere de yer verilmiştir.

4. Kanun'un 149. maddesinin (1) numaralı fıkrasında "*Şüpheli veya sanık, soruşturma ve kovuşturmanın her aşamasında bir veya birden fazla müdafiin yardımından yararlanabilir; kanunî temsilcisi varsa, o da şüpheliye veya sanığa müdafi seçebilir.*" denmiş; *"Müdafiin görevlendirilmesi"* başlıklı 150. maddesinin (1) numaralı fıkrasında "*Şüpheli veya sanıktan kendisine bir müdafi seçmesi istenir. Şüpheli veya sanık, müdafi seçebilecek durumda olmadığını beyan ederse, istemi halinde bir müdafi görevlendirilir.*", (2) numaralı fıkrasında "*Müdafii bulunmayan şüpheli veya sanık; çocuk, kendisini savunamayacak derecede malul veya sağır ve dilsiz ise, istemi aranmaksızın bir müdafi görevlendirilir.*", (3) numaralı fıkrasında da "*Alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlardan dolayı yapılan soruşturma ve kovuşturmada ikinci fıkra hükmü uygulanır.*" hükümleri kurala bağlanmıştır.

5. Aynı Kanun'un 234. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendinin (3) numaralı alt bendinde mağdur ile şikâyetçinin, vekili bulunmaması hâlinde, cinsel saldırı, çocukların cinsel istismarı veya ısrarlı takip suçları ile kadına karşı işlenen kasten yaralama, işkence veya eziyet suçlarında ve alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlarda baro tarafından kendisine avukat görevlendirilmesini isteme hakkının bulunduğu belirtilmiş; 239. maddesinde de "*(1) Mağdur veya suçtan zarar gören davaya katıldığında, cinsel saldırı, çocukların cinsel istismarı veya ısrarlı takip suçları ile kadına karşı işlenen kasten yaralama, işkence veya eziyet suçlarında ve alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlarda, baro tarafından kendisine avukat görevlendirilmesini isteyebilir. (2) Mağdur veya suçtan zarar görenin çocuk, sağır ve dilsiz veya kendisini savunamayacak derecede akıl hastası olması halinde avukat görevlendirilmesi için istem aranmaz.*" hükümlerine yer verilmiştir.

6. Ceza soruşturması ve kovuşturmasında taraflar (şüpheli/sanık, katılan, mağdur, şikâyetçi) avukatın hukuki yardımından yararlanabilmektedirler. Bu yardım ilişkisi Kanun'un yukarıda yer verilen hükümleri uyarınca a) tarafların 1136 sayılı Kanun'un 163. maddesi çerçevesinde serbestçe düzenledikleri avukatlık sözleşmesiyle, b) tarafların avukatlık sözleşmesi çerçevesinde kendilerini temsile yetkili avukatı olmadığı durumlarda soruşturma ve kovuşturma mercilerinden kendilerine müdafi/vekil tayin edilmesini talep etmeleri üzerine, c) yine tarafların avukatlık sözleşmesi çerçevesinde yetkili olan avukatları olmadığı durumlarda bazı hâllerde kanundan kaynaklanan zorunluluk nedeniyle soruşturma ve kovuşturma mercilerince resen tayin edilen müdafi/vekil vasıtasıyla davayı takip etmek üzere üç farklı şekilde gerçekleşebilmektedir.

7. Başvuran Mahkeme Kanun'un 324. maddesinin (1) numaralı fıkrasında yer alan *"…tarifesine göre ödenmesi gereken avukatlık ücretleri…"* ibaresinin iptalini talep etmiştir.

8. Kuralda yer alan tarife ibaresinin kapsamına hem sözleşme ile görev yapan avukatlara ödenecek ücrete ilişkin tarife hem de baro tarafından görevlendirilen müdafi veya vekile ödenecek ücrete ilişkin tarife girmektedir. Başka bir deyişle itiraz konusu kuralla, yargılama gideri olarak hükmedilecek avukatlık ücretinin belirlenmesine yönelik olarak tarafların müdafi/vekil vasıtasıyla temsili hususunda yukarıda belirtilen üç durum bakımından da geçerli ortak bir düzenleme getirilmektedir.

9. Bununla birlikte bakılmakta olan davanın tarafları soruşturma ve kovuşturma mercilerince görevlendirilme suretiyle tayin edilen avukat vasıtasıyla değil avukatlık sözleşmesi çerçevesinde kendilerini temsile yetkili kıldıkları avukat ile temsil edilmektedir.

10. Bu itibarla kuralın esasına ilişkin incelemenin tarafların avukatlık sözleşmesiyle kendilerini temsile yetkili kıldıkları avukat ile temsil edilmesi hâli yönünden, diğer bir ifadeyle 1136 sayılı Kanun'un 163. maddesi yönünden yapılması gerekmektedir.

11. Açıklanan nedenlerle 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 324. maddesinin (1) numaralı fıkrasında yer alan *"…tarifesine göre ödenmesi gereken avukatlık ücretleri…"* ibaresinin esasının incelenmesine, esasa ilişkin incelemenin 19/3/1969 tarihli ve 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nun 2/5/2001 tarihli ve 4667 sayılı Kanun'un 76. maddesiyle değiştirilen 163. maddesi yönünden yapılmasına OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

12. Başvuru kararı ve ekleri, Raportör Berrak YILMAZ tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu ve ilgili görülen kanun hükümleri, dayanılan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Sınırlama Sorunu

13. Sanığın hakaret suçundan yargılandığı bakılmakta olan kamu davasında katılanın da bulunduğu ve gerek sanığın gerekse katılanın avukatlık sözleşmesi çerçevesinde yetkili kıldıkları bir avukat vasıtasıyla davayı takip ettikleri görülmektedir. Dolayısıyla yargılama neticesinde sanık hakkında cezaya veya güvenlik tedbirine hükmedilmesi ya da hükmün açıklanmasının geri bırakılması veya cezanın ertelenmesine ilişkin karar verilmesi hâlinde katılan lehine kural uyarınca tarifesine göre hükmedilecek avukatlık ücreti sanığa yüklenecektir. Buna karşılık sanığın beraat etmesi hâlinde bu kez onun lehine ve yine kural uyarınca tarifesine göre hükmedilecek avukatlık ücreti ise -davanın davacısının kamu hukuku olduğu dikkate alındığında- Hazineye yüklenecektir.

14. Bakılmakta olan davanın taraflarının davadaki temsil durumu itibarıyla kuralın sanık hakkında her hâlükârda uygulanma imkânının bulunduğu hususu ile birlikte somut davanın diğer taraflar bakımından bu bağlamdaki niteliği ve şartları gözönünde bulundurulduğunda kuralın esas incelemesinin *sanık* yönünden yapılması gerektiği sonucuna varılmıştır.

B. İtirazın Gerekçesi

15. Başvuru kararında özetle; mensuplarının menfaatlerini korumakla yükümlü Türkiye Barolar Birliği (TBB) tarafından hazırlanan Avukatlık Asgari Ücret Tarifesinde (AAÜT) ceza yargılamaları için belirlenen miktarın yüksek olduğu, zorunlu müdafilik kapsamında belirlenen miktarın ise bu miktar karşısında düşük kaldığı, vekâlet ücretinin davanın taraflarını bağlayıcı nitelikte olduğu, vekâletname son duruşmada sunulsa veya vekil duruşmalara hiç katılmayıp sadece dilekçe yazsa dahi vekâlet ücretine hükmedildiği, bu ücretin ekonomik durumu iyi olmayanlar yönünden ciddi külfet teşkil edebileceği, tarifeye göre hükmedilen vekâlet ücretinin bazı durumlarda cezadan bile daha fazla olabildiği belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2., 36. ve 135. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

C. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

16. 5271 sayılı Kanun'un 324. maddesinin (1) numaralı fıkrasında harçlar ve tarifesine göre ödenmesi gereken avukatlık ücretleri ile soruşturma ve kovuşturma evrelerinde yargılamanın yürütülmesi amacıyla devlet Hazinesinden yapılan her türlü harcamalar ve taraflarca yapılan ödemelerin yargılama giderleri olduğu hüküm altına alınmıştır. Anılan fıkrada yer alan *"…tarifesine göre ödenmesi gereken avukatlık ücretleri…"* ibaresi dava konusu kuralı oluşturmakta olup kural 1136 sayılı Kanun'un 163. maddesi ile sanık yönünden incelenmiştir.

17. Tarafların avukatlık sözleşmesi çerçevesinde avukat vasıtasıyla takip ettikleri bir ceza yargılamasında kural uyarınca mahkeme tarafından yargılama gideri kabul edilerek sanık lehine ya da aleyhine olarak hüküm ve kararda ilgilisine yükletilecek avukatlık ücretinin 1136 sayılı Kanun hükümleri çerçevesinde her yıl TBB tarafından hazırlanarak Resmî Gazete'de yayımlanan AAÜT'ye göre tespit edilmesi gerekmektedir.

18. Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti; eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına saygılı, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adil bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, hukuki güvenliği sağlayan, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuk kurallarıyla kendini bağlı sayan ve yargı denetimine açık olan devlettir.

19. Anayasa'nın 142. maddesinde *"Mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usulleri kanunla düzenlenir."* hükmüne yer verilmiştir. Buna göre yargılama usulüne ilişkin kuralların belirlenmesi ve bu konuda ihtiyaç duyulan düzenlemelerin yapılması, bu kapsamda ceza yargılaması sürecinde tarafların yaptığı hangi tür giderlerin yargılama gideri olarak kabul edileceği ile yargılama gideri adı altında hükmedilecek avukatlık ücretinin hangi ölçütlere göre tespit edileceğinin belirlenmesi anayasal ilke ve sınırlar içinde kanun koyucunun takdirindedir.

20. Kanun koyucu, takdir yetkisi kapsamındaki bu düzenlemeleri yaparken hukuk devleti ilkesinin bir gereği olan ölçülülük ilkesiyle de bağlıdır. Bu ilke ise *elverişlilik*, *gereklilik* ve *orantılılık* olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. *Elverişlilik* getirilen kuralın ulaşılmak istenen amaç için elverişli olmasını, *gereklilik* getirilen kuralın ulaşılmak istenen amaç bakımından gerekli olmasını, *orantılılık* ise getirilen kural ile ulaşılmak istenen amaç arasında olması gereken ölçüyü ifade etmektedir. Bir kuralda öngörülen düzenleme ile ulaşılmak istenen amaç arasında da ölçülülük ilkesi gereğince makul bir dengenin bulunması zorunludur (AYM, E.2020/95, K.2022/3, 26/1/2022, § 17).

21. Kural tarifesine göre ödenmesi gereken avukatlık ücretlerinin yargılama giderleri kapsamında olmasını öngörmektedir. Diğer yandan 1136 sayılı Kanun'un 164. maddesinin beşinci fıkrasının birinci cümlesinde dava sonunda, kararla tarifeye dayanılarak karşı tarafa yüklenecek vekâlet ücretinin avukata ait olduğu belirtilmektedir. Anayasa Mahkemesinin anılan hükmün iptali talebiyle açılan davada verdiği 10/4/2019 tarihli ve E.2017/154, K.2019/18 sayılı kararında da ifade edildiği üzere anılan hüküm emredici değil, tamamlayıcı nitelikte bir hukuk kuralı olduğundan kişilerin özgür iradeleriyle düzenleyecekleri avukatlık sözleşmelerinde ücreti kararlaştırırken dava sonunda karşı tarafa yüklenecek vekâlet ücretinin avukatlık ücretine dâhil edilip edilmeyeceği hususunu gözeterek düzenleme

yapmaları mümkündür (bkz. anılan kararda § 16). Bu bağlamda katılan ya da sanık konumundaki taraf ceza yargılaması sonucunda verilen hüküm veya kararın türüne göre yürürlükteki tarife uyarınca lehine yaklaşık ne kadar avukatlık ücretine hükmedilebileceğini de öngörerek avukatıyla imzaladığı sözleşmeyi buna göre şekillendirebilmektedir.

22. Hükmün verilmesine iddia, savunma ve yargılama makamlarının birlikte katılmasını ve bütün süjelerin düşüncelerini karşılıklı olarak bildirmelerini ifade eden kolektif yargılama, daha etkili ve güvenceli bir yargılamanın yapılmasını sağladığı gibi maddi gerçeğe ulaşmak bakımından da büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda kuralla ceza yargılamasında gerek katılanın gerekse sanığın avukat yardımı almasının desteklenerek onların bir avukatın hukuki yardımıyla soruşturma veya kovuşturma sürecine daha aktif bir şekilde dâhil olmasının, böylece muhakemenin seyrine yön vermesine ve etki etmesine imkân tanımak suretiyle daha etkili ve güvenceli bir yargılamanın yapılmasının ve maddi gerçeğin daha sağlıklı şekilde ortaya çıkmasının sağlanmasının amaçlandığı anlaşılmaktadır. Bu açıdan bakıldığında kuralın etkili ve güvenceli bir ceza yargılaması yapılması amacına yönelik olduğu görülmektedir.

23. Diğer yandan kişinin avukatlık sözleşmesi çerçevesinde hukuki yardımından faydalandığı avukata hangi miktarda ücret ödeyeceği kendisinin ve avukatının ortak iradeleriyle imzaladıkları avukatlık sözleşmesinde kanunla belirlenen sınırlar dahilinde belirlenmektedir. Dolayısıyla her bir sözleşmenin kendi subjektif koşulları çerçevesinde şekillenen bu ücretin çok yüksek miktarlara tekabül ettiği durumlar da söz konusu olabilir.

24. Yargılama sonucunda haklılık durumuna göre ödenmesi gereken avukatlık ücretinin tayininde avukatlık sözleşmesinde yer alan miktarın esas alınmasının objektif olarak önceden kestirilemeyen, her kişi yönünden farklı uygulanabilecek, dolayısıyla belirsiz ve öngörülemez miktarların ortaya çıkmasına yol açacağı açıktır. Ayrıca bu yöndeki bir uygulama, özellikle sözleşme ücretlerinin çok yüksek belirlendiği durumlarda yargılama giderleri üzerine yükletilen kişi açısından ağır ve katlanılamaz bir külfet oluşturabilecektir.

25. Bu açıdan bakıldığında da kuralın yargılama gideri olarak hükmedilecek avukatlık ücretinin tayininde esas alınacak meblağın objektif olarak belirli, öngörülebilir ve ekonomik yönden onun üzerinde çok ağır ve ciddi bir etki yaratmayacak, adalet ve hakkaniyet duygusunu zedelemeyecek makul bir miktar olmasının sağlanmasını amaçladığı anlaşılmaktadır.

26. Katılanın ve sanığın hukuki yardım almak için yaptıkları masrafın yargılama sonucuna göre ücret tarifesi uyarınca belirlenen kısmının yargılama gideri olarak karşılanıyor olmasının onların avukatın hukuki yardımından faydalanmasını kolaylaştırıcı yönde bir etkisinin bulunmadığı söylenemez. Diğer yandan yargılama gideri olarak hükmedilecek avukatlık ücretinin belirlenmesinde objektif bir tarifenin esas alınması ise belirliliği, öngörülebilirliği ve adaleti sağlayıcı nitelikte olduğundan ulaşılmak istenen söz konusu amaçlar yönünden kuralın elverişli ve gerekli olduğu sonucuna varılmaktadır.

27. Kuralda öngörülen düzenlemenin sanık bakımından iki yönü bulunmaktadır. İlk olarak sanık ceza yargılamasında hakkında cezaya veya güvenlik tedbirine hükmedilmesi ya da hükmün açıklanmasının geri bırakılması veya cezanın ertelenmesine ilişkin karar verilmesi hâlinde şayet katılan ceza yargılaması sürecinde avukatlık sözleşmesi çerçevesinde avukat yardımından yararlanmış ise yargılama gideri kapsamında asgari ücret tarifesine göre belirlenen vekâlet ücreti tutarını sanık katılana ödemek zorunda kalmaktadır.

28. İkinci olarak ise sanığın beraat etmesi hâlinde kendisi lehine hükmedilerek Hazineye yükletilecek vekâlet ücreti tutarı asgari ücret tarifesinde gösterilen miktarı geçememektedir. Başka bir anlatımla sanık, yargılama sonunda beraat kararı verildiği hâlde bu yargılama sebebiyle hukuki yardımına başvurduğu avukata sözleşme gereği ödediği vekâlet ücretinin tarifeyi aşan kısmına yargılama gideri olarak kendisi katlanmak durumunda kalmaktadır. Dolayısıyla kuralda öngörülen düzenlemenin orantılı olup olmadığı değerlendirilirken tüm bu hususların ayrı ayrı ele alınması gerekmektedir.

29. Yargılama giderlerinin ödenmesi ceza yargılaması sürecinde değil yargılamanın bitmesinden sonra karara bağlanmaktadır. Bu durumda ceza yargılaması sonucunda sanığın mahkûm olması, yargılamaya konu

fiili gerçekleştirmesi sebebiyle katılanın yargılama sürecine dâhil olmak durumunda kalmasına ve bu süreçte kendisini avukatla temsil ettirmek için avukatlık sözleşmesi yapmasına sebebiyet veren kişi olduğu anlamına gelmektedir. Dolayısıyla katılanın suç işleyen failin tespit edilerek cezalandırılması amacıyla almak durumunda kaldığı hukuki yardım için avukata yaptığı ödemenin, buna sebebiyet veren sanıktan tahsil edilmesi doğaldır.

30. Kural uyarınca sanık, katılanın avukatlık sözleşmesine istinaden avukata ödediği ücretin tamamını değil belirli bir kısmını ödemekle yükümlü tutulmaktadır. Ödemekle yükümlü tutulduğu bu miktar ise önceden hazırlanarak ilan edilen ve herkes için eşit olarak uygulanan tarifede öngörülen usul ve esaslar çerçevesinde tespit edilmektedir. Bu itibarla kuralda öngörülen düzenlemenin, kuralın amacı dışında keyfî olarak kullanılmasını önleyecek güvenceleri sağladığı görülmektedir.

31. Diğer yandan beraat etmesi hâlinde de sanık lehine tarifeye göre hükmedilen avukatlık ücreti Hazineden tahsil edilebilmekte, tahsiline imkân tanınan bu miktar da yine yukarıda ifade edildiği gibi önceden hazırlanarak ilan edilen ve herkes için eşit olarak uygulanan usul ve esaslar çerçevesinde objektif olarak tespit edilmektedir. Dolayısıyla kural bu yönüyle de amacı dışında keyfî olarak kullanılmasını önleyecek güvenceleri sağlamaktadır. Ayrıca daha önce de belirtildiği üzere sanık, beraat etmesi hâlinde yürürlükteki tarifeye göre lehine yaklaşık ne kadar avukatlık ücretinin yargılama gideri olarak hükmedilebileceğini bilerek avukatıyla imzaladığı sözleşme kapsamındaki ücreti belirlerken iradesini buna göre şekillendirme fırsatına sahip olmaktadır.

32. Bu itibarla kuralla korunmak istenen hukuki değerler ve elde edilmek istenen kamusal yarar karşısında sanığa makul olmayan, orantısız bir külfet yüklenmediği, dolayısıyla kuralın ölçülülük ilkesine aykırı olmadığı sonucuna varılmıştır.

33. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 2. maddesine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 36. ve 135. maddelerine de aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa'nın 2. maddesi

yönünden yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa'nın 36. ve 135. maddeleri yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

IV. HÜKÜM

4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 324. maddesinin 19/3/1969 tarihli ve 1136 sayılı Kanun'un 2/5/2001 tarihli ve 4667 sayılı Kanun'un 76. maddesiyle değiştirilen 163. maddesi yönünden incelenen (1) numaralı fıkrasında yer alan "…*tarifesine göre ödenmesi gereken avukatlık ücretleri*…" ibaresinin;

A. Esas incelemesinin sanık yönünden yapılmasına,

B. 1136 sayılı Kanun'un 163. maddesi ile sanık yönünden Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE,

8/9/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN	Başkanvekili Kadir ÖZKAYA	Üye Muammer TOPAL
Üye M. Emin KUZ	Üye Rıdvan GÜLEÇ	Üye Recai AKYEL
Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ	Üye Yıldız SEFERİNOĞLU	Üye Selahaddin MENTEŞ
Üye İrfan FİDAN	Üye Kenan YAŞAR	

Esas Sayısı : 2021/118
Karar Sayısı : 2022/98
Karar Tarihi : 8/9/2022

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Hatay 6. Asliye Ceza Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU: 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 193. maddesine 25/5/2005 tarihli ve 5353 sayılı Kanun'un 28. maddesiyle eklenen (2) numaralı fıkranın Anayasa'nın 36. ve 38. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebidir.

OLAY: Sanık hakkında kasten yaralama ve hakaret suçlarından açılan davada itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptali için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN VE İLGİLİ GÖRÜLEN KANUN HÜKÜMLERİ

A. İptali İstenen Kanun Hükmü

Kanun'un itiraz konusu kuralın da yer aldığı 193. maddesi şöyledir:

"*Sanığın duruşmada hazır bulunmaması*

Madde 193 – (1) Kanunun ayrık tuttuğu hâller saklı kalmak üzere, hazır bulunmayan sanık hakkında duruşma yapılmaz. Gelmemesinin geçerli nedeni olmayan sanığın zorla getirilmesine karar verilir.

(2) *(Ek: 25/5/2005 - 5353/28 md.)* ***Sanık hakkında, toplanan delillere göre mahkûmiyet dışında bir karar verilmesi gerektiği kanısına varılırsa, sorgusu yapılmamış olsa da dava yokluğunda bitirilebilir.***"

B. İlgili Görülen Kanun Hükmü

Kanun'un 223. maddesi şöyledir:

"Duruşmanın sona ermesi ve hüküm

Madde 223 – (1) Duruşmanın sona erdiği açıklandıktan sonra hüküm verilir. Beraat, ceza verilmesine yer olmadığı, mahkûmiyet, güvenlik tedbirine hükmedilmesi, davanın reddi ve düşmesi kararı, hükümdür.

(2) Beraat kararı;

a) Yüklenen fiilin kanunda suç olarak tanımlanmamış olması,

b) Yüklenen suçun sanık tarafından işlenmediğinin sabit olması,

c) Yüklenen suç açısından failin kast veya taksirinin bulunmaması,

d) Yüklenen suçun sanık tarafından işlenmesine rağmen, olayda bir hukuka uygunluk nedeninin bulunması,

e) Yüklenen suçun sanık tarafından işlendiğinin sabit olmaması,

Hallerinde verilir.

(3) Sanık hakkında;

a) Yüklenen suçla bağlantılı olarak yaş küçüklüğü, akıl hastalığı veya sağır ve dilsizlik hali ya da geçici nedenlerin bulunması,

b) (Değişik: 25/5/2005 - 5353/30 md.) Yüklenen suçun hukuka aykırı fakat bağlayıcı emrin yerine getirilmesi suretiyle veya zorunluluk hali ya da cebir veya tehdit etkisiyle işlenmesi,

c) Meşru savunmada sınırın heyecan, korku ve telaş nedeniyle aşılması,

d) Kusurluluğu ortadan kaldıran hataya düşülmesi,

Hallerinde, kusurunun bulunmaması dolayısıyla ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilir.

(4) İşlenen fiilin suç olma özelliğini devam ettirmesine rağmen;

a) Etkin pişmanlık,

b) Şahsî cezasızlık sebebinin varlığı,

c) Karşılıklı hakaret,

d) İşlenen fiilin haksızlık içeriğinin azlığı,

Dolayısıyla, faile ceza verilmemesi hallerinde, ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilir.

(5) Yüklenen suçu işlediğinin sabit olması halinde, sanık hakkında mahkûmiyet kararı verilir.

(6) Yüklenen suçu işlediğinin sabit olması halinde, belli bir cezaya mahkûmiyet yerine veya mahkûmiyetin yanı sıra güvenlik tedbirine hükmolunur.

(7) Aynı fiil nedeniyle, aynı sanık için önceden verilmiş bir hüküm veya açılmış bir dava varsa davanın reddine karar verilir.

(8) Türk Ceza Kanununda öngörülen düşme sebeplerinin varlığı ya da soruşturma veya kovuşturma şartının gerçekleşmeyeceğinin anlaşılması hallerinde, davanın düşmesine karar verilir. Ancak, soruşturmanın veya kovuşturmanın yapılması şarta bağlı tutulmuş olup da şartın henüz gerçekleşmediği anlaşılırsa; gerçekleşmesini beklemek üzere, durma kararı verilir. Bu karara itiraz edilebilir.

(9) Derhâl beraat kararı verilebilecek hâllerde durma, düşme veya ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilemez.

(10) Adlî yargı dışındaki bir yargı merciine yönelik görevsizlik kararı kanun yolu bakımından hüküm sayılır."

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Engin YILDIRIM, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ, Basri BAĞCI ve İrfan FİDAN'ın katılımlarıyla 4/11/2021 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

2. Başvuru kararı ve ekleri, Raportör Aydın AYGÜN tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu ve ilgili görülen kanun hükümleri, dayanılan ve ilgili görülen Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Anlam ve Kapsam

3. 5271 sayılı Kanun'un 193. maddesinin itiraz konusu (2) numaralı fıkrasında, toplanan delillere göre sanık hakkında mahkûmiyet dışında bir karar verilmesi gerektiği kanısına varılırsa sanığın sorgusu yapılmamış olsa da davanın yokluğunda bitirilebileceği öngörülmüştür.

4. Anılan Kanun'un 223. maddesinin (1) numaralı fıkrasında ceza yargılaması sonunda verilebilecek hükümlerin nelerden ibaret olduğu sayılmıştır. Buna göre mahkûmiyet dışındaki hükümler; beraat, ceza verilmesine yer olmadığı, güvenlik tedbirine hükmedilmesi, davanın reddi ve davanın düşmesi kararlarıdır.

5. Beraat kararları söz konusu maddenin (2) numaralı fıkrasında düzenlenmiştir. Buna göre (a) yüklenen fiilin kanunda suç olarak düzenlenmemiş olması, (b) suçun sanık tarafından işlenmediğinin sabit olması, (c) yüklenen suç açısından sanığın kast veya taksirinin bulunmaması, (d) yüklenen suç sanık tarafından işlenmesine rağmen olayda hukuka uygunluk nedeninin bulunması, (e) yüklenen suçun sanık tarafından işlendiğinin sabit olmaması hâllerinde sanık hakkında beraat kararı verilir.

6. Ceza verilmesine yer olmadığı kararlarına ilişkin düzenlemeler ise aynı maddenin (3) ve (4) numaralı fıkralarında yer almaktadır. Bu kapsamda (3) numaralı fıkrada *eylem sabit olmasına rağmen kusur bulunmaması* nedeniyle sanık hakkında ceza verilmeyen hâller; (4) numaralı fıkrada da işlenen *fiilin suç olma özelliği devam etmesine -kusur bulunmasına- rağmen* ceza verilmeyen hâller düzenlenmiştir. Maddenin (3) numaralı fıkrası hükmüne göre (a) isnat edilen suçla bağlantılı olarak yaş küçüklüğü, akıl hastalığı, sağır ve dilsizlik hâli veya geçici nedenlerin bulunması, (b) yüklenen suçun hukuka aykırı fakat bağlayıcı emrin yerine getirilmesi suretiyle veya zorunluluk hâli ya da cebir veya tehdit etkisiyle işlenmesi, (c) meşru savunmada sınırın heyecan, korku ve telaş nedeniyle aşılması, (d) kusurluluğu ortadan kaldıran hataya düşülmesi hâllerinde sanık kusurlu olarak kabul edilmez ve cezalandırılmaz. Aynı maddenin (4) numaralı fıkrasına göre ise fiilin suç olma özelliği devam etmesine rağmen (a) etkin pişmanlık, (b) şahsi cezasızlık sebebinin varlığı, (c) karşılıklı hakaret, (d) işlenen fiilin haksızlık içeriğinin azlığı dolayısıyla faile ceza verilememesi nedeniyle ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilir. Diğer bir ifadeyle anılan fıkraya göre sanık tarafından işlenen suç ceza mahkemesince sabit bulunmasına rağmen fıkrada sayılan cezasızlık hâllerinden birinin varlığı nedeniyle fail cezalandırılamaz.

7. Anılan maddenin (6) numaralı fıkrasında isnat edilen suçun sanık tarafından işlendiğinin sabit olması hâlinde sanık hakkında sadece veya mahkûmiyet kararıyla birlikte bir güvenlik tedbirine hükmedileceği belirtilmiştir. Hangi hâllerde güvenlik tedbirine karar verilebileceği ceza kanunlarında düzenlenmiş olup bu kapsamda 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda yer alan çocuklara özgü güvenlik tedbirleri (mad. 56), akıl hastalarına özgü güvenlik tedbirleri (mad. 57) bazı güvenlik tedbirlerine örnek olarak gösterilebilir.

8. Aynı eylem nedeniyle aynı sanık hakkında daha önce verilmiş bir hüküm veya açılmış bir dava bulunması hâlinde 5271 sayılı Kanun'un 223. maddesinin (7) numaralı fıkrasına göre mahkeme davayı reddeder. 5237 sayılı Kanun'daki düşme sebepleri ile soruşturma veya kovuşturması şarta bağlanan hâllerde bu şartın gerçekleşmeyeceğinin anlaşılması hâlinde ise aynı maddenin (8) numaralı fıkrasına göre davanın düşmesine karar verilir.

9. İtiraz konusu kural uyarınca sorgusu yapılmadan da sanık hakkında beraat veya ceza verilmesine yer olmadığı kararlarının verilmesi ya da

güvenlik tedbirlerine hükmedilmesi yahut davanın reddine veya düşmesine karar verilmesi mümkündür.

B. İtirazın Gerekçesi

10. Başvuru kararında özetle; itiraz konusu kural uyarınca sanığın sorgusu yapılmadan ceza verilmesine yer olmadığı, güvenlik tedbirine, davanın reddine ve düşmesine karar verilebileceği, ceza verilmesine yer olmadığına ve güvenlik tedbirine dair kararların fiilin ya da suçun işlendiğinin sabit olması hâlinde verilen kararlar olduğu gözetildiğinde sorgusu yapılmadan sanık hakkında anılan kararların verilmesi suretiyle yargılamanın sanığın yokluğunda bitirilmesinin adil yargılanma hakkı ve masumiyet karinesiyle bağdaşmadığı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 36. ve 38. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

C. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

11. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 13. maddesi yönünden de incelenmiştir.

12. Anayasa'nın 36. maddesinde herkesin iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Anılan maddede yapılan değişikliğin gerekçesinde, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılama hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasındaki hakkaniyete uygun yargılama kavramından hareket ederek adil yargılanma hakkının gereklerini saptamıştır. Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrası kapsamında adil yargılanma hakkının gereklerinden birinin de duruşmada hazır bulunma hakkı olduğunu birçok kararında ifade etmiştir. Dolayısıyla Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının duruşmada hazır bulunma hakkını da kapsadığının kabul edilmesi gerekir (*Emrah Yayla* [GK], B. No: 2017/38732, 6/2/2020, § 59).

13. Tarafların duruşmada hazır bulunma hakkı hem savunma hakkının etkin bir şekilde kullanılmasını sağlamakta hem de silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine işlerlik kazandırmaktadır. Anılan

hak, sadece duruşmada hazır bulunmayı değil duruşma sürecini dinlemeyi, takip etmeyi, iddia/savunmaları destekleyecek şeyleri ileri sürmeyi de içerir. Dolayısıyla duruşmada hazır bulunma hakkının tarafların yargılamaya etkili katılmaları ile doğrudan ilişkisi vardır (*Emrah Yayla* [GK], § 60).

14. Ceza yargılamasında savunma hakkının güvence altına alınması, hukuk devletinin temel ilkelerindendir. Savunma, ceza adaletinin hakkaniyete uygun olarak gerçekleşmesini sağlayan unsurlardan biridir (AYM, E.2018/73, K.2019/65, 24/07/2019, § 18).

15. İtiraz konusu kural toplanan delillere göre mahkûmiyet dışında bir karar verilmesi kanısına varılması durumunda sanığın sorgusu yapılmadan davanın yokluğunda bitirilebileceğini öngörmek suretiyle duruşmada hazır bulunma ve savunma hakkına, dolayısıyla adil yargılanma hakkına bir sınırlama getirmektedir.

16. Anayasa'nın 13. maddesinde "*Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.*" hükmüne yer verilmiştir. Buna göre adil yargılanma hakkına getirilen sınırlamanın kanunla yapılması, Anayasa'da öngörülen sınırlama sebebine ve ölçülülük ilkesine uygun olması gerekir.

17. Anayasa'nın anılan maddesi hak ve özgürlüklerin ancak kanunla sınırlanabileceğini temel bir kural olarak benimsemiştir. Buna göre adil yargılanma hakkına yapılan sınırlamalarda dikkate alınacak öncelikli ölçüt, sınırlamanın kanunla yapılmasıdır. Ancak Anayasa Mahkemesinin sıkça vurguladığı gibi temel hakları sınırlayan kanunun şeklen var olması yeterli olmayıp yasal kuralların keyfîliğe izin vermeyecek şekilde belirli, ulaşılabilir ve öngörülebilir düzenlemeler niteliğinde olması gerekir.

18. Esasen temel hakları sınırlayan kanunun bu niteliklere sahip olması, Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye bağlanan hukuk devleti ilkesinin de bir gereğidir. Hukuk devletinde kanuni düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesi

gerekir. Kanunda bulunması gereken bu nitelikler hukuki güvenliğin sağlanması bakımından da zorunludur. Zira bu ilke hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar (AYM, E.2015/41, K.2017/98, 4/5/2017, §§ 153, 154). Dolayısıyla Anayasa'nın 13. maddesinde sınırlama ölçütü olarak belirtilen kanunilik, Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye bağlanan hukuk devleti ilkesi ışığında yorumlanmalıdır.

19. Kuralla yargılama sürecinde toplanan delillere göre sanık hakkında mahkûmiyet hükmü dışında bir karar verilmesi kanaati oluşması hâlinde sanığın sorgusu yapılmadan yokluğunda davanın bitirilebileceği herhangi bir tereddütte yer bırakmayacak biçimde açık ve net olarak düzenlendiği görüldüğünden kuralın belirli, ulaşılabilir ve öngörülebilir nitelikte olduğu anlaşılmıştır. Bu yönüyle kuralın kanunilik şartını taşımadığı söylenemez.

20. Öte yandan Anayasa'nın 13. maddesi uyarınca temel hak ve özgürlüklere getirilen sınırlamanın Anayasa'da öngörülen sınırlama sebebine uygun olması gerekir. Anayasa'nın 36. maddesinde hak arama özgürlüğü için herhangi bir sınırlama nedeni öngörülmemiş olmakla birlikte özel sınırlama nedeni öngörülmemiş hakların da o hakkın doğasından kaynaklanan bazı sınırları olduğu kabul edilmektedir. Öte yandan Anayasa'nın başka maddelerinde yer alan hak ve özgürlükler ile devlete yüklenen ödevler, özel sınırlama sebebi gösterilmemiş hak ve özgürlüklere sınır teşkil edebilir (AYM, E.2018/99, K.2021/14, 3/3/2021, § 24).

21. Anayasa'nın 141. maddesinin dördüncü fıkrasında "*Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir.*" denilmek suretiyle davaların makul süre içinde bitirilmesi gerekliliği ifade edilmiştir. Bu ilke gereğince devlet, yargılamaların gereksiz yere uzamasını engelleyecek etkin önlemler almalıdır.

22. Bu kapsamda itiraz konusu kuralla toplanan delillere göre mahkûmiyet dışında bir hükümle sonuçlanacağı kanaatinin oluştuğu durumlarda yargılamaların bir an önce sonlandırılması suretiyle sanığın savunmasının alınması için gerçekleşecek yersiz gecikmelerin önüne geçilmesinin amaçlandığı anlaşılmıştır. Buna göre kuralın anayasal anlamda meşru bir amaca dayandığı sonucuna ulaşılmıştır.

23. Bununla birlikte söz konusu hak bağlamında getirilen sınırlamanın kanunilik ve meşru amaç şartlarını taşıması yeterli olmayıp aynı zamanda ölçülü olması da gerekir. Anayasa'nın 13. maddesinde güvence altına alınan *ölçülülük* ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. *Elverişlilik* öngörülen sınırlamanın ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, *gereklilik* ulaşılmak istenen amaç bakımından sınırlamanın zorunlu olmasını diğer bir ifadeyle aynı amaca daha hafif bir sınırlama ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, *orantılılık* ise hakka getirilen sınırlama ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir.

24. Ceza hukukunun toplumun kültürel, sosyal ve ekonomik hayatıyla yakından ilgili olması nedeniyle suç ve suçlulukla mücadele amacıyla ceza ve ceza muhakemesi alanında sistem tercihinde bulunulması devletin ceza siyaseti ile ilgilidir. İtiraz konusu kural toplanan delillere göre sanık hakkında mahkûmiyet dışında bir hüküm verileceği kanaatine varılması hâlinde sanığın sorgusu yapılmadan da davanın sanığın yokluğunda bitirilebileceğini öngörmekle davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasına yöneliktir. Belirli şartların gerçekleşmesi hâlinde sorgusu yapılmamış sanığın yokluğunda da davanın bitirilebilmesini hüküm altına alan kuralın ulaşılmak istenen amacın gerçekleştirilmesi bağlamında elverişli ve gerekli olmadığı söylenemez.

25. Kural, toplanan delillere göre sanık hakkında mahkûmiyet dışında bir karar verilmesi gerektiği kanısına varılması hâlinde sanığın sorgusu yapılmamış olsa da yargılamanın sanığın yokluğunda bitirilebilmesine imkân vermektedir. Diğer bir ifade ile sorgu yapılmamış olsa bile toplanan delillere göre sanığın yokluğunda yargılama tamamlanabilecektir. Ceza yargılamasında mahkûmiyet dışındaki kararların nelerden ibaret olduğu Kanun'un 223. maddesinde belirtilmiştir (bkz. §§ 4-9). Kural, mahkûmiyet dışındaki kararlar yönünden bir ayrım yapmaksızın bu kararların tamamına ilişkin bir düzenleme içermektedir.

26. Mahkûmiyet dışındaki kararlar nazara alındığında hukuki nitelikleri gereği ceza verilmesine yer olmadığı ve/veya güvenlik tedbirlerine hükmedilmesi kararlarının üzerinde durulmalıdır. Söz konusu kararların verilebilmesi için atfedilen fiilin sanık tarafından icra edildiğinin sabit

olması zorunludur. Başka bir ifadeyle iddianame ile isnat olunan fiilin sanık tarafından gerçekleştirildiğinin kovuşturma sırasında tespit edilmesi gerekir. Sanığın isnat edilen fiili işlediğinin tespit edilmesi ise sanığın iddianameye konu haksızlığı gerçekleştirdiği, ancak Kanun'da sayılan sebeplerin (bkz. §§ 6, 7) varlığı nedeniyle cezalandırılmadığı anlamına gelir. Suçun işlendiğinin sabit görüldüğü ancak ceza verilmesine yer olmadığı kararlarına hükmedildiği durumlarda sanığın Anayasa'nın 38. maddesinde öngörülen *masumiyeti* ortadan kalkmaktadır. Güvenlik tedbirlerine hükmedildiğinde ise sanık -masumiyetinin ortadan kalkması dışında- ayrıca yaptırıma maruz kalmaktadır.

27. İsnat edilen fiili işlediğinin mahkemece tespit edilmesi ve sonucunda ceza verilmesine yer olmadığına ya da güvenlik tedbirine hükmedilmesi durumunda da hakkında 5271 sayılı Kanun'un 223. maddesinin (5) numaralı fıkrasında düzenlenen mahkûmiyet hükmü gibi bir sonuç doğurmamakla birlikte sanığın işlediği fiilden dolayı hukuki olarak sorumluluğu devam edebilmektedir. Dolayısıyla mahkeme tarafından sanığın eylemi veya suçu işlediğinin tespit edildiği hâllerde kurulan mahkûmiyet dışındaki hüküm nedeniyle sanık başka yönlerden dezavantajlı konuma düşebilmektedir. Sanık hakkında böyle sonuçlar ihtiva edebilen mahkûmiyet dışındaki bu tür kararlar bakımından sanığın sorgusu yapılmaksızın davanın bitirilebilmesine imkân tanınması adil yargılanma hakkına orantısız, dolayısıyla ölçüsüz bir sınırlama getirmektedir.

28. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 13. ve 36. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

Kural Anayasa'nın 13. ve 36. maddelerine aykırı görülerek iptal edildiğinden Anayasa'nın 38. maddesi yönünden ayrıca incelenmemiştir.

IV. İPTAL KARARININ YÜRÜRLÜĞE GİRECEĞİ GÜN SORUNU

29. Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrasında "*Kanun, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü ya da bunların hükümleri, iptal kararlarının Resmî Gazetede yayımlandığı tarihte yürürlükten kalkar. Gereken hallerde Anayasa Mahkemesi iptal hükmünün*

yürürlüğe gireceği tarihi ayrıca kararlaştırabilir. Bu tarih, kararın Resmî Gazetede yayımlandığı günden başlayarak bir yılı geçemez." Denilmekte, 6216 sayılı Kanun'un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrasında da bu kural tekrarlanarak Mahkemenin gerekli gördüğü hâllerde Resmî Gazete'de yayımlandığı günden başlayarak iptal kararının yürürlüğe gireceği tarihi bir yılı geçmemek üzere ayrıca kararlaştırabileceği belirtilmiştir.

30. 5271 sayılı Kanun'un 193. maddesine 25/5/2005 tarihli ve 5353 sayılı Kanun'un 28. maddesiyle eklenen (2) numaralı fıkranın iptal edilmesi nedeniyle doğacak hukuksal boşluk kamu yararını ihlal edecek nitelikte görüldüğünden Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrasıyla 6216 sayılı Kanun'un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince iptal hükmünün kararın Resmî Gazete'de yayımlanmasından başlayarak altı ay sonra yürürlüğe girmesi uygun görülmüştür.

V. HÜKÜM

4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 193. maddesine 25/5/2005 tarihli ve 5353 sayılı Kanun'un 28. maddesiyle eklenen (2) numaralı fıkranın Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, iptal hükmünün, Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince KARARIN RESMÎ GAZETE'DE YAYIMLANMASINDAN BAŞLAYARAK ALTI AY SONRA YÜRÜRLÜĞE GİRMESİNE 8/9/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN	Başkanvekili Kadir ÖZKAYA	Üye Muammer TOPAL
Üye M. Emin KUZ	Üye Rıdvan GÜLEÇ	Üye Recai AKYEL
Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ	Üye Yıldız SEFERİNOĞLU	Üye Selahaddin MENTEŞ
Üye İrfan FİDAN	Üye Kenan YAŞAR	

Esas Sayısı : 2022/54
Karar Sayısı : 2022/99
Karar Tarihi : 8/9/2022

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi 4. İdari Dava Dairesi

İTİRAZIN KONUSU: 4/11/1981 tarihli ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun;

A. 54. maddesinin (a) bendinin,

B. 65. maddesinin (a) fıkrasının (9) numaralı alt bendinde yer alan *"… ile öğrencilerin…"* ibaresinin,

Anayasa'nın 2., 7. ve 42. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine karar verilmesi talebidir.

OLAY: Davacı hakkında verilen yükseköğretim kurumundan çıkarma cezasının iptali talebiyle açılan davada itiraz konusu kuralların Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptalleri için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKÜMLERİ

Kanun'un;

1. İtiraz konusu kuralın da yer aldığı 54. maddesi şöyledir:

"Öğrencilerin disiplin işleri:

Madde 54 – Soruşturma, yetkiler ve cezalar:

a. Yükseköğretim kurumları içinde veya dışında yükseköğretim öğrenciliği sıfatına, onur ve şerefine aykırı harekette bulunan, öğrenme

ve öğretme hürriyetini, doğrudan doğruya veya dolaylı olarak kısıtlayan, kurumların sükün, huzur ve çalışma düzenini bozan, boykot, işgal ve engelleme gibi eylemlere katılan, bunları teşvik ve tahrik eden, yükseköğretim mensuplarının şeref ve haysiyetine veya şahıslarına tecavüz eden veya saygı dışı davranışlarda bulunan ve anarşik veya ideolojik olaylara katılan veya bu olayları tahrik ve teşvik eden öğrencilere; eylem başka bir suçu oluştursa bile ayrıca uyarma, kınama, bir haftadan bir aya kadar veya bir veya iki yarıyıl için kurumdan uzaklaştırma veya yükseköğretim kurumundan çıkarma cezaları verilir.

b. Bir fakülte, enstitü veya yüksekokulun içinde veya dışında öğrencilerin işlemiş oldukları disiplin suçlarından dolayı soruşturma yapmaya ve doğrudan gerekli cezayı vermeye veya disiplin kuruluna sevketmeye ilgili fakülte dekanı, enstitü veya yüksekokul müdürü yetkilidir.

c. Disiplin soruşturmasına, olay öğrenilince derhal başlanılır ve soruşturma en geç onbeş gün içinde sonuçlandırılır.

d. Hakkında kovuşturma yapılan öğrenciye sözlü veya yazılı savunma hakkı verilir. Tanınan süre içinde savunma yapmayan öğrenci bu hakkından vazgeçmiş sayılır.

e. Disiplin cezaları, ilgili öğrenciye yazı ile bildirilir. Durum, öğrenciye burs veya kredi veren kuruluşa ve Yükseköğretim Kuruluna duyurulur. Yükseköğretim kurumundan çıkarma kararlarına karşı onbeş gün içinde üniversite yönetim kuruluna itiraz edilebilir. Cezalar öğrencinin dosyasına ve siciline işlenir.

f. Bu maddeye göre yapılacak işlemler sırasında gerekirse öğrenciye, bağlı bulunduğu öğretim kuruluşunda, ilan yoluyla tebligat yapılabilir.

g. Yükseköğretim kurumundan çıkarma kararı bütün yükseköğretim kurumlarına, Yükseköğretim Kurulu, emniyet makamları ve ilgili askerlik şubelerine bildirilir. (İptal ikinci cümle: Anayasa Mahkemesi'nin 28/4/2011 tarihli ve E.: 2009/59, K.: 2011/69 sayılı Kararı ile.)"

2. 65. maddesinin (a) fıkrasının itiraz konusu kuralın da yer aldığı (9) numaralı alt bendi şöyledir:

"Yönetmelikler:

Madde 65 –

a. Aşağıdaki hususlar Yükseköğretim Kurulu tarafından çıkarılacak yönetmeliklerle düzenlenir:

(…)

(9) Öğretim elemanları, memur ve diğer personel ***ile öğrencilerin*** *disiplin işlemleri, disiplin amirlerinin yetkileri ve disiplin kurullarının teşkili ve çalışması ile ilgili hususlar,*

(…)"

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Engin YILDIRIM, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ, İrfan FİDAN ve Kenan YAŞAR'ın katılımlarıyla 12/5/2022 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

2. Başvuru kararı ve ekleri, Raportör Hilal YAZICI tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu kanun hükümleri, dayanılan ve ilgili görülen Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Kanun'un 54. Maddesinin (a) Bendinin İncelenmesi

1. İtirazın Gerekçesi

3. Başvuru kararında özetle; itiraz konusu kuralda disiplin cezasını gerektiren eylemlerin soyut biçimde ifade edildiği, hangi eyleme hangi

disiplin cezasının uygulanacağı hususunun açık olmadığı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2., 7. ve 42. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

4. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 13. maddesi yönünden de incelenmiştir.

5. Kuralla yükseköğretim kurumları içinde veya dışında yükseköğretim öğrenciliği sıfatına, onur ve şerefine aykırı harekette bulunan, öğrenme ve öğretme hürriyetini doğrudan doğruya veya dolaylı olarak kısıtlayan, kurumların sükûn, huzur ve çalışma düzenini bozan, boykot, işgal ve engelleme gibi eylemlere katılan, bunları teşvik ve tahrik eden, yükseköğretim mensuplarının şeref ve haysiyetine veya şahıslarına tecavüz eden veya saygı dışı davranışlarda bulunan ve anarşik veya ideolojik olaylara katılan veya bu olayları tahrik ve teşvik eden öğrencilere; eylem başka bir suçu oluştursa bile ayrıca uyarma, kınama, bir haftadan bir aya kadar veya bir veya iki yarıyıl için kurumdan uzaklaştırma veya yükseköğretim kurumundan çıkarma cezalarının verileceği hüküm altına alınmıştır.

6. Anayasa'nın 42. maddesinin birinci fıkrasında kimsenin eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamayacağı belirtilmek suretiyle *eğitim ve öğrenim hakkı* herkes yönünden güvence altına alınmıştır.

7. Eğitim ve öğrenim hakkı, kamu ve özel eğitim kurumlarını kapsadığı gibi eğitimin ilk, orta ve yükseköğrenim seviyelerini de kapsar.

8. Anayasa'nın anılan maddesinin ikinci fıkrasında ise öğrenim hakkının kapsamının kanunla tespit edilip düzenleneceği belirtilerek bu hakkın mutlak olmadığı kabul edilmiştir.

9. Kural, yükseköğretim öğrencilerine gerçekleştirdikleri bazı eylemler nedeniyle belirli bir süre için kurumdan uzaklaştırma veya yükseköğretim kurumundan çıkarma cezaları da dâhil olmak üzere çeşitli disiplin cezalarının verilmesini öngördüğünden eğitim ve öğrenim hakkına bir sınırlama getirmektedir.

10. Anayasa'nın 13. maddesinde *"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."* denilmektedir.

11. Eğitim ve öğrenim hakkına sınırlama getirilirken temel hak ve özgürlüklerin sınırlanması rejimini düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesinin gözönünde bulundurulması gerekmektedir. Buna göre eğitim ve öğrenim hakkına sınırlama getiren düzenlemelerin Anayasa'nın anılan maddesi uyarınca öncelikle kanunla yapılması gerekir.

12. Bu çerçevede eğitim ve öğrenim hakkını sınırlamaya yönelik bir kanuni düzenlemenin şeklen var olması yeterli olmayıp kuralların keyfîliğe izin vermeyecek şekilde belirli, ulaşılabilir ve öngörülebilir düzenlemeler niteliğinde olması gerekir. Bir diğer ifadeyle kanunun kalitesi de kanunilik şartının sağlanıp sağlanmadığının tespitinde önem arz etmektedir (*Necmiye Çiftçi ve diğerleri*, B. No: 2013/1301, 30/12/2014, § 55).

13. Esasen temel hak ve özgürlükleri sınırlayan kanunun bu niteliklere sahip olması Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye alınan hukuk devleti ilkesinin de bir gereğidir. Hukuk devletinde kanuni düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesi gerekir. Kanunda bulunması gereken bu nitelikler hukuki güvenliğin sağlanması bakımından da zorunludur. Zira bu ilke hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar (AYM, E.2015/41, K.2017/98, 4/5/2017, §§ 153, 154). Dolayısıyla Anayasa'nın 13. maddesinde sınırlama ölçütü olarak belirtilen kanunilik, Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye alınan hukuk devleti ilkesi ışığında yorumlanmalıdır.

14. Kuralda yükseköğretim öğrencileri bakımından disiplin suçu teşkil eden eylemler ve uygulanabilecek disiplin cezaları gösterilmekle birlikte bu suç ve cezalar arasında herhangi bir ilişkilendirme yapılmadığı, diğer bir ifadeyle hangi eylemin hangi disiplin cezası ile cezalandırılacağının açık ve

net olarak gösterilmediği ya da bunun tespit edilmesine imkân sağlayacak herhangi bir ölçüt getirilmediği veyahut bu hususta kişiler ve idare açısından belirlilik ve öngörülebilirliği sağlayacak şekilde kanuni bir çerçeve oluşturulmadığı görülmektedir. Bu kapsamda idarenin, söz konusu eylemler ve cezalar için kuralda öngörülen sıralamayı gözetmekle de yükümlü tutulmadığı anlaşılmaktadır. Bu çerçevede, disiplin cezasını gerektiren eylemin gerçekleşmesi durumunda bir disiplin cezasının verilebileceği öngörülmekle birlikte bu ölçütün disiplin cezasının muhatapları açısından yeterli bir hukuki güvence sağlamadığı açıktır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. AYM, E.2021/16, K.2021/62, 22/9/2021, §§ 17, 18).

15. Buna göre kural, bireylerin hangi somut fiil ve olguya hangi hukuksal yaptırımın veya sonucun bağlandığını belirli bir açıklık ve kesinlikte öngörebilmelerine yasal çerçevede imkân tanımamaktadır. Bu itibarla eğitim ve öğrenim hakkına sınırlama getiren kuralın kanunilik şartını taşımadığı anlaşılmaktadır.

16. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 13. ve 42. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 2. ve 7. maddelerine de aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa'nın 13. ve 42. maddeleri yönünden yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa'nın 2. ve 7. maddeleri yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

B. Kanun'un 65. Maddesinin (a) Fıkrasının (9) Numaralı Alt Bendinde Yer Alan *"…ile öğrencilerin…"* İbaresinin İncelenmesi

1. Sınırlama Sorunu

17. 2547 sayılı Kanun'un 65. maddesinin (a) fıkrasının (9) numaralı alt bendinde öğretim elemanları, memur ve diğer personel ile öğrencilerin disiplin işlemleri, disiplin amirlerinin yetkileri ve disiplin kurullarının teşkili ve çalışması ile ilgili hususların Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tarafından çıkarılacak yönetmeliklerle düzenlenmesi öngörülmüş olup anılan bentte yer alan *"…ile öğrencilerin…"* ibaresi itiraz konusu kuralı oluşturmaktadır.

18. Belirtilen bentte öğrencilere ilişkin olarak yönetmelikle düzenlenmesi gereken konular disiplin işlemleri, disiplin amirlerinin yetkileri ve disiplin kurullarının teşkili ve çalışması ile ilgili hususlar şeklinde ayrı ayrı gösterilmiştir. Bu durumda somut başvuruya konu olan ve silahla yaralama eylemini gerçekleştirdiği gerekçesiyle öğrenciye disiplin cezası verilmesinden kaynaklanan uyuşmazlığın, bu hususlardan hangisinin kapsamında olduğunun tespit edilmesi gerekir.

19. Kanun'un 54. maddesinde yükseköğretim öğrencilerinin yükseköğretim kurumlarının içinde veya dışında işlemiş oldukları disiplin suçlarından dolayı soruşturma yapmaya ve ceza vermeye yetkili kişi veya kurumlar, disiplin soruşturmasına ilişkin usul ve esaslar, savunma hakkı, itiraz ve verilen disiplin cezasının sonuçlarına ilişkin düzenlemeler yer almaktadır. Dolayısıyla 65. maddenin (a) fıkrasının (9) numaralı alt bendinde ifade edilen öğrencilerin disiplin işlemleri, disiplin amirlerinin yetkileri ve disiplin kurullarının teşkili ve çalışması ile ilgili hususların her birinin Kanun'un 54. maddesinin ilgili bentlerinde gösterilen konulara karşılık geldiği, buna göre disiplin suç ve cezalarının düzenlendiği 54. maddenin (a) bendinin, 65 maddenin (a) fıkrasının (9) numaralı alt bendinde yer alan *"disiplin işlemleri…"* ve *"…ile ilgili hususlar…"* ibarelerinin kapsamında olduğu anlaşılmaktadır.

20. Diğer taraftan itiraz konusu kural olan *"…ile öğrencilerin…"* ibaresi aynı alt bentte yer alan *"disiplin işlemleri, disiplin amirlerinin yetkileri ve disiplin kurullarının teşkili ve çalışması ile ilgili hususlar"* ibareleri bakımından da geçerli ortak kural niteliğindedir. Bu itibarla *"…ile öğrencilerin…"* ibaresinin esas incelemesinin aynı alt bentte yer alan "*…disiplin işlemleri…"* ve *"…ile ilgili hususlar…"* ibareleri yönünden yapılması gerekmektedir.

2. İtirazın Gerekçesi

21. Başvuru kararında özetle; öğrencilerin disiplin suç ve cezalarına ilişkin hususların kanunla düzenlenmesi gerektiği, bu konulara ilişkin düzenleme yapma yetkisinin itiraz konusu kuralla idareye bırakılmış olmasının kanunilik ilkesiyle bağdaşmadığı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2. ve 7. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

3. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

22. İtiraz konusu kural, öğrencilerin disiplin işlemleri ile ilgili hususların YÖK tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenmesini öngörmektedir.

23. Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti; eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına saygılı, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adil bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuki güvenliği sağlayan, hukuk kurallarıyla kendini bağlı sayan ve yargı denetimine açık olan devlettir.

24. Hukuk devletinin temel unsurlarından biri de *belirlilik* ilkesidir. Bu ilkeye göre yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesi gerekir. Belirlilik ilkesi, hukuksal güvenlikle bağlantılı olup kişinin kanundan belirli bir kesinlik içinde hangi somut eylem ve olguya hangi hukuksal yaptırımın veya sonucun bağlandığını, bunların idareye hangi müdahale yetkisini verdiğini bilmesini zorunlu kılmaktadır. Kişi ancak bu durumda kendisine düşen yükümlülükleri öngörebilir ve davranışlarını ayarlayabilir. Hukuki güvenlik ilkesi bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar (AYM, E.2020/80, K.2021/34, 29/4/2021, § 25).

25. Anayasa'nın 7. maddesinde *"Yasama yetkisi Türk Milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisinindir. Bu yetki devredilemez."* denilmektedir. Yasama yetkisinin Türkiye Büyük Millet Meclisine (TBMM) ait olması ve bu yetkinin devredilememesi, kuvvetler ayrılığı ilkesinin bir gereğidir. Bu hükme yer veren Anayasa'nın 7. maddesinin gerekçesinde yasama yetkisinin parlamentoya ait olması *"demokrasi rejimini benimseyen siyasi rejimlerde kaçınılmaz bir durum"* olarak nitelendirilmiştir. Ayrıca, gerekçede *"Millet adına kanun koyma yetkisini yasama meclisi yerine getirir. Bu yetki devredilemez. Ancak, Anayasanın 99 ve 129 uncu maddeleri hükümleri saklıdır"* denilmek suretiyle bu ilkenin anlamı ve istisnaları belirtilmiştir. Madde gerekçesinden

de anlaşılacağı üzere, yasama yetkisinin devredilemezliği, esasen kanun koyma yetkisinin TBMM dışında başka bir organca kullanılamaması anlamına gelmektedir. Anayasa'nın 7. maddesi ile yasaklanan, kanun yapma yetkisinin devredilmesidir. (AYM, E.2011/42, K.2013/60, 9/5/2013; AYM, E.2021/73, K.2022/51, 21/4/2022, § 15).

26. Türevsel nitelikteki düzenleyici işlemler bakımından yürütmenin düzenleme yetkisi, sınırlı, tamamlayıcı ve bağımlı bir yetkidir. Bu nedenle temel ilkeleri belirlenmeksizin ve çerçevesi çizilmeksizin, yürütme organına düzenleme yetkisi veren bir kanun kuralı ile sınırsız, belirsiz, geniş bir alanın yürütmenin düzenlemesine bırakılması, Anayasa'nın belirtilen maddesine aykırılık oluşturur. Bununla birlikte yasama organının temel ilkeleri ve çerçeveyi kanunla belirlendikten sonra uzmanlık ve idare tekniğine ilişkin hususları yürütmeye bırakması, yasama yetkisinin devri olarak yorumlanamaz (AYM, E.2011/42, K.2013/60, 9/5/2013; E.2019/36, K.2021/15, 4/3/2021, § 57).

27. Anayasa'nın açıkça kanunla düzenlenmesini öngörmediği konularda kanunda genel ifadelerle düzenleme yapılarak ayrıntıların düzenlenmesinin yürütmenin türevsel nitelikteki düzenleyici işlemlerine bırakılması mümkündür. Anayasa'da münhasıran kanunla düzenleme yapılması öngörülmeyen konularda yasamanın asliliği ve Cumhurbaşkanlığı kararnameleri haricinde geçerli olan yürütmenin türevselliği ilkeleri gereği idari işlemlerin kanuna dayanması zorunluluğu vardır. Ancak bu durumda kanunda belirlenmesi gereken çerçeve, Anayasa'nın kanunla düzenlenmesini öngördüğü durumdakinden çok daha geniş olabilecektir (AYM, E.2018/91, K.2020/10, 19/2/2020, § 110; E.2019/36, K.2021/15, 4/3/2021, § 56).

28. Disiplin cezaları, kamu hizmetlerinin gereği gibi yürütülmesini sağlamak amacıyla öngörülmüş yapma veya yapmama biçiminde beliren davranış kurallarının ihlali hâlinde uygulanan idari yaptırımlardır. (AYM, E.2018/30, K.2018/94, 25/9/2018, § 16; E.2021/16, K.2021/62, 22/9/2021, § 12). Yükseköğretim öğrencilerine sunulan eğitim ve öğrenim hizmetinin gereği gibi yürütülmesini sağlamak amacıyla ihdas edilen disiplin suç ve cezaları öğrencilerin özel hayata saygı gösterilmesini isteme hakkı, ifade özgürlüğü, eğitim ve öğrenim hakkı gibi pek çok hak ve özgürlüğüne sınırlama getiren bir nitelik taşımaktadır. Bu itibarla disiplin suç ve cezaları sebebi veya sonucu itibarıyla çeşitli temel hak ve özgürlüklerin sınırlanması sonucunu

doğurabilir. Anayasa'nın 13. maddesi uyarınca temel hak ve özgürlüklerin sınırlanması ise ancak kanuni düzenlemelerle mümkündür.

29. Daha önce ifade edildiği üzere Anayasa'nın 13. maddesinde sınırlama ölçütü olarak belirtilen kanunilik ilkesi, 2. maddesinde güvenceye alınan hukuk devleti ilkesi ışığında yorumlanmalıdır. Bu durumun bir gereği olarak temel hak ve özgürlükleri sınırlamaya yönelik kanuni düzenlemelerin şeklen var olması yanında, keyfîliğe izin vermeyecek şekilde belirli, ulaşılabilir ve öngörülebilir düzenlemeler niteliğinde olması gerekir.

30. Kuralla yükseköğretim öğrencilerinin disiplin işlemleri ile ilgili hususların düzenlenmesi yetkisi YÖK'e verilmiş ancak Kanun'un 54. maddesinin (a) fıkrasında düzenlenen disiplin suç ve cezalarına işaret ettiği anlaşılan disiplin işlemleri ile ilgili hususlar belirli bir açıklık ve kesinlikte ortaya konulmamıştır.

31. Kural, disiplin cezası gerektiren eylemlerle disiplin cezalarının belirlendiği ancak disiplin suç ve cezaları arasında yeterli bağlantının kurulmadığı bir alanda idareye söz konusu alanın yönetmelikle düzenlenmesi yetkisini vermektedir. Bu durumda, ilgililerin hangi somut fiil ve olguya hangi hukuksal yaptırımın veya sonucun uygulanacağını belirli bir açıklık ve kesinlikte öngörebilmelerine yasal çerçevede imkân tanıyacak şekilde belirliliğe sahip olmayan düzenlemelerle idareye verilen yetkinin çerçevesinin çizildiği söylenemez.

32. Bu itibarla kural belirlilik ve yasama yetkisinin devredilemezliği ilkeleriyle bağdaşmamaktadır.

33. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 2. ve 7. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

IV. İPTAL KARARININ YÜRÜRLÜĞE GİRECEĞİ GÜN SORUNU

34. Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrasında *"Kanun, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü ya da bunların hükümleri, iptal kararlarının Resmî Gazetede yayımlandığı tarihte yürürlükten kalkar. Gereken hallerde Anayasa Mahkemesi iptal hükmünün*

yürürlüğe gireceği tarihi ayrıca kararlaştırabilir. Bu tarih, kararın Resmî Gazetede yayımlandığı günden başlayarak bir yılı geçemez." denilmekte; 6216 sayılı Kanun'un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrasında da bu kural tekrarlanarak, Mahkemenin gerekli gördüğü hâllerde Resmî Gazete'de yayımlandığı günden başlayarak iptal kararının yürürlüğe gireceği tarihi bir yılı geçmemek üzere ayrıca kararlaştırabileceği belirtilmektedir.

35. 2547 sayılı Kanun'un 54. maddesinin (a) bendi ile 65. maddesinin (a) fıkrasının (9) numaralı alt bendinde yer alan *"…ile öğrencilerin…"* ibaresinin aynı alt bentte yer alan *"…disiplin işlemleri..."* ve *"…ile ilgili hususlar…"* ibareleri yönünden iptali nedeniyle doğacak hukuksal boşluk kamu yararını ihlal edecek nitelikte görüldüğünden Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrasıyla 6216 sayılı Kanun'un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince iptal hükmünün kararın Resmî Gazete'de yayımlanmasından başlayarak dokuz ay sonra yürürlüğe girmesi uygun görülmüştür.

V. HÜKÜM

4/11/1981 tarihli ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun;

A. 54. maddesinin (a) bendinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE,

B. 65. maddesinin (a) fıkrasının (9) numaralı alt bendinde yer alan *"... ile öğrencilerin..."* ibaresinin;

1. Esasına ilişkin incelemenin aynı alt bentte yer alan*"...disiplin işlemleri..."* ve *"…ile ilgili hususlar..."* ibareleri yönünden yapılmasına,

2. Aynı alt bentte yer alan *"...disiplin işlemleri..."* ve *"…ile ilgili hususlar..."* ibareleri yönünden Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, iptal hükmünün, Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince KARARIN RESMÎ GAZETE'DE YAYIMLANMASINDAN BAŞLAYARAK DOKUZ AY SONRA YÜRÜRLÜĞE GİRMESİNE,

8/9/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN	Başkanvekili Kadir ÖZKAYA	Üye Muammer TOPAL
Üye M. Emin KUZ	Üye Rıdvan GÜLEÇ	Üye Recai AKYEL
Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ	Üye Yıldız SEFERİNOĞLU	Üye Selahaddin MENTEŞ
Üye İrfan FİDAN	Üye Kenan YAŞAR	

Esas Sayısı : 2022/56
Karar Sayısı : 2022/100
Karar Tarihi : 8/9/2022

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Çorum 3. Ağır Ceza Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU: 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 158. maddesinin (2) numaralı fıkrasında yer alan "*…yukarıdaki fıkra hükmüne göre…*" ibaresinin Anayasa'nın 2. maddesine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebidir.

OLAY: Sanıkların dolandırıcılık suçundan cezalandırılmaları talebiyle açılan davada itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptali için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKMÜ

Kanun'un itiraz konusu kuralın da yer aldığı 158. maddesi şöyledir:

"*Nitelikli Dolandırıcılık*

Madde 158 – (1) Dolandırıcılık suçunun;

a) Dinî inanç ve duyguların istismar edilmesi suretiyle,

b) Kişinin içinde bulunduğu tehlikeli durum veya zor şartlardan yararlanmak suretiyle,

c) Kişinin algılama yeteneğinin zayıflığından yararlanmak suretiyle,

d) Kamu kurum ve kuruluşlarının, kamu meslek kuruluşlarının, siyasi parti, vakıf veya dernek tüzel kişiliklerinin araç olarak kullanılması suretiyle,

e) Kamu kurum ve kuruluşlarının zararına olarak,

f) Bilişim sistemlerinin, banka veya kredi kurumlarının araç olarak kullanılması suretiyle,

g) Basın ve yayın araçlarının sağladığı kolaylıktan yararlanmak suretiyle,

h) Tacir veya şirket yöneticisi olan ya da şirket adına hareket eden kişilerin ticari faaliyetleri sırasında; kooperatif yöneticilerinin kooperatifin faaliyeti kapsamında,

i) Serbest meslek sahibi kişiler tarafından, mesleklerinden dolayı kendilerine duyulan güvenin kötüye kullanılması suretiyle,

j) Banka veya diğer kredi kurumlarınca tahsis edilmemesi gereken bir kredinin açılmasını sağlamak maksadıyla,

k) Sigorta bedelini almak maksadıyla,

l) (Ek: 24/11/2016-6763/14 md.) Kişinin, kendisini kamu görevlisi veya banka, sigorta ya da kredi kurumlarının çalışanı olarak tanıtması veya bu kurum ve kuruluşlarla ilişkili olduğunu söylemesi suretiyle,

İşlenmesi halinde, üç yıldan on yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adlî para cezasına hükmolunur. (Ek cümle: 29/6/2005 – 5377/19 md.; Değişik: 3/4/2013-6456/40 md.) Ancak, (e), (f), (j), (k) ve (l) bentlerinde sayılan hâllerde hapis cezasının alt sınırı dört yıldan, adli para cezasının miktarı suçtan elde edilen menfaatin iki katından az olamaz.

(2) Kamu görevlileriyle ilişkisinin olduğundan, onlar nezdinde hatırı sayıldığından bahisle ve belli bir işin gördürüleceği vaadiyle aldatarak, başkasından menfaat temin eden kişi, ***yukarıdaki fıkra hükmüne göre*** *cezalandırılır.*

(3) (Ek fıkra: 24/11/2016-6763/14 md.) Bu madde ile 157 nci maddede yer alan suçların, üç veya daha fazla kişi tarafından birlikte işlenmesi hâlinde verilecek ceza yarı oranında; suç işlemek için teşkil edilmiş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi hâlinde verilecek ceza bir kat artırılır."

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Engin YILDIRIM, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ, İrfan FİDAN ve Kenan YAŞAR'ın katılımlarıyla 12/5/2022 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

2. Başvuru kararı ve ekleri, Raportör Ahmet CANPOLAT tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu kanun hükmü, dayanılan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. İtirazın Gerekçesi

3. Başvuru kararında özetle; itiraz konusu kuralla kamu görevlileriyle ilişkisi olduğundan, onlar nezdinde hatırı sayıldığından bahisle ve belli bir işin gördürüleceği vaadiyle aldatarak, başkasından menfaat temin eden kişi hakkında uygulanacak ceza konusunda aynı Kanun maddesinin (1) numaralı fıkrasına atıfta bulunulduğu, anılan fıkranın birinci cümlesinde üç yıldan on yıla kadar hapis ve beş bin güne kadar adli para cezasının öngörüldüğü; ikinci cümlesinde ise fıkranın bazı bentlerinde sayılan hâller yönünden hapis cezasının alt sınırının dört yıldan, adli para cezasının miktarının suçtan elde edilen menfaatin iki katından az olamayacağının belirtildiği, ağırlaştırılmış ceza uygulanacak bentler arasında (l) bendinin de bulunduğu ve (l) bendinde belirtilen hâllerin kurala konu fiillerle örtüştüğü, kurala konu eyleme verilecek cezanın fıkraya (l) bendinin eklenmesiyle birlikte ortaya çıkan durum itibarıyla öngörülebilir ve belirli olmadığı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2. maddesine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

B. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

4. Kanun'un 158. maddesinin (2) numaralı fıkrası kamu görevlileriyle ilişkisi olduğundan, onlar nezdinde hatırı sayıldığından bahisle ve belli bir işin gördürüleceği vaadiyle aldatarak, başkasından menfaat temin eden

kişinin, anılan maddenin (1) numaralı fıkra hükmüne göre cezalandırılacağını öngörmekte olup (2) numaralı fıkrada yer alan "*…yukarıdaki fıkra hükmüne göre…*" ibaresi itiraz konusu kuralı oluşturmaktadır.

5. Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti; eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına saygılı, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adil bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuki güvenliği sağlayan, hukuk kurallarıyla kendini bağlı sayan ve yargı denetimine açık olan devlettir.

6. Hukuk devletinin temel unsurlarından biri de *belirlilik* ilkesidir. Bu ilkeye göre yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesi gerekir. Belirlilik ilkesi, hukuksal güvenlikle bağlantılı olup kişinin kanundan belirli bir kesinlik içinde hangi somut eylem ve olguya hangi hukuksal yaptırımın veya sonucun bağlandığını, bunların idareye hangi müdahale yetkisini verdiğini bilmesini zorunlu kılmaktadır. Kişi ancak bu durumda kendisine düşen yükümlülükleri öngörebilir ve davranışlarını ayarlayabilir. Hukuki güvenlik ilkesi bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar (AYM, E.2020/80, K.2021/34, 29/4/2021, § 25).

7. Hukuk devletinde ceza ve ceza yerine geçen güvenlik tedbirlerine ilişkin kurallar Anayasa'ya aykırı olmamak üzere ülkenin sosyal, kültürel yapısı, ahlaki değerleri ve ekonomik hayatın gereksinimlerini gözönüne alan suç ve ceza politikasına göre belirlenir. Kanun koyucu izlediği suç ve ceza politikası gereği cezalandırma yetkisini kullanırken ceza hukukuna ilişkin anayasal ilkelere bağlı kalmak koşuluyla toplumda hangi eylemlerin suç sayılacağı, bunun hangi tür ve ölçüdeki ceza yaptırımı ile karşılanacağı, nelerin ağırlaştırıcı veya hafifletici sebep olarak kabul edilebileceği konularında takdir yetkisine sahiptir. Aynı şekilde ceza ve ceza muhakemesi alanında sistem tercihinde bulunulması da izlenen suç ve ceza siyaseti ile ilgilidir. Kanun koyucunun bu konudaki tercih ve takdirinin yerindeliğinin incelenmesi, anayasal denetimin kapsamı dışında kalmaktadır (AYM, E.2021/97, K.2022/36, 24/03/2022, § 21).

8. Kanun'un 157. maddesinde dolandırıcılık suçunun temel şekli düzenlenmiş ve bu suçu işleyen kişiye bir yıldan beş yıla kadar hapis ve beş bin güne kadar adli para cezası verileceği belirtilmiştir. Kuralın da yer aldığı 158. maddede ise anılan suçun daha ağır cezayı gerektiren nitelikli hâlleri sayılmış, maddenin (1) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde de bu hâllerin cezası üç yıldan on yıla kadar hapis ve beş bin güne kadar adli para cezası olarak öngörülmüştür.

9. Aynı fıkranın ikinci cümlesinde ise fiilin; kamu kurum ve kuruluşlarının zararına olacak şekilde, bilişim sistemlerinin, banka veya kredi kurumlarının araç olarak kullanılması suretiyle, banka veya diğer kredi kurumlarınca tahsis edilmemesi gereken bir kredinin açılmasını sağlamak veya sigorta bedelini almak maksadıyla, kişinin kendisini kamu görevlisi veya banka, sigorta ya da kredi kurumlarının çalışanı olarak tanıtması veya bu kurum ve kuruluşlarla ilişkili olduğunu söylemesi suretiyle işlenmesi hâllerinde cezanın alt sınırı dört yıldan, adli para cezasının miktarı ise suçtan elde edilen menfaatin iki katından az olamayacağı hükme bağlanmıştır.

10. Anılan maddenin (2) numaralı fıkrasında kamu görevlileriyle ilişkisinin olduğundan, onlar nezdinde hatırı sayıldığından bahisle ve belli bir işin gördürüleceği vaadiyle aldatarak, başkasından menfaat temin eden kişiye hangi cezanın verilebileceği düzenlenmiş olup bu kapsamda kuralla söz konusu kişinin aynı maddenin (1) numaralı fıkrası hükmüne göre cezalandırılması öngörülmüştür.

11. Yukarıda belirtildiği üzere anılan maddenin (1) numaralı fıkrasında nitelikli dolandırıcılık suçunun işlenmesi hâlinde hükmedilecek cezalara ve bunların sınırına yönelik olarak *üç yıldan on yıla kadar hapis ve beş bin güne kadar adli para cezası* ile *alt sınırı dört yıldan az olmayan hapis ve suçtan elde edilen menfaatin iki katından az olmayan adli para cezası* olmak üzere iki ayrı düzenleme öngörülmektedir. Bu itibarla (2) numaralı fıkraya konu eylemler neticesinde (1) numaralı fıkra hükmüne göre verilmesi öngörülen cezanın tayininde söz konusu düzenlemelerden hangisinin esas alınacağının tespiti, kuralın belirliliği konusunda önem arz etmektedir.

12. (1) numaralı fıkranın ikinci cümlesinde alt sınırı dört yıldan az olmayan hapis ve suçtan elde edilen menfaatin iki katından az olmayan adli para cezasını gerektiren hâllerin anılan fıkrada sayılan beş bent yönünden tahdidî

olarak belirtildiği ve (2) numaralı fıkranın bu hâller arasında gösterilmediği nazara alındığında (2) numaralı fıkraya konu eylemler neticesinde verilecek cezanın üç yıldan on yıla kadar hapis ve beş bin güne kadar adli para cezası olduğu anlaşılmaktadır.

13. Kanun'un 158. maddesinin (1) numaralı fıkrasına 24/11/2016 tarihli ve 6763 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 14. maddesiyle eklenen (l) bendinde; suçun kişinin kendisini kamu görevlisi veya banka, sigorta ya da kredi kurumlarının çalışanı olarak tanıtması veya bu kurum ve kuruluşlarla ilişkili olduğunu söylemesi suretiyle işlenmesi dolandırıcılık suçunun nitelikli hâllerinden biri olarak düzenlenmiştir. Aynı fıkranın ikinci cümlesinde bu nitelikteki dolandırıcılık suçunun cezasının alt sınırının dört yıldan, adli para cezasının miktarının ise suçtan elde edilen menfaatin iki katından az olamayacağı kurala bağlanmıştır.

14. 5237 sayılı Kanun'un 158. maddesinin (1) numaralı fıkrasına (l) bendinin eklenmesi sonrasında, anılan bentte seçimlik hareket olarak düzenlenen *"suçun kişinin kendisini bu kurum ve kuruluşlarla ilişkili olduğunu söylemesi suretiyle işlenmesi"* eylemi ile kuralda yer alan *"kişinin kamu görevlileriyle ilişkisinin olduğundan, onlar nezdinde hatırı sayıldığından bahisle ve belli bir işin gördürüleceği vaadiyle aldatarak, başkasından menfaat temin edilmesi"* eyleminin örtüşüp örtüşmediğinin, bu bağlamda kurala konu suçun işlenmesi hâlinde verilecek cezanın tespitinde söz konusu (l) bendinin belirsizliğe sebep olup olmadığının değerlendirilmesi gerekmektedir.

15. Kanun'un 158. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (l) bendinde dolandırıcılığın, kişinin kendisini kamu görevlisi veya banka, sigorta ya da kredi kurumlarının çalışanı olarak tanıtması veya bu kurum ve kuruluşlarla ilişkili olduğunu söylemesi suretiyle işlenmesi hâli düzenlenmiştir. Kuralın da yer aldığı (2) numaralı fıkrada ise kişinin kamu görevlileriyle ilişkisinin olduğunu veya onlar nezdinde hatırı sayıldığını ifade ederek, ayrıca belli bir işin gördürüleceği vaadiyle aldatarak başkasından menfaat temin etmek suretiyle dolandırıcılık suçunu işlemesi hâli düzenlenmiştir.

16. Buna göre nitelikli dolandırıcılık suçu teşkil eden hâlin, (1) numaralı fıkranın (l) bendinde kendisini kamu görevlisi veya banka, sigorta veyahut kredi kurumu çalışanı olarak tanıtan kişilerce; (2) numaralı fıkrada ise kamu görevlileriyle ilişkisi olduğunu iddia eden kişilerce gerçekleştirilmesi söz konusudur.

17. Diğer yandan (1) numaralı fıkranın (l) bendinde suçun banka, sigorta veya kredi kurum ve kuruluşlarıyla ilişkili olduğunun söylenmesi suretiyle işlenmesi hâline yer verilmiştir. Nitekim bentte yer alan *"bu kurum ve kuruluşlarla"* ibaresinden önce banka, sigorta veya kredi kurumları ifadesi kullanılmış; bu suretle söz konusu kurum ve kuruluşların hangileri olduğuna işaret edilmiştir. (2) numaralı fıkrada ise suçun, kişinin kamu görevlileriyle ilişkisinin olduğundan bahisle işlenmesi hâli düzenlenmiştir.

18. Ayrıca (2) numaralı fıkrada yer verilen nitelikteki suçun oluşabilmesi belli bir işin gördürüleceği vaadinde bulunulması şartına bağlı kılınmıştır. Buna karşılık (1) numaralı fıkranın (l) bendinde düzenlenen nitelikteki suçun oluşması için ise bu şartın gerçekleşmesi zorunlu değildir.

19. Bu itibarla (1) numaralı fıkranın (l) bendi ile (2) numaralı fıkra hükümleri karşılaştırıldığında suça konu eylemlerin işleniş biçimleri yönünden aralarında örtüşen bir hususun bulunmadığı, dolayısıyla kuralın belirsiz olmadığı sonucuna varılmıştır. Kaldı ki böyle bir örtüşme olduğu varsayılsa bile bu durumun kategorik olarak belirsizliğe neden olacağı söylenemez. Zira bunu engelleyen fikri içtima kuralları bulunmaktadır. Bu çerçevede 5237 sayılı Kanun'un fikri içtimaya ilişkin 44. maddesine göre "*İşlediği bir fiil ile birden fazla farklı suçun oluşmasına sebebiyet veren kişi, bunlardan en ağır cezayı gerektiren suçtan dolayı cezalandırılır.*"

20. Öte yandan hiç kuşkusuz her kuralda olduğu gibi itiraz konusu kuralın da uygulanmasıyla ilgili olarak bazı sorunlar çıkabilir. Bu bağlamda mevcut uyuşmazlıklara ilişkin sorunların her somut olayın özellikleri dikkate alınarak kuralın amacına uygun şekilde yorumlanması suretiyle mahkeme içtihatlarıyla çözülmesi gerekmektedir. Kuralın lafzı ile amacı birlikte yorumlanarak ve ceza hukukunun genel kabul görmüş ilkeleri gözönünde bulundurularak çözülebilecek sorunların uygulamaya ilişkin olduğu açıktır. Bu nedenle de kuraldan ziyade kuralın yorumlanması ile ilgili olarak çıkabilecek sorunlar anayasallık denetiminin konusu dışında kalmaktadır (AYM; E.2017/135, K.2019/35, 15/5/2019, § 31; E.2020/82, K.2021/20, 18/3/2021, § 14; E.2021/24, K.2021/79, 4/11/2021, § 9).

21. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 2. maddesine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.

IV. HÜKÜM

26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 158. maddesinin (2) numaralı fıkrasında yer alan *"...yukarıdaki fıkra hükmüne göre..."* ibaresinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE 8/9/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN	Başkanvekili Kadir ÖZKAYA	Üye Muammer TOPAL
Üye M. Emin KUZ	Üye Rıdvan GÜLEÇ	Üye Recai AKYEL
Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ	Üye Yıldız SEFERİNOĞLU	Üye Selahaddin MENTEŞ
Üye İrfan FİDAN	Üye Kenan YAŞAR	

Esas Sayısı : 2022/61
Karar Sayısı : 2022/101
Karar Tarihi : 8/9/2022

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Küçükçekmece 5. Asliye Hukuk Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU: 2/7/1964 tarihli ve 492 sayılı Harçlar Kanunu'nun;

A. 28. maddesinin birinci fıkrasının 23/7/2010 tarihli ve 6009 sayılı Kanun'un 18. maddesiyle değiştirilen (a) bendinin,

B. 32. maddesinin birinci cümlesinin,

"*davalısı harçtan muaf olan davalar*" yönünden Anayasa'nın 2., 5., 35. ve 36. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine karar verilmesi talebidir.

OLAY: Kamulaştırmasız el atma nedeniyle açılan tazminat davasında itiraz konusu kuralların "*davalısı harçtan muaf olan davalar*" yönünden Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptalleri için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKÜMLERİ

Kanun'un itiraz konusu kuralların da yer aldığı;

1. 28. maddesi şöyledir:

"Nispi harclarda ödeme zamanı:

Madde 28 – (1) sayılı tarifede yazılı nispi harçlar aşağıdaki zamanlarda ödenir.:

a) *(Değişik: 23/7/2010-6009/18 md.)* ***Karar ve ilam harcı,***

Karar ve ilam harçlarının dörtte biri peşin, geri kalanı kararın tebliğinden itibaren bir ay içinde ödenir. Şu kadar ki, ölüm ve cismani zarar sebebiyle açılan maddi ve manevi tazminat davalarında peşin alınan harcın oranı yirmide bir olarak uygulanır. Bakiye karar ve ilam harcının ödenmemiş olması, hükmün tebliğe çıkarılmasına, takibe konulmasına ve kanun yollarına başvurulmasına engel teşkil etmez.

b) *İcra Tahsil Harcı,*

İcra takiplerinde Tahsil Harcı alacağın ödenmesi sırasında, ödeme yapılmayan hallerde harç alacağının doğması tarihinden itibaren 15 gün içinde ödenir.

Harç alacağı icranın yerine getirilmesiyle doğar.

Konunun değeri üzerinden alınacak İflas Harclarında da bu bent hükümleri uygulanır.

c) Depozito, defter tutma ve miras işlerine ait harclar,

(1) Sayılı tarifenin (D) bölümünde yazılı depozito defter tutma ve miras işlerine ait harclar işin sonundan itibaren 15 gün içinde ödenir."

2. 32. maddesi şöyledir:

"*Harcı ödenmiyen işlemler:*

Madde 32 – ***Yargı işlemlerinden alınacak harclar ödenmedikçe mütaakıp işlemler yapılmaz.*** *Ancak ilgilisi tarafından ödenmiyen harcları diğer taraf öderse işleme devam olunmakla beraber bu para muhakeme neticesinde ayrıca bir isteğe hacet kalmaksızın hükümde nazara alınır*."

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Engin YILDIRIM, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL,

Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ, İrfan FİDAN ve Kenan YAŞAR'ın katılımlarıyla 12/5/2022 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında öncelikle uygulanacak kural sorunu görüşülmüştür.

2. Anayasa'nın 152. ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 40. maddelerine göre bir davaya bakmakta olan mahkeme, bu dava sebebiyle uygulanacak bir kanunun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin hükümlerini Anayasa'ya aykırı görmesi hâlinde veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varması durumunda bu hükümlerin iptalleri için Anayasa Mahkemesine başvurmaya yetkilidir. Ancak anılan maddeler uyarınca bir mahkemenin Anayasa Mahkemesine başvurabilmesi için elinde yöntemince açılmış ve mahkemenin görevine giren bir davanın bulunması, iptali talep edilen kuralın da o davada uygulanacak olması gerekir. Uygulanacak kural ise bakılmakta olan davanın değişik evrelerinde ortaya çıkan sorunların çözümünde veya davayı sonuçlandırmada olumlu ya da olumsuz yönde etki yapacak nitelikte bulunan kurallardır.

3. İtiraz yoluna başvuran Mahkeme 492 sayılı Kanun'un 28. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi ile 32. maddesinin birinci cümlesinin "*davalısı harçtan muaf olan davalar*" yönünden iptallerini talep etmiştir.

4. Anılan Kanun'un 28. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinin ikinci cümlesi ölüm ve cismani zarar sebebiyle açılan maddi ve manevi tazminat davalarında peşin alınacak karar ve ilam harcının oranını düzenlemektedir. Bakılan davanın konusu ise kamulaştırmasız el atma nedenine dayanan tazminat talebine ilişkindir. Bu itibarla anılan cümlenin bakılan davada uygulanma imkânı bulunmamaktadır.

5. Öte yandan anılan bendin üçüncü cümlesinde bakiye karar ve ilam harcının ödenmemiş olmasının hükmün tebliğe çıkarılmasına, takibe konulmasına ve kanun yollarına başvurulmasına engel teşkil etmeyeceği hükme bağlanmıştır. Bakılan davada bakiye karar ve ilam harcının ödenmemesinden kaynaklanan ve çözülmesi gereken bir hukuki sorun mevcut değildir. Yargıtay tarafından verilen bozma kararına uyulmasına karar verdikten sonra itiraz yoluna başvuran Mahkemenin bakmakta olduğu davada, bakiye karar ve ilam harcının ödenmemesinin hangi işlemlerin

yapılmasına engel olmadığını düzenleyen anılan cümlenin de uygulanma imkânı bulunmamaktadır.

6. Açıklanan nedenlerle 2/7/1964 tarihli ve 492 sayılı Harçlar Kanunu'nun;

A. 28. maddesinin birinci fıkrasının 23/7/2010 tarihli ve 6009 sayılı Kanun'un 18. maddesiyle değiştirilen (a) bendinin;

1. İkinci ve üçüncü cümlelerinin *"davalısı harçtan muaf olan davalar"* yönünden itiraz başvurusunda bulunan Mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulanma imkânı bulunmadığından bu cümlelere ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle REDDİNE,

2. Birinci cümlesinin "*davalısı harçtan muaf olan davalar*" yönünden esasının incelenmesine,

B. 32. maddesinin birinci cümlesinin "*davalısı harçtan muaf olan davalar*" yönünden esasının incelenmesine,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

7. Başvuru kararı ve ekleri, Raportör Onur MERCAN tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu kanun hükümleri, dayanılan ve ilgili görülen Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Sınırlama Sorunu

8. Kanun'un 28. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinin itiraz konusu birinci cümlesi uyarınca nispi karar ve ilam harcına tabi davalarda davanın konusundan bağımsız olarak anılan harcın dörtte birinin peşin, geri kalanının kararın tebliğinden itibaren bir ay içinde ödenmesi gerekmektedir.

9. Kanun'un 32. maddesinin itiraz konusu birinci cümlesine göre de davanın konusundan bağımsız olarak yargı işlemlerinden alınacak harçlar ödenmedikçe müteakip işlemlerin yapılması mümkün değildir.

10. İtiraz yoluna başvuran Mahkeme anılan kuralların "*davalısı harçtan muaf davalar yönünden*" iptalini talep etmiştir. Bununla birlikte kurallar bakılmakta olan kamulaştırmasız el atma nedeniyle açılan tazminat davasında uygulanacaktır. Bu itibarla 2/7/1964 tarihli ve 492 sayılı Harçlar Kanunu'nun 28. maddesinin birinci fıkrasının 23/7/2010 tarihli ve 6009 sayılı Kanun'un 18. maddesiyle değiştirilen (a) bendinin birinci cümlesi ile 32. maddesinin birinci cümlesinin "*davalısı harçtan muaf olan kamulaştırmasız el atma nedeniyle açılan tazminat davaları*" yönünden esasının incelenmesi gerekir.

Kenan YAŞAR bu görüşe katılmamıştır.

B. Anlam ve Kapsam

11. 492 sayılı Kanun'un gerekçesinde harç, fertlerin özel menfaatlerine ilişkin olarak kamu kurumları ve hizmetlerinden faydalanmaları karşılığında yaptıkları ödemeler olarak tanımlanmış, 2. maddesinin birinci fıkrasında ise yargı işlemlerinden bu Kanun'a bağlı (1) sayılı tarifede yazılı olanların yargı harçlarına tabi olduğu hükme bağlanmıştır.

12. Anılan tarifenin "*(A) Mahkeme Harçları:*" başlıklı bölümünün "*III – Karar ve ilam harcı:*" başlıklı kısmının (1) numaralı fıkrasında nispi karar ve ilam harcının oranları düzenlenmiştir. Söz konusu fıkranın (a) bendinde konusu belli bir değerle ilgili bulunan davalarda esas hakkında karar verilmesi hâlinde hüküm altına alınan anlaşmazlık konusu değer üzerinden binde 68,31 oranında karar ve ilam harcının alınacağı öngörülmüştür. Anılan kısmın (2) numaralı fıkrasının (a) bendinde ise davanın reddine karar verilmesi durumunda maktu karar ve ilam harcının alınacağı hükme bağlanmıştır.

13. Diğer yandan söz konusu Kanun'un 31. maddesinde peşin alınan karar ve ilam harcının işin bitiminde ödenmesi gerekenden fazla olduğu anlaşılırsa fazlalığın istek üzerine geri verileceği belirtilmiştir.

14. Kanun'un 28. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinin itiraz konusu birinci cümlesinde nispi karar ve ilam harcının dörtte birinin peşin, geri kalanın ise kararın tebliğinden itibaren bir ay içinde ödenmesi gerektiği belirtilmiş, "*Mükellef*" başlıklı 11. maddesinde ise genel olarak yargı

harçlarını davayı açan veya harca konu olan işlemin yapılmasını isteyen kişilerin ödemekle yükümlü oldukları hükme bağlanmıştır. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 120. maddesinin (1) numaralı fıkrasında da davacının yargılama harçlarını dava açarken mahkeme veznesine yatırmak zorunda olduğu ifade edilmiştir.

15. Kanun'un 32. maddesinin itiraz konusu birinci cümlesi uyarınca yargı harçları ödenmedikçe müteakip işlemlerin yapılması mümkün değildir.

16. Kanun'un 13. maddesinde harçtan istisna tutulan işlemler sayılmıştır. Söz konusu maddenin (j) bendinde genel bütçeye dâhil idarelerin bu Kanun'un (1) ve (3) sayılı tarifelerine giren bütün işlemlerinin harçtan istisna olduğu hükme bağlanmış, ayrıca belirtilen işlemlerin hesaplanacak harçlarının genel bütçeye dâhil idarelerin haklılığı oranında karşı taraftan tahsiline ilgili merci tarafından karar verileceği belirtilmiştir.

17. Yine Kanun'un 123. maddesinin birinci fıkrasında özel kanunlarla harçtan muaf tutulan kişilerle istisna edilen işlemlerden de harç alınmayacağı belirtilmiştir.

18. Taşınmazlarına idare tarafından kamulaştırmasız el atılan kişilerin başvurabildikleri hukuki yollardan biri idare aleyhine tazminat davası açmaktır. Kamulaştırmasız el atma nedeniyle açılan tazminat davalarının konusu belli bir değerle ilgilidir. Bu itibarla anılan davalar kural olarak nispi karar ve ilam harcına tabidir.

19. Nispi karar ve ilam harcına tabi davalarda davalının harçtan muaf olması davacının nispi karar ve ilam harcı ödeme yükümlülüğünü ortadan kaldıran bir neden olarak öngörülmemiştir. Bu itibarla davalısı harçtan muaf olan kamulaştırmasız el atma nedeniyle açılan tazminat davalarında nispi karar ve ilam harcı alınmadan müteakip yargısal işlemlere devam edilebilmesi kural olarak mümkün değildir.

C. İtirazın Gerekçesi

20. Başvuru kararında özetle; belirsiz alacak davasında talep miktarı belirli hâle geldiğinde talebini artıran davacının gerekli harcı mahkeme veznesine yatırması gerektiği, davalısı harçtan muaf olan davalarda karar

kesinleştiğinde davacının yatırdığı harcın kendisine iade edildiği, her durumda iade edilecek olan harcın davacıdan alınmasının adil olmadığı, davanın reddi hâlinde dahi davacıdan maktu harç alındığı, davalısı harçtan muaf olan davalarda davacıdan peşin olarak nispi harç alınmasının bir faydasının olmadığı gibi kamu düzenini ilgilendiren bir yönünün de bulunmadığı, iade edilecek olan harcın davacıdan alınmasının hak arama özgürlüğüne açıkça aykırı olduğu, alınan harcın aynı tutarda iade edilmesi ve davaların sonuçlanmasının uzun zaman alması sebebiyle mülkiyet hakkının da ihlal edildiği belirtilerek itiraz konusu kuralların "*davalısı harçtan muaf olan davalar*" yönünden Anayasa'nın 2., 5., 35. ve 36. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Ç. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

21. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kurallar ilgileri nedeniyle Anayasa'nın 13. maddesi yönünden de incelenmiştir.

22. Anayasa'nın 35. maddesinde "*Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir./ Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir./ Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz.*" denilmek suretiyle mülkiyet hakkı güvenceye bağlanmıştır. Mülkiyet hakkı ekonomik değer ifade eden ve değeri parayla ölçülebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır. Mülkiyet hakkı; kişiye başkasının hakkına zarar vermemek ve kanunların koyduğu sınırlamalara uymak koşuluyla sahibi olduğu şeyi dilediği gibi kullanma, semerelerinden yararlanma ve tasarruf etme imkânı veren bir haktır. Bu bağlamda malikin mülkünü kullanma, semerelerinden yararlanma ve mülkü üzerinde tasarruf etme yetkilerinden herhangi birinin kısıtlanması veya mülkünden yoksun bırakılması mülkiyet hakkına sınırlama teşkil eder (AYM, E.2021/128, K.2022/68, 1/6/2022, § § 17, 18).

23. İtiraz konusu kurallarla nispi karar ve ilam harcının dörtte birinin peşin, geri kalanının kararın tebliğinden itibaren bir ay içinde ödeneceği ve yargı işlemlerinden alınacak harçlar ödenmedikçe müteakip işlemlerin yapılamayacağı öngörülmüştür. Kurallar, davalısı harçtan muaf olan kamulaştırmasız el atma nedeniyle açılan tazminat davaları yönünden incelenmiştir.

24. Kamulaştırmasız el atma nedeniyle açılan tazminat davalarının konusunun belli bir değerle ilgili bulunması nedeniyle anılan davalarda

kural olarak davacının nispi karar ve ilam harcı ödemesi gerekmektedir. Davalının harçtan muaf olması da davacının nispi karar ve ilam harcı ödeme yükümlülüğünü ortadan kaldıran bir neden olarak öngörülmemiştir.

25. Kanun'a bağlı (1) sayılı tarifenin "*(A) Mahkeme Harçları:*" başlıklı bölümünün "*III – Karar ve ilam harcı:*" başlıklı kısmının (2) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca davanın reddine karar verilmesi durumunda maktu karar ve ilam harcı alınması gerekmektedir. Diğer yandan Kanun'un 11. maddesinde genel olarak yargı harçlarını davayı açan veya harca konu olan işlemin yapılmasını isteyen kişilerin ödemekle yükümlü oldukları belirtilmiş ise de 6100 sayılı Kanun'un "*Yargılama giderlerinin kapsamı*" kenar başlıklı 323. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendinde karar ve ilam harçları yargılama giderleri arasında sayılmış, "*Yargılama giderlerinden sorumluluk*" kenar başlıklı 326. maddesinin (1) numaralı fıkrasında ise kanunda yazılı hâller dışında, yargılama giderlerinin aleyhine hüküm verilen taraftan alınmasına karar verileceği hükme bağlanmıştır.

26. Buna göre kamulaştırmasız el atma nedeniyle açılan tazminat davaları kural olarak nispi karar ve ilam harcına tabi olmakla birlikte davanın reddine karar verilmesi hâlinde davacı maktu karar ve ilam harcından sorumlu olmaktadır. Anılan davaların kısmen veya tamamen kabulüne karar verilmesi durumunda ise davacı ödediği nispi karar ve ilam harcının tamamını geri alabilmektedir. Bununla birlikte dava sonuçlanana kadar davacı nispi karar ve ilam harcı olarak ödediği tutardan mahrum kalmış olmaktadır. Bu itibarla kuralların mülkiyet hakkını sınırladığı sonucuna ulaşılmıştır.

27. Anayasa'nın 13. maddesinde "*Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.*" denilmektedir. Buna göre mülkiyet hakkına sınırlama getiren düzenlemelerin kanunla yapılması, Anayasa'da öngörülen sınırlama sebebine uygun olması ve Anayasa'nın sözüyle çelişmemesi gerekir.

28. Bu kapsamda mülkiyet hakkını sınırlamaya yönelik bir kanuni düzenlemenin şeklen var olması yeterli olmayıp kuralların keyfîliğe izin vermeyecek şekilde belirli ve öngörülebilir nitelikte olması gerekir.

29. Esasen temel hakları sınırlayan kanunun bu niteliklere sahip olması Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye alınan hukuk devleti ilkesinin de bir gereğidir. Hukuk devletinde, kanuni düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesi gerekir. Kanunda bulunması gereken bu nitelikler hukuki güvenliğin sağlanması bakımından da zorunludur. Zira bu ilke hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar (AYM, E.2015/41, K.2017/98, 4/5/2017, §§ 153, 154). Dolayısıyla Anayasa'nın 13. maddesinde sınırlama ölçütü olarak belirtilen kanunilik, Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye bağlanan hukuk devleti ilkesi ışığında yorumlanmalıdır.

30. 492 sayılı Kanun'a bağlı (1) sayılı tarifenin "*(A) Mahkeme Harçları:*" başlıklı bölümünün "*III – Karar ve ilam harcı:*" başlıklı kısmının (1) numaralı fıkrasında hangi davalarda hangi oranda nispi karar ve ilam harcı alınacağı belirlenmiştir. Kanun'un 28. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinin birinci cümlesinde nispi karar ve ilam harcının dörtte birinin peşin, geri kalanının ise kararın tebliğinden itibaren bir ay içinde ödeneceği, 32. maddesinin itiraz konusu birinci cümlesinde ise yargı işlemlerinden alınacak harçlar ödenmedikçe müteakip işlemlerin yapılamayacağı öngörülmüştür. Buna göre hangi oranda alınacağı belirli olan nispi karar ve ilam harcının ödenme zamanı ve ödenmemesi hâlinde doğacak hukuki sonuç da açık, net, anlaşılabilir, uygulanabilir ve nesnel şekilde düzenlenmiştir. Bu itibarla kuralların kanunilik şartını taşıdığı sonucuna ulaşılmıştır.

31. Anayasa'nın 35. maddesinin ikinci fıkrasında mülkiyet hakkının kamu yararı amacıyla sınırlanabileceği belirtilmiştir. Buna göre kurallarla mülkiyet hakkına getirilen sınırlamanın kamu yararı dışında bir amaca yönelik olmaması gerekir.

32. Anayasa'nın 141. maddesinin dördüncü fıkrasında "*Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir.*" denilmektedir. Yargı mercilerinin makul olmayan bir iş yükü ile karşı karşıya kalmaları hâlinde anılan görevi yerine getirmeleri güçleşebilecektir. Bu itibarla kanun koyucu yargı mercilerinin gereksiz bir iş yükü ile karşılaşmasını engelleyecek nitelikte kurallar öngörebilir.

33. Karar ve ilam harcı yargı mercilerine gereksiz talepler yöneltilmesinin engellenmesi işlevine sahiptir. Bu harcın ödenme zamanını düzenleyen ve ödenmemesi durumunda müteakip işlemlerin yapılamayacağını öngören kurallar yargı mercilerinin gereksiz iş yükü altında bırakılmasını engelleme amacını taşımaktadır.

34. Yargı mercilerinin gereksiz bir iş yüküyle karşılaşmaması ve bu sayede önlerine gelen uyuşmazlıkları mümkün olan en kısa sürede çözebilmelerinde kamusal bir fayda bulunduğu açıktır. Bu itibarla kurallarla mülkiyet hakkına getirilen sınırlamanın kamu yararı dışında bir amaca yönelik olduğu söylenemez. Bununla birlikte kuralların kamu yararına yönelik olması yanında Anayasa'nın sözüne uygun olması da gerekir.

35. Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan *Anayasa'nın sözü* deyimi Anayasa'nın metnini yani lafzını ifade etmektedir. Temel hak ve özgürlüklere getirilen sınırlamaların Anayasa'nın sözüne uygun olması şartı özellikle Anayasa'nın çeşitli maddeleriyle getirilen *ek güvenceler* söz konusu olduğunda önem taşımaktadır. Anayasa, çoğu durumda bir hak veya özgürlüğü yalnızca tanımakla yetinmeyerek onun kullanılmasını güvence altına almak için bazı yönlerini ayrıca vurgulayarak veya bazı yönlerine belli bir önem atfederek koruma altına alır. Anayasa koyucunun bir hakkı tanımanın yanında o hakkın norm alanına giren bir boyutunu ayrıca ve özel olarak ifade etmesi, buna ilişkin ek bir güvence getirmesi de mümkün olabilmektedir (*Kadri Enis Berberoğlu* (2) [GK], B. No: 2018/30030, 17/9/2020, § 69).

36. Anayasa'nın 46. maddesinde "*Devlet ve kamu tüzel kişileri; kamu yararının gerektirdiği hallerde, gerçek karşılıklarını peşin ödemek şartıyla, özel mülkiyette bulunan taşınmaz malların tamamını veya bir kısmını, kanunla gösterilen esas ve usullere göre, kamulaştırmaya ve bunlar üzerinde idarî irtifaklar kurmaya yetkilidir./ Kamulaştırma bedeli ile kesin hükme bağlanan artırım bedeli nakden ve peşin olarak ödenir. Ancak, tarım reformunun uygulanması, büyük enerji ve sulama projeleri ile iskân projelerinin gerçekleştirilmesi, yeni ormanların yetiştirilmesi, kıyıların korunması ve turizm amacıyla kamulaştırılan toprakların bedellerinin ödenme şekli kanunla gösterilir. Kanunun taksitle ödemeyi öngörebileceği bu hallerde, taksitlendirme süresi beş yılı aşamaz; bu takdirde taksitler eşit olarak ödenir./ Kamulaştırılan topraktan, o toprağı doğrudan doğruya işleten küçük çiftçiye ait olanlarının bedeli, her halde peşin ödenir./ İkinci fıkrada öngörülen*

taksitlendirmelerde ve herhangi bir sebeple ödenmemiş kamulaştırma bedellerinde kamu alacakları için öngörülen en yüksek faiz uygulanır." denilmektedir.

37. Anayasa koyucu kamulaştırmanın doğurduğu sonuçları dikkate alarak Anayasa'nın 46. maddesinde öngördüğü hükümle taşınmazı kamulaştırılacak kişilere mülkiyet hakkı yönünden ek güvenceler tanımıştır. Bu itibarla özel mülkiyete konu bir taşınmaza idarenin tek yanlı iradesi ile müdahale edilebilmesi ancak Anayasa'nın 46. maddesinde öngörülen güvencelere uyulması şartıyla mümkündür (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. AYM, E.2019/89, K.2021/10, 4/2/2021, § 92; AYM, E.2021/127, K.2022/85, 30/6/2022, § 51).

38. Bu bağlamda özel mülkiyete konu bir taşınmaz ancak kamu yararının gerekli kıldığı hâllerde kanunla gösterilen esas ve usullere göre kamulaştırılabilir. Ayrıca kamulaştırma gerçek karşılığın ödenmesi şartına bağlıdır. Gerçek karşılığın kural olarak peşin ödenmesi, taksitle ödenecek veya herhangi bir şekilde ödenmemiş kamulaştırma bedellerine ise kamu alacakları için öngörülen en yüksek faizin uygulanması gerekmektedir. Diğer yandan kamulaştırma kamu yararının gerekli kıldığı hâllerde başvurulabilecek bir yol olduğundan taşınmazı kamulaştırılacak kişinin yargı mercileri önünde kamulaştırmanın kamu yararına yönelik olmadığını ileri sürme imkânı da bulunmaktadır. Bununla birlikte kişilerin mülkiyet hakkına yönelik Anayasa'nın tanıdığı anılan güvencelerden yararlanabilmeleri idarenin Anayasa'ya uygun bir kamulaştırma süreci işletmesine bağlıdır.

39. Kamulaştırmasız el atma nedeniyle açılan tazminat davaları idarenin Anayasa ve kanunla öngörülen kamulaştırma usul ve esaslarına uymaksızın özel mülkiyete konu bir taşınmaza fiilen el atması durumunda gündeme gelmektedir. Anılan davaların açılmasına neden olan kamulaştırmasız el atma, mülkiyet hakkına yönelik Anayasa'ya açıkça aykırı bir müdahale niteliğindedir. Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru kararlarında da idare tarafından özel mülkiyete konu bir taşınmaza kamulaştırmasız el atılmasının kanuni dayanaktan yoksun ve mülkiyet hakkını ihlal eden bir eylem olduğu kabul edilmektedir (bu yöndeki kararlar arasından bkz. *Celalettin Aşçıoğlu*, B. No:2013/1436, 6/3/2014).

40. Hukuk devletinde idare, anayasa koyucunun özel olarak öngördüğü güvencelere aykırı eylemde bulunmamak konusunda ciddi bir

hassasiyet göstermekle yükümlüdür. Özel mülkiyete konu bir taşınmaza idare tarafından fiilen el atılması anayasal bağlamda idareden beklenmeyen, hukuk güvenliğini ortadan kaldıran ve Anayasa ile güvence altına alınmış özel mülkiyet rejimini tehdit eden bir eylemdir. İdarenin Anayasa'ya açıkça aykırı bu eylemine dolaylı da olsa müsamaha gösterilmesi sonucunu doğuracak ve kamulaştırmasız el atma nedeniyle tazminat davası açmak zorunda kalan kişileri daha da dezavantajlı bir konuma getirecek düzenlemeler Anayasa'nın 46. maddesinde öngörülen güvenceleri işlevsiz hâle getirebilecektir.

41. Kamulaştırmasız el atma nedeniyle açılan tazminat davaları yoluyla taşınmazına idarenin fiilen el attığı kişilere tazminat ödenebilmesinin yeterli bir güvence niteliğinde olmadığı ve anayasal bağlamda kamulaştırmasız el atmanın kamulaştırmanın yerine ikame edilebilecek bir yol olarak görülemeyeceği açıktır (*Celalettin Aşçıoğlu*, § 57). Bu itibarla idarenin Anayasa'da belirlenen usul ve esasların tümüyle dışına çıkarak taşınmazına fiilen el attığı kişi, taşınmazın bedelini idareden tahsil edebilmek için açmak zorunda kaldığı davada durumunu daha da ağırlaştıran yükümlülüklerle karşılaşmamalıdır. Başka bir deyişle idarenin Anayasa'ya açıkça aykırı eyleminin sonuçlarına taşınmazına fiilen el atılan ve anayasal güvenceden yoksun bırakılan kişinin katlanması sonucunu doğuracak nitelikte yükümlülükler öngörülmesi Anayasa'ya aykırılık teşkil edecektir.

42. Anayasa'ya uygun bir kamulaştırma süreci içerisinde kamulaştırmanın kamu yararına yönelik olmadığını yargı mercileri önünde ileri sürme imkânına sahip olan kişiler idarenin taşınmazlarına fiilen el atması durumunda bu imkândan yoksun kalabilmektedir. Ayrıca kamulaştırma bedelinin kural olarak peşin ödenmesi gerekirken idarenin Anayasa'ya açıkça aykırı eylemi kişilerin bu anayasal güvenceden de mahrum kalmalarına yol açabilmektedir.

43. Diğer yandan kamulaştırma bedelinin belirlenmesinin idarenin görevi olması sebebiyle bedel tespiti bağlamında kural olarak taşınmazı kamulaştırılacak kişinin herhangi bir yükümlülük altında bulunduğundan söz edilemez (*Sadettin Ekiz*, B. No:2016/9364, 9/5/2019, § 63). Anayasa'ya uygun bir kamulaştırma sürecinde kamulaştırma bedelinde uyuşmazlık yaşanması durumunda anılan bedelin tespiti talebiyle yargı mercilerine idarenin başvurması gerekirken taşınmazlarına fiilen el atılmak suretiyle

mülkiyet haklarına Anayasa'ya açıkça aykırı şekilde müdahale edilen kişiler dava açmak zorunda bırakılabilmektedir. Başka bir ifadeyle idarenin Anayasa'ya aykırı eylemi dava açma külfetinin yer değiştirmesine yol açmaktadır. Kamulaştırmasız el atma nedeniyle tazminat davası açmak zorunda kalan kişilerin nispi karar ve ilam harcı ödemekle yükümlü olmaları ise mülkiyet hakkına yönelik müdahaleyi daha da ağırlaştırmaktadır. Bu itibarla kamulaştırma bağlamındaki hakları anayasal güvence altında bulunan kişilerin idarenin taşınmazlarına fiilen el atarak gerçekleştirdiği Anayasa'ya açıkça aykırı eylem nedeniyle sürüklendikleri dezavantajlı konumu Anayasa'nın sözüyle bağdaştırmak mümkün değildir.

44. Kaldı ki Anayasa'ya uygun bir kamulaştırma sürecinde mâlikin taşınmazın gerçek karşılığını elde edebilmek için katlanması gereken bir külfet bulunmamaktadır. Mâlike yüklenecek bir külfet nedeniyle taşınmazın gerçek karşılığı ödenmeden idare adına tescil edilmesi sonucunu doğurabilecek herhangi bir hüküm Anayasa'nın 46. maddesinde öngörülen gerçek karşılığın ödenmesi güvencesi ile bağdaşmayacaktır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. *Kübra Yıldız ve diğerleri*, B. No:2018/32734, 28/7/2022, § 61). Bu itibarla kuralların Anayasa'nın 46. maddesinde öngörülen gerçek karşılığın ödenmesi koşulu yönünden ayrıca ele alınması gerekmektedir.

45. Kamulaştırmasız el atma nedeniyle açılan tazminat davasının kısmen veya tamamen kabulüne karar verilmesi durumunda davacı ödediği nispi karar ve ilam harcının tamamını geri alabilmektedir (§ 26). Bununla birlikte dava sonuçlanana kadar geçecek süre içinde davacının nispi karar ve ilam harcı olarak ödediği tutarın değer kaybına uğrayabileceği açıktır.

46. Nispi karar ve ilam harcının yalnızca dörtte birinin peşin, geri kalanının ise kararın tebliğinden itibaren bir ay içinde ödeneceğini, ayrıca yargılama giderleri bağlamında karar ve ilam harcının aleyhine hüküm verilen taraftan alınmasına karar verileceğini öngören kanun koyucunun, takdir yetkisini karar ve ilam harcının mülkiyet hakkına yönelik getirdiği sınırlamayı mümkün olduğunca hafifletecek yönde kullandığı söylenebilir. Diğer yandan davacının sunulan adalet hizmeti yoluyla elde ettiği menfaat gözetildiğinde karar ve ilam harcı olarak ödediği tutardan belirli bir süreliğine mahrum kalmasının tek başına Anayasa'ya aykırılık teşkil etmeyeceği de kabul edilebilir. Ancak dava konusu kuralların kamulaştırmasız el atma

nedeniyle açılan tazminat davaları yönünden ele alındığı ve kamulaştırmasız el atmanın Anayasa'da mülkiyet hakkı bağlamında koruma altına alınan güvenceleri açıkça ihlal eden bir yöntem olduğu gözetildiğinde mâlike söz konusu ihlallerin yanı sıra başka ek külfetler getiren kuralların Anayasa'nın sözüne aykırılık teşkil etmeyeceği söylenemez. Kamulaştırmasız el atma nedeniyle açılan tazminat davasının kısmen veya tamamen kabulüne karar verilmesi durumunda davacı ödediği nispi karar ve ilam harcının tamamını geri alabilmekte ise de dava sonuçlanana kadar geçecek süre içinde nispi karar ve ilam harcı olarak ödenen tutarda meydana gelebilecek değer kaybı taşınmazın gerçek karşılığının elde edilememesine de yol açabilmektedir. Söz konusu değer kaybının gerçek karşılığın ödenmesine yönelik anayasal güvenceyi işlevsiz hâle getirmesini engelleyebilecek bir telafi mekanizması da öngörülmemiştir.

47. Bu itibarla Anayasa'nın 46. maddesinde öngörülen güvenceye açıkça aykırı olarak taşınmazına el atılan kişinin durumunu daha da ağırlaştıran ve bu hususta herhangi bir telafi mekanizması içermeyen kurallar Anayasa'nın sözüne aykırılık teşkil etmektedir.

48. Açıklanan nedenlerle kurallar, "*davalısı harçtan muaf olan kamulaştırmasız el atma nedeniyle açılan tazminat davaları*" yönünden Anayasa'nın 13. ve 35. maddelerine aykırıdır. İptalleri gerekir.

Yıldız SEFERİNOĞLU ve İrfan FİDAN bu görüşe katılmamışlardır.

Kurallar Anayasa'nın 13. ve 35. maddelerine aykırı görülerek iptal edildiğinden ayrıca Anayasa'nın 2., 5. ve 36. maddeleri yönünden incelenmemiştir.

IV. İPTAL KARARININ YÜRÜRLÜĞE GİRECEĞİ GÜN SORUNU

49. Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrasında "*Kanun, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü ya da bunların hükümleri, iptal kararlarının Resmî Gazetede yayımlandığı tarihte yürürlükten kalkar. Gereken hallerde Anayasa Mahkemesi iptal hükmünün yürürlüğe gireceği tarihi ayrıca kararlaştırabilir. Bu tarih, kararın Resmî Gazetede yayımlandığı günden başlayarak bir yılı geçemez.*" denilmekte, 6216 sayılı

Kanun'un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrasında da bu kural tekrarlanmak suretiyle Anayasa Mahkemesinin gerekli gördüğü hâllerde Resmî Gazete'de yayımlandığı günden başlayarak iptal kararının yürürlüğe gireceği tarihi bir yılı geçmemek üzere ayrıca kararlaştırabileceği belirtilmektedir.

50. 2/7/1964 tarihli ve 492 sayılı Harçlar Kanunu'nun;

A. 28. maddesinin birinci fıkrasının 23/7/2010 tarihli ve 6009 sayılı Kanun'un 18. maddesiyle değiştirilen (a) bendinin birinci cümlesinin,

B. 32. maddesinin birinci cümlesinin,

"*davalısı harçtan muaf olan kamulaştırmasız el atma nedeniyle açılan tazminat davaları*" yönünden iptal edilmesi nedeniyle doğacak hukuksal boşluk kamu yararını ihlal edecek nitelikte görüldüğünden Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrasıyla 6216 sayılı Kanun'un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince iptal hükmünün kararın Resmî Gazete'de yayımlanmasından başlayarak dokuz ay sonra yürürlüğe girmesi uygun görülmüştür.

V. HÜKÜM

2/7/1964 tarihli ve 492 sayılı Harçlar Kanunu'nun;

A. 1. 28. maddesinin birinci fıkrasının 23/7/2010 tarihli ve 6009 sayılı Kanun'un 18. maddesiyle değiştirilen (a) bendinin birinci cümlesinin,

2. 32. maddesinin birinci cümlesinin,

Esasının "*davalısı harçtan muaf olan kamulaştırmasız el atma nedeniyle açılan tazminat davaları*" yönünden incelenmesine, Kenan YAŞAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

B. 1. 28. maddesinin birinci fıkrasının 23/7/2010 tarihli ve 6009 sayılı Kanun'un 18. maddesiyle değiştirilen (a) bendinin birinci cümlesinin,

2. 32. maddesinin birinci cümlesinin,

"*davalısı harçtan muaf olan kamulaştırmasız el atma nedeniyle açılan tazminat davaları*" yönünden Anayasa'ya aykırı olduklarına ve İPTALLERİNE,

Yıldız SEFERİNOĞLU ile İrfan FİDAN'ın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA, iptal hükümlerinin, Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince KARARIN RESMÎ GAZETE'DE YAYIMLANMASINDAN BAŞLAYARAK DOKUZ AY SONRA YÜRÜRLÜĞE GİRMESİNE OYBİRLİĞİYLE,

8/9/2022 tarihinde karar verildi.

Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN	Başkanvekili Kadir ÖZKAYA	Üye Muammer TOPAL
Üye M. Emin KUZ	Üye Rıdvan GÜLEÇ	Üye Recai AKYEL
Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ	Üye Yıldız SEFERİNOĞLU	Üye Selahaddin MENTEŞ
Üye İrfan FİDAN	Üye Kenan YAŞAR	

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Kamulaştırmasız el atma nedeniyle açılan tazminat davasına bakmakta olan Mahkeme, 2/7/1964 tarihli ve 492 sayılı Harçlar Kanunu'nun 28. maddesinin birinci fıkrasının 23/7/2010 tarihli ve 6009 sayılı Kanun'un 18. maddesiyle değiştirilen (a) bendi ile 32. maddesinin birinci cümlesinin "*davalısı harçtan muaf olan davalar*" yönünden iptalini talep etmiştir. Sayın çoğunluk bakılan davada uygulanacak olan anılan Kanun'un 28. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinin birinci cümlesi ile 32. maddesinin birinci cümlesinin "*davalısı harçtan muaf olan kamulaştırmasız el atma nedeniyle açılan tazminat davaları yönünden*" Anayasa'ya aykırı olduğu sonucuna ulaşmıştır.

2. Harç, kamu kurum ve kuruluşlarının sunduğu hizmetlerden yararlananlardan, bu yararlanmaları karşılığı alınan bedeldir. Kuşkusuz yargı hizmetleri de, kamu kurumlarının sunduğu en önemli hizmetlerden biridir. Anayasa'da yargı hizmetlerinin ücretsiz olarak verileceğine ve devletin harç alma yetkisi dışında tutulacağına dair hüküm bulunmamaktadır (AYM, E.2011/13, K.2012/45, 22/3/2012).

3. Kamulaştırmasız el atma nedeniyle açılan tazminat davalarının konusunun belli bir değerle ilgili olması sebebiyle anılan davalarda davacının nispi karar ve ilam harcı ödemesi gerekmektedir. 492 sayılı Kanun'un 28. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinin itiraz konusu birinci cümlesinde nispi karar ve ilam harcının dörtte birinin peşin, geri kalanın ise kararın tebliğinden itibaren bir ay içinde ödenmesi gerektiği belirtilmiştir. Anılan Kanun'un 11. maddesinde genel olarak yargı harçlarını davayı açan veya harca mevzu olan işlemin yapılmasını isteyen kişilerin ödemekle mükellef oldukları belirtmiş olmakla birlikte 6100 sayılı Kanun'un 323. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi ile 326. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca başvurma ile karar ve ilam harçları davada aleyhine karar verilen taraftan alınacaktır.

4. 492 sayılı Kanun'un 32. maddesinin itiraz konusu birinci cümlesine göre ise yargı harçları ödenmedikçe müteakip işlemlerin yapılması mümkün değildir.

5. Davalısı harçtan muaf olan kamulaştırmasız el atma nedeniyle açılan tazminat davalarında davacıdan nispi karar ve ilam harcı alınmadan davanın görülebilmesi mümkün olmadığından kurallar mülkiyet hakkını sınırlamaktadır.

6. Karar ve ilam harcı yargı mercilerine gereksiz talepler yöneltilmesinin engellenmesi işlevini görmektedir. Bu harcın ödenme zamanını ve ödenmemesi durumunda müteakip işlemlerin yapılamayacağını düzenleyen kurallar mahkemelere yöneltilebilecek gereksiz talepler yoluyla yargının iş yükü altında bırakılmasını önlemektedir. Bu itibarla kuralların kamu yararı dışında bir amaca yönelik olmadıkları açıktır. Bununla birlikte kuralların kamu yararına yönelik olması yanında ölçülü olması da gerekir.

7. Kamulaştırmasız el atma iddiasıyla açılan tazminat davalarının tamamında davacının iddialarının doğru olduğunun düşünülmesi, başka bir

anlatımla davanın başında davacının harç ödemesi gereken evrede ortada bir kamulaştırmasız el atma bulunduğunun peşinen kabul edilebilmesi mümkün değildir. Bu itibarla anılan davalar yönünden de yargı mercilerine yöneltilebilecek gereksiz taleplerin engellenmesini sağlayacak nitelikte kurallar öngörmek kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamındadır. Davalısı harçtan muaf olan kamulaştırmasız el atma iddiasıyla açılan tazminat davalarında da nispi karar ve ilam harcının dörtte birinin peşin, geri kalanının kararın tebliğinden itibaren bir ay içinde ödenmesi ve anılan harcın ödenmemesi hâlinde müteakip işlemlerin yapılmaması yargı mercilerine gereksiz talepler yöneltilmesini belirli oranda engelleyebilecek niteliktedir. Bu nedenle kurallarla mülkiyet hakkına getirilen sınırlamanın amacı gerçekleştirmeye elverişli olmadığı söylenemez.

8. Diğer yandan vergi politikasının belirlenmesi ve uygulanması bakımından kamu makamlarının geniş bir takdir yetkisi bulunmaktadır (*Ömer Tuncer*, B. No: 2016/72712, 8/9/2020, § 46). Dolayısıyla belirli davalarda nispi karar ve ilam harcının alınmasını öngörmek kanun koyucunun takdirindedir. Nispi olarak belirlenen bu harcın belirli bir kısmının peşin ödenmesinin, ödenmemesi halinde ise müteakip işlemlerin yapılmamasının mahkemelere gereksiz taleplerin yöneltilmemesi bakımından gerekli olmadığı da söylenemez. Davalısı harçtan muaf olan kamulaştırmasız el atma iddiasıyla açılan tazminat davalarında davacının bu harcı ödemekle yükümlü olmaması durumunda anılan davalar bağlamında mahkemelere yöneltilebilecek gereksiz taleplerin önüne geçilemeyeceği açıktır. Bu itibarla kurallar gereklilik alt ilkesiyle çelişmemektedir.

9. Kanun'da yer alan (1) sayılı tarifede konusu belli bir değerle ilgili olan davalarda alınacak nispi karar ve ilam harcının oranı binde 68,31 olarak belirlenmiştir. Kural uyarınca anılan tarifeye göre hesaplanan nispi karar ve ilam harcının yalnızca dörtte birinin peşin, kalan kısmının ise kararın tebliğinden itibaren bir ay içinde ödenmesi öngörülmektedir. Nispi karar ve ilam harcının yalnızca dörtte birinin peşin ödenmesini, davanın reddine karar verilmesi hâlinde ise davacıdan maktu karar ve ilam harcının alınmasını öngören kanun koyucunun takdir yetkisini kişiler üzerinde yargı harçlarının yaratabileceği olumsuz etkiyi azaltacak yönde kullandığı açıktır. Ayrıca davalısı harçtan muaf olan kamulaştırmasız el atma davalarında davacı nispi karar ve ilam harcı ödese de bu harcı bir süre sonra geri alabilmektedir. Davacının sunulan adalet hizmeti yoluyla elde ettiği

menfaat gözetildiğinde karar ve ilam harcı olarak ödediği tutardan belirli bir süreliğine mahrum kalmasının davacıya katlanamayacağı bir külfet yüklediği söylenemez.

10. Ayrıca 6100 sayılı Kanun'un 334. maddesinin (1) numaralı fıkrasında kendisi ve ailesinin geçimini önemli ölçüde zor duruma düşürmeksizin, gereken yargılama veya takip giderlerini kısmen veya tamamen ödeme gücünden yoksun olan kimselerin, iddia ve savunmalarında, geçici hukuki korunma taleplerinde ve icra takibinde, taleplerinin açıkça dayanaktan yoksun olmaması kaydıyla adli yardımdan yararlanabilecekleri, 335. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendine ise adli yardım kararının yapılacak tüm yargılama ve takip giderlerinden geçici olarak muafiyet sağladığı hükme bağlanmıştır. Bu itibarla ekonomik gücü zayıf kişiler yönünden kuralların Anayasa'ya aykırı bir sonuç ortaya çıkarmaması için gerekli tedbirin alındığı da açıktır. Bu itibarla kurallar orantılılık alt ilkesiyle de çelişmemektedir.

11. Sayın çoğunluk Anayasa'nın 46. maddesindeki düzenlemeden yola çıkarak idarenin Anayasa'ya açıkça aykırı şekilde taşınmazına fiilen el attığı kişiden nispi karar ve ilam harcı alınmadan kamulaştırmasız el atma nedeniyle açılan davaların görülememesinin Anayasa'nın sözüne aykırı olduğu sonucuna ulaşmıştır. Öncelikle belirtmek gerekir ki Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru kararlarında kamulaştırmasız el atma davalarında davacıya yargılama gideri yüklenmesinin ihlale yol açtığını kabul etmesinin bakılan itiraz başvurusunu etkileyen bir yönü bulunmamaktadır. Zira nispi karar ve ilam harcı hüküm altına alınan tutar üzerinden hesaplanmakta olup kamulaştırmasız el atma davasının kısmen reddine karar verilmesi durumunda davacıya yüklenecek yargılama giderleri arasında karar ve ilam harcı bulunmayacaktır.

12. Diğer yandan davacının nispi karar ve ilam harcı olarak ödediği tutarın dava sonuçlanana kadar anayasal bağlamda önemsiz görülemeyecek bir değer kaybına uğrayabileceğinin peşin olarak kabul edilmesi de mümkün değildir. Kaldı ki davacının ödediği nispi karar ve ilam harcının diğer davalarda da değer kaybına uğrayabilmesi ihtimal dahilindedir. Kuralların söz konusu değer kaybının anayasal açıdan önemli görülebilecek bir miktarı oluşturması halinde idarenin Anayasa'ya açıkça aykırı eylemi nedeniyle bu duruma sebebiyet verdiği belirtilerek dava açılmasını engellediği de ileri

sürülemez. Dolayısıyla kuralların Anayasa'nın sözüne aykırı olduğuna ilişkin yoruma katılmak olanaksızdır.

13. İdarenin Anayasa'ya aykırı diğer eylemleri ile kamulaştırmasız el atma arasında anayasal bağlamda anlamlı bir fark bulunduğunu ortaya koymak oldukça güçtür. İdarenin hukukun dışına çıkarak kişileri dava açmak ve bu bağlamda harç ödemek zorunda bıraktığı tek durum kamulaştırmasız el atma olmadığından davalısı harçtan muaf olan kamulaştırmasız el atma nedeniyle açılan tazminat davalarında davacıya harç muafiyeti tanınması idarenin hukukun tümüyle dışına çıkması nedeniyle açılan benzer davalar gözetildiğinde sınırları belirsiz bir harç muafiyetine kapı aralayabilecektir. Bu durumda ise mahkemelere yöneltilebilecek gereksiz taleplerin önüne geçilemeyeceği açıktır.

Açıklanan nedenlerle kuralların Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın reddine karar verilmesi gerektiğini düşündüğümüzden çoğunluk görüşüne katılmıyoruz.

Üye	Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU	İrfan FİDAN

KARŞI OY GEREKÇESİ

492 sayılı Harçlar Kanunu'nun 28. maddesinin 1. fıkrasının (a) bendinin birinci cümlesi ve 32. maddesinin birinci cümlesinin "davalısı harçtan muaf olan davalar" yönünden Anayasa'ya aykırılığı, **"kamulaştırmasız el atma nedeniyle açılan tazminat davaları" yönünden incelenmiştir. İptal sonucuna katılmakla birlikte kararda yapılan sınırlandırmaya dair çoğunluğun görüşüne iştirak edilmemiştir.**

Konusu para ile ölçülebilen davalarda itiraza konu kuralların ilkinde olduğu gibi karar ve ilam harçlarının dörtte biri peşin olarak alınmaktadır.

Davanın kazanılması halinde peşin olarak davacı taraftan alınan bu harç yargılama giderleri ile birlikte davalı taraftan karar tarihinden itibaren

işleyecek yasal faiz ile birlikte tahsil edilebilmektedir. Davanın kaybedilmesi durumunda ise peşin olarak alınan bu nispi harç davacı tarafa iade edilmektedir.

Davalı tarafın harçtan muaf olduğu davalarda ise davanın kazanılması veya kaybedilmesi hallerinde peşin olarak davacı taraftan alınan harcın davacıya iadesine karar verilmekte ve ancak karar kesinleştiğinde davacı tarafa ödenmektedir.

İdarece taşınmazına kamulaştırmasız el atılarak mağdur edilen kişiler peşin harç ödeme yükümlülüğü ile ikinci kez mağduriyet içerisine girmektedirler.

İtiraz başvurusunda olduğu üzere söz konusu iptalin sadece "kamulaştırmasız el atma davaları" yönünden değil, **"davalısı harçtan muaf olan"** tüm diğer davalar yönünden yapılması gerekirdi.

Bu tür davalarda sonuç ister davacının lehine ister aleyhine sonuçlansın nihai olarak ödenecek harç maktu harçtır. Her halükârda peşin olarak alınan harç davacıya iade edilmektedir. O halde en kötü senaryoda dahil davanın sonunda maktu bir harç ödemek durumunda kalacak olan kişiden nispi bir harç istenmesi gerekli ve orantılı değildir.

Her halükârda iade edileceği kesin olan harcın davacıdan alınmasının hiçbir yararı yoktur.

Tüm bu sebeplerle "kamulaştırmasız el atma nedeniyle açılan tazminat davaları" yönünden itiraz konusu kuralların iptaline ilişkin karara katılmakla birlikte sınırlamanın başvuran mahkemenin talebi doğrultusunda **"davalısı harçtan muaf olan"** tüm davalar yönünden yapılması gerektiği kanaati ile sınırlandırmaya dair çoğunluğun görüşüne iştirak edilmemiştir.

Üye
Kenan YAŞAR

Esas Sayısı : 2022/65
Karar Sayısı : 2022/102
Karar Tarihi : 8/9/2022

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Mardin 1. İdare Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU: 24/5/1983 tarihli ve 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu'na 21/3/2018 tarihli ve 7103 sayılı Kanun'un 25. maddesiyle eklenen geçici 16. maddenin birinci fıkrasının Anayasa'nın 10. maddesine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebidir.

OLAY: Eğitim durumuna uygun kadrolardan birine atanma isteminin reddine dair işlemin iptali talebiyle açılan davada itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptali için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKMÜ

Kanun'un itiraz konusu kuralın da yer aldığı geçici 16. maddesi şöyledir:

"*Geçici Madde 16 – (Ek: 21/3/2018-7103/25 md.)*

Bu Kanunun ek 1 inci maddesi kapsamında ataması yapılan ve fiilen görevde bulunanlar kurumların kadroları ve ihtiyaçları göz önünde bulundurularak bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih ve öğrenim durumları itibarıyla ihraz ettikleri unvanlara atanırlar.

Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce hak sahibi olanlardan daha önce istihdam hakkından yararlanmamış olanlar, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren beş yıl içerisinde Bakanlığa başvurmaları halinde ek 1 inci maddede yer alan istihdam hakkından maddede belirtilen diğer şartları taşımaları kaydıyla yararlanabilirler."

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Engin YILDIRIM, Hicabi DURSUN, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ, Basri BAĞCI, İrfan FİDAN ve Kenan YAŞAR'ın katılımlarıyla 1/6/2022 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

2. Başvuru kararı ve ekleri, Raportör Cem GÜNDOĞDU tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu kanun hükmü, dayanılan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Genel Açıklama

3. 2828 sayılı Kanun'un ek 1. maddesi ile bu Kanun veya 3/7/2005 tarihli ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu uyarınca haklarında korunma veya bakım tedbir kararı alınmış olup fasılalı olarak geçen yararlanma süreleri dâhil iki yıldan az olmamak üzere, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının sosyal hizmet modellerinden yararlanan çocuklardan reşit olduğu tarih itibarıyla bu hizmetlerden yararlanmaya devam edenlerin işe yerleştirilmelerinde izlenecek usul ve esaslar düzenlenmiştir.

4. Anılan maddenin gerekçesinde de ifade edildiği üzere on sekiz yaşından sonra yurtta barınmanın mümkün olmaması ve aynı yaşta olup ailesi bulunan kişilere göre iş bulmanın daha zor olması nedeniyle söz konusu düzenlemeyle devlet tarafından bakılan ve korunan çocukların iş bulmalarının kolaylaştırılmasının amaçlandığı anlaşılmaktadır.

5. Maddenin 21/3/2018 tarih ve 7103 sayılı Kanun'un 24. maddesi ile değiştirilen (ç) bendinde ise bu madde kapsamına girenlerin yerleştirilmelerinin; ortaöğretim ve daha üst öğrenim mezunları için kurumların talepleri doğrultusunda öğrenim durumları itibarıyla ihraz ettikleri unvanın 10/7/2018 tarihli ve 30474 sayılı Resmî Gazete'de

yayımlanan (2) numaralı Genel Kadro ve Usulü Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'ne ekli cetvellerde yer alması şartıyla ihraz etmiş bulundukları unvanlara, bunların dışında kalan ortaöğretim ve yükseköğretim mezunları için memur unvanlı kadro ve pozisyonlara, diğer öğrenim mezunları için ise yardımcı hizmetler sınıfında yer alan kadro ve pozisyonlara yılda üç defadan az olmamak üzere yapılacağı veya yaptırılacağı belirtilmiştir.

6. Söz konusu düzenlemenin amacı "*Lisans, ön lisans ve ortaöğretim mezunu olanlardan öğrenim durumları dikkate alınmadan memur kadrosuna atananlar, kamudaki unvan değişikliği sınavlarının kurumdan kuruma göre değişiklik göstermesi, uzun süreler boyunca sınav açılmaması gibi nedenlerle mağdur olmaktadırlar. Madde ile, öğrenim durumlarına uygun olmayan kadrolarda istihdam edilenlerin, öğrenim durumlarına uygun kadrolara atanarak mağduriyetlerinin giderilmesi ve yükseköğrenime devam etmelerinin teşvik edilmesi amaçlanmaktadır.*" şeklinde ifade edilmiştir.

B. Anlam ve Kapsam

7. İtiraz konusu kuralda 2828 sayılı Kanun'un ek 1. maddesi kapsamında ataması yapılan ve fiilen görevde bulunanların, kurumların kadroları ve ihtiyaçları gözönünde bulundurularak anılan Kanun'un, kuralın da yer aldığı geçici 16. maddesinin yürürlüğe girdiği tarih ve öğrenim durumları itibarıyla ihraz ettikleri unvanlara atanacakları öngörülmüştür.

8. Bu itibarla daha önce ek 1. madde kapsamında istihdam edilenlerden öğrenim durumlarına uygun kadrolara atanamamış olanların, kurumların kadroları ve ihtiyaçları gözönünde bulundurularak maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla öğrenim durumlarına uygun kadrolara atanmaları ve ek 1. maddenin (ç) bendinde yer verilen değişiklikten faydalandırılmaları amaçlanmıştır.

C. İtirazın Gerekçesi

9. Başvuru kararında özetle; itiraz konusu kuralla pozitif ayrımcılık yapılmak suretiyle kamu görevine ataması yapılan kişilere, kamu görevine alındıktan sonra da kendileri ile aynı işi yapan ve aynı statüde olan kişilere kıyasla daha kolay bir şekilde unvan değişikliği yapma imkânının sağlandığı, bu itibarla bir kez pozitif ayrımcılığa tabi tutularak istihdamı sağlanan kişilerin ikinci kez avantajlı konuma getirildikleri, bu durumun eşitlik

ilkesiyle bağdaşmadığı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 10. maddesine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Ç. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

10. Anayasa'nın 10. maddesinde "*Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir./ Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz./ Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz./ Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz./ Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar.*" denilmek suretiyle kanun önünde eşitlik ilkesine yer verilmiştir.

11. Anayasa'nın anılan maddesinde belirtilen *kanun önünde eşitlik ilkesi* hukuksal durumları aynı olanlar için söz konusudur. Bu ilke ile eylemli değil hukuksal eşitlik öngörülmüştür. Eşitlik ilkesinin amacı aynı durumda bulunan kişilerin kanunlar karşısında aynı işleme bağlı tutulmalarını sağlamak, ayrım yapılmasını ve ayrıcalık tanınmasını önlemektir. Bu ilkeyle, aynı durumda bulunan kimi kişi ve topluluklara ayrı kurallar uygulanarak kanun karşısında eşitliğin ihlali yasaklanmıştır. Kanun önünde eşitlik, herkesin her yönden aynı kurallara bağlı tutulacağı anlamına gelmez. Durumlarındaki özellikler, kimi kişiler ya da topluluklar için değişik kuralları ve uygulamaları gerektirebilir. Aynı hukuksal durumlar aynı, ayrı hukuksal durumlar farklı kurallara bağlı tutulursa Anayasa'da öngörülen eşitlik ilkesi zedelenmez (AYM, E.2020/95, K.2022/3, 26/01/2022, § 25).

12. Eşitlik ilkesi yönünden yapılacak anayasallık denetiminde öncelikle Anayasa'nın 10. maddesi çerçevesinde aynı ya da benzer durumda bulunan kişilere farklı muamele yapılıp yapılmadığı tespit edilmeli, bu bağlamda aynı ya da benzer durumdaki kişiler arasında farklılık gözetilip gözetilmediği belirlenmelidir. Yapılacak bu belirlemenin ardından ise farklı muamelenin nesnel ve makul bir temele dayanıp dayanmadığı ve ölçülü olup olmadığı hususları irdelenmelidir. Ölçülülük ilkesi, amaç ve araç arasında hakkaniyete uygun bir dengenin bulunması gereğini ifade eder.

Diğer bir ifadeyle bu ilke, farklı muamelenin öngörülen objektif amaç ile orantılı olmasını gerektirmektedir (AYM, E.2021/1, K.2021/32, 29/04/2021, § 32).

13. İtiraz konusu kuralla 2828 sayılı Kanun'un ek 1. maddesi kapsamında istihdam edilenlerden öğrenim durumlarına uygun kadrolara atanamamış olanların, kurumların kadroları ve ihtiyaçları gözönünde bulundurularak, anılan Kanun'un geçici 16. maddesinin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla öğrenim durumlarına uygun kadrolara atanmalarına imkân tanınmıştır.

14. Bu çerçevede, ek 1. madde kapsamında ataması yapılanlar ile normal atama usulüne tabi olarak göreve başlayanların öğrenim durumlarına uygun kadrolara atanmaları bakımından karşılaştırma yapılmaya müsait olacak şekilde benzer durumda oldukları ve ek 1. maddede yapılan değişiklikten ilgili düzenleme getirilmeden önce ataması yapılanların da belirtilen şartlar harici başka bir şart aranmaksızın ve sınava tabi tutulmaksızın faydalandırılmaları sağlanarak normal atama usulü ile göreve başlayanlar ile aralarında farklılığın yaratıldığı söylenebilecektir.

15. 2828 sayılı Kanun'un ek 1. maddesinin (ç) bendinde 21/3/2018 tarihli ve 7103 sayılı Kanun'la yapılan değişiklikle ataması yapılacak olan kişilere öğrenimlerine uygun kadrolara atanma imkânı belirli şartlar dâhilinde tanınmıştır. İtiraz konusu kuralda yine 21/3/2018 tarihli ve 7103 sayılı Kanun ile getirilmiş ve ek 1. maddede yapılan değişiklik öncesi istihdam edilenlerden öğrenim durumlarına uygun kadrolara atanamamış olanların bu imkândan yararlandırılması amaçlanmıştır. Bu bağlamda öngörülen farklı muamelenin nesnel ve makul bir temele dayanmadığı söylenemez.

16. Öte yandan 2828 sayılı Kanun'un ek 1. maddesi uyarınca ataması yapılacak kişilere yönelik olarak oran sınırlaması öngörülmüşken, hâlihazırda bu madde uyarınca görev yapan kişilerin öğrenim durumlarına uygun unvana atanmaları noktasında herhangi bir oran sınırlaması bulunmamaktadır. Kural, sınırlı sayıdaki kadroların dolmasına yol açabileceği gibi kapsama giren kişilerin tamamı açılacak kadrolara atanmadan normal atama usulü ile göreve başlayanların kadrolara atanamayacağı da açıktır. Bu durumda ise kuralın normal atama usulüne

tâbi kişilerin aleyhine açık bir dengesizlik oluşturarak aşırı bir külfete neden olduğu ve dolayısıyla farklı muamelenin ölçüsüz olduğu anlaşılmaktadır. Bu itibarla kuralın eşitlik ilkesine aykırı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

17. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 10. maddesine aykırıdır. İptali gerekir.

IV. HÜKÜM

24/5/1983 tarihli ve 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu'na 21/3/2018 tarihli ve 7103 sayılı Kanun'un 25. maddesiyle eklenen geçici 16. maddenin birinci fıkrasının Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, Recai AKYEL, Yıldız SEFERİNOĞLU, İrfan FİDAN ile Kenan YAŞAR'ın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA 8/9/2022 tarihinde karar verildi.

Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN	Başkanvekili Kadir ÖZKAYA	Üye Muammer TOPAL
Üye M. Emin KUZ	Üye Rıdvan GÜLEÇ	Üye Recai AKYEL
Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ	Üye Yıldız SEFERİNOĞLU	Üye Selahaddin MENTEŞ
Üye İrfan FİDAN	Üye Kenan YAŞAR	

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. İtiraz talebine konu edilen 24/5/1983 tarihli ve 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu'na 21/3/2018 tarihli ve 7103 sayılı Kanun'un 25. maddesiyle eklenen geçici 16. maddenin birinci fıkrasının çoğunluk tarafından Anayasa'nın 10. maddesine aykırılık teşkil ettiği ifade edilmiştir.

2. Anayasa'nın 10. maddesinin üçüncü fıkrasında "*Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz.*" denilmek suretiyle çocuklar hakkında alınan tedbirlerin eşitlik ilkesine aykırılık teşkil etmeyeceği vurgulanmıştır.

3. Anayasa'nın 41. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca da Devlet, çocukların korunması için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür.

4. 2828 sayılı Kanun'un ek 1. maddesi ile bu Kanun veya 3/7/2005 tarihli ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu uyarınca haklarında korunma veya bakım tedbir kararı alınmış olup fasılalı olarak geçen yararlanma süreleri dâhil iki yıldan az olmamak üzere, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının sosyal hizmet modellerinden yararlanan çocuklardan reşit olduğu tarih itibarıyla bu hizmetlerden yararlanmaya devam edenlerin işe yerleştirilmelerinde izlenecek usul ve esaslar düzenlenmiştir.

5. Anılan maddenin gerekçesinde de ifade edildiği üzere on sekiz yaşından sonra yurtta barınmanın mümkün olmaması ve aynı yaşta olup ailesi bulunan kişilere göre iş bulmanın daha zor olması nedeniyle söz konusu düzenlemeyle devlet tarafından bakılan ve korunan çocukların iş bulmalarının kolaylaştırılması amaçlanmaktadır.

6. Maddenin 21/3/2018 tarih ve 7103 sayılı Kanun'un 24. maddesi ile değiştirilen (ç) bendinde ise bu madde kapsamına girenlerin yerleştirilmelerinin; ortaöğretim ve daha üst öğrenim mezunları için kurumların talepleri doğrultusunda öğrenim durumları itibarıyla ihraz ettikleri unvanın 10/7/2018 tarihli ve 30474 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan (2) numaralı Genel Kadro ve Usulü Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'ne ekli cetvellerde yer alması şartıyla ihraz etmiş bulundukları unvanlara, bunların dışında kalan ortaöğretim ve yükseköğretim mezunları

için memur unvanlı kadro ve pozisyonlara, diğer öğrenim mezunları için ise yardımcı hizmetler sınıfında yer alan kadro ve pozisyonlara yılda üç defadan az olmamak üzere yapılacağı veya yaptırılacağı belirtilmiştir.

7. İtiraz konusu kural uyarınca 2828 sayılı Kanun'un ek 1. maddesi kapsamında istihdam edilenlerden öğrenim durumlarına uygun kadrolara atanamamış olanların, kurumların kadroları ve ihtiyaçları gözönünde bulundurularak, anılan Kanun'un geçici 16. maddesinin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla öğrenim durumlarına uygun kadrolara atanmalarına imkân tanınmıştır.

8. Ek 1. maddenin gerekçesinde de ifade edildiği üzere bu kişilerin mağduriyetlerinin giderilmesi amacıyla yapılan değişiklikten ilgili düzenleme getirilmeden önce ataması yapılanların da faydalandırılmasının amaçlandığı dikkate alındığında, çoğunluk görüşünde de ifade edildiği üzere, kuralın nesnel ve makul bir temele dayanmadığı söylenemez.

9. Kuralın ölçülü olup olmadığı yönünde yapılacak değerlendirmede ise öncelikle Ek 1. madde kapsamında ataması yapılacak kişi sayısı yönünden kanunun bir sınırlama getirdiğini belirtmekte fayda bulunmaktadır. Dolayısıyla geçici 16. maddenin birinci fıkrasından yararlanabilecek kişi sayısı her halükârda bu oranın üzerinde zaten olamayacaktır. Ayrıca mevzuatta iki farklı atama usulüne göre göreve başlamış kişiler açısından bir öncelik farkı yaratılmadığı gibi kanunun yürürlüğe girdiği tarih itibariyle kişilerin bir öğrenim durumuna sahip olunması gerektiği şartı da kanunun uygulanmasının devamlılık arz edemeyeceği, bu kişilere gerekli işlemler tesis edildikten sonra ilgili kuralın işlevini yitireceği anlamına gelmektedir.

10. Bu durumda 2828 sayılı Kanun'un ek 1. maddesi uyarınca ataması yapılacak kişilere öğrenim durumları itibarıyla ihraz ettikleri kadrolara yerleştirilme imkânının tanındığı, itiraz konusu kuralla da aynı atama usulüyle göreve başlamış kişiler açısından öğrenim durumlarına uygun unvanlarda istihdam noktasında mümkün olduğunca eşitliği sağlama amacı öngörüldüğü dikkate alındığında, kuralla tanınan farklılığın öngörülmesiyle güdülen amaç ile kuralla öngörülen araç arasında uygun bir dengenin kurulduğu, kuralla getirilen söz konusu farklılığın öngörülme amacına göre normal atama usulü ile istihdamı sağlanmış kişilere aşırı bir külfet yüklemediği değerlendirilmektedir.

11. Belirtilen bu gerekçeyle çoğunluğun iptal yönündeki görüşüne iştirak edilmemiştir.

Üye Recai AKYEL	Üye Yıldız SEFERİNOĞLU
Üye İrfan FİDAN	Üye Kenan YAŞAR

Esas Sayısı : 2022/67
Karar Sayısı : 2022/103
Karar Tarihi : 8/9/2022

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Antalya 2. İdare Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU: 16/8/1961 tarihli ve 351 sayılı Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurt Hizmetleri Kanunu'nun 17. maddesinin birinci fıkrasının Anayasa'nın 2., 13., ve 35. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebidir.

OLAY: Yükseköğrenim kredi borçlarının tahsili amacıyla düzenlenen ödeme emrinin iptali talebiyle açılan davada itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptali için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKMÜ

Kanun'un itiraz konusu kuralın da yer aldığı 17. maddesi şöyledir:

"*Taksitlerin zamanında ödenmemesi*

Madde 17 – ***Borç taksitlerini zamanında ödemiyenlerin birinci defada borçlarının bir seneliği, tekrarında ise tamamı ivedilik kazanır. Bu tarihten itibaren borç 6183 sayılı kanun hükümlerine göre malsandıklarınca tahsil olunarak Gençlik ve Spor Bakanlığına ödenir.***

Öğrenim sırasında ve öğrenimden sonra ölenlerin ve öğrenim sırasında veya öğrenimlerinden sonra çalışamıyacak derecede daimi malüllüğe uğramış oldukları tam teşekküllü bir hastanenin sağlık kurulu tarafından tesbit edilenlerin borçları silinir."

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Engin YILDIRIM, Hicabi DURSUN, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ, Basri BAĞCI, İrfan FİDAN ve Kenan YAŞAR'ın katılımlarıyla 1/6/2022 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında öncelikle davada uygulanacak kural ve sınırlama sorunları görüşülmüştür.

2. Anayasa'nın 152. ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 40. maddelerine göre bir davaya bakmakta olan mahkeme, o dava sebebiyle uygulanacak bir kanunun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin hükümlerini Anayasa'ya aykırı görmesi hâlinde veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varması durumunda bu hükümlerin iptalleri için Anayasa Mahkemesine başvurmaya yetkilidir. Ancak anılan maddeler uyarınca bir mahkemenin Anayasa Mahkemesine başvurabilmesi için elinde yöntemince açılmış ve mahkemenin görevine giren bir davanın bulunması, iptali talep edilen kuralın da o davada uygulanacak olması gerekir. Uygulanacak kural ise bakılmakta olan davanın değişik evrelerinde ortaya çıkan sorunların çözümünde veya davayı sonuçlandırmada olumlu ya da olumsuz yönde etki yapacak nitelikte bulunan kurallardır.

3. Bakılmakta olan davanın konusu, yükseköğrenim kredi borcunun birden fazla taksitinin ödenmemesi nedeniyle tüm taksitlerin tahsili için düzenlenen ödeme emrinin iptali talebine ilişkindir. Bu itibarla itiraz konusu fıkranın birinci cümlesinde yer alan "*…birinci defada…*" ve "*…bir seneliği…*" ibarelerinin bakılmakta olan davada uygulanma imkânı bulunmamaktadır.

4. Öte yandan itiraz konusu kuralın birinci cümlesinin kalan kısmı bakılmakta olan davanın konusu olan birden fazla taksitin ödenmemesi hâlinin yanı sıra davada uygulanma imkânı bulunmayan bir taksitin ödenmemesi durumu bakımından da geçerli, ortak kural niteliğindedir. Dolayısıyla bakılmakta olan davanın konusu gözetilerek itiraz konusu fıkranın birinci cümlesinin kalan kısmının esasına ilişkin incelemenin

kalan kısımda yer alan "*…tekrarında ise tamamı…*" ibaresi ile sınırlı olarak yapılması gerekir.

5. Açıklanan nedenlerle 16/8/1961 tarihli ve 351 sayılı Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurt Hizmetleri Kanunu'nun 17. maddesinin birinci fıkrasının;

A. 1. Birinci cümlesinde yer alan "*...birinci defada…*" ve "*…bir seneliği,…*" ibarelerinin itiraz başvurusunda bulunan Mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulanma imkânı bulunmadığından bu ibarelere ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle REDDİNE,

2. Birinci cümlesinin kalan kısmının esasının incelenmesine, esasa ilişkin incelemenin kalan kısımda yer alan "*…tekrarında ise tamamı…*" ibaresi ile sınırlı olarak yapılmasına,

B. İkinci cümlesinin esasının incelenmesine,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

6. Başvuru kararı ve ekleri, Raportör Murat ÖZDEN tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu kanun hükümleri, dayanılan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Genel Açıklama

7. 351 sayılı Kanun'un 14. maddesi gereğince yükseköğrenim gören ve bu Kanun'a göre yapılacak yönetmeliklerle belirtilen esas ve şartlar içinde yeterlikleri ve ihtiyaçları tespit edilen öğrencilere öğrenim kredisi verilmektedir.

8. Öğrenciler tarafından alınan kredi borcunun tespiti ile ödenmesine ilişkin usul ve esaslar Kanun'un 16. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre taksitler hâlinde ödenen öğrenim kredisi borcu, öğrenim kredilerinin verildiği tarihten öğrenim süresi bitimine kadar geçen sürede veya herhangi bir sebeple kredisinin kesildiği tarihe kadar öğrenim kredisi olarak verilen miktarlara, Türkiye İstatistik Kurumunun üretici fiyat endeksindeki artışlar uygulanarak hesaplanacak miktarın ilave edilmesi suretiyle tespit edilir.

9. Yine anılan madde uyarınca öğrenci, borcunu öğrenim gördüğü öğretim kurumunun normal eğitim süresinin bitiminden itibaren iki yıl (öğrencinin lisansüstü eğitim yapması hâlinde dört yıl) sonra başlamak üzere, kredi aldığı sürede ve aylık dönemler hâlinde ödemek zorundadır. Ancak bu süre bir yıl daha uzatılabilir. Ödeme askerlik dönemine rastlarsa anılan endeks uygulanmadan askerlik döneminin sonuna kadar ertelenir.

10. Borçlunun, başvurusu sırasında Sosyal Güvenlik Kurumu veya sosyal güvenlik kuruluşu niteliğindeki başka kuruluşlarla ilişkisinin bulunmaması hâlinde, ilgilinin talebi ile borcunu ödemesi kredi alma süresinin bitiminden itibaren endeks uygulanmak suretiyle birer yıllık sürelerle uzatılır. Katkı kredisi borcu ödemelerinde de aynı esaslar uygulanır.

11. Sağlık sebepleri dışında kendi isteği ile öğretim kurumunu bırakan veya herhangi bir sebeple öğretim kurumundan çıkarılan öğrenciler, öğretim kurumu ile ilişiğinin kesildiği tarihten itibaren iki yıl sonra başlamak üzere kredi aldığı kadar sürede ve aylık dönemler hâlinde borçlarını ödemek zorundadır. Ancak bu süre bir yıl daha uzatılabilir.

12. Endeks uygulamasına, kredi borçlarının geri ödenmesine ve taksitlendirilmesine ilişkin esas ve usulleri belirlemeye, öğrencilerin borçlarından birinci fıkraya göre hesaplanan endeks artışından ilave edilen miktarın %50'sine kadar indirim yapmaya Gençlik ve Spor Bakanlığı yetkilidir.

13. İndirim uygulandıktan sonra öğrencilerin ödeyecekleri bakiye kredi borcu, öğrencilerin eğitim süresince aldığı toplam kredi miktarının üç katını geçemez.

14. Öğrencinin tabi olacağı yükümlülükler, öğrencilerden alınacak taahhüt senedinde ayrıca belirtilir. Düzenlenen taahhüt senetlerinde krediyi alacak öğrencinin, öğrencinin reşit olmaması hâlinde ise öğrenci ile birlikte veli veya vasisinin borçlu sıfatıyla imzası yeterli olup ayrıca kefil aranmaz. Ancak yurt dışında öğrenim gören öğrencilerden kefil istenir veya diğer teminatlar alınır.

B. Anlam ve Kapsam

15. 351 sayılı Kanun'un 17. maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesine göre borç taksitlerini zamanında ödemeyenlerin birinci defada borçlarının bir seneliği, tekrarında ise tamamı ivedilik kazanır. Anılan cümlede yer alan "*…tekrarında ise tamamı…*" ibaresi itiraz konusu kurallardan ilkini oluşturmaktadır.

16. Söz konusu fıkranın itiraz konusu diğer kural olan ikinci cümlesinde ise ivedilik kazanan borcun 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre Gelir İdaresi Başkanlığınca tahsil olunarak Gençlik ve Spor Bakanlığına ödenmesi hükme bağlanmaktadır.

17. Öğrenciye ödenen tutarlar öğrenim kredilerinin verildiği tarihten normal öğrenim süresi bitimine kadar veya herhangi bir sebeple kredinin kesildiği tarihe kadar geçen süreler için Türkiye İstatistik Kurumunun üretici fiyat endeksi kullanılarak enflasyonun etkisinden arındırılmakta ve taksit tutarları buna göre belirlenmektedir. Buna karşılık normal öğrenim süresinden veya herhangi bir sebeple ilişiğin kesilme tarihinden sonraki iki yıl da dâhil olmak üzere taksitlerin vade tarihine kadar borç için herhangi bir faiz hesaplanmamakta veya borç enflasyondan arındırılmamaktadır.

18. Taksitlerden birinin ödenmemesi hâlinde borçların bir seneliği, tekrarında ise tamamı ivedilik kazanmakta, Kredi ve Yurtlar Genel Müdürlüğü tarafından ivedilik kazanan alacak 6183 sayılı Kanun kapsamında tahsili için Gelir İdaresi Başkanlığına bildirilmektedir. Bu kapsamda düzenlenen ödeme emirleri borçlulara tebliğ edilmekte ve rızaen ödeme yapılmaması durumunda cebri icra işlemlerine başlanmaktadır. Vadesinde ödenmeyen taksitler için gecikme zammı hesaplanır iken borcun tamamının ivedilik kazanması durumunda dahi vadesi gelmeyen taksitler için gecikme zammı hesaplanmamaktadır.

C. İtirazın Gerekçesi

19. Başvuru kararında özetle; iki taksitin geciktirilmesi durumunda borcun tamamının muaccel hâle gelmesinin ölçülülük ilkesiyle bağdaşmadığı, öğrenim kredisinin eğitim hakkından yararlanabilmek amacıyla kullanıldığı,

Türkiye İstatistik Kurumunun üretim fiyatları endeksine göre güncellenen bu kredi borcuna ayrıca gecikme zammı uygulanmasının idare karşısında güçsüz konumda bulunan bireyleri zor duruma düşüreceği, bu durumun sosyal devlet ilkesini ve mülkiyet hakkını ihlal ettiği belirtilerek kuralların Anayasa'nın 2., 13. ve 35. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Ç. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

1. Kanun'un 17. Maddesinin Birinci Fıkrasının Birinci Cümlesinde Yer Alan "*…tekrarında ise tamamı…*" İbaresinin İncelenmesi

20. Anayasa'nın 35. maddesinde "*Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir./ Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir./ Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz.*" denilmektedir. Anayasa'nın anılan maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır.

21. Mülkiyet hakkı; kişiye başkasının hakkına zarar vermemek ve kanunların koyduğu sınırlamalara uymak şartıyla sahibi olduğu şeyi dilediği gibi kullanma, semerelerinden yararlanma ve üzerinde tasarruf etme imkânı veren bir haktır. Bu bağlamda malikin mülkünü kullanma, semerelerinden yararlanma ve mülkü üzerinde tasarruf etme yetkilerinden herhangi birinin kısıtlanması veya mülkünden yoksun bırakılması mülkiyet hakkına getirilmiş bir sınırlama niteliğindedir (AYM, E.2017/21, K.2020/77, 24/12/2020, § 137).

22. İtiraz konusu kural, 351 sayılı Kanun kapsamında yararlanılan yükseköğrenim kredilerinin birden fazla taksitinin zamanında ödenmemesi durumunda alacağın tamamının muaccel olmasını öngörmek suretiyle mülkiyet hakkına yönelik bir sınırlama oluşturmaktadır.

23. Anayasa'nın 13. maddesinde "*Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.*" denilmektedir. Buna göre temel hak ve özgürlüklere

sınırlama getiren düzenlemelerin kanunla yapılması, Anayasa'da öngörülen sınırlama sebebine uygun ve ölçülü olması gerekir.

24. Mülkiyet hakkını sınırlamaya yönelik bir kanuni düzenlemenin şeklen var olması yeterli olmayıp yasal kuralların keyfîliğe izin vermeyecek şekilde belirli, ulaşılabilir ve öngörülebilir düzenlemeler niteliğinde olması gerekir.

25. Esasen temel hak ve özgürlükleri sınırlayan kanunun bu niteliklere sahip olması Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye alınan hukuk devleti ilkesinin de bir gereğidir. Hukuk devletinde kanuni düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesi gerekir. Kanunda bulunması gereken bu nitelikler hukuki güvenliğin sağlanması bakımından da zorunludur. Zira bu ilke hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar (AYM, E.2015/41, K.2017/98, 4/5/2017, §§ 153, 154). Dolayısıyla Anayasa'nın 13. maddesinde sınırlama ölçütü olarak belirtilen kanunilik, Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye alınan hukuk devleti ilkesi ışığında yorumlanmalıdır.

26. İtiraz konusu kuralda hangi durumda alacağın tamamının muaccel olacağının herhangi bir tereddüde yer vermeyecek biçimde açık ve net olarak düzenlendiği gözetildiğinde kuralın belirli, ulaşılabilir ve öngörülebilir nitelikte olduğu ve bu yönüyle kanunilik şartını taşıdığı anlaşılmaktadır.

27. Anayasa'nın 35. maddesinin ikinci fıkrasında mülkiyet hakkının kamu yararı amacıyla sınırlanabileceği belirtilmiştir.

28. Alacağın düzenli ve zamanında ödenmesini güvence altına almaya hizmet eden kuralın kamu yararının sağlanmasına yönelik meşru amaca dayandığı anlaşılmaktadır. Bununla birlikte kuralın Anayasa'ya aykırı olmadığının söylenebilmesi için kuralla getirilen sınırlamanın anayasal bağlamda kamu yararının sağlanması yönündeki meşru amaca dayanması yeterli olmayıp ölçülü olması da gerekir.

29. Anayasa'nın 13. maddesinde güvence altına alınan ölçülülük ilkesi *elverişlilik, gereklilik* ve *orantılılık* olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. *Elverişlilik* öngörülen sınırlamanın ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, *gereklilik* ulaşılmak istenen amaç bakımından sınırlamanın zorunlu olmasını, diğer bir ifadeyle aynı amaca daha hafif bir sınırlama ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, *orantılılık* ise hakka getirilen sınırlama ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir.

30. Kuralda, birden fazla taksitin ödenmemesi durumunda borcun tamamının muaccel olacağı öngörülmektedir. Bu yönüyle kural taksitlerin vadesi beklenmeksizin borcun tamamının ödenmesini gerektirmekle borçlulara ek bir mali külfet getirmektedir.

31. Bu itibarla kuralın alacağın zamanında tahsili sayesinde kamu hizmetlerinin etkin ve verimli şekilde devamı yoluyla kamu yararının sağlanması amacını gerçekleştirmek için elverişli olmadığı söylenemez.

32. 6183 sayılı Kanun'un 1. maddesi uyarınca devlete, il özel idarelerine ve belediyelere ait vergi, resim, harç, yargılama masrafı, vergi cezası, para cezası gibi asli, gecikme zammı ve gecikme faizi gibi feri kamu alacakları ile aynı idarelerin sözleşme, haksız fiil ve sebepsiz zenginleşmeden doğanlar dışında kalan ve kamu hizmetlerinin yürütülmesinden kaynaklanan diğer alacakları ve bunların takip masrafları bu Kanun'a göre tahsil edilmektedir.

33. Anılan Kanun'un "*Taksitlerin süresinde ödenmemesi*" başlıklı 38. maddesinde, "*Taksitle ödenmesi gereken âmme alacağının taksitleri vâdesinde ödenmezse alacağın tamamı muaccel olur. / Haczedilen malların paraya çevrilmesinden önce paraya çevirme tarihine kadar yapılan takip giderleri, gecikme zamları ve varsa cezaları alacağın tamamım muaccel kılan taksitle beraber rıza ile ödendiği takdirde diğer taksitler asıl ödeme sürelerinde tahsil olunur.*" hükmü yer almakta iken bu hüküm 22/7/1998 tarihli ve 4369 sayılı Kanunun 82. maddesiyle yürürlükten kaldırılmıştır. Dolayısıyla 6183 sayılı Kanun kapsamındaki alacaklara ilişkin taksitlerin vadesinde ödenmemesi durumunda tüm taksitler muaccel hâle gelmemekte, sadece vadesi geçen alacaklar için gecikme zammı ve cebri tahsil işlemleri uygulanmaktadır.

34. Anayasa'nın 42. maddesi kapsamında maddi imkânlardan yoksun başarılı öğrencilerin öğrenimlerini sürdürebilmeleri için destek sağlamakla yükümlü olan devlet yeterlikleri ve ihtiyaçları tespit edilen öğrencilere kredi sağlamaktadır. Kural da bu kredilerin birden fazla taksitinin ödenmemesi durumunda tüm borcun muaccel hâle gelmesini, başka bir deyişle tüm borcun vade tarihi beklenmeksizin tahsilini düzenlemektedir. 6183 sayılı Kanun'a tabi diğer alacaklar açısından taksitlerin ödenmemesi durumunda borcun tamamı muaccel hâle gelmemekte, borç vade tarihinde gecikme zammı ile birlikte tahsil edilmektedir. Bu yönüyle 6183 sayılı Kanun'a tabi diğer alacaklar açısından söz konusu müdahale aracı kullanılmazken eğitimi destekleme yönünden sosyal yanı ağır basan bir alacakta böylesine ağır bir tedbirle meşru amaca ulaşılmaya çalışılmasının son çare ve bu amaca ulaşmak için gerekli olduğu söylenemez.

35. Bununla birlikte birden fazla taksitin ödenmemesi durumunda borcun muaccel hâle gelmesi yanında borç 6183 sayılı Kanun hükümlerine göre tahsil edildiğinden vadesi dolan taksitlerin gecikme zammı ile birlikte ödenmesi gerekmektedir. Bu kapsamda birden fazla taksiti ödenmeyen borcun sürüncemede kalmaması için borcun tamamının ivedilik kazanmasının kamu yararının sağlanmasına yönelik amacın gerçekleştirilmesi için tek araç olduğu söylenemez. Dolayısıyla anılan meşru amacın gerçekleştirilmesi açısından seçilen araçlar değerlendirilirken borcun gecikme zammı ile birlikte tahsili sayesinde alacağın zamanında tahsil edilmemesi nedeniyle uğranılan zararların giderildiğinin ve ek maliyetle karşılaştıklarından borçluların borcu zamanında ödemek durumunda kaldığının, bu aracın söz konusu amacın gerçekleştirilmesi açısından yeterli olduğunun da gözönünde bulundurulması gerekir. Bu itibarla kuralın "*gereklilik"* ölçütü ile bağdaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

36. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 13. ve 35. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 2. maddesine de aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa'nın 13. ve 35. maddeleri yönünden yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa'nın 2. maddesi yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

2. Kanun'un 17. Maddesinin Birinci Fıkrasının İkinci Cümlesinin İncelenmesi

37. Öğrenim kredisi borçlarının ödenmemesi hâlinde alacağın en kısa sürede, etkin ve verimli bir şekilde tahsili için 6183 sayılı Kanun hükümlerine göre tahsili konusunda kanun koyucunun takdir yetkisi bulunmaktadır.

38. İtiraz konusu kural, borcun zamanında ödenmemesi durumunda, vadesinde ödenmeyen taksitler için gecikme zammı uygulanmasına sebep olduğundan mülkiyet hakkına yönelik bir sınırlama oluşturmaktadır.

39. İtiraz konusu kuralda alacağın 6183 sayılı Kanun hükümlerine göre tahsil edileceği ve Gelir İdaresi Başkanlığınca tahsil edilen tutarların Gençlik ve Spor Bakanlığına ödeneceğinin herhangi bir tereddüde yer vermeyecek biçimde açık ve net olarak düzenlendiği gözetildiğinde kuralın belirli, ulaşılabilir ve öngörülebilir nitelikte olduğu ve bu yönüyle kanunilik şartını taşıdığı anlaşılmaktadır.

40. Kural, alacağın genel hükümler yerine 6183 sayılı Kanun hükümlerine göre tahsilini öngörmektedir. Bu yönüyle kuralın alacağın zamanında ve gerçek değeriyle tahsilini gerçekleştirmek suretiyle kamu hizmetlerinin aksamadan etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesi yoluyla kamu yararını sağlamak şeklindeki meşru amaca yönelik olduğu anlaşılmaktadır.

41. Borcun vadesinde ödenmeyen taksitlerinin 6183 sayılı Kanun'un 51. maddesi uyarınca gecikme zammı ile birlikte tahsilinin gerekeceği gözetildiğinde bu durumun borçluları borçlarını vadesinde ödemeye sevk edeceği anlaşılmaktadır. Bu çerçevede kuralın anılan meşru amaca ulaşma bakımından elverişli ve gerekli olmadığı da söylenemez.

42. Öte yandan borcun verildiği tarih ile normal öğrenim süresinin dolduğu veya herhangi bir sebeple kredinin kesildiği tarihe kadar Türkiye İstatistik Kurumunun üretici fiyat endekslerine göre borç enflasyonun etkilerinden arındırılmaktadır. Ancak anılan tarihlerden sonra iki yıllık ödemesiz dönem de dâhil olmak üzere taksitlerin vade tarihine kadar endeks yoluyla borcun güncellenmesi ya da borç için faiz hesaplanması söz konusu değildir. Ayrıca borç ivedilik kazansa da gecikme zammı taksitlerin normal

vade tarihinden sonraki tarihler için hesaplanmaktadır. Bu kapsamda, kural yoluyla alacağın zamanında ve gerçek değeriyle tahsili sayesinde kamu hizmetlerinin aksamadan etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesini sağlamaya yönelik kamusal yarar ile borçlulara yüklenen külfet arasında orantısızlığın bulunmadığı ve kuralın ölçülülük ilkesine aykırı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

43. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 13. ve 35. maddelerine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 2. maddesine de aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa'nın 13. ve 35. maddeleri yönünden yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa'nın 2. maddesi yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

IV. HÜKÜM

16/8/1961 tarihli ve 351 sayılı Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurt Hizmetleri Kanunu'nun 17. maddesinin birinci fıkrasının;

A. Birinci cümlesinde yer alan *"…tekrarında ise tamamı…"* ibaresinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE,

B. İkinci cümlesinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE,

8/9/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN	Başkanvekili Kadir ÖZKAYA	Üye Muammer TOPAL
Üye M. Emin KUZ	Üye Rıdvan GÜLEÇ	Üye Recai AKYEL
Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ	Üye Yıldız SEFERİNOĞLU	Üye Selahaddin MENTEŞ
Üye İrfan FİDAN	Üye Kenan YAŞAR	

Esas Sayısı : 2019/22
Karar Sayısı : 2022/106
Karar Tarihi : 28/9/2022

İPTAL DAVASINI AÇAN: Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri Engin ALTAY, Özgür ÖZEL, Engin ÖZKOÇ ile birlikte 135 milletvekili

İPTAL DAVASININ KONUSU: 27/12/2018 tarihli ve (25) numaralı Sözleşmeli ve İş Mevzuatına Tabi Personele İlişkin Bazı Düzenlemeler ile Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 1. maddesinin (3) numaralı fıkrasının Anayasa'nın 2., 7., 48., 104. ve 128. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline ve yürürlüğünün durdurulmasına karar verilmesi talebidir.

I. İPTALİ İSTENEN CUMHURBAŞKANLIĞI KARARNAMESİ HÜKMÜ

Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin (CBK) 1. maddesinin (3) numaralı fıkrası şöyledir:

> "***(3) Birinci fıkrada belirtilen yönetmelikler yürürlüğe girdiğinde, ikinci fıkraya göre yapılan sözleşmeler yönetmelik hükümlerine uygun hale getirilir.***"

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Serdar ÖZGÜLDÜR, Serruh KALELİ, Recep KÖMÜRCÜ, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ ve Yıldız SEFERİNOĞLU'nun

katılımlarıyla 14/3/2019 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında, dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine, yürürlüğü durdurma talebinin ise esas inceleme aşamasında karara bağlanmasına OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

2. Dava dilekçesi ve ekleri, Raportör Ergin ERGÜL tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, dava konusu CBK kuralı, dayanılan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

3. 22/12/2021 tarihli ve 31697 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 21/12/2021 tarihli ve (88) numaralı 25 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 1. maddesiyle (25) numaralı CBK'nın 1. maddesinin dava konusu (3) numaralı fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır.

4. Açıklanan nedenle konusu kalmayan iptal talebi hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar vermek gerekir.

IV. YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI TALEBİ

5. Dava dilekçesinde özetle, dava konusu kuralın uygulanması hâlinde telafisi güç veya imkânsız zararlar doğabileceği belirtilerek yürürlüğünün durdurulmasına karar verilmesi talep edilmiştir.

27/12/2018 tarihli ve (25) numaralı Sözleşmeli ve İş Mevzuatına Tabi Personele İlişkin Bazı Düzenlemeler ile Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 1. maddesinin (3) numaralı fıkrasına yönelik iptal talebi hakkında 28/9/2022 tarihli ve E.2019/22, K.2022/106 sayılı kararla karar verilmesine yer olmadığına karar verildiğinden bu fıkraya ilişkin yürürlüğün durdurulması talebi hakkında KARAR VERİLMESİNE YER OLMADIĞINA 28/9/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

V. HÜKÜM

27/12/2018 tarihli ve (25) numaralı Sözleşmeli ve İş Mevzuatına Tabi Personele İlişkin Bazı Düzenlemeler ile Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 1. maddesinin (3) numaralı fıkrasına ilişkin iptal talebi hakkında KARAR VERİLMESİNE YER OLMADIĞINA 28/9/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN	Başkanvekili Kadir ÖZKAYA
Üye Engin YILDIRIM	Üye Muammer TOPAL	Üye M. Emin KUZ
Üye Rıdvan GÜLEÇ	Üye Recai AKYEL	Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ
Üye Yıldız SEFERİNOĞLU	Üye Selahaddin MENTEŞ	Üye Basri BAĞCI
Üye İrfan FİDAN	Üye Kenan YAŞAR	

Esas Sayısı : 2022/50
Karar Sayısı : 2022/107
Karar Tarihi : 28/9/2022

İPTAL DAVASINI AÇAN: İstanbul Milletvekili Engin ALTAY, Manisa Milletvekili Özgür ÖZEL, Sakarya Milletvekili Engin ÖZKOÇ ile birlikte 133 milletvekili

İPTAL DAVASININ KONUSU: 31/3/2022 tarihli ve 7393 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un;

I. A. 5. maddesiyle 26/4/1961 tarihli ve 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun'un 15. maddesinin değiştirilen birinci fıkrasının;

1. İkinci cümlesinde yer alan "*...kınama veya daha ağır disiplin cezası almamış en az birinci sınıfa ayrılmış ve birinci sınıfa ayrılma niteliklerini kaybetmemiş...*" ve "*...ad çekme suretiyle tespit edilir.*" ibarelerinin,

2. Üçüncü ve dördüncü cümlelerinin,

3. Beşinci cümlesinde yer alan "*Ad çekmeye katılacak hâkimin bulunmaması durumunda ise...*" ibaresinin,

4. Yedinci cümlesinin,

5. Sekizinci cümlesinde yer alan *''Ancak, bu...''* ibaresinin,

B. 6. maddesiyle 298 sayılı Kanun'un 18. maddesinin;

1. Birinci fıkrasının değiştirilen ikinci cümlesinde yer alan *"...ad çekme suretiyle..."* ve *"...hâkim, kurulun başkanıdır."* ibarelerinin,

2. Birinci fıkrasına eklenen üçüncü cümlede yer alan *"Ad çekmeye katılacak hâkimin bulunmaması durumunda ise..."* ibaresinin,

C. 11. maddesiyle 298 sayılı Kanun'un;

1. 65. maddesinin;

a. Başlığının *"Bakanlara ilişkin yasaklar:"* şeklinde değiştirilmesinin,

b. Birinci fıkrasının birinci cümlesinde ve ikinci fıkrasında yer alan *"... Başbakan ve..."* ibarelerinin madde metninden çıkarılmasının,

2. 66. maddesinde yer alan *"...Başbakan,..."* ibaresinin madde metninden çıkarılmasının,

3. 155. maddesinin başlığının *"Bakanların yasaklara uymamaları:"* şeklinde değiştirilmesinin,

Ç. 12. maddesiyle 298 sayılı Kanun'a eklenen geçici 24. maddenin,

Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 2., 5., 11., 13., 14., 17., 36., 37., 67., 68., 69., 79. ve 138. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi,

II. 11. maddesi kapsamında 19/1/2012 tarihli ve 6271 sayılı Cumhurbaşkanı Seçimi Kanunu'nun 13. maddesinin (4) numaralı fıkrasında yer alan *"...Başbakan,..."* ibaresinin değerlendirilmesi suretiyle;

A. Anılan fıkranın Cumhurbaşkanı'na ilişkin propaganda yasaklarının varlığını öngördüğünün yorumlu kararla tespit edilmesi,

B. Fıkranın Cumhurbaşkanı'na ilişkin propaganda yasaklarının varlığını öngörmediği sonucuna varılması hâlinde ise ilk genel seçimlere yönelik propaganda döneminden önce yürürlüğe girecek şekilde -hukuki boşluğun giderilmesi amacıyla- mevzuata Cumhurbaşkanı'na ilişkin propaganda yasaklarına dair açık bir hükmün konulması için yasama organına çağrı yapılması,

talebidir.

I. İPTALİ İSTENEN VE İLGİLİ GÖRÜLEN KANUN HÜKÜMLERİ

A. İptali İstenen Kanun Hükümleri

Kanun'un iptali talep edilen kuralların da yer aldığı;

1. 5. maddesiyle 298 sayılı Kanun'un 15. maddesinin değiştirilen birinci fıkrası şöyledir:

> "*(Değişik birinci fıkra:31/3/2022-7393/5 md.) İl seçim kurulu bir başkan ve iki asıl üye ile iki yedek üyeden oluşur. İl seçim kurulu başkanı ve asıl üyeleri ile yedek üyeleri, iki yılda bir ocak ayının son haftasında, il merkezinde görev yapan,* ***kınama veya daha ağır disiplin cezası almamış en az birinci sınıfa ayrılmış ve birinci sınıfa ayrılma niteliklerini kaybetmemiş*** *hâkimler arasından, adli yargı ilk derece mahkemesi adalet komisyonunca* ***ad çekme suretiyle tespit edilir. Ad çekmede ilk çıkan hâkim başkan, sonraki iki hâkim asıl ve son çıkan iki hâkim yedek üye olarak belirlenir. Ad çekmeye katılacak hâkim sayısının beşten az olması durumunda, bu hâkimler arasında ad çekme işlemi yapıldıktan sonra eksik kalan asıl ve yedek üyeler en kıdemli hâkimden başlayarak belirlenir. Ad çekmeye katılacak hâkimin bulunmaması durumunda ise*** *başkan ve asıl üyeler ile yedek üyeler en kıdemli hâkimden başlayarak belirlenir. Bu suretle kurulan il seçim kurulu iki yıl süre ile görev yapar.* ***Hâkimlerin kıdemi, 24/2/1983 tarihli ve 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanununun 15 inci maddesine göre belirlenir. Ancak, bu*** *kıdemin belirlenmesinde, kınama veya daha ağır disiplin cezası almış olanlar diğerlerinden kıdemsiz sayılırlar.*"

2. 6. maddesiyle 298 sayılı Kanun'un 18. maddesinin birinci fıkrasının değiştirilen ikinci cümlesi ve anılan fıkraya eklenen üçüncü cümle şöyledir:

> "*(Değişik cümle:31/3/2022-7393/6 md.) İlçelerde, ilçede görev yapan kınama veya daha ağır disiplin cezası almamış en az birinci sınıfa ayrılmış ve birinci sınıfa ayrılma niteliklerini kaybetmemiş hâkimler arasından, merkez ilçelerde ise aynı nitelikleri haiz hâkimler arasından adli yargı ilk derece mahkemesi adalet komisyonunca* ***ad çekme suretiyle*** *belirlenen* ***hâkim, kurulun başkanıdır.*** *(Ek cümle:31/3/2022-7393/6 md.)* ***Ad çekmeye katılacak hâkimin bulunmaması durumunda ise*** *en kıdemli hâkim kurulun başkanıdır.*"

3. 11. maddesiyle 298 sayılı Kanun'un;

a. Başlığı değiştirilen ve birinci fıkrasının birinci cümlesi ile ikinci fıkrasında yer alan "*…Başbakan ve…*" ibarelerinin madde metninden çıkarıldığı 65. maddesi şöyledir:

"***Bakanlara ilişkin yasaklar:***

Madde 65 – (Değişik birinci fıkra: 19/2/1987-3330/5 md.)

Seçim propagandasının başlangıç tarihinden oy verme gününü takip eden güne kadar olan süre içinde ***(…)*** *bakanlarla, milletvekilleri, yurt içinde yapacakları seçim propagandası ile ilgili gezileri makam otomobilleri ve resmi hizmete tahsis edilen vasıtalarla yapamazlar. Bu maksatla yapacakları gezilerde, protokol icabı olan karşılama ve uğurlamalarla törenler yapılamaz ve resmi ziyafet verilemez.*

Yukarıda yazılı süre içinde ***(…)*** *Bakanlar seçimle ilgili faaliyetlerinde ve konuşmalarında bu kanun hükümleriyle bağlıdırlar."*

b. "*…Başbakan,…*" ibaresinin madde metninden çıkarıldığı 66. maddesi şöyledir:

"Memurların gezilere katılma yasağı:

Madde 66 – (Değişik: 19/2/1987-3330/6 md.)

Seçim propagandasının başlangıç tarihinden oy verme gününü takip eden güne kadar geçen süre içinde ***(…)*** *bakanlar, milletvekilleri ve adayların seçim propagandası ile ilgili olarak yapacakları gezilere hiç bir memur katılamaz."*

c. Başlığı değiştirilen 155. maddesi şöyledir:

"***Bakanların yasaklara uymamaları:***

Madde 155 – (Değişik : 23/1/2008-5728/302 md.)

64, 65 ve 66 ncı maddelerde yazılı yasaklara uymayanlar üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır."

4. 12. maddesiyle 298 sayılı Kanun'a eklenen geçici 24. madde şöyledir:

"*Geçici Madde 24- (Ek:31/3/2022-7393/12 md.)*

İl seçim kurulu başkan ve üyeleri ile ilçe seçim kurulu başkanları, bu maddenin yürürlüğe girmesinden itibaren üç ay içinde, 15 inci ve 18 inci maddelerde bu maddeyi ihdas eden Kanunla yapılan değişikliklere göre yeniden belirlenir. Bu şekilde belirlenen başkan ve üyeler, önceki başkan ve üyelerin görev süresini tamamlar."

B. İlgili Görülen Kanun Hükümleri

1. 24/2/1983 tarihli ve 2802 sayılı Hakimler ve Savcılar Kanunu'nun 15. maddesi şöyledir:

"Sınıflar ve kıdem:

Madde 15 – (Değişik: 22/12/2005 - 5435/6 md.)

Hâkimlik ve savcılık mesleği; üçüncü sınıf, ikinci sınıf, birinci sınıfa ayrılmış ve birinci sınıf olmak üzere dört sınıfa ayrılır.

Birinci sınıfa ayrıldığı tarihten itibaren üç yıl süre ile başarılı görev yapmış ve birinci sınıfa ayrılma niteliklerini yitirmemiş hâkim ve savcılar birinci sınıf olurlar.

Hâkim ve savcıların kıdemleri, bulundukları sınıf ve dereceye göre belirlenir ve o sınıf ve dereceye atandıkları tarihten itibaren hesaplanır. Bir üst sınıf veya derecede bulunanlar alt sınıf veya derecede bulunanlardan kıdemli sayılırlar. Ancak, bu hesaplama yapılırken, 9 uncu maddenin ikinci fıkrasına göre adaylığa diğer kamu görevlerinde iktisap ettikleri derece ve kademe üzerinden atananların, bu derece ve kademeleri ile o görevlerde geçen süreleri dikkate alınmaz.

Bulunulan sınıf ve derecenin aynı olması hâlinde sırasıyla, bu sınıf veya dereceye yükselme tarihi, adaylığa başlama tarihi, mesleğe başlama tarihi, meslek öncesi eğitim sonu yazılı sınav puanı dikkate alınarak kıdem durumu belirlenir. Bunların da aynı olması hâlinde, doğum tarihi önce olan kıdemli sayılır."

2. 6271 sayılı Kanun'un "*Propaganda"* başlıklı 13. maddesinin (4) numaralı fıkrası şöyledir:

> *"(4) Propaganda döneminde Başbakan, bakanlar ve milletvekilleriyle ilgili yasaklara ilişkin hükümler dâhil olmak üzere propagandaya dair diğer hususlarda 298 sayılı Kanun hükümleri kıyasen uygulanır."*

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Engin YILDIRIM, Hicabi DURSUN, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ, Basri BAĞCI, İrfan FİDAN ve Kenan YAŞAR'ın katılımlarıyla 21/4/2022 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine, yürürlüğü durdurma talebinin esas inceleme aşamasında karara bağlanmasına OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

2. Dava dilekçesi ve ekleri, Raportör Gülbin AYNUR tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, dava konusu kanun hükümleri, dayanılan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Kanun'un 5. Maddesiyle 298 Sayılı Kanun'un 15. Maddesinin Değiştirilen Birinci Fıkrasının; İkinci Cümlesinde Yer Alan "*...kınama veya daha ağır disiplin cezası almamış en az birinci sınıfa ayrılmış ve birinci sınıfa ayrılma niteliklerini kaybetmemiş...*" ve "*...ad çekme suretiyle tespit edilir.*" İbarelerinin, Üçüncü ve Dördüncü Cümlelerinin, Beşinci Cümlesinde Yer Alan "*Ad çekmeye katılacak hâkimin bulunmaması durumunda ise...*" İbaresinin, Yedinci Cümlesinin ve Sekizinci Cümlesinde Yer Alan *''Ancak, bu...''* İbaresinin İncelenmesi

1. Genel Açıklama

3. 298 sayılı Kanun'da seçimlere ilişkin temel hükümler düzenlenmektedir. Söz konusu Kanun'un 1. maddesine göre anılan

hükümler özel kanunlarına göre yapılacak Cumhurbaşkanı, milletvekili, il genel meclisi üyeliği, belediye başkanlığı, belediye meclisi üyeliği, muhtarlık, ihtiyar meclisi üyeliği, ihtiyar heyeti üyeliği seçimlerinde ve Anayasa değişikliklerine ilişkin kanunların halkoyuna sunulmasında uygulanmaktadır.

4. Kanun'un 9. maddesinde seçim işlerinin seçim kurullarınca yürütüleceği belirtildikten sonra 10. maddesinde seçim kurullarının hangileri olduğu düzenlenmiş olup bu kapsamda anılan maddenin birinci ve ikinci fıkralarında Ankara'da bir Yüksek Seçim Kurulu (YSK), her seçim çevresinde bir il seçim kurulu, her ilçede bir ilçe seçim kurulu ve seçim bölgelerine konulacak her sandık için bir sandık kurulunun bulunacağı; il merkezlerinde ayrıca bir merkez ilçe seçim kurulunun oluşturulacağı hükme bağlanmıştır.

5. Kanun'un 15. maddesine göre il seçim kurulları, tamamı hâkim sıfatını taşıyan bir başkan ile iki asıl ve iki yedek üyeden oluşmaktadır. Söz konusu kurullarda görev yapacak başkan ile asıl ve yedek üyeler; il merkezinde görev yapan hâkimler arasından, adli yargı ilk derece mahkemesi adalet komisyonunca iki yılda bir, ocak ayının son haftasında belirlenmektedir.

6. Kanun'un 16. maddesinde ise il seçim kurullarının görev ve yetkileri düzenlenmiştir. Söz konusu maddeye göre; il seçim çevresi içinde seçimin düzenle yürütülmesini sağlamak için gereken bütün tedbirleri almak ve seçim işlerini denetlemek, ilçe seçim kurullarına oy sandıklarını ve bu Kanun'da yazılı diğer seçim araç ve gereçlerini göndermek, ilçe seçim kurullarının oluşturulmasına, işlemlerine ve kararlarına karşı yapılan itirazları inceleyerek karara bağlamak, ilçe seçim kurulları başkanlıklarınca seçim işlerinin yürütülmesi hakkında sorulacak hususları cevaplandırmak, aday beyanname veya listelerini almak ve ilan etmek, bunlar hakkında yapılacak itirazları incelemek ve bu beyanname veya listelerden kanuna göre muteber olmayanlar hakkında karar vermek, geçici ve kesin aday listelerini yerlerine göndermek ve ilan etmek, ile bağlı ilçe seçim kurullarından gelen tutanakları birleştirerek il seçim çevresi için bir tutanak düzenlemek il seçim kurullarının görev ve yetkileri arasında yer almaktadır.

7. 30/11/2017 tarihli ve 7062 sayılı Yüksek Seçim Kurulunun Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'un 7. maddesinde YSK teşkilatının merkez ve taşra birimlerinden oluştuğu belirtilmiş; taşra teşkilatının ilçe ve yurt dışı ilçe seçim kurullarına bağlı seçim müdürlüklerinden oluştuğu, YSK'nın gerekli görülen illerde il seçim kuruluna bağlı seçim müdürlüğü kurabileceği hüküm altına alınmıştır.

8. Anılan Kanun'un personele ilişkin hükümlerin düzenlendiği 10. maddesinde seçim müdürü ve seçim müdür yardımcılarının YSK personeli arasında yapılacak veya yaptırılacak yazılı ve sözlü sınav sonucuna göre YSK başkanı tarafından atanması; bu görevlere atanacaklarda hukuk fakültesi veya siyasal bilgiler, idari bilimler, iktisat ve maliye alanlarında en az dört yıllık yükseköğrenim yapmış veya bunlara denkliği kabul edilmiş yabancı öğretim kurumlarından mezun olma şartının aranması öngörülmüş; ayrıca seçim kurulu başkanlarının kendilerine bağlı seçim müdürü ve diğer personelin disiplin amiri olduğu hükme bağlanmıştır. Kanun'un 11. maddesinde de il ve ilçe seçim müdürlüklerinin seçim kurulu başkanlarınca bu Kanun ve 298 sayılı Kanun hükümleri çerçevesinde yönetileceği ve yılda en az bir defa denetleneceği belirtilmiştir.

9. Bu itibarla seçim müdürlüklerinin seçim konusunda yetişmiş ve bu alanda uzman kamu görevlilerinden oluşan kuruluşlar olduğu ve kuruldukları yerdeki seçim kuruluna bağlı olarak görev ifa ettikleri anlaşılmaktadır.

2. İptal Talebinin Gerekçesi

10. Dava dilekçesinde özetle;

- Seçim kurullarının oluşumunda benimsenen *kıdem* esasının çok sayıda seçimin gerçekleştirildiği yetmiş iki yıllık yerleşik bir uygulamaya dayalı, demokratik siyasal hayatla özdeşleşmiş, seçme ve seçilme haklarının yargısal güvencesi olan temel ilkelerden biri olduğu, bu hususta seçim hukukunun içtihadi bir birikiminin bulunduğu, seçim kurullarının en az birinci sınıfa ayrılmış ve birinci sınıfa ayrılma niteliklerini kaybetmemiş hâkimlerden belirlenmesi ölçütünün kıdem esasını sağlamadığı, nitekim kıdem ölçütünün bir hâkimin sınıfı ne olursa olsun liyakat, birikim ve tecrübesini öncelerken sınıf ölçütünün seçim kurullarının daha önce hiç

seçim tecrübesi olmayan hâkimlerden oluşabilmesine yol açtığı, böylece siyasal özgürlüklerin korunması sorumluluğunun seçim hukuku gibi oldukça teknik ve karmaşık bir alanda henüz yeterli deneyim ve birikime kavuşmamış olan hâkimlerin üzerine yüklendiği, bu durumun seçim hâkimlerinin kararlarını siyasetin veya siyasi partilerin etkisine açık hâle getirebileceği,

- Ayrıca kurallarla il seçim kurulu başkan ve üyelerinin ad çekme yöntemiyle belirlenmesi öngörülmekle birlikte ad çekmeye en az birinci sınıfa ayrılmış ve birinci sınıfa ayrılma niteliklerini kaybetmemiş tüm hâkimlerin mi yoksa bu niteliklere sahip olup da sadece istekli olanların mı dâhil edileceğinin belirli olmadığı, bu bağlamda eski düzenlemeye göre kıdemli hâkimler bakımından seçim kurulunda yer almanın bir tercih değil Anayasa ve kanundan doğan bir görev olduğu, hâkimlere bu hususta bir tercih hakkı tanınmasının zaten iş yükü yoğun olan hâkimlerin bu kurullarda görev almaktan imtina etmelerine neden olabileceği,

- Kurallarla getirilen düzenlemelerle bir ilde birinci sınıf hâkimlerin bulunmasına rağmen seçim kurulu başkan ve üyelerinin daha tecrübesiz ve kıdemsiz hâkimlerden oluşmasının mümkün kılındığı, anayasal ilkelere ve liyakat esasına uygun eski düzenlemenin değiştirilmesine neden ihtiyaç duyulduğuna dair objektif ve makul hiçbir gerekçe ortaya konulamadığı, bu itibarla kuralların kamu yararı amacıyla bağdaşmadığı gibi hukuki istikrarı ve öngörülebilirliği de zedelediği, istikrarın zaten karışık ve teknik olan seçim hukukunda seçmenlerin tereddüde düşmemesi bakımından özel bir öneminin bulunduğu, bu sebeple kanun koyucunun seçim kurullarının oluşumunda değişiklik yapan kurallar bakımından oldukça hassas davranması gerektiği,

- Ülkenin tüm il ve ilçelerinde kurallarda gösterilen niteliklere sahip hâkimlerin görev yaptığını söylemenin mümkün olmadığı, bu durumlarda kurulların oluşumunun daha önceden olduğu gibi kıdem esasıyla belirlenmesinin öngörüldüğü, bunun ise aslında eski sistemde bir sorunun bulunmadığına ve dolayısıyla kuralların getirilmesindeki önemli bir çelişkiye işaret ettiği,

- Olağanüstü hâl sürecinde mevcut hâkimlerin üçte birinin ihraç edildiği ve ardından on binden fazla yeni hâkimin objektif olarak şüpheli

denilebilecek koşullarda göreve başlatıldığı, bu hâkimlerin pek çoğunun daha önce iktidar partisi teşkilatının çeşitli kademelerinde görev yaptığı düşünüldüğünde düzenlemeyle kamu yararının değil, belirtilen hâkimlerin seçim kurullarında görev almasını sağlamaya yönelik bireysel bir çıkarın gözetildiğinin anlaşıldığı, özellikle 2017 yılında görev yapan YSK üyelerinin görev süresinin kanunla uzatılması sonrasında YSK'nın hukuka açık şekilde aykırı ve seçim sonuçlarını etkileyen kararlarının bulunduğu, bu itibarla kuralların demokratik hukuk devleti ile seçimlerin bağımsız ve tarafsız yargı güvencesi altında yapılması ilkeleriyle bağdaşmadığı,

- Seçimlerin yönetiminden ve seçim uyuşmazlıklarının çözümünden sorumlu kurullardan biri olan il seçim kurullarının oluşumunun şeffaflık, tarafsızlık ve bağımsızlık ilkelerine uygunluğunun Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerin de bir gereği olduğu, kaldı ki bu kurulların yalnızca tarafsız ve bağımsız olarak hareket etmelerinin yeterli olmayıp tarafsız ve bağımsız olmadıkları yönünde bir algı ve görüntünün de oluşturulmaması gerektiği, nitekim yapacakları yargılamanın adilliğinin aynı zamanda buna bağlı olduğu,

belirtilerek kuralların Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 2., 5., 36., 67., 79. ve 138. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

3. Birinci Fıkranın İkinci Cümlesinde Yer Alan "*…kınama veya daha ağır disiplin cezası almamış en az birinci sınıfa ayrılmış ve birinci sınıfa ayrılma niteliklerini kaybetmemiş…*" ve "*…ad çekme suretiyle tespit edilir.*" İbareleri

a. Anlam ve Kapsam

11. 298 sayılı Kanun'un 15. maddesinin birinci fıkrasında il seçim kurulunun oluşumu düzenlenmiştir. Söz konusu fıkranın ikinci cümlesinde il seçim kurullarında başkan veya üye olarak görev yapacak hâkimlerin taşıması gereken nitelikler ile bu başkan ve üyelerin ne şekilde belirleneceğine dair usul gösterilmiştir.

12. Bu kapsamda anılan cümlede il seçim kurulu başkanı ve asıl üyeleri ile yedek üyelerinin iki yılda bir, ocak ayının son haftasında, il merkezinde görev yapan, kınama veya daha ağır disiplin cezası almamış, en

az birinci sınıfa ayrılmış ve birinci sınıfa ayrılma niteliklerini kaybetmemiş hâkimler arasından adli yargı ilk derece mahkemesi adalet komisyonunca ad çekme suretiyle tespit edileceği hükme bağlanmış olup cümlede yer alan "*…kınama veya daha ağır disiplin cezası almamış en az birinci sınıfa ayrılmış ve birinci sınıfa ayrılma niteliklerini kaybetmemiş…*" ve "*…ad çekme suretiyle tespit edilir.*" ibareleri dava konusu kuralları oluşturmaktadır.

13. Anılan fıkranın önceki hâlinde il seçim kurulu başkanının il merkezinde görev yapan en kıdemli hâkim, asıl üyelerinin de merkez ilçe seçim kurulu başkanlarından sonra gelen en kıdemli iki hâkim olması, bunun yanı sıra kurulun hâkimlerden iki de yedek üyesinin bulunması hükme bağlanmaktaydı. Dolayısıyla eski düzenlemede il seçim kurullarında başkan ve asıl üye olarak görev yapacak hâkimlerin kıdem esasına göre belirlenmesi öngörülmesine karşın yedek üyelerin ne şekilde belirleneceğine dair herhangi bir ölçüte yer verilmemekteydi.

14. Dava konusu kurallarla il seçim kurullarında başkan ve asıl üye olarak görev yapacak hâkimlerin birincil olarak kıdem esasına göre belirlenmesi usulüne son verilmekte olup yedek üye olan hâkimlerin belirlenmesi de bir usule bağlanmaktadır. Buna göre kurallarla söz konusu hâkimlerin tamamının kınama veya daha ağır disiplin cezası almamış, en az birinci sınıfa ayrılmış ve birinci sınıfa ayrılma niteliklerini kaybetmemiş olanlar arasından ad çekme suretiyle tespit edilmesi usulü benimsenmiştir.

15. 2802 sayılı Kanun'un 15. maddesinde hâkimlik ve savcılık mesleğinin üçüncü sınıf, ikinci sınıf, birinci sınıfa ayrılmış ve birinci sınıf olmak üzere dört sınıfa ayrıldığı belirtilmiş; birinci sınıfa ayrıldığı tarihten itibaren üç yıl süre ile görevini başarıyla yapmış ve birinci sınıfa ayrılma niteliklerini yitirmemiş hâkim ve savcıların birinci sınıf olacakları hüküm altına alınmıştır.

16. Dava konusu "*…kınama veya daha ağır disiplin cezası almamış en az birinci sınıfa ayrılmış ve birinci sınıfa ayrılma niteliklerini kaybetmemiş…*" ibaresinde il seçim kurullarında başkan veya asıl ya da yedek üye olarak görev yapabilecek hâkimlerin *en az* birinci sınıfa ayrılmış olması öngörüldüğünden, birinci sınıfa ayrılmış olanların yanı sıra daha üst bir sınıf olan birinci sınıf hâkimlerin de bu kurullarda görev yapabileceği açıktır.

17. Hâkim ve savcıların birinci sınıfa ayrılabilmesi için gereken şartlar ise söz konusu Kanun'un 32. maddesinde düzenlenmiştir. Anılan madde uyarınca birinci dereceye yükselmek, hâkimlik ve savcılık mesleğinde on yılını doldurmak, bilimsel güç ve yeteneği ile hizmet ve meslekteki başarısına göre emsali arasında temayüz etmiş olmak, yer değiştirme cezası almamış olmak, kınama, kademe ilerlemesinin durdurulması veya derece yükselmesinin durdurulması cezalarını aynı neviden olmasa bile birden fazla almamış olmak, mesleğin vakar ve onuruna dokunan ya da kişisel haysiyet ve itibarını kıran veya görevle ilgili herhangi bir suçtan affa uğramış olsa bile hüküm giymemiş olmak hâkim ve savcıların birinci sınıfa ayrılabilmesi için gereken şartlardır.

18. Diğer yandan hâkim ve savcılara sıfat ile görevlerinin gereklerine uymayan hâl ve hareketlerinin tespit edilmesi üzerine Hâkimler ve Savcılar Kurulunca verilebilecek disiplin cezaları Kanun'un 62. maddesinde gösterilmiştir. Anılan maddede ağırlık derecesine göre söz konusu cezalar; uyarma, aylıktan kesme, kınama, kademe ilerlemesini durdurma, derece yükselmesini durdurma, yer değiştirme ve meslekten çıkarma olarak belirlenmiştir.

b. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

19. Anayasa'nın 67. maddesinin birinci fıkrasında vatandaşların kanunda gösterilen şartlara uygun olarak seçme, seçilme ve bağımsız olarak veya bir siyasi parti içinde siyasi faaliyette bulunma ve halkoylamasına katılma hakkına sahip olduğu belirtilmiş; ikinci fıkrasında seçimlerin ve halkoylamasının serbest, eşit, gizli, tek dereceli, genel oy, açık sayım ve döküm esaslarına göre yargı yönetimi ve denetimi altında yapılacağı hükme bağlanarak seçimlerin temel ilkelerine yer verilmiştir.

20. Anayasa'nın 79. maddesinin seçimlerin yargı organlarının genel yönetim ve denetimi altında yapılacağını belirten birinci fıkrasından sonra YSK'nın görev ve yetkilerini düzenleyen ikinci fıkrasında da "*Seçimlerin başlamasından bitimine kadar, seçimin düzen içinde yönetimi ve dürüstlüğü ile ilgili bütün işlemleri yapma ve yaptırma, seçim süresince ve seçimden sonra seçim konularıyla ilgili bütün yolsuzlukları, şikayet ve itirazları inceleme ve kesin karara bağlama…*" görevinin YSK'ya ait olduğu belirtilmiştir. Anılan maddede vurgulanan *seçimlerin dürüstlüğü ilkesi*, 67. maddenin ikinci fıkrasında

belirtilen ilkeleri kapsadığı gibi onları ön plana çıkarmaktadır. Anılan ilkeler de dürüstlük ilkesini somutlaştırmakta, onunla birleşmekte ve bütünleşmektedir (AYM, E.2018/69, K.2018/47, 31/5/2018, § 8).

21. Diğer yandan Anayasa'nın 79. maddesinin üçüncü fıkrasında YSK'nın dışında diğer seçim kurullarına da yer verilmiş ve bu kapsamda "*Yüksek Seçim Kurulunun ve diğer seçim kurullarının görev ve yetkileri kanunla düzenlenir.*" hükmü öngörülmüştür.

22. Anılan maddenin dördüncü fıkrasında da YSK'nın oluşumu, üyelerinin seçimi ile başkan ve başkan vekilinin seçimi düzenlenmiş ve bu kapsamda "*Yüksek Seçim Kurulu yedi asıl ve dört yedek üyeden oluşur. Üyelerin altısı Yargıtay, beşi Danıştay Genel Kurullarınca kendi üyeleri arasından üye tamsayılarının salt çoğunluğunun gizli oyu ile seçilir. Bu üyeler, salt çoğunluk ve gizli oyla aralarından bir başkan ve bir başkanvekili seçerler.*" hükmüne yer verilmiştir.

23. Anayasa'nın anılan maddesinde YSK'nın oluşumu, YSK'nın başkan ve üyelerinin nitelikleri ile bunların seçilme usulü ayrıntılı bir şekilde düzenlenmesine rağmen seçimlerin yönetim ve denetiminde görev alması öngörülen diğer seçim kurullarının neler olduğuna, oluşumuna, başkan ve üyelerinin nitelikleri ile bu kişilerin hangi yöntemle belirleneceğine dair bir hükme yer verilmemiştir. Dolayısıyla bu hususların anayasal ilkelere aykırı olmamak kaydıyla kanun koyucunun takdirine bırakıldığı anlaşılmaktadır. Ancak kanun koyucunun bu yetkisini anayasal sınırlar içinde ve özellikle seçimler için Anayasa'da öngörülen ilkeleri gözönünde tutarak kullanması gerekir.

24. Bu bağlamda seçim kurullarının nelerden ibaret olduğu 298 sayılı Kanun'un 10. maddesinde gösterilmiş olup her seçim çevresinde oluşturulması öngörülen il seçim kurulları da bunlar arasında yer almaktadır.

25. Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti; eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına saygılı, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adil bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, hukuki güvenliği sağlayan, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuk kurallarıyla kendini bağlı sayan ve yargı denetimine açık olan devlettir.

26. Anayasa'nın anılan maddesinde güvence altına alınan hukuk devleti ilkesi gereği kanunlar kamu yararı amacıyla çıkarılır. Anayasa Mahkemesinin kararlarına göre kamu yararı genel bir ifadeyle bireysel, özel çıkarlardan ayrı ve bunlara üstün olan toplumsal yararı ifade etmektedir. Kanunun amaç ögesi bakımından Anayasa'ya uygun sayılabilmesi için çıkarılmasında kamu yararı dışında bir amacın gözetilmemiş olması gerekir. Kanunun kamu yararı dışında bir amaçla yalnız özel çıkarlar için veya yalnız belli kişilerin yararına olarak çıkarılmış olduğu açıkça anlaşılabiliyorsa amaç unsuru bakımından Anayasa'ya aykırılık söz konusudur.

27. Açıklanan hâl dışında bir kanun hükmünün ülke gereksinimlerine uygun olup olmadığı, hangi araç ve yöntemlerle kamu yararının sağlanabileceği bir siyasi tercih sorunu olarak kanun koyucunun takdirinde olduğundan bu kapsamda kamu yararı değerlendirmesi yapmak anayasa yargısıyla bağdaşmaz (AYM, E.2018/99, K.2021/14, 3/3/2021, § 102).

28. Bu itibarla Anayasa'ya uygunluk denetiminde kuralın öngörülmesindeki kamu yararı anlayışının isabetli olup olmadığı değil incelenen kuralın kamu yararı dışında belli bireylerin ya da grupların çıkarları gözetilerek yasalaştırılmış olup olmadığı incelenir. Başka bir ifadeyle bir kuralın Anayasa'ya aykırılık sorunu çözümlenirken kamu yararı konusunda Anayasa Mahkemesinin yapacağı inceleme, yalnızca kuralın kamu yararı amacıyla çıkarılıp çıkarılmadığının denetimiyle sınırlıdır (AYM, E.2016/140, K.2017/92, 12/4/2017, §§ 6,7; E.2017/33, K.2019/20, 10/4/2019, §§ 10, 11).

29. Dava konusu kuralların gerekçesinde; değişiklikle birlikte il seçim kuruluna yedek üye seçimine ilişkin belirsizliğin giderildiği, ayrıca seçimlerin adil ve şeffaf biçimde yapılmasında etkin bir rol oynayan il seçim kurulunun tartışmalara mahal vermeksizin kura ile oluşturulmasının öngörüldüğü ifade edilmiştir. Diğer yandan bir hâkimin disipline ilişkin özlük durumunun onun aynı zamanda mesleki yükümlülük ve sorumlulukları ile görevine gösterdiği özen seviyesi hakkında fikir veren bir yönünün de bulunduğu gözetildiğinde belirli görevleri yürütecek hâkimler bakımından kınama veya daha ağır disiplin cezası almamış olmanın bir nitelik şartı olarak aranması doğaldır. Bu itibarla kuralların kamu yararına yönelik olmadığı söylenemez. Kuralların uygulanması hâlinde kamu

yararının gerçekleşip gerçekleşmeyeceği hususu ise yerindeliğe ilişkin olup anayasa yargısı denetiminin kapsamı dışında kalmaktadır.

30. Hukuk devletinin temel unsurlarından biri de *belirlilik* ilkesidir. Bu ilkeye göre kanuni düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesi gerekir. Kanunda bulunması gereken bu nitelikler hukuki güvenliğin sağlanması bakımından da zorunludur. Zira bu ilke hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar (AYM, E.2015/41, K.2017/98, 4/5/2017, §§ 153, 154).

31. Dava konusu "*…kınama veya daha ağır disiplin cezası almamış en az birinci sınıfa ayrılmış ve birinci sınıfa ayrılma niteliklerini kaybetmemiş…*" ibaresinde öngörülen il seçim kurulu başkan ve üyelerinde aranacak niteliklerden olan *birinci sınıfa ayrılma niteliklerin*in neler olduğu ile *kınama cezasından daha ağır disiplin cezaları*nın hangilerinin olduğu 2802 sayılı Kanun'da gösterilmiştir. Öte yandan anılan Kanun'un hâkimliğin sınıf ve derecelerini düzenleyen hükümlerinden kuralda yer alan *en az birinci sınıfa ayrılmış* ifadesiyle neyin kastedildiği ve hangi sınıfların buna dâhil olduğu hususu da herhangi bir tereddüde yer vermeyecek şekilde anlaşılabilmektedir. Ayrıca ad çekmeye katılım için aranan söz konusu şartlar il seçim kurullarının oluşturulacağı tüm il merkezlerinde görev yapan bütün hâkimler bakımından geçerli olup eşit ve objektif bir biçimde uygulanabilecek niteliktedir. Başka bir anlatımla ad çekmeye dâhil edilecekler bakımından belirli bir seçim çevresine veya gruba yönelik, subjektif ya da istisnai bir düzenleme öngörülmemiştir.

32. Dava konusu "*…ad çekme suretiyle tespit edilir.*" ibaresinde belirtilen *ad çekme* işleminin kim tarafından ne zaman ve hangi esaslar çerçevesinde yapılacağına dair hususlar 298 sayılı Kanun'un 15. maddesinin kuralların da yer aldığı birinci fıkrasında gösterilmiş olup bu kapsamda ad çekme işleminin adli yargı ilk derece mahkemesi adalet komisyonunca (komisyon) ve iki yılda bir ocak ayının son haftasında gerçekleştirilmesi; adı çekilen ilk hâkimin başkan, sonraki iki hâkimin asıl ve son iki hâkimin de yedek üye olması öngörülmüştür.

33. Tüm bu hususlar birlikte değerlendirildiğinde uygulamada keyfîliğe izin vermeyecek şekilde belirli, ulaşılabilir, öngörülebilir ve nesnel nitelikte bir düzenleme öngören, diğer yandan ihdasında kamu yararının dışında bir amaç güdüldüğü söylenemeyen kuralların hukuk devleti ilkesine aykırı bir yönünün bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

34. Daha önce de belirtildiği gibi Anayasa'nın 67. maddesinin ikinci fıkrası ile 79. maddesinin birinci fıkrasında seçimlerin yargı organlarının genel yönetimi ve denetimi altında yapılması öngörülmektedir.

35. *Seçimlerin yönetimi* seçim kararının alınmasından seçim sonuçlarının kesinleşmesine kadarki süreçte yapılan, seçimin düzenle geçmesi için gereken tedbirlerin alınması, seçme yeterliğine sahip kişilerin belirlenmesi, adaylıkların değerlendirilmesi, oy verme işlerinin yürütülmesi ile oyların sayımı, dökümü ve tutanağa bağlanması gibi iş ve işlemleri içeren faaliyetlerin tümünü, *seçimlerin denetimi* ise seçim süresince ve seçimden sonra seçime dair işlem ve kararların denetlenmesini ve buna ilişkin uyuşmazlıkların çözümünü ifade etmektedir.

36. Seçimlerin yönetimi ve denetiminden sorumlu olan ve kuralla ad çekme suretiyle belirlenmesi öngörülen, bu şekilde iki yıl süreyle görev yapacak olan il seçim kurulu başkanı ve üyeleri kendi mesleklerini de bağımsızlık ve tarafsızlık esaslarına göre yerine getirmekle yükümlü bulunan, dolayısıyla böyle bir görev anlayışına sahip olan/olması gerektiği kabul edilen, belirtilen esaslar çerçevesinde Türk milleti adına yargı yetkisini kullanan mahkemelerdeki yargılamaları yapan, hâkimlik sıfatına ve teminatına sahip kişilerdir.

37. Diğer yandan il seçim kurullarının yasama ve yürütme organlarıyla organik bir bağlantılarının bulunmadığı, organik ve işlevsel açıdan bağımsız oldukları, dolayısıyla ad çekme suretiyle belirlenerek burada görevlendirilen hâkimlerin bu görevlerini ifa ederken yasama ve yürütmeden emir ve talimat almalarına yol açabilecek bir yapı ile düzenlenmedikleri de görülmektedir.

38. Ayrıca anılan Kanun'un 27. maddesinde YSK, il ve ilçe seçim kurullarının başkanı ile asıl ve yedek üyelerinin, görevlerine başlamadan önce kurul önünde birer birer "*Hiçbir tesir altında kalmaksızın, hiç kimseden korkmadan, seçim sonuçlarının tam ve doğru olarak belirmesi için görevimi kanuna*

göre, dosdoğru yapacağıma namusum, vicdanım ve bütün mukaddesatım üzerine and içerim" şeklinde ant içmeleri hükme bağlanmıştır. Kanun'un 133. ve devamı maddelerinde ise seçim kurulları başkan ve üyeleri tarafından da işlenebilecek nitelikteki seçim suçları ve cezaları ayrı bir bölüm hâlinde düzenlenmiş olup bu kapsamda 138. maddede bu Kanun'un uygulanmasıyla görevli veya bu Kanun'a göre görevlendirilen kimselerin görevlerini herhangi bir şekilde kötüye kullanmaları hâlinde fiilleri bu Kanun'da ayrı bir suç olarak düzenlenmemiş ise 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 257. maddesine göre verilecek cezanın altıda birden üçte bire kadar artırılarak hükmolunacağı belirtilmiştir. Dolayısıyla anılan görevleri ifa edecek kişilerin bağımsızlık ve tarafsızlıklarının temini için gerekli yasal düzenlemelerin de bulunduğu görülmektedir.

39. Bu itibarla ad çekme yöntemiyle belirlenen il seçim kurullarının başkan veya üyelerinin bu görevlerini bağımsız ve tarafsız olarak yapmasını sağlamaya yönelik gerekli ve yeterli güvencelerin bulunduğu gözetildiğinde kuralla öngörülen ad çekme yönteminin seçimlerin yargı organlarının genel yönetim ve denetimi altında yapılması ilkesini zedeleyen bir yönünün olduğu söylenemez.

40. Seçimlere ilişkin anayasal ilkelerden biri de seçimlerin dürüstlüğüdür. Anılan ilke seçim sürecinin özgür bir ortamda, şeffaflık içinde, adil, tarafsız bir biçimde ve kanunlara uygun olarak yürütülmesini gerektirir. Bu ise seçimin yönetim ve denetiminden sorumlu olan, dolayısıyla bu konularda işlem tesis etme ve karar verme yetkisi bulunan kurulların gerek yapısal oluşum gerekse işleyiş itibarıyla bu amacı gerçekleştirmeye elverişli ve yeterli niteliklere sahip kılınmasıyla, kendisine yüklenen görevleri gereği gibi, başka bir deyişle etkin bir şekilde yerine getirebilmesiyle mümkün olabilir. Bu itibarla anılan kurulların seçim mevzuatını uygulama konusunda belirli bir yeterliğe ve yetkinliğe sahip kişilerden oluşturulması gerekir.

41. İl seçim kurulu başkanı veya üyesi olarak görev yapacak kişiler hâkimler arasından belirlenmektedir. Bir meslek olarak hâkimliğin, belirli bir hukuk alanındaki mevzuatın yorumlanması, uygulanması, bu alanda ortaya çıkan bir uyuşmazlığın ilgili hukuk kuralları çerçevesinde çözümlenmesi hususunda belirli bir yeterliğe sahip olmayı gerektirdiği açıktır.

42. Dava konusu kuralla il seçim kurulunda başkan veya üye olarak görev yapabilecek hâkimler için aranan niteliklere bakıldığında bunların bir yandan mesleki tecrübeye işaret eden belirli bir kıdemi, diğer yandan mesleki yeterliğe işaret eden liyakati ve ayrıca mesleki sorumluluk bilincini gösteren disiplini esas alan özellikleri barındırdığı görülmektedir.

43. Öte yandan kuralla öngörülen nitelikleri taşıyan hâkimlerin görev aldıkları il seçim kuruluna bağlı olarak çalışmak üzere seçim konusunda teknik yönden donanımlı, bu alanda uzmanlaşmış seçim müdürlükleri kurulmasına imkân tanıyan yasal düzenlemelerin bulunduğu, bu itibarla anılan hâkimlerin seçim mevzuatı ile kendilerine yüklenen görevleri etkin bir şekilde yürütebilmesini, seçimleri düzen içinde yönetebilmesini sağlamaya yönelik hizmet desteğiyle donatıldığı da görülmektedir.

44. Tüm bu hususlar gözetildiğinde il seçim kurulunda başkan veya üye olarak görev yapabilecek hâkimler için öngörülen söz konusu niteliklerin seçimlerin yönetim ve denetiminin etkin bir şekilde yürütülebilmesi gerekliliğiyle bağdaşmadığı söylenemez.

45. Bu itibarla il seçim kurullarında görev alacak hâkimlerin kınama veya daha ağır disiplin cezası almamış, en az birinci sınıfa ayrılmış ve birinci sınıfa ayrılma niteliklerini kaybetmemiş olanlar arasından ad çekme suretiyle tespit edilmesini öngören kuralların Anayasa'da güvence altına alınan seçimlerin düzen içinde yönetimini ve dürüstlüğünü zedeleyen bir yönü de bulunmamaktadır.

46. Açıklanan nedenlerle kurallar, Anayasa'nın 2., 67. ve 79. maddelerine aykırı değildir. İptalleri talebinin reddi gerekir.

Kuralların Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 5., 36. ve 138. maddelerine de aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa'nın 2., 67. ve 79. maddeleri yönünden yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 5., 36. ve 138. maddeleri yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

4. Birinci Fıkranın Üçüncü Cümlesi

47. 298 sayılı Kanun'un 15. maddesinin birinci fıkrasının dava konusu üçüncü cümlesinde ad çekmede ilk çıkan hâkimin başkan, sonraki iki hâkimin asıl ve son çıkan iki hâkimin ise yedek üye olarak belirleneceği öngörülmüştür. Buna göre dava konusu kuralla il seçim kurulu başkanı ile asıl ve yedek üyelerinin belirlenmesinde ad çekme işleminin sıra itibarıyla hukuki sonuçları düzenlenmektedir.

48. İl seçim kurulunda başkan veya asıl ya da yedek üye olarak görev yapmak üzere ad çekme işlemine katılan ve bunun sonucunda adı çekilen hâkimlerden hangilerinin anılan görevlerden hangisini yürüteceği, başka bir ifadeyle kurulda hangi sıfatla yer alacağının neye, hangi esasa göre belirleneceğinin düzenlenmesi anayasal bir konu olmayıp anayasal sınırlar içinde kalmak kaydıyla kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamındadır. Dolayısıyla anılan hususun belirlenmesi ve bu kapsamda ad çekmede ilk çıkan hâkimin başkan, sonraki iki hâkimin asıl ve son çıkan iki hâkimin de yedek üye olarak öngörülmesi kanun koyucunun takdirindedir. Bu bağlamda anayasallık denetimi bakımından önemli olan husus ise kanun koyucunun bu yetkisini anayasal sınırlar içinde ve özellikle seçimler için Anayasa'da öngörülen ilkeleri gözönünde tutarak kullanıp kullanmadığıdır.

49. Kural uyarınca il seçim kurulu başkanı hâkimlik mesleği bakımından üyelerden daha kıdemli olabileceği gibi başkanın daha kıdemsiz olması da mümkündür.

50. Yasal düzenlemelere bakıldığında il seçim kurullarının yasama ve yürütme organlarıyla organik bir bağlantısının bulunmadığı, yasama ve yürütmeden emir ve talimat almalarına yol açabilecek bir yapı olmaksızın oluşturulduğu görülmektedir. Kurulun ve bu kapsamda onun oluşumunda yer alan başkan ve üyelerin yasama ve yürütme organları karşısındaki bağımsızlığının seçimlerin yargı organlarının genel yönetim ve denetimi altında yapılmasının sağlanmasının olmazsa olmaz şartlarından biri olduğu açıktır. Bununla birlikte tek başına bu şartın gerçekleştirilmesi yeterli olmayıp kurulun başkan ve üyelerinin birbirlerine karşı, başka bir deyişle kurul içindeki bağımsızlığının da temin edilmiş olması bu bakımdan önemli ve gerekli bir unsurdur. Nitekim kurulu oluşturan kişilerin kurul içindeki bağımsızlığının sağlanamamış olması kuruldan çıkacak bir kararın sonucunu

etkileyebileceğinden böyle bir durumda gerçek anlamda bir yargı yönetim ve denetiminin gerçekleştirildiğinden söz edilemeyecektir. Bu itibarla il seçim kurulunun başkan ve üyelerinin birbirleri karşısındaki bağımsızlığını zedeleyecek nitelikteki düzenlemeler Anayasa'ya aykırılık teşkil edecektir.

51. Bu bağlamda kuralda öngörülen düzenlemenin il seçim kurulunda başkan veya üye olarak görev yapacak kişilerin bağımsızlığını zedeleyen bir yönünün bulunup bulunmadığının ortaya konulabilmesi için bu kişilerin mensubu oldukları hâkimlik mesleğinin özelliği ile kurulun yapısına, işleyişine, karar alma usul ve esaslarına ilişkin diğer düzenlemelerin gözönünde bulundurulması gerekir.

52. İl seçim kurulunun başkan ve üyelerinin gerek seçim kurulunda yürüttükleri görevleri gerekse aynı süreçte sürdürdükleri hâkimlik görevleri bakımından -birbirlerine göre kıdem durumları her ne olursa olsun- aralarında hiyerarşik bir bağ, astlık-üstlük ilişkisi bulunmamaktadır. Başka bir deyişle her iki görev alanı itibarıyla anılan kişilerin birbirleri üzerinde emir ve talimat verme, denetleme, disiplin, atama, terfi gibi yetkileri bulunmamaktadır.

53. Tüm bu hususlar gözetildiğinde ad çekmede ilk çıkan hâkimin başkan, sonraki iki hâkimin asıl ve son çıkan iki hâkimin de yedek üye olarak belirlenmesini öngören kuralın kurulun başkan ve üyelerinin birbirleri karşısındaki bağımsızlığını etkileyen, dolayısıyla seçimlerde yargının yönetim ve denetiminin sağlanmasını engelleyen bir yönünün bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

54. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 67. ve 79. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 2., 5., 36. ve 138. maddelerine de aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa'nın 67. ve 79. maddeleri yönünden yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 2., 5., 36. ve 138. maddeleri yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

5. Birinci Fıkranın Dördüncü Cümlesi

a. Anlam ve Kapsam

55. 298 sayılı Kanun'un 15. maddesinin birinci fıkrasının dava konusu dördüncü cümlesinde il seçim kurulunu oluşturmak üzere yapılan ad çekme işlemine dâhil edilebilecek, gerekli şartları sağlayan yeterli sayıda hâkimin bulunmaması durumunda eksik kalan asıl ve yedek üyelerin nasıl belirleneceği hususu düzenlenmektedir. Bu kapsamda kuralla ad çekmeye katılacak hâkim sayısının beşten az olması durumunda, bu hâkimlerin arasında ad çekme işlemi yapıldıktan sonra eksik kalan asıl ve yedek üyelerin en kıdemli hâkimden başlayarak belirleneceği hükme bağlanmıştır.

56. Buna göre kural uyarınca il seçim kurulunun başkanı ile asıl ve yedek üyelerinin belirlenmesi için yapılması öngörülen ad çekme işlemine katılmak için kuralın da yer aldığı fıkranın ikinci cümlesinde sayılan şartları taşıyan kaç hâkim varsa öncelikle bunlar arasında ad çekme işlemi gerçekleştirilecek ve bu suretle kurulun başkanı ve üyelerinin bir kısmı belirlenecek, eksik kalan asıl ve/veya yedek üyeler ise anılan şartları sağlamadığı için ad çekme işlemine katılamayan hâkimler arasından kıdem esasına göre belirlenecektir.

57. Kuralda *ad çekmeye katılacak hâkim sayısının beşten az olması* durumundan bahsedilmektedir. Ad çekme işleminin doğası, en az iki kişinin bulunmasını gerektirdiğine göre anılan ifadeyle ad çekme işlemine katılmak için fıkranın ikinci cümlesinde sayılan şartları taşıyan iki ila dört hâkimin bulunması hâli kastedilmektedir.

58. Bu bağlamda anılan fıkranın ikinci cümlesinde sayılan şartları taşıyan tüm hâkimlerin komisyon tarafından ad çekme işlemine dâhil edilmesinin/katılmasının zorunlu olduğu, başka bir deyişle bu hususun hâkimin tercihine bırakılmadığı anlaşılmaktadır. Nitekim kanun teklifinin il seçim kurulu başkan ve üyelerinin ad çekme yöntemiyle belirlenmesine ilişkin düzenlemeler öngören 5. maddesine koşut bir biçimde ilçe seçim kurulu başkanı olarak görev yapacak hâkimin de aynı yöntemle belirlenmesi yönünde düzenlemeler içeren 6. maddesinin metninde "*Kura çekimine dahil olmak istemeyen hakimler yazılı olarak komisyona başvurur. Görev için yeterli sayıda başka hakimin olması halinde kuraya dahil olmak istemeyenler listeden çıkartılır.*" cümlelerine yer verilmişken Anayasa Komisyonu görüşmeleri sırasında bu cümlelerin metinden çıkarıldığı görülmüştür.

b. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

59. 298 sayılı Kanun'un dava konusu cümlenin de yer aldığı il seçim kurulunu düzenleyen 15. maddesi bir bütün olarak değerlendirildiğinde kanun koyucunun il seçim kurulunun başkan ve üyelerinin belirlenmesi sisteminde birincil yöntem olarak il merkezinde görev yapan, kınama veya daha ağır disiplin cezası almamış, en az birinci sınıfa ayrılmış ve birinci sınıfa ayrılma niteliklerini kaybetmemiş hâkimler arasında ad çekilmesi usulünü tercih ettiği anlaşılmaktadır.

60. Bununla birlikte il seçim kurulunun beş hâkimden oluştuğu gözetildiğinde adli yargı adalet teşkilatında -özellikle sınıf itibarıyla- ad çekmeye katılmak için aranan şartların tamamını sağlayan beş hâkim sayısına ulaşılamayan -ya da bu niteliklere sahip hiçbir hâkimin bulunmadığı- il merkezlerinin de olması muhtemeldir. Bu itibarla kuralla il seçim kurulunun asıl ve/veya yedek üyelerinin tümünün ad çekme yöntemiyle tespit edilmesinin fiilen mümkün olmadığı durumlar bakımından eksik kalan asıl ve/veya yedek üyelerin kıdem esasına göre belirlenmesi şeklinde ikincil bir yöntem getirilmektedir.

61. Kural uyarınca ad çekmeye katılacak hâkim sayısının beşten az olması durumunda bu hâkimler arasında ad çekme işlemi yapıldıktan sonra eksik kalan asıl ve yedek üyelerin en kıdemli hâkimden başlayarak belirlenmesiyle il seçim kurulunun oluşturulması sürecinde meydana gelebilecek bir tıkanıklığın aşılması suretiyle seçimle ilgili iş ve işlemlerin yönetimi ve denetimine ilişkin hizmetlerde aksama yaşanmasının önüne geçilmesinin amaçlandığı anlaşılmaktadır. Bu itibarla kuralın kamu yararı amacıyla bağdaşmadığı söylenemez.

62. Kuralın da yer aldığı fıkranın yedinci ve sekizinci cümlelerinde hâkimlerin kıdeminin 2802 sayılı Kanun'un 15. maddesine göre belirleneceği ancak bu kıdemin belirlenmesinde kınama veya daha ağır disiplin cezası almış olanların diğerlerinden kıdemsiz sayılacağı belirtilmiştir. Dolayısıyla il seçim kurulunda görev yapacak hâkimlerden kıdem esasına göre belirlenecek olanların kıdem durumlarının nasıl belirleneceği, kıdem hesabının neye göre yapılacağı fıkra kapsamından anlaşılmakta olup kural bu yönüyle belirsizlik içermemektedir.

63. Öte yandan kıdemin tüm hâkimler bakımından objektif biçimde uygulanabilecek nitelikte bir ölçüt olduğu, dolayısıyla kuralla belirli bir gruba yönelik subjektif bir düzenleme getirilmediği de görülmektedir.

64. Bu itibarla uygulamada keyfîliğe izin vermeyecek şekilde açık, net, öngörülebilir, uygulanabilir ve nesnel nitelikte bir düzenleme öngören, diğer yandan kamu yararı amacıyla ihdas edildiği anlaşılan kuralın hukuk devleti ilkesine aykırı bir yönü bulunmamaktadır.

65. Diğer yandan il seçim kurulunun ad çekme suretiyle belirlenen başkan ve üyelerinin bağımsızlık ve tarafsızlıklarını sağlamaya, seçim mevzuatı ile kendilerine yüklenen görevlerini etkin bir şekilde yürütebilmesini temin etmeye yönelik düzenlemeler dava konusu kural uyarınca kıdem esasına göre belirlenen üyeler için de geçerlidir.

66. Bu itibarla il seçim kurulunun başkan veya üyelerinin belirlenmesi için yapılacak ad çekmeye katılacak hâkim sayısının beşten az olması durumunda bu hâkimler arasında ad çekme işlemi yapıldıktan sonra eksik kalan asıl ve yedek üyelerin kıdem esasına göre belirlenmesinin Anayasa'da güvence altına alınan seçimlerin yargı yönetim ve denetimi altında yapılması ile seçimlerin dürüstlüğü ilkelerini zedeleyen bir yönü de bulunmamaktadır.

67. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 2., 67. ve 79. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 5., 36. ve 138. maddelerine de aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa'nın 2., 67. ve 79. maddeleri yönünden yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 5., 36. ve 138. maddeleri yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

6. Birinci Fıkranın Beşinci Cümlesinde Yer Alan "*Ad çekmeye katılacak hâkimin bulunmaması durumunda ise…*" İbaresi

a. Anlam ve Kapsam

68. 298 sayılı Kanun'un 15. maddesinin birinci fıkrasının beşinci cümlesinde il seçim kurulunu oluşturmak üzere yapılması öngörülen ad çekme işlemine dâhil edilebilecek gerekli şartları taşıyan hâkimin

bulunmaması durumunda kurulun başkanı ile asıl ve yedek üyelerinin nasıl belirleneceği hususu düzenlenmektedir. Bu kapsamda anılan cümlede ad çekmeye katılacak hâkimin bulunmaması durumunda başkan ve asıl üyeler ile yedek üyelerin en kıdemli hâkimden başlayarak belirleneceği hükme bağlanmış olup anılan cümlede yer alan *"Ad çekmeye katılacak hâkimin bulunmaması durumunda ise…"* ibaresi dava konusu kuralı oluşturmaktadır.

69. Buna göre kural uyarınca il seçim kurulunu oluşturmak için yapılacak ad çekme işlemine katılacak il merkezinde görev yapan ve kuralın da yer aldığı fıkranın ikinci cümlesinde sayılan şartları taşıyan hâkimin bulunmaması durumunda hiç ad çekme işlemi yapılmayıp kurulun başkanı ile asıl ve yedek üyelerinin tamamı kıdem esasına göre belirlenecektir.

70. Kuralda *ad çekmeye katılacak hâkimin bulunmaması* hâli düzenlenmektedir. Anılan ifadeyle hukuken söz konusu ad çekme işleminin gerçekleştirilmesine imkân tanımayacak şekilde, gerekli yasal şartları taşıyan bir hâkimin bulunmaması ya da böyle bir işlemi fiilen anlamsız kılacak biçimde, bu niteliklere sahip tek hâkimin bulunması hâli kastedilmektedir.

71. Anılan fıkranın ikinci cümlesinde sayılan şartları taşıyan tüm hâkimlerin komisyon tarafından ad çekme işlemine dâhil edilmesi/katılması zorunlu olup bu hususun hâkimin tercihine bırakılması söz konusu değildir. Dolayısıyla kuralda belirtilen ad çekmeye katılacak hâkimin bulunmaması durumu ile hâkimlerin bu hususstaki tercihinin sonucu oluşan bir durum kastedilmemektedir.

b. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

72. 7393 sayılı Kanun'un 5. maddesiyle 298 sayılı Kanun'un 15. maddesinin değiştirilen birinci fıkrasının dördüncü cümlesinin Anayasa'ya uygunluk denetimi bölümünde belirtilen gerekçeler dava konusu kural yönünden de geçerlidir.

73. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 2., 67. ve 79. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 5., 36. ve 138. maddelerine de aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların

Anayasa'nın 2., 67. ve 79. maddeleri yönünden yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 5., 36. ve 138. maddeleri yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

7. Birinci Fıkranın Yedinci Cümlesi ile Anılan Fıkranın Sekizinci Cümlesinde Yer Alan "*Ancak, bu…*" İbaresi

a. Anlam ve Kapsam

74. 298 sayılı Kanun'un 15. maddesinin birinci fıkrasının yedinci ve sekizinci cümlelerinde il seçim kurulunun başkan ve üyelerinin tümünün ad çekme usulüyle belirlenebilmesi için gerekli şartların oluşmaması nedeniyle kurulda başkan ve/veya üye olarak görev yapacak hâkimlerin bir bölümünün ya da tamamının anılan fıkranın dördüncü ve beşinci cümleleri uyarınca kıdeme göre belirlenmesinin gerektiği durumlarda kıdem usulüne tabi tutulan bu hâkimlerin kıdeminin hangi esaslara göre belirleneceğine yönelik düzenlemeler yer almaktadır.

75. Bu kapsamda anılan fıkranın dava konusu yedinci cümlesinde hâkimlerin kıdeminin 2802 sayılı Kanun'un 15. maddesine göre belirleneceği hüküm altına alınmıştır.

76. Fıkranın sekizinci cümlesinde ise -bu kıdemin belirlenmesinde- kınama veya daha ağır disiplin cezası almış olanların diğerlerinden kıdemsiz sayılacakları hükme bağlanmış olup söz konusu cümlede yer alan "*Ancak, bu…*" ibaresi dava konusu diğer kuralı oluşturmaktadır.

77. Buna göre il seçim kurulunda başkan veya üye olarak görev yapmak üzere fıkranın dördüncü ve beşinci cümleleri kapsamında kıdem usulüne göre belirlenecek hâkimlerin kıdem durumları 2802 sayılı Kanun'un 15. maddesindeki ölçütlere göre tespit edilecek ancak bu maddedeki ölçütlere göre bir kıdem sıralaması yapılırken de kınama veya daha ağır disiplin cezası bulunanlar hiç cezası olmayan ya da sadece uyarma veya aylıktan kesme cezası bulunan hâkimlerden daha kıdemsiz olarak değerlendirilecektir.

78. Kanun koyucunun kınama veya daha ağır disiplin cezası almamış olmayı ad çekme suretiyle belirlenen hâkimlerin aksine kıdem usulüyle

belirlenecek hâkimler bakımından bir nitelik şartı olarak aramadığı ancak yine de bir tercih sebebi olarak öngördüğü anlaşılmaktadır. Bu itibarla kınama veya daha ağır bir disiplin cezası bulunan hâkimlerin de kıdem sıralamasına dâhil edilmesinin önünde bir engel bulunmamaktadır. Dolayısıyla il seçim kurulunda görev yapmak üzere kıdem usulüne tabi tutulan ve kınama veya daha ağır disiplin cezası da bulunan bir hâkimin kıdem sıralamasına göre il seçim kurulunun oluşumunda yer alması mümkündür.

b. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

i. Yedinci Cümle

79. Hukuk devletindeki *belirlilik* ilkesi; düzenlenen konudan yalnız kavram, ad ve kurum olarak söz edilmesini değil bunların kanun metninde kurallaştırılmasını, başka bir deyişle düzenlenen alanda temel ilkelerin açık ve net bir biçimde ortaya konulmasını ve çerçevenin çizilmiş olmasını gerektirir. Buna karşılık söz konusu düzenlemelerin tamamının aynı kanunda yapılması gerekmemekte, anılan şartları taşıyan düzenlemelerin incelenen kanunun dışındaki kanunlarla yapılmış olması da belirlilik ilkesi açısından yeterli bulunmaktadır.

80. Dava konusu kuralla il seçim kurulunda başkan veya üye olarak görev yapmak üzere kıdem usulüne göre belirlenecek hâkimlerin kıdem durumlarının, başka bir ifadeyle aralarındaki kıdem sırasının ne şekilde tespit edileceği hususunda 2802 sayılı Kanun'un 15. maddesine atıf yapılmaktadır. Dolayısıyla dava konusu kuralda belirlilik ilkesinin gereği olarak kurallaştırmanın yapıldığından söz edilebilmesi için kuralın atıfta bulunduğu kanun hükmünde hâkimlerin kıdemlerinin ve kıdem sıralarının tespitine ilişkin temel ilkelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olarak belirlenmiş olması gerekir.

81. Bu bağlamda 2802 sayılı Kanun'un 15. maddesinde hâkim ve savcıların kıdemlerinin bulundukları sınıf ve dereceye göre belirleneceği, o sınıf ve dereceye atandıkları tarihten itibaren hesaplanacağı, bir üst sınıf veya derecede bulunanların alt sınıf veya derecede bulunanlardan kıdemli sayılacağı ancak bu hesaplama yapılırken adaylığa diğer kamu görevlerinde

iktisap ettikleri derece ve kademe üzerinden atananların bu derece ve kademeleri ile o görevlerde geçen sürelerinin dikkate alınmayacağı, bulunulan sınıf ve derecenin aynı olması hâlinde sırasıyla; bu sınıf veya dereceye yükselme tarihinin, adaylığa başlama tarihinin, mesleğe başlama tarihinin, meslek öncesi eğitim sonu yazılı sınav puanının dikkate alınarak kıdem durumunun belirleneceği, bunların da aynı olması hâlinde doğum tarihi önce olanın kıdemli sayılacağı biçimindeki düzenlemelerle hâkimlerin gerek kendi kıdemlerini gerekse aralarındaki kıdem sırasını belirlemeye yönelik temel ilkelerin açık, net, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel şekilde tespit edildiği görüldüğünden dava konusu kural bu yönüyle bir belirsizlik içermemektedir.

82. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 2. maddesine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 5., 36. 67., 79. ve 138. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

ii. Sekizinci Cümlede Yer Alan "*Ancak, bu…*" İbaresi

83. Seçimlerde yargının yönetim ve denetiminin sağlanması seçim kurullarında görev alan hâkimlerin seçimlerin denetimine ve düzen içinde yönetimine ilişkin görev ve sorumluluklarını azami bir titizlik ve hassasiyet içinde yerine getirmesine de bağlıdır. Bir hâkimin disipline ilişkin özlük durumunun onun aynı zamanda mesleki yükümlülük ve sorumlulukları ile görevine gösterdiği özen seviyesi hakkında fikir veren bir yönünün de bulunduğu gözetildiğinde kanun koyucunun anılan görevler için bu özelliğe sahip kişileri tercih etmesi seçimlerin yargının yönetim ve denetimi altında yapılması ilkesini güvence altına alan Anayasa'nın 67. ve 79. maddeleriyle uyumludur.

84. Diğer yandan hukuk devletinin temel unsurları arasında hukuk güvenliği ilkesi de yer almaktadır. Anılan ilkenin gereklerinden biri hukuki istikrarın sağlanmasıdır. Hukuk devleti, devlet faaliyetlerinin düzenle sürdürülebilmesi için gerekli hukuksal altyapıyı oluşturarak hukuki istikrara, dolayısıyla hukuk güvenliğine hizmet eder. Hukuki istikrarın sağlanabilmesi ise her şeyden önce hukuk normlarının birbirleriyle çelişki içinde olmamasına bağlıdır. Bu açıdan devletin, hukuk güvenliğini

zedeleyici nitelikte, birbirleriyle çelişki oluşturan normatif düzenlemelerden kaçınması gerekir.

85. Kanun koyucu kınama veya daha ağır disiplin cezası almamış olmayı il seçim kurulunun oluşumunda ad çekme suretiyle belirlenen hâkimlerin aksine kıdem usulüyle belirlenen hâkimler bakımından bir nitelik şartı olarak aramamıştır. Bu itibarla kınama veya daha ağır disiplin cezası bulunan bir hâkim ad çekmeye dâhil edilmezken bu yöntemle kurulun kısmen veya tamamen oluşturulamaması sebebiyle kıdem usulüne geçildiğinde aynı hâkim kurulun oluşumunda yer alabilmektedir.

86. 298 sayılı Kanun'un il seçim kuruluna ilişkin hükümleri bir bütün olarak değerlendirildiğinde kanun koyucunun temel olarak il seçim kurulu hâkimlerinin belirli niteliklere sahip ve bu kapsamda kınama veya daha ağır disiplin cezası almamış hâkimlerden ad çekme suretiyle belirlenmesi ilkesini benimsediği görülmektedir. Buna karşılık kıdem usulü ise anılan nitelikler itibarıyla belirli bir yerdeki mevcut hâkim kadrosunun kurulun bir kısmının ya da tamamının ad çekme suretiyle oluşturulmasını mümkün kılmaması nedeniyle kurulun oluşturulması sürecinde meydana gelebilecek bir tıkanıklığın aşılması suretiyle seçimle ilgili iş ve işlemlerin yönetimi ve denetimine ilişkin hizmetlerde aksama yaşanmasının önüne geçilmesi amacına yönelik tali bir yöntem olarak getirilmiştir.

87. Bu açıdan bakıldığında disiplin durumuyla ilgili anılan hususun kıdem usulüne göre belirlenecek hâkimler bakımından bir nitelik şartı olarak öngörülmemesinin söz konusu nitelik eksikliği sebebiyle kurulun kıdem usulüyle dahi oluşturulamamasının, başka bir ifadeyle bu usulün getiriliş amacı itibarıyla işlevsiz kalmasının önüne geçilmesi bakımından kamu yararı amacıyla bağdaşmadığı söylenemeyeceği gibi yine aynı gerekçelerle, bu durumun hukuk normları arasında bir çelişkiye yol açtığından da söz edilemez. Dolayısıyla kuralın hukuk devleti ilkesini zedelemediği sonucuna ulaşılmıştır.

88. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 2., 67. ve 79. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 5., 36. ve 138. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

B. Kanun'un 6. Maddesiyle 298 Sayılı Kanun'un 18. Maddesinin Birinci Fıkrasının Değiştirilen İkinci Cümlesinde Yer Alan *"...ad çekme suretiyle..."* ve *"...hâkim, kurulun başkanıdır."* İbareleri ile Birinci Fıkrasına Eklenen Üçüncü Cümlede Yer Alan *"Ad çekmeye katılacak hâkimin bulunmaması durumunda ise..."* İbaresinin İncelenmesi

1. Genel Açıklama

89. 298 sayılı Kanun'un 18. ve 19. maddelerinde ilçe seçim kurulunun oluşumuna ilişkin düzenlemeler yer almaktadır. Anılan maddelere göre iki yılda bir, ocak ayının son haftasında bir başkan ile altı asıl ve altı yedek üyeden oluşacak şekilde kurulan ilçe seçim kurulları iki yıl süreyle görev yapmaktadır. Kurulun başkanı hâkim olup dört asıl ve dört yedek üyesi siyasi partilerden alınmakta, iki asıl ve iki yedek üyesi ise ilçe merkezinde görev yapan belirli niteliklere sahip devlet memurları arasından ad çekme yoluyla tespit edilmektedir.

90. Kurulda başkanlık görevini yürütecek hâkim; ilçelerde, ilçede görev yapan, kınama veya daha ağır disiplin cezası almamış, en az birinci sınıfa ayrılmış ve birinci sınıfa ayrılma niteliklerini kaybetmemiş hâkimler arasından, merkez ilçelerde ise aynı niteliklere sahip hâkimler arasından adli yargı ilk derece mahkemesi adalet komisyonunca ad çekme suretiyle belirlenmektedir.

91. Anılan Kanun'un 20. maddesinde ilçe seçim kurullarının görev ve yetkileri düzenlenmiştir. Söz konusu maddeye göre ilçe çevresinde seçimin düzenle yürütülmesini sağlamak için gereken bütün tedbirleri almak ve seçim işlerini denetlemek, sandık kurullarını kurmak, ilçedeki sandık kurullarına oy sandıklarını ve bu Kanun'da yazılı diğer seçim araç ve gereçlerini göndermek, sandık kurullarının oluşumuna, işlemlerine ve kararlarına karşı yapılan itirazları inceleyerek karara bağlamak, sandık kurulları başkanlıklarınca seçim işlerinin yürütülmesi konusunda sorulacak hususları derhâl cevaplandırmak, ilçe çevresindeki sandık kurullarından gelen tutanakları birleştirerek ilçe seçim tutanağını düzenlemek ve bu tutanağı seçim işlerine ait diğer evrakla birlikte il seçim kuruluna derhâl teslim etmek adı geçen kurulların görev ve yetkileri arasında yer almaktadır.

2. İptal Talebinin Gerekçesi

92. Dava dilekçesinde özetle; 7393 sayılı Kanun'un 5. maddesiyle 298 sayılı Kanun'un 15. maddesinin değiştirilen birinci fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan "*...kınama veya daha ağır disiplin cezası almamış en az birinci sınıfa ayrılmış ve birinci sınıfa ayrılma niteliklerini kaybetmemiş...*" ve "*... ad çekme suretiyle tespit edilir.*" ibarelerine, üçüncü ve dördüncü cümlelerine, beşinci cümlesinde yer alan "*Ad çekmeye katılacak hâkimin bulunmaması durumunda ise...*" ibaresine, yedinci cümlesine, sekizinci cümlesinde yer alan *''Ancak, bu...''* ibaresine yönelik gerekçelerin yanı sıra il seçim kurullarına başkanlık edecek hâkimden sonra gelen en kıdemli hâkimin merkez ilçe seçim kurullarına başkanlık yapması usulünün terk edilmesinin siyasal özgürlüklere tanınan anayasal güvencelerle bağdaşmadığı, nitekim kanun koyucunun daha önceki tercihinin özellikle seçmen kütüklerinin hazırlanması, bunlara ilişkin şikâyet ve itirazların kesin olarak karara bağlanması görevinin ilçe seçim kurulu başkanına ait olması nedeniyle seçmen kütüğünün doğru bir şekilde oluşturulmasının ilçede il seçim kurulu başkanından sonra gelen en kıdemli hâkimin bilgisine emanet edilmesi ve böylece hukuka aykırı karar verilmesinin önlenmesi düşüncesinden kaynaklandığı, aksi yöndeki düzenlemelerin seçmen kütüklerinin hatalı oluşturulmasına ve vatandaşların seçme hakkını kullanamamasına neden olabileceği belirtilerek kuralların Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 2., 5., 36., 67., 79. ve 138. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

3. Birinci Fıkranın İkinci Cümlesinde Yer Alan "*…ad çekme suretiyle…*" ve "*…hâkim, kurulun başkanıdır.*" İbareleri

a. Anlam ve Kapsam

93. 298 sayılı Kanun'un 18. maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesinde ilçe ve merkez ilçe seçim kurullarının başkanlarının belirlenmesine ilişkin usul ve esaslar düzenlenmiştir.

94. Anılan cümlede ilçelerde ilçede görev yapan, kınama veya daha ağır disiplin cezası almamış, en az birinci sınıfa ayrılmış ve birinci sınıfa ayrılma niteliklerini kaybetmemiş hâkimler arasından, merkez ilçelerde ise aynı niteliklere sahip hâkimler arasından adli yargı ilk derece mahkemesi adalet komisyonunca ad çekme suretiyle belirlenen hâkimin kurulun

başkanı olduğu hükme bağlanmış olup anılan cümlede yer alan "*…ad çekme suretiyle…*" ve "*…hâkim, kurulun başkanıdır.*" ibareleri dava konusu kuralları oluşturmaktadır.

95. Cümlenin 7393 sayılı Kanun'un 6. maddesiyle değiştirilmeden önceki hâlinde ilçedeki en kıdemli hâkimin kurulun başkanı olduğu öngörülmektedir.

96. Diğer yandan 298 sayılı Kanun'un 18. maddesinin ikinci fıkrasında da merkez ilçe seçim kurullarına başkanlık edecek hâkimin belirlenmesine ilişkin esaslar düzenlenmekte ve bu kapsamda il merkezlerinde kurulacak merkez ilçe seçim kurullarına, il seçim kurullarına başkanlık edecek hâkimden sonra gelen en kıdemli hâkimin başkanlık edeceği belirtilmekteyken söz konusu fıkrada 7393 sayılı Kanun'un 6. maddesiyle yapılan değişiklikle ilçe ve merkez ilçe seçim kurulu başkanlığının boşalması hâlinde başkanın birinci fıkradaki usule göre belirleneceği hükme bağlanmıştır. Anılan fıkrada yapılan bu değişiklik dava konusu edilmemiştir.

97. Bu itibarla 298 sayılı Kanun'un 18. maddesinde 7393 sayılı Kanun'un 6. maddesiyle yapılan değişiklikler öncesinde gerek ilçe seçim kuruluna gerekse merkez ilçe seçim kurullarına başkanlık edecek hâkimlerin kıdem esasına göre belirlenmesi, merkez ilçe seçim kurullarına il seçim kurullarına başkanlık edecek hâkimden sonra gelen en kıdemli hâkimin başkanlık etmesi öngörülmekte iken bu usuller kaldırılmış ve söz konusu değişikliklerle anılan kurullarda başkanlık görevini yürütecek hâkimlerin ad çekme suretiyle belirlenmesi yöntemi getirilmiştir.

98. 298 sayılı Kanun'un il seçim kurulunun oluşumunu düzenleyen 15. maddesinin birinci fıkrasının üçüncü cümlesinde yer alan ve ad çekme sonucunda ilk çıkan hâkimin başkan sonraki iki hâkimin asıl, son çıkan iki hâkimin de yedek üye olmasını öngören hükümden il seçim kurulu için yapılacak ad çekme işleminin kendi içinde bir bütünlüğünün olduğu, dolayısıyla il seçim kurulunun başkan ve üyeleri ile merkez ilçe seçim kurulunun başkanının belirlenmesine yönelik ad çekme işlemlerinin ayrı yapılacağı anlaşılmaktadır.

99. Öte yandan 298 sayılı Kanun'un 18. maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesinde dava konusu kurallar uyarınca ad çekme suretiyle

belirlenen ve hâkim olan kurul başkanının hangi niteliklere sahip hâkimler arasından belirleneceği de gösterilmiştir. Bu kapsamda ilçe seçim kurulu başkanının ilçede görev yapan hâkimler arasından belirlenmesi gerekmekte olup ayrıca bunun için yapılacak ad çekme işlemine dâhil edilecek hâkimlerin kınama veya daha ağır disiplin cezası almamış, en az birinci sınıfa ayrılmış ve birinci sınıfa ayrılma niteliklerini kaybetmemiş olması gerekmektedir.

100. Ayrıca merkez ilçe seçim kurulu başkanlığı için yapılacak ad çekme işlemine dâhil edilecek hâkimler bakımından da kınama veya daha ağır disiplin cezası almamış, en az birinci sınıfa ayrılmış ve birinci sınıfa ayrılma niteliklerini kaybetmemiş olma şartları getirilmiştir. Söz konusu cümlenin lafzında merkez ilçe seçim kurulu başkanının nerede görev yapan hâkimler arasından belirleneceğine ilişkin açık bir hükme yer verilmemiştir. Bununla birlikte anılan Kanun'un aynı hususa yönelik olarak il ve ilçe seçim kurulları hakkındaki düzenlemelerinden belirli bir seçim kurulu için yapılacak ad çekmeye dâhil edilecek hâkimlerin o seçim kurulunun oluşturulduğu yerin bağlı olduğu adli yargı adalet teşkilatında görev yapan hâkimler olmasının öngörüldüğü anlaşılmaktadır. Bu itibarla merkez ilçe seçim kurulu başkanının kurulun oluşturulacağı merkez ilçenin bağlı olduğu adli yargı adalet teşkilatında görev yapan hâkimler arasından belirlenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

b. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

101. Asıl ve yedek üyelerinin bir bölümü siyasi partilerden, bir bölümü ise devlet memurlarından oluşan ilçe seçim kurullarının başkanının hâkim olmasının öngörülmesi seçimlerin yargı yönetimi ve denetimi altında yapılması ilkesiyle uyumlu bir düzenlemedir.

102. Diğer yandan 7393 sayılı Kanun'un 5. maddesiyle 298 sayılı Kanun'un 15. maddesinin değiştirilen birinci fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan "*…ad çekme suretiyle tespit edilir.*" ibaresi ile üçüncü cümlesinin Anayasa'ya uygunluk denetimi bölümünde belirtilen gerekçeler dava konusu kurallar yönünden de geçerlidir.

103. Açıklanan nedenlerle kurallar Anayasa'nın 2., 67. ve 79. maddelerine aykırı değildir. İptalleri talebinin reddi gerekir.

Kuralların Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 5., 36. ve 138. maddelerine de aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa'nın 2., 67. ve 79. maddeleri yönünden yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 5., 36. ve 138. maddeleri yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

4. Kanun'un 18. Maddesinin Birinci Fıkrasına Eklenen Üçüncü Cümlede Yer Alan *"Ad çekmeye katılacak hâkimin bulunmaması durumunda ise…"* İbaresi

a. Anlam ve Kapsam

104. 298 sayılı Kanun'un 18. maddesinin birinci fıkrasının üçüncü cümlesinde ilçe ve merkez ilçe seçim kurullarının başkanlarını belirlemek üzere yapılması öngörülen ad çekme işlemine dâhil edilebilecek gerekli şartları taşıyan hâkimin bulunmaması durumunda bu kurulların başkanlarının nasıl belirleneceği hususu düzenlenmekte olup bu kapsamda ad çekmeye katılacak hâkimin bulunmaması hâlinde en kıdemli hâkimin kurulun başkanı olduğu hükme bağlanmıştır. Anılan cümlede yer alan *"Ad çekmeye katılacak hâkimin bulunmaması durumunda ise…"* ibaresi dava konusu kuralı oluşturmaktadır.

105. Bu itibarla cümle uyarınca ilçe veya merkez ilçe seçim kurulu başkanını belirlemek için yapılması öngörülen ad çekme işlemine katılacak, seçim kurulunun oluşturulacağı ilçe ya da merkez ilçenin bağlı olduğu adli yargı adalet teşkilatında görev yapan ve anılan fıkranın ikinci cümlesinde sayılan şartları taşıyan hâkimin bulunmaması durumunda ad çekme işlemi yapılmaksızın kurulun başkanı kıdem esasına göre belirlenecektir.

106. Dava konusu kuralla *ad çekmeye katılacak hâkimin bulunmaması* hâli düzenlenmektedir. Daha önce de belirtildiği üzere anılan ifadeyle hukuken söz konusu ad çekme işleminin gerçekleştirilmesi mümkün olmayacak şekilde, gerekli şartları taşıyan hiç hâkimin bulunmaması ya da böyle bir işlemi fiilen anlamsız kılacak biçimde bu nitelikleri taşıyan tek hâkimin bulunması hâli kastedilmektedir.

107. Diğer yandan fıkranın ikinci cümlesinde sayılan şartları taşıyan tüm hâkimlerin komisyon tarafından ad çekme işlemine dâhil edilmesinin/

katılmasının zorunlu olduğu, başka bir deyişle bu hususun hâkimin tercihine bırakılmadığına ilişkin olarak 7393 sayılı Kanun'un 5. maddesiyle 298 sayılı Kanun'un 15. maddesinin değiştirilen birinci fıkrasının dördüncü cümlesinin anlam ve kapsam kısmında belirtilen açıklamalar dava konusu kural yönünden de geçerlidir. Dolayısıyla kuralda belirtilen ad çekmeye katılacak hâkimin bulunmaması durumu ile hâkimlerin bu hususta tercihinin sonucu olarak oluşan bir durumun kastedilmediği anlaşılmaktadır.

b. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

108. 7393 sayılı Kanun'un 5. maddesiyle 298 sayılı Kanun'un 15. maddesinin değiştirilen birinci fıkrasının dördüncü cümlesi ile anılan fıkranın ikinci cümlesinde yer alan "*…ad çekme suretiyle tespit edilir.*" ibaresinin Anayasa'ya uygunluk denetimi bölümünde belirtilen gerekçeler dava konusu kural yönünden de geçerlidir.

109. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 2., 67. ve 79. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 5., 36. ve 138. maddelerine de aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa'nın 2., 67. ve 79. maddeleri yönünden yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 5., 36. ve 138. maddeleri yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

C. Kanun'un 12. Maddesiyle 298 Sayılı Kanun'a Eklenen Geçici 24. Maddenin İncelenmesi

1. Anlam ve Kapsam

110. 298 sayılı Kanun'un dava konusu geçici 24. maddesinin birinci cümlesinde il seçim kurulu başkan ve üyeleri ile ilçe seçim kurulu başkanlarının bu maddenin yürürlüğe girmesinden itibaren üç ay içinde 15. ve 18. maddelerde 7393 sayılı Kanun'la yapılan değişikliklere göre yeniden belirlenmesi, ikinci cümlesinde de bu şekilde belirlenen başkan ve üyelerin önceki başkan ve üyelerin görev süresini tamamlaması hüküm altına alınmıştır.

111. Geçici 24. maddenin 6/4/2022 tarihinde yürürlüğe girdiği gözetildiğinde kural uyarınca il seçim kurulu başkan ve üyeleri ile ilçe seçim kurulu başkanlarının 298 sayılı Kanun'un 15. ve 18. maddelerinde 7393 sayılı Kanun'la yapılan değişikliklerle getirilen usul ve esaslar çerçevesinde 6/4/2022 tarihinden itibaren üç ay içinde, 6/7/2022 tarihine kadar yeniden belirlenmesi gerekmektedir.

112. 298 sayılı Kanun'un 15. ve 18. maddelerinde seçim kurullarının iki yılda bir, ocak ayının son haftasında belirlenmesi öngörülmüştür. Bu durumda dava konusu kuralla bir yandan söz konusu maddelerin bu kurullarda görev alacak hâkimlerin ocak ayının son haftasında belirlenmesini öngören hükümlerine yeni sisteme göre ilk kez oluşturulacak il ve ilçe seçim kurulları bakımından bir istisna getirilmekte, diğer yandan aynı maddelerin 7393 sayılı Kanun'la değiştirilmeden önceki hâlleri uyarınca kıdem esasına göre ve yine iki yıl süreyle görev yapmak üzere -2022 yılının Ocak ayının son haftasında- belirlenen yani hâlihazırda il seçim kurullarında başkan ve üye, ilçe seçim kurullarında başkan olarak görev yapan hâkimlerin bu görevlerinin süresinden (Ocak 2024) önce sonlandırılması hâli söz konusu olmaktadır.

113. Bununla birlikte kural, ilçe seçim kurulu üyelerine yönelik bir düzenleme içermemektedir. Başka bir deyişle 2022 yılının Ocak ayında oluşturulmuş olan ilçe seçim kurullarının siyasi partilerden alınmak ve devlet memurları arasından ad çekilmek suretiyle belirlenen asıl ve yedek üyelerinin görevlerinin aynı şekilde devam ettiği, bunların yerine yeni üyelerin belirlenmesinin söz konusu olmadığı anlaşılmıştır.

2. İptal Talebinin Gerekçesi

114. Dava dilekçesinde özetle;

- 7393 sayılı Kanun'un 5. maddesiyle 298 sayılı Kanun'un 15. maddesinin değiştirilen birinci fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan "... *kınama veya daha ağır disiplin cezası almamış en az birinci sınıfa ayrılmış ve birinci sınıfa ayrılma niteliklerini kaybetmemiş..."* ve *"...ad çekme suretiyle tespit edilir."* ibareleri ile 6. maddesiyle 298 sayılı Kanun'un 18. maddesinin birinci fıkrasının değiştirilen ikinci cümlesinde yer alan *"...ad çekme suretiyle..."* ve *"... hâkim, kurulun başkanıdır."* ibarelerine yönelik gerekçelerin yanı sıra mevcut

seçim kurullarının başkan ve üyelerinin kamu yararına dayanan herhangi bir gerekçe ortaya konulmaksızın görev süreleri dolmadan kanunla görevlerine son verilmesinin bu kurulların tarafsızlığına ve bağımsızlığına açık bir müdahale oluşturduğu, adil ve serbest seçim ilkesini zedelediği, kanuni hâkim güvencesiyle bağdaşmadığı, böyle bir uygulamanın hâkimlerin insan haysiyetiyle bağdaşmayan muameleye tabi tutulması anlamına geldiği,

- İnsan Hakları Komitesinin Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'nin 14. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkıyla ilgili olarak (32) No.'lu Genel Yorumu'nda hâkimlerin ancak yanlış tutum ve ehliyetsizlikle ilgili ciddi durumlarda, anayasa ve kanunlarda belirlenmiş olan nesnelliği ve tarafsızlığı sağlayan adil usuller çerçevesinde görevden alınabileceklerinin; görevlendirildikleri süre bitmeden, somut bir gerekçe gösterilmeden ve böyle bir tasarrufa karşı etkili hukuk yolları açık tutulmadan yürütme tarafından görevden alınmalarının yargının bağımsızlığı ilkesiyle bağdaşmayacağının belirtildiği, ayrıca Venedik Komisyonu tarafından kabul edilen Seçim Konularında İyi Uygulama Kurallarının Açıklayıcı Raporu'nda seçim kurulu üyelerini atama yetkisine sahip olan organların bu üyelerin görevine son verme yetkisinin olmaması gerektiğinin zira bunun kurulların bağımsızlığına gölge düşüreceğinin öngörüldüğü,

- Anayasa Mahkemesinin 14/3/2019 tarihli ve E.2019/14, K.2019/16 sayılı kararına atıfta bulunularak söz konusu kararda seçim kanunu kavramının yorumlandığı, bu kararda ortaya konulan ilkeler çerçevesinde, yürürlükteki kanuna göre kurulmuş ve görev süreleri dolmamış mevcut kurulların üç aylık süre içinde lağvedilmesini düzenleyen kuralın seçim kanunu niteliğinde olduğu, bu bağlamda seçim kurullarının seçim güvenliği açısından kilit konumda bulunduğu, bu itibarla seçim kurulların başkan ve üyelerinin belirlenmesine ilişkin olarak çoğunluğu elinde bulunduran partilerce kendi lehlerine, diğer partilerin aleyhine sonuç doğuracak biçimde yapılan değişikliklerin seçime bir yıl kala uygulanmasına imkân sağlayacak nitelikte bir düzenlemenin Anayasa'nın seçim kanunlarında yapılan değişikliklerin, yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde yapılacak seçimlerde uygulanmamasını öngören hükmünü ihlal ettiği,

- Anayasa Mahkemesinin anılan kararında incelenen ve YSK'nın mevcut başkan ve üyelerinin görev sürelerinin uzatılmasını öngören

düzenlemenin aksine dava konusu kuralda il seçim kurullarının başkan ve üyeleri ile ilçe seçim kurullarının başkanlarının görev sürelerinin kamu yararı amacıyla uzatılmasının değil bilakis mesleki teminatlarına aykırı şekilde süresinden önce görevlerinin sona erdirilmesinin söz konusu olduğu, yeni usul uyarınca seçilecek başkan ve üyelerin hâkim olmasının da kuralın Anayasa'ya aykırılığını ortadan kaldırmayacağı,

- Ocak 2022'de iki yıl süreyle görev yapmak üzere kıdem esasına göre belirlenmiş seçim kurullarının hâkimlerinin görevlerinin birkaç ay gibi kısa bir süre içinde hiçbir gerekçeye dayanılmaksızın tamamen partizan amaçlarla kanunla sonlandırılmasının yasama yetkisinin kötüye kullanıldığını gösterdiği,

belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2., 14., 17., 36., 37., 67., 79. ve 138. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

3. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

115. Anayasa'nın 67. maddesinin yedinci fıkrasında "*Seçim kanunlarında yapılan değişiklikler, yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde yapılacak seçimlerde uygulanmaz*" denilmektedir.

116. Dava konusu kural uyarınca il seçim kurulu başkan ve üyeleri ile ilçe seçim kurulu başkanları 298 sayılı Kanun'un geçici 24. maddesinin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren üç ay içinde anılan Kanun'un 15. ve 18. maddelerinde 7393 sayılı Kanun'la yapılan değişikliklerle öngörülen usul ve esaslar çerçevesinde yeniden belirlenecektir.

117. Kuralın il seçim kurulu başkan ve üyeleri ile ilçe seçim kurulu başkanlarının belirlenmesine ilişkin olarak 15. ve 18. maddelerde yapılan değişikliklerin, yürürlüğe girdiği tarihten itibaren üç ay içinde uygulanmasını sağlamak üzere öngörüldüğü anlaşılmaktadır. Başka bir deyişle kuralla söz konusu maddelerde yapılan değişiklikler üç ay içinde fiilen uygulamaya geçirilmiş olmaktadır. Bu itibarla anılan maddelerde yapılan değişikliklerin yürürlüğe girdiği 6/4/2022 tarihinden itibaren bir yıl içinde yapılabilecek herhangi bir seçim sürecinde kural uyarınca bu tarihten itibaren üç ay içinde yeniden belirlenen başkan ve üyelerle oluşturulan il ve ilçe seçim kurullarının görev alması söz konusu olabilecektir. Bu itibarla

kuralın anılan Anayasa hükmünde belirtilen anlamda bir *seçim kanunu hükmü* olup olmadığının tespiti gerekmektedir.

118. Anayasa'nın "*Seçme, seçilme ve siyasî faaliyette bulunma hakları*" başlığını taşıyan 67. maddesi İkinci Kısmın "*Siyasî Haklar ve Ödevler*" başlıklı Dördüncü Bölümü'nde yer almaktadır. Anayasa'nın bu bölümünde yer alan diğer maddelerde ise siyasi parti kurma, partilere girme ve partilerden ayrılma, siyasi partilerin uyacakları esaslar düzenlenmektedir. Anayasa'nın anılan maddesinde vatandaşların seçme ve seçilme, bağımsız olarak veya bir siyasi parti içinde siyasi faaliyette bulunma haklarının, seçim usul ve esaslarının, vatandaşların oy kullanabilmesi için gerekli olan yaş koşulunun, yurt dışındaki vatandaşların oy kullanabilmesinin sağlanmasının, oy kullanma yönünden askerlerin, hükümlülerin ve tutukluların durumlarının düzenlendiği görülmektedir. Maddenin altıncı fıkrasında da "*Seçim kanunları, temsilde adalet ve yönetimde istikrar ilkelerini bağdaştıracak biçimde düzenlenir*" denilmek suretiyle seçim kanunlarının genel amacı belirtilmiştir (AYM, E.2019/14, K.2019/16, 14/3/2019, § 11).

119. 2001 yılında yapılan Anayasa değişikliği ile 67. maddeye eklenen yedinci fıkranın "*Konjonktürel değişikliklere seçim kanunları açısından yer verilmemesi amaçlanmıştır*" şeklinde açıklanan gerekçesi de anılan fıkrada ifade edilen *seçim kanunlarından* ne anlaşılması gerektiğine ilişkin anlayışı ortaya koymaktadır. Buna göre anayasa koyucunun Meclis çoğunluğunu elinde bulunduran parti veya partilerin seçime bir yıl kala seçim sürecinde kendi lehlerine veya diğer parti ya da adayların aleyhine sonuç doğuracak biçimde değişiklikler yapılmasını öngören yasal düzenlemeleri Anayasa'nın 67. maddesinin yedinci fıkrası bağlamında *seçim kanunu* olarak nitelediği anlaşılmaktadır (AYM, E.2019/14, K.2019/16, 14/3/2019, § 12).

120. Anılan anayasal hükümler ve gerekçeleri gözönünde bulundurulduğunda Anayasa'nın 67. maddesinin yedinci fıkrasında yer alan "*seçim kanunları*" ibaresi ile seçmen iradesinin seçim sonuçlarına yansımasına tesir edebilecek veya seçime katılanlardan bir kısmına herhangi bir şekilde avantaj ya da dezavantaj oluşturma sonucunu doğurabilecek veya seçim süreci ve sonucunu etkileyebilecek düzenlemelerin kastedildiği anlaşılmaktadır (AYM, E.2019/14, K.2019/16, 14/3/2019, § 13).

121. Bu çerçevede bir kuralın Anayasa'nın 67. maddesinin yedinci fıkrası bağlamında *seçim kanunu hükmü* olup olmadığı tespit edilirken içeriği esas alınmalı, yalnızca kanunun adında geçen seçim, seçmen, siyasi parti gibi ibarelerden hareketle niteleme yapılmamalıdır. Başka bir deyişle kuralın içinde yer aldığı kanunun seçimlere ilişkin bazı hususları düzenlemesi, o kanunda yer alan kuralların tamamının anılan anayasal hüküm çerçevesinde *seçim kanunu hükmü* olması sonucunu doğurmamaktadır. Aynı şekilde seçimlerle ilgisiz kanunların içeriğinde de Anayasa'nın 67. maddesinin yedinci fıkrası bağlamında *seçim kanunu hükmü* niteliğinde kuralların yer alması mümkündür (AYM, E.2019/14, K.2019/16, 14/3/2019, § 14).

122. Dava konusu kural Anayasa'nın 67. maddesinin yedinci fıkrası bağlamında bir *seçim kanunu hükmü* niteliğinde değildir. Nitekim kural il seçim kurulu başkan ve üyeleri ile ilçe seçim kurulu başkanının görev ve yetkilerinde herhangi bir değişiklik içermemekte olup görevlerini bağımsızlık ve tarafsızlık ilkelerine göre ifa eden hâkim sıfatını haiz mevcut başkan ve üyelerin yerine aynı görevleri yine aynı ilkeler çerçevesinde yerine getirmek üzere aynı güvencelere sahip başka hâkimlerin belirlenmesini öngörmektedir. Kural uyarınca il ve ilçe seçim kurullarındaki anılan görevleri yürütmek üzere belirlenen bu hâkimlerin sadece sahip olması gereken nitelikler ve tespit edilme yöntemleri öncekilerden farklı olup görev süreleri de onların kalan görev süresiyle sınırlıdır. Bu hâliyle kuralın seçim süreci ve sonucu üzerinde etki yaratma, dolayısıyla seçmen iradesinin anayasal ilkelere uygun olarak seçim sonucuna yansımasını etkileme ya da seçime katılanların bir kısmına avantaj veya dezavantaj oluşturma gibi bir işlevinin olduğu söylenemez. Bu itibarla kural Anayasa'nın 67. maddesinin yedinci fıkrası anlamında bir *seçim kanunu hükmü* olarak nitelendirilemez.

123. Diğer yandan kuralla öngörülen, il seçim kurulu başkan ve üyeleri ile ilçe seçim kurulu başkanlarının geçici 24. maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren üç ay içinde 298 sayılı Kanun'un 15. ve 18. maddelerinde 7393 sayılı Kanun'la yapılan değişikliklerle getirilen usul ve esaslar çerçevesinde yeniden belirlenmesi, mevcut başkan ve üyelerin görevlerinin yasal sürelerinden önce sona ermesi sonucunu doğurmaktadır.

124. Bu bağlamda seçimlerin yönetim ve denetiminde görev yapmak üzere kanunla öngörülen usul ve esaslar çerçevesinde belirlenen yargı

unsurlarının -bu kapsamda il ve ilçe seçim kurullarının oluşumunda yer alan hâkimlerin- yasal sürelerinden önce kanunla bu görevlerine son verilmesinin Anayasa'ya uygun olup olmadığının incelenmesi gerekir.

125. Anayasa'nın 79. maddesinin ikinci fıkrasında YSK'nın yanında *diğer seçim kurulları*ndan da bahsedilmiş ve bunların görev ve yetkilerinin kanunla düzenleneceği belirtilmiş, ancak YSK'nın aksine madde metninde bu kurulların hangileri olduğuna, yapısına, kimlerden oluştuğuna ya da yargı organından bir unsurun mutlak surette bu kurulların oluşumunda yer alması gerektiğine dair açık bir hükme yer verilmemiştir.

126. Bu nedenle yargı organlarının bu kurulların oluşumunda yer alıp almayacağının ya da hangi unsurlarıyla ve hangi ölçüde yer alacağının tayin edilmesi seçimlere ilişkin anayasal ilkelere uygun olmak kaydıyla kanun koyucunun takdirindedir.

127. Bu bağlamda, seçimlerin yargı yönetimi ve denetimi altında yapılması yönündeki anayasal ilke gözetilmek suretiyle yargının bu yönetim ve denetim görevini gerçekleştirebileceği hukuki mekanizmalar oluşturulduğu sürece, seçim kurullarının yargı organının bir unsurunu içermeyen nitelikte bir yapıda şekillendirilmesinin önünde anayasal engel bulunmamaktadır.

128. Bununla birlikte seçimlerin genel yönetimi ve denetimine ilişkin görevlerini yerine getirirken seçim kurullarının oluşumunda yer alsın ya da almasın yargı organları, devletteki asli fonksiyonunun niteliği ve doğası gereği bu süreçte yargısal nitelikte görevler de ifa edebileceğinden bu alanda yargı organıyla ilgili yapılacak yasal düzenlemelerde yargıya ilişkin anayasal ilke ve güvencelerin de gözönünde tutulması gerekir.

129. Kanun koyucu 298 sayılı Kanun hükümleri kapsamında il ve ilçe seçim kurullarını kurarken bu kurulların oluşumunda adli yargının hâkim sınıfından olan mensuplarının yer almasını öngörmüştür. Bu kapsamda daha önce de belirtildiği üzere il seçim kurullarının başkan ve üyeleri, ilçe seçim kurullarının ise başkanları adli yargı hâkimlerinden belirlenmektedir. Diğer yandan seçimlerin yönetim ve denetiminde görev yapacak yargı unsurlarının bu görevlerinin süresine ilişkin Anayasa'da herhangi bir hüküm bulunmadığından bu hususun kanunla belirlenmesi mümkün olup nitekim seçim kurullarında başkan veya üye olarak seçimlerin yönetimi ve

denetiminde görev alan hâkimlerin bu görevlerinin süresi Kanun'un gerek 7393 sayılı Kanun'la değiştirilmeden önceki hâlinde gerekse mevcut hâlinde iki yıl olarak gösterilmiştir.

130. 7393 sayılı Kanun'la 298 sayılı Kanun'un il ve ilçe seçim kurullarının oluşumunda başkan/üye olarak görev alacak hâkimlerin sahip olması gereken niteliklere ve belirlenme yöntemlerine ilişkin hükümlerinde değişiklik yapılmış, dava konusu kuralla da söz konusu değişikliklerle bağlantılı olarak mevcut il ve ilçe seçim kurullarındaki hâkimlerin buradaki görevlerinin süresinden önce sona erdirilmesine yol açacak nitelikte bir düzenleme getirilmiştir.

131. Kuralın gerekçesinde il seçim kurulu başkan ve üyeleriyle ilçe seçim kurulu başkanlarının belirlenmesine ilişkin 298 sayılı Kanun'un 15. ve 18. maddelerinde yapılan değişikliklere uygun olarak mevcut başkan ve üyelerin yeniden belirlenmesi öngörülmekle *yeknesaklığın oluşumunun hedeflendiği* ifade edilmiştir. Nitekim mevcut seçim kurullarında yer alan hâkimler her ne kadar iki yıl süreyle görev yapmak üzere belirlenmiş olsa da özellikle başka yere atanmaları sebebiyle belirtilen süreden önce buradaki görevleri sona erdiğinde onlardan boşalan yerlerin Kanun'un yine aynı hükümleri uyarınca belirli niteliklere sahip olan hâkimler arasından ad çekme suretiyle tamamlanması gerekecektir. Dolayısıyla seçim kurulları hâkimlerinin belirlenmesinde getirilen yeni sistemin eski sisteme göre oluşturulmuş ve iki yıllık süresini henüz tamamlamamış mevcut seçim kurulları bakımından da her an uygulanma kabiliyetinin bulunduğu görülmektedir. Bu bağlamda kanun koyucunun aynı dönemde seçim kurullarında yer alacak tüm hâkimlerin aynı usul ve esaslara göre belirlenmiş olmasını tercih ettiği anlaşılmakta olup özellikle seçim kurullarının oluşumunda ikili bir görünüme yol açılmaması bakımından bunun kamu yararı amacıyla bağdaşmadığı söylenemez. Bu itibarla kuralın kamu yararı dışında özel çıkarlar gözetilerek veya belirli kişiler lehine veya aleyhine düzenlendiği sonucuna ulaşılmasını gerektirecek bir yönünün bulunmadığı görülmektedir.

132. Diğer yandan Anayasa'nın 138. maddesinin birinci fıkrasında hâkimlerin görevlerinde bağımsız oldukları, Anayasa'ya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdani kanaatlerine göre hüküm verecekleri, ikinci fıkrasında hiçbir organ, makam, merci veya kişinin yargı yetkisinin kullanılmasında

mahkemelere ve hâkimlere emir ve talimat veremeyeceği, genelge gönderemeyeceği, tavsiye ve telkinde bulunamayacağı belirtilerek hukuk devleti olmanın zorunlu bir gereği olan yargı bağımsızlığı teminat altına alınmıştır.

133. Yargının bağımsızlığı ilkesi, hâkimlerin görevlerinde bağımsız olmalarını ifade etmektedir. Hukuk devleti olmanın ön şartları arasında yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığının da bulunduğu açıktır. Yargı bağımsızlığı, temel hak ve özgürlüklerin başlıca ve en etkin güvencesidir. Mahkemelerin bağımsızlığı, genellikle hâkimlerin bağımsızlığı kavramı ile eş anlamlı olarak kullanılmakta ve biri diğerinin nedeni ve doğal sonucu olarak anlaşılmaktadır. Hâkimlerin görevlerine ilişkin bağımsızlığı konusunda Anayasa ile tanınan teminat, onlara tanınan bir ayrıcalık olmayıp bu teminatın amacı adaletin dolaylı dolaysız her türlü etki, baskı, yönlendirme ve kuşkudan uzak dağıtılacağı yolundaki güven ve inancı yerleştirmektir. Yargının bir karakteri olan bağımsızlık; hâkimin çekinmeden ve endişe duymadan, Anayasa'nın öngördüğü gereklerden başka herhangi bir dış etki altında kalmadan, yansız tutumla, özgürce karar verebilmesidir. Yargı bağımsızlığının yalnız yürütme organına karşı değil demokratik bir toplumda, devlet yapısı içinde yer alan tüm kurum ve kuruluşlar ile kişilere karşı da sağlanması gerekir (AYM, E.2021/8, K.2021/40, 3/6/2021, § 7).

134. Yargıya müdahale edilmesini yasaklayan ve bu yönüyle yargı dışındaki kişi ve kurumlara yönelik yasaklayıcı kurallar içeren *mahkemelerin bağımsızlığı* ilkesinin hâkimler yönünden yaşama geçirilmesi ise *hâkimlik teminatı* ile olmaktadır. Anayasa'nın *"Hâkimlik ve savcılık teminatı"* başlıklı 139. maddesinde hâkim ve savcıların azlolunamayacağı, kendileri istemedikçe Anayasa'da öngörülen yaştan önce emekliye ayrılamayacakları, bir mahkemenin veya kadronun kaldırılması sebebiyle de olsa aylık, ödenek ve diğer özlük haklarından yoksun kılınamayacakları kabul edilmiştir. Hâkimlik teminatı, hâkimlerin hukuka ve kanuna uygun olarak vicdani kanaatlerine göre karar vermelerini sağladığı gibi verdikleri bu kararlar nedeniyle daha sonra haklarında olumsuz işlemler tesis edilmesine engel oluşturmaktadır (AYM, E.2016/144, K.2020/75, 10/12/2020, § 27).

135. Anayasanın "*Hâkimlik ve savcılık mesleği"* başlıklı 140. maddesinde de hâkimlerin, mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı ilkelerine göre görev yapacakları belirtilerek anılan esaslar vurgulanmıştır.

136. *Mahkemelerin bağımsızlığı* ve *hâkimlik teminatı* ilkeleri, yargılama faaliyetleri dolayısıyla kabul edilen ve esas olarak adil bir yargılama sistemini sağlama amacını taşıyan ilkeler olup kanun koyucu tarafından mahkemelere ve hâkimlere ilişkin düzenlemeler yapılabilmesini yasaklamamaktadır. Esasen Anayasa'nın 140. ve 142. maddelerinde söz konusu düzenlemelerin kanun koyucu tarafından yapılması gerektiği hükme bağlanmıştır (AYM, E.2016/144, K.2020/75, 10/12/2020, § 28). Bu kapsamda Anayasa'nın 140. maddesinde hâkim ve savcıların nitelikleri, atanmaları, hakları ve ödevleri, aylık ve ödenekleri, meslekte ilerlemeleri, görevlerinin ve görev yerlerinin geçici veya sürekli olarak değiştirilmesi başta olmak üzere her türlü özlük işlerinin mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre kanunla düzenleneceği belirtilmiştir.

137. Bu bağlamda hâkimlerin görevlerinin değiştirilmesine ilişkin kanuni düzenlemelerin incelenmesinde öncelikle mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı ilkelerinin esas alınması gerekmektedir.

138. Hâkimlerin, klasik yargılama faaliyetleriyle ilgili görevlerinin yanında yine yargı organının bir unsuru olmaları dolayısıyla seçimlerin yönetimi ve denetimine ilişkin olarak yaptıkları görevler bakımından da -özellikle bu görevlerin bir bölümünün seçim iş ve işlemlerine dair uyuşmazlıkların ilgili mevzuat hükümleri uygulanmak suretiyle çözümü mahiyetinde olması sebebiyle yargısal kimliğinin bulunduğu, dolayısıyla yargısal faaliyet kapsamında olduğu gözetildiğinde- mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı ilkelerine tabi olduğunun kabulü gerekir. Nitekim hâkimlerin seçimlerin dürüstlüğü ilkesiyle de bağdaşır şekilde seçimlerin yargı yönetimi ve denetimi altında yapılmasını öngören anayasal hükümler gereğince yargının bir unsuru, dahası bağımsızlık esasına göre görev yapmaları hususunda anayasal teminatları bulunan mensupları olmalarından dolayı bu görevleri ifa ettikleri yadsınamaz.

139. Hâkimlerin bağımsızlığı ilkesini yaşama geçirmek ve bu bağımsızlığı korumak için öngörülen temel ilkelerden biri olan hâkimlik teminatı hâkimlerin, üzerinde baskı veya baskı ihtimali oluşturabilecek bütün dış tesirlerden korunmalarını gerektirir.

140. Bununla birlikte mahkemelerin ve buna bağlı olarak kadroların kaldırılması ya da yargı sisteminde ciddi yapısal değişiklikler yapılması gibi

zorunlu nedenler söz konusu olduğunda hâkimlerin yürüttükleri yargısal görevlerinin süresinden önce kanunla sona erdirilmesinin onların yasama organına karşı bağımsızlığını zedeleyici bir durum teşkil ettiği söylenemez. Ancak yargı sistemi üzerinde gerçekleştirilen her türlü yapısal değişiklik sebebiyle hâkimlerin yargısal görevine kanun koyucu tarafından son verilebileceğinin kabulünün de hukuk devleti anlayışıyla bağdaştırılması mümkün değildir. Bu sebeple bir hâkimin belirli bir süre için yürütmekte olduğu yargısal görevine süresinden önce kanunla son verilmesinin dayanağı olarak gösterilen yapısal değişikliklerin de basit, sıradan, olağan değişiklikler olmaması, göreve süresinden önce son verilmesini haklı kılacak ölçüde bir hukuki ve fiilî zorunluluk barındırması gerekir.

141. Bu itibarla tercihini, seçimlerin yönetimi ve denetiminde kanunda öngörülen usul ve esaslar çerçevesinde belirli bir süre görev yapmak üzere belirlenmiş hâkimlerin bu görevlerini süresinden önce sonlandırma yönünde kullanan kanun koyucunun bu tercihinin hâkimlerin bağımsızlığı ilkesini zedeleyip zedelemediği yukarıda belirtilen kapsamda yapılacak bir irdelemeyle ortaya konulmalıdır.

142. 298 sayılı Kanun'un il ve ilçe seçim kurullarını düzenleyen 15. ve 18. maddelerinde il seçim kurulu başkan ve üyeleri ile ilçe seçim kurulu başkanlarının belirlenme yöntemine ve bunların niteliklerine ilişkin hususlarda 7393 sayılı Kanun'la birtakım değişiklikler yapılmıştır. Bu kapsamda temel olarak daha önce, anılan görevleri yerine getirecek hâkimlerin kıdem esasına göre belirlenmesi öngörülmekteyken yapılan değişikliklerle söz konusu hâkimlerin en az birinci sınıfa ayrılmış ve birinci sınıfa ayrılma niteliklerini kaybetmemiş olanlar arasından ad çekme suretiyle tespit edilmesi usul ve esası benimsenmiştir. Yeni ihdas edilen kurallar yürürlükten kaldırılan kurallara kıyasla seçimleri yönetip denetleme gibi önemli görevler üstlenen kurulları oluşturan ve bu konuda karar verici olan hâkimlerin belirlenme usulünü ve niteliklerini değiştirdiğine göre bunun seçim kurulları bakımından önemsiz bir yapısal değişiklik niteliğinde olduğu söylenemez. Diğer yandan kuralın gerekçesine yönelik olarak (131) numaralı paragrafta yer verilen tespit ve değerlendirmeler de gözetildiğinde seçim kurulları hâkimlerinin tümünün yeni ihdas edilen kurallarda öngörülen usul ve esaslara göre belirlenerek anılan kurulların oluşumunda yeknesaklığın sağlanması bakımından hâlihazırda bu kurullarda görev yapan ve 298

sayılı Kanun'un yürürlükten kaldırılan hükümlerinde öngörülen usul ve esaslara göre belirlenmiş olan hâkimlerin görevlerine süresinden önce son verilmesinin söz konusu yapısal değişikliğin hukuki ve fiilî zorunlu sonucu olduğu anlaşılmaktadır.

143. Kaldı ki kural kapsamında görevi sona erdirilen hâkimlerin yeni sistemde öngörülen şartları sağlamaları hâlinde seçim kurullarında tekrar görev almalarının önünde bir engel de bulunmamaktadır. Bu itibarla kuralın hâkimlerin bağımsızlığı ilkesine aykırı bir yönü bulunmamaktadır.

144. Kuralda yeniden belirlenecek il seçim kurulu başkan ve üyeleri ile ilçe seçim kurulu başkanlarının 298 sayılı Kanun'un 15. ve 18. maddelerinde 7393 sayılı Kanun'la yapılan değişikliklere göre belirlenmesi öngörülmektedir. Bu itibarla 7393 sayılı Kanun'un 5. maddesiyle 298 sayılı Kanun'un 15. maddesinin değiştirilen birinci fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan "*...kınama veya daha ağır disiplin cezası almamış en az birinci sınıfa ayrılmış ve birinci sınıfa ayrılma niteliklerini kaybetmemiş...*" ve "*...ad çekme suretiyle tespit edilir.*" ibarelerinin, üçüncü ve dördüncü cümlelerinin, beşinci cümlesinde yer alan "*Ad çekmeye katılacak hâkimin bulunmaması durumunda ise...*" ibaresinin, yedinci cümlesinin, sekizinci cümlesinde yer alan "*Ancak, bu...*" ibaresinin Anayasa'ya uygunluk denetimi bölümünde belirtilen gerekçeler dava konusu kural yönünden de geçerlidir.

145. Diğer yandan 298 sayılı Kanun'un 15. ve 18. maddelerinde il ve ilçe seçim kurullarının iki yılda bir, ocak ayının son haftasında kurulacağı ve iki yıl süreyle görev yapacağı belirtilmektedir. Buna karşılık kuralın birinci cümlesi uyarınca yeni sisteme göre belirlenmesi öngörülen hâkimlerin Kanun'da gösterilen bu takvim dışındaki bir tarihte tespit edilmesi söz konusu olmaktadır. Bu itibarla kuralın ikinci cümlesinde yer alan ve yeniden belirlenen il seçim kurulu başkan ve üyeleri ile ilçe seçim kurulu başkanlarının önceki başkan ve üyelerin görev süresini tamamlamasını öngören geçiş hükmü niteliğindeki düzenlemenin Kanun'da gösterilen olağan takvim dışında yeniden kurulan seçim kurullarının görev süresine ilişkin hukuki belirliliğin sağlanmasına yönelik olduğu, dolayısıyla ihdasında kamu yararı dışında başka bir amacın gözetilmediği anlaşılmaktadır.

146. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 2., 67., 79. ve 138. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Engin YILDIRIM, M. Emin KUZ ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ bu görüşe katılmamışlardır.

Kuralın Anayasa'nın 17., 36. ve 37. maddelerine de aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa'nın 2., 67., 79. ve 138. maddeleri yönünden yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa'nın 17., 36. ve 37. maddeleri yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kuralın Anayasa'nın 14. maddesiyle ilgisi görülmemiştir.

Ç. Kanun'un 11. Maddesiyle 298 Sayılı Kanun'un 65. Maddesinin Başlığının *"Bakanlara ilişkin yasaklar:"* Şeklinde Değiştirilmesinin, Birinci Fıkrasının Birinci Cümlesinde ve İkinci Fıkrasında Yer Alan *"...Başbakan ve..."* İbareleri ile 66. Maddesinde Yer Alan *"...Başbakan,..."* İbaresinin Madde Metninden Çıkarılmasının ve 155. Maddesinin Başlığının *"Bakanların yasaklara uymamaları:"* Şeklinde Değiştirilmesinin İncelenmesi

1. Anlam ve Kapsam

147. 298 sayılı Kanun'un 49. maddesinde seçimlerde propagandanın bu Kanun hükümleri dairesinde serbest olduğu, propagandanın oy verme gününden önceki onuncu günün sabahında başlayıp oy verme gününden önceki gün saat 18.00'de sona ereceği belirtilmiş; 50 ila 66. maddelerinde ise seçim propagandasının yapılmasıyla ilgili usul ve esaslar ile propaganda yasaklarına ilişkin hükümlere yer verilmiştir.

148. 7393 sayılı Kanun'un dava konusu 11. maddesiyle 298 sayılı Kanun'un seçim propagandasında uygulanacak bazı yasaklarla ilgili düzenlemeler içeren 65. ve 66. maddelerinde, ayrıca seçim suç ve cezalarına yönelik düzenlemeler içeren 155. maddesinde bazı değişiklikler yapılmıştır.

149. Anılan değişiklik öncesinde 298 sayılı Kanun'un "*Başbakan ve bakanlara ilişkin yasaklar:*" başlıklı 65. maddesinin birinci fıkrasında seçim propagandasının başlangıç tarihinden oy verme gününü takip eden güne kadar olan süre içinde başbakan ve bakanlarla, milletvekillerinin yurt içinde yapacakları seçim propagandası ile ilgili gezileri makam otomobilleri ve resmî hizmete tahsis edilen araçlarla yapamayacakları, bu maksatla

yapacakları gezilerde, protokol icabı olan karşılama ve uğurlamalarla törenlerin yapılamayacağı ve resmî ziyafet verilemeyeceği; ikinci fıkrasında anılan süre içinde başbakan ve bakanların seçimle ilgili faaliyetlerinde ve konuşmalarında bu Kanun hükümleriyle bağlı oldukları öngörülmekte iken dava konusu kuralla 65. maddenin başlığı "*Bakanlara ilişkin yasaklar:*" şeklinde değiştirilmiş; maddenin birinci fıkrasının birinci cümlesinde ve ikinci fıkrasında yer alan "…*Başbakan ve…*" ibareleri de madde metninden çıkarılmıştır.

150. Böylece daha önce seçim propagandasına ilişkin olarak madde metninde öngörülen yasaklara bakanlar ve milletvekillerinin yanı sıra başbakanın da tabi olması, bakanlarla birlikte başbakanın da seçimle ilgili faaliyetlerinde ve konuşmalarında 298 sayılı Kanun hükümleriyle bağlı olması öngörülmekteyken dava konusu kuralla başbakan söz konusu düzenlemelerin kapsamına dâhil olmaktan çıkarılmıştır.

151. Yine söz konusu değişiklik öncesinde anılan Kanun'un memurların gezilere katılma yasağını düzenleyen 66. maddesinde seçim propagandasının başlangıç tarihinden oy verme gününü takip eden güne kadar geçen süre içinde başbakan, bakanlar, milletvekilleri ve adayların seçim propagandasıyla ilgili olarak yapacakları gezilere hiçbir memurun katılamayacağı hüküm altına alınmakta iken dava konusu kuralla söz konusu maddede yer alan "…*Başbakan,…*" ibaresi madde metninden çıkarılmıştır.

152. Bu itibarla daha önce memurların, seçim propagandasının başlangıç tarihinden oy verme gününü takip eden güne kadar geçen süre içinde bakanlar, milletvekilleri ve adayların yanı sıra başbakan tarafından da seçim propagandası ile ilgili olarak yapılacak gezilere katılması yasaklanmışken dava konusu kuralla yapılan değişiklikle başbakan tarafından yapılan gezilere ilişkin olarak getirilen yasak anılan madde kapsamından çıkarılmıştır.

153. Ayrıca Kanun'un, 64., 65. ve 66. maddelerinde yazılı yasaklara uymayanların üç aydan bir yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılmasını hükme bağlayan 155. maddesinin başlığı "*Başbakan ve bakanların yasaklara uymamaları:*" şeklindeyken dava konusu kuralla anılan maddenin başlığı "*Bakanların yasaklara uymamaları:*" şeklinde değiştirilmiştir.

2. Tespit veya Yasama Organına Çağrı Yapılması ile İptal Taleplerinin Gerekçeleri

154. Dava dilekçesinde özetle;

- Dava konusu kuralın gerekçesinde Cumhurbaşkanlığı hükûmet sistemine uyum düzenlemesi yapıldığı belirtilmekte ise de bu düzenlemelerin eksik olduğu, nitekim uyum düzenlemesinin Türkiye Büyük Millet Meclisine (TBMM) kanunlardan ayıklanması gereken ibare ve hükümlerin yanı sıra kanunlara eklenmesi gereken ibare ve hükümler olmak üzere birbirini tamamlayan iki aşamalı bir yükümlülük getirdiği, yeni sistemde kaldırılmış olan *"…Başbakan…"* ibaresinin madde metinlerinden çıkarılmasına rağmen başbakanın yerine getirilen makam olan Cumhurbaşkanı'nın TBMM'de sayısal çoğunluğa sahip bulunan partilerin bilinçli ve kasıtlı ihmaliyle metinlere eklenmediği,

- 2017 Anayasa değişikliğinin başbakanlık görev ve yetkisini Cumhurbaşkanı'na vermekle sınırlı kalmadığı, tek başına yürütme yetkisini verdiği Cumhurbaşkanı'nı eski sistemde başbakan ve Bakanlar Kurulundan oluşan hükûmet ile özdeş kıldığı, genel oyla seçilmesinin de etkisiyle özellikle bakanların siyasal aktör olmaktan çıkarılması suretiyle Cumhurbaşkanı'nın siyasal kimliğinin daha belirgin kılındığı, Cumhurbaşkanı statüsü ile siyasi parti üyeliğinin bağdaşmazlığını öngören Anayasa hükmünün kaldırılmasıyla birlikte Cumhurbaşkanı'nın yürütmenin siyasi aktörü hâline geldiği, buna karşılık Cumhurbaşkanı'nın tarafsızlığına ilişkin Anayasa hükümleri korunduğundan Cumhurbaşkanı statüsünün parti genel başkanlığı ile bağdaşmadığının açık olduğu, bunun ötesinde sicil amiri olup idari teşkilatın bütününü de etkileyebilecek konumda olduğundan Cumhurbaşkanı'nın seçim yasaklarına tabi tutulmasının kamu yönetiminin seçimlere bulaştırılmaması bakımından daha da acil ve önemli hâle geldiği,

- Cumhurbaşkanı'nın parti başkanlığının seçimlerde kamusal imkânları kendi partisi lehine seferber etme gücünün bulunması sebebiyle siyasi partilerin serbest ve eşit yarışma şartlarını ortadan kaldırdığından serbest seçim ilkesini zedelediği, devleti temsil ve yürütme ile parti başkanlığı yetkilerinin aynı kişide toplanmasının demokratik toplum düzeniyle de bağdaşmadığı, bu bağlamda seçim yasaklarına ilişkin düzenlemeye

uygulamada parti genel başkanı ve aday olan, yürütme yetkisini tek başına kullanan Cumhurbaşkanı'nın dâhil edilmemiş olmasının tarafsız, eşit, serbest ve adil seçim imkânını ortadan kaldırdığı, bu durumun âdeta devleti aday konumuna taşıyarak onun demokratik niteliğini yadsıdığı, ne 6271 sayılı Kanun'da ne de 298 sayılı Kanun'da görevdeki Cumhurbaşkanı için herhangi bir propaganda yasağının öngörülmüş olmasının günümüzde Cumhurbaşkanı'nın siyasi tartışmaların bir tarafı olma konumuyla bağdaşmadığı, bir kimsenin iki defa Cumhurbaşkanı seçilebileceği de gözetildiğinde 6271 sayılı Kanun'a da görevdeki Cumhurbaşkanı'na ilişkin propaganda yasaklarının eklenmesinin zorunlu olduğu,

- Kanun teklifinin Anayasa Komisyonu ve Genel Kuruldaki görüşmeleri sırasında teklif sahipleri tarafından 6271 sayılı Kanun'un 13. maddesinin 298 sayılı Kanun'a yaptığı atfın kıyas yoluyla uygulanabileceği, bu sebeple Cumhurbaşkanı'nın da seçim yasaklarına tabi olduğu ileri sürülmüşse de mevcut durumda bu söylemin hukuki sonuç doğuracak nitelik taşımadığı, kaldı ki seçim yasaklarını ihlalin ceza yaptırımını da beraberinde getirmesi nedeniyle kıyasen uygulamanın ceza hukuku bakımından söz konusu olamayacağı, bu itibarla Kanun'da yasağa uyulmadığı takdirde cezalandırılacak kimseler arasında açıkça gösterilmeyen Cumhurbaşkanı'na bu kapsamda bir yaptırım uygulanmasının mümkün olmadığı,

- 2017 Anayasa değişiklikleri sonrasında ortaya çıkan anayasal ve siyasal tabloda Cumhurbaşkanı'nın parlamenter sistem zamanında başbakanın sahip olduğu yetkilerin çok üzerinde yetkilerle donatılmış olmasına rağmen *"…Başbakan…"* ibaresi yerine *"…Cumhurbaşkanı…"* ibaresini Kanun'a koymaktan ısrarla kaçınılmasının kanunların Anayasa'ya aykırı olmaması gerektiğine dair Anayasa hükmünün bilinçli bir biçimde ihlali ve yasama yetkisinin kötüye kullanılması anlamına geldiği,

belirtilerek kuralların Anayasa'nın 2., 11., 13., 14., 67., 68. ve 69. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

155. Diğer yandan anılan nedenlerle demokratik hukuk devletinin açık bir gerekliliği olarak Cumhurbaşkanı'nın seçim yasaklarına tabi olduğuna ya da olması gerektiğine hükmedilmesinin acil bir zorunluluk olduğu belirtilerek öncelikle 6271 sayılı Kanun'un 13. maddesinin (4) numaralı fıkrasında yer alan *"…Başbakan,…"* ibaresi nedeniyle bu fıkranın

Cumhurbaşkanı bakımından da propaganda yasaklarını geçerli kıldığının tespit edilmesi, aksi kanaate varılması hâlinde ise ilk genel seçimlere yönelik propaganda döneminden önce yürürlüğe girecek şekilde, -hukuki boşluğun giderilmesi amacıyla- mevzuata Cumhurbaşkanı'na ilişkin propaganda yasaklarına dair açık bir hükmün konulması için yasama organına çağrı yapılması talep edilmiştir.

3. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

156. Dava dilekçesinde 298 sayılı Kanun'un 11. maddesine yönelik iptal talebinin yanı sıra anılan maddeyle bağlantılı olarak 6271 sayılı Kanun'un 13. maddesinin (4) numaralı fıkrasıyla ilgili tespit veya yasama organına çağrı yapılması taleplerinde de bulunulmuştur.

157. Norm denetiminde tespit ya da yasama organına çağrı yapılması biçiminde bir talep türü bulunmamaktadır. Başka bir ifadeyle Anayasa ilgilisine bir norma ilişkin olarak tespit ya da yasama organına çağrı yapılması şeklinde bir talepte bulunma yetkisi tanımamaktadır.

158. Bu itibarla dava dilekçesinde esasen 298 sayılı Kanun'un 11. maddesinin Anayasa'ya aykırılık gerekçelerine dayanılarak ileri sürüldüğü görülen 6271 sayılı Kanun'un 13. maddesinin (4) numaralı fıkrasıyla ilgili tespit veya yasama organına çağrıda bulunulması talepleri 298 sayılı Kanun'un 11. maddesine yönelik iptal talebi kapsamında değerlendirilmiştir.

a. Kanun'un 65. Maddesinin Başlığının *"Bakanlara ilişkin yasaklar:"* Şeklinde Değiştirilmesi

159. Anayasa Mahkemesinin norm denetimi yetkisinin kapsamına Anayasa değişikliği, kanun, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ve TBMM İçtüzüğü adı verilen normlar (kurallar) girmektedir. Söz konusu düzenlemeler, Anayasa'nın yetkili kıldığı organlar tarafından yazılı bir şekilde ve bu adlar altında tespit edilen genel, sürekli ve soyut hukuk normlarıdır. Norm ise insan davranışını yönlendirmek amacıyla belirli bir şeyin yapılmasını yasaklayan ya da belirli bir şeyin yapılmasına izin veya yetki veren ve cebirle desteklenmiş irade açıklamalarıdır. Dolayısıyla hukuk normları daima emir, yasak, izin veya yetki içeren önermelerden oluşur. İnsan davranışını yönlendirmeyi hedeflemeyen yani emir vermeyen,

yasak koymayan, izin veya yetki vermeyen bir önerme, normatif nitelikte olmadığından hukuk kuralı sayılmaz.

160. Bu itibarla madde başlıkları da başlı başına bir yargı ifade etmediğinden denetlenebilir norm niteliğinde değildir. Anılan niteliği sebebiyle madde başlıklarının iptal davasına konu edilmesi mümkün değildir.

161. Açıklanan nedenlerle 298 sayılı Kanun'un 65. maddesinin başlığının "*Bakanlara ilişkin yasaklar:*" şeklinde değiştirilmesine yönelik iptal talebi hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar vermek gerekir.

b. Kanun'un 65. Maddesinin Birinci Fıkrasının Birinci Cümlesinde ve İkinci Fıkrasında Yer Alan "*…Başbakan ve…*" İbarelerinin Madde Metninden Çıkarılması

162. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 43. maddesi uyarınca kurallar, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 79. maddesi yönünden de incelenmiştir.

163. Dava konusu kuralların gerekçesinde Cumhurbaşkanlığı hükûmet sistemiyle uyum düzenlemesi yapıldığı ifade edilmiştir.

164. 21/1/2017 tarihli ve 6771 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile Anayasa'nın bazı maddelerinde değişiklikler yapılmıştır. Yapılan bu değişikliklerle yeni bir hükûmet sistemine geçilmiş ve buna bağlı olarak Cumhurbaşkanı'nın görev ve yetkileri yeniden düzenlenmiştir. Anayasa'nın 8. maddesinde yürütme yetkisi ve görevinin Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kuruluna ait olduğu ifade edilmekte iken maddede yapılan değişiklikle -Başbakan ve bakanlardan oluşan- Bakanlar Kurulu kaldırılarak yürütme yetkisi ve görevi tek başına Cumhurbaşkanı'na verilmiştir. Anayasa'da Bakanlar Kuruluna verilen görev ve yetkilere ilişkin maddelerde de aynı doğrultuda değişiklikler yapılarak daha önce Bakanlar Kuruluna ait olan görev ve yetkilerin Cumhurbaşkanı tarafından yerine getirilmesi öngörülmüştür.

165. Söz konusu Anayasa değişikliği ile uygulamaya geçilen Cumhurbaşkanlığı hükûmet sisteminin temel özelliklerinden biri, daha

önceki parlamenter hükûmet sisteminde parlamentodan çıkan ve yürütme organının bir parçasını oluşturan Bakanlar Kurulunun -ve onun bir unsuru olan başbakanın- varlığına anayasal olarak son verilmiş olmasıdır.

166. Bu kapsamda 2017 yılındaki Anayasa değişikliğiyle getirilen yeni hükûmet sisteminde başbakanlık makamının kaldırılmasına, bu makamın hukuki varlığına son verilmesine koşut olarak kurallarla başbakanın, seçim propagandasına ilişkin yasaklara tabi olmasını, seçimle ilgili faaliyetlerinde ve konuşmalarında 298 sayılı Kanun hükümleriyle bağlı olmasını öngören düzenlemelerin kapsamından çıkarıldığı anlaşılmaktadır. Bu itibarla kamu yararı dışında başka bir amaçla ihdas edildiği sonucuna ulaşılamayan kuralların amaç bakımından Anayasa'ya aykırı bir yönü bulunmamaktadır.

167. Öte yandan dava dilekçesinde, yeni hükûmet sisteminde kaldırılan başbakanlık makamı nedeniyle *"…Başbakan…"* ibaresinin madde metninden çıkarılırken onun yerine getirilen ve çok daha fazla yetkiyle donatılan Cumhurbaşkanlığı makamı gözetilerek madde metnine *"…Cumhurbaşkanı…"* ibaresinin eklenmesi gerektiği, nitekim aksi durumun mevcut sistemde siyasi kimliği de bulunan görevdeki Cumhurbaşkanı'nın seçim propagandasına ilişkin yasaklardan muaf olması sonucunu doğuracağı, bunun ise seçimlere ilişkin anayasal ilkeleri zedeleyeceği belirtilmekte olup *"…Cumhurbaşkanı…"* ibaresinin madde metnine eklenmemesinin kanunların Anayasa'ya aykırı olmaması gerektiğine dair Anayasa hükmünün bilinçli bir biçimde ihlali ve yasama yetkisinin kötüye kullanılması anlamına geldiği iddia edilmektedir.

168. Dava konusu kurallarla yapılan değişiklik "*…Başbakan ve…*" ibarelerinin madde metninden çıkarılması suretiyle seçim propagandasına ilişkin yasaklara ve seçimle ilgili faaliyet ve konuşmalara yönelik düzenlemelerin kapsamından başbakanın çıkarılmasından ibarettir. 298 sayılı Kanun kapsamında *başbakan*a yapılan atıfların *Cumhurbaşkanı*'na yapılmış sayıldığına ilişkin bir hükmün de bulunmadığı gözetildiğinde kurallarla Cumhurbaşkanı'na yönelik bir düzenleme öngörülmediği açıktır.

169. Bu itibarla anılan aykırılık iddialarının temelini seçim propagandasına ilişkin yasaklar ile seçimle ilgili faaliyet ve konuşmalara yönelik düzenlemeler içeren madde kapsamına *"…Cumhurbaşkanı…"* ibaresinin dâhil edilmemesi suretiyle anılan hususlarda Cumhurbaşkanı yönünden eksik düzenleme yapıldığı oluşturmaktadır.

170. Seçimlerin dürüstlüğü ilkesi seçim sürecinin adil, objektif ve tarafsız bir biçimde yürütülmesini gerektirmekte olup bu ise seçim yarışına katılanlar bakımından eşit şartlarda bir rekabet ortamının sağlanmasıyla mümkündür. Dolayısıyla anılan ilke seçimde rol alan aktörlerin siyasal rekabette eşit şartlara tabi olmasını, devletin de bu hususta belirli bir grubu avantajlı ya da dezavantajlı konuma düşürecek nitelikte yasal düzenlemeler yapmaktan kaçınmasını gerekli kılar. Bu sebeple yasama organı seçim rekabetinde en önemli hukuki vasıtalardan biri olan ve seçim sonuçları üzerindeki etkisi hususunda şüphe bulunmayan seçim propagandasıyla ilgili yasak ve esaslar ile kimlerin bunlara tabi olacağını düzenlerken bu amacı gözardı edemez.

171. 298 sayılı Kanun Cumhurbaşkanı seçimi de dâhil olmak üzere özel kanunlarına göre yapılacak milletvekili, il genel meclisi üyeliği, belediye başkanlığı, belediye meclisi üyeliği, muhtarlık, ihtiyar meclisi üyeliği, ihtiyar heyeti üyeliği seçimlerine ilişkin genel hükümlerin düzenlendiği temel kanundur.

172. Anılan Kanun'un bakan ve milletvekillerinin seçim propagandası ile ilgili yasaklara ve bakanların seçimle ilgili faaliyet ve konuşmalar bakımından tabi olduğu hususlara ilişkin düzenlemeler öngören 65. maddesinde Cumhurbaşkanı'na yer verilmemiştir. Bununla birlikte Cumhurbaşkanı seçimine dair usul ve esasları düzenleyen 6271 sayılı Kanun'un 13. maddesinin (4) numaralı fıkrasında propaganda döneminde başbakan, bakanlar ve milletvekilleriyle ilgili yasaklara ilişkin hükümler dâhil olmak üzere propagandaya dair diğer hususlarda 298 sayılı Kanun hükümlerinin kıyasen uygulanacağı belirtilmek suretiyle Cumhurbaşkanı'nın, Cumhurbaşkanı seçimi de dâhil olmak üzere 298 sayılı Kanun hükümleri kapsamındaki seçimler bakımından propagandayla ilgili hususlarda anılan Kanun hükümlerine tabi kılındığı anlaşılmaktadır.

173. Dolayısıyla 298 sayılı Kanun'un bakan ve milletvekillerinin seçim propagandası ile ilgili yasaklara ve bakanların seçimle ilgili faaliyet ve konuşmalar bakımından tabi olduğu hususlara ilişkin düzenlemeler öngören 65. maddesinde dava konusu kurallarla madde metninden başbakan ibarelerinin çıkarılması sonrasında aynı maddeye Cumhurbaşkanı ibaresinin eklenmemesinin kanun koyucunun bilinçli bir tercihi olduğu, bu bağlamda Cumhurbaşkanı'nın seçim propagandası bakımından tabi

olduğu hükümlerin 298 sayılı Kanun'a atıf yoluyla kendi seçim kanununda ayrıca düzenlendiği ve bu suretle Cumhurbaşkanı'nın da anılan Kanun'un 65. maddesinde öngörülen düzenlemelerin kapsamına dâhil edildiği görülmektedir.

174. Nitekim dava konusu kurallara ilişkin yasama süreci ve ilgili yasama belgeleri incelendiğinde, kanun teklifinin TBMM Genel Kurulundaki görüşmeleri sırasında aleyhte söz alan milletvekilleri tarafından 298 sayılı Kanun'un seçim yasaklarına uyması gereken kişilerin belirlendiği maddelerinde yer alan *Başbakan* ibareleri çıkarılırken yerine "Cumhurbaşkanı" yazılmadığı sürece Cumhurbaşkanı'nın hiçbir şekilde propaganda yasağının kapsamına dâhil olmayacağı yolunda getirilen eleştirilere yönelik olarak lehte söz alan milletvekilleri tarafından; bu hususta Cumhurbaşkanı bakımından müstakil, özel bir kanun bulunduğunun hatırlatılarak 6271 sayılı Kanun'un 13. maddesinin (4) numaralı fıkrasında propaganda döneminde başbakan, bakanlar ve milletvekilleriyle ilgili yasaklara ilişkin hükümler dâhil olmak üzere propagandaya dair diğer hususlarda 298 sayılı Kanun hükümlerinin kıyasen Cumhurbaşkanı hakkında da uygulanmasının öngörüldüğünün dolayısıyla Cumhurbaşkanı'nın da 298 sayılı Kanun kapsamında yer aldığının net bir şekilde belirlendiği, bir alanda normatif kurallar varsa onlara uyulmasının, onlara göre değerlendirme yapılmasının hukuk devletinin gereği olduğu, özel kanunların olduğu bir yerde özel kanun hükümlerinin uygulanacağı, 6271 sayılı Kanun'da da bu hususta açıkça 298 sayılı Kanun'a atıf yapıldığından 298 sayılı Kanun'da tekrar Cumhurbaşkanı'na yer verilmediği, Cumhurbaşkanı'nın seçim başladıktan sonra devletin tüm imkânlarıyla orantısız bir şekilde diğer muhtemel rakipleriyle seçim yarışına gireceği hususunun doğru olmadığı, Cumhurbaşkanı'nın diğerleriyle haksız bir rekabete girmesi ya da Cumhurbaşkanı'na avantaj sağlanması gibi bir şeyin söz konusu olmadığı yönünde açıklamalarda bulunulduğu görülmüştür.

175. Bu itibarla kuralların dava dilekçesinde ileri sürülen iddialar bağlamında seçimlerin dürüstlüğü ilkesini zedeleyen bir yönünün de bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

176. Açıklanan nedenlerle kurallar Anayasa'nın 2., 67. ve 79. maddelerine aykırı değildir. İptalleri talebinin reddi gerekir.

Kuralların Anayasa'nın 11., 13., 14., 68. ve 69. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

c. Kanun'un 66. Maddesinde Yer Alan "…*Başbakan,…*" İbaresinin Madde Metninden Çıkarılması

177. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 79. maddesi yönünden de incelenmiştir.

178. Kanun'un 65. maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesinde ve ikinci fıkrasında yer alan "…*Başbakan ve…*" ibarelerinin madde metninden çıkarılmasının Anayasa'ya uygunluk denetimi bölümünde belirtilen gerekçeler dava konusu kural yönünden de geçerlidir.

179. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 2., 67. ve 79. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 11., 13., 14., 68. ve 69. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

ç. Kanun'un 155. Maddesinin Başlığının *"Bakanların yasaklara uymamaları:"* Şeklinde Değiştirilmesi

180. Kanun'un 65. maddesinin başlığının *"Bakanlara ilişkin yasaklar:"* şeklinde değiştirilmesinin Anayasa'ya uygunluk denetimi bölümünde belirtilen gerekçeler dava konusu kural yönünden de geçerlidir.

181. Açıklanan nedenlerle Kanun'un 155. maddesinin başlığının "*Bakanların Yasaklara Uymamaları:*" şeklinde değiştirilmesine yönelik iptal talebi hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar vermek gerekir.

IV. YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI TALEBİ

182. Dava dilekçesinde özetle, dava konusu kuralların uygulanmaları hâlinde telafisi güç veya imkânsız zararların doğabileceği belirtilerek yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talep edilmiştir.

31/3/2022 tarihli ve 7393 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un;

A. 1. 5. maddesiyle 26/4/1961 tarihli ve 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun'un 15. maddesinin değiştirilen birinci fıkrasının;

a. İkinci cümlesinde yer alan "*...kınama veya daha ağır disiplin cezası almamış en az birinci sınıfa ayrılmış ve birinci sınıfa ayrılma niteliklerini kaybetmemiş..."* ve *"...ad çekme suretiyle tespit edilir."* ibarelerine,

b. Üçüncü ve dördüncü cümlelerine,

c. Beşinci cümlesinde yer alan "*Ad çekmeye katılacak hâkimin bulunmaması durumunda ise...*" ibaresine,

ç. Yedinci cümlesine,

d. Sekizinci cümlesinde yer alan "*Ancak, bu...*" ibaresine,

2. 6. maddesiyle 298 sayılı Kanun'un 18. maddesinin;

a. Birinci fıkrasının değiştirilen ikinci cümlesinde yer alan *"...ad çekme suretiyle..."* ve *"...hâkim, kurulun başkanıdır."* ibarelerine,

b. Birinci fıkrasına eklenen üçüncü cümlede yer alan *"Ad çekmeye katılacak hâkimin bulunmaması durumunda ise..."* ibaresine,

3. 11. maddesiyle 298 sayılı Kanun'un;

a. 65. maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesinde ve ikinci fıkrasında yer alan *"...Başbakan ve..."* ibarelerinin madde metninden çıkarılmasına,

b. 66. maddesinde yer alan *"...Başbakan,..."* ibaresinin madde metninden çıkarılmasına,

4. 12. maddesiyle 298 sayılı Kanun'a eklenen geçici 24. maddeye,

yönelik iptal talepleri 28/9/2022 tarihli ve E.2022/50, K.2022/107 sayılı kararla reddedildiğinden bu maddeye, cümlelere ve ibarelere ilişkin yürürlüğün durdurulması taleplerinin REDDİNE,

B. 11. maddesiyle 298 sayılı Kanun'un;

1. 65. maddesinin başlığının *"Bakanlara ilişkin yasaklar:"* şeklinde değiştirilmesine,

2. 155. maddesinin başlığının *"Bakanların yasaklara uymamaları:"* şeklinde değiştirilmesine,

yönelik iptal talepleri hakkında 28/9/2022 tarihli ve E.2022/50, K.2022/107 sayılı kararla karar verilmesine yer olmadığına karar verildiğinden bu madde başlıklarına ilişkin yürürlüğün durdurulması talepleri hakkında KARAR VERİLMESİNE YER OLMADIĞINA,

28/9/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

V. HÜKÜM

31/3/2022 tarihli ve 7393 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un;

A. 5. maddesiyle 26/4/1961 tarihli ve 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun'un 15. maddesinin değiştirilen birinci fıkrasının;

1. İkinci cümlesinde yer alan "*...kınama veya daha ağır disiplin cezası almamış en az birinci sınıfa ayrılmış ve birinci sınıfa ayrılma niteliklerini kaybetmemiş..."* ve *"...ad çekme suretiyle tespit edilir."* ibarelerinin,

2. Üçüncü ve dördüncü cümlelerinin,

3. Beşinci cümlesinde yer alan "*Ad çekmeye katılacak hâkimin bulunmaması durumunda ise...*" ibaresinin,

4. Yedinci cümlesinin,

5. Sekizinci cümlesinde yer alan *''Ancak, bu...''* ibaresinin,

Anayasa'ya aykırı olmadıklarına ve iptal taleplerinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

B. 6. maddesiyle 298 sayılı Kanun'un 18. maddesinin;

1. Birinci fıkrasının değiştirilen ikinci cümlesinde yer alan *"...ad çekme suretiyle..."* ve *"...hâkim, kurulun başkanıdır."* ibarelerinin,

2. Birinci fıkrasına eklenen üçüncü cümlede yer alan *"Ad çekmeye katılacak hâkimin bulunmaması durumunda ise..."* ibaresinin,

Anayasa'ya aykırı olmadıklarına ve iptal taleplerinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

C. 11. maddesiyle 298 sayılı Kanun'un;

1. 65. maddesinin;

a. Başlığının *"Bakanlara ilişkin yasaklar:"* şeklinde değiştirilmesine ilişkin iptal talebi hakkında KARAR VERİLMESİNE YER OLMADIĞINA OYBİRLİĞİYLE,

b. Birinci fıkrasının birinci cümlesinde ve ikinci fıkrasında yer alan *"... Başbakan ve..."* ibarelerinin madde metninden çıkarılmalarının Anayasa'ya aykırı olmadıklarına ve iptal taleplerinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

2. 66. maddesinde yer alan *"...Başbakan,..."* ibaresinin madde metninden çıkarılmasının Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

3. 155. maddesinin başlığının *"Bakanların yasaklara uymamaları:"* şeklinde değiştirilmesine ilişkin iptal talebi hakkında KARAR VERİLMESİNE YER OLMADIĞINA OYBİRLİĞİYLE,

Ç. 12. maddesiyle 298 sayılı Kanun'a eklenen geçici 24. maddenin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE, Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Engin YILDIRIM, M. Emin KUZ ile Yusuf Şevki HAKYEMEZ'in karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

28/9/2022 tarihinde karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN	Başkanvekili Kadir ÖZKAYA
Üye Engin YILDIRIM	Üye Muammer TOPAL	Üye M. Emin KUZ
Üye Rıdvan GÜLEÇ	Üye Recai AKYEL	Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ
Üye Yıldız SEFERİNOĞLU	Üye Selahaddin MENTEŞ	Üye Basri BAĞCI
Üye İrfan FİDAN	Üye Kenan YAŞAR	

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. 7393 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un (Kanun) 12. maddesiyle 298 sayılı Kanun'a eklenen geçici 24. maddenin Anayasa'ya aykırı olmadığına karar verilmiştir.

2. Dava konusu maddenin birinci cümlesiyle il seçim kurulu başkan ve üyeleri ile ilçe seçim kurulu başkanlarının maddenin yürürlüğe girdiği tarihten (6/4/2022) itibaren üç ay içinde yeniden belirlenmesi, ikinci cümlesiyle de bu şekilde belirlenen başkan ve üyelerin öncekilerin görev süresini tamamlaması öngörülmektedir. Böylece kıdem esasına göre ve iki yıl süreyle görev yapmak üzere 2022 yılının Ocak ayında belirlenen il seçim kurulu başkan ve üyeleri ile ilçe seçim kurulu başkanlarının bu görevlerine süresinden önce son verilmektedir.

3. İl seçim kurulu başkan ve üyeleri ile ilçe seçim kurulu başkanları hâkimler arasından belirlenmektedir. Dolayısıyla hâkim teminatına ve yargı

bağımsızlığına ilişkin anayasal hükümler il seçim kurulu başkan ve üyeleri ile ilçe seçim kurullarının başkanları için de geçerlidir.

4. Bu bağlamda çoğunluk kararında da kabul edildiği üzere, hâkimlerin seçimlerin yönetimi ve denetimi kapsamında seçim uyuşmazlıklarını karara bağladıkları ve yaptıkları işin yargısal faaliyet kapsamında kaldığı, dolayısıyla yargı bağımsızlığı ve hâkim teminatından yararlandıkları açıktır. Bu teminat, "*hâkimlerin, üzerinde baskı veya baskı ihtimali oluşturabilecek bütün dış tesirden korunmalarını gerektirir*" (§§ 138-139).

5. Çoğunlukça vurgulandığı gibi, yargı sisteminde gerçekleştirilen ciddi yapısal değişiklik ve bunun sonucu olarak hukuki ve fiilî zorunluluk olmadıkça hâkimlerin yargısal görevine kanun koyucu tarafından son verilmesi hukuk devleti anlayışıyla bağdaştırılamaz (§ 140). Dava konusu kuralın anayasallık denetimindeki belirleyici husus, il seçim kurulu başkanlığı ve üyeliği ile ilçe seçim kurulu başkanlığı görevini ifa eden hâkimlerin süresinden önce görevlerine son verilmesini zorunlu kılan bir hukuki ve fiilî zorunluluğun bulunup bulunmadığı noktasında düğümlenmektedir.

6. Öncelikle belirtmek gerekir ki, kanunla göreve son verme bakımından idari görev yapan kamu görevlileri ile hâkimler arasında farklılık bulunmaktadır. Daha önemlisi görevine son verilen kamu görevlilerinin hâkim olması durumunda da ifa edilen görevin idari veya yargısal mahiyette olması da farklı değerlendirme yapmayı gerektirebilmektedir.

7. Bu bir derece değil, nitelik farkıdır. Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarından hareketle, yapısal bazı değişikliklere gidilerek bazı idari birimlerin kaldırılması hukuki ve fiilî zorunluluk olarak görülebilir. Nitekim Mahkeme, Türkiye Adalet Akademisindeki yapısal değişikliği dikkate almak suretiyle burada görevlendirilmiş olan hâkimlerin idari görevlerine son verilmesini Anayasa'ya aykırı bulmamıştır. Anayasa Mahkemesine göre "*yargılama faaliyetleri yönünden geçerli olan mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı ilkeleri"*nin hâkim ve savcıların *"idari"* görevlerine son veren düzenlemeler bakımından ele alınması mümkün değildir (AYM, E. 2014/57, K.2014/81, 10/4/2014).

8. Buna karşılık idari nitelikteki her "*yapısal*" değişiklik, hâkimlerin yargısal görevlerine son verilmesini gerektiren hukuki ve fiilî zorunluluk hâli olarak kabul edilemez. Böyle bir zorunluluk ancak hâkimlerin görev yaptıkları mahkeme veya kurulların kaldırılması ya da yargı birliği kapsamında birleştirilmesi gibi son derece köklü yapısal değişiklikler sonucunda gündeme gelebilir. Ancak bu mahiyette bir yapısal değişikliğin beraberinde getirdiği hukuki ve fiilî zorunluluğun bulunması durumunda da son çare olarak yapılacak müdahalenin yargı bağımsızlığı ve hâkimlik teminatının sağladığı diğer güvenceleri koruyacak şekilde ölçülü olması gerekmektedir.

9. Bu açıklamalar kapsamında dava konusu kuralın yapısal nitelikteki bir değişimin gerekli kıldığı hukuki ve fiilî bir zorunluluk hali ortaya çıkarıp çıkarmadığına bakılmalıdır. İl seçim kurulu başkanlık ve üyelikleri ile ilçe seçim kurulu başkanlığında görev alacak hâkimlerin belirlenme yöntemini değiştiren, bu kapsamda başkan ve üyelerin kıdem esası yerine belli nitelikleri taşıyan hâkimler arasından ad çekme suretiyle belirlenmesini öngören dava konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olmadığına oybirliğiyle karar verilmiştir. Bununla birlikte, seçim kurullarındaki başkan ve üyelerin seçilme usulünün değişmesi kıdem esasına göre belirlenen ve iki yıl boyunca görev yapması beklenen başkan ve üyelerin görevlerine son verilmesini zorunlu kılan bir yapısal değişiklik mahiyetinde değildir.

10. Seçim kurullarının oluşumunda ve görevlerinde herhangi bir değişiklik öngörmeyen kanuni düzenlemenin yapısal nitelikte olduğu söylenemez. Başka bir ifadeyle her durumda hâkimlerden oluşan il seçim kurulu başkan ve üyeleri ile ilçe seçim kurulu başkanlarının "*kıdem*" yerine "*ad çekme*" yöntemiyle belirlenecek olması, daha önce kıdem esasına göre iki yıl görev yapmak üzere oluşturulmuş bulunan mevcut seçim kurullarının başkan ve üyelerinin görevlerini sona erdirmeyi gerektiren hukuki ve fiilî bir zorunluluk olarak değerlendirilemez.

11. Diğer yandan, dava konusu kuralın seçim kurullarının aynı yöntemle belirlenen başkan ve üyelerden oluşmasını, başka bir ifadeyle "*yeknesaklığı*" sağlama amacıyla getirildiği gerekçesi de değişikliğin hukuki ve fiilî bir zorunluluk doğurduğu görüşünü haklılaştırmak bakımından yeterli değildir. Dahası bu yönde bir gerekçenin "*ilgili*" olduğu dahi söylenemez. Yukarıda ifade edildiği üzere kurulların başkan ve üyeleri belli

niteliklere sahip olan hâkimlerden oluşmaktadır. Bu hâkimlerin nitelikleri, görev ve yetkilerinde zaten "*yeknesaklık*" sağlanmıştır. Bunun dışında, kıdem esasına göre belirlenen üyelerin görevlerine son verilmek suretiyle yeknesaklığı sağlamanın neden "*zorunlu*" olduğu anlaşılamamıştır.

12. Bu bağlamda çoğunluğun, kurullarda görev yapan hâkimlerin başka yere atanmaları nedeniyle görevleri sona erdiğinde yerlerine geleceklerin "*ad çekme*" suretiyle belirleneceği, dolayısıyla "*yeni sistemin eski sisteme göre belirlenmiş ve iki yıllık süresini tamamlamamış mevcut seçim kurulları bakımından da her an uygulanma kabiliyetinin bulunduğu*" yönündeki değerlendirmesi de (§§ 131, 142) dava konusu kuralın yapısal bir değişikliğin beraberinde getirdiği hukuki ve fiilî zorunluluğun sonucu olduğunu göstermek için yeterli değildir. Zira hâkimlerin başka yerlere atanmaları veya görevlerinden çekilmeleri gibi durumlarla yargısal nitelikteki görevlerine süresinden önce kanunla son verilmesi farklıdır. Birincisi yapılan görevin mahiyetinden kaynaklanan "*doğal*" veya "*zorunlu*" bir değişikliği gerektirirken, ikincisi kanun koyucu tarafından yapılan bir müdahalenin sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Kuralı Anayasa'ya aykırı kılan da hâkimlerin kendi istekleri ve iradeleri olmamasına rağmen görevlerine son verilmesidir.

13. Bu manada dava konusu kural, yargı bağımsızlığını ve tarafsızlığını güvenceye alan Anayasa'nın 138. maddesine aykırıdır. Yargı bağımsızlığının temel amacı hâkimin çekinmeden ve endişe duymadan, "*her türlü kaygıdan, maddi ve manevi baskı ve etki olasılığından uzak*" ve tarafsız bir şekilde "*özgürce karar verebilmesi*"ni sağlamaktır (AYM, E.1990/13, K.1990/30, 20/11/1990, AYM, E.2017/158, K.2018/89, 6/9/2018, § 12). Bu bağlamda kanun koyucunun hâkimlik teminatıyla bağdaşmayacak şekilde seçim kurulu başkan ve üyelerinin görevlerine son vermeye yönelik müdahalelerinin yargı bağımsızlığıyla bağdaştırılması zordur.

14. Diğer yandan, görev süresi dolmamış olan seçim kurullarının başkan ve üyelerinin görevlerine kanunla son verilmesi, kuvvetler ayrılığı ilkesiyle de bağdaşmamaktadır. Anayasa'nın Başlangıç kısmında "*belli Devlet yetki ve görevlerinin kullanılmasından ibaret ve bununla sınırlı medeni bir işbölümü ve işbirliği*" olarak ifade edilen kuvvetler ayrılığı ilkesi, Anayasa'nın 2. maddesinin atfı nedeniyle Türkiye Cumhuriyetinin dayandığı temel niteliklerden biri olarak kabul edilmiştir. Bu ilke uyarınca "*her erkin Anayasa tarafından belirlenmiş yetki sahasında kalması ve diğer erklerin yetkisine müdahale*

etmemesi" sağlanmalıdır (AYM, E.2012/100, K.2013/84, 4/7/2013; AYM, E.2017/20, K.2018/75, 5/7/2018, § 28).

15. Kuvvetler ayrılığı ilkesinin arkasındaki fikir, gücün temerküzünü engellemek suretiyle devletin aşırı gücü karşısında bireyi ve haklarını korumaktır (bkz. M.J.C. Vile, *Constitutionalism and the Separation of Powers*, Second Edition, Liberty Fund, 1998, s. 409). Anayasa Mahkemesine göre de "*anayasal devletin temel niteliklerinden biri olan kuvvetler ayrılığının amacı, iktidarın tek elde toplanması sonucu yetki aşımlarının (ultra vires) ortaya çıkmasını ve temel hakların ihlal edilmesini engellemektir"* (AYM, E.2006/113, K.2011/102, 16/06/2011).

16. Hâkimlerin yasama ve yürütmenin müdahalesine maruz kalmadan görev yapması, kuvvetler ayrılığından beklenen faydanın sağlanması bakımından hayati derecede önemlidir. Nitekim Anayasa Mahkemesinin bir kararında vurguladığı gibi "*Yasama ve yürütme organlarına karşı bağımsızlığı korunan yargı, genelde yönetime karşı yönetilenlerin güvencesidir*" (AYM, E.1988/32, K.1989/10, 28/02/1989).

17. Bu bağlamda kuvvetler ayrılığı ilkesi, yasama organının yargının bağımsızlığını ve tarafsızlığını etkileyecek şekilde müdahalesine izin vermez. Anayasa'nın 67. maddesi uyarınca seçimler "*yargı yönetimi ve denetimi altında yapılır*". Seçim uyuşmazlıklarını karara bağlayan ve yargısal görev ifa eden seçim kurullarının bağımsız ve tarafsız bir şekilde bu görevleri yürütmesi yasamanın ve yürütmenin karşısında güvenceye sahip olmasını zorunlu kılmaktadır. Dava konusu kural seçim kurullarında görev yapan hâkimlerin görevlerine süresinden önce son vermekle, aynı zamanda Anayasa'nın 67. maddesiyle bağdaşmayacak şekilde yargıya müdahalede bulunmuştur.

18. Açıklanan gerekçelerle, kuralın Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 67. ve 138. maddelerine aykırı olduğunu düşündüğümden çoğunluğun aksi yöndeki kararına katılmıyorum.

Başkan
Zühtü ARSLAN

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. 298 sayılı Kanunun 7393 sayılı Kanunla değişik 15. ve 18. maddelerindeki düzenlemelerle il ve ilçe seçim hakimlerinin belirlenmesi yönteminde değişiklikler yapılmıştır. Mahkememizin bu kurallara ilişkin değerlendirmesinde Anayasaya aykırılık tespit edilememiş, konu yasama organının takdir yetkisi kapsamında görülmüştür. Bununla birlikte geçici 24. madde ile bu değişikliğin üç ay içerisinde uygulanarak, mevcut seçim hakimlerinin görevlerinin sona erdirilerek yeni yönteme göre yeniden seçilmeleri düzenlenmiştir. Geçici maddedeki bu kuralın reddine karar veren Mahkememiz çoğunluğunun gerekçelerine, aşağıda açıklanan nedenlerle katılamadım.

2. Öncelikle ifade edilmelidir ki Anayasa seçim hakimlerinin belirlenme yöntemini ve görev sürelerinin düzenlenmesinin kanunla yapılabileceğini öngörmüştür. Bu bakımdan yasama organının bu konularda düzenleme yetkisi bulunmaktadır. Nitekim Mahkememiz anılan 15. ve 18. maddelerdeki değişiklikleri yasama yetkisi kapsamında görmüş ve anayasaya aykırılık tespit etmemiştir. Bununla birlikte gerek önceki düzenlemede, gerekse 7393 sayılı Kanunla yapılan düzenleme ile seçim hakimlerinin görevlerinin iki yıl olduğu, iki yılda bir ocak ayı sonunda yeniden belirleneceği kabul edilmiştir. Anayasanın 79. maddesinde seçimlerin yargı denetimi altında yapılması düzenlenirken, yargı denetimi ilkesi, seçimlerin dürüstçe yapılması ilkesinin uygulanmasının güvencesi olarak öngörülmüştür. Seçimlere ilişkin yargısal güvencenin temeli ise hakimlerin bağımsızlığı, tarafsızlığı ve hakimlik teminatı ilkelerine dayanmaktadır. Bu ilkeler ise Anayasanın 138-139. maddelerinde güvence altına alınmıştır.

3. Kanun koyucu elbette seçim hakimlerinin belirlenme yönteminde değişiklik yapabilir. Fakat bu değişikliğin kamu yararı amacıyla yapılması ve anayasal ilkelere aykırı olmaması zorunludur.

4. Mahkememiz çoğunluğunun gerekçesinde, incelenen kuralın, seçim hakimlerinin belirleniş yöntemlerine ilişkin yapısal değişikliğin zorunlu sonucu olduğu değerlendirilmiştir. Geçici maddenin gerekçesinde ise 298 sayılı Kanunun 15. ve 18. maddelerinde yapılan değişiklikler

doğrultusunda yeknesaklığın sağlanması amacıyla mevcut seçim hakim ve başkanlarının görevlerinin sona ermesine ilişkin geçici düzenlemenin yapıldığı belirtilmektedir. Başka deyişle değişikliğin meşru amacı ve beklenen kamu yararı yapısal bir değişikliğin zorunlu sonucu olmayıp, yeknesaklığın sağlanması amaçlanmıştır. Bu bakımdan sebep ikamesiyle farklı sonuca gidilmesi yerinde olmamıştır.

5. Geçici maddedeki düzenleme, seçim hakimlerinin belirlenmesi yönteminde yapılan değişiklikle yeknesaklığın sağlanması amacı için elverişlidir. Fakat yeknasaklığın teminine yönelik mantıksal amaç bu konuda ne şekilde bir kamu yararının sağlanmasının amaçlandığını izah için yeterli değildir. Öte yandan seçim hakimlerinin belirlenmesi yöntemindeki değişiklik yapısal bir değişiklik olsa dahi, bu değişikliğin mevcut hakimlerin de görevlerinin sona ermesini zorunlu kılan bir yönü olduğu ortaya konulamamaktadır. Esasen il ve ilçe seçim kurullarının teşkilat biçiminde yapısal bir değişiklik olmadığı gözlendiğine göre, salt kurul başkan ve üye hakimlerinin seçim yönteminin değiştirilmiş olması, mevcut hakimlerin görevlerine bir an önce son vermeyi zorunlu kılan bir yapısal değişiklik olduğu görüşünü doğrulamamaktadır. Nitekim bizzat kanun koyucunun gerekçesinde dahi yapısal değişiklikten söz edilmemektedir. Şu halde öncelikle geçici maddenin düzenlenmesine duyulan ihtiyaca ilişkin meşru amacın ve kamu yararının kanun koyucu tarafından gösterilemediği anlaşılmaktadır. Kuralın anlam ve kapsamı yönünden yapılan incelemede de bu amacın ve kamu yararının tespit edilmesi imkanı bulunamamaktadır. Dolayısıyla kuralın öncelikle kamu yararı amacıyla düzenlendiğinin belirlenememesi dolayısıyla iptali gerekir.

6. Bir an için kamu yararının varlığı kabul edilerek inceleme sürdürüldüğünde ise, mevcut seçim hakimlerinin yasal süreleri beklenmeden değiştirilmesini zorunlu kılan kuralın hakimlik teminatı ve bağımsızlığı güvenceleri yönünden ele alınması gerekir. Zira bu görev seçim hakimlerine Anayasa gereği yargısal görevlerinin bir parçası olarak verilmektedir. Başka deyişle seçim kurulları başkan ve üyesi olan hakimler bu görevlerini hakimlik sıfatları ile ve seçimlerin yargısal güvence altında olması amacıyla yürütmektedirler. Bu nedenle konunun hakimlik teminatı ve bağımsızlığı ilkeleri yönünden incelenmesi gerekmektedir. Bu

açıdan bakıldığında yapısal veya hukuki bir zorunluluk da bulunmadığı halde yasal görev süreleri dolmadan üç ay içerisinde seçim hakimlerinin görevlerine son verilmesinin Anayasanın 138. ve 139. maddesinde yer alan güvencelere aykırı olması nedeniyle kuralın iptal edilmesi gerektiği görüşündeyim.

Başkanvekili
Hasan Tahsin GÖKCAN

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Kanun'un 12. maddesiyle 298 sayılı Kanun'a eklenen dava konusu geçici 24. maddesinde mevcut il seçim kurullarında başkan ve üye, ilçe seçim kurullarında başkan olarak görev yapan hâkimlerin bu görevlerinin yasal sürelerinden (Ocak 2024) önce sonlandırılması öngörülmüştür.

2. Anayasa'nın 138. maddesinin birinci fıkrasında hâkimlerin görevlerinde bağımsız oldukları, Anayasa'ya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdani kanaatlerine göre hüküm verecekleri, ikinci fıkrasında hiçbir organ, makam, merci veya kişinin yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere ve hâkimlere emir ve talimat veremeyeceği, genelge gönderemeyeceği, tavsiye ve telkinde bulunamayacağı belirtilerek hukuk devleti olmanın zorunlu bir gereği olan yargı bağımsızlığı teminat altına alınmıştır.

3. Anayasa'nın 139. maddesinde hâkim ve savcıların azlolunamayacağı, kendileri istemedikçe Anayasa'da öngörülen yaştan önce emekliye ayrılamayacakları, bir mahkemenin veya kadronun kaldırılması sebebiyle de olsa aylık, ödenek ve diğer özlük haklarından yoksun kılınamayacakları kabul edilmiştir. Hâkimlik teminatı, hâkimlerin hukuka ve kanuna uygun olarak vicdani kanaatlerine göre karar vermelerini sağladığı gibi verdikleri bu kararlar nedeniyle daha sonra haklarında olumsuz işlemler tesis edilmesine engel oluşturmaktadır (AYM, E.2016/144, K.2020/75, 10/12/2020, § 27).

4. Anayasa'nın 140. maddesinde de hâkimlerin, mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı ilkelerine göre görev yapacakları belirtilmiştir.

5. Mahkemelerin ve buna bağlı olarak kadroların kaldırılması ya da yargı sisteminde ciddi yapısal değişiklikler yapılması gibi zorunlu nedenler olmadıkça hâkimlerin, yürüttükleri yargısal görevlerinin süresinden önce kanunla sona erdirilmesi, Anayasa'nın 138. maddesinde korunan yargı bağımsızlığına aykırı düşmektedir. Belirli bir süre ile yargısal görev verilen hâkimlerin görevlerine süresinden önce kanunla son verilmesi ilgili hâkimler üzerinde baskıya neden olabilecektir. Böyle bir durum kuvvetler ayrılığı ilkesi üzerinde de çeşitli tereddütler yaratabilecektir.

6. Her durumda yasama organının bir zorunluluk ve yapısal bir sistem değişikliği olmadan hâkimin yargısal görevine süresinden önce son vermesi tek başına yargı bağımsızlığına zarar verecektir. Nitekim hâkimlerin mesleğe kabulleri, atama ve nakilleri, görevlendirilmeleri, yükselmeleri gibi doğrudan onların yargısal faaliyetleriyle ilgili hususlarda yasama ve yürütme organlarının bir yetkisi bulunmamaktadır. Bu konularda anayasal bir kurul olan HSK'nın görevli olması yargı bağımsızlığı ve kuvvetler ayrılığı ilkelerinin bir gereği olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir hâkimin belirli bir süre için yürütmekte olduğu yargısal görevine süresinden önce kanunla son verilmesinin dayanağı olarak gösterilen yapısal değişikliklerin de basit, sıradan, olağan değişiklikler olmaması, göreve süresinden önce son verilmesini haklı kılacak ölçüde bir hukuki ve fiilî zorunluluk barındırması gerekir.

7. 298 sayılı Kanun'un il ve ilçe seçim kurullarını düzenleyen 15. ve 18. maddelerinde il seçim kurulu başkan ve üyeleri ile ilçe seçim kurulu başkanlarının belirlenme yöntemine ve bunların niteliklerine ilişkin hususlarda 7393 sayılı Kanun'la birtakım değişiklikler yapılmıştır. Bu kapsamda temel olarak daha önce, anılan görevleri yerine getirecek hâkimlerin kıdem esasına göre belirlenmesi öngörülmekteyken yapılan değişikliklerle söz konusu hâkimlerin en az birinci sınıfa ayrılmış ve birinci sınıfa ayrılma niteliklerini kaybetmemiş olanlar arasından ad çekme suretiyle tespit edilmesi usul ve esası benimsenmiştir.

8. Bu değişiklikler ciddi yapısal nitelikler taşımamaktadır. Çünkü bahse konu seçim kurulları aynı kuruluş yapısıyla birlikte hukuk sistemi içindeki varlığını devam ettirmekte olup bu kurullarda yargı organının bir unsuru olarak yer alacak kişiler de yine adli yargı adalet teşkilatında görev yapan hâkimlerdir. Bu hâkimlerin sayısında, görev ve yetkilerinde, görev sürelerinde de herhangi bir değişiklik olmamıştır. Dolayısıyla kuralla görevlerine süresinden önce son verilmesi öngörülen il seçim kurulu başkan ve üyeleri ile ilçe seçim kurulu başkanlarının bu görevlere gelmesinde uygulanan usul ve esaslar hukuk sistemi içinde muhafaza edilmektedir.

9. Yukarıda belirtilen açıklamalar dikkate alındığında dava konusu kural ciddi bir yapısal değişikliğe yol açmamıştır. Bu nedenle, kuralın mevcut başkan ve üyelerin görevlerine süresinden önce son vermesi hâkimlerin bağımsızlığını zedelemektedir.

10. Belirtilen gerekçelerle kuralın, Anayasa'nın 79. ve 138. maddelerine aykırı olduğu düşüncesiyle çoğunluk kararına katılmadım.

Üye
Engin YILDIRIM

KARŞIOY GEREKÇESİ

7393 sayılı Kanunla yapılan diğer değişikliklerin yanında 298 sayılı Kanuna eklenen geçici 24. maddenin de Anayasaya aykırı olmadığına ve iptal talebinin reddine karar verilmiştir.

Çoğunluğun red gerekçesinde; anılan hükmün, il ve ilçe seçim kurullarının oluşumu ile bunların başkanlıklarına ve üyeliklerine seçilme şartlarının değiştirilmesi sebebiyle getirildiği, dolayısıyla mevcut başkan ve üyelerin görevlerine son verilmesinin sistemde gerçekleştirilen yapısal değişikliğin hukukî ve fiilî zorunlu bir sonucu olarak seçim kurullarının oluşumunda ikili bir görünüme yol açılmaması bakımından kamu yararı amacıyla öngörüldüğü, daha önceki usûl ve esaslara göre belirlenmiş olan başkan ve üyelerin görevlerine son verilmesinin "mahkemelerin

bağımsızlığı" ve "hâkimlik teminatı" ilkelerine aykırı olmadığı, görevi bu şekilde sona erdirilen hâkimlerden gerekli şartları sağlayanların seçim kurullarında görev almalarına da bir engel bulunmadığı belirtilerek incelenen kuralın Anayasaya aykırı olmadığı sonucuna varılmıştır.

298 sayılı Kanunun iptali talep edilen geçici 24. maddesinde, il seçim kurulu başkan ve üyeleri ile ilçe seçim kurulu başkanlarının, bu maddenin yürürlüğe girmesinden itibaren üç ay içinde, 15. ve 18. maddelerde bu maddeyi ihdas eden Kanunla yapılan değişikliklere göre yeniden belirlenmesi ve bu şekilde belirlenen başkan ve üyelerin, önceki başkan ve üyelerin görev süresini tamamlaması öngörülmüştür.

Bilindiği gibi, Anayasanın "Mahkemelerin bağımsızlığı" başlıklı 138. maddesine göre hâkimler görevlerinde bağımsız olup Anayasaya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdanî kanaatlerine göre hüküm verirler. Kararda da açıklandığı üzere, hâkimlerin çekinmeden, endişe duymadan ve herhangi bir dış etki altında kalmadan, tarafsız bir şekilde ve hür iradeleri ile karar verebilmelerini, böylece yargılama fonksiyonunun gereği gibi yerine getirilebilmesini hedefleyen, bu sebeple de hukuk devleti ilkesinin temel unsurlarından birini oluşturan mahkemelerin bağımsızlığı hâkimlere tanınan bir ayrıcalık değil, adaletin dolaylı veya doğrudan her türlü etki, baskı, yönlendirme ve şüpheden uzak bir şekilde dağıtılması amacını güden bir ilkedir.

Yine kararda belirtildiği gibi, yargıya müdahale edilmesini yasaklayan ve bu bakımdan yargı dışındaki kişi ve kurumlara yönelik olarak yasaklayıcı kurallar içeren mezkûr ilke, hâkimlik teminatı ile hayata geçirilmiş ve bu ilke de Anayasanın "Hâkimlik ve savcılık teminatı" başlıklı 139. maddesinde düzenlenmiştir. Anılan maddede; hâkim ve savcıların azlolunamayacağı, kendileri istemedikçe Anayasada gösterilen yaştan önce emekliye ayrılamayacağı, bir mahkemenin veya kadronun kaldırılması sebebiyle de olsa aylık, ödenek ve diğer özlük haklarından yoksun kılınamayacağı hükme bağlanmıştır.

Anayasanın "Hâkimlik ve savcılık mesleği" başlıklı 140. maddesinde de hâkimlerin, mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı ilkelerine göre görev yapacakları belirtilerek yukarıda belirtilen esaslar vurgulanmıştır.

Adil bir yargılama sistemini güvence altına almayı hedefleyen söz konusu ilkelerin kanun koyucu tarafından mahkemelere ve hâkimlere ilişkin düzenlemeler yapılmasını engellemediği, hatta Anayasanın 140. ve 142. maddeleri uyarınca bu hususların kanunla düzenlenmesi gerektiği tartışmasız olmakla birlikte, düzenlemelerin mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre yapılması gerektiği de açıktır.

Hâkimlerin bilinen yargılama faaliyetleriyle ilgili görevlerinin yanında, Anayasanın 79. maddesinin birinci fıkrasına göre seçimlerin genel yönetimi ve denetimine ilişkin olarak yerine getirdikleri görevler bakımından da yargısal faaliyette bulundukları, bu itibarla anılan görevleri yaparken yukarıda belirtilen ilkelere tâbi oldukları da tartışmasızdır.

Bu kapsamda, il seçim kurulu başkan ve üyeleri ile ilçe seçim kurulu başkanlarının niteliklerini ve belirlenme usullerini değiştiren düzenlemelerin Anayasaya aykırı olmadığı yönündeki karara katılmakla birlikte, daha önceki hükümlere göre seçilmiş olan ve hâlen göreve devam edenlerin geçici madde ile görevlerinin sona erdirilmesinin Anayasanın 138., 139. ve 140. maddelerinde güvence altına alınan ilkelerle bağdaştığını söylemek mümkün görünmemektedir.

Yukarıda da açıklandığı gibi, hâkimlerin her türlü baskı ve yönlendirmeden uzak bir şekilde görev yapabilmelerini amaçlayan mahkemelerin bağımsızlığı ilkesinin hayata geçirilmesi bakımından büyük önem taşıyan hâkimlik teminatının düzenlendiği Anayasa maddesinde, hâkimlerin azlolunamayacağı ve bir mahkemenin veya kadronun kaldırılması sebebiyle de olsa aylık, ödenek ve diğer özlük haklarından yoksun kılınamayacağı hükme bağlanmaktadır.

Öncelikle bu ilkenin, il seçim kurulu başkan ve üyeleri ile ilçe seçim kurulu başkanlarının belirlenmesine ilişkin usûl ve esasların değiştirilmesinden dolayı, başka bir anlatımla bazı yapısal değişikliklerin hukukî ve fiilî bir sonucu olarak, seçildikleri süreyi doldurmadan önce görevlerine son verilmesine engel olmayacağını belirtmek isabetli değildir.

Böyle bir düzenleme, öncelikle ciddî yapısal değişiklikler yapılması sonucunda hukukî ve fiilî bir zorunluluk doğmasını ve bu zorunluluk sebebiyle göreve süresinden önce son verilmesini gerektirir. Yargı görevi

yapanlar bakımından ise hukukî ve fiilî zorunluluk sebebiyle böyle bir düzenleme yapıldığından söz edilebilmesi ancak çok istisnai durumlarda söz konusu olabilir. İncelenen hüküm bakımından böyle bir durumdan söz edilemez. Görev süreleri devam eden seçim kurulları başkan ve üyeleri için böyle bir düzenleme yapılabileceğinin kabul edilmesi, getirilen yeni usule göre seçilen üyeler de dahil olmak üzere bütün üyeler üzerinde baskı oluşturur.

Oysa hâkimlerin bağımsızlığı ilkesini hayata geçirmek ve bu bağımsızlığı korumak için öngörülen temel ilkelerden biri olan hâkimlik teminatı, hâkimlerin üzerinde baskı veya baskı ihtimali oluşturabilecek bütün dış tesirlerden korunmalarını gerektirir.

Diğer taraftan kural, aşağıdaki sebeplerle hukuk devleti ilkesine de uygun görünmemektedir. Bilindiği üzere hukuk devleti, diğer niteliklerinin yanında, adaletli bir hukuk düzeni kurarak bunu sürdüren, hukukî güvenliği sağlayan, Anayasaya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, Anayasa başta olmak üzere hukuk kurallarıyla kendini bağlı sayan ve yargı denetimine açık olan devlettir.

Anayasanın 2. maddesine göre hukuk devleti ilkesinin gereği olarak, kanunların kamu yararı amacıyla çıkarılması gerektiği gibi hukukî güvenlik ilkesiyle çelişmemesi ve yapılan düzenlemenin ölçülü olması da zorunludur. Bu kapsamda, incelenen düzenlemede kamu yararı amacı dışında bir amacın gözetilmediği konusunda mutabakat bulunsa da, belirtilen amaca ulaşılması için söz konusu başkan ve üyelerin görevlerine son verilmesinin, ölçülülük incelemesi kapsamında gerekli olup olmadığının ve yasama organının bu tercihinin hâkimlik teminatı ile bağdaşıp bağdaşmadığının da değerlendirilmesi gerekir. Buna göre, yapılan düzenlemeyle öngörülen hükmün gerekli ve netice itibariyle ölçülü olarak kabul edilebilmesi için, birçok kararımızda vurgulandığı üzere, başvurulabilecek en son çarenin ve alınabilecek en hafif tedbirin seçilmiş olması şarttır.

Yukarıda belirtilen sebeplerle, mezkûr hükmün başvurulabilecek en son çare ve en hafif tedbir olduğu, yani gerekli ve dolayısıyla ölçülü olduğu söylenemez. Dolayısıyla, incelenen kural yukarıda belirtilen sebeplerle Anayasaya uygun değildir.

Bu itibarla, 298 sayılı Kanunun geçici 24. maddesinin, Anayasanın 2., 138., 139. ve 140. maddelerine aykırı olduğu ve iptal edilmesi gerektiği düşüncesiyle çoğunluğun red yönündeki kararına karşıyım.

Üye
M. Emin KUZ

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Mahkememiz çoğunluğunun 31/3/2022 tarihli ve 7393 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 12. maddesiyle 298 sayılı Kanun'a eklenen *"İl seçim kurulu başkan ve üyeleri ile ilçe seçim kurulu başkanları, bu maddenin yürürlüğe girmesinden itibaren üç ay içinde, 15 inci ve 18 inci maddelerde bu maddeyi ihdas eden Kanunla yapılan değişikliklere göre yeniden belirlenir. Bu şekilde belirlenen başkan ve üyeler, önceki başkan ve üyelerin görev süresini tamamlar."* şeklindeki geçici 24. maddenin Anayasa'ya aykırı olmadığından iptali isteminin reddi gerektiği şeklindeki kararına katılmamaktayım.

2. Kuralın Anayasa'ya uygunluğunu değerlendirirken kuralda düzenlemeye konu olan il ve ilçe seçim kurullarının aynı zamanda yargısal bir görev ifa etmekte olduklarını dikkate almak gerekir. Nitekim Anayasa'nın 79. maddesinde seçimlerin yargı organlarının genel yönetim ve denetimi altında yapılacağı ifade edilmek suretiyle il ve ilçe seçim kurullarındaki hakimlerin yargısal bir faaliyet yürüttüğü açıkça ortaya konulmuştur.

3. İl ve ilçe seçim kurullarında görev yapan hakimler adli yargı ilk derece mahkemelerinde görev yapan hakimler arasından seçilmektedirler. Bu hakimlerin asıl görevleri adli yargı ilk derece mahkemelerinde olmakla birlikte Kanunla kendilerine Cumhurbaşkanı, milletvekili, il genel meclisi üyeliği, belediye başkanlığı, belediye meclisi üyeliği, muhtarlık, ihtiyar meclisi üyeliği, ihtiyar heyeti üyeliği seçimlerinde ve Anayasa değişikliklerine ilişkin kanunların halk oyuna sunulmasında da görev verilmesi nedeniyle bu seçimlerin yönetimi ve denetiminde görev yapan il ve ilçe seçim kurullarındaki hakimlerin burada da yargısal bir görev ifa ettikleri tartışmasızdır.

4. İptali talep edilen kuralla belli bir yargısal görevi ifa eden hakimlerin o görev süresi sona ermeden değiştirilmesine sebebiyet verilmektedir. Zira 7393 sayılı Kanun'la değiştirilmeden önceki şekline göre kıdem esasına göre ve iki yıl süreyle görev yapmak üzere 2022 yılının Ocak ayının son haftasında belirlenmiş olan il seçim kurullarında başkan ve üyeler ile ilçe seçim kurullarında başkan olarak görev yapan hâkimlerin bu görevleri iki yıllık süre olan Ocak 2024'ten önce sonlanmakta ve il seçim kurulu başkan ve üyeleri ile ilçe seçim kurulu başkanlarının dava konusu kuralın yürürlüğe girmesinden itibaren üç ay içinde getirilen yeni yönteme göre yeniden belirlenmesi öngörülmektedir.

5. Dolayısıyla burada seçimlerle ilgili yargısal bir görev ifa etmekte olan hakimlerin görev süresi dolmadan görevlerine kanunla son verilmiş olmaktadır ki bu husus yargı bağımsızlığını ihlal etmektedir.

6. Bu bağlamda yargı bağımsızlığı ile ilgili olarak Anayasa Mahkemesinin bir kararında yaptığı şu değerlendirme kuralın yargı bağımsızlığı ile ilgili Anayasa'ya uygunluk denetiminde önem arz etmektedir:

"Yargının bağımsızlığı ilkesi, hâkimlerin görevlerinde bağımsız olmalarını ifade etmektedir. Hukuk devleti olmanın ön şartları arasında yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığının da bulunduğu açıktır. Yargı bağımsızlığı, temel hak ve özgürlüklerin başlıca ve en etkin güvencesidir. Mahkemelerin bağımsızlığı, genellikle hâkimlerin bağımsızlığı kavramı ile eş anlamlı olarak kullanılmakta ve biri diğerinin nedeni ve doğal sonucu olarak anlaşılmaktadır. Hâkimlerin görevlerine ilişkin bağımsızlığı konusunda Anayasa ile tanınan teminat, onlara tanınan bir ayrıcalık olmayıp bu teminatın amacı adaletin dolaylı dolaysız her türlü etki, baskı, yönlendirme ve kuşkudan uzak dağıtılacağı yolundaki güven ve inancı yerleştirmektir. Yargının bir karakteri olan bağımsızlık; hâkimin çekinmeden ve endişe duymadan, Anayasa'nın öngördüğü gereklerden başka herhangi bir dış etki altında kalmadan, yansız tutumla, özgürce karar verebilmesidir. Yargı bağımsızlığının yalnız yürütme organına karşı değil demokratik bir toplumda, devlet yapısı içinde yer alan tüm kurum ve kuruluşlar ile kişilere karşı da sağlanması gerekir". (Bkz.: (AYM, E.2021/8, K.2021/40, 03/06/2021, § 7)

7. Mahkememiz çoğunluğu dava konusu kuralın iptal istemini reddederken bu kuralla getirilen yapısal değişikliğin basit, sıradan, olağan

değişiklik olarak görülemeyeceğini, seçim kurullarında görevlendirilen hakimlerin göreve süresi dolmadan önce görevine son verilmesini haklı kılacak ölçüde bir hukuki ve fiilî zorunluluk barındırdığını şu gerekçeye dayandırmıştır:

"298 sayılı Kanun'un il ve ilçe seçim kurullarını düzenleyen 15. ve 18. maddelerinde il seçim kurulu başkan ve üyeleri ile ilçe seçim kurulu başkanlarının belirlenme yöntemine ve bunların niteliklerine ilişkin hususlarda 7393 sayılı Kanun'la birtakım değişiklikler yapılmıştır. Bu kapsamda temel olarak daha önce, anılan görevleri yerine getirecek hâkimlerin kıdem esasına göre belirlenmesi öngörülmekteyken yapılan değişikliklerle söz konusu hâkimlerin en az birinci sınıfa ayrılmış ve birinci sınıfa ayrılma niteliklerini kaybetmemiş olanlar arasından ad çekme suretiyle tespit edilmesi usul ve esası benimsenmiştir. Yeni ihdas edilen kurallar yürürlükten kaldırılan kurallara kıyasla seçimleri yönetip denetleme gibi önemli görevler üstlenen kurulları oluşturan ve bu konuda karar verici olan hâkimlerin belirlenme usulünü ve niteliklerini değiştirdiğine göre bunun seçim kurulları bakımından önemsiz bir yapısal değişiklik niteliğinde olduğu söylenemez. Diğer yandan kuralın gerekçesine yönelik olarak (131) numaralı paragrafta yer verilen tespit ve değerlendirmeler de gözetildiğinde seçim kurulları hâkimlerinin tümünün yeni ihdas edilen kurallarda öngörülen usul ve esaslara göre belirlenerek anılan kurulların oluşumunda yeknesaklığın sağlanması bakımından hâlihazırda bu kurullarda görev yapan ve 298 sayılı Kanun'un yürürlükten kaldırılan hükümlerinde öngörülen usul ve esaslara göre belirlenmiş olan hâkimlerin görevlerine süresinden önce son verilmesinin söz konusu yapısal değişikliğin hukuki ve fiilî zorunlu sonucu olduğu anlaşılmaktadır." (§ 142).

8. Belli bir süreliğine seçilen ve görev süresi dolmadan bu görevde bulunan hakimlerin görevine dava konusu kuralla son vermenin bir yapısal değişikliğin sonucu olduğu ve bununla bağlantılı olarak bu hakimlerin görevine son vermenin hukuki ve fiili zorunlulukla izahı mümkün olmadığı kanaatindeyim. Zira il seçim kurulu başkan ve üyeleri ile ilçe seçim kurulu başkanları önceden kıdem esasına göre belirlenirken yeni kuralın da içinde yer aldığı 7393 sayılı Kanun'la bu kişiler artık yine aynı kaynaktan ama kura yöntemi ile belirlenmektedir. Görüldüğü üzere esasında her iki yöntemde de hakimler adli yargı ilk derece mahkemesi hakimleri arasından belirlenmektedir. Yine önceki kuralın yürürlükte olduğu dönemde de kura yönteminin benimsenmesinden sonraki dönemde de seçim yargısı

düzeninde il ve ilçe seçim kurulları şeklindeki yapılanma aynen devam ettiği gibi il ve ilçe seçim kurullarının görev ve yetkilerinde bir farklılık mevcut değildir. 7393 sayılı Kanun'la seçim yargısı düzeni içerisinde sadece il seçim kurulu ve ilçe seçim kurulu içerisinde il seçim kurulu başkan ve üyeleri ile ilçe seçim kurulu başkanlarının belirlenmesi usulünde bir değişiklik yapılmıştır. Bu nedenle bu farklılığın görevde bulunan hakimlerin görev süresi sona ermeden görevlerini sonlandırmayı gerektirecek bir yapısal değişiklik olduğunu söyleyebilmek mümkün değildir.

9. Bunun içindir ki yukarıda izah edildiği üzere yapısal, esaslı bir değişiklikten kaynaklanan fiili ve hukuki bir zorunluluk olmadıkça hakimlerin yürütmekte oldukları seçim yargısı ile ilgi görevleri bağlamında önceden belirlenmiş görev süreleri dolmadan görevlerinin kanunla sonlandırılmasının yasama organına karşı yargı bağımsızlığı ilkesini zedelediği aşikardır. Zira bir seçim hakiminin görevine süresinden önce kanunla son verilebilme imkanının bulunmasının hakim üzerinde baskı yaratabileceği açıktır.

10. Öte yandan önemle vurgulamak gerekir ki getirilen yenilik bir an için bir yapısal değişiklik olarak kabul edilse dahi bu değişikliği idari teşkilattaki bir sistem değişikliği gibi kabul ederek buradan hareketle bu kurullarda görev yapan hakimlerin görevine son vermenin de yargı bağımsızlığı ilkesi bağlamında mümkün olamayacağını vurgulamak gerekir.

11. Bilindiği gibi Anayasa Mahkemesi içtihadında *idaredeki* yapısal değişiklik gerekçesiyle kamu görevlilerinin görevlerini sonlandırıp bu kamu görevlilerini müktesep haklarını ihlal etmemek şartıyla başka idari birimlerde görevlendirmeyi kapsayan kanuni düzenlemeler hukuki ve fiili zorunluluk bağlamında esaslı bir sistem değişikliği gerekçesiyle Anayasa'yla uyumlu görülebilmektedir (Bkz.: E.2014/57, K:2014/81, 10/4/2014). Ancak yargı bağımsızlığı düşünüldüğünde aynı yaklaşımı yargı mensupları ile ilgili bir sistem değişikliği yapıldığında benimseyebilmenin mümkün olmadığını ifade etmek gerekir.

12. Yargı bağımsızlığı ilkesinin bir gereği olarak hakimler belli bir göreve getirildiklerinde dava konusu kuralda olduğu gibi seçilme veya göreve gelme yöntemlerinde kanuni bir değişiklik olması durumunda dahi görev süresinin bitimine kadar o görevde kalmaları gerekir. Dolayısıyla

ancak mevcut hakimlerin görev süreleri sona erdiğinde yürürlüğe giren yeni kuraldaki yöntem esas alınarak kuruldaki yeni üyeler belirlenebilir.

13. Bu nedenle dava konusu kuraldaki temel Anayasa'ya aykırılık sistem değişikliği kabul edilse bile bu kişilerin görevde kalmasını temin eden bir düzenleme biçiminin benimsenmemiş olmasından kaynaklanmaktadır. Kura yöntemini benimseyen Kanun'da pekala mevcut il seçim kurulu başkan ve üyeleri ile ilçe seçim kurulu başkanlarının görev sürelerinin bitimine kadar görevde kalmalarına imkan veren bir geçici madde öngörülebilirdi.

14. Nitekim bu konuda karşılaştırma yapmaya değer bir örnek olarak 2017 yılında gerçekleştirilen Anayasa değişikliği ile askeri yargı düzenlerinin kaldırılması bağlamında iki yüksek mahkemeden Anayasa Mahkemesine seçilmiş olup görev yapmakta olan üyelerin durumu gösterilebilir. Bilindiği üzere 21/1/2017 tarihli ve 6771 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 16. maddesiyle yapılan Anayasa değişiklikleri kapsamında askerî yargı ve bu yargı düzeni içindeki Askeri Yargıtay ve Askeri Yüksek İdare Mahkemesi kaldırılmış ve bununla bağlantılı biçimde Anayasa Mahkemesinin oluşumunda da değişikliğe gidilmiştir. Bu değişiklikle Anayasa Mahkemesine Askerî Yargıtay ve Askerî Yüksek İdare Mahkemesinden üye seçilmesine son verilmiştir. Ancak bu yapısal değişiklik yapılırken Anayasa'ya eklenen geçici 21. maddenin (D) bendi ile Askerî Yargıtay ve Askeri Yüksek İdare Mahkemesinden Anayasa Mahkemesi üyeliğine seçilmiş bulunan mevcut üyelerin herhangi bir sebeple görevleri sona erene kadar üyeliklerinin devam etmesi öngörülmüştür.

15. Dolayısıyla yukarıda sıralanan gerekçelerle il seçim kurulu başkan ve üyeleri ile ilçe seçim kurulu başkanlarının görevlerine görev süresi dolmadan son vermeyi öngören 31/3/2022 tarihli ve 7393 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 12. maddesiyle 298 sayılı Kanun'a eklenen geçici 24. madde Anayasa'nın 138. maddesinde güvence altına alınan yargı bağımsızlığı ilkesine aykırılık taşıdığından iptali gerektiği kanaatiyle çoğunluğun aksi yöndeki kararına katılmamaktayım.

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Esas Sayısı : 2021/107
Karar Sayısı : 2022/109
Karar Tarihi : 28/9/2022

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Ankara 7. Asliye Ticaret Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU: 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun;

A. 20. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinin,

B. 331. maddesinin (2) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinin,

Anayasa'nın 2., 10., 11., 13., 36., 37., 138. ve 141. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talebidir.

OLAY: Bono alacağının tahsili talebiyle açılan ve görevsizlik nedeniyle usulden reddedilen davada itiraz konusu kuralların Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptalleri için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKÜMLERİ

Kanun'un itiraz konusu kuralların da yer aldığı;

1. 20. maddesi şöyledir:

"*Görevsizlik veya yetkisizlik kararı üzerine yapılacak işlemler*

MADDE 20- (1) Görevsizlik veya yetkisizlik kararı verilmesi hâlinde, taraflardan birinin, bu karar verildiği anda kesin ise tebliğ tarihinden, (…) süresi içinde kanun yoluna başvurulmayarak kesinleşmiş ise kararın kesinleştiği tarihten; kanun yoluna başvurulmuşsa bu başvurunun reddi

kararının tebliğ tarihinden itibaren iki hafta içinde kararı veren mahkemeye başvurarak, dava dosyasının görevli ya da yetkili mahkemeye gönderilmesini talep etmesi gerekir. ***Aksi takdirde dava açılmamış sayılır ve görevsizlik veya yetkisizlik kararı veren mahkemece bu konuda resen karar verilir.***

(2) Dosya kendisine gönderilen mahkeme, kendiliğinden taraflara davetiye gönderir."

2. 331. maddesi şöyledir:

"Esastan sonuçlanmayan davada yargılama gideri

MADDE 331- (1) Davanın konusuz kalması sebebiyle davanın esası hakkında bir karar verilmesine gerek bulunmayan hâllerde, hâkim, davanın açıldığı tarihteki tarafların haklılık durumuna göre yargılama giderlerini takdir ve hükmeder.

(2) Görevsizlik veya yetkisizlik kararından sonra davaya bir başka mahkemede devam edilmesi hâlinde, yargılama giderlerine o mahkeme hükmeder. ***Görevsizlik veya yetkisizlik kararından sonra davaya bir başka mahkemede devam edilmemiş ise talep üzerine davanın açıldığı mahkeme dosya üzerinden bu durumu tespit ile davacıyı yargılama giderlerini ödemeye mahkûm eder.***

(3) Davanın açılmamış sayılmasına karar verilen hâllerde yargılama giderleri davacıya yükletilir."

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Engin YILDIRIM, Hicabi Dursun, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ, Basri BAĞCI ve İrfan FİDAN'ın katılımlarıyla 13/10/2021 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI TALEBİ

2. Başvuru kararında, itiraz konusu kuralların uygulanmaları hâlinde telafisi güç veya imkânsız zararların doğabileceği belirtilerek yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talep edilmiştir.

12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun;

A. 20. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ikinci cümlesine,

B. 331. maddesinin (2) numaralı fıkrasının ikinci cümlesine,

yönelik yürürlüğün durdurulması taleplerinin, koşulları oluşmadığından REDDİNE 13/10/2021 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

IV. ESASIN İNCELENMESİ

3. Başvuru kararı ve ekleri, Raportör Onur MERCAN tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu kanun hükümleri, dayanılan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Genel Açıklama

4. 6100 sayılı Kanun'un 1. maddesinde mahkemelerin görevinin ancak kanunla düzenleneceği ve göreve ilişkin kuralların kamu düzeni ile ilgili olduğu, 19. maddesinin (1) numaralı fıkrasında ise yetkinin kesin olduğu davalarda mahkemenin yetkili olup olmadığını davanın sonuna kadar kendiliğinden araştırmak zorunda olduğu, tarafların da mahkemenin yetkisiz olduğunu her zaman ileri sürebileceği belirtilmiştir.

5. Öte yandan anılan Kanun'un 114. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (c) bendinde mahkemenin görevli olması, (ç) bendinde ise yetkinin kesin olduğu hâllerde mahkemenin yetkili bulunması dava şartları arasında sayılmış; 115. maddesinin (1) numaralı fıkrasında mahkemenin dava şartlarının mevcut olup olmadığını davanın her aşamasında kendiliğinden araştıracağı, tarafların da dava şartı noksanlığını her zaman ileri sürebileceği, (2) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde ise mahkemenin

dava şartı noksanlığını tespit ederse davanın usulden reddine karar vereceği hükme bağlanmıştır.

6. Bu itibarla görevli olmayan veya yetkinin kesin olduğu davalarda yetkili olmayan mahkeme, görev ya da yetki itirazında bulunulmasa dahi dava şartı noksanlığı nedeniyle davayı usulden reddedecektir. Başka bir deyişle bu durumlarda mahkeme görevsizlik veya yetkisizlik kararı verecektir.

7. Diğer yandan Kanun'un 19. maddesinin (2) numaralı fıkrasında yetkinin kesin olmadığı davalarda yetki itirazının cevap dilekçesinde ileri sürülmesi gerektiği, yetki itirazında bulunan tarafın yetkili mahkemeyi, birden fazla yetkili mahkeme varsa seçtiği mahkemeyi bildireceği, aksi takdirde yetki itirazının dikkate alınmayacağı, (4) numaralı fıkrasında ise yetkinin kesin olmadığı davalarda davalı, süresi içinde ve usulüne uygun olarak yetki itirazında bulunmazsa davanın açıldığı mahkemenin yetkili hâle geleceği hükme bağlanmıştır. Buna göre yetkinin kesin olmadığı davalarda mahkeme, yetkili olup olmadığını resen araştırmayacak olsa da yetkili olmaması ve usulüne uygun bir yetki itirazında bulunulması hâlinde yetkisizlik kararı verecektir.

B. Anlam ve Kapsam

8. Mahkemenin görevsizlik veya yetkisizlik kararı vermesi hâlinde Kanun'un 20. maddesinin (1) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde öngörülen süreler içinde taraflardan birinin talep etmesi hâlinde dava dosyası görevli veya yetkili mahkemeye gönderilecektir. Bu durumda davaya görevli veya yetkili mahkemede devam edilecek ve Kanun'un 331. maddesinin (2) numaralı fıkrasının birinci cümlesi uyarınca yargılama giderlerine bu mahkeme hükmedecektir.

9. Kanun'un 20. maddesinin (1) numaralı fıkrasının itiraz konusu ikinci cümlesi uyarınca anılan fıkranın birinci cümlesinde belirtilen süreler içinde dava dosyasının görevli veya yetkili mahkemeye gönderilmesinin talep edilmemesi hâlinde dava açılmamış sayılacak ve görevsizlik veya yetkisizlik kararı veren mahkeme talep bulunmasa dahi bu hususu karara bağlayacaktır. Başka bir ifadeyle dava dosyasının yasal süresi içinde görevli veya yetkili mahkemeye gönderilmesinin talep edilmemesi hâlinde dava

kanun gereği açılmamış sayılacak, görevsizlik veya yetkisizlik kararı veren mahkeme talep bulunmasa dahi davanın açılmamış sayılmasına karar verecektir.

10. Kanun'un 331. maddesinin (2) numaralı fıkrasının itiraz konusu ikinci cümlesinde ise görevsizlik veya yetkisizlik kararından sonra davaya bir başka mahkemede devam edilmemesi hâlinde talep üzerine davanın açıldığı mahkemenin dosya üzerinden bu durumu tespit ile davacıyı yargılama giderlerini ödemeye mahkûm edeceği öngörülmüştür. Bu itibarla görevsizlik veya yetkisizlik kararından sonra Kanun'un 20. maddesinin (1) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde belirtilen süreler içinde dava dosyasının görevli ya da yetkili mahkemeye gönderilmesi talep edilmek suretiyle davaya bu mahkemede devam edilmediği hâllerde talep bulunması koşuluyla davanın açıldığı mahkeme bu durumu tespit ile davacıyı yargılama giderlerini ödemeye mahkûm edecektir. Başka bir deyişle kural uyarınca görevsizlik veya yetkisizlik kararından sonra davaya başka bir mahkemede devam edilmemiş ise davanın açıldığı mahkeme davacıyı yargılama giderlerini ödemeye resen mahkûm edemeyecektir.

11. İtiraz konusu kurallar yetkinin kesin olduğu davaların yanı sıra yetkinin kesin olmadığı davalar bakımından da geçerlidir. Bu itibarla kurallar yetkinin kesin olmadığı davalarda verilen yetkisizlik kararından sonra yasal süresi içinde dava dosyasının yetkili mahkemeye gönderilmesinin talep edilmemesi hâlinde de uygulanacaktır.

C. İtirazın Gerekçesi

12. Başvuru kararında özetle; 6100 sayılı Kanun'un 20. maddesinin (1) numaralı fıkrasının itiraz konusu ikinci cümlesinde mahkemenin davanın açılmamış sayılmasına resen karar vereceğinin, 331. maddesinin (2) numaralı fıkrasının itiraz konusu ikinci cümlesinde ise görevsizlik ya da yetkisizlik kararından sonra davaya başka bir mahkemede devam edilmemesi hâlinde talep üzerine mahkemenin bu durumu tespit ile davacıyı yargılama giderlerini ödemeye mahkûm edeceğinin belirtildiği, davaya başka bir mahkemede devam edilmemesi hâlinde kurallardan birine göre mahkemece bu durumun resen, diğer kurala göre ise talep üzerine tespit edilmesi gerektiği, ayrıca Kanun'un 332. maddesinin (1) numaralı fıkrasında yargılama giderlerine mahkemece resen hükmedileceğinin öngörüldüğü, bu

durumun ise çelişkiye neden olduğu, bu itibarla görevsizlik veya yetkisizlik kararından sonra davaya başka bir mahkemede devam edilmemesi hâlinde dosyanın resen ele alınarak davanın açılmamış sayılmasına ilişkin verilecek olası bir kararda mahkemenin yargılama giderlerine talep hâlinde mi yoksa resen mi hükmedeceği hususunda tereddüt oluştuğu, kurallara ilişkin farklı uygulamaların hukuki güvenliği zedeleyici nitelikte olduğu, davanın açılmamış sayılmasına karar verildiğinde yargılama giderlerine resen hükmedilmesinin davacıyı davaya devam etmek zorunda bıraktığı, bu durumun hak arama özgürlüğüyle bağdaşmadığı, yargılama giderlerine resen hükmedilememesinin ise kamu gelirleri ve harçlara ilişkin hükümlerle çeliştiği belirtilerek kuralların Anayasa'nın 2., 10., 11., 13., 36., 37., 138. ve 141. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Ç. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

1. Kanun'un 20. Maddesinin (1) Numaralı Fıkrasının İkinci Cümlesinin İncelenmesi

13. Anayasa'nın "*Hak arama hürriyeti*" başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrasında "*Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.*" denilmektedir. Maddeyle güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, kendisi bir temel hak niteliği taşımasının yanında diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmasını ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir (AYM, E.2021/9, K.2022/4, 26/1/2022, § 28).

14. Hak arama özgürlüğünün temel unsurlarından biri mahkemeye erişim hakkıdır. Mahkemeye erişim hakkı, hukuki bir uyuşmazlığın bu konuda karar verme yetkisine sahip bir mahkeme önüne götürülmesi hakkını da kapsar. Kişinin uğradığı bir haksızlığa veya zarara karşı kendisini savunabilmesinin ya da maruz kaldığı haksız bir uygulama veya işleme karşı haklılığını ileri sürüp kanıtlayabilmesinin, zararını giderebilmesinin en etkili ve güvenceli yolu yargı mercileri önünde dava hakkını kullanabilmesidir (AYM, E.2021/20, K.2022/84, 30/6/2022, § 10).

15. Kanun'un 20. maddesinin (1) numaralı fıkrasının itiraz konusu ikinci cümlesi uyarınca dava dosyasının yasal süresi içinde görevli

mahkemeye gönderilmesinin talep edilmemesi hâlinde dava açılmamış sayılacaktır. Mahkemeye erişim hakkının hukuki bir uyuşmazlığın bu konuda karar verme yetkisine sahip bir mahkeme önüne götürülmesi hakkını da kapsadığı dikkate alındığında kuralla mahkemeye erişim hakkına sınırlama getirildiği sonucuna ulaşılmıştır (aynı yöndeki değerlendirilme için bkz. *Rıdvan Gökgöz*, B. No:2016/76548, 10/6/2020, § 33).

16. Anayasa'nın 13. maddesinde "*Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.*" denilmektedir. Buna göre mahkemeye erişim hakkına sınırlama getiren düzenlemelerin kanunla yapılması, ayrıca Anayasa'da öngörülen sınırlama sebebine uygun ve ölçülü olması gerekir.

17. Bu kapsamda mahkemeye erişim hakkını sınırlamaya yönelik bir kanuni düzenlemenin şeklen var olması yeterli olmayıp kuralların keyfîliğe izin vermeyecek şekilde belirli ve öngörülebilir nitelikte olması gerekir.

18. Esasen temel hakları sınırlayan kanunun bu niteliklere sahip olması Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye alınan hukuk devleti ilkesinin de bir gereğidir. Hukuk devletinde, kanuni düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesi gerekir. Kanunda bulunması gereken bu nitelikler hukuki güvenliğin sağlanması bakımından da zorunludur. Zira bu ilke hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar (AYM, E.2015/41, K.2017/98, 4/5/2017, §§ 153, 154). Dolayısıyla Anayasa'nın 13. maddesinde sınırlama ölçütü olarak belirtilen kanunilik, Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye bağlanan hukuk devleti ilkesi ışığında yorumlanmalıdır.

19. Kanun'un 114. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (c) bendinde mahkemenin görevli olması, (ç) bendinde yetkinin kesin olduğu davalarda yetkili olması dava şartları arasında sayılmış; 115. maddesinin (1) numaralı fıkrasında mahkemenin dava şartlarının mevcut olup olmadığını davanın her

aşamasında kendiliğinden araştıracağı, tarafların da dava şartı noksanlığını her zaman ileri sürebileceği, (2) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde ise mahkemenin dava şartı noksanlığını tespit etmesi durumunda davanın usulden reddine karar vereceği hükme bağlanmıştır. Diğer yandan Kanun'un 19. maddesinin (1) numaralı fıkrasında da yetkinin kesin olduğu davalarda mahkemenin yetkili olup olmadığını davanın sonuna kadar kendiliğinden araştırmak zorunda olduğu, ayrıca tarafların da mahkemenin yetkisiz olduğunu her zaman ileri sürebileceği belirtilmiş; (2) numaralı fıkrasında yetkinin kesin olmadığı davalarda yetki itirazında bulunulmasına ilişkin usul düzenlenmiştir. Bu itibarla görevsizlik veya yetkisizlik kararının hangi usulle verilebileceği konusunda belirsizlik bulunmamaktadır.

20. Kanun'un 20. maddesinin (1) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde ise tarafların görevsizlik ve yetkisizlik kararından sonra dava dosyasının görevli mahkemeye gönderilmesi için talepte bulunabilecekleri süreler belirlenmiştir. Kural ise bu süreler içinde talepte bulunulmaması hâlinde davanın açılmamış sayılacağını ve görevsiz veya yetkisiz mahkemenin bu hususu resen karara bağlayacağını öngörmektedir. Dolayısıyla davanın açılmamış sayılmasını gerektiren şartlar yönünden de belirsizlik bulunduğu söylenemez.

21. Bununla birlikte itiraz yoluna başvuran Mahkeme kural ile Kanun'un 331. maddesinin (2) numaralı fıkrasının itiraz konusu ikinci cümlesinin çeliştiğini ileri sürmektedir. Bu nedenle anılan kuralların davanın açılmamış sayılması bağlamında belirsizliğe yol açıp açmadığının kanunilik şartı kapsamında ele alınması gerekir.

22. 6100 sayılı Kanun'un kuralın da yer aldığı 20. maddesinde görevsizlik veya yetkisizlik kararı üzerine yapılacak işlemler düzenlenmiştir. Bu kapsamda kural uyarınca yasal süresi içinde dava dosyasının görevli veya yetkili mahkemeye gönderilmesinin talep edilmemesi hâlinde mahkemenin davanın açılmamış sayılmasına karar vermesi görevsizlik veya yetkisizlik kararı üzerine yapacağı bir işlemdir.

23. Anılan maddenin (1) numaralı fıkrasında "…*bu mahkemece davanın açılmamış sayılmasına*…" ibaresi yer almaktayken 22/7/2020 tarihli ve 7251 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 1. maddesiyle söz konusu ibare "…*dava*

açılmamış sayılır ve görevsizlik veya yetkisizlik kararı veren mahkemece bu konuda resen…" şeklinde değiştirilmiştir. Bahse konu değişikliğin gerekçesinde de Kanun'da öngörülen süre içinde dosyanın görevli veya yetkili mahkemeye gönderilmesi için gerekli başvurunun yapılmaması durumunda davanın Kanun gereğince açılmamış sayılacağı ve mahkemenin bu konuda resen karar vereceği hususunun daha açık bir şekilde düzenlendiği ifade edilmiştir.

24. Kanun'un 331. maddesinin (2) numaralı fıkrasının itiraz konusu ikinci cümlesinde ise görevsizlik veya yetkisizlik kararından sonra davaya başka bir mahkemede devam edilmemesi hâlinde mahkemenin talep üzerine bu durumu tespit ile davacıyı yargılama giderlerini ödemeye mahkûm edeceği hükme bağlanmıştır. Kuralla davanın açılmamış sayılmasına karar verilmesi talep koşuluna bağlanmamıştır. Nitekim kuralın gerekçesinde de dosya gitmesi gereken mahkemeye gönderilmemiş, davanın ilk açıldığı mahkemede kalmış ve talepte bulunulmuş olması hâlinde mahkemenin dosya üzerinden vereceği kararla davacıyı yargılama giderlerine mahkûm etmesi gerektiği belirtilmiştir.

25. Bir kuralın anlamı ortaya konulurken kanun içinde bulunduğu yere de bakmak gerekir. Kanun'un 331. maddesinde esastan sonuçlanmayan davalardaki yargılama giderlerinin düzenlenmesi sebebiyle anılan maddenin (2) numaralı fıkrasının itiraz konusu ikinci cümlesiyle davanın açılmamış sayılmasına karar verilmesine ilişkin usulün belirlendiği ve bu bağlamda davanın açılmamış sayılmasına talep üzerine karar verilebileceğinin öngörüldüğü sonucuna varılamaz.

26. Buna göre Kanun'un 20. maddesinin (1) numaralı fıkrasında öngörülen süreler içinde dava dosyasının görevli ya da yetkili mahkemeye gönderilmesinin talep edilmemesi hâlinde davanın açılmamış sayılmasına karar verilmesine ilişkin usul yönünden kural ile Kanun'un 331. maddesinin (2) numaralı fıkrasının itiraz konusu ikinci cümlesi arasında bir çelişki bulunmamaktadır.

27. Görevsizlik veya yetkisizlik kararından sonra dava dosyasının görevli veya yetkili mahkemeye gönderilmesi için talepte bulunulabilecek süreler ve bu yönde bir talepte bulunulmaması hâlinde doğacak hukuki sonuç ile mahkemenin bu hukuki sonuca yönelik karar verme usulünün

açık, net, anlaşılabilir, uygulanabilir ve nesnel şekilde düzenlenmesi sebebiyle kuralın kanunilik şartını sağladığı sonucuna ulaşılmıştır.

28. Anayasa'nın 36. maddesinde, hak arama özgürlüğü için herhangi bir sınırlama nedeni öngörülmemiş olmakla birlikte özel sınırlama nedeni öngörülmemiş hakların da hakkın doğasından kaynaklanan bazı sınırlarının bulunduğu kabul edilmektedir. Öte yandan Anayasa'nın başka maddelerinde yer alan hak ve özgürlükler ile devlete yüklenen ödevler, özel sınırlama sebebi gösterilmemiş hak ve özgürlüklere sınır teşkil edebilir.

29. Kuralla görevsizlik veya yetkisizlik kararından sonra dava dosyasının yasal süresi içinde görevli veya yetkili mahkemeye gönderilmesinin talep edilmemesi durumunda davanın açılmamış sayılacağı öngörülmek suretiyle davanın sürüncemede kalmasının önüne geçilmesi amaçlanmaktadır. Bu itibarla kuralın yargılamanın makul bir sürede tamamlanması şeklinde meşru bir amaca yönelik olduğu sonucuna ulaşılmıştır (aynı yöndeki değerlendirme için bkz. *Rıdvan Gökgöz*, § 39). Bununla birlikte kuralın meşru bir amacının bulunması yanında ölçülü de olması gerekir.

30. Anayasa'nın 13. maddesinde güvence altına alınan *ölçülülük* ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. *Elverişlilik* öngörülen sınırlamanın amaca ulaşmaya elverişli olmasını, *gereklilik* amaç bakımından sınırlamanın zorunlu olmasını, diğer bir ifadeyle aynı amaca daha hafif bir sınırlama ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, *orantılılık* ise hakka getirilen sınırlama ile amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir. Kuralla mahkemeye erişim hakkına getirilen sınırlamanın elverişlilik, gereklilik ve orantılılık alt ilkelerine uygun olması gerekir.

31. Kural uyarınca görevsizlik veya yetkisizlik kararından sonra dava dosyasının yasal süre içinde görevli mahkemeye gönderilmesinin talep edilmemesi hâlinde dava kanun gereği açılmamış sayılacak ve mahkeme talep bulunmasa dahi davanın açılmamış sayılmasına karar verecektir. Bu itibarla kuralın yargılamanın makul sürede tamamlanmasına yönelik amaca ulaşmak bakımından elverişli olduğu anlaşılmaktadır.

32. Diğer yandan görevsizlik veya yetkisizlik kararından sonra süre sınırı olmaksızın davanın derdest kalması veya yasal süre içinde dava

dosyasının görevli veya yetkili mahkemeye gönderilmesi için başvuru yapılmadığı hâlde davanın açılmamış sayılabilmesinin tarafların talebine bağlanması durumunda yargılamanın makul sürede tamamlanması amacına ulaşılabileceği söylenemez. Bu nedenle kural gereklilik alt ilkesiyle de çelişmemektedir.

33. Kanun'un 20. maddesinin itiraz konusu kuralın da yer aldığı (1) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde görevsizlik veya yetkisizlik kararı verilmesi hâlinde taraflardan birinin; bu karar verildiği anda kesin ise tebliğ tarihinden, süresi içinde kanun yoluna başvurulmayarak kesinleşmiş ise kararın kesinleştiği tarihten, kanun yoluna başvurulmuşsa bu başvurunun reddi kararının tebliğ tarihinden itibaren iki hafta içinde kararı veren mahkemeye başvurarak dava dosyasının görevli ya da yetkili mahkemeye gönderilmesini talep edebileceği ifade edilmek suretiyle dosyanın görevli veya yetkili mahkemeye gönderilmesi için talepte bulunulabilecek makul bir süre öngörülmüştür. Anılan süre geçtikten sonra davanın açılmamış sayılmasının kişilere katlanamayacakları bir külfet yüklediği söylenemez. Bu itibarla orantılılık alt ilkesiyle de çelişmeyen kuralın ölçülülük ilkesini ihlal etmediği sonucuna ulaşılmıştır.

34. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 13. ve 36. maddelerine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 2. maddesine de aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa'nın 13. ve 36. maddeleri bağlamında yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa'nın 2. maddesi yönünden ayrı bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kuralın Anayasa'nın 10., 11., 37., 138. ve 141. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

2. Kanun'un 331. Maddesinin (2) numaralı Fıkrasının İkinci Cümlesinin İncelenmesi

35. Kuralda görevsizlik veya yetkisizlik kararından sonra davaya bir başka mahkemede devam edilmemesi hâlinde talep üzerine mahkemenin bu durumu tespit ile davacıyı yargılama giderlerini ödemeye mahkûm edeceği öngörülmektedir.

36. Davaya görevli veya yetkili mahkemede devam edilmemesi durumunda davacıyı yargılama giderlerinden sorumlu tutan kural, davacı üzerinde oluşturduğu baskı nedeniyle mahkemeye erişim hakkını sınırlamaktadır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. *Abdullah Karataş*, B. No: 2019/4150, 3/2/2022, § 29). Bu itibarla kuralın kanunilik şartına uygun, meşru bir amaca yönelik ve ölçülü olması gerekir.

37. Görevsizlik ve yetkisizlik kararı verilmesine ilişkin usul ile bu karardan sonra dava dosyasının görevli ve yetkili mahkemeye gönderilmesine ilişkin talepte bulunulabilecek süreler Kanun'da belirlenmiştir (bkz. §§ 19, 20). Bu itibarla görevsizlik veya yetkisizlik kararından sonra davaya bir başka mahkemede devam edilmemesi hâlinin ortaya çıkacağı aşama yönünden belirsizlik bulunmamaktadır.

38. Kuralla yargılama giderlerine hükmedilmesi için talepte bulunacak kişi yönünden bir sınırlama yapılmadığından davalı gibi davacının da bu yönde talepte bulunması önünde hukuki engel mevcut değildir. Dolayısıyla yargılama giderlerine hükmedilmesi için talepte bulunacak taraf yönünden de bir belirsizlik bulunduğu söylenemez.

39. Ayrıca kurala göre talep üzerine yargılama giderleri hakkında karar verecek olan mahkeme davanın açıldığı, başka bir ifadeyle görevsiz veya yetkisiz mahkemedir. Bu itibarla davacıyı yargılama giderlerini ödemeye mahkûm edecek merci de belirlidir.

40. Bununla birlikte itiraz yoluna başvuran Mahkeme, kural ile Kanun'un 20. maddesinin (1) numaralı fıkrasının itiraz konusu ikinci cümlesinin çeliştiğini ve bu nedenle belirsizliğin oluştuğunu ileri sürmektedir. Dolayısıyla görevsizlik veya yetkisizlik kararından sonra davaya bir başka mahkemede devam edilmemesi hâlinde yargılama giderlerine hükmedilmesine ilişkin usul bağlamında kuralların bir belirsizliğe yol açıp açmadığının kanunilik incelemesi kapsamında ayrıca ele alınması gerekir.

41. Kanun'un 326. maddesinin (1) numaralı fıkrasında kanunda yazılı hâller dışında, yargılama giderlerinin aleyhine hüküm verilen taraftan alınmasına karar verileceği, (2) numaralı fıkrasında ise davada iki taraftan her birinin kısmen haklı çıkması durumunda mahkemenin yargılama giderlerini

tarafların haklılık oranına göre paylaştıracağı belirtilmiştir. Bununla birlikte mahkemenin davanın açılmamış sayılmasına dair vereceği usule ilişkin nihai kararda esasa ilişkin nihai karar olan hükümde olduğu gibi davanın esası yönünden aleyhine karar verilen bir taraftan bahsedilemeyeceği ve tarafların haklılık durumunun tespit edilmiş olmayacağı açıktır.

42. Bu bağlamda Kanun'un 331. maddesinin (3) numaralı fıkrasıyla davanın açılmamış sayılmasına karar verilen hâllerde yargılama giderlerinin davacıya yükleneceği hükme bağlanmıştır. Anılan fıkranın gerekçesinde de davanın açılmamış sayılmasına karar verilen tüm durumlarda yargılama giderlerinden davacının sorumlu olacağı belirtilmek suretiyle usule ilişkin nihai kararlara dair yargılama giderleriyle ilgili düzenlenmemiş herhangi bir hususun bulunmamasının amaçlandığı belirtilmiştir.

43. Anılan maddenin (2) numaralı fıkrasının itiraz konusu ikinci cümlesine göre de görevsizlik veya yetkisizlik kararından sonra davaya bir başka mahkemede devam edilmemesi hâlinde yargılama giderleri davacıya yüklenecektir. Ancak kuralda mahkemenin davacıyı yargılama giderlerini ödemeye resen mahkûm edemeyeceği hususu duraksamaya neden olmayacak şekilde açıkça düzenlenmiştir.

44. Kanun'un 332. maddesinin (1) numaralı fıkrasında yargılama giderlerine mahkemece resen hükmedileceği belirtilmek suretiyle yargılama giderlerine talep aranmaksızın hükmedilmesi yönünde bir ilke benimsenmiştir. Bununla birlikte anılan ilkeye istisna öngörmek de kanun koyucunun takdirindedir.

45. Görevsizlik veya yetkisizlik kararından sonra dava dosyasının yasal süresi içinde görevli veya yetkili mahkemeye gönderilmesinin talep edilmemesi davanın açılmamış sayılmasına karar verilen durumlardan biri olup Kanun'un 331. maddesinin (3) numaralı fıkrasında davanın açılmamış sayılmasına karar verilen hâllerde yargılama giderlerinin davacıya yükleneceği, 332. maddesinin (1) numaralı fıkrasında ise yargılama giderlerine mahkemece resen hükmedileceği belirtilmiş ise de 331. maddesinin (2) numaralı fıkrasının itiraz konusu ikinci cümlesinde görevsizlik veya yetkisizlik kararından sonra davaya bir başka mahkemede devam edilmemesi hâlinde yargılama giderlerine talep üzerine hükmedileceği özel olarak düzenlenmiştir.

46. Buna göre Kanun'un 20. maddesinin (1) numaralı fıkrasının itiraz konusu ikinci cümlesi uyarınca mahkemece resen verilen davanın açılmamış sayılmasına dair kararla birlikte yargılama giderlerine de talep aranmaksızın hükmedilebilmesi mümkün değildir. Başka bir ifadeyle Kanun'un 331. maddesinin (2) numaralı fıkrasının itiraz konusu ikinci cümlesinin yargılama giderlerine mahkemece resen hükmedileceği kuralının istisnası niteliğinde olduğu anlaşılmaktadır. Bu itibarla mahkemenin yargılama giderlerine hükmetmesine ilişkin usul bağlamında kuralın Kanun'un 20. maddesinin (1) numaralı fıkrasının itiraz konusu ikinci cümlesi ile çeliştiği ve belirsizliğin oluştuğu söylenemez.

47. Görevsizlik veya yetkisizlik kararından sonra davaya bir başka mahkemede devam edilememesi hâlinin ortaya çıkacağı aşama ve bu durumda yargılama giderleri hakkında karar verilmesine ilişkin usul ile bu giderlerden sorumlu olacak tarafın açık, net, anlaşılabilir, uygulanabilir ve nesnel şekilde düzenlenmesi sebebiyle kuralın kanunilik şartını sağladığı sonucuna ulaşılmıştır.

48. Kanun koyucunun yargılama usullerine ilişkin yapacağı düzenlemelerde geniş bir takdir yetkisi bulunmaktadır. Bu bağlamda belirli kararların mahkemece resen ya da tarafların talebi üzerine verileceğini öngörmek kanun koyucunun takdirindedir. Kuralda, görevsizlik veya yetkisizlik kararından sonra davaya bir başka mahkemede devam edilmemesi hâlinde yargılama giderlerine ancak talep üzerine hükmedilebileceği öngörülmek suretiyle bu hususta resen verilecek bir kararın yaratacağı baskıdan dolayı davacının davaya görevli veya yetkili mahkemede devam etmek zorunda bırakılmaması amaçlanmaktadır. Bununla birlikte kuralla mahkemeye erişim hakkına getirilen sınırlamanın ölçülü de olması gerekir.

49. Görevsizlik veya yetkisizlik kararından sonra davaya bir başka mahkemede devam edilmemesi hâlinde yargılama giderlerine resen hükmedilmemesinin ilgilileri davaya devam etmeye zorlamamak bakımından elverişli ve gerekli olmadığı söylenemez.

50. Diğer yandan mahkemelerin görevleri ve yetkileri yönünden bir belirsizlik bulunmaması sebebiyle görevsiz veya yetkisiz mahkemede dava açılmasının davacının kusurundan ileri geldiği söylenebilir. Görevsiz veya yetkisiz mahkemede dava açan kişiyi görevli veya yetkili mahkemede

davaya devam etmeye zorlamamak adına davalının yargılama giderleri yönünden karar elde etmesinin imkânsız hâle getirilmesi mümkün değildir. Bu itibarla görevsiz veya yetkisiz mahkemede dava açan kişilerin talep üzerine yargılama giderlerinden sorumlu tutulabilmeleri katlanamayacakları bir külfet olarak değerlendirilemez. Bu itibarla orantılılık alt ilkesiyle de çelişmeyen kural *ölçülülük* ilkesini ihlal etmemektedir.

51. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 13. ve 36. maddelerine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 2. maddesine de aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa'nın 13. ve 36. maddeleri bağlamında yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa'nın 2. maddesi yönünden ayrı bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kuralın Anayasa'nın 10., 11., 37., 138. ve 141. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

V. HÜKÜM

12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun;

A. 20. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinin,

B. 331. maddesinin (2) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinin,

Anayasa'ya aykırı olmadıklarına ve itirazın REDDİNE 28/9/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Başkanvekili
Zühtü ARSLAN	Hasan Tahsin GÖKCAN	Kadir ÖZKAYA

Üye	Üye	Üye
Engin YILDIRIM	Muammer TOPAL	M. Emin KUZ

Üye	Üye	Üye
Rıdvan GÜLEÇ	Recai AKYEL	Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye	Üye	Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU	Selahaddin MENTEŞ	Basri BAĞCI

Üye	Üye
İrfan FİDAN	Kenan YAŞAR

Esas Sayısı : 2021/130
Karar Sayısı : 2022/110
Karar Tarihi : 28/9/2022

İPTAL DAVASINI AÇAN: Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri Engin ALTAY, Özgür ÖZEL, Engin ÖZKOÇ ile birlikte 132 milletvekili

İPTAL DAVASININ KONUSU: 21/10/2021 tarihli ve 7339 sayılı Kooperatifler Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un;

A. 9. maddesiyle 24/4/1969 tarihli ve 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun başlığı ile birlikte değiştirilen 69. maddesinin altıncı fıkrasında yer alan "*...yönetmelikle düzenlenir.*" ibaresinin,

B. 12. maddesiyle 1163 sayılı Kanun'un başlığı ile birlikte değiştirilen 87. maddesinin üçüncü fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "*...yönetmelikle düzenlenir.*" ibaresinin,

Anayasa'nın 2., 5., 6., 7., 10., 13., 35., 48., 70., 90., 123., 124., 128., 153. ve 171. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talebidir.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKÜMLERİ

Kanun'un itiraz konusu kuralların da yer aldığı;

1. 9. maddesiyle 1163 sayılı Kanun'un başlığı ile birlikte değiştirilen 69. maddesi şöyledir:

"*III- Dış denetim:*

Madde 69 – (Başlığı ile Birlikte Değişik:21/10/2021-7339/9 md.)

Ticaret Bakanlığı tarafından çalışma konusu, ortak sayısı ve ciro gibi kıstaslar dikkate alınarak belirlenen kooperatif ve üst kuruluşları dış denetime tabidir. Dış denetim finansal tabloların denetimidir. Yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporu içinde yer alan finansal bilgilerin, denetlenen finansal tablolar ile tutarlı olup olmadığı ve gerçeği yansıtıp yansıtmadığı da dış denetimin kapsamı içindedir.

Dış denetim genel kurulca alınan karar doğrultusunda;

a) Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu tarafından yetkilendirilen bağımsız denetçiler,

b) 1/6/1989 tarihli ve 3568 sayılı Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanununa tabi meslek mensupları,

c) İlgili Bakanlıkça dış denetimle yetkilendirilen, bağlı olunan merkez birlikleri veya merkez birliği kurulamamışsa bağlı olunan birlikler,

tarafından yapılabilir.

İlgili Bakanlıkça dış denetimle yetkilendirilen birlik ve merkez birlikleri 13/1/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun ilgili hükümlerine göre bağımsız denetime tabidir.

Dış denetim yapacak denetçiler ile denetim yetkisi verilen birlik ve merkez birliğinin denetimle görevlendirilen personeli, görevleri sebebiyle işledikleri suçlardan dolayı, fiillerinin niteliğine göre 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun kamu görevlilerine ait hükümleri uyarınca cezalandırılır.

Dış denetim ve bu denetimi yapacak denetçiler hakkında da 65 inci maddenin altıncı, yedinci ve sekizinci fıkraları uygulanır.

Bu madde ve 65 inci madde kapsamında yapılacak denetime ilişkin usul ve esaslar, denetçilerin nitelikleri, uyacakları etik ilkeler, görev ve yetkileri, seçilmeleri, görevden alınmaları veya ayrılmaları, denetimin ve denetim raporlarının içeriği ve raporun genel kurula sunulması ile üst kuruluşların yetkilendirilmesine ilişkin hususlar ilgili bakanlıkların görüşü alınarak Ticaret Bakanlığınca çıkarılan ***yönetmelikle düzenlenir****."*

2. 12. maddesiyle 1163 sayılı Kanun'un başlığı ile birlikte değiştirilen 87. maddesi şöyledir:

"*B) Bakanlık temsilcileri ve kararların yürürlük şartı:*

Madde 87 – (Başlığı ile Birlikte Değişik:21/10/2021-7339/12 md.)

Kooperatiflerin, kooperatif birliklerinin, merkez birliklerinin ve Türkiye Milli Kooperatifler Birliğinin, genel kurul toplantılarından en az onbeş gün önce ilgili Bakanlıktan temsilci talebinde bulunması zorunludur.

Genel kurul toplantıları, Bakanlık temsilcisinin huzuru ile açılır ve devam eder. Temsilci, toplantının kanunlara, anasözleşmeye ve gündeme göre yürütülmesine nezaret eder. Genel kurul toplantı tutanağı ile toplantıya katılanların listesi temsilci tarafından imzalanır. Temsilci, genel kurulda, kanun ve anasözleşmeye aykırı olarak alınan kararlar hakkındaki görüşünü tutanakta belirtir. Usulüne uygun talepte bulunulduğu halde, temsilci toplantıya katılamaz ise ilan edilen saatten bir saat sonra toplantıya başlanır.

Bakanlık temsilcisinin nitelikleri, görevleri, yetkileri, ücret tarifeleri ile temsilci görevlendirilmesine ilişkin usul ve esaslar ilgili bakanlıkların görüşü alınarak Ticaret Bakanlığınca çıkarılan ***yönetmelikle düzenlenir****. Bakanlık temsilcisinin ücreti, ilgili kooperatif tarafından karşılanır.*"

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Engin YILDIRIM, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, M. Emin KUZ, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ, Basri BAĞCI ve İrfan FİDAN'ın katılımlarıyla 30/12/2021 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine, yürürlüğü durdurma talebinin esas inceleme aşamasında karara bağlanmasına OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

2. Dava dilekçesi ve ekleri, Raportör Onur MERCAN tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, dava konusu kanun hükümleri,

dayanılan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Kanun'un 9. Maddesiyle 1163 Sayılı Kanun'un Başlığı ile Birlikte Değiştirilen 69. Maddesinin Altıncı Fıkrasında Yer Alan "... *yönetmelikle düzenlenir.*" İbaresinin İncelenmesi

1. Anlam ve Kapsam

3. 1163 sayılı Kanun'un 1. maddesinde kooperatifin tüzel kişiliği haiz olmak üzere ortaklarının belirli ekonomik menfaatlerini ve özellikle meslek veya geçimlerine ait ihtiyaçlarını iş gücü ve parasal katkılarıyla karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet suretiyle sağlayıp korumak amacıyla gerçek ve tüzel kişiler tarafından kurulan değişir ortaklı ve sermayeli ortaklık olduğu belirtilmiştir. 13/1/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 124. maddesinde ise kooperatif, ticaret şirketi türleri arasında sayılmıştır.

4. 1163 sayılı Kanun'un 70. maddesinin birinci fıkrasında kooperatiflerin müşterek menfaatlerini korumak, amaçlarını gerçekleştirmek için iktisadi faaliyette bulunmak, faaliyetlerini koordine etmek ve denetlemek, dış memleketlerle olan münasebetlerini düzenlemek, kooperatifçiliği geliştirmek ve eğitim yapmak, kooperatifçilik konularında tavsiyelerde bulunmak gibi hizmetlerin yerine getirilmesi için kooperatif birlikleri, kooperatifler merkez birlikleri ve Türkiye Millî Kooperatifler Birliğinin kurulacağı öngörülmüştür.

5. Kooperatiflerin denetim organı ile bu organının gerçekleştireceği denetim 1163 sayılı Kanun'un 65. maddesinde düzenlenmiştir. Söz konusu maddenin ikinci fıkrasının birinci cümlesine göre denetleme organı olarak görev yapmak üzere genel kurul tarafından en fazla dört yıl için en az bir denetçi seçilir.

6. Anılan Kanun'un 69. maddesinin birinci fıkrasında ise Ticaret Bakanlığı (Bakanlık) tarafından çalışma konusu, ortak sayısı ve ciro gibi ölçütler dikkate alınarak belirlenecek kooperatif ve üst kuruluşları için ayrı bir denetim sistemi olarak dış denetim öngörülmüştür. Söz konusu maddenin ikinci fıkrasına göre dış denetim genel kurulca alınacak karar doğrultusunda Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları

Kurumu tarafından yetkilendirilen bağımsız denetçiler veya 1/6/1989 tarihli ve 3568 sayılı Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu'na tabi meslek mensupları ya da ilgili bakanlıkça dış denetimle yetkilendirilen, bağlı olunan merkez birlikleri veya merkez birliği kurulmamışsa bağlı olunan birlikler tarafından yapılabilir.

7. Anılan maddenin altıncı fıkrasında da kooperatiflerin denetim organı tarafından yapılacak denetim ile dış denetime ilişkin usul ve esaslar, bu denetimleri gerçekleştirecek denetçilerin nitelikleri, uyacakları etik ilkeler, görev ve yetkileri, seçilmeleri, görevden alınmaları veya ayrılmaları, denetim ve denetim raporlarının içeriği ve raporun genel kurula sunulması ile üst kuruluşların yetkilendirilmesine ilişkin hususların ilgili bakanlıkların görüşü alınarak Bakanlık tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenmesi öngörülmüştür. Bahse konu fıkrada yer alan "*…yönetmelikle düzenlenir.*" ibaresi dava konusu kuralı oluşturmaktadır.

2. İptal Talebinin Gerekçesi

8. Dava dilekçesinde özetle; kooperatiflerin dış denetiminin mülkiyet hakkına ve özel teşebbüs kurma özgürlüğüne müdahale teşkil ettiği, 1163 sayılı Kanun'un 65. ve 69. maddeleri kapsamında yapılacak denetimlere ilişkin usul ve esaslar, denetçilerin nitelikleri, uyacakları etik ilkeler, görev ve yetkileri, seçilmeleri, görevden alınmaları veya ayrılmaları, denetimin ve denetim raporlarının içeriği ve raporun genel kurula sunulması ile üst kuruluşların yetkilendirilmesine ilişkin hususların kanun koyucu tarafından açık, net ve anlaşılabilir şekilde belirlenmesi gerektiği, genel çerçeve çizilmeksizin dış denetim konusunda idareye tanınan düzenleme yetkisinin çalışma ortamının güvensiz ve belirsiz hâle gelmesine yol açtığı, Kanun'da açık ve net bir düzenleme yapılmamasının denetçinin görevini gereği gibi yerine getirememesine ve devletin kooperatifçiliği geliştirmeye yönelik tedbirleri gereği gibi alamamasına neden olacağı, kuralın Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin mülkiyet hakkını düzenleyen hükmüyle bağdaşmadığı, ayrıca idareye tanınan düzenleme yetkisinin kooperatifler ve denetçiler yönünden farklı uygulamaların oluşmasına sebep olabileceği, bu durumun ise eşitlik ilkesini ihlal ettiği belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2., 5., 7., 10., 13., 35., 48., 90., 123., 124. ve 171. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

3. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

9. Anayasa'nın 48. maddesinin birinci fıkrasında "*Herkes dilediği alanda çalışma ve sözleşme hürriyetlerine sahiptir. Özel teşebbüsler kurmak serbesttir.*" denilmektedir. Kooperatifler de özel teşebbüs niteliğini haizdir (AYM, E.2014/90, K.2014/180, 4/12/2014).

10. Kişilerin istedikleri alanda yapacakları sözleşmeler yoluyla hukuki ilişkiye girebilmelerinin yanı sıra kuracakları teşebbüslerin ne şekilde faaliyet yürüteceğini ve denetleneceğini de serbestçe belirleyebilmeleri Anayasa'nın 48. maddesinin gereğidir. Bu itibarla kooperatiflerin denetimine ilişkin hususlarda idareye düzenleme yetkisi tanıyan kural teşebbüs özgürlüğünü sınırlamaktadır.

11. Anayasa'nın 13. maddesinde "*Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz*" denilmiştir. Buna göre teşebbüs özgürlüğüne sınırlama getiren düzenlemelerin kanunla yapılması gerekir.

12. Kanunilik ölçütü uyarınca Anayasa'nın 13. ve 48. maddeleri kapsamında teşebbüs özgürlüğünü sınırlamaya yönelik bir kanuni düzenlemenin şeklen var olması yeterli olmayıp kuralların keyfîliğe izin vermeyecek şekilde belirli, ulaşılabilir ve öngörülebilir nitelikte olması gerekir.

13. Esasen temel hakları sınırlayan kanunun bu niteliklere sahip olması, Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye alınan hukuk devleti ilkesinin de bir gereğidir. Hukuk devletinde kanuni düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesi gerekir. Kanunda bulunması icap eden bu nitelikler hukuki güvenliğin sağlanması bakımından da zorunludur. Zira bu ilke hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar (AYM E.2015/41, K.2017/98, 4/5/2017,

§§ 153, 154). Dolayısıyla Anayasa'nın 13. maddesinde sınırlama ölçütü olarak belirtilen kanunilik, Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye bağlanan hukuk devleti ilkesi ışığında yorumlanmalıdır.

14. 1163 sayılı Kanun'un 69. maddesinin birinci fıkrasında dış denetimin finansal tabloların denetimi olduğu ve yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporu içinde yer alan finansal bilgilerin, denetlenen finansal tablolar ile tutarlı olup olmadığı ve gerçeği yansıtıp yansıtmadığının da dış denetimin kapsamında bulunduğu hükme bağlanmak suretiyle dış denetimin konusu ve kapsamı açık şekilde düzenlenmiştir. Bu itibarla dış denetimin konu ve kapsamı ile bu denetimi gerçekleştirecek denetçinin görev ve yetkisiyle ilgili çerçevenin çizilmediği söylenemez.

15. Öte yandan Kanun'un 65. maddesinin birinci fıkrasında denetim organı olarak görev yapacak olan denetçinin kooperatifin bütün işlem ve hesaplarını inceleyeceği, ikinci fıkrasının birinci cümlesinde genel kurul tarafından en fazla dört yıl için en az bir denetçi seçileceği, üçüncü fıkrasının birinci cümlesinde çalışma konusu, ortak sayısı ve ciro gibi ölçütlere göre belirlenen kooperatiflerin denetleme organı üyeleri ve yedeklerinin seçilmelerini takiben en geç dokuz ay içinde kooperatifçilik eğitim programını tamamlamalarının gerektiği, beşinci fıkrasında ana sözleşme ve genel kurul kararı ile denetim organının görev ve yetkilerini artırmanın, özellikle ara denetimler öngörmenin mümkün olduğu belirtilmiş; dördüncü fıkrasında ise denetleme organı üyeliğinin herhangi bir nedenle boşalması hâlinde izlenecek yol düzenlenmiştir. Ayrıca Kanun'un 66. maddesinde denetçilerin incelemekle yükümlü olduğu konular hükme bağlanmış, 67. maddesinin birinci fıkrasında denetçilerin her yıl yazılı bir raporla beraber tekliflerini genel kurula sunmak zorunda olduğu, ikinci fıkrasında denetçilerin görevleri çerçevesinde işlerin yürütülmesinde gördükleri eksiklikleri, kanun veya ana sözleşmeye aykırı hareketleri bundan sorumlu olanların bağlı bulundukları organa ve gerekli hâllerde aynı zamanda genel kurula haber vermekle yükümlü olduğu belirtilmiş; ek 3. maddesinin dördüncü fıkrasında ise anılan maddede yer alan hükümlere aykırı uygulamaların araştırılması da denetçilere görev olarak yüklenmiştir. Bunun yanında Kanun'un 65. maddesinin yedinci fıkrasında 56. maddesinin birinci fıkrasının (1) ve (3) numaralı bentlerine yapılan atıf ile denetçi olarak seçilecek kişilerin Türk vatandaşı olması ve belirli suçlardan mahkûmiyetlerinin bulunmaması gerektiği öngörülmüştür. Söz konusu

hükümler dikkate alındığında denetim organının yapacağı denetimin konusu ve kapsamı ile denetçilerin nitelikleri, seçilme usulü ile görev ve yetkilerine ilişkin temel ilkelerin kanunla belirlendiği anlaşılmaktadır.

16. Kanun'un 62. maddesinin ikinci fıkrasının birinci cümlesinde yönetim kurulunun; kendi tutanakları, genel kurul tutanakları, ortak listeleri, gelir gider hesapları ve yıllık bilançoyu tetkik olunmak üzere denetçilere vermekten sorumlu olduğu hükme bağlanmak suretiyle denetimin içeriğine ilişkin bir konu olan denetçi tarafından incelenecek bilgi ve belgelerin çerçevesi de kanunla belirlenmiştir.

17. Denetim organının yapacağı denetim ile dış denetimin konusu kanunla belirlendiğinden bu denetimler sonucu düzenlenecek raporun içeriğine ilişkin çerçevenin çizilmediği söylenemez. Ayrıca denetlenecek konular ve bunların kapsamı nedeniyle denetim raporlarında yer alabilecek veriler gözetildiğinde bu raporların içeriği hususunda idareye tanınan düzenleme yetkisinin teknik konulara ilişkin olduğu açıktır.

18. Öte yandan Kanun'un 65. maddesinin yedinci fıkrasında yapılan atıf uyarınca 56. maddesinin üçüncü fıkrasında haklarında seçilmeye engel suçlarla ilgili olarak kamu davası açılmış olanların görevlerinin ilk genel kurul toplantısına kadar devam edeceği ancak bu durumdaki denetçilerin genel kurul tarafından azli veya göreve devamı hakkında karar alınmak üzere yapılacak ilk genel kurul gündemine madde konulacağı belirtilmiş, 46. maddesinin üçüncü fıkrasının ikinci cümlesinde ise denetçilerin azli ile yerlerine yenilerinin seçilmesi hususunun teklif ve gündeme alınma usulü belirlenmiştir. Bu itibarla denetçilerin görevden alınmaları veya ayrılmalarına ilişkin usul ve esasların çerçevesinin çizilmediği söylenemez.

19. Dış denetimin 3568 sayılı Kanun'a tabi meslek mensupları tarafından da yapılabileceği öngörülmüş, anılan Kanun'da ise meslek mensupları yönünden yasaklanan faaliyetler ile disiplin hükümlerine de yer verilmiştir. Öte yandan Kanun'un ek 3. maddesinde kooperatif ve üst kuruluşlarında denetçilik görevi ile bağdaşmayan görevlere ilişkin hükümlere yer verilmiş, 68. maddesinde ise denetçilerin, görevleri sırasında öğrendikleri ve açıklanmasında kooperatifin veya ortakların şahısları için zarar umulan hususları kooperatif ortaklarına ve üçüncü şahıslara

açıklayamayacakları öngörülmek suretiyle denetçilerin uyması gereken etik ilkelere ilişkin esaslı bir konu olan sır saklama yükümlülüğü kanunla düzenlenmiştir. Ayrıca denetim organı tarafından yapılacak denetim ile dış denetimin konu ve kapsamının kanunla belirlenmiş olduğu da gözetildiğinde anılan denetimleri yerine getirecek olan denetçilerin uymaları gereken etik ilkelere ilişkin idareye tanınan düzenleme yetkisinin kanunilik ilkesiyle çeliştiği söylenemez.

20. Kuralın yer aldığı maddenin ikinci fıkrasına göre dış denetim, Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu tarafından yetkilendirilen bağımsız denetçiler veya 3568 sayılı Kanun'a tabi meslek mensupları ya da ilgili bakanlıkça dış denetimle yetkilendirilen bağlı olunan merkez birlikleri veya merkez birliği kurulmamışsa bağlı olunan birlikler tarafından yapılabilecektir. Ayrıca anılan fıkrada sayılanlardan hangisinin dış denetimi gerçekleştireceğinin genel kurul tarafından alınacak kararla belirlenmesi öngörülmektedir. Söz konusu maddenin beşinci fıkrasında ise dış denetim ve bu denetimi yapacak denetçiler hakkında da Kanun'un 65. maddesinin altıncı, yedinci ve sekizinci fıkralarının uygulanacağı hükme bağlanmıştır. Ayrıca Kanun'un 98. maddesi uyarınca Kanun'da aksine açıklama olmayan hususlarda 6102 sayılı Kanun'un anonim şirketlere ait hükümleri uygulanacaktır. Bu itibarla dış denetimi gerçekleştirecek denetçilerin nitelikleri, seçilmeleri ile görevden alınmaları veya ayrılmalarına ilişkin genel çerçevenin de kanunla belirlendiği anlaşılmaktadır.

21. Kuralda yönetmelikle düzenlenmesi öngörülen konular arasında üst kuruluşların dış denetimle yetkilendirilmesine ilişkin hususlar da bulunmaktadır. Denetlenecek kooperatif yönünden bağlı olunan merkez birlikleri ve bağlı olunan birlikler yönünden bir belirsizlik bulunduğu söylenemez. Dolayısıyla bu birlikler arasından ilgili bakanlıkça yapılacak yetkilendirmeye ilişkin hususlarda idareye tanınan düzenleme yetkisi sınırları belirsiz bir alanı idarenin düzenlemesine yol açmamaktadır. Öte yandan Kanun'un ek 1. maddesinin ikinci fıkrasında ilgili bakanlık kavramının anlamı ortaya konulduğundan yetkilendirmeyi yapacak bakanlıklar yönünden de belirsizlik bulunmadığı ve idareye tanınan düzenleme yetkisinin yetkilendirmeyi yapabilecek bakanlıkları belirlemeyi kapsamadığı anlaşılmaktadır.

22. Ayrıca denetim raporunun genel kurula sunulmasına ilişkin genel çerçeve de kanunla belirlenmiştir. Nitekim Kanun'un 65. maddesinin altıncı fıkrasında denetim raporu genel kurula sunulmayan kooperatifler ve üst kuruluşlarda finansal tablolar, yönetim kurulu yıllık faaliyet raporu ve ibra hakkında alınan kararların geçersiz olacağı hükme bağlanmış; 24. maddesinin birinci fıkrasında ise denetçilerin 66. ve 69. madde hükümlerine uygun olarak tanzim edecekleri raporlar genel kurulun yıllık toplantısından en az on beş gün öncesinden itibaren bir yıl süre ile kooperatif merkezinde, varsa şubelerinde ve elektronik ortamda kooperatif bilgi sisteminde ortakların incelemesine sunulacak hususlar arasında sayılmıştır.

23. Denetim organı tarafından yapılacak denetim ile dış denetime ilişkin usul ve esaslar, bu denetimleri gerçekleştirecek denetçilerin nitelikleri, uyacakları etik ilkeler, görev ve yetkileri, seçilmeleri, görevden alınmaları veya ayrılmaları, denetim ve denetim raporlarının içeriği ve raporun genel kurula sunulması ile üst kuruluşların yetkilendirilmesine ilişkin hususların temel ilkeleri ve çerçevesinin kanunla düzenlenmesi sebebiyle teşebbüs özgürlüğüne sınırlama getiren kuralın keyfîliğe izin vermeyecek şekilde belirli, ulaşılabilir ve öngörülebilir nitelikte olduğu ve kanunilik ilkesiyle çelişmediği sonucuna ulaşılmıştır.

24. Kooperatiflerin denetimine ilişkin hususlarda idareye düzenleme yetkisi tanıyan dava konusu "…*yönetmelikle düzenlenir*." ibaresi Anayasa'nın 13. maddesi bağlamında yalnızca kanunilik şartıyla ilgili görüldüğünden meşru amaç ve ölçülülük yönünden incelenmemiştir.

25. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 13. ve 48. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 2., 7. ve 35. maddelerine de aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa'nın 13. ve 48. maddeleri yönünden yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa'nın 2., 7. ve 35. maddeleri yönünden ayrı bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kuralın Anayasa'nın 5., 10., 90., 123., 124. ve 171. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

B. Kanun'un 12. Maddesiyle 1163 Sayılı Kanun'un Başlığı ile Birlikte Değiştirilen 87. Maddesinin Üçüncü Fıkrasının Birinci Cümlesinde Yer Alan "*...yönetmelikle düzenlenir*" İbaresinin İncelenmesi

1. Anlam ve Kapsam

26. 1163 sayılı Kanun'un 87. maddesinin birinci fıkrasında kooperatiflerin, kooperatif birliklerinin, merkez birliklerinin ve Türkiye Millî Kooperatifler Birliğinin genel kurul toplantılarından en az on beş gün önce ilgili bakanlıktan temsilci talebinde bulunmasının zorunlu olduğu belirtilmiştir.

27. Anılan maddenin ikinci fıkrasında ise genel kurul toplantılarının bakanlık temsilcisinin huzuru ile açılacağı ve devam edeceği, temsilcinin toplantının kanunlara, ana sözleşmeye ve gündeme göre yürütülmesine nezaret edeceği, genel kurul toplantı tutanağı ile toplantıya katılanların listesinin temsilci tarafından imzalanacağı, temsilcinin genel kurulda, kanun ve ana sözleşmeye aykırı olarak alınan kararlar hakkındaki görüşünü tutanakta belirteceği, usulüne uygun talepte bulunulduğu hâlde temsilcinin toplantıya katılamaması durumunda ise ilan edilen saatten bir saat sonra toplantıya başlanacağı hükme bağlanmıştır.

28. Söz konusu maddenin üçüncü fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "…*yönetmelikle düzenlenir*." ibaresi dava konusu kuralı oluşturmaktadır. Kural uyarınca bakanlık temsilcisinin nitelikleri, görevleri, yetkileri, ücret tarifeleri ile temsilci görevlendirilmesine ilişkin usul ve esaslar ilgili bakanlıkların görüşü alınarak Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelikle düzenlenecektir.

2. İptal Talebinin Gerekçesi

29. Dava dilekçesinde özetle; genel kurulda temsilci bulundurulmasının bakanlığın asli ve sürekli görevi olduğu, kamu görevlisi olan temsilcinin niteliği, görevi, yetkisi, ücret tarifesi ve görevlendirilmesine ilişkin usul ve esasların kanunla düzenlenmesi gerektiği, Bakanlığın hiçbir sınırlama olmaksızın ücret tarifesi belirlemesinin keyfî uygulamalara yol açabileceği, görevlendirme usul ve esaslarının kanunda açık ve net şekilde

düzenlenmemesinin kamu görevlisi olan temsilcinin görevini hizmet gereklerine uygun olarak yerine getirmemesine neden olabileceği, temel ilkeler belirlenip çerçeve çizilmeksizin idareye tanınan düzenleme yetkisinin yasama yetkisinin devredilemezliği ilkesiyle çeliştiği, bakanlık temsilcisinin niteliği, görev ve yetkisi, ücret tarifesi ile görevlendirilmesine ilişkin usul ve esasların liyakat esaslarını karşılayacak açıklıkta olması ve vatandaşların eşit şekilde kamu hizmetine girme haklarının idarenin keyfî işlemlerine karşı kanun düzeyinde korunması gerektiği, idareye tanınan yetkinin devletin kooperatifçiliği geliştirmeye yönelik tedbirleri gereği gibi alamamasına neden olacağı, aynı pozisyonda bulunan temsilcilere farklı görevler verilebilmesi ve bunlar için farklı ücret tarifesi oluşturulabilmesinin eşitlik ilkesini de ihlal edeceği, ayrıca benzer bir kurala ilişkin verilen iptal kararı gözetildiğinde Anayasa Mahkemesi kararlarının bağlayıcı olduğuna ilişkin hükmün de ihlal edildiği belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2., 5., 6., 7., 10., 70., 123., 124., 128., 153. ve 171. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

3. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

30. Anayasa'nın 7. maddesinde *"Yasama yetkisi Türk Milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisinindir. Bu yetki devredilemez."* denilmektedir. Yasama yetkisinin Türkiye Büyük Millet Meclisine ait olması ve bu yetkinin devredilememesi kuvvetler ayrılığı ilkesinin bir gereğidir. Bu hükme yer veren Anayasa'nın 7. maddesinin gerekçesinde yasama yetkisinin parlamentoya ait olması *"demokrasi rejimini benimseyen siyasi rejimlerde kaçınılmaz bir durum"* olarak nitelendirilmiştir. Ayrıca gerekçede *"Millet adına kanun koyma yetkisini yasama meclisi yerine getirir. Bu yetki devredilemez. Ancak, Anayasanın 99 ve 129 uncu maddeleri hükümleri saklıdır"* denilmek suretiyle bu ilkenin anlamı ve istisnaları belirtilmiştir. Madde gerekçesinden de anlaşılacağı üzere, yasama yetkisinin devredilemezliği esasen kanun koyma yetkisinin TBMM dışında başka bir organca kullanılamaması anlamına gelmektedir. Anayasa'nın 7. maddesi ile yasaklanan, kanun yapma yetkisinin devredilmesidir (AYM, E.2011/42, K.2013/60, 9/5/2013; E.2021/73, K.2022/51, 21/4/2022, § 15).

31. Türevsel nitelikteki düzenleyici işlemler bakımından yürütmenin düzenleme yetkisi, sınırlı, tamamlayıcı ve bağımlı bir yetkidir. Bu nedenle temel ilkeleri belirlenmeksizin ve çerçevesi çizilmeksizin, yürütme organına düzenleme yetkisi veren bir kanun hükmü ile sınırsız, belirsiz, geniş

bir alanın yürütmenin düzenlemesine bırakılması Anayasa'nın belirtilen maddesine aykırılık oluşturur. Bununla birlikte yasama organının temel ilkeleri ve çerçeveyi kanunla belirledikten sonra uzmanlık ve idare tekniğine ilişkin hususları yürütmeye bırakması, yasama yetkisinin devri olarak yorumlanamaz (AYM, E.2011/42, K.2013/60, 9/5/2013; E.2021/73, K.2022/51, 21/4/2022, § 16).

32. Anayasa'nın 128. maddesinin ikinci fıkrasında ise "*Memurların ve diğer kamu görevlilerinin nitelikleri, atanmaları, görev ve yetkileri, hakları ve yükümlülükleri, aylık ve ödenekleri ve diğer özlük işleri kanunla düzenlenir. Ancak, malî ve sosyal haklara ilişkin toplu sözleşme hükümleri saklıdır*" denilmek suretiyle memurlar ve diğer kamu görevlileri özlük hakları bakımından yasal güvenceye kavuşturulmuştur. Kanuni düzenleme ilkesi, düzenlenen alanda temel ilkelerin kanunla konulmasını ve çerçevenin kanunla çizilmesini ifade etmektedir. Bu niteliği taşıyan bir yasal düzenleme ile uzmanlık ve teknik konulara ilişkin ayrıntıların belirlenmesi konusunda yürütme organına yetki verilmesi, kanuni düzenleme ilkesine aykırılık oluşturmaz (AYM, E.2018/110, K.2018/99, 17/10/2018).

33. Çoğunlukla düşük ve orta gelir düzeyine sahip kişilerin, karşılıklı güven temelinde bir araya gelerek kurdukları kooperatiflerin varlığını sürdürebilmesi ve yönetim kurulunun denetiminin sağlanabilmesi açısından genel kurul toplantılarının büyük önemi vardır (AYM, E.2013/128, K.2014/66, 27/3/2014).

34. Kooperatiflerin faaliyetlerinin hukuka uygun şekilde gerçekleşmesini temin edecek araçların belirlenmesinde kanun koyucunun geniş bir takdir yetkisi bulunmaktadır. Kanun koyucu bu bağlamda kooperatiflerin, kooperatif birliklerinin, merkez birliklerinin ve Türkiye Millî Kooperatifler Birliğinin genel kurul toplantılarında bakanlık temsilcisinin hazır bulunmasını öngörmüştür.

35. Söz konusu genel kurul toplantılarında hazır bulunması öngörülen bakanlık temsilcileri devletin genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü olduğu kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevleri yerine getiren kişiler arasından seçilerek görevlendirilecektir. Bu itibarla bakanlık temsilcilerinin nitelikleri, görevleri, yetkileri, ücret tarifeleri ile temsilci görevlendirilmesine ilişkin usul ve esaslara ilişkin temel

ilkeler ve esaslar ile çerçevenin kanunla belirlenmesi yasama yetkisinin devredilemezliği ve kanuni düzenleme ilkelerinin gereğidir.

36. 1163 sayılı Kanun'un 87. maddesinin ikinci fıkrasının ikinci cümlesine göre bakanlık temsilcisi toplantının kanunlara, ana sözleşmeye ve gündeme göre yürütülmesine nezaret ederek yol gösterici nitelikte bir görev ifa edecektir. Diğer yandan bakanlık temsilcisi söz konusu fıkranın üçüncü cümlesine göre genel kurul toplantı tutanağı ile toplantıya katılanların listesini imzalayarak genel kurul faaliyetlerinin güvenilirliğini temin edecek, dördüncü cümlesine göre ise genel kurulda kanuna ve ana sözleşmeye aykırı olarak alınan kararlar hakkındaki görüşünü tutanakta belirtecektir. Bu itibarla bakanlık temsilcisinin genel kurul toplantısında yerine getireceği görevin temel esasları ve çerçevesinin kanunla düzenlendiği anlaşılmaktadır.

37. Anılan Kanun'un ek 1. maddesinde *ilgili bakanlık* kavramının anlamı ortaya konulduğundan hangi bakanlık bünyesinde çalışanlar arasından temsilci görevlendirilebileceği hususu belirlidir. Öte yandan genel kurul toplantılarında hazır bulunacağı öngörülen temsilci ilgili bakanlık bünyesinde görev yapanlar arasından seçileceğinden kamu görevlileri için mevzuatta öngörülen şartları taşıyan kişiler temsilci olarak görev yapabilecektir. Bu itibarla bakanlık temsilcisinin nitelikleri yönünden idarenin sınırları belirsiz bir düzenleme yetkisine sahip olduğu da söylenemez. Ayrıca genel kurul toplantılarının kanuna ve ana sözleşmeye uygun şekilde yapılmasına nezaret edeceği kanunla düzenlenmiş olan temsilcinin bu görevi yerine getirebilmesi için taşıması gereken diğer niteliklerin idare tekniğine ilişkin boyutunun yönetmelikle düzenlenmesi mümkündür.

38. Diğer taraftan Kanun'un 87. maddesinin birinci fıkrasında kooperatifler, kooperatif birlikleri, merkez birlikleri ve Türkiye Millî Kooperatifler Birliğinin genel kurul toplantılarından en az on beş gün önce ilgili bakanlıktan temsilci talebinde bulunması gerektiği belirtilmek suretiyle temsilci görevlendirilmesi talebine ilişkin usul yönünden de çerçeve çizilmiştir. Ayrıca anılan maddenin ikinci fıkrasının beşinci cümlesinde usulüne uygun talepte bulunulduğu hâlde temsilci toplantıya katılamaz ise ilan edilen saatten bir saat sonra toplantıya başlanacağı öngörülmek suretiyle bakanlık tarafından temsilci görevlendirilmemesi veya görevlendirilen temsilcinin toplantıya katılamaması durumunda doğacak sonuç da kanunla düzenlenmiştir.

39. Bakanlık temsilcilerinin nitelikleri, görevleri ve yetkileri ile temsilci görevlendirilmesine ilişkin usul ve esaslara ilişkin temel ilkeler ve genel çerçeve kanunla belirlendiğinden anılan hususlarda kuralla idareye tanınan düzenleme yetkisi kanuni düzenleme ilkesi ile yasama yetkisinin devredilemezliği ilkesini ihlal etmemektedir.

40. Buna karşılık Kanun'da bakanlık temsilcisinin ücret tarifesinin hangi ilkeler dikkate alınarak belirleneceği konusunda herhangi bir hükme yer verilmeyerek kuralla bakanlık temsilcisinin ücret tarifesinin de yönetmelikle düzenlenmesi öngörülmüştür. Bu itibarla bakanlık temsilcisinin ücret tarifesinin temel ilkeleri ve genel çerçevesi kanunla düzenlenmeksizin bu konuda idareye düzenleme yetkisi tanınması kanuni düzenleme ilkesi ve yasama yetkisinin devredilemezliği ilkesiyle bağdaşmamaktadır.

41. Açıklanan nedenlerle kural 1163 sayılı sayılı Kanun'un 87. maddesinin üçüncü fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "*...ücret tarifeleri...*" ibaresi yönünden Anayasa'nın 7. ve 128. maddelerine aykırıdır. Kuralın anılan ibare yönünden iptali gerekir.

42. Kural 1163 sayılı sayılı Kanun'un 87. maddesinin üçüncü fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "*...ücret tarifeleri...*" ibaresi dışında kalan ibareler yönünden Anayasa'nın 7. ve 128. maddelerine aykırı değildir. Anılan ibareler yönünden iptal talebinin reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 2. maddesine de aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa'nın 7. ve 128. maddeleri bağlamında yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa'nın 2. maddesi yönünden ayrı bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kuralın Anayasa'nın 5., 6., 10., 70., 123., 124., 153. ve 171. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

IV. İPTAL KARARININ YÜRÜRLÜĞE GİRECEĞİ GÜN SORUNU

43. Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrasında "*Kanun, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü ya da bunların hükümleri, iptal kararlarının Resmî Gazetede yayımlandığı tarihte yürürlükten kalkar. Gereken hallerde Anayasa Mahkemesi iptal hükmünün*

yürürlüğe gireceği tarihi ayrıca kararlaştırabilir. Bu tarih, kararın Resmî Gazetede yayımlandığı günden başlayarak bir yılı geçemez." denilmekte, 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrasında da bu kural tekrarlanmak suretiyle Anayasa Mahkemesinin gerekli gördüğü hâllerde Resmî Gazete'de yayımlandığı günden başlayarak iptal kararının yürürlüğe gireceği tarihi bir yılı geçmemek üzere ayrıca kararlaştırabileceği belirtilmektedir.

44. 7339 sayılı Kanun'un 12. maddesiyle 1163 sayılı sayılı Kanun'un başlığı ile birlikte değiştirilen 87. maddesinin üçüncü fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "*...yönetmelikle düzenlenir.*" ibaresinin anılan cümlede yer alan "*…ücret tarifeleri…*" ibaresi yönünden iptal edilmesi nedeniyle doğacak hukuksal boşluk kamu yararını ihlal edecek nitelikte görüldüğünden Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrasıyla 6216 sayılı Kanun'un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince iptal hükmünün kararın Resmî Gazete'de yayımlanmasından başlayarak altı ay sonra yürürlüğe girmesi uygun görülmüştür.

V. YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI TALEBİ

45. 21/10/2021 tarihli ve 7339 sayılı Kooperatifler Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un;

A. 12. maddesiyle 24/4/1969 tarihli ve 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun başlığı ile birlikte değiştirilen 87. maddesinin üçüncü fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "*...yönetmelikle düzenlenir.*" ibaresinin;

1. Anılan cümlede yer alan "*...ücret tarifeleri...*" ibaresi yönünden iptali hükmünün yürürlüğe girmesinin ertelenmesi nedeniyle,

2. Anılan cümlede yer alan "*...ücret tarifeleri...*" ibaresi dışında kalan ibareler yönünden iptal talebi 28/9/2022 tarihli ve E.2021/130, K.2022/110 sayılı kararla reddedildiğinden,

B. 9. maddesiyle 1163 sayılı Kanun'un başlığı ile birlikte değiştirilen 69. maddesinin altıncı fıkrasında yer alan "*...yönetmelikle düzenlenir.*" ibaresine yönelik iptal talebi 28/9/2022 tarihli ve E.2021/130, K.2022/110 sayılı kararla reddedildiğinden,

Yürürlüğün durdurulması taleplerinin REDDİNE,

28/9/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

VI. HÜKÜM

21/10/2021 tarihli ve 7339 sayılı Kooperatifler Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un;

A. 9. maddesiyle 24/4/1969 tarihli ve 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun başlığı ile birlikte değiştirilen 69. maddesinin altıncı fıkrasında yer alan "*...yönetmelikle düzenlenir.*" ibaresinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

B. 12. maddesiyle 1163 sayılı sayılı Kanun'un başlığı ile birlikte değiştirilen 87. maddesinin üçüncü fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "*... yönetmelikle düzenlenir.*" ibaresinin;

1. Anılan cümlede yer alan "*...ücret tarifeleri...*" ibaresi yönünden Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, iptal hükmünün Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince KARARIN RESMÎ GAZETE'DE YAYIMLANMASINDAN BAŞLAYARAK ALTI AY SONRA YÜRÜRLÜĞE GİRMESİNE OYBİRLİĞİYLE,

2. Anılan cümlede yer alan "*...ücret tarifeleri...*" ibaresi dışında kalan ibareler yönünden Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

28/9/2022 tarihinde karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Başkanvekili
Zühtü ARSLAN	Hasan Tahsin GÖKCAN	Kadir ÖZKAYA

Üye	Üye	Üye
Engin YILDIRIM	Muammer TOPAL	M. Emin KUZ

Üye	Üye	Üye
Rıdvan GÜLEÇ	Recai AKYEL	Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye	Üye	Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU	Selahaddin MENTEŞ	Basri BAĞCI

Üye	Üye
İrfan FİDAN	Kenan YAŞAR

Esas Sayısı : 2022/76
Karar Sayısı : 2022/112
Karar Tarihi : 28/9/2022

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi Dördüncü İdari Dava Dairesi

İTİRAZIN KONUSU: 8/2/2007 tarihli ve 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu'nun 4. maddesinin 9/5/2018 tarihli ve 7141 sayılı Kanun'un 11. maddesiyle değiştirilen birinci fıkrasında yer alan "*…veya haklarında bu suçlardan dolayı kovuşturma bulunmaması,…*" ibaresinin anılan fıkrada yer alan "*…personelinde;…*" ve "*…anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar,…*" ibareleri yönünden Anayasa'nın 13., 38., 48. ve 49. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebidir.

OLAY: Davacının olağanüstü hâl tedbirleri kapsamında kapatılan bir eğitim kurumunda öğretmen olarak çalıştığı gerekçesiyle çalışma izninin iptal edilmesi üzerine söz konusu idari işlemin kaldırılması ve çalışma izninin verilmesi istemiyle yaptığı başvurunun reddine ilişkin işlemin iptali talebiyle açtığı davada itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptali için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKMÜ

Kanun'un itiraz konusu kuralın da yer aldığı 4. maddesi şöyledir:

"*Kurucu/kurucu temsilcisinin nitelikleri ve kurum binaları*

MADDE 4- (Değişik birinci fıkra: 9/5/2018-7141/11 md.) Özel öğretim kurumlarının gerçek kişi kurucularında, tüzel kişi kurucularının yönetim organlarında, kurucu temsilcilerinde ve personelinde; 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 53 üncü maddesinde belirtilen süreler geçmiş olsa bile kasten işlenen bir suçtan dolayı bir yıl veya daha

fazla süreyle hapis cezası ya da affa uğramış olsa bile Devletin egemenlik alametlerine ve organlarının saygınlığına karşı suçlar, Devletin güvenliğine karşı suçlar, anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, millî savunmaya karşı suçlar, Devlet sırlarına karşı suçlar ve casusluk, zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama, kaçakçılık suçları, cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar ve 11/10/2006 tarihli ve 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun kapsamında işlenen suçlardan ceza almamış olması ***veya haklarında bu suçlardan dolayı kovuşturma bulunmaması,*** *terör örgütlerine ya da Millî Güvenlik Kurulunca Devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti ya da iltisakı yahut bunlarla irtibatı olmaması şartı aranır.*

Kurum binalarının nitelikleri, bu binalarda açılabilecek kurumlar ile her tür tesis ve donanıma ilişkin standartlar Bakanlıkça belirlenir.

Meyhane, kahvehane, kıraathane, bar, elektronik oyun merkezleri gibi umuma açık yerler ile açık alkollü içki satılan yerlerin, okul binalarından kapıdan kapıya en az yüz metre uzaklıkta bulunması zorunludur. Özel eğitime muhtaç bireylerin devam ettikleri öğretim kurumları ile okullar dışındaki diğer özel öğretim kurumlarında bu zorunluluk aranmaz. Ancak, söz konusu özel öğretim kurumlarıyla yukarıda belirtilen türdeki iş yerleri aynı binada bulunamaz.

Turizmin yoğun olduğu yörelerde bulunan okulların tatil olduğu dönemlerde, yukarıda belirtilen iş yerleri ile okullar arasında yüz metre uzaklık şartı aranmaz.

Uzaklıkla ilgili esaslar İçişleri, Çevre ve Şehircilik, Millî Eğitim, Sağlık, Kültür ve Turizm bakanlıklarının müştereken hazırlayacakları yönetmelikle belirlenir."

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Engin YILDIRIM, Hicabi DURSUN, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Rıdvan GÜLEÇ,

Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ, Basri BAĞCI, İrfan FİDAN ve Kenan YAŞAR'ın katılımlarıyla 21/6/2021 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

2. Başvuru kararı ve ekleri, Raportör Burak FIRAT tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu kanun hükmü, dayanılan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. İtirazın Gerekçesi

3. Başvuru kararında özetle; itiraz konusu kuralın masumiyet karinesine aykırılık teşkil ettiği, henüz kesinleşmiş bir mahkeme kararı olmadığı hâlde kişinin hakkında bazı suçlardan kovuşturma bulunması nedeniyle özel eğitim kurumlarında çalışmasının engellendiği belirtilerek kuralın Anayasa'nın 13., 38., 48. ve 49. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

B. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

4. Kural, özel öğretim kurumlarının gerçek kişi kurucularında, tüzel kişi kurucularının yönetim organlarında, kurucu temsilcilerinde ve personelinde; devletin egemenlik alametlerine ve organlarının saygınlığına karşı suçlar, devletin güvenliğine karşı suçlar, anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, millî savunmaya karşı suçlar, devlet sırlarına karşı suçlar ve casusluk, zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan mal varlığı değerlerini aklama, kaçakçılık suçları, cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar ile 11/10/2006 tarihli ve 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun kapsamında işlenen suçlardan dolayı kovuşturma bulunmaması şartının aranacağını öngörmekte olup "*…personelinde;…*" ve "*… anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar,…*" ibareleri yönünden incelenmiştir.

5. Anayasa Mahkemesi, yakın tarihli bir kararında 5580 sayılı Kanun'un 4. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "*…veya haklarında bu suçlardan dolayı kovuşturma bulunmaması,…*" ibaresini, anılan fıkrada yer alan "*…personelinde;…*" ve "*…dolandırıcılık, sahtecilik,…*" ibareleri yönünden incelemiş ve söz konusu kuralla çalışma hakkı ve özgürlüğüne sınırlama getirilirken hedeflenen amaca daha hafif bir tedbirle ulaşılması mümkün olduğu hâlde daha ağır bir sınırlama aracının tercih edilmesinin gereklilik ilkesiyle çeliştiği, bu itibarla sınırlamanın ölçüsüz olduğu gerekçesiyle kuralı, Anayasa'nın 13., 48. ve 49. maddelerine aykırı bularak iptal etmiştir (AYM, E.2021/117, K.2022/10, 26/1/2022).

6. Belirtilen kararda ilk olarak anılan kural uyarınca özel eğitim personeli olarak çalışacak kişilerde, haklarında dolandırıcılık ve sahtecilik suçlarından dolayı kovuşturma bulunmaması şartının arandığı, buna göre söz konusu şartı taşımayan kişilerin özel eğitim kurumu personeli olarak çalışabilmesinin mümkün olmadığı gözetildiğinde kuralla Anayasa'nın 48. ve 49. maddelerinde düzenlenen çalışma hakkı ve özgürlüğüne yönelik bir sınırlama getirildiği tespiti yapılmıştır. Bu tespitin ardından, temel hak ve özgürlüklere sınırlama getiren söz konusu kural, Anayasa'nın 13. maddesi gereğince sınırlamanın kanunla yapılması, Anayasa'da öngörülen sınırlama sebebine uygun ve ölçülü olması şartlarını taşıyıp taşımadığı hususları yönünden değerlendirilmiştir.

7. Bu kapsamda söz konusu kuralın yer aldığı fıkrada kovuşturma bulunmaması şartı kapsamında hangi suçların özel eğitim kurumu personeli olarak çalışmaya engel oluşturduğunun açıkça belirtildiği, bu suçların 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda düzenlendiği ve kuralda yer alan "*…kovuşturma…*" ibaresinin 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 2. maddesinde tanımlandığı gözetildiğinde kuralın belirli, ulaşılabilir ve öngörülebilir nitelikte olduğu ve bu yönüyle kanunilik şartını taşıdığı belirtilmiştir (AYM, E.2021/117, K.2022/10, 26/1/2022, §§ 12, 16).

8. Anayasa'nın 5. maddesine göre kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamanın devletin temel amaç ve görevlerinden olduğu, doğrudan devlet ya da diğer kamu tüzel kişileri tarafından ya da bunların denetim ve gözetimleri altında sunulan kamu hizmetlerinin doğru ve güvenilir bir şekilde yürütülmesini temin etmek suretiyle kamu düzeninin

gerçekleştirilmesinin kişilerin ve toplumun refah, huzur ve güvenliğini sağlamaya hizmet edeceğinin açık olduğu vurgulanan kararda, 5580 sayılı Kanun'un 6., 9. ve 11. maddeleri gözönünde bulundurulduğunda özel öğretim kurumlarında görev alacak personel hakkında dolandırıcılık ve sahtecilik suçlarından kovuşturma bulunmaması şartını öngören kuralın kamu düzeninin sağlanması biçimindeki meşru amaca yönelik olduğu ifade edilmiştir (AYM, E.2021/117, K.2022/10, 26/1/2022, § 18).

9. Ölçülülük incelemesinde ise kuralla ulaşılmak istenen amaca, özel öğretim kurumlarına personel alımı yönünden ilgili makamlara takdir yetkisi tanımak ya da kovuşturma sonuna kadar bekleme yetkisi vermek; hâlihazırda görev yapan personel yönünden ise kovuşturma durumunun iş sözleşmelerinin askıda kalması hâllerinden biri olarak kabulü gibi daha hafif tedbirlerle ulaşılmasının mümkün olduğu, nitekim buna benzer tedbirlerin çeşitli meslek grupları bakımından mevzuatta düzenlendiği belirtilerek sınırlamanın gerekli, dolayısıyla ölçülü olduğunun söylenemeyeceği ifade edilmiştir (AYM, E.2021/117, K.2022/10, 26/1/2022, § 22).

10. Eldeki itiraz başvurusunda Anayasa'ya aykırılığı ileri sürülen kural bakımından yapılacak anayasallık denetiminin konusunu da benzer şekilde, özel eğitim personeli olarak çalışacak kişilerde, haklarında anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlardan dolayı kovuşturma bulunmaması şartının aranması hususu oluşturmaktadır.

11. Bu kapsamda itiraz konusu kural açısından da Anayasa Mahkemesinin yukarıda anılan 26/1/2022 tarihli ve E.2021/117 ve K.2022/10 sayılı kararından ayrılmayı gerektirecek bir durum bulunmadığından kural, Anayasa'nın 13., 48. ve 49. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

Kural, Anayasa'nın 13., 48. ve 49. maddelerine aykırı görülerek iptal edildiğinden ayrıca Anayasa'nın 38. maddesi yönünden incelenmemiştir.

IV. HÜKÜM

8/2/2007 tarihli ve 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu'nun 4. maddesinin 9/5/2018 tarihli ve 7141 sayılı Kanun'un 11. maddesiyle değiştirilen birinci fıkrasında yer alan *"…veya haklarında bu suçlardan dolayı kovuşturma bulunmaması,…"* ibaresinin, anılan fıkrada yer alan *"…*

personelinde;…" ve *"…anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar,…"* ibareleri yönünden Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE 28/9/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN	Başkanvekili Kadir ÖZKAYA
Üye Engin YILDIRIM	Üye Muammer TOPAL	Üye M. Emin KUZ
Üye Rıdvan GÜLEÇ	Üye Recai AKYEL	Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ
Üye Yıldız SEFERİNOĞLU	Üye Selahaddin MENTEŞ	Üye Basri BAĞCI
Üye İrfan FİDAN	Üye Kenan YAŞAR	

Esas Sayısı : 2022/82
Karar Sayısı : 2022/113
Karar Tarihi : 28/9/2022

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Ankara 5. İdare Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU: 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 152. maddesinin 20/3/1997 tarihli ve 570 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 9. maddesiyle değiştirilen "*II-Tazminatlar:*" kısmının "*G) ADALET HİZMETLERİ TAZMİNATI*" bölümünün Anayasa'nın 2. ve 10. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebidir.

OLAY: Davacının 657 sayılı Kanun'un 152. maddesinin "*II-Tazminatlar:*" kısmının "*G*" bölümünde sayılan personele ödenen adalet hizmetleri tazminatının Hâkimler ve Savcılar Kurulu (HSK) personeline de ödenmesi istemiyle yaptığı başvurunun reddine dair işlemin iptali talebiyle açılan davada itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptali için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKMÜNDE KARARNAME KURALI

657 sayılı Kanun'un 152. maddesinin 570 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin (570 sayılı KHK) 9. maddesiyle değişik "*II-Tazminatlar:*" kısmının itiraz konusu "*G) ADALET HİZMETLERİ TAZMİNATI*" bölümü şöyledir:

> "***Yüksek Mahkemeler, Yüksek Seçim Kurulu, Sayıştay, İl ve İlçe Seçim Kurulları, Adli, İdari, Askeri Yargıda (ceza infaz kurumları ve icra müdürlükleri personeli dahil) görevli bu Kanuna tabi personelden;***
>
> ***a) Genel İdare Hizmetleri Sınıfında bulunanlar için % 180 ine,***

b) Yardımcı Hizmetler Sınıfında bulunanlar ile Teknik Hizmetler Sınıfında olduğu halde bu sınıfın özel hizmet tazminatından yararlanamayanlar için % 56 sına,

c) (Mülga: 11/10/2011-KHK-666/1 md.)

d) Cezaevi Müdürü, İnfaz ve Koruma Başmemuru, İnfaz ve Koruma Memurlarına ayrıca % 10 una,

e) (Ek:24/11/2021-7343/35 md.) İcra başmüdürlerine ayrıca % 50 sine,

…

kadar, bu nispetleri aşmamak üzere Cumhurbaşkanınca belirlenecek esas, ölçü ve nispetler dahilinde yukarıdaki tazminatlar ödenir."

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Engin YILDIRIM, Hicabi DURSUN, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ, Basri BAĞCI, İrfan FİDAN ve Kenan YAŞAR'ın katılımlarıyla 21/6/2022 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

2. Başvuru kararı ve ekleri, Raportör Cem GÜNDOĞDU tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu KHK kuralı, dayanılan ve ilgili görülen Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Sınırlama Sorunu

3. Anayasa'nın 152. ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 40. maddelerine göre bir davaya bakmakta olan mahkeme, bu dava sebebiyle

uygulanacak bir kanunun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin hükümlerini Anayasa'ya aykırı görmesi hâlinde veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varması durumunda bu hükümlerin iptalleri için Anayasa Mahkemesine başvurmaya yetkilidir. Ancak anılan maddeler uyarınca bir mahkemenin Anayasa Mahkemesine başvurabilmesi için elinde yöntemince açılmış ve mahkemenin görevine giren bir davanın bulunması, iptali talep edilen kuralın da o davada uygulanacak olması gerekir. Uygulanacak kural ise bakılmakta olan davanın değişik evrelerinde ortaya çıkan sorunların çözümünde veya davayı sonuçlandırmada olumlu ya da olumsuz yönde etki yapacak nitelikte bulunan kurallardır.

4. İtiraz yoluna başvuran Mahkeme, 657 sayılı Kanun'un 152. maddesinin 570 sayılı KHK'nın 9. maddesiyle değiştirilen "*II-Tazminatlar:*" kısmının "*G) ADALET HİZMETLERİ TAZMİNATI*" bölümünün iptalini talep etmiştir. İtiraz konusu kuralla hangi kurumlarda görev yapan hangi sınıf ve unvanlardaki personele adalet hizmetleri tazminatının ödeneceği ile söz konusu sınıf ve unvanlar itibarıyla bu tazminatın aşamayacağı nispetler belirlenmektedir.

5. Bakılmakta olan davanın konusu Kanun'un anılan maddesinin belirtilen bölümünde sayılmayan HSK'nın bünyesinde görev yapan personele de adalet hizmetleri tazminatının ödenmesi talebidir. Bu itibarla kuralın esasına ilişkin incelemenin bakılmakta olan davanın konusu gözetilerek "*Hâkimler ve Savcılar Kurulu personeli*" yönünden yapılması gerekir.

Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Engin YILDIRIM ve Muammer TOPAL bu görüşe katılmamışlardır.

B. KHK'ların Yargısal Denetimi ile 6771 Sayılı Kanun'la Yapılan Anayasa Değişikliğinin Yargısal Denetime Etkileri Hakkında Genel Açıklama

6. Türkiye Büyük Millet Meclisinin (TBMM) daha önceki hükûmet sisteminde yer alan Bakanlar Kuruluna KHK çıkarma yetkisi verebileceğini hükme bağlayan ve KHK'ların hukuksal rejimini düzenleyen Anayasa'nın 91. maddesi 21/1/2017 tarihli ve 6771 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında

Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 9/7/2018 tarihinde yürürlüğe giren 16. maddesiyle yürürlükten kaldırılmış, böylece KHK çıkarılabilme imkânına anayasal olarak son verilmiştir.

7. Buna karşılık 6771 sayılı Kanun'la Anayasa'ya eklenen geçici 21. maddenin (F) fıkrasının birinci cümlesinde "*Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte yürürlükte bulunan kanun hükmünde kararnameler, tüzükler, Başbakanlık ve Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılan yönetmelikler ile diğer düzenleyici işlemler yürürlükten kaldırılmadıkça geçerliliğini sürdürür"* denilmek suretiyle Anayasa'nın 91. maddesinin yürürlükten kaldırılma tarihine kadar çıkarılmış ve yürürlükte bulunan KHK'ların geçerliliklerini sürdürmeye devam edeceği hükme bağlanmıştır.

8. Anılan fıkranın ikinci cümlesinde ise "*Yürürlükte bulunan kanun hükmünde kararnameler hakkında 152 nci ve 153 üncü maddelerin uygulanmasına devam olunur*" hükmüne yer verilmiştir. Söz konusu cümlede KHK'ların iptal davası yoluyla Anayasa'ya aykırılığının ileri sürülebilmesine ilişkin Anayasa'nın 150. ve 151. maddelerine açıkça yer verilmemiş ise de anılan hükmü yorumlayan Anayasa Mahkemesi iptal davası yönünden de olağan KHK'lara ilişkin yargısal denetim yetkisinin devam ettiğini kabul etmiştir (AYM, E.2018/114, K.2018/91, 25/9/2018, §§ 8, 9).

9. Anayasa'nın 148. maddesinin birinci fıkrasının 6771 sayılı Kanun'la değiştirilmeden önceki hâlinde Anayasa Mahkemesinin KHK'ların Anayasa'ya şekil ve esas bakımlarından uygunluğunu denetleyeceği kurala bağlanmış ve 2017 yılında yapılan söz konusu Anayasa değişikliği ile KHK rejimine son verilmeden önce Anayasa Mahkemesi Anayasa'nın mülga 91. maddesini ölçü norm olarak esas alarak bu madde uyarınca KHK'ları yetki kanununa dayanıp dayanmadığı, yetki kanununun kapsamında olup olmadığı ve yasak alan içinde kalıp kalmadığı hususlarında denetime tabi tutmuştur. Anayasa'nın geçici 21. maddesinin (F) fıkrasının ikinci cümlesinde KHK'larla ilgili denetim yetkisinin devamı öngörülmekle birlikte söz konusu denetimde mülga normların ölçü norm olarak dikkate alınıp alınamayacağı hususunda bir hükme yer verilmemiştir.

10. Bu bağlamda mülga normların niteliklerini dikkate alan Anayasa Mahkemesi 19/2/2020 tarihli ve E.2018/122, K.2020/14 sayılı kararında mevcut KHK'ların Anayasa'ya uygunluk denetiminde Anayasa'nın mülga 91.

maddesinin ölçü norm olarak dikkate alınmaya devam edilmesi gerektiğine karar vermiştir. Anılan kararda içerik bakımından Anayasa'ya uygunluk denetiminde Anayasa'nın üstünlüğü ve bağlayıcılığı ilkesi gereğince kural olarak denetimin yapıldığı tarihte yürürlükte bulunan normların ölçü norm olarak dikkate alınacağı ancak anayasa yargısı denetimine tabi bir norm, oluşturulduğu süreçte geçerli olan *yetki* kuralları esas alınarak vücut bulduğundan bu unsura ilişkin denetimin -yürürlükten kalkmış olsa dahi- o tarihteki kurallar esas alınarak yapılması gerekeceği ifade edilmiştir. Geçerliliğini sürdüren ve yetki unsuru bakımından da anayasal denetime tabi olan KHK'ların çıkarılması sırasındaki anayasal yetkinin kaynağını, ilga edilmiş olsa da Anayasa'nın 91. maddesinin teşkil ettiği, bu itibarla KHK çıkarma yetkisinin Anayasa'ya uygun olarak kullanılıp kullanılmadığı yönünden yapılacak denetimin ancak söz konusu anayasal yetkinin tanımlandığı, konu yönünden kapsam ve sınırlarının çizildiği normun ölçü alınması suretiyle gerçekleştirilecek bir inceleme ile mümkün olabileceği belirtilmiştir (AYM, E.2018/122, K.2020/14, 19/2/2020, §§ 11, 12).

11. Açıklanan nedenlerle mevcut KHK'ların Anayasa'nın mülga 91. maddesine uygunluğunun denetlenmesi gerekir.

12. Anayasa'nın mülga 91. maddesinde düzenlenen KHK'lar işlevsel yönden yasama işlemi niteliğinde olduğundan bu kuralların yargısal denetimlerinin yapılması görev ve yetkisi Anayasa Mahkemesine verilmiştir. Anılan maddede KHK'ların Anayasa'ya şekil ve esas bakımlarından uygunluğunun denetlenmesinden söz edilmekte olup Anayasa'ya uygunluk denetiminin içine KHK'nın yetki kanunu kapsamında olup olmadığının denetimi de girmektedir. Nitekim Anayasa'nın mülga 91. maddesinde Bakanlar Kuruluna ancak yetki kanununda belirtilen sınırlar içinde KHK çıkarma yetkisinin verilmesi öngörülmüştür. Söz konusu yetkinin dışına çıkılması, KHK'yı Anayasa'ya aykırı duruma getirir. Dolayısıyla yargısal denetimde KHK'nın yetki kanunu kapsamında olup olmadığı sorununun da çözümlenmesi gerekir.

13. Dayanaklarını doğrudan doğruya Anayasa'dan alan olağanüstü hâl KHK'larından farklı olarak olağan dönemlerdeki KHK'ların bir yetki kanununa dayanması zorunludur. Bu nedenle KHK'lar ile dayandıkları yetki kanunu arasında çok sıkı bir bağ vardır. KHK'nın yetki kanunu ile olan bağı, KHK'yı aynen ya da değiştirerek kabul eden kanun ile kesilir.

KHK'nın Anayasa'ya uygun bir yetki kanununa dayanması, Anayasa'ya uygunluğunun ön koşuludur. Bir yetki kanununa dayanmadan çıkarılan veya dayandığı yetki kanunu iptal edilen KHK'ların içeriği Anayasa'ya aykırılık oluşturmasa bile bunların Anayasa'ya uygunluğundan söz edilemez.

14. KHK'ların Anayasa'ya uygunluk denetimi, kanunların denetiminden farklıdır. Anayasa'nın 11. maddesinde "*Kanunlar Anayasaya aykırı olamaz*" denilmektedir. Bu nedenle kanunların denetiminde, onların yalnızca Anayasa kurallarına uygun olup olmadığı saptanır. KHK'lar ise konu, amaç, kapsam ve ilkeleri yönünden hem dayandıkları yetki kanununa hem de Anayasa'ya uygun olmak zorundadır.

15. Anayasa'nın mülga 91. maddesinde kimi konuların KHK'larla düzenlenmesi yasaklanmıştır. Anılan maddenin birinci fıkrasında "*... sıkıyönetim ve olağanüstü haller saklı kalmak üzere, Anayasanın ikinci kısmının birinci ve ikinci bölümlerinde yer alan temel haklar, kişi hakları ve ödevleri ile dördüncü bölümde yer alan siyasî haklar ve ödevler kanun hükmünde kararnamelerle düzenlenemez.*" denilmiştir. Bu kural uyarınca TBMM, Bakanlar Kuruluna ancak KHK ile düzenlenmesi yasaklanmış alana girmeyen konularda KHK çıkarma yetkisi verebilir.

C. İtirazın Gerekçesi

16. Başvuru kararında özetle; yüksek mahkemeler, yüksek seçim kurulu, adli ve idari yargı kurumlarında görev yapan personele adalet hizmetleri tazminatı ödenirken anılan kurumlardaki personele benzer şekilde adalet hizmetlerinde görev yapmasına karşın HSK personelinin söz konusu tazminattan yararlandırılmamasının eşitlik ilkesini zedelediği belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2. ve 10. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Ç. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

1. Kuralın Anayasa'nın Mülga 91. Maddesi Yönünden İncelenmesi

17. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesinin (3) numaralı fıkrasında "*Mahkemenin, kanunların, Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin ve Türkiye*

Büyük Millet Meclisi İçtüzüğünün Anayasaya aykırılığı hususunda ileri sürülen gerekçelere dayanma zorunluluğu yoktur. Mahkeme, taleple bağlı kalmak şartıyla başka gerekçeyle de Anayasaya aykırılık kararı verebilir." hükmü yer almaktadır. Belirtilen fıkranın önceki hâlinde KHK'lara da yer verilmiş iken 2/7/2018 tarihli ve 703 sayılı KHK'nın 209. maddesiyle fıkrada yer alan "…*kanun hükmünde kararnamelerin*…" ibaresi "…*Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin*…" şeklinde değiştirilmiştir.

18. Anılan değişikliğin "*Anayasada yapılan değişikliklere uyum sağlanması amacıyla 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunda ibare değişiklikleri yapılması amaçlanmaktadır*" biçimindeki gerekçesi, Anayasa'da 6771 sayılı Kanun'la yapılan değişiklikler kapsamında KHK çıkarılabilme imkânına anayasal olarak son verildiği ve Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin Anayasa'da geniş biçimde yeniden düzenlendiği gözetildiğinde, 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesinin (3) numaralı fıkrasında yapılan değişiklikle ulaşılmak istenen amacın Anayasa Mahkemesinin KHK'lara ilişkin anılan fıkra kapsamındaki görev ve yetkisinde herhangi bir değişiklik yapmak olmayıp KHK çıkarılabilme imkânına son veren ve Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin yargısal denetiminin Anayasa Mahkemesince yapılmasını öngören Anayasa değişikliğine uyum sağlamak olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim Anayasa'ya 6771 sayılı Kanun'la eklenen geçici 21. maddenin (F) fıkrasının "*Yürürlükte bulunan kanun hükmünde kararnameler hakkında 152 nci ve 153 üncü maddelerin uygulanmasına devam olunur*" hükmünü içeren ikinci cümlesinde "…*devam olunur*" ibaresine yer verilmesi de KHK'lara ilişkin yargısal denetim görev ve yetkisinin söz konusu Anayasa değişikliği öncesinde mevcut olduğu şekliyle devamının amaçlandığını göstermektedir (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. AYM, E. 2018/122, K.2020/14, 19/2/2020, § 46).

19. Bu bağlamda kanun koyucu da Anayasa Mahkemesinin KHK'lara ilişkin görev ve yetkisinin kapsamının var olduğu şekliyle aynen devamını sağlamak amacıyla 6216 sayılı Kanun'a 703 sayılı KHK ile eklenen geçici 2. maddenin (4) numaralı fıkrasında "*Mahkemenin kanun hükmünde kararnamelere ilişkin görev ve yetkileri devam eder*" hükmüne yer vermiştir. Mahkemenin KHK'lara ilişkin görev ve yetkisinin, yapılan denetimde ileri sürülen aykırılık gerekçelerine dayanma zorunluluğu olmamasını da içerdiği açıktır. Bu çerçevede 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesinin (3) numaralı fıkrası,

geçici 2. maddenin (4) numaralı fıkrasıyla birlikte yorumlandığında, Anayasa Mahkemesinin taleple bağlı kalmak şartıyla başka gerekçelerle de KHK'nın Anayasa'ya aykırı olduğuna karar verebileceğine ilişkin görev ve yetkisinin de aynen devam ettiğinin kabulü gerekir (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. AYM, E. 2018/122, K.2020/14, 19/2/2020, § 47).

20. Bu kapsamda 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kuralın kanun hükmü niteliğindeki (e) bendi dışında kalan kısmı, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın mülga 91. maddesi yönünden de incelenmiştir.

21. Kuralda öngörülen düzenlemeye göre HSK personeli adalet hizmetleri tazminatı ödenecek personeller arasında yer almamaktadır. Anılan düzenleme 657 sayılı Kanun'un 152. maddesinin ilgili kısmında 570 sayılı KHK ile yapılan değişiklikle getirilen bir düzenlemedir.

22. 570 sayılı KHK, 28/11/1996 tarihli ve 4214 sayılı Memurlar, Diğer Kamu Görevlileri İle Bunların Emeklilerinin Mali Ve Sosyal Haklarında Düzenlemeler Yapılmasına Dair Yetki Kanunu (Yetki Kanunu) kapsamında çıkarılan KHK'lardandır.

23. 4214 sayılı Kanun'un "*Amaç*" başlıklı 1. maddesinde "*Bu Kanunun amacı; kamu kurum ve kuruluşlarında görevli memurlar ve diğer kamu görevlileri ile bunların emeklilerinin mali imkanlar ölçüsünde geçmiş yıl kayıplarını giderebilmek, mali ve sosyal haklarında iyileştirmeler yapmak üzere aşağıdaki kapsam maddesinde belirtilen çerçeve dahilinde Bakanlar Kuruluna Kanun Hükmünde Kararname çıkarma yetkisi vermektir.*" denilmiştir. Kanun'un "*İlkeler*" başlıklı 3. maddesinde ise "*Bakanlar Kurulu bu Kanunla verilen yetkiyi kullanırken, ülkenin ekonomik ve sosyal imkanlarını dikkate alarak, memurlar ve diğer kamu görevlileri ile bunların emeklilerinin geçmiş yıllardaki kayıplarını gidermek ve onlara yeterli ve adil bir ücret seviyesi sağlamak amacıyla mali ve sosyal haklarında hizmetin özellik ve gereklerine uygun iyileştirmeler yapar.*" hükmü yer almaktadır. Öte yandan Kanun'un 4. maddesinde verilen yetkinin Kanun'un yayımından itibaren dört ay süreyle geçerli olduğu belirtilmiştir.

24. Kurala konu adalet hizmetleri tazminatıyla ilgili düzenlemenin bazı kamu görevlilerinin mali haklarında iyileştirme yapılması amacına yönelik olduğu, dolayısıyla Yetki Kanunu'nun kapsamında kaldığı görülmektedir. Ayrıca Yetki Kanunu'nun 3/12/1996 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlandığı

ve KHK'nın kabul tarihinin 20/3/1997 olduğu gözetildiğinde KHK'nın Yetki Kanunu'nun tanıdığı süre içinde çıkarıldığı da açıktır.

25. Öte yandan Anayasa'nın mülga 91. maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesinde Anayasa'nın "*İkinci Kısım" "Birinci Bölüm"* ve *"İkinci Bölüm*"ünde yer alan temel haklar, kişi hakları ve ödevleriyle "*Dördüncü Bölüm*"ünde yer alan siyasi haklar ve ödevlerle ilgili olarak KHK ile düzenleme yapılması yasaklanmıştır.

26. Başvuran Mahkeme, HSK personeline de adalet hizmetleri tazminatının ödenmesi gerektiğini, diğer bir ifadeyle 657 sayılı Kanun'un 152. maddesinin ilgili bölümünde HSK'nın da yer alması gerektiğini ileri sürerek kuralın iptalini talep etmektedir. Bu yönüyle kural, Anayasa'nın KHK ile düzenlenmesi yasaklanan "*İkinci Kısım*" "*Birinci Bölüm*" ve "*İkinci Bölüm*"ünde yer alan temel haklar, kişi hakları ve ödevleriyle "Dördüncü Bölüm"ünde yer alan siyasi haklar ve ödevler ile ilgili herhangi bir düzenleme de içermemektedir.

27. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın mülga 91. maddesine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.

Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Engin YILDIRIM ve Muammer TOPAL bu görüşe katılmamışlardır.

2. Kuralın İçerik Yönünden İncelenmesi

28. Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti; eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına saygılı, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adil bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuk kurallarıyla kendini bağlı sayan ve yargı denetimine açık olan devlettir.

29. Hukuk devletinde kanun koyucu, anayasal ilke ve kurallara bağlı kalmak şartıyla ihtiyaç duyduğu düzenlemeleri yapma yetkisine sahiptir. Kurala konu adalet hizmetleri tazminatıyla ilgili düzenlemelerin belirtilen hizmet alanındaki belirli kurumların görev ve yetki alanları, yaptıkları işin özelliği, niteliği ve mahiyeti gibi hususlar gözetilerek burada

görev yapan personelin mali haklarında iyileştirme yapılması amacıyla öngörüldüğü anlaşılmaktadır. Anılan düzenleme kapsamında personeline adalet hizmetleri tazminatı ödenmesi öngörülen kurumlar arasında HSK yer almamaktadır. Dolayısıyla adalet hizmetleri tazminatından yararlanma bakımından düzenleme kapsamında sayılan kurumların personeli ile HSK personeli arasında farklılaştırmaya gidildiği görülmekte olup HSK'da görev yapan personelin adalet hizmetleri tazminatından faydalandırılmaması hususu anayasal ilkelere aykırı olmamak kaydıyla kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamındadır.

30. Anayasa'nın 10. maddesinde "*Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir./ Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz./ Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz./ Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz./ Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar.*" denilmek suretiyle kanun önünde eşitlik ilkesine yer verilmiştir.

31. Anayasa'nın anılan maddesinde belirtilen kanun önünde eşitlik ilkesi hukuksal durumları aynı olanlar için söz konusudur. Bu ilke ile eylemli değil hukuksal eşitlik öngörülmüştür. Eşitlik ilkesinin amacı aynı durumda bulunan kişilerin kanunlar karşısında aynı işleme bağlı tutulmalarını sağlamak, ayrım yapılmasını ve ayrıcalık tanınmasını önlemektir. Bu ilkeyle, aynı durumda bulunan kimi kişi ve topluluklara ayrı kurallar uygulanarak kanun karşısında eşitliğin ihlali yasaklanmıştır. Kanun önünde eşitlik, herkesin her yönden aynı kurallara bağlı tutulacağı anlamına gelmez. Durumlarındaki özellikler, kimi kişiler ya da topluluklar için değişik kuralları ve uygulamaları gerektirebilir. Aynı hukuksal durumlar aynı, ayrı hukuksal durumlar farklı kurallara bağlı tutulursa Anayasa'da öngörülen eşitlik ilkesi zedelenmez.

32. 11/12/2010 tarihli ve 6087 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kurulu Kanunu'nda HSK'nın kuruluşu, teşkilâtı, görev ve yetkileri ile çalışma usul ve esasları düzenlenmiştir. Kanun'un HSK'nın görev ve yetki alanına, burada yürütülen hizmetlerin niteliğine ve mahiyetine ilişkin hükümleri

birlikte değerlendirildiğinde belirtilen hususlarda HSK ile 657 sayılı Kanun'un 152. maddesinin "*II-Tazminatlar:*" kısmının "*G*" bölümünde sayılan kurumlar arasında, dolayısıyla HSK personeli ile anılan kurumların personelleri arasında farklılıklar bulunmadığı söylenemez.

33. Bu itibarla yaptıkları işin niteliği, mahiyeti, görev ve yetki alanlarındaki farklılıklar gözetildiğinde HSK personeli ile adalet hizmetleri tazminatından yararlanması öngörülen kurumların personelinin farklı kurallara tabi kılınmasının eşitlik ilkesini zedeleyen bir yönü bulunmamaktadır.

34. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 2. ve 10. maddelerine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.

Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Engin YILDIRIM ve Muammer TOPAL bu görüşe katılmamışlardır.

IV. HÜKÜM

14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 152. maddesinin 20/3/1997 tarihli ve 570 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 9. maddesiyle değiştirilen "*II-Tazminatlar:*" kısmının "*G) ADALET HİZMETLERİ TAZMİNATI*" bölümünün;

A. Esasına ilişkin incelemenin "*Hâkimler ve Savcılar Kurulu personeli*" yönünden yapılmasına, Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Engin YILDIRIM ile Muammer TOPAL'ın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

B. "*Hâkimler ve Savcılar Kurulu personeli*" yönünden Anayasa'nın mülga 91. maddesine aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Engin YILDIRIM ile Muammer TOPAL'ın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. "*Hâkimler ve Savcılar Kurulu personeli*" yönünden içeriği itibarıyla Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Engin YILDIRIM ile Muammer TOPAL'ın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

28/9/2022 tarihinde karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN	Başkanvekili Kadir ÖZKAYA
Üye Engin YILDIRIM	Üye Muammer TOPAL	Üye M. Emin KUZ
Üye Rıdvan GÜLEÇ	Üye Recai AKYEL	Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ
Üye Yıldız SEFERİNOĞLU	Üye Selahaddin MENTEŞ	Üye Basri BAĞCI
Üye İrfan FİDAN	Üye Kenan YAŞAR	

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 152. maddesinin 570 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin (KHK) 9. maddesiyle değiştirilen "*II-Tazminatlar:*" kısmının "*G) ADALET HİZMETLERİ TAZMİNATI*" bölümünün Anayasa'ya aykırı olmadığına karar verilmiştir.

2. İtiraz konusu kural 657 sayılı Kanun'a tabi olup "*Yüksek Mahkemeler, Yüksek Seçim Kurulu, Sayıştay, İl ve İlçe Seçim Kurulları, Adli, İdari, Askeri Yargıda (ceza infaz kurumları ve icra müdürlükleri personeli dahil) görevli*" personele belli oranlarda adalet hizmetleri tazminatı ödenmesini öngörmektedir. Bu personel arasında genel idare hizmetleri sınıfında olanlar, yardımcı hizmetler sınıfında bulunanlar ile teknik hizmetler sınıfında olup bu sınıfın özel hizmet tazminatından yararlanmayanlar, cezaevi müdürü, infaz ve koruma baş memuru, infaz ve koruma memurları ile icra başmüdürleri bulunmaktadır. İtiraz konusu kuralın (e) bendinde yer alan "*İcra başmüdürlerine ayrıca % 50 sine,*" ibaresi 7343 sayılı Kanun'un 35. maddesiyle, geri kalan kısmı ise KHK ile 657 sayılı Kanun'un ilgili kısmına eklenmiştir.

A. Sınırlama Meselesi

3. Çoğunluk öncelikle bakılmakta olan davanın konusu gözetilmek suretiyle kuralın esasına ilişkin incelemenin "*Hâkimler ve Savcılar Kurulu personeli*" yönünden yapılmasına karar vermiştir. Belirtmek gerekir ki, Anayasa Mahkemesi ilke olarak Anayasa'ya uygunluk denetimi açısından farklı sonuçların ortaya çıkabilme ihtimali söz konusu olduğunda sınırlama yoluna gitmekte, aksi durumda kuralı sınırlamadan incelemektedir. Mahkeme iptali istenen bir kural kapsamına çok farklı kurumlarda istihdam edilen personel girdiğinde genel olarak bakılmakta olan davadaki davacının durumuyla sınırlı inceleme yapmamaktadır.

4. Nitekim yakın tarihli bir kararda itiraz yoluna başvuran mahkemede bakılmakta olan davanın konusu Hazine ve Maliye Bakanlığında *hukuk müşaviri* olarak çalışan davacının tarafına vekalet ücreti ödenmesi talebi olduğu halde, 666 sayılı KHK'nın 1. maddesiyle 375 sayılı KHK'ya eklenen ek 10. maddenin ikinci fıkrasında yer alan "…*avukatlık vekalet ücreti*…" ibaresi madde kapsamındaki tüm personeli kapsayacak şekilde sınırlama yapılmadan incelenmiştir (AYM, E.2022/19, K.2022/74, 1/6/2022).

5. İtiraz konusu kural kapsamında yargı kurumlarında, ceza infaz kurumlarında ve icra müdürlüklerinde görev yapan 657 sayılı Kanun'a tabi personele "*adalet hizmetleri tazminatı*" ödenmesi öngörülmektedir. Bu durumda kuralın sadece *Hâkimler ve Savcılar Kurulu* (HSK) değil, aynı zamanda Adalet Bakanlığının ve bağlı kuruluşların kuralda sayılanlar dışındaki personelini de dışarıda bıraktığı anlaşılmaktadır. Başvuran mahkeme HSK personelinin de söz konusu tazminatı alması gerektiğini, bu kuruma yer vermeyen kuralın Anayasa'daki eşitlik ilkesine aykırı olduğunu ileri sürmektedir. Bu gerekçe HSK dışındaki yukarıda belirtilen kurumlar için de geçerlidir. Dolayısıyla yapılacak anayasal denetimin bunlar yönünden farklılık arz etmesi söz konusu olmayacağından, itiraz konusu kural sınırlama yapılmadan incelenmeliydi.

B. Mülga 91. Madde Yönünden İnceleme

6. Anayasa'nın mülga 91. maddesi KHK'ların sınırlarını belirlemekteydi. Bu kapsamda Anayasa'nın ilgili bölümlerinde yer alan temel haklar, kişi hakları ve siyasi haklarla ilgili olarak KHK ile düzenleme yapılması

yasaklanmıştı. Mahkememiz çoğunluğuna göre itiraz konusu KHK hükmü yasak alan kapsamında herhangi bir düzenleme içermemektedir.

7. Anayasa Mahkemesi Anayasa'nın 35. maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkının, "*ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı haklarını*" kapsadığını belirtmiştir (AYM, E.2015/39, K.2015/62, 1/7/2015, §§ 20, 21; AYM, E.2019/95, K.2019/89, 14/11/2019, § 15). Bu çerçevede gerek norm denetiminde gerekse bireysel başvuruda kişilere ödenmesi öngörülen ücret, maaş, yaşlılık aylığı, emeklilik ikramiyesi ve kıdem tazminatı gibi ödemeler mülkiyet hakkı kapsamında değerlendirilmiştir (bkz. Adli tıp uzmanına ödenen otopsi ücreti konusunda *Yasemin Balcı* [GK], B. No: 2014/8881, 25/7/2017; noterlerin ücreti konusunda AYM, E.2017/163, K.2018/90, 06/09/2018; ek gösterge ve makam tazminatı dahil aylık maaş konusunda *Ayten Yeğenoğlu*, B. No: 2015/1685, 23/5/2018; yaşlılık aylığı konusunda AYM, E.2019/50, K.2019/96, 25/12/2019, *Naci Altınbulduk*, B. No: 2017/38608, 11/12/2019 ve *Muzaffer Peker*, B. No: 2016/7192, 7/11/2019; emekli ikramiyeleri konusunda AYM, E.2018/8, K.2018/85, 11/5/2018, *Ferda Yeşiltepe* [GK], B. No: 2014/7621, 25/7/2017; işçilere ödenen kıdem tazminatı konusunda AYM, E.2018/8, K.2018/85, 11/7/2018, *Adnan Alver*, B. No: 2014/5800, 9/11/2017).

8. Karardan çoğunluk görüşünün gerekçesi tam olarak anlaşılamamakla birlikte, itiraz konusu kuralın HSK personelini kapsamadığı dolayısıyla ortada mali haklara yönelik bir düzenleme olmadığı ima edilmektedir (§ 26). Bu görüşe en az iki nedenle katılmak mümkün değildir.

9. Birincisi somut norm denetiminde bakılmakta olan davanın özellikleri uygulanacak kuralın belirlenmesinde ve sınırlama yapılmasında dikkate alınsa da, normun Anayasa'ya uygunluğu denetlenirken somut olayla sınırlı olarak değerlendirme yapılmaması gerekmektedir. Bu bağlamda itiraz konusu kuralın da bakılmakta olduğu davanın taraflarının durumundan bağımsız olarak ele alınması gerekir. Bu haliyle kural belli kurumlarda 657 sayılı Kanun'a tabi olarak görev yapan personele tazminat ödenmesini öngörmektedir. Kişilere bir ödeme yapılmasına yönelik kuralların da mali haklara, dolayısıyla mülkiyet hakkına yönelik bir düzenleme olduğu açıktır.

10. İkincisi HSK personeli yönünden de kural eşitlikle bağlantılı olarak mali haklara ilişkindir. Anayasa'ya aykırılık tezi bazı kurumların

personeline ödenen tazminatın HSK personeline ödenmemesi, dolayısıyla bir anlamda mülkiyet temelinde ayrımcılık yapıldığı iddiasına dayanmaktadır. Bu durumlarda "*mülkün var olup olmadığı değerlendirilirken söz konusu kanun hükmü veya içtihadın mevcut olmaması hâlinde kişinin ihtilaf konusu mülkle ilgili olarak icra edilebilir bir hakkı haiz olup olmayacağına bakılır*" (*Arif Huseynli ve diğerleri*, B. No: 2019/39033, 28/6/2022, § 33). İtiraz konusu kuralın eksik düzenlemesi olmasaydı, başka bir ifadeyle kural tazminat ödenecek kurumlar arasında HSK'yı da saymış olsaydı, HSK personelinin söz konusu tazminata hak kazanacağı hususu açıktır.

11. Diğer yandan Anayasa Mahkemesi belli personele bir ödemenin yapılmamasını da mali haklar kapsamında görmektedir. Nitekim 375 sayılı KHK'ya eklenen ek 10. madde kapsamına giren personele avukatlık vekâlet ücretinin ödenmeyeceğini belirten kural "*anılan personelin mali haklarına ilişkin bir düzenleme*" olarak nitelendirilmiş ve yetki kanunu kapsamında olmadığı gerekçesiyle iptal edilmiştir (AYM, E.2022/19, K.2022/74, 01/06/2022, § 18).

12. Bu noktada kendisine ödeme yapılmayacağı belirtilen personelin denetlenen kurallarda açıkça belirtilmemesinin belirleyici olduğu söylenemez. Gerçekten de iptal edilen 375 sayılı KHK'ya eklenen ek 10. maddedeki ibare ile eldeki itiraz başvurusuna konu kuralın mahiyetleri çok da farklı değildir. Birincisi madde kapsamında *yer alan* personele vekalet ücreti ödenmeyeceğini, ikincisi ise madde kapsamında *yer almayan* personele tazminat ödenmeyeceğini öngörmektedir. Başka bir ifadeyle bir kuralda ödemeden yararlanmayacak olanların açıkça belirtilmesiyle, yararlanacakların belirtilip diğerlerinin dışarıda bırakılması arasında esasa ilişkin bir farklılık söz konusu değildir. Buradaki tek fark, ikincisinin eksik düzenleme nedeniyle Anayasa'ya aykırılığının ileri sürülmesinde karşımıza çıkmaktadır. Ancak bu durum her iki kuralın da mali haklara ilişkin bir düzenleme içerdiği gerçeğini değiştirmemektedir.

13. Bu bağlamda belli kurumlarda görev yapan personele adalet hizmetleri tazminatı ödenmesini öngören itiraz konusu kuralın mülkiyet hakkına ilişkin bir düzenleme olduğu anlaşılmaktadır. Anayasa'nın mülga 91. maddesi uyarınca mülkiyet hakkının KHK ile düzenlenmesi mümkün olmadığından, yasak alan kapsamında düzenleme yapan itiraz konusu kuralın kanun hükmü niteliğindeki (e) bendi dışında kalan kısmının bu gerekçeyle iptal edilmesi gerekirdi."

C. İçerik Yönünden İnceleme

14. İtiraz yoluna başvuran mahkeme benzer nitelikteki diğer bazı kurumların personeline ödenen tazminatın HSK personeline ödenmesini engelleyen kuralın eşitlik ilkesine aykırı olduğunu ileri sürmüştür. Mahkememiz çoğunluğuna göre "*yaptıkları işin niteliği, mahiyeti, görev ve yetki alanlarındaki farklılıklar gözetildiğinde*" kural kapsamında olup adalet hizmetleri tazminatından yararlanan kurumların personeli ile kuralın kapsamadığı HSK personelinin farklı muameleye tabi tutulmaları eşitlik ilkesine aykırılık teşkil etmez (§ 33). Kararda HSK personeli ile kuralda sayılan kurumların personeli arasındaki farklılıklar bulunduğu belirtilmiş, ancak bu farklılıkların neler olduğuna dair daha fazla bir açıklamaya yer verilmemiştir.

15. Kuşkusuz HSK'nın görev ve yetki alanı ile yargı organlarınınki aynı mahiyette değildir. Ancak bu durum HSK personeli ile kuralda sayılan personelin yaptıkları işin benzer olmadığını, dolayısıyla eşitlik karşılaştırmasına konu olamayacağını göstermez. Zira HSK ile kuralda sayılan kurumlar arasındaki farklılık, bizatihi kuralın kapsama aldığı kurumların kendi aralarında da geçerlidir. Sözgelimi Yüksek Seçim Kurulunun görev ve yetkileriyle yargı organlarının görev ve yetkileri arasında da farklılıklar bulunmaktadır. Daha önemlisi kural sadece yargı organlarını değil, ceza infaz kurumları ve icra müdürlükleri gibi idari kurumları da kapsamaktadır. Dolayısıyla kural en genel anlamda adalet hizmetlerini yürüten yargısal ve idari nitelikteki *bazı* kurumların personeline adalet hizmetleri tazminatının ödenmesine yönelik bir düzenleme mahiyetindedir.

16. Diğer yandan kurumlarda 657 sayılı Kanun'a tabi olarak çalışan personelin yaptıkları işin mahiyetinin HSK'da çalışan personelin yaptığı işten hangi yönlerden farklılaştığı da çoğunluk kararında gösterilmiş değildir. Belirtmek gerekir ki, çoğunluğun görüşünün aksine, söz konusu personel arasında farklılıktan ziyade benzerlik bulunmaktadır. Başka bir ifadeyle 657 sayılı Kanun'a tabi olarak HSK'da görev yapan personel ile kuralda sayılan ve aynı Kanun'a tabi olarak çalışan personelin yaptıkları işin mahiyeti ile görev ve yetkileri büyük ölçüde benzerlik arz etmektedir. Tam da bu benzerlik nedeniyle HSK'da çalışan personelin kuralda sayılan kurumlara atamaları yapılabilmektedir.

17. HSK personeli ile itiraz konusu kuralda sayılan kurumlarda çalışan personelin eşitlik karşılaştırmasına müsait şekilde benzer nitelikte olduğu belirlendikten sonra, bu kişilere yönelik farklı muamelenin eşitlik ilkesine aykırı olup olmadığı değerlendirilmelidir. Anayasa Mahkemesi kararlarında belirtildiği üzere aynı ya da benzer durumdaki kişiler arasında mülkiyet hakkına müdahale bakımından ortaya çıkan farklı muamelenin eşitlik ilkesine aykırı olmaması için (a) objektif ve makul bir temele dayanması ve (b) ölçülü olması gerekmektedir (*Reis Otomotiv Ticaret ve Sanayi A.Ş.* [GK], B. No: 2015/6728, 1/2/2018, § 77; AYM, E.2021/80, K.2021/99, 16/12/2021, § 55).

18. İtiraz konusu kuralda sayılan kurumlara benzer şekilde adalet hizmeti yürüten HSK'nın 657 sayılı Kanun'a tabi personeline tazminat ödenmemesinin hiçbir objektif ve makul temeli bulunmamaktadır. Nitekim Anayasa Mahkemesi, bir kararında anılan kriteri açıkça kullanmasa da "*azotlu gübre ve şeker sanayiinde*" çalışan işçileri itibari hizmet süresinden yararlandıran ancak diğer iş kollarında benzer şartlar altında çalışan sigortalıları bu imkândan mahrum bırakan kuralı eşitlik ilkesine aykırı bularak iptal etmiştir (AYM, E.2002/157, K.2006/97, 4/10/2006).

19. Çoğunluk kararında açıkça ifade edilmemiş olsa da itiraz konusu kuralın ortaya çıkardığı farklılığın HSK'nın "*idari*", kuralda yer alan kurumların ise "*yargısal*" nitelikte olmasından kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Halbuki, böyle olsa bile, geniş anlamda adalet hizmeti gören idari kurumlar ile yargı kurumlarında 657 sayılı Kanun'a göre görev yapan personelin yaptıkları işin mahiyeti büyük ölçüde aynıdır. Kaldı ki, yukarıda ifade edildiği gibi, kural sadece yargı kurumlarında değil idari kurumlarda görev yapan personele de tazminat ödenmesini öngörmektedir.

20. Diğer yandan, itiraz konusu kural HSK personeline adalet hizmetleri tazminatının *tümüyle* ödenmemesini öngördüğünden yapılan farklı muamelenin ölçülü olduğundan da söz edilemez. Bu nedenlerle objektif ve makul bir nedene dayanmayan ve ölçülü olmayan bir farklı muamele öngören kural içerik yönünden Anayasa'nın 10. maddesinde güvence altına alınan eşitlik ilkesine aykırıdır.

21. Açıklanan gerekçelerle kuralın sınırlandırılmadan incelenmesi gerektiği, konu bakımından kanun hükmü niteliğindeki (e) bendi dışında kalan kısmının Anayasa'nın mülga 91. maddesine, içerik yönünden de

tamamının Anayasa'nın 10. maddesine aykırı olduğunu düşündüğümden çoğunluğun red yönündeki görüşüne katılmıyorum.

Başkan
Zühtü ARSLAN

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. İtiraz yoluna başvuran Mahkeme tarafından, 656 sayılı DMK'nın 152. maddesinin, 570 sayılı KHK'nın 9. maddesiyle değişik G) ADALET HİZMETLERİ TAZMİNATI bölümünün iptali talep edilmiştir. Mahkememiz incelemeye konu kuralın itiraz eden Mahkemenin uygulayacağı kural olduğunu kabul etmiş ve esas hakkında yaptığı incelemede belirtilen gerekçelerle çoğunluk görüşüyle iptal istemi reddedilmiştir. Aşağıda ifade ettiğimiz gerekçelerle çoğunluk görüşüne katılınmamıştır.

2. İnceleme yöntemi bakımından, her ne kadar idare mahkemesine dava açan kişi HSK şube müdürü ise de diğer bir personel olması da anayasal denetim açısından fark yaratmayacağından incelenen kuralın sınırlanmasına gerek bulunmamaktadır. Bu durumda kuralın konu ve içerik yönünden incelenmesine geçilmelidir.

3. Kural yetki kanunu kapsamında Kanun Hükmünde Kararname ile ihdas edilmekle, öncelikle Anayasanın mülga 91. maddesi yönünden yasak alanda düzenleme yapılıp yapılmadığının incelenmesi gerekmektedir. Kural ile adli ve idari yargıda görevli personel ile yüksek mahkemeler personelinin kendi içinde sınıflandırılarak çeşitli oranlarda adalet hizmetleri tazminatı verilmesi öngörülmektedir. Bu açıdan bakıldığında, ilgili mevzuat ile haklarında adalet hizmeti tazminatı verilmesi öngörülen personele ilişkin düzenlemenin ilk anda ilgili kamu görevlileri yönünden mülkiyet hakkına dair meşru beklenti oluşturduğu açıktır. Anayasanın ikinci kısmının ikinci bölümünde, 35. maddede düzenlenen mülkiyet hakkı, anayasa ile güvence altına alınan temel kişi haklarındandır.

4. Anayasanın 91/1. maddesinde ise Anayasanın ikinci kısmının birinci ve ikinci bölümlerinde yer alan temel haklar, kişi hakları ve ödevleri

ile dördüncü bölümünde yer alan siyasi haklar ve ödevlerin KHK ile düzenlenemeyeceği belirtilmiştir. Başka deyişle belirtilen alanlar yasak alan olarak kabul edildiğinden, yetki kanunu kapsamında olsa dahi KHK ile düzenleme yapılamayacaktır. İncelenen kuralda ise bir kısım kamu görevlilerinin mülkiyet haklarıyla ilgili düzenlemelerin KHK ile yapıldığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla incelenen kuralın Anayasanın 91/1. maddesine aykırılığı nedeniyle konu bakımından iptal edilmesine karar verilmesi gerektiği görüşündeyiz.

Başkanvekili	Üye
Hasan Tahsin GÖKCAN	Muammer TOPAL

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Olağan dönem mevcut Kanun Hükmünde Kararnamelerinin (KHK) Mahkememiz tarafından Anayasa'ya uygunluk denetimlerinde Anayasa'nın mülga 91. maddesinin ölçü norm olarak kullanılmasının devamına Mahkememiz bir süre önce karar vermiştir. (AYM, E.2018/122, K.2020/14, 19/2/2020, §§ 8-12).

2. Anayasa'nın mülga 91. maddesinin ilk fıkrasında "*...sıkıyönetim ve olağanüstü haller saklı kalmak üzere, Anayasanın ikinci kısmının birinci ve ikinci bölümlerinde yer alan temel haklar, kişi hakları ve ödevleri ile dördüncü bölümde yer alan siyasî haklar ve ödevler kanun hükmünde kararnamelerle düzenlenemez.*" denilmiştir. Buna göre TBMM, Bakanlar Kuruluna ancak KHK ile düzenlenmesi yasak alan içinde olmayan konularda KHK çıkarma yetkisi verebilir.

3. İtiraz konusu kural ile hangi kurumda çalışan kişilerin adalet hizmetleri tazminatından ne nispette faydalanacağı sınıf ve unvanları da gözetilmek suretiyle belirlenmiş olup, ilgili düzenleme, 657 sayılı Kanun'un 152. maddesinin, 570 sayılı KHK ile değiştirilen kısmında yer almaktadır.

4. Anayasa'nın 35. maddesinin birinci fıkrasında *"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir."* denilmek suretiyle mülkiyet hakkı güvenceye bağlanmıştır. Mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır (AYM,

E.2015/39, K.2015/62, 1/7/2015, § 20). Anayasa'nın 35. maddesi soyut bir temele dayalı olarak mülkiyete erişmeyi ve mülkiyeti edinmeyi değil mülkiyet hakkını güvence altına almaktadır. Bununla birlikte belli durumlarda bir ekonomik değer veya icrası mümkün bir alacağı elde etmeye yönelik meşru bir beklenti mülkiyet hakkı güvencesinden yararlanabilir (*Kemal Yeler ve Ali Arslan Çelebi*, B. No: 2012/636, 15/4/2014, §§ 36, 37; *Mehmet Şentürk* [GK], B. No: 2014/13478, 25/7/2017, §§ 41, 53).

5. Meşru beklenti objektif temelden uzak bir beklenti olmayıp belirli bir kanun hükmüne veya başarılı olma ihtimalinin yüksek olduğunu gösteren yerleşik bir yargı içtihadına ya da ayni menfaatle ilgili hukuki bir işleme dayanan yeterli derecede somut nitelikteki bir beklentidir (*Mehmet Şentürk*, § 42). Mahkememiz bir norm denetimi kararında da kişilerin kanuna dayalı ücret niteliğinde bir ekonomik değeri elde etme yönündeki beklentilerini meşru beklenti olarak kabul etmiş ve mülkiyet hakkı kapsamında bir denetimde bulunmuştur (AYM, E.2019/95, K.2019/89, 14/11/2019, § 19).

6. Dava konusu kuralın mülkiyet hakkı kapsamında bir konuyu düzenleyip düzenlemediğinin tespiti için kuralın adalet hizmetleri tazminatından faydalanacak kişiler açısından herhangi bir ekonomik değer elde edebileceklerine dönük meşru bir beklenti doğurup doğurmadığının değerlendirilmesi gerekmektedir. Kuralda sayılan kamu kurum ve kuruluşlarında çalışanlar, yaptıkları görevin niteliğinden kaynaklı emek karşılığı olarak ücret niteliğinde parasal bir hak elde etmektedirler. Dolayısıyla mevzuata dayalı olarak meşru beklenti oluşturan ve adalet hizmetleri tazminatından faydalanacak kişileri belirleyen kural mülkiyet hakkını kapsamaktadır.

7. Sonuç olarak, Anayasa'nın mülga 91. maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesini göz önüne aldığımızda Anayasa'nın İkinci Kısım'ının *"Kişinin Hakları ve Ödevleri"* başlıklı İkinci Bölüm'ünde yer alan mülkiyet hakkının konusunu teşkil eden ilgili kuralın KHK ile düzenlenmesi mülga 91. maddeye aykırı düşmektedir. Bu nedenle çoğunluk kararına katılmadım.

Üye
Engin YILDIRIM

Esas Sayısı : 2020/5
Karar Sayısı : 2022/115
Karar Tarihi : 13/10/2022

İPTAL DAVASINI AÇAN: Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri Engin ALTAY, Özgür ÖZEL, Engin ÖZKOÇ ile birlikte 128 milletvekili

İPTAL DAVASININ KONUSU: 10/11/2019 tarihli ve (50) numaralı Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili, Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 5. maddesiyle 15/7/2018 tarihli ve 30479 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan (4) numaralı Bakanlıklara Bağlı İlgili, İlişkili, Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 637. maddesine eklenen (2) numaralı fıkranın Anayasa'nın 2., 6., 8., 104. ve 128. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline ve yürürlüğünün durdurulmasına karar verilmesi talebidir.

I. İPTALİ İSTENEN CUMHURBAŞKANLIĞI KARARNAMESİ KURALI VE İLGİLİ GÖRÜLEN KANUN HÜKMÜ İLE KANUN HÜKMÜNDE KARARNAME KURALLARI

A. İptali İstenen Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi Kuralı

Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin (CBK) 5. maddesiyle (4) numaralı CBK'nın 637. maddesine eklenen (2) numaralı fıkra şöyledir:

> "*(2) (Ek:RG-11/11/2019-30945-CK-50/5 md.)* ***375 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin ek 26 ncı ve ek 27 nci maddeleri kapsamında istihdam edilen personel, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (c) bendine tabidir.***"

B. İLGİLİ GÖRÜLEN KANUN HÜKMÜ İLE KANUN HÜKMÜNDE KARARNAME KURALLARI

1. 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 4. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Bu Kanunun kısa ve uzun vadeli sigorta kolları uygulaması bakımından;

a) Hizmet akdi ile bir veya birden fazla işveren tarafından çalıştırılanlar,

b) Köy ve mahalle muhtarları ile hizmet akdine bağlı olmaksızın kendi adına ve hesabına bağımsız çalışanlardan ise;

1) Ticarî kazanç veya serbest meslek kazancı nedeniyle gerçek veya basit usûlde gelir vergisi mükellefi olanlar,

2) Gelir vergisinden muaf olup, esnaf ve sanatkâr siciline kayıtlı olanlar,

3) Anonim şirketlerin yönetim kurulu üyesi olan ortakları, sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerin komandite ortakları, diğer şirket ve donatma iştiraklerinin ise tüm ortakları,

4) Tarımsal faaliyette bulunanlar,

c) Kamu idarelerinde;

1) Bu maddenin birinci fıkrasının (a) bendine tabi olmayanlardan, kadro ve pozisyonlarda sürekli olarak çalışıp ilgili kanunlarında (a) bendi kapsamına girenler gibi sigortalı olması öngörülmemiş olanlar,

2) Bu maddenin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentlerine tabi olmayanlardan, sözleşmeli olarak çalışıp ilgili kanunlarında (a) bendi kapsamına girenler gibi sigortalı olması öngörülmemiş olanlar ile 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 86 ncı maddesi uyarınca açıktan vekil atananlar,

sigortalı sayılırlar.

…"

2. 27/6/1989 tarihli ve 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin**;**

a. Ek 26. maddesi şöyledir:

"*Yerli veya yabancı sözleşmeli personel istihdamı*

Ek Madde 26- (Ek: 2/7/2018 - KHK-703/178 md.)

Cumhurbaşkanlığı, bakanlıklar ile diğer kamu kurum ve kuruluşlarının teşkilatlanmasına ilişkin Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinde öngörülmesi kaydıyla; 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu ve diğer kanunların sözleşmeli personel çalıştırılması hakkındaki hükümlere bağlı olmaksızın, özel bilgi ve uzmanlık gerektiren geçici mahiyetteki işlerde, yerli veya yabancı personel tam zamanlı, kısmi zamanlı veya projelerle sınırlı olarak sözleşmeyle istihdam edilebilir.

Bunlara verilecek her türlü ödemeler dahil ücretler, 657 sayılı Kanunun 4 üncü maddesinin (B) bendine göre çalıştırılanlar için uygulanmakta olan sözleşme ücreti tavanının beş katını aşmamak üzere Cumhurbaşkanı veya yetkilendireceği makamca ilgililerin yürüteceği görevler göz önüne alınarak tespit edilir. (Mülga cümle:16/7/2020-7250/26 md.) (…)

Bu madde kapsamında sözleşmeli olarak istihdam edilen personel, 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında sigortalı sayılır. Ancak teşkilatlanmalara ilişkin Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinde öngörülmesi halinde personel 5510 sayılı Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi ile ilgilendirilir.

Bu madde kapsamında kısmi zamanlı olarak çalıştırılanlar için iş sonu tazminatı ödenmez ve işsizlik sigortası primi yatırılmaz.

Kanunlardaki özel hükümler saklı kalmak kaydıyla, bu statüde çalıştırılma, sözleşme bitiminde kamu kurum ve kuruluşlarında herhangi bir pozisyon, kadro veya statüde çalışma açısından kazanılmış hak teşkil etmez.

Bu kapsamda istihdam edilecek personelde kurumsal hizmetlerin gerektirmesi halinde aranacak öğrenim ve yabancı dil bilgisi şartı ile diğer şartlar, bunların işe alınmaları, sınav ve istisnaları, sözleşme süre,

usul ve esasları, görev, yetki ve yükümlülükleri, sözleşmelerinin feshi ile istihdamlarına dair diğer hususlar Devlet Personel Başkanlığının görüşü alınarak kurumlarca çıkarılacak yönetmelikle belirlenir."

b. Ek 27. maddesi şöyledir:

"Sözleşmeli personel istihdamı

Ek Madde 27- (Ek: 2/7/2018 - KHK-703/178 md.)

14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (A) bendi kapsamında personel istihdam edilmeyen kamu kurum ve kuruluşlarından teşkilatlanmasına ilişkin Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinde öngörülenlere ait hizmetler 657 sayılı Kanun ve diğer kanunların sözleşmeli personel çalıştırılması hakkındaki hükümlere bağlı olmaksızın idari hizmet sözleşmesiyle istihdam edilen personel eliyle yürütülür.

Bunlara, mali ve sosyal hak ve yardımlar kapsamında yapılan bütün ayni ve nakdî ödemelerin bir aylık toplam net tutarı; 27/6/1989 tarihli ve 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin ek 11 inci maddesi uyarınca belirlenen emsali personele mali ve sosyal hak ve yardımlar kapsamında yapılması öngörülen ödemelerin bir aylık toplam net tutarını geçememek üzere Cumhurbaşkanı veya yetkilendireceği makamca belirlenir.

Bu madde kapsamında sözleşmeli olarak istihdam edilen personel, 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında sigortalı sayılır. Ancak teşkilatlanmalara ilişkin Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinde öngörülmesi halinde personel 5510 sayılı Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi ile ilgilendirilir ve bu şekilde ilgilendirilenler emeklilik hakları bakımından da emsali olarak belirlenen personel ile denk kabul edilir.

Bu kapsamda istihdam edilecek personelde kurumsal hizmetlerin gerektirmesi halinde aranacak öğrenim ve yabancı dil bilgisi şartı ile diğer şartlar, bunların işe alınmaları, sınav ve istisnaları, sözleşme süre, usul ve esasları, görev, yetki ve yükümlülükleri, sözleşmelerinin feshi ile istihdamlarına dair diğer hususlar Devlet Personel Başkanlığının görüşü alınarak kurumlarca çıkarılacak yönetmelikle belirlenir."

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Recep KÖMÜRCÜ, Serdar ÖZGÜLDÜR, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Kadir ÖZKAYA, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU ve Selahaddin MENTEŞ'in katılımlarıyla 22/1/2020 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine; yürürlüğü durdurma talebinin esas inceleme aşamasında karara bağlanmasına OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

2. Dava dilekçesi ve ekleri, Raportör Hülya ÇOŞTAN ÇETİN tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, dava konusu CBK kuralı ve ilgili görülen kanun hükmü ile kanun hükmünde kararname (KHK) kuralları, dayanılan Anayasa kuralları ile bunların gerekçeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinin Anayasal Çerçevesi ve Yargısal Denetimi

3. 21/1/2017 tarihli ve 6771 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile Anayasa'nın bazı maddelerinde değişiklik yapılmıştır. Yapılan değişikliklerle yeni bir hükûmet sistemine geçilmiş ve buna bağlı olarak Cumhurbaşkanı'nın görev ve yetkileri yeniden düzenlenmiştir. Anayasa'nın 8. maddesinde, yürütme yetkisi ve görevinin Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kuruluna ait olduğu ifade edilmekte iken maddede yapılan değişiklikle Bakanlar Kurulu kaldırılarak yürütme yetkisi ve görevi tek başına Cumhurbaşkanı'na verilmiştir. Anayasa'da Bakanlar Kuruluna verilen görev ve yetkilere ilişkin maddelerde de aynı doğrultuda değişiklik yapılarak daha önce Bakanlar Kuruluna ait olan görev ve yetkilerin Cumhurbaşkanı tarafından yerine getirilmesi öngörülmüştür.

4. Yeni hükûmet sisteminin en önemli özelliklerinden biri Cumhurbaşkanı'na "*Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi*" adı altında düzenleme yapma yetkisinin tanınmasıdır. CBK'ların en belirgin özelliği ise Cumhurbaşkanı'na belirli konularda ilk elden düzenleme yapma yetkisinin

verilmiş olmasıdır. Yürütmenin diğer düzenleyici işlemlerinden farklı olarak Cumhurbaşkanı Anayasa'da belirlenen yetki çerçevesinde herhangi bir kanuna dayanmadan ya da yasama organının onayı olmadan CBK'lar yoluyla düzenleme yapabilecektir.

5. Anayasa'nın 104. maddesinin on yedinci fıkrasının birinci cümlesinde Cumhurbaşkanı'nın yürütme yetkisine ilişkin konularda CBK çıkarabileceği hüküm altına alınmıştır. Düzenlemeyle *yürütme yetkisine ilişkin* olmak kaydıyla CBK çıkarma konusunda Cumhurbaşkanı'na genel bir yetki verilmiştir. Maddenin gerekçesinde, yeni hükûmet sistemi gözetilerek Cumhurbaşkanı'nın genel siyasetin yürütülmesinde yürütme yetkisi ile ilgili olarak ihtiyaç duyduğu konularda CBK çıkarabilmesine imkân tanımak amacıyla ilk elden düzenleme yapma yetkisinin tanındığı ifade edilmiştir.

6. Cumhurbaşkanı'na yürütme yetkisine ilişkin konularda CBK çıkarma yetkisinin genel olarak verilmesinin yanı sıra Anayasa'nın diğer bazı maddelerinde belirtilen kimi konuların CBK ile düzenleneceği ayrıca ifade edilmiştir. Bu kapsamda Anayasa'nın 104. maddesinin dokuzuncu fıkrasında üst kademe kamu yöneticilerinin atanmalarına ilişkin usul ve esasların; 106. maddesinin on birinci fıkrasında bakanlıkların kurulması, kaldırılması, görevleri ve yetkileri, teşkilat yapısı ile merkez ve taşra teşkilatlarının kurulmasının; 108. maddesinin dördüncü fıkrasında Devlet Denetleme Kurulunun işleyişi, üyelerinin görev süresi ve diğer özlük işlerinin; 118. maddesinin altıncı fıkrasında Millî Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliğinin teşkilatı ve görevlerinin CBK'larla düzenleneceği hüküm altına alınmıştır. Anayasa'nın 123. maddesinin üçüncü fıkrasında ise kamu tüzel kişiliğinin kanunla veya CBK ile kurulacağı belirtilmiştir.

7. Anayasa'nın 148. maddesinde CBK'ların şekil ve esas bakımdan Anayasa'ya uygunluğunun denetlenmesi öngörülmüş, yargısal denetim görev ve yetkisi de Anayasa Mahkemesine verilmiştir.

8. Anayasa'da Cumhurbaşkanı'na CBK çıkarma yetkisi verilmekle birlikte bu yetki sınırsız değildir. Kanunlardan farklı olarak Anayasa'da CBK'yla düzenlenecek konular sınırlandırılmıştır. Konu bakımından yetki yönünden getirilen bu sınırlamalar Anayasa'nın 104. maddesinin on yedinci fıkrasının ilk dört cümlesinde düzenlenmiştir.

9. Anılan fıkranın birinci cümlesinde Cumhurbaşkanı'nın *yürütme yetkisine ilişkin konularda* CBK çıkarabileceği ifade edilmiştir. Buna göre yürütme yetkisine ilişkin konular dışında CBK ile düzenleme yapılması mümkün değildir.

10. Fıkranın ikinci cümlesinde *"Anayasa'nın ikinci kısmının birinci ve ikinci bölümlerinde yer alan temel haklar, kişi hakları ve ödevleriyle dördüncü bölümde yer alan siyasi haklar ve ödevlerin"* CBK'yla düzenlenemeyeceği belirtilmiştir. Bu hüküm uyarınca belirtilen alanlarda CBK ile düzenleme yapılamaz.

11. Fıkranın üçüncü cümlesinde de Anayasa'da *münhasıran kanunla düzenlenmesi öngörülen konularda* CBK çıkarılamayacağı hüküm altına alınmıştır. Ancak Anayasa'da hangi konuların münhasıran kanunla düzenleneceğine ilişkin özel bir hüküm bulunmamaktadır. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesinin yerleşik içtihadında anayasa koyucunun kanunla düzenlenmesini öngördüğü konuların bu kapsamda görülmesi gerektiği kabul edilmektedir (AYM, E.2016/150, K.2017/179, 28/12/2017, § 57; E.2016/180, K.2018/4, 18/1/2018, § 17; E.2017/51, K.2017/163, 29/11/2017, § 13; E.2016/139, K.2016/188, 14/12/2016, § 9; E.2013/47, K.2013/72, 6/6/2013). Buna göre Anayasa'da kanunla düzenleneceği belirtilen alanlarda Cumhurbaşkanı'nın CBK çıkarma yetkisi bulunmamaktadır.

12. Fıkranın dördüncü cümlesinde ise *kanunda açıkça düzenlenen konularda* CBK çıkarılamayacağı ifade edilmiştir. Anılan hükme göre Cumhurbaşkanı'nın, yürütme yetkisine ilişkin konularda CBK çıkarabilmesi için CBK'yla düzenlenecek konunun kanunlarda açıkça düzenlenmemiş olması gerekir.

13. CBK'ların yukarıda belirtilen konu bakımından yetki kurallarına uygun olarak çıkarılması gerekmektedir. Aksi takdirde içeriği Anayasa'ya aykırılık oluşturmasa bile bu düzenlemelerin Anayasa'ya uygunluğundan söz edilemez. Dolayısıyla CBK'ların yargısal denetiminde öncelikle Anayasa'nın 104. maddesinin on yedinci fıkrasında belirtilen konu bakımından yetki kurallarına uygunluğunun ele alınması gerekir. Anılan fıkra yönünden herhangi bir aykırılık tespit edilmemesi durumunda ise bu defa CBK'ların içerik yönünden Anayasa'ya uygunluk denetimi yapılmalıdır.

B. Anlam ve Kapsam

14. (4) numaralı CBK'nın "*Kırkdördüncü Bölüm*"ünde Türk Akreditasyon Kurumunun (TÜRKAK) kuruluşu, teşkilatı, görev ve yetkilerine ilişkin hususlar düzenlenmiştir. CBK'nın 630. maddesinde uygunluk değerlendirme kuruluşlarını akredite etmek, bu kuruluşların ulusal ve uluslararası standartlara göre faaliyette bulunmalarını ve bu suretle uygunluk değerlendirme kuruluşlarınca düzenlenen belgelerin ulusal ve uluslararası alanda kabulünü temin etmek amacıyla kurulan TÜRKAK'ın Dışişleri Bakanlığı ile ilgili, özel hukuk hükümlerine tabi, tüzel kişiliği haiz, kâr amacı gütmeyen, idari ve mali özerkliğe sahip ve özel bütçeli bir kuruluş olduğu ifade edilmiştir.

15. CBK'nın 637. maddesinde TÜRKAK'ta istihdam edilecek personele ilişkin hususlara yer verilmiştir. Maddenin (1) numaralı fıkrasında, TÜRKAK'a verilen görev ve hizmetlerin 375 sayılı KHK'nın ek 23. maddesine göre istihdam edilen akreditasyon uzmanları ve akreditasyon uzman yardımcılarından oluşan meslek personeli ile aynı KHK'nın ek 26., ek 27. ve ek 31. maddelerine göre istihdam edilen diğer personel eliyle yürütüleceği belirtilmiştir.

16. CBK'nın anılan maddesinin dava konusu (2) numaralı fıkrasında ise 375 sayılı KHK'nın ek 26. ve ek 27. maddeleri kapsamında istihdam edilen personelin, 5510 sayılı Kanun'un 4. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendine tabi olduğu hükme bağlanmıştır.

17. 375 sayılı KHK'nın kuralın atıfta bulunduğu ek 26. maddesinde Cumhurbaşkanlığı, bakanlıklar ile diğer kamu kurum ve kuruluşlarında özel bilgi ve uzmanlık gerektiren geçici mahiyetteki işlerde çalışmak üzere yerli veya yabancı personelin sözleşmeyle istihdam edilebilmesine ilişkin usul ve esaslar düzenlenmiştir. Belirtilen maddenin üçüncü fıkrasına göre sözleşmeli olarak istihdam edilen bu personel 5510 sayılı Kanun'un 4. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında sigortalı sayılacak ancak teşkilatlanmalarına ilişkin CBK'larda öngörülmesi hâlinde Kanun'un 4. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi ile ilgilendirilecektir.

18. Aynı KHK'nın kuralın atıfta bulunduğu ek 27. maddesinde ise idari hizmet sözleşmesiyle personel istihdam edilmesine ilişkin usul ve

esaslar düzenlenmiştir. Söz konusu maddenin üçüncü fıkrası uyarınca anılan personel de 5510 sayılı Kanun'un 4. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında sigortalı sayılacak ancak teşkilatlanmalarına ilişkin CBK'larda öngörülmesi hâlinde Kanun'un 4. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi ile ilgilendirilecektir.

19. 5510 sayılı Kanun'un 4. maddesinin birinci fıkrasının (a), (b) ve (c) bentlerinde üç farklı sigortalılık kategorisi düzenlenmektedir. Bu madde uyarınca tabi olunan sigortalılık kategorisi sigortalılık statüsünü dolayısıyla sigorta kapsamındaki sosyal yardım ve ödemelerin çeşitleri ile bunların tabi olduğu şartları belirlemektedir.

20. Görüldüğü üzere 375 sayılı KHK'nın ek 26. ve ek 27. maddeleri uyarınca kamu kurum ve kuruluşlarında istihdam edilen ve 5510 sayılı Kanun'un 4. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında sigortalı sayılan sözleşmeli personelin sigortalılık statüsünün CBK'larla değiştirilmesine imkân tanınmış, dava konusu kuralla da TÜRKAK'ta anılan KHK'nın ek 26. ve ek 27. maddeleri uyarınca istihdam edilen ve 5510 sayılı Kanun'un 4. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında sigortalı sayılan personelin sigortalılık statüsü değiştirilerek söz konusu personel Kanun'un 4. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendine tabi kılınmıştır.

C. İptal Talebinin Gerekçesi

21. Dava dilekçesinde özetle; dava konusu kuralın atıfta bulunduğu 375 sayılı KHK'nın ek 26. ve 27. maddelerinin KHK'nın dayanağı olan yetki kanununun kapsamında olmaması nedeniyle yok hükmünde olduğu, kuralla kamu görevlilerinin sosyal güvenlik sistemi açısından tabi olacakları statünün belirlendiği, kamu görevlilerinin sosyal güvenlik haklarının kanunda açıkça düzenlendiğinden CBK ile düzenlenemeyeceği, yürütme organına yasama yetkisi tanınmasının hukuki güvenliği zedeleyeceği belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2., 6., 8., 104. ve 128. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Ç. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

22. Dava dilekçesinde konu bakımından yetki yönünden kuralın Anayasa'nın 6., 8., ve 128. maddelerine de aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de CBK'ya ilişkin konu bakımından yetki kuralları Anayasa'nın 104.

maddesinin on yedinci fıkrasında düzenlendiğinden bu hususta ki inceleme anılan fıkra kapsamında yapılacaktır.

23. Anayasa'nın 104. maddesinin on yedinci fıkrasının dördüncü cümlesinde kanunda açıkça düzenlenen konularda CBK çıkarılamayacağı kurala bağlanmıştır. Türkiye Büyük Millet Meclisinin (TBMM) Anayasa'nın 87. maddesinde düzenlenen *kanun koyma* yetkisi kapsamında kanun adı altında yaptığı düzenlemelerin bu kapsamda olduğunda kuşku bulunmamaktadır. Diğer yandan Anayasa Mahkemesi KHK'larda açıkça düzenlenen konular bakımından da CBK çıkarılmasına ilişkin aynı yasağın geçerli olup olmadığı hususunu daha önceki bazı kararlarında değerlendirmiş ve KHK'ların Anayasa'nın mülga hükümlerinde belirtilen niteliği, getiriliş amacı, Anayasa Mahkemesinin KHK'larla ilgili içtihadı ve uygulama dikkate alındığında KHK'ların kanun hükmünde olduklarının görüldüğü, dolayısıyla KHK ile açıkça düzenlenen bir konuda da Anayasa'nın 104. maddesinin on yedinci fıkrasının dördüncü cümlesi uyarınca CBK çıkarılamaması gerektiğine karar vermiştir (AYM, E.2019/78, K.2020/6, 23/1/2020, §§ 34-39; AYM, E.2019/105, K.2020/30, 12/6/2020, §§ 24-29).

24. Anayasa'nın 104. maddesinin on yedinci fıkrasının dördüncü cümlesi uyarınca yapılacak denetimde karşılaştırmaya esas olabilecek, daha önce çıkarılmış bir kanun olup olmadığının tespit edilmesi gerekir. Sonrasında ise -böyle bir kanun varsa- incelenen CBK kuralının kanunun açıkça düzenlediği konuyu düzenleyip düzenlemediği belirlenmelidir. Bu değerlendirme yapılırken önce ilgili kanunun CBK ile düzenlenen alanda hüküm ifade edip etmediğinin belirlenmesi, ardından da kanundaki düzenlemenin açık olup olmadığının tespit edilmesi gerekir. Bu bağlamda CBK kuralı olmaması durumunda karşılaştırmaya esas alınan kanun hükmünün CBK ile düzenleme yapılan konuya uygulanacak olup olmaması, CBK kuralının kanun ile düzenlenen konuda çıkarılıp çıkarılmadığına dair bir gösterge olacaktır (AYM, E.2019/31, K.2020/5, 23/01/2020, § 17).

25. Dava konusu kural, TÜRKAK'ta 375 sayılı KHK'nın ek 26. ve ek 27. maddeleri uyarınca istihdam edilen personelin 5510 sayılı Kanun'un 4. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendine tabi olduğunu düzenlemektedir. Buna karşılık KHK'nın ek 26. ve ek 27. maddelerinde, madde kapsamında istihdam edilen personelin 5510 sayılı Kanun'un 4. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında sigortalı sayılacağı hükme bağlanmaktadır.

26. Buna göre dava konusu CBK kuralının olmaması durumunda anılan KHK'nın ek 26. ve ek 27. maddeleri uyarınca istihdam edilen personelin sigortalılık statüsü bakımından da bu maddelerin uygulanacağı dolayısıyla söz konusu personelin sigortalılık statüsünün 5510 sayılı Kanun'un 4. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendine tabi olacağı açıktır. Bu çerçevede KHK'nın açıkça düzenlediği bir konuda düzenleme yapan CBK kuralının Anayasa'nın 104. maddesinin on yedinci fıkrasının dördüncü cümlesine aykırı düzenleme getirdiği anlaşılmıştır.

27. Öte yandan KHK'nın ek 26. maddesinin üçüncü fıkrasının ikinci cümlesinde ve ek 27. maddesinin üçüncü fıkrasının ikinci cümlesinde teşkilatlanmalara ilişkin Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinde öngörülmesi hâlinde personelin 5510 sayılı Kanun'un 4. maddesinin (c) bendi ile ilişkilendirileceği düzenlenmiştir. Anayasa'nın kanunda açıkça düzenlenen konularda CBK çıkarma yetkisini tanımadığı dikkate alındığında, kanun koyucunun anılan şekilde bir yetki tanıması söz konusu olamaz. Bu nedenle CBK ile düzenleme yetkisi veren KHK hükümleri, yukarıda tespit edilen aykırılığı Anayasa'ya uygun hâle getirmemektedir (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. AYM, E.2019/31, K.2020/5, 23/1/2020, § 21).

28. Açıklanan nedenle kural, Anayasa'nın 104. maddesinin on yedinci fıkrasının dördüncü cümlesine aykırıdır. İptali gerekir.

Kural, Anayasa'nın 104. maddesinin on yedinci fıkrasının dördüncü cümlesine aykırı görülerek iptal edildiğinden ayrıca aynı fıkranın birinci, ikinci ve üçüncü cümleleri yönünden incelenmemiştir.

Kural, konu bakımından yetki yönünden Anayasa'nın 104. maddesinin on yedinci fıkrasının dördüncü cümlesine aykırı görülerek iptal edildiğinden içerik yönünden incelenmemiştir.

IV. İPTAL KARARININ YÜRÜRLÜĞE GİRECEĞİ GÜN SORUNU

29. Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrasında "*Kanun, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü ya da bunların hükümleri, iptal kararlarının Resmî Gazetede yayımlandığı tarihte yürürlükten kalkar. Gereken hallerde Anayasa Mahkemesi iptal hükmünün yürürlüğe gireceği tarihi ayrıca kararlaştırabilir. Bu tarih, kararın Resmî Gazetede*

yayımlandığı günden başlayarak bir yılı geçemez." denilmekte; 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrasında da bu kural tekrarlanarak Mahkemenin gerekli gördüğü hâllerde Resmî Gazete'de yayımlandığı günden başlayarak iptal kararının yürürlüğe gireceği tarihi bir yılı geçmemek üzere ayrıca kararlaştırabileceği belirtilmektedir.

30. (50) numaralı CBK'nın 5. maddesiyle (4) numaralı CBK'nın 637. maddesine eklenen (2) numaralı fıkranın iptal edilmesi nedeniyle doğacak hukuksal boşluk kamu yararını ihlal edecek nitelikte görüldüğünden Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrasıyla 6216 sayılı Kanun'un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince bu fıkraya ilişkin iptal hükmünün kararın Resmî Gazete'de yayımlanmasından başlayarak dokuz ay sonra yürürlüğe girmesi uygun görülmüştür.

V. YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI TALEBİ

31. Dava dilekçesinde özetle, dava konusu kuralın uygulanması hâlinde telafisi güç veya imkânsız zararların doğabileceği belirtilerek yürürlüğünün durdurulmasına karar verilmesi talep edilmiştir.

10/11/2019 tarihli ve (50) numaralı Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 5. maddesiyle 15/7/2018 tarihli ve 30479 Sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan (4) numaralı Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 637. maddesine eklenen (2) numaralı fıkrasına yönelik iptal hükmünün yürürlüğe girmesinin ertelenmesi nedeniyle bu fıkraya ilişkin yürürlüğün durdurulması talebinin REDDİNE 13/10/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

VI. HÜKÜM

10/11/2019 tarihli ve (50) numaralı Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 5. maddesiyle 15/7/2018 tarihli

ve 30479 Sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan (4) numaralı Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 637. maddesine eklenen (2) numaralı fıkranın konu bakımından yetki yönünden Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, iptal hükmünün, Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince, KARARIN RESMÎ GAZETE'DE YAYIMLANMASINDAN BAŞLAYARAK DOKUZ AY SONRA YÜRÜRLÜĞE GİRMESİNE 13/10/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN	Başkanvekili Kadir ÖZKAYA
Üye Engin YILDIRIM	Üye Muammer TOPAL	Üye M. Emin KUZ
Üye Rıdvan GÜLEÇ	Üye Recai AKYEL	Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ
Üye Yıldız SEFERİNOĞLU	Üye Selahaddin MENTEŞ	Üye Basri BAĞCI
Üye İrfan FİDAN	Üye Kenan YAŞAR	

Esas Sayısı : 2020/43
Karar Sayısı : 2022/116
Karar Tarihi : 13/10/2022

İPTAL DAVASINI AÇAN: Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri Engin Altay, Özgür Özel ve Engin Özkoç ile birlikte 135 milletvekili

İPTAL DAVASININ KONUSU: 20/2/2020 tarihli ve 7222 sayılı Bankacılık Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un;

A. 1. maddesiyle 19/10/2005 tarihli ve 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 26. maddesinin;

1. İkinci fıkrasının birinci cümlesine eklenen "*…bankacılık sistemini ya da…*" ibaresinin,

2. İkinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "*…kanunî kovuşturma talep edilen…*" ibaresinin "*...Cumhuriyet Başsavcılığına yazılı başvuruda bulunulan…*" şeklinde değiştirilmesinin,

B. 4. maddesiyle 5411 sayılı Kanun'un 55. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde yer alan "*...ve Toplu Konut İdaresi Başkanlığıyla...*" ibaresinin "*..., Toplu Konut İdaresi Başkanlığı, Türkiye Varlık Fonu Yönetimi Anonim Şirketi veya Türkiye Varlık Fonuyla*" şeklinde değiştirilmiş halinde yer alan "*...Türkiye Varlık Fonu Yönetimi Anonim Şirketi veya Türkiye Varlık Fonuyla...*" ibaresinin,

C. 11. maddesiyle 5411 sayılı Kanun'a eklenen 76/A maddesinin ikinci cümlesinin "*Bu madde kapsamına giren işlem ve uygulamalar Kurul tarafından belirlenir…*" bölümünün,

Anayasa'nın 2., 5., 10., 13., 36., 38., 49. ve 167. maddelerine aykırılığını ileri sürerek iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talebidir.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKÜMLERİ

Kanun'un iptali talep edilen kuralların da yer aldığı;

1. 1. maddesiyle ibare eklenen ve ibare değişikliği yapılan 5411 sayılı Kanun'un 26. maddesi şöyledir:

"Çalışma ve imza yetkisi yasağı

Madde 26 — Bu Kanunun 8 inci maddesinin birinci fıkrasının (a), (b), (c) ve (d) bentlerinde belirtilen şartları taşımayan kişiler, bankalarda genel müdür, genel müdür yardımcısı veya imza yetkisini haiz görevli olarak çalıştırılamazlar. Bankalar, bu kimselerin imza yetkilerini derhal kaldırmak zorundadırlar.

Kurum denetimleri sonucunda, bu Kanun veya ilgili diğer mevzuat hükümlerini ihlâl ettikleri ve ***bankacılık sistemini ya da*** *bankanın emin bir şekilde çalışmasını tehlikeye düşürdükleri tespit edilen ve haklarında* ***Cumhuriyet Başsavcılığına yazılı başvuruda bulunulan*** *banka mensuplarının, imza yetkileri Kurul kararı ile geçici olarak kaldırılır. Bu kimseler, Kurulun izni olmadıkça imza yetkisini haiz personel olarak hiçbir bankada çalıştırılamazlar."*

2. 4. maddesiyle ibare değişikliği yapılan 5411 sayılı Kanun'un 55. maddesi şöyledir:

"Kredi sınırlamalarına tâbi olmayan işlemler

Madde 55 — Aşağıdaki kredi işlemleri 54 üncü maddedeki sınırlamalara tâbi değildir:

a) Karşılığı nakit, nakit benzeri kıymet ve hesaplar ile kıymetli maden olan işlemler.

b) Hazine Müsteşarlığı, Merkez Bankası, Özelleştirme İdaresi Başkanlığı, Toplu Konut İdaresi Başkanlığı, ***Türkiye Varlık Fonu Yönetimi***

Anonim Şirketi veya Türkiye Varlık Fonuyla *yapılan işlemler ile bu kurumlarca çıkarılan ya da ödenmesi garanti edilen bono, tahvil ve benzeri menkul kıymetler karşılığı yapılan işlemler.*

c) Merkez Bankası nezdindeki piyasalarda veya kanunla teşkilatlanmış diğer para piyasalarında yapılan işlemler.

d) Aynı kişiye ya da aynı risk grubuna yeni kredi tahsisi hâlinde daha önce yabancı para cinsinden veya yabancı para ölçüsü ile verilen kredilerin, müteakiben tahsis edilen kredinin kullandırılmaya başlandığı tarihteki cari kurdan dikkate alınması kaydıyla çek ve kredi kartı kullandırımları hariç, kredilerde kur değişikliklerinin doğurduğu artışlar ile vadesi geçmiş kredilere tahakkuk ettirilen faiz, kâr payı ve diğer unsurlar.

e) Her türlü sermaye artırımları dolayısıyla bedelsiz edinilen ortaklık payları ile ortaklık paylarının herhangi bir fon çıkışı gerektirmeyen değer artışları.

f) Kurulca belirlenecek esaslar dâhilinde bankaların kendi aralarındaki işlemler.

g) Kurulca belirlenecek esas ve süreler çerçevesinde elden çıkarılması kaydıyla halka arza aracılık yüklenimleri kapsamında edinilen ortaklık payları.

h) Özkaynak hesabında indirilecek değer olarak dikkate alınan işlemler.

i) Kurulca belirlenecek diğer işlemler."

3. 11. maddesiyle 5411 sayılı Kanun'a eklenen 76/A maddesi şöyledir:

"Bu Kanun kapsamındaki bankalar tarafından; 4 üncü maddede sayılan işlemler yoluyla finansal piyasalarda yapay arz, talep veya döviz kuru dahil fiyat oluşumunu sağlamak amaçlı işlem ve uygulamaların yapılması, internet ortamı dahil farklı araçlarla gerçeğe aykırı veya yanıltıcı bilgilerin yayılması, tasarruf sahiplerinin gerçeğe aykırı veya yanıltıcı şekilde yönlendirilmesi ya da bu amaçları sağlamaya yönelik benzer işlem ve uygulamaların yapılması, finansal piyasalarda manipülasyon ve yanıltıcı işlemler olarak kabul edilir.

***Bu madde kapsamına giren işlem ve uygulamalar Kurul tarafından belirlenir** ve Resmî Gazete'de yayımlanır."*

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Serdar ÖZGÜLDÜR, Engin YILDIRIM, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU ve Selahaddin MENTEŞ'in katılımlarıyla 6/5/2020 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine; yürürlüğü durdurma talebinin esas inceleme aşamasında karara bağlanmasına OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

2. Dava dilekçesi ve ekleri, Raportör Hülya ÇOŞTAN ÇETİN tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, dava konusu kanun hükümleri, dayanılan ve ilgili görülen Anayasa kuralları ile bunların gerekçeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Kanun'un 26. Maddesinin İkinci Fıkrasının Birinci Cümlesine Eklenen "*…bankacılık sistemini ya da…*" ve Aynı Cümlede "*…Cumhuriyet Başsavcılığına yazılı başvuruda bulunulan…*" Şeklinde Değiştirilen İbarelerin İncelenmesi

1. Anlam ve Kapsam

3. 5411 sayılı Kanun'un çalışma ve imza yetkisi yasağını düzenleyen 26. maddesinin iptali istenen ibareleri de içeren ikinci fıkrasında, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (Kurum) denetimleri sonucunda, bu Kanun veya ilgili diğer mevzuat hükümlerini ihlal ettikleri ve bankacılık sistemini ya da bankanın emin bir şekilde çalışmasını tehlikeye düşürdükleri tespit edilen ve haklarında Cumhuriyet başsavcılığına yazılı başvuruda bulunulan banka mensuplarının, imza yetkilerinin Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu (Kurul) kararı ile geçici olarak kaldırılacağı ve bu kişilerin Kurulun izni olmadıkça imza yetkisini haiz personel olarak hiçbir bankada çalıştırılamayacakları hükme bağlanmıştır. Söz konusu ikinci

fıkrada yer alan "*…Bankacılık sistemleri ya da…*" ibaresi ile "*…Cumhuriyet Başsavcılığına yazılı başvuruda bulunulan…*" ibaresi iptalleri istenen kuralları oluşturmaktadır.

4. Banka mensuplarının imza yetkisini haiz olmaları, bankayı temsil yetkilerinin bulunması dolayısıyla bankayı hak sahibi yapabilmeleri ve/veya borç altına sokabilmeleri anlamına gelmektedir. Bu yetki, özel hukuk tüzel kişisi olan banka tarafından verilmektedir. İptali istenen ibareleri de içeren kural, banka tarafından verilen bu yetkinin Kurul kararıyla geçici olarak kaldırılmasını düzenlemektedir.

5. İmza yetkisinin Kurul kararı ile geçici olarak kaldırılması ve ilgili banka mensubunun Kurulun izni olmadıkça imza yetkili personel olarak hiçbir bankada çalıştırılamaması, idari tedbir niteliğindedir. Kuralın amacı, hakkında Cumhuriyet başsavcılığına yazılı başvuruda bulunulan banka mensubunun cezalandırılması değil olası mevzuat ihlalinin engellenmesi veya durdurulması amacıyla tedbir alınmasıdır.

6. İmza yetkisinin geçici olarak kaldırılabilmesi için Kurum denetimleri sırasında anılan şartların gerçekleşmiş olması ve Kurulun imza yetkisinin geçici olarak kaldırılmasına karar vermesi şeklinde iki aşamalı bir süreç öngörülmüştür. Kurum tarafından yapılan denetimin sonuçları uyarınca imza yetkisinin geçici olarak kaldırılması kararı Kurul tarafından verilmektedir.

7. Söz konusu ikinci fıkra, Kurul kararıyla banka çalışanlarının imza yetkilerinin geçici olarak kaldırılması için gerekli şartları düzenlemektedir. Birlikte gerçekleşmesi gereken bu şartlar; kurum denetimleri sırasında ilgili kişinin Kanun veya ilgili diğer mevzuat hükümlerini ihlal ettiğinin ve bankacılık sistemini ya da bankanın emin bir şekilde çalışmasını tehlikeye düşürdüğünün tespit edilmesi ve ilgili banka mensubu hakkında Cumhuriyet başsavcılığına yazılı başvuruda bulunulmuş olması şeklinde belirlenmiştir. İmza yetkisinin geçici olarak kaldırılmasına yol açan şartlardan birisini oluşturan bankacılık sisteminin ya da bankanın emin bir şekilde çalışmasının tehlikeye düşürüldüğünün tespit edilmesi şartı kapsamında yer alan iki fiilden birisinin gerçekleşmiş olması, diğer şartların da varlığı hâlinde imza yetkisinin geçici olarak kaldırılmasına karar verilebilmesi için yeterli sayılmıştır.

8. Başka bir ifade ile iptali istenen kurallardan ilki olan "*…Bankacılık sistemleri ya da…*" ibaresinin yer aldığı şart, bankacılık sisteminin tehlikeye düşürülmüş olmasının Kurum tarafından tespit edilmiş olmasını, imza yetkisinin geçici olarak kaldırılabilmesi için gerekli alternatifli şartlardan birisi olarak düzenlemektedir. İptali istenen "*…Cumhuriyet Başsavcılığına yazılı başvuruda bulunulan…*" ibaresi ise imza yetkisinin kaldırılabilmesi için birlikte aranan şartlardan üçüncüsü olarak ilgili mensubu hakkında Cumhuriyet başsavcılığına yazılı olarak başvuruda bulunulmuş olmasını öngörmektedir.

2. İptal Talebinin Gerekçesi

9. Dava dilekçesinde özetle; bankacılık sistemi ile bu sistemi tehlikeye düşürme fiilinin tespitine ilişkin kriterlerin Kanun'da açıkça düzenlenmediği, bu fiile bağlanan yaptırım olarak imza yetkisinin geçici olarak kaldırılmasının kişiye suçlu muamelesinde bulunulması anlamına geldiği, kişinin çalışma hürriyetinin sınırlandırılması sonucuna yol açtığı, Cumhuriyet başsavcılığına yazılı başvuru yapılmış olmasının yeterli sayılmasının ise kişinin suçsuzluğunu ispat etme olanağını ortadan kaldırdığı belirtilerek kuralların Anayasa'nın 2., 5., 13., 36., 38. ve 49. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

3. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

10. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 48. maddesi yönünden de incelenmiştir.

11. Anayasa'nın 38. maddesinin birinci fıkrasında, "*Kimse, işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılamaz*" denilerek "*suçun kanuniliği*" ilkesi; üçüncü fıkrasında da "*Ceza ve ceza yerine geçen güvenlik tedbirleri ancak kanunla konulur.*" ifadesine yer verilerek "*cezanın kanuniliği*" ilkesi getirilmiştir. Söz konusu maddenin dördüncü fıkrasında ise "*Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz.*" denilmektedir. Ceza hukukunun temel ilkelerinden olan "*suçsuzluk karinesi*", hakkında suç isnadı bulunan bir kişinin, adil bir yargılama sonunda suçlu olduğuna dair kesin hüküm tesis edilene kadar masum sayılması gerektiğini ifade etmekte ve hukuk devleti ilkesinin de bir gereğini oluşturmaktadır.

12. Kanun'un 26. maddesinin iptali istenen ibareleri de içeren ikinci fıkrası, Kurum denetimleri sonucunda, bu Kanun veya ilgili diğer mevzuat hükümlerini ihlal ettikleri ve *bankacılık sistemini ya da* bankanın emin bir şekilde çalışmasını tehlikeye düşürdükleri tespit edilen ve haklarında *Cumhuriyet Başsavcılığına yazılı başvuruda bulunulan* banka mensuplarının, imza yetkileri Kurul kararı ile geçici olarak kaldırılacağını hükme bağlamaktadır.

13. Suçsuzluk karinesi uyarınca, bir kişinin suçlu olarak nitelendirilebilmesi ve hakkında ceza hukukunun alanına giren yaptırımların uygulanabilmesi, kesin hükümle mahkûm olmasına bağlıdır. Ancak suçsuzluk karinesi, kişileri peşinen suçlu ilan etmeden bazı tedbirlerin uygulanmasına engel teşkil etmemektedir. Suçsuzluk karinesinin tanımı ve gerekleri anayasal sınırların ötesine geçecek şekilde genişletilerek soruşturma ve kovuşturma gibi süreçlere bağlı hukuki sonuçları işlevsiz kılacak şekilde yorumlanamaz (AYM, E.2014/17, K.2014/97, 22/5/2014).

14. Kurum tarafından yapılan denetimler sonucunda haklarında Cumhuriyet başsavcılığına yazılı başvuruda bulunulmasına karar verilen banka mensuplarına idari tedbir uygulanması, kanun koyucunun bu kişileri peşinen "*suçlu*" kabul ettiği anlamına gelmez (§ 5). Bu yönüyle kuralın hukuk devleti ve suçsuzluk karinesi ilkelerine aykırı bir yönü bulunmamaktadır.

15. Anayasa'nın 48. maddesinde herkesin dilediği alanda çalışma özgürlüğüne sahip olduğu belirtilmiş, 49. maddesinde ise çalışma hakkı güvence altına alınmıştır. Buna göre çalışma herkesin hakkı olup devletin, çalışanların hayat seviyesini yükseltmek, çalışma hayatını geliştirmek için çalışanları ve işsizleri korumak, çalışmayı desteklemek, işsizliği önlemeye elverişli ekonomik bir ortam yaratmak ve çalışma barışını sağlamak için gerekli tedbirleri alma yükümlülüğü bulunmaktadır (AYM, E.2015/41, K.2017/98, 04/05/2017, § 307). İlgili banka mensuplarının Kurulun izni olmadıkça imza yetkisini haiz personel olarak hiçbir bankada çalıştırılmamaları sonucunu doğuran dava konusu kuralların bu yönüyle çalışma özgürlüğüne ve hakkına sınırlama getirdiği anlaşılmaktadır.

16. Anayasa'nın 13. maddesinde "*Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve*

ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz." denilmektedir. Buna göre temel hak ve özgürlüklere sınırlama getiren düzenlemelerin kanunla yapılması, Anayasa'da öngörülen sınırlama sebebine uygun ve ölçülü olması gerekir.

17. Bu kapsamda çalışma özgürlüğünü ve hakkını sınırlamaya yönelik bir kanuni düzenlemenin şeklen var olması yeterli olmayıp yasal kuralların keyfiliğe izin vermeyecek şekilde belirli, ulaşılabilir ve öngörülebilir düzenlemeler niteliğinde olması gerekir.

18. Esasen temel hak ve özgürlükleri sınırlayan kanunun bu niteliklere sahip olması Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye alınan hukuk devleti ilkesinin de bir gereğidir. Hukuk devletinde kanuni düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesi gerekir. Kanunda bulunması gereken bu nitelikler hukuki güvenliğin sağlanması bakımından da zorunludur. Zira bu ilke hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, kişilerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar (AYM, E.2015/41, K.2017/98, 4/5/2017, §§ 153, 154). Dolayısıyla Anayasa'nın 13. maddesinde sınırlama ölçütü olarak belirtilen kanunilik, Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye alınan hukuk devleti ilkesi ışığında yorumlanmalıdır.

19. Dava konusu kuralda belirsiz olduğu ileri sürülen "*bankacılık sistemi*" ibaresi ile bankacılık faaliyetlerinin yürütüldüğü organizasyon yapısının ifade edildiği anlaşılmaktadır. Bankacılık faaliyetleri ise Kanun'un 4. maddesinde bankaların faaliyet konuları sayılarak düzenlenmiştir. Dolayısıyla bankacılık sisteminin Kanun'da belirtilen bankacılık faaliyetlerinin yürütüldüğü organizasyon yapısı olduğu görülmektedir.

20. İptali istenen "*…Cumhuriyet Başsavcılığına yazılı başvuruda bulunulan…*" ibaresi ise imza yetkisinin geçici olarak kaldırılmasına ilişkin idari tedbirin, 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 2. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) ve (e) bentleri uyarınca soruşturma evresinde suç şüphesi altında bulunan banka mensubu hakkında uygulanabileceğini belirtmektedir.

21. Kurallarla banka mensuplarının imza yetkisinin geçici olarak kaldırılmasına ilişkin şartlar açık ve net biçimde düzenlenmiştir. Dolayısıyla kuralların belirli, ulaşılabilir ve öngörülebilir nitelikte olduğu ve bu yönüyle kanunilik şartını taşıdığı anlaşılmaktadır.

22. Öte yandan Anayasa'nın 13. maddesi uyarınca temel hak ve özgürlüklere getirilen sınırlamanın Anayasa'da öngörülen sınırlama sebebine uygun olması gerekir. Anayasa'nın 48. ve 49. maddelerinde çalışma özgürlüğü ve hakkı için herhangi bir sınırlama nedeni öngörülmemiş olmakla birlikte özel sınırlama nedeni öngörülmemiş hak ve özgürlüklerin de o hakkın ve özgürlüğün doğasından kaynaklanan bazı sınırlarının bulunduğu kabul edilmektedir. Ayrıca Anayasa'nın başka maddelerinde yer alan hak ve özgürlükler ile devlete yüklenen ödevler, özel sınırlama sebebi gösterilmemiş hak ve özgürlüklere sınır teşkil edebilir.

23. Bu bağlamda Anayasa'nın 167. maddesinin birinci fıkrasında "*Devlet, para, kredi, sermaye, mal ve hizmet piyasalarının sağlıklı ve düzenli işlemelerini sağlayıcı ve geliştirici tedbirleri alır;…*" denilmek suretiyle devlete, mal ve hizmet piyasalarının sağlıklı ve düzenli işlemelerini sağlayıcı ve geliştirici tedbirler alma yükümlülüğü yüklenmiştir. Bu kapsamda bankacılık faaliyetlerinin sağlıklı ve düzenli işlemesinin sağlanması ve geliştirilmesi amacıyla çalışma özgürlüğüne ve hakkına yönelik sınırlamaların öngörülmesi mümkündür. Bu itibarla bankacılık sisteminin emin bir şekilde çalışmasını tehlikeye düşürdüklerinin tespit edilmesi sebebiyle suç şüphesi altında bulunan banka mensuplarının imza yetkilerinin geçici olarak kaldırılmasını öngören kuralın bankacılık faaliyetlerinin sağlıklı ve düzenli işlemesinin sağlanması biçimindeki meşru amaca yönelik olduğu görülmektedir. Ancak çalışma özgürlüğü ve hakkının sınırlanabilmesi için belirtilen meşru amacın varlığı yeterli olmayıp temel hak ve özgürlüklerin sınırlanması rejimini belirleyen Anayasa'nın 13. maddesindeki ölçülülük ilkesine de uyulması gerekmektedir.

24. Anayasa'nın 13. maddesinde güvence altına alınan *ölçülülük* ilkesi ise *elverişlilik*, *gereklilik* ve *orantılılık* olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. *Elverişlilik* öngörülen sınırlamanın ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, *gereklilik* ulaşılmak istenen amaç bakımından sınırlamanın zorunlu olmasını, diğer bir ifadeyle aynı amaca daha hafif bir sınırlama ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, *orantılılık* ise hakka getirilen sınırlama ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir.

25. Kuralla öngörülen tedbirin "*para, kredi, sermaye, mal ve hizmet piyasalarının sağlıklı ve düzenli işlemeleri*"ni sağlama amacı bakımından elverişli olduğu açıktır. İlgili personelin imza yetkisinin geçici olarak kaldırılması ve bunun sonucu olarak Kurulun izni olmadıkça imza yetkisini haiz personel olarak hiçbir bankada çalıştırılmaması şeklindeki sonuçlara yol açan kuralla öngörülen amaçların daha hafif bir tedbir ile gerçekleştirilebileceği söylenemeyeceğinden kuralla öngörülen tedbirin gerekli olmadığı da söylenemez. Öte yandan kuralla getirilen sınırlamanın ilgilinin çalışma yaşamına katılmasını sadece bankalarda imza yetkisini haiz personel olarak çalışma bakımından sınırladığı, bu sınırlamanın geçici mahiyette olduğu ve Kurulun bu sınırlamayı her zaman değerlendirme imkânına sahip olup kişinin imza yetkisini haiz personel olarak çalışmasına tekrar izin verebileceği gözönünde bulundurulduğunda kuralla ulaşılmak istenen amaç ile çalışma hakkı arasında bulunması gereken makul dengenin gözetildiği anlaşılmaktadır. Bu itibarla kuralın orantısız bir sınırlamaya da neden olmadığı, dolayısıyla anılan hakka ölçüsüz bir sınırlama getirmediği sonucuna ulaşılmıştır.

26. Açıklanan nedenlerle kurallar, Anayasa'nın 13., 38., 48. ve 49. maddelerine aykırı değildir. İptal taleplerinin reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 2. maddesine de aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa'nın 13. 38., 48. ve 49. maddeleri yönünden yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa'nın 2. maddesi yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kuralların Anayasa'nın 5. ve 36. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

B. Kanun'un 55. Maddesinin Birinci Fıkrasının (b) Bendinde Yer Alan "*...Türkiye Varlık Fonu Yönetimi Anonim Şirketi veya Türkiye Varlık Fonuyla...*" İbaresinin İncelenmesi

1. Genel Açıklama

27. Sermaye piyasalarında araç çeşitliliği ve derinliğine katkı sağlamak, yurt içinde kamuya ait olan varlıkları ekonomiye kazandırmak, dış kaynak temin etmek, stratejik, büyük ölçekli yatırımlara iştirak etmek için Türkiye

Varlık Fonu (TVF) ve bu fona bağlı alt fonları kurmak ve yönetmek üzere Türkiye Varlık Fonu Yönetimi Anonim Şirketinin (TVFYAŞ) kurulması, yönetimi ve faaliyetlerine ilişkin esasları düzenlemek amacıyla 19/8/2016 tarihli ve 6741 sayılı Türkiye Varlık Fonu Yönetimi Anonim Şirketinin Kurulması İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun yürürlüğe konulmuştur (AYM, E.2016/180 K.2018/4 18/1/2018, §§ 3-10).

28. Kanun'un 2. maddesinin (1) numaralı fıkrasıyla Cumhurbaşkanlığına bağlı, *ana faaliyet konusu bu Kanunla belirtilen TVF ve alt fonların kurulması ve yönetimi* olan, profesyonel yönetim ilkelerine göre yönetilen, *özel hukuk hükümlerine tabi* TVFYAŞ kurulmuştur. Bu maddenin (2) numaralı fıkrasında da TVFYAŞ'nin, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihte başka hiçbir işleme gerek kalmaksızın ticaret siciline resen tescil olunacağı düzenlenmiştir. Bu düzenlemeden TFVYAŞ'nin kanun ile kurulan *bir anonim şirket* olarak yapılandırıldığı ve kanunlarda belirtilen hâller dışında özel hukuk hükümlerine tabi olduğu anlaşılmaktadır. TVFYAŞ birçok konuda muafiyet ve istisnalara sahip özel statüde bir şirket olarak kurulmuştur (AYM, E.2016/180 K.2018/4 18/1/2018, § 45). TVF'nin kuruluşu ise Kanun'un 3. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinde TVFYAŞ tarafından hazırlanan Türkiye Varlık Fonu İçtüzüğü'nün ticaret siciline tescili ile TVF kurulur denilerek düzenlenmiştir.

29. Kanun'un 2. maddesinin (1) numaralı fıkrasında TVFYAŞ'nin Cumhurbaşkanlığına bağlı olduğu belirtilmiştir. 10/7/2018 tarihli ve 30474 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan (1) sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 37. maddesinde de TVF'nin Cumhurbaşkanlığına bağlı olduğu hükme bağlanmıştır.

30. Kanun'un 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasında TVF'ye devredilen varlıklar ve haklar ile TVFYAŞ tarafından gerçekleştirilen faaliyetler neticesinde elde edilen tescile tabi olabilen diğer her türlü değerin ilgili siciline veya kütüğüne TVF adına tescil edileceği ve TVF'nin bu madde kapsamındaki *tescil işlemleri ile sınırlı olmak üzere tüzel kişiliği haiz* olduğu hükme bağlanmıştır. Kanun'un 3. maddesinin (3) numaralı fıkrasında TVF'nin ve TVF'ye bağlı olarak kurulan alt fonların *yapacağı işlemlerin* TVF İçtüzüğü ve TVFYAŞ esas sözleşmesi hükümleri dâhilinde belirleneceği belirtilmiştir.

2. Anlam ve Kapsam

31. 5411 sayılı Kanun'un 54. maddesinde, bankalarca bir gerçek ya da tüzel kişiye veya bir risk grubuna kullandırılabilecek kredilere ilişkin sınırlamalar düzenlenmiştir. Bu kapsamda bankalarca kullandırılabilecek kredi miktarı bankanın öz kaynakları dikkate alınarak belirlenmiş başka bir ifadeyle öz kaynaklarla orantılı olarak sınırlandırılmıştır. Bu sınırlamaların amacı güven kurumu olarak nitelenen bankaların ödeme güçleriyle orantılı risklerin altına girmesini ve böylelikle de mali yapılarını güçlü bir şekilde sürdürebilmelerini sağlamaktır.

32. Kanun'un 55. maddesinde ise Kanun'un 54. maddesindeki kredi sınırlamalarına tabi olmayan işlemler sayılmıştır. Kanun'un 55. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi, Hazine Müsteşarlığı, Merkez Bankası (TCMB), Özelleştirme İdaresi Başkanlığı, Toplu Konut İdaresi Başkanlığı, TVFYAŞ veya TVF ile yapılan işlemler ile bu kurumlarca çıkarılan ya da ödenmesi garanti edilen bono, tahvil ve benzeri menkul kıymetler karşılığında üçüncü kişilerle yapılan işlemlerin Kanun'un 54. maddesindeki sınırlamalara tabi olmadığını düzenlemektedir. Hazine Müsteşarlığı, 10/7/2018 tarihli ve 30474 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan (1) numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde teşkilatlandırılmıştır. Dolayısıyla kuralda yer alan Hazine Müsteşarlığı ile yapılan işlemler ifadesinden Hazine ve Maliye Bakanlığı (Bakanlık) ile yapılan işlemler anlaşılmaktadır.

33. Söz konusu (b) bendi bu bentte sayılan kurumlar ile yapılacak kredi işlemleri ile bu kurumlarca çıkarılan veya ödemesi garanti edilen bono, tahvil ve benzeri menkul kıymetler karşılığında üçüncü kişilerle yapılan işlemlerin Kanun'un 54. maddesindeki sınırlamalara tabi olmadığını belirtmektedir. Kural ilk olarak, bankaların Bakanlık, TCMB, Özelleştirme İdaresi Başkanlığı, Toplu Konut İdaresi Başkanlığı, TVFYAŞ veya TVF ile yapacağı kredi işlemlerinin kredi sınırlamalarına tabi olmadığını düzenlemektedir. İkinci olarak ise bankaların Bakanlık, TCMB, Özelleştirme İdaresi Başkanlığı, Toplu Konut İdaresi Başkanlığı, TVFYAŞ veya TVF tarafından çıkarılan veya ödemesi garanti edilen bono, tahvil ve benzeri menkul kıymetleri teminat gösteren kişilerle yapacağı kredi işlemlerinin kredi sınırlamalarına tabi olmadığını hükme bağlamaktadır. Anılan bentte yer alan "*…Türkiye Varlık Fonu Yönetimi Anonim Şirketi veya Türkiye Varlık Fonuyla…*" ibaresi iptali istenen kuralı oluşturmaktadır.

3. İptal Talebinin Gerekçesi

34. Dava dilekçesinde özetle; dava konusu kuralla TVF'nin veya TVFYAŞ'nin yönetim ve kontrollerinde bulunan bankalardan kredi sınırlamalarına tabi olmaksızın borçlanmalarına olanak tanınmasının bankacılık ve kredi sisteminin etkin bir şekilde çalışmasını engelleyerek tasarruf sahiplerinin zarar görmesine yol açabileceği, bu durumun devletin para ve kredi piyasalarının sağlıklı bir şekilde işlemesini sağlayıcı tedbirler alma görevi ile bağdaşmadığı ve diğer özel hukuk kişilerine nazaran ayrıcalık tanınması anlamına geldiği belirtilerek kuralın Anayasa'nın 10. ve 167. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

4. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

35. Devletin para ve kredi piyasalarının sağlıklı ve düzenli işlemelerini sağlamak ve geliştirmek ödevi Anayasa'nın 167. maddesinin birinci fıkrasında hükme bağlanmıştır (§ 23).

36. Dava konusu kuralda belirtilen kredi işlemleri hukuki niteliği itibarıyla sözleşme niteliğindedir. Kural, bankanın bu kuralda belirtilen kurumlar ile yapacağı sözleşmeler ile bu kurumlarca çıkarılan ya da ödenmesi garanti edilen bono, tahvil ve benzeri menkul kıymetlerin teminat gösterilmesi karşılığında üçüncü kişiler ile yapacağı sözleşmelerin Kanun'da belirlenmiş olan kredi sınırlamalarına tabi olmayacağını belirtmektedir.

37. Kanun'un 55. maddesinin (b) bendinin iptali istenen ibareler eklenmeden önceki metninde Bakanlık, TCMB, Özelleştirme İdaresi Başkanlığı ve Toplu Konut İdaresi Başkanlığı sayılmakta ve bu kurumlarla yapılan işlemler ile bu kurumlarca çıkarılan ya da ödenmesi garanti edilen menkul kıymet karşılığında üçüncü kişiler ile yapılan işlemler kredi sınırlaması dışında tutulmaktaydı. Bu hâliyle kuralın esas itibarıyla kamu kurumlarının borcunu ödeyeceği, bu kurumlar tarafından çıkarılan ya da ödenmesi garanti edilen menkul kıymetlerin teminat gösterilmesi suretiyle üçüncü kişilerle yapılan işlemlerde de üçüncü kişinin borcu ödememesi hâlinde teminatın karşılığının kamu kurumlarınca ödeneceği dolayısıyla banka açısından söz konusu işlemlerin risk teşkil etmediği gerekçesine dayandığı anlaşılmaktadır. Vurgulamak gerekir ki 14/1/1970 tarihli ve 1211 sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu'nun 1. maddesinin

birinci fıkrasında TCMB'nin anonim şirket niteliğinde olduğu düzenlenmiş ve bu Kanun'da TCMB'nin kamu tüzel kişisi ya da kamu kurumu vasfını haiz olduğu şeklinde bir kural öngörülmemiştir. Bununla birlikte söz konusu Kanun'un 4. maddesinde TCMB'nin görev ve yetkileri düzenlenmiş ve bu kapsamda Bankalarla yapacağı işlemler de belirlenmiştir. Dolayısıyla bankaların TCMB ile yapacakları işlemlerin kredi sınırlaması dışında tutulmuş olmasının bankacılık sektörünün gereği olarak TCMB ile yapılması gereken işlemlerin niteliğinden kaynaklandığı söylenebilir.

38. TVF ve TVFAŞ'nin Cumhurbaşkanlığına bağlı olarak yapılandırıldığı dikkate alındığında (§ 29) bankaların TVF veya TVFYAŞ ile yapacağı işlemlerin kredi sınırlamaları dışında tutulmuş olmasının da Cumhurbaşkanlığının borcunu ödeyeceği, TVF veya TVFYAŞ tarafından çıkarılan ya da ödenmesi garanti edilen menkul kıymetlerin teminat gösterilmesi suretiyle üçüncü kişilerle yapılan işlemlerde de üçüncü kişinin borcu ödememesi hâlinde teminatın karşılığının Cumhurbaşkanlığınca ödeneceği dolayısıyla banka açısından söz konusu işlemlerin risk teşkil etmediği gerekçesine dayandığı anlaşılmaktadır. Bu itibarla kuralın Anayasa'nın 167. maddesi ile devlete yüklenen para ve kredi piyasalarının sağlıklı ve düzenli işlemelerini sağlayıcı ve geliştirici tedbirler alma göreviyle çelişen bir yönü bulunmamaktadır.

39. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 167. maddesine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Engin YILDIRIM ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ bu görüşe katılmamışlardır.

Kuralın Anayasa'nın 10. maddesiyle ilgisi görülmemiştir.

C. Kanun'a Eklenen 76/A Maddesinin İkinci Cümlesinin *"Bu madde kapsamına giren işlem ve uygulamalar Kurul tarafından belirlenir…"* Bölümünün İncelenmesi

1. Anlam ve Kapsam

40. Kanun'un 76/A maddesinde finansal piyasalarda manipülasyon ve yanıltıcı işlemler tanımlanmıştır. Bu maddenin birinci cümlesinde dört ayrı kategori olarak belirlenen fiillerin manipülasyon ve yanıltıcı işlemler niteliğinde olduğu belirtilmiştir. Buna göre Kanun'un kapsamındaki

bankalar tarafından; ilk olarak bu Kanun'un 4. maddesinde sayılan işlemler yoluyla finansal piyasalarda yapay arz, talep veya döviz kuru dâhil fiyat oluşumunu sağlamak amaçlı işlem ve uygulamaların yapılmasının, ikinci olarak internet ortamı dâhil farklı araçlarla gerçeğe aykırı veya yanıltıcı bilgilerin yayılmasının, üçüncü olarak tasarruf sahiplerinin gerçeğe aykırı veya yanıltıcı şekilde yönlendirilmesinin ve son olarak da bu amaçları sağlamaya yönelik benzer işlem ve uygulamaların yapılmasının finansal piyasalarda manipülasyon ve yanıltıcı işlemler olarak kabul edileceği düzenlenmiştir.

41. Söz konusu maddenin ikinci cümlesinde ise bu madde kapsamına giren işlem ve uygulamaların Kurul tarafından belirleneceği ve Resmî Gazete'de yayımlanacağı hükme bağlanmıştır. Kuralda geçen "*Bu madde kapsamına giren işlem ve uygulamalar Kurul tarafından belirlenir…*" bölümü iptali istenen kuralı oluşturmaktadır.

42. Kanun'un 76/A maddesi uyarınca çıkarılan Finansal Piyasalarda Manipülasyon ve Yanıltıcı İşlemler Yönetmeliği 7/5/2020 tarihli ve 31120 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmış ve yürürlüğe girmiştir.

43. Kanun'un 76/A maddesine aykırılığın yaptırımı ise Kanun'un "*Kuruluşlara ilişkin idarî para cezaları*" kenar başlıklı 146. maddesinin birinci fıkrasının (s) bendinde düzenlenmiştir. Buna göre finansal piyasalarda manipülasyon ve yanıltıcı işlemler olarak kabul edilen işlem ve uygulamaları gerçekleştirenlere, menfaat sağlanması hâlinde, sağlanan menfaatin iki katından az olmamak üzere, bir önceki yıl sonu finansal tablolarında yer alan faiz, kâr payı gelirleri, alınan ücret ve komisyonlar ile bankacılık hizmet gelirleri toplamının yüzde beşine kadar Kurul tarafından idari para cezası uygulanacağı hükme bağlanmıştır. Söz konusu maddenin ikinci fıkrasında ise yaptırım kararı verilinceye kadar aykırılığın birden fazla işlenmiş olması veya idari para cezasının uygulanmasından itibaren iki yıl içerisinde aynı aykırılığın tekrarlanması hâlinde Kurul'un idari para cezasını iki katına kadar artırarak uygulamaya yetkili olduğu belirtilmiştir.

2. İtirazın Gerekçesi

44. Dava dilekçesinde özetle; dava konusu kural uyarınca Kurul tarafından belirlenecek işlem ve uygulamalara ilişkin tanımlarda geçen

kavramlar Kanunda açıkça düzenlenmediği için Kurul'a geniş bir takdir yetkisi tanındığı, idareye bırakılan düzenleme yetkisi alanının güncel teknolojik veya ekonomik gelişmeler gibi nedenlerle hızlı değişime konu bir alan olmadığı, idareye düzenleme yetkisi bırakılan hususların Kanun'un 146. maddesinin birinci fıkrasının (s) bendinde idari para cezası yaptırımına tabi kılındığı, sermaye piyasası mevzuatında suç olarak nitelenen benzer fiillerin para piyasalarında kabahat olarak düzenlendiği ve ağır nitelikte idari para cezası yaptırımına tabi kılındığı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2. ve 38. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

3. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

45. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 7. maddesi yönünden incelenmiştir.

46. Anayasa'nın 7. maddesinde "*Yasama yetkisi Türk Milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisinindir. Bu yetki devredilemez.*" denilmektedir. Yasama yetkisinin Türkiye Büyük Millet Meclisine ait olması ve bu yetkinin devredilememesi, kuvvetler ayrılığı ilkesinin bir gereğidir. Bu hükme yer veren Anayasa'nın 7. maddesinin gerekçesinde yasama yetkisinin parlamentoya ait olması "*demokrasi rejimini benimseyen siyasi rejimlerde kaçınılmaz bir durum*" olarak nitelendirilmiştir. Ayrıca gerekçede "*Millet adına kanun koyma yetkisini yasama meclisi yerine getirir. Bu yetki devredilemez. Ancak, Anayasanın 99 ve 129 uncu maddeleri hükümleri saklıdır*" denilmek suretiyle bu ilkenin anlamı ve istisnaları belirtilmiştir. Madde gerekçesinden de anlaşılacağı üzere, yasama yetkisinin devredilemezliği, esasen kanun koyma yetkisinin TBMM dışında başka bir organca kullanılamaması anlamına gelmektedir. Anayasa'nın 7. maddesi ile yasaklanan, kanun yapma yetkisinin devredilmesidir (AYM, E.2011/42, K.2013/60, 9/5/2013).

47. Türevsel nitelikteki düzenleyici işlemler bakımından yürütmenin düzenleme yetkisi, sınırlı, tamamlayıcı ve bağımlı bir yetkidir. Bu nedenle temel ilkeleri belirlenmeksizin ve çerçevesi çizilmeksizin, yürütme organına düzenleme yetkisi veren bir kanun kuralı ile sınırsız, belirsiz, geniş bir alanın yürütmenin düzenlemesine bırakılması, Anayasa'nın belirtilen maddesine aykırılık oluşturur. Bununla birlikte yasama organının temel ilkeleri ve çerçeveyi kanunla belirlendikten sonra uzmanlık ve idare tekniğine ilişkin hususları yürütmeye bırakması, yasama yetkisinin devri

olarak yorumlanamaz (AYM, E.2011/42, K.2013/60, 9/5/2013; E.2019/36, K.2021/15, 4/3/2021, § 57).

48. Kanun'un 76/A maddesinin ilk cümlesinde finansal piyasalarda manipülasyon ve yanıltıcı işlemler tanımlanmıştır. Söz konusu maddenin iptali istenen ibareleri de içeren ikinci cümlesi ise bu madde kapsamına giren işlem ve uygulamaların Kurul tarafından belirleneceğini ve Resmî Gazete'de yayımlanacağını öngörmektedir. Bu itibarla kural ile yürütmeye düzenleyici nitelikte işlem yapma yetkisinin tanındığı anlaşılmaktadır. Yürütme organına böyle bir yetkinin tanınmış olmasının sebebinin ise gelişen teknoloji sayesinde manipülasyon ve yanıltıcı işlem olarak nitelenebilecek fiillerin gösterebileceği çeşitliliğin kapsama alınması olduğu anlaşılmaktadır. Finansal piyasalarda manipülasyon ve yanıltıcı işlemlerin yasal çerçevesinin belirlenmiş olması karşısında Kurul'a düzenleyici işlem ile belirleme yetkisi bırakılması Anayasa'ya aykırı değildir.

49. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 7. maddesine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 2. ve 38. maddesiyle ilgisi görülmemiştir.

IV. YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI TALEPLERİ

50. Dava dilekçesinde özetle, dava konusu kuralların uygulanmaları hâlinde telafisi güç veya imkânsız zararlar doğabileceği belirtilerek yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talep edilmiştir.

20/2/2020 tarihli ve 7222 sayılı Bankacılık Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un;

A. 1. maddesiyle 19/10/2005 tarihli ve 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 26. maddesinin;

1. İkinci fıkrasının birinci cümlesine eklenen *"…bankacılık sistemini ya da…"* ibaresine,

2. İkinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan *"…kanunî kovuşturma talep edilen…"* ibaresinin *"...Cumhuriyet Başsavcılığına yazılı başvuruda bulunulan…"* şeklinde değiştirilmesine,

B. 4. maddesiyle 5411 sayılı Kanun'un 55. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde yer alan *"...ve Toplu Konut İdaresi Başkanlığıyla..."* ibaresinin *"..., Toplu Konut İdaresi Başkanlığı, Türkiye Varlık Fonu Yönetimi Anonim Şirketi veya Türkiye Varlık Fonuyla…"* şeklinde değiştirilmesinde bulunan *"...Türkiye Varlık Fonu Yönetimi Anonim Şirketi veya Türkiye Varlık Fonuyla..."* ibaresine,

C. 11. maddesiyle 5411 sayılı Kanun'a eklenen 76/A maddesinin ikinci cümlesinin *"Bu madde kapsamına giren işlem ve uygulamalar Kurul tarafından belirlenir…"* bölümüne,

yönelik iptal talepleri 13/10/2022 tarihli ve E.2020/43, K.2022/116 sayılı kararla reddedildiğinden bu ibarelere, bölüme ve değişikliğe ilişkin yürürlüğün durdurulması taleplerinin REDDİNE 13/10/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

V. HÜKÜM

20/2/2020 tarihli ve 7222 sayılı Bankacılık Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un;

A. 1. maddesiyle 19/10/2005 tarihli ve 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 26. maddesinin;

1. İkinci fıkrasının birinci cümlesine eklenen *"…bankacılık sistemini ya da…"* ibaresinin,

2. İkinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan *"…kanunî kovuşturma talep edilen…"* ibaresinin *"...Cumhuriyet Başsavcılığına yazılı başvuruda bulunulan…"* şeklinde değiştirilmesinin,

Anayasa'ya aykırı olmadıklarına ve iptal taleplerinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

B. 4. maddesiyle 5411 sayılı Kanun'un 55. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde yer alan *"...ve Toplu Konut İdaresi Başkanlığıyla..."* ibaresinin *"..., Toplu Konut İdaresi Başkanlığı, Türkiye Varlık Fonu Yönetimi Anonim Şirketi veya Türkiye Varlık Fonuyla…"* şeklinde değiştirilmesinde bulunan *"...Türkiye Varlık Fonu Yönetimi Anonim Şirketi veya Türkiye Varlık Fonuyla..."* ibaresinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE, Engin YILDIRIM ile Yusuf Şevki HAKYEMEZ'in karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. 11. maddesiyle 5411 sayılı Kanun'a eklenen 76/A maddesinin ikinci cümlesinin *"Bu madde kapsamına giren işlem ve uygulamalar Kurul tarafından belirlenir…"* bölümünün Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

13/10/2022 tarihinde karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN	Başkanvekili Kadir ÖZKAYA
Üye Engin YILDIRIM	Üye Muammer TOPAL	Üye M. Emin KUZ
Üye Rıdvan GÜLEÇ	Üye Recai AKYEL	Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ
Üye Yıldız SEFERİNOĞLU	Üye Selahaddin MENTEŞ	Üye Basri BAĞCI
Üye İrfan FİDAN	Üye Kenan YAŞAR	

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Kanun'un 54. maddesi bankalarca bir gerçek ya da tüzel kişiye veya bir risk grubuna kullandırılabilecek kredilerle ilgili olarak özkaynaklarıyla orantılı sınırlamalara yer verilirek mali yapılarını olası risklere karşı korumalarını amaçlarken, dava konusu kuralı içeren 55. maddesi, 54. maddedeki kredi sınırlamalarından muaf olan işlemleri kapsamaktadır. Buna göre, Kanun'un 55. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi, bankaların Hazine Müsteşarlığı (Bakanlık), Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası (TCMB), Özelleştirme İdaresi Başkanlığı, Toplu Konut İdaresi Başkanlığı, Türkiye Varlık Fonu Yönetimi Anonim Şirketi (TVFYAŞ) veya Türkiye

Varlık Fonu (TVF) ile yapacağı kredi işlemlerinin ve bu kurumlarca çıkarılan ya da ödenmesi garanti edilen bono, tahvil ve benzeri menkul kıymetler karşılığında üçüncü kişilerle yapılan işlemlerin Kanun'un 54. maddesindeki sınırlamalara tabi olmadığını düzenlemektedir. Adı geçen bentteki "… *Türkiye Varlık Fonu Yönetimi Anonim Şirketi veya Türkiye Varlık Fonuyla*…" ibaresi iptali istenen kuralı oluşturmaktadır.

2. Anayasa'nın 167. maddesi devlete para ve kredi piyasalarının sağlıklı ve düzenli işlemelerini sağlamak ve geliştirmek ödevini ve bu kapsamda kişilerin tasarruflarının korunmasına yönelik tedbirler alma görevini yüklemiştir.

3. Bankalar, 13/1/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 16. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca tüzel kişi tacir statüsü sıfatını taşıyan bankalar bu Kanun'un 18. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca bütün bankacılık faaliyetlerinde basiretli bir iş adamı gibi hareket etmekle yükümlüdür. Bu kapsamda bankalar kredi sözleşmesi yapıp yapmayacakları konusunda kendi çıkarlarını dikkate alarak karar almak durumundadırlar.

4. Kuralda adı geçen diğer kamu tüzel kişileri ile bankalar arasında yapılacak sözleşmede bankalar kural olarak özgür iradeleriyle kredi tahsis edip etmeyeceklerine (kredi sınırlamalarına tabi olmaksızın) karar verebilmektedir. Ancak TVF ile kamu bankaları arasında yapılacak kredi sözleşmelerinde kamu bankalarının aynı sözleşme özgürlüğüne sahip olduğunu söylemek mümkün görünmemektedir. Çünkü TVF kamu bankalarında hakim ortak konumundadır. TVF'nin resmi internet sayfasında (https://www.tvf.com.tr/portfoyumuz/ finansal-hizmetler) 15.10.2022 itibarıyla verilen bilgilere göre Fon'un kamu bankalarındaki sahiplik oranı şu şekildedir: Ziraat Bankası (%100), HalkBank (%87.7), Vakıfbank (%64.8).

5. Bu sahiplik oranlarının konumuz açısından anlamı gayet açıktır. TVF'nin Ziraat Bankası, Halkbank ve Vakıfbank'da haiz olduğu hisse ve oy oranları, bu bankaların kredi işlemleri konusunda TVF ve TVFYAŞ lehine kredi tahsis kararı almalarını kolaylaştırmaktadır. Bu durum söz konusu bankalar ile TVF veya TVFYAŞ arasındaki kredi işlemleri bakımından menfaat çatışması riskini içermektedir. TVF veya TVFYAŞ'nin, TVF'nin kontrolünde bulunan bir bankadan kredi talep etmesi halinde bu bankanın yönetim kurulunun kredi sözleşmesi yapıp yapmama konusundaki karar sürecinde bankanın menfaatleri yerine TVF'nin veya TVFYAŞ'nin

menfaatlerini gözeterek karar alması söz konusu olabilecektir. Keza üçüncü kişilerle yapılan işlemlerde TVF veya TVFYAŞ tarafından çıkarılan ya da ödenmesi garanti edilen menkul kıymetlerin karşılık olarak kabul edilmesi bakımından da aynı menfaat çatışması ortaya çıkabileceğinden bu menkul kıymetlerin banka tarafından bankanın menfaatleri aleyhine teminat olarak kabul edilmesi ihtimal dahilindedir.

6. TVF, herhangi bir özel bankadan kredi talep ettiğinde banka bu krediyi verip vermeyeceğini özgür iradesiyle değerlendirme imkanına sahiptir. Buna karşılık TVF, tamamen sahip olduğu veya hakim ortak olduğu bir kamu bankasından kredi talep ettiğinde, bankanın kredi tahsis edip etmeyeceği konusundaki kararını fiili olarak bizzat kendisi verecektir. Bazı dini inanışlardan mülhemle bir benzetme yapmak gerekirse kredi sözleşmesinin tarafları şeklen farklı hukuki kişiler olsa da, özünde TVF'nin değişik şekilde vücut bulmuş, cisimleşmiş temsillerinden oluşmaktadır.

7. Halkbank ve Vakıfbank'ın TVF dışında diğer hissederları da bulunmaktadır. Bu nedenle bankaların Kanun'un 55. maddesinin (b) bendi uyarınca verecekleri kredi tahsis kararlarında TVF'nin bu bankalardaki hisse ve oy oranı sebebiyle bankanın dolayısıyla diğer hissedarların menfaatlerini gözetmemeleri söz konusu olabilecektir. Bunun ise devlete tasarrufları koruma, para ve kredi piyasalarını düzenleme görevi yükleyen Anayasa'nın 167. maddesi bakımından sorun taşıdığı açıktır.

8. Özel hukuk tüzel kişisi olan TVF'nin veya TVFYAŞ'nin yönetim ve denetimlerinde bulunan bankalardan kredi sınırlamalarına tabi olmadan borçlanmaları diğer özel hukuk kişilerine nazaran ayrıcalık sahibi olmaları anlamına gelmektedir. Nesnel, haklı ve makul bir gerekçe ortaya konulmaksızın aynı veya benzer durumdaki özel hukuk tüzel kişileri arasında farklı muamelede bulunulması Anayasa 10. madde yönünden ayrımcılığa neden olmaktadır.

9. İfade edilen gerekçelerle kuralın Anayasa'nın 10. ve 167. maddelerine aykırı olduğu düşüncesiyle çoğunluk kararına katılmam mümkün olmamıştır.

Üye
Engin YILDIRIM

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Mahkememiz çoğunluğunun 20/2/2020 tarihli ve 7222 sayılı Bankacılık Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 4. maddesiyle 5411 sayılı Kanun'un 55. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde yer alan "*...ve Toplu Konut İdaresi Başkanlığıyla...*" ibaresinin "*..., Toplu Konut İdaresi Başkanlığı, Türkiye Varlık Fonu Yönetimi Anonim Şirketi veya Türkiye Varlık Fonuyla…*" şeklinde değiştirilmiş halinde yer alan dava konusu "*...Türkiye Varlık Fonu Yönetimi Anonim Şirketi veya Türkiye Varlık Fonuyla...*" ibaresinin Anayasa'ya aykırı olmadığından iptal isteminin reddi gerektiği şeklindeki kanaatine katılmamaktayım.

2. Bilindiği üzere 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 54. maddesinde bankalarca kullandırılabilecek kredilerin tabi olduğu sınırlamalar düzenlenmiştir. Bu düzenlemenin amacının bankaların özkaynakları ile orantılı olarak risk altına girmesini sağlamak, başka bir ifadeyle bankaların ödeme güçlerini aşan riskler üstlenmesini önlemek olduğu görülmektedir.

3. Dava konusu ibarenin yer aldığı 55. maddede ise anılan maddedeki kredi sınırlamalarına tabi olmayan işlemler sayılmıştır. Bu kapsamda dava konusu kuralla "*Türkiye Varlık Fonu Yönetimi Anonim Şirketi veya Türkiye Varlık Fonu*" ile yapılan işlemler ile bu kurumlarca çıkarılan ya da ödenmesi garanti edilen bono, tahvil ve benzeri menkul kıymetler karşılığında yapılan işlemler 54. maddedeki sınırlamalardan muaf tutulmuştur.

4. 19/8/2016 tarihli ve 6741 sayılı Türkiye Varlık Fonu Yönetimi Anonim Şirketinin Kurulması İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 4. maddesinin birinci fıkrasında Türkiye Varlık Fonunun kaynakları düzenlenmiş olup bu kapsamda Türkiye Varlık Fonuna aktarılan kaynaklar arasında Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası Anonim Şirketi, Türkiye Halk Bankası Anonim Şirketi ve Türkiye Vakıflar Bankası Anonim Ortaklığının hisseleri de yer almaktadır. Kamu bankaları niteliğindeki bu bankalarda Türkiye Varlık Fonunun haiz olduğu hisse ve oy oranları dikkate alındığında Türkiye Varlık Fonunun söz konusu bankalarda, 5411 sayılı Kanun'un 3. maddesi anlamında hâkim ortak statüsünde olduğu ve dolayısıyla bu bankalarda karar verme gücünü haiz olduğu görülmektedir.

5. Bankaların kredi tahsis edip etmeme konusunda, kredinin geri ödenmemesi riskini ve bankanın özkaynaklarını değerlendirerek bankanın

menfaatleri doğrultusunda karar vermeleri bankacılık işlemlerinin niteliği gereğidir. Bununla birlikte Türkiye Varlık Fonunun anılan kamu bankalarından kredi talebi halinde, bu bankalarda karar verme gücünün Türkiye Varlık Fonunun elinde bulunuyor olmasının anılan bankalar ile Türkiye Varlık Fonunun menfaatleri arasında çatışma yaratabileceği açıktır.

6. Burada söz konusu kamu bankalarının Türkiye Varlık Fonu dışında başka hissedarları ile tasarruf sahiplerinin de bulunuyor olduğunun dolayısıyla bu kişilerin menfaatlerinin korunması ihtiyacının da Anayasa'ya uygunluk denetiminde göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Türkiye Varlık Fonu ile Türkiye Varlık Fonu bünyesindeki kamu bankaları arasındaki kredi tahsis ilişkisi ve buna ilişkin karar alma sürecinde, Türkiye Varlık Fonunun bu bankalardaki hisse ve oy oranları göz önünde tutulduğunda, dava konusu kural uyarınca Kanun'un 54. maddesindeki kredi sınırlamaları uygulanmaksızın kredi tahsis edilebilmesinin bu bankalarının özkaynaklarını aşan bir riskin altına girmesi dolayısıyla kamu bankalarındaki diğer hissedarlar ile tasarruf sahiplerinin menfaatlerine halel gelmesi ihtimali gündeme gelebilecektir.

7. Konumuzla ilgili olarak Anayasa'nın 167. maddesinde bu gibi durumlarda da dikkate alınacak bir kural olarak Devlete para, kredi ve sermaye piyasalarının sağlıklı ve düzenli şekilde işlemelerini sağlayıcı ve geliştirici tedbirler alma yükümlülüğü yüklenmektedir. Bu yönü ile bakıldığında dava konusu kuralla bankalara Türkiye Varlık Fonu veya Türkiye Varlık Fonu Yönetimi Anonim Şirketine kredi sınırlamalarına tabi olmaksızın kredi tahsis imkânı tanınması, Türkiye Varlık Fonunun kamu bankalarında hâkim ortak statüsünde olması sebebiyle kamu bankalarındaki kamu dışındaki diğer hissedarlar ile tasarruf sahipleri açısından yeterli bir koruma sağlama noktasında sorun doğurabilme potansiyeline sahiptir.

8. Dolayısıyla dava konusu ibarenin Anayasa'nın 167. maddesine aykırı olduğu için iptali gerektiği kanaatiyle çoğunluğun aksi yöndeki kanaatine katılmamaktayım.

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Esas Sayısı : 2021/84
Karar Sayısı : 2022/117
Karar Tarihi : 13/10/2022

İPTAL DAVASINI AÇAN: Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri Engin ALTAY, Özgür ÖZEL, Engin ÖZKOÇ ile birlikte 131 milletvekili

İPTAL DAVASININ KONUSU: 24/6/2021 tarihli ve 7329 sayılı Askeri Ceza Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un;

A. 3. maddesiyle 22/5/1930 tarihli ve 1632 sayılı Askeri Ceza Kanunu'na eklenen ek 13. maddenin birinci fıkrasının,

B. 5. maddesiyle 1632 sayılı Kanun'a eklenen ek 15. maddenin ikinci fıkrasının üçüncü cümlesinde yer alan "*…ya da resen…*" ibaresinin,

C. 14. maddesiyle 27/7/1967 tarihli ve 926 sayılı Türk Silâhlı Kuvvetleri Personel Kanunu'na eklenen ek 39. maddenin;

1. İkinci fıkrasının;

a. İkinci cümlesinde yer alan "*…ve yönetmelikte öngörülen şartları taşımak…*" ibaresinin,

b. Üçüncü ve dördüncü cümlelerinin,

2. Üçüncü fıkrasının ikinci cümlesinin "*…oluşturulacak yeterlik sınav kurulu tarafından yönetmelikle belirlenecek konulardan yazılı ve/veya sözlü sınava…*" bölümünün,

Anayasa'nın 2., 7., 10., 13., 17., 19., 20., 36., 70., 90., 123., 124., 128., 129. ve 153. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talebidir.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKÜMLERİ

Kanun'un iptali talep edilen kuralların da yer aldığı;

1. 3. maddesiyle 1632 sayılı Kanun'a eklenen ek 13. madde şöyledir:

"Yakalama ve tutuklama:

Ek Madde 13- (Ek:24/6/2021-7329/3 md.)

Aşağıda belirtilen hâllerde, asker kişi herkes tarafından geçici olarak yakalanabilir:

a) Kişiye suçu işlerken rastlanması.

b) Suçüstü bir fiilden dolayı; izlenen kişinin kaçması olasılığının bulunması veya hemen kimliğini belirleme olanağının bulunmaması.

Tutuklama kararı veya yakalama emri düzenlenmesini gerektiren ve gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde; Cumhuriyet savcısına derhâl başvurma olanağı bulunmadığı takdirde, amiri, üstü, askerî karakol, nöbetçi, devriye, askerî inzibat ve kolluk görevlisi asker kişiyi yakalama yetkisine sahiptir.

Yakalanan kişi ve olay hakkında Cumhuriyet savcısına hemen bilgi verilerek emri doğrultusunda işlem yapılır. Cumhuriyet savcısı, yakalanan kişiyi serbest bırakmaz ise en yakın askerî inzibat karakoluna veya askerî makama ya da adli kolluk görevlilerine teslim edilmesine karar verir. Suçun Türk Ceza Kanununun İkinci Kitap, Dördüncü Kısım altındaki Dördüncü, Beşinci, Altıncı ve Yedinci Bölümlerinde tanımlanan suçlar ile 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamına giren suçlardan olması durumunda, yakalanan kişi Cumhuriyet savcısının talimatı ile adli kolluk görevlilerine teslim edilir.

Asker kişilerin gözaltına alınması veya tutuklanması durumunda derhâl kıta komutanı veya askerî kurum amirine de haber verilir."

2. 5. maddesiyle 1632 sayılı Kanun'a eklenen ek 15. maddenin ilgili kısmı şöyledir:

"Soruşturma izni ve izin vermeye yetkili merciler:

Ek Madde 15- (Ek:24/6/2021-7329/5 md.)

Asker kişilerin işledikleri askerî suçların soruşturulması izne tabidir. Ancak, ağır ceza mahkemesinin görevine giren suçüstü hâllerinde soruşturma genel hükümlere göre yürütülür.

Soruşturma izni, asgari tugay komutanı veya eşidi askerî kurum amiri (Deniz ve Hava Kuvvetleri Komutanlıklarında eşidi) olmak üzere, asker kişinin görev yaptığı birlik komutanı veya askerî kurum amiri, bu kişilerin yokluklarında ise vekilleri tarafından bizzat verilir. Genelkurmay Başkanlığı, Kuvvet Komutanlıkları ve Milli Savunma Üniversitesi hariç, Millî Savunma Bakanlığı merkez ve taşra teşkilatı ile bağlı ve ilgili kurum ve kuruluşlarda görev yapan asker kişiler hakkında soruşturma izni Millî Savunma Bakanı tarafından verilir. General ve amiraller hakkındaki soruşturma izni ise görev yeri dikkate alınarak ilgisine göre Genelkurmay Başkanının veya ilgili Kuvvet Komutanının teklifi üzerine ***ya da resen*** *Millî Savunma Bakanı tarafından verilir."*

3. 14. maddesiyle 926 sayılı Kanun'a eklenen ek 39. madde şöyledir:

"Ek Madde 39- (Ek:24/6/2021-7329/14 md.)

Millî Savunma Bakanlığının müfettiş kadrolarına askerî kaynaktan atama yapılabilir.

Askerî kaynaktan stajyer müfettiş alımı, müfettişliğe giriş sınavı ile yapılır. Giriş sınavına başvurabilmek için; kuvvet komutanlıklarında üst subay (binbaşı, yarbay, albay) rütbesinde bulunmak ***ve yönetmelikte öngörülen şartları taşımak*** *gerekir.* ***Giriş sınavı, yönetmelikte belirlenen konulardan yazılı ve/veya mülakat şeklinde yapılır. Giriş sınavı ile ilgili olarak yönetmelikte yer alan hususlar dışında herhangi bir kayıt sistemi kullanılmaz.*** *Giriş sınavında başarı gösterenler stajyer müfettiş olarak görevlendirilir.*

Askerî kaynaktan görevlendirilen stajyer müfettişlere bir program çerçevesinde müfettişlik mesleğine yönelik eğitim verilir. Stajyer müfettişlerin stajyerlik süresi bir yıl olup bu sürenin sonunda ***oluşturulacak yeterlik***

sınav kurulu tarafından yönetmelikle belirlenecek konulardan yazılı ve/veya sözlü sınava *tabi tutulurlar.*

Stajyerlik süresini ve yeterlik sınavını başarıyla tamamlayanlar müfettişliğe atanır. Stajyerlik süresi içinde veya yeterlik sınavında başarısız olanlar durumlarına uygun kadrolara atanırlar.

Bu madde uyarınca stajyer müfettiş olarak görevlendirilenler ile müfettiş olarak atananlar 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin ek 24 üncü maddesi uyarınca istihdam edilen müfettişlerle aynı görev, yetki ve sorumlulukları haizdir.

Stajyer müfettiş olarak görevlendirilenler ile müfettiş kadrolarına atanan subaylar, her türlü zam ve tazminatlar ile diğer mali ve sosyal hak ve yardımlarını ve istihkaklarını mevcut hükümler çerçevesinde almaya devam ederler. Bunların stajyer müfettişlik ile müfettişlikte geçen hizmetleri subaylıkta geçmiş sayılır.

Bu maddenin uygulanmasına ilişkin hususlar Millî Savunma Bakanlığınca hazırlanacak yönetmelikle belirlenir."

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Engin YILDIRIM, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ, Basri BAĞCI ve İrfan FİDAN'ın katılımlarıyla 2/9/2021 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine, yürürlüğü durdurma talebinin esas inceleme aşamasında karara bağlanmasına OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

2. Dava dilekçesi ve ekleri, Raportör Murat ÖZDEN tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, dava konusu kanun hükümleri, dayanılan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Kanun'un 3. Maddesiyle 1632 Sayılı Kanun'a Eklenen Ek 13. Maddenin Birinci Fıkrasının İncelenmesi

1. Anlam ve Kapsam

3. Dava konusu kural; kendisine suç işlerken rastlanması, suçüstü bir fiilden dolayı izlenmekte iken kaçma olasılığının bulunması ya da kimliğinin hemen belirlenme imkânının olmaması durumunda asker kişinin herkes tarafından geçici olarak yakalanabileceğini öngörmektedir. Bu itibarla anılan hâllerde asker kişi askerî kolluk görevlileri tarafından yakalanabileceği gibi herhangi biri tarafından da yakalanabilecektir.

4. 1632 sayılı Kanun'un 3. maddesinde asker kişi mareşalden asteğmene kadar subaylar, astsubaylar, Millî Savunma Bakanlığı (Bakanlık) ile Türk Silahlı Kuvvetleri kadro ve kuruluşunda çalışan sivil personel, uzman jandarma, uzman erbaş, sözleşmeli erbaş ve er, erbaş ve erler ile askerî öğrenciler olarak tanımlanmış; aynı maddede Bakanlık ile Türk Silahlı Kuvvetleri kadro ve kuruluşunda çalışan devlet memurlarının asker kişi sıfatlarının 4/1/1961 tarihli ve 211 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu'nun 115. maddesinde belirtilen yükümlülükleri ile sınırlı olduğu belirtilmiştir.

5. Kuralda yer alan "*suçüstü hâli*" 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 2. maddesinin (j) bendinde işlenmekte olan suç; henüz işlenmiş olan fiil ile fiilin işlenmesinden hemen sonra kolluk, suçtan zarar gören veya başkaları tarafından takip edilerek yakalanan kişinin işlediği suç olarak tanımlanmıştır.

6. Anılan Kanun'un 90. maddesinde kişiye suçu işlerken rastlanması, suçüstü bir fiilden dolayı izlenen kişinin kaçması olasılığının bulunması veya kimliğini hemen belirleme imkânının olmaması durumunda herkes tarafından geçici olarak yakalanabileceği hüküm altına alınmıştır.

2. İptal Talebinin Gerekçesi

7. Dava dilekçesinde özetle; dava konusu kuralın 5271 sayılı Kanun'un 90. maddesinin tekrarı niteliğinde olduğu, ilgili konunun tekrar düzenlenmesinde kamu yararının olmadığı, genel düzenleme bulunduğu hâlde aynı hükmü içeren özel düzenlemeye neden ihtiyaç duyulduğunun gerekçelendirilemediği, bu durumun normatif bir belirsizlik oluşturduğu,

dolayısıyla kuralın hukuk devleti ilkesiyle bağdaşmadığı, sırf askerî suçlar açısından asker olmayan kişilerin bu suçları bilmesinin veya nitelendirmesinin mümkün olmadığı, asker kişinin kaçma hâli ile görev dâhilinde hareket etmesi durumunun ayrımının zor olduğu, hangi hâllerde yakalama yetkisinin kullanılabileceği veya yakalandıktan sonra asker kişi hakkında nasıl bir işlem yapılacağı hususlarında kuralda bir açıklığın bulunmadığı, bu yönüyle kişi özgürlüğü ve güvenliğinin sınırlanması sonucunu doğuran kuralın ölçülülük ilkesine aykırı olduğu, kişiyi keyfî uygulamalara karşı koruyacak önlemleri içermediği, yakalama işlemi yapacak kişi ile silah kullanma yetkisi bulunan asker kişi arasında çatışma yaşanma riskinin bulunması nedeniyle kuralın yaşam ve vücut bütünlüğü hakkını da ihlal ettiği, bu durumun ayrıca kişi özgürlüğü ve güvenliği ile yaşam hakkına ilişkin uluslararası sözleşmelerle de bağdaşmadığı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2., 13., 17., 19. ve 90. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

3. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

8. Anayasa'nın 19. maddesinin birinci fıkrasında herkesin kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkına sahip olduğu ilke olarak belirtildikten sonra ikinci ve üçüncü fıkralarında şekil ve şartları kanunda gösterilmek kaydıyla kişilerin özgürlüğünden mahrum bırakılabileceği durumlar sınırlı olarak sayılmıştır. Dolayısıyla kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının sınırlandırılması, ancak Anayasa'nın anılan maddesi kapsamında belirlenen durumlardan herhangi birinin varlığı hâlinde söz konusu olabilir.

9. Buna göre mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi, bir mahkeme kararının veya kanunda öngörülen bir yükümlülüğün gereği olarak ilgilinin yakalanması veya tutuklanması, bir küçüğün gözetim altında ıslahı veya yetkili merci önüne çıkarılması için verilen bir kararın yerine getirilmesi, toplum için tehlike teşkil eden bir akıl hastası, uyuşturucu madde veya alkol tutkunu, bir serseri veya hastalık yayabilecek bir kişinin bir müessesede tedavi, eğitim veya ıslahı için kanunda belirtilen esaslara uygun olarak alınan tedbirin yerine getirilmesi, usulüne aykırı şekilde ülkeye girmek isteyen veya giren ya da hakkında sınır dışı etme yahut geri verme kararı verilen bir kişinin yakalanması ve tutuklanması hâlleri dışında kimsenin hürriyetinden yoksun bırakılması mümkün değildir.

10. Bunun haricinde bir suç isnadına bağlı olarak hakkında kuvvetli belirti bulunan kişiler de kaçmalarını, delillerin yok edilmesini veya değiştirilmesini önlemek maksadıyla veya bunlar gibi tutuklamayı zorunlu kılan ve kanunda gösterilen diğer hâllerde hâkim kararıyla tutuklanabilirler. Hâkim kararı olmaksızın yakalama ise ancak suçüstü hâlinde veya gecikmesinde sakınca bulunan durumlarda yapılabilir ve bunun şartları da yine ancak kanunla belirlenir. Dava konusu kural, belirli hâllerde asker kişinin herkes tarafından geçici olarak yakalanabilmesini öngörmek suretiyle kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkına sınırlama getirmektedir.

11. Anayasa'nın 13. maddesinde "*Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.*" denilmektedir. Buna göre temel hak ve özgürlüklere sınırlama getiren kanuni düzenlemelerin Anayasa'da öngörülen sınırlama sebebine uygun ve ölçülü olması gerekir.

12. Bu kapsamda kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkını sınırlamaya yönelik bir kanuni düzenlemenin şeklen var olması yeterli olmayıp yasal kuralların keyfîliğe izin vermeyecek şekilde belirli, ulaşılabilir ve öngörülebilir düzenlemeler niteliğinde olması gerekir.

13. Esasen temel hak ve özgürlükleri sınırlayan kanunun bu niteliklere sahip olması Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye alınan hukuk devleti ilkesinin de bir gereğidir. Hukuk devletinde kanuni düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesi gerekir. Kanunda bulunması gereken bu nitelikler hukuki güvenliğin sağlanması bakımından da zorunludur. Zira bu ilke hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar (AYM, E.2015/41, K.2017/98, 4/5/2017, §§ 153, 154). Dolayısıyla Anayasa'nın 13. maddesinde sınırlama ölçütü olarak belirtilen kanunilik, Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye alınan hukuk devleti ilkesi ışığında yorumlanmalıdır.

14. Kuralla, kendisine suç işlerken rastlanması, suçüstü bir fiilden dolayı izlenmekte iken kaçma olasılığının bulunması ya da kimliğinin

hemen belirlenme imkânının olmaması durumunda asker kişilerin herkes tarafından geçici olarak yakalanabileceği öngörülmek suretiyle hangi hâl ve şartlarda anılan kişilerin kişi özgürlüğü ve güvenliğinin sınırlanabileceği hususunun herhangi bir tereddüde yer vermeyecek biçimde açık ve net olarak düzenlendiği görülmektedir.

15. Yakalama tedbirinin geçici olduğu gözönünde bulundurulduğunda 1632 sayılı Kanun'un ek 13. maddesinin birinci fıkrası uyarınca kolluk kuvvetleri dışındaki kişilerce yapılan yakalamanın asker kişinin kolluk kuvvetlerine teslim edilme anına kadar geçerli olacağı açıktır. Aksi takdirde yakalama hukuka aykırı hâle gelir. Gerek kolluk kuvvetlerince gerekse diğer kişilerce yakalanan kişi ve olay hakkında anılan fıkraya göre kolluk kuvvetlerince Cumhuriyet savcısına hemen bilgi verilerek Cumhuriyet savcısının emri doğrultusunda işlem yapılır. Bu yönüyle de kuralda bir belirsizlik bulunmamaktadır. Bu açıklamalar çerçevesinde kuralın belirli, ulaşılabilir ve öngörülebilir nitelikte olduğu ve bu yönüyle kanunilik şartını taşıdığı anlaşılmaktadır.

16. Kuralın Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamında suçüstü hâlinde veya gecikmesinde sakınca bulunan durumlarda ceza soruşturma işlemlerinin yürütülmesini ve maddi gerçeğin ortaya çıkarılmasını temin etmek amacıyla ihdas edildiği anlaşılmaktadır. Bu itibarla kuralla kişi özgürlüğü ve güvenliğine getirilen sınırlamanın meşru bir amaca yönelik olduğu görülmektedir.

17. Öte yandan kuralın *ölçülülük ilkesine* uygunluk yönünden incelenmesi gerekmektedir. Anayasa'nın 13. maddesinde güvence altına alınan ölçülülük ilkesi *elverişlilik, gereklilik* ve *orantılılık* olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. *Elverişlilik* öngörülen sınırlamanın ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, *gereklilik* ulaşılmak istenen amaç bakımından sınırlamanın zorunlu olmasını, diğer bir ifadeyle aynı amaca daha hafif bir sınırlama ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, *orantılılık* ise hakka getirilen sınırlama ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir.

18. Belirli durumlarda herkese asker kişiyi geçici olarak yakalama yetkisi veren kuralın, ceza soruşturma işlemlerinin yürütülmesini ve maddi gerçeğin ortaya çıkarılmasını temin etmek biçimindeki meşru amaca ulaşma bakımından elverişli olmadığı söylenemez.

19. Suçüstü bir fiilden dolayı izlenen kişinin kaçma olasılığını veya hemen kimliğini belirleme imkânının bulunmaması durumunu bertaraf edecek daha hafif bir müdahale biçiminin varlığı da tespit edilemediğine göre herkese asker kişiyi geçici olarak yakalama yetkisi verilmesinin konun koyucunun başvurabileceği araçlar arasında olduğu kanaatine varılmıştır. Dolayısıyla kuralın anılan meşru amaca ulaşmak için gerekli olma koşulunu sağladığı değerlendirilmiştir.

20. Kuralla tanınan yakalama yetkisinin bu kişiye suçu işlerken rastlanması ile suçüstü bir fiilden dolayı kaçma olasılığının bulunması ya da kimliğinin hemen belirlenme imkânının olmaması hâlleriyle sınırlı olduğu ve söz konusu yakalama tedbirinin geçici olduğu, başka bir deyişle kolluk kuvvetlerine teslim edilme anına kadar geçerli olduğu gözetildiğinde kuralla kişi özgürlüğü ve güvenliği sınırlanan kişilere aşırı bir külfet yüklenmediği, ulaşılmak istenen amaca ilişkin kamu yararı ile kişi özgürlüğü ve özgürlüğü arasında bulunması gereken makul dengenin gözetildiği ve bu itibarla kuralın orantısız bir sınırlamaya neden olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

21. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 13. ve 19. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 2. maddesine de aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa'nın 13. ve 19. maddeleri yönünden yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa'nın 2. maddesi yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kuralın Anayasa'nın 17. ve 90. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

B. Kanun'un 5. Maddesiyle 1632 Sayılı Kanun'a Eklenen Ek 15. Maddenin İkinci Fıkrasının Üçüncü Cümlesinde Yer Alan "*…ya da resen…*" İbaresinin İncelenmesi

1. Anlam ve Kapsamı

22. 1632 sayılı Kanun'un ek 15. maddesinin birinci fıkrası uyarınca asker kişilerin işledikleri askerî suçların soruşturulması izne tabi olup ancak ağır ceza mahkemesinin görevine giren suçüstü hâllerinde soruşturma genel hükümlere göre yürütülür.

23. Anılan maddenin ikinci fıkrasının birinci cümlesine göre soruşturma izni, asgari tugay komutanı veya eşiti askerî kurum amiri (Deniz ve Hava Kuvvetleri Komutanlıklarında eşiti) olmak üzere asker kişinin görev yaptığı birlik komutanı veya askerî kurum amiri, bu kişilerin yokluklarında ise vekilleri tarafından bizzat verilir. Söz konusu fıkranın ikinci cümlesinde de Genelkurmay Başkanlığı, Kuvvet Komutanlıkları ve Millî Savunma Üniversitesi hariç, Bakanlık merkez ve taşra teşkilatı ile bağlı ve ilgili kurum ve kuruluşlarda görev yapan asker kişiler hakkındaki soruşturma izninin millî savunma bakanı tarafından verileceği belirtilmiştir.

24. Fıkranın üçüncü cümlesinde ise general ve amiraller hakkındaki soruşturma izninin görev yeri dikkate alınarak ilgisine göre Genelkurmay başkanının veya ilgili kuvvet komutanının teklifi üzerine ya da resen millî savunma bakanı tarafından verileceği öngörülmüş olup anılan cümlede yer alan "*…ya da resen…*" ibaresi dava konusu kuralı oluşturmaktadır.

25. Kuralın gerekçesinde de "*General ve amiraller hakkında ise soruşturma izni görev yeri dikkate alınarak ilgisine göre Genelkurmay Başkanının veya ilgili kuvvet komutanının teklifi üzerine ya da re'sen Milli Savunma Bakanı tarafından verilecektir. Buna göre, kuvvet komutanlıklarında görev yapan general ve amiraller hakkında ilgili kuvvet komutanı, Genelkurmay Başkanlığında görev yapan general ve amiraller hakkında ise Genelkurmay Başkanı teklifte bulunabilecektir.*" denilmektedir.

2. İptal Talebinin Gerekçesi

26. Dava dilekçesinde özetle; kamu görevlisi olması nedeniyle general ve amirallerin askerî suçlarından dolayı soruşturulabilmelerinin izne tabi olduğu, dava konusu kuralın kamu görevlilerine ilişkin anayasal güvencelere yer vermediği, bu kamu görevlileri hakkında soruşturma izninin millî savunma bakanı tarafından resen verilmesinin suç isnadının isabetli şekilde değerlendirilememesine, ordudaki hiyerarşik yapının ve disiplinin bozulmasına ve ordunun siyasallaşmasına neden olacağı, söz konusu yetkinin mutlak, sınırsız ve keyfî bir şekilde kullanılabileceği, bu durumun hukuk devleti, idarenin kanuniliği, eşitlik ve adil yargılanma ilkeleriyle bağdaşmadığı, kamu hizmetine girmede esas olan liyakat ilkesinin görev süresince de geçerli olduğu, keyfî ve siyasi kararlar alınması durumunda bu

ilkenin de ihlal edilmiş olacağı, kuralda soruşturma izni konusunda anılan kamu görevlilerinin haksız suçlamalarla karşı karşıya kalmalarını önleyecek güvencelere yer verilmediği, ayrıca bu durumun adil yargılanma hakkına ilişkin uluslararası sözleşmelerle de bağdaşmadığı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2., 10., 13., 36., 70., 90., 123., 128. ve 129. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

3. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

27. Anayasa'nın 129. maddesinin altıncı fıkrasında "*Memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında işledikleri iddia edilen suçlardan ötürü ceza kovuşturması açılması, kanunla belirlenen istisnalar dışında, kanunun gösterdiği idarî merciin iznine bağlıdır.*" denilmek suretiyle kamu görevlileri yönünden özel soruşturma usullerinin uygulanması anayasal güvenceye kavuşturulmuş bulunmaktadır.

28. Millî savunma hizmetleri; niteliği itibarıyla belirli bir düzen içinde sunulması gereken, kişilerin ve toplumun varlığı ve huzuru yönünden vazgeçilemez, ertelenemez ve ikame edilemez kamu hizmetlerindendir. General ve amirallerin Anayasa'nın 128. maddesi kapsamında devlet tarafından genel idare esaslarına göre yürütülen kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevleri yerine getirdikleri, dolayısıyla anılan maddede yer alan *diğer kamu görevlileri* kapsamında oldukları ve bu itibarla Anayasa'nın 129. maddesinin sağladığı güvenceden yararlanmaları gerektiği açıktır.

29. 1632 sayılı Kanun'un ek 15. maddesinin birinci fıkrası uyarınca asker kişilerin görevleriyle ilgili olarak işledikleri askerî suçlar nedeniyle kural olarak özel bir soruşturma usulüne tabi kılındıkları görülmektedir.

30. Bu kapsamda general ve amiraller hakkındaki soruşturma izninin görev yeri dikkate alınarak ilgisine göre Genelkurmay başkanının veya ilgili kuvvet komutanının teklifi üzerine ya da dava konusu kuralla resen millî savunma bakanı tarafından verileceği hüküm altına alınmıştır.

31. Anılan maddenin sekizinci fıkrasında izin vermeye yetkili merciler tarafından ihbar veya şikâyetin işleme konulmasına karar verilmesi hâlinde

bu mercilerce ön incelemenin başlatılacağı belirtilerek bunun usul ve esasları açıklanmış; dokuzuncu fıkrasında yetkili merciin soruşturma izni konusundaki kararını açıklamasına ilişkin süreler ile bu karara karşı itiraz süresi ve itiraz mercileri, onuncu fıkrasında da soruşturma ve kovuşturma makamları belirtilmiştir.

32. Söz konusu hükümler uyarınca izin vermeye yetkili merciin ihbar veya şikâyeti işleme koymama imkânının bulunduğu, işleme konulması durumunda öncelikle bir ön inceleme aşamasının bulunduğu, yetkili merciin soruşturma izni konusundaki kararını belirli bir sürede vermesi gerektiği ve bu karara itirazın mümkün olduğu, itirazın belirli bir süre içinde karara bağlanması gerektiği, soruşturma ve kovuşturmada Yargıtayın görevli olduğu gözetildiğinde kamu hizmetinin işleyişinde aksamaları ve kamu otoritesinin saygınlığının zedelenmesini önlemeye, kural kapsamındaki kamu görevlilerini asılsız isnat ve iftiralar karşısında korumaya ve kuralın tanıdığı yetkinin keyfî olarak kullanımını engellemeye yönelik güvencelere yer verildiği anlaşılmaktadır. Bu itibarla general ve amiraller hakkında Bakana resen soruşturma izni verme yetkisi tanıyan kuralın Anayasa'nın 129. maddesiyle bağdaşmadığı söylenemez.

33. Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti; eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına saygılı, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adil bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, hukuki güvenliği sağlayan, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuk kurallarıyla kendini bağlı sayan ve yargı denetimine açık olan devlettir (AYM, E.2022/53, K.2022/91, 20/07/2022, § 11).

34. Hukuk devletinin temel unsurlarından biri de *belirlilik* ilkesidir. Bu ilkeye göre yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesi de gereklidir. Belirlilik ilkesi, hukuksal güvenlikle bağlantılı olup birey hangi somut eylem ve olguya hangi hukuksal yaptırımın veya sonucun bağlandığını, bunların idareye hangi müdahale yetkisini doğurduğunu bilmelidir. Birey ancak bu durumda kendisine düşen yükümlülükleri öngörebilir ve davranışlarını

belirler. Hukuk güvenliği; normların öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar (AYM, E.2015/22, K.2015/37, 1/4/2015; E.2020/80, K.2021/34, 29/4/2021, § 25).

35. Kanun koyucunun, izlediği ceza politikası uyarınca kanunlarla belirlenen görevlerini en iyi şekilde ve etkin olarak yerine getirmesini sağlamak, millî güvenliğe ilişkin hizmetin kesintiye uğramasını önlemek üzere general ve amiraller açısından görevin niteliğinden kaynaklanan farklı bir soruşturma usulünü benimsemesi takdir yetkisi kapsamında kalmaktadır (benzer değerlendirmeler için bkz. AYM, E.2012/19, K.2013/17, 17/1/2013; E.2012/100, K.2013/84, 4/7/2013; E.2014/122, K.2015/123, 30/12/2015, § 100).

36. Anayasa'nın 128. maddesinde; devletin kamu iktisadi teşebbüsleri ve diğer kamu tüzel kişilerinin genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü oldukları kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevlerin memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle görüleceği, memurların ve diğer kamu görevlilerinin nitelikleri, atanmaları, görev ve yetkileri, *hakları* ve yükümlülükleri, aylık ve ödenekleri ile diğer özlük işlerinin kanunla düzenleneceği hükme bağlanmıştır. Anayasa'nın 128. maddesi kapsamında, general ve amirallerin görevleri ile ilgili veya görevleri sırasında işledikleri askerî suçlardan dolayı özel soruşturma usullerine tabi tutulması bu kişileri asılsız iftira ve isnatlardan korumak amacını taşıdığından ilgililerin Anayasa'nın 129. maddesinden kaynaklanan bu *haklarına* ilişkin düzenlemelerin kanunla yapılması gerekir.

37. 1632 sayılı Kanun'un ek 15. maddesinde general ve amiraller hakkında soruşturma izni verilmesi konusundaki usul ve esaslar ile yetkili makamların herhangi bir tereddüde yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel biçimde düzenlendiği gözetildiğinde kuralın belirli olduğu ve kanunilik şartını taşıdığı anlaşılmaktadır. Bu yönüyle kural Anayasa'nın 2. ve 128. maddelerine aykırı değildir.

38. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 2., 128. ve 129. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 10., 13., 36., 70., 90. ve 123. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

C. Kanun'un 14. Maddesiyle 926 Sayılı Kanun'a Eklenen Ek 39. Maddenin İkinci Fıkrasının İkinci Cümlesinde Yer Alan "*… ve yönetmelikte öngörülen şartları taşımak…*" İbaresi ve Üçüncü Cümlesi ile Anılan Maddenin Üçüncü Fıkrasının İkinci Cümlesinde Yer Alan "*…yönetmelikle belirlenecek konulardan…*" İbarelerinin İncelenmesi

1. Anlam ve Kapsamı

39. 926 sayılı Kanun'un ek 39. maddesiyle Bakanlığın müfettiş kadrolarına askerî kaynaktan atama yapılabilmesi mümkün hâle getirilmiştir.

40. Anılan madde uyarınca askerî kaynaktan stajyer müfettiş olarak görevlendirilenler ile müfettiş olarak atananlar 27/6/1989 tarihli ve 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin ek 24. maddesi uyarınca istihdam edilen müfettişlerle aynı görev, yetki ve sorumluluklara tabidir. Stajyer müfettiş olarak görevlendirilenler ile müfettiş kadrolarına atanan subaylar, her türlü zam ve tazminatlar ile diğer mali ve sosyal hak ve yardımlarını ve istihkaklarını mevcut hükümler çerçevesinde almaya devam ederler. Bunların stajyer müfettişlik ile müfettişlikte geçen hizmetleri subaylıkta geçmiş sayılır.

41. Kanun'un ek 39. maddesinin ikinci fıkrasının birinci cümlesine göre stajyer müfettiş olarak görevlendirilebilmek için müfettişliğe giriş sınavında başarılı olmak gerekir. Anılan fıkranın ikinci cümlesi uyarınca giriş sınavına başvurabilmek için ise kuvvet komutanlıklarında üst subay (binbaşı, yarbay, albay) rütbesinde bulunmak ve yönetmelikte öngörülen şartları taşımak gerekir. Söz konusu cümlede yer alan "*…ve yönetmelikte öngörülen şartları taşımak…*" ibaresi dava konusu kurallardan birini oluşturmaktadır. Fıkranın dava konusu üçüncü cümlesinde de giriş sınavının yönetmelikte belirlenen konulardan yazılı ve/veya mülakat şeklinde yapılacağı öngörülmüştür.

42. Maddenin üçüncü fıkrasının birinci cümlesi uyarınca askerî kaynaktan görevlendirilen stajyer müfettişlere bir program çerçevesinde müfettişlik mesleğine yönelik eğitim verilir. Anılan fıkranın ikinci

cümlesinde de stajyer müfettişlerin stajyerlik süresinin bir yıl olduğu ve bu sürenin sonunda oluşturulacak yeterlik sınav kurulu tarafından yönetmelikle belirlenecek konulardan yazılı ve/veya sözlü sınava tabi tutulacakları belirtilmiş olup söz konusu cümlenin "*…yönetmelikle belirlenecek konulardan…*" ibaresi dava konusu diğer kuralı oluşturmaktadır.

43. Dördüncü fıkraya göre stajyerlik süresini ve yeterlik sınavını başarıyla tamamlayanlar müfettişliğe atanır. Stajyerlik süresi içinde veya yeterlik sınavında başarısız olanlar ise durumlarına uygun kadrolara atanırlar.

2. İptal Talebinin Gerekçesi

44. Dava dilekçesinde özetle; müfettişlik mesleğine giriş sınavı konuları ile başarılı sayılmak için gerekli sınav notu gibi temel ilkelerin kanunla düzenlenmesi gerekirken kurallarla anılan hususların tamamıyla idarenin düzenleyici işlemlerine bırakıldığı, bu durumun hukuk devleti, eşitlik, yasama yetkisinin devredilmezliği, kamu hizmetine alınmada liyakatin esas alınması, idarenin kanuniliği, normlar hiyerarşisi ve kamu görevlilerinin özlük haklarının kanunla düzenlenmesi ilkeleriyle bağdaşmadığı, benzer konularda Anayasa Mahkemesinin iptal kararlarının bulunması nedeniyle kuralların Anayasa Mahkemesi kararlarının bağlayıcılığı ilkesini de ihlal ettiği belirtilerek Anayasa'nın 2., 7., 10., 70., 123., 124., 128. ve 153. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

3. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

45. Dava konusu kurallar; müfettişliğe giriş sınavına başvurabilmek için yönetmelikte öngörülen şartları taşımak gerektiğini, giriş sınavının yönetmelikte belirlenen konulardan yazılı ve/veya mülakat şeklinde yapılmasını ve stajyer müfettişlerin staj sürelerinin bitiminde oluşturulacak yönetmelikle belirlenecek konulardan sınava tabi tutulmalarını öngörmektedir.

46. Anayasa'nın 128. maddesinin ikinci fıkrasında "*Memurların ve diğer kamu görevlilerinin nitelikleri, atanmaları, görev ve yetkileri, hakları ve yükümlülükleri, aylık ve ödenekleri ve diğer özlük işleri kanunla düzenlenir. Ancak, malî ve sosyal haklara ilişkin toplu sözleşme hükümleri saklıdır.*" hükmüne yer

verilerek memurlar ve diğer kamu görevlilerinin nitelikleri ve atanmalarına ilişkin hususların kanunla düzenleneceği belirtilmiştir.

47. Anayasa'nın 7. maddesinde "*Yasama yetkisi Türk Milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisinindir. Bu yetki devredilemez.*" denilmektedir. Yasama yetkisinin Türkiye Büyük Millet Meclisine ait olması ve bu yetkinin devredilememesi, kuvvetler ayrılığı ilkesinin bir gereğidir (AYM, E.2021/73, K.2022/51, 21/04/2022, § 15).

48. Stajyer müfettiş ve müfettişler tarafından sunulacak denetim hizmetleri Bakanlığın genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü olduğu kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevlerdendir. Dolayısıyla askerî personelin müfettiş olarak atanmasına ilişkin şartlar ile bu atamanın dayanağı giriş ve yeterlik sınavlarına ilişkin genel esasların kanunla düzenlenmesi gerekmektedir.

49. Kanun koyucu, Anayasa'ya uygun olması koşuluyla kamu görevine girişte veya belli bir unvana atamalarda yapılacak sınavların türü, biçimi ve usullerine dair hususlar ile sınava başvuru koşullarının belirlenmesine ilişkin konularda düzenleme yapma yetkisine sahip olup düzenlemenin kamu yararına, başka bir anlatımla ülke koşullarına uygun olup olmadığının belirlenerek takdir edilmesi kanun koyucuya aittir. Anayasa'ya uygunluk denetiminde kanun koyucunun kamu yararı anlayışının isabetli olup olmadığı değil incelenen kuralın kamu yararı dışında belirli bireylerin ya da grupların çıkarları gözetilerek kanunlaştırılıp kanunlaştırılmadığı incelenebilir (AYM, E.2018/73, K.2019/65, 24/7/2019, § 194).

50. Kamu görevlilerinin devlet ile olan ilişkileri statü hukuku içinde yürütülmektedir. Devlet, statüleri kanunlarla belirlenen ve bu statü kurallarına göre mesleğe alınan kamu görevlilerine atama, yükselme, aylık, ödül, nakil ve sınav gibi hak veya yükümlülükler getirebilir (AYM, E.2018/73, K.2019/65, 24/07/2019, § 195).

51. Kamu görevlisi statüsünde olan söz konusu personelin yazılı ve/veya sözlü sınavla mesleğe alınması, sınava başvuru konusunda şartlar öngörülmesi kanun koyucunun takdir yetkisinde olmakla birlikte bu personelin anılan sınavlarla mesleğe alınmalarına ilişkin temel ilkelerin Anayasa'nın 128. maddesi uyarınca kanunla düzenlenmesi ve bu bağlamda

Anayasa'nın 7. maddesi uyarınca yasama yetkisinin idareye devredilmemesi gerekir (AYM, E.2018/73, K.2019/65, 24/7/2019, § 199).

52. Kuralda ise mesleğe giriş sınavına ilişkin başvuru şartlarının, mesleğe giriş ve yeterlik sınavlarının konularının yönetmelikle belirleneceği hüküm altına alınmış ancak buna ilişkin temel ilkeler kanunda düzenlenmemiştir.

53. Açıklanan nedenlerle 926 sayılı Kanun'un ek 39. maddesinin ikinci fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan "*…ve yönetmelikte öngörülen şartları taşımak…*" ve anılan fıkrasının üçüncü cümlesi ile üçüncü fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan "*…yönetmelikle belirlenecek konulardan…*" ibareleri Anayasa'nın 7. ve 128. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

Kuralın ikinci fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan "*…ve yönetmelikte öngörülen şartları taşımak…*" ve üçüncü cümlesi ile üçüncü fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan "*…yönetmelikle belirlenecek konulardan…*" ibareleri Anayasa'nın 7. ve 128. maddelerine aykırı görülerek iptal edildiğinden bu cümle ve ibareler ayrıca Anayasa'nın 2. maddesi yönünden incelenmemiştir.

Kuralların Anayasa'nın 10., 13., 70., 123., 124. ve 153. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

Ç. Kanun'un 14. Maddesiyle 926 Sayılı Kanun'a Eklenen Ek 39. Maddenin Üçüncü Fıkrasının İkinci Cümlesinde Yer Alan "*… oluşturulacak yeterlik sınav kurulu tarafından…*" ve "*…yazılı ve/veya sözlü sınava…*" İbarelerinin İncelenmesi

54. 926 sayılı Kanun'un ek 39. maddesinin üçüncü fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan "*…yönetmelikle belirlenecek konulardan…*" ibaresinin iptali nedeniyle anılan cümlede yer alan "*…bu sürenin sonunda oluşturulacak yeterlik sınav kurulu tarafından…*" ve "*…yazılı ve/veya sözlü sınava tabi tutulurlar*" ibarelerinin uygulanma imkânı kalmamıştır. Bu nedenle söz konusu ibareler 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası kapsamında değerlendirilmiş ve bu kurallar yönünden Anayasa'ya uygunluk denetiminin yapılmasına gerek görülmemiştir.

D. Kanun'un 14. Maddesiyle 926 Sayılı Kanun'a Eklenen Ek 39. Maddenin İkinci Fıkrasının Dördüncü Cümlesinin İncelenmesi

55. İptali istenen kural ile giriş sınavıyla ilgili olarak yönetmelikte yer alan hususlar dışında herhangi bir kayıt sistemi kullanılamayacağı hüküm altına alınmıştır. Kuralla, mesleğe giriş sınavında herhangi bir kayıt sistemi kullanılıp kullanılmayacağı, kayıt sistemi kullanılacaksa hangi kayıt sisteminin kullanılacağı konusunda düzenleme yapma konusunda idareye yetki verilmektedir.

1. İptal Talebinin Gerekçesi

56. Dava dilekçesinde özetle; dava konusu kuralın uygulamada keyfîliğe yol açacağı, sicil notu, sağlık durumu, yaş, adli sicil kaydı, fiziki durum, yabancı dil gibi kişisel verilerin ne şekilde kullanılacağının, saklanacağının, güvenliğinin nasıl sağlanacağının ve nasıl imha edileceğinin kanunla düzenlenmesi gerektiği, sınavda yönetmelikte belirtilen hususlar dışında bir kayıt sisteminin kullanılamayacağına ilişkin kuralın kişisel verilerin korunması hakkını, dolayısıyla özel hayatın gizliliği hakkını sınırladığı, bu sınırlamanın şeffaf ve objektif bir giriş sınavı yapılması amacını gerçekleştirmeye elverişli olmadığı, kuralın kanunilik ilkesinin gerektiği şekilde yeterli hukuki belirlilik ve güvence içermediği gibi orantılı bir sınırlama da öngörmediği, bu durumun aynı zamanda Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni ihlal ettiği, kanun ile düzenlenmesi gereken bir hususun düzenleyici işleme bırakılmasının hukuk devleti, idarenin kanuniliği ve yasama yetkisinin devredilmezliği ilkeleriyle de bağdaşmadığı, ayrıca memurlar ve diğer kamu görevlilerinin özlük haklarının kanunla düzenlenmesi gerektiği, Anayasa Mahkemesinin benzeri yasal düzenlemeleri iptal etmesine rağmen aynı düzenlemelerin tekrar yapılmasının Anayasa Mahkemesinin kararlarının bağlayıcılığı ilkesini ihlal ettiği, kamerayla kayıt yapılmasının engellenmesinin kamu hizmetine girme ve eşitlik ile liyakat ilkeleriyle bağdaşmadığı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2., 7., 10., 13., 20., 70., 90., 123., 124., 128. ve 153. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

57. Dava konusu kuralla müfettişliğe giriş sınavıyla ilgili olarak yönetmelikte yer alan hususlar dışında herhangi bir kayıt sisteminin kullanılmayacağı öngörülmektedir.

58. Anayasa'nın 20. maddesinin birinci fıkrasında herkesin özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahip olduğu, özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamayacağı belirtilmiş; üçüncü fıkrasında da "*Herkes, kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahiptir. Bu hak; kişinin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme, bu verilere erişme, bunların düzeltilmesini veya silinmesini talep etme ve amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi de kapsar. Kişisel veriler, ancak kanunda öngörülen hallerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebilir. Kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usuller kanunla düzenlenir.*" denilerek kişisel verilerin korunması özel hayatın gizliliğinin korunması kapsamında güvenceye kavuşturulmuştur.

59. Kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı, insan onurunun korunması ve bireyin kişiliğini serbestçe geliştirebilmesi hakkının özel bir biçimi olarak bireyin hak ve özgürlüklerini kişisel verilerin işlenmesi sırasında korumayı amaçlamaktadır (AYM, E.2018/163, K.2020/13, 19/2/2020, § 10).

60. Anayasa Mahkemesinin yerleşik kararlarında belirtildiği üzere "... *adı, soyadı, doğum tarihi ve doğum yeri gibi bireyin sadece kimliğini ortaya koyan bilgiler değil; telefon numarası, motorlu taşıt plakası, sosyal güvenlik numarası, pasaport numarası, özgeçmiş, resim, görüntü ve ses kayıtları, parmak izleri, IP adresi, e-posta adresi, hobiler, tercihler, etkileşimde bulunulan kişiler, grup üyelikleri, aile bilgileri, sağlık bilgileri gibi kişiyi doğrudan veya dolaylı olarak belirlenebilir kılan tüm veriler…*" kişisel veri olarak kabul edilmektedir (AYM, E.2013/122, K.2014/74, 9/4/2014; E.2014/149, K.2014/151, 2/10/2014; E.2014/74, K.2014/201, 25/12/2014; E.2014/180, K.2015/30, 19/3/2015; E.2015/32, K.2015/102, 12/11/2015).

61. Bu bağlamda kural; giriş sınavıyla ilgili olarak yönetmelikte yer alan hususlar dışında herhangi bir kayıt sisteminin kullanılmayacağını belirtmek suretiyle giriş sınavında herhangi bir kayıt sistemi kullanılıp kullanılmayacağı, kayıt sistemi kullanılması hâlinde ise kayıt sisteminin kapsamını ve şeklini belirleme konusunda idareye yetki tanımakla kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına yönelik bir sınırlama getirmektedir.

62. Kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına getirilen sınırlama Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen ölçütlere uygun olmadığı takdirde

Anayasa'nın 20. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal edecektir. Bu sebeple sınırlamanın kanun tarafından öngörülme, meşru amaç taşıma, demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olma ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

63. Temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması rejimini düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesinde hak ve özgürlüklerin "*ancak kanunla*" sınırlanabileceği temel bir ilke olarak benimsenmiştir. Bunun yanında Anayasa'nın 20. maddesinin üçüncü fıkrasının üçüncü cümlesinde kişisel verilerin "*ancak kanunda öngörülen hallerde veya kişinin açık rızasıyla*" işlenebileceği belirtilmiş, aynı fıkranın dördüncü cümlesinde ise kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usullerin "*kanunla*" düzenleneceği hüküm altına alınmıştır.

64. Anayasa'nın 2. maddesinde yer alan hukuk devleti ilkesinin bir gereği olarak kanunun kalitesi de kanunilik koşulunun sağlanıp sağlanmadığının tespitinde önem arz etmektedir. Zira hukuki güvenlik ile belirlilik ilkeleri hukuk devletinin ön koşullarındandır. Kişilerin hukuki güvenliğini sağlamayı amaçlayan hukuki güvenlik ilkesi hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar (AYM, E.2013/39, K.2013/65, 22/5/2013; E.2014/183, K.2015/122, 30/12/2015, § 5). Belirlilik ilkesi ise yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olmasını, ayrıca kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesini ifade etmektedir (AYM, E.2013/39, K.2013/65, 22/5/2013; E.2010/80, K.2011/178, 29/12/2011). Buna göre bir hukuk devletinde temel hak ve özgürlüklere müdahalenin kanuna dayalı olması için şeklî anlamda bir kanunun varlığı yanında o kanunun metninin de bireylerin davranışlarının sonucunu öngörebilmesine imkân verecek şekilde belirlilik taşıması gerekir. Diğer bir ifadeyle müdahaleye imkân veren kanun, yeterince belirli ve öngörülebilir olmalıdır (*Arif Ali Cangı* [GK], B. No: 2016/4060, 17/9/2020, § 75).

65. 24/3/2016 tarihli ve 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun "*Kapsam*" başlıklı 2. maddesinde "*Bu Kanun hükümleri, kişisel verileri işlenen gerçek kişiler ile bu verileri tamamen veya kısmen otomatik olan ya da*

herhangi bir veri kayıt sisteminin parçası olmak kaydıyla otomatik olmayan yollarla işleyen gerçek ve tüzel kişiler hakkında uygulanır.", 3. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ı) bendinde "*Veri sorumlusu: Kişisel verilerin işleme amaçlarını ve vasıtalarını belirleyen, veri kayıt sisteminin kurulmasından ve yönetilmesinden sorumlu olan gerçek veya tüzel kişiyi, / ifade eder.*", "*Kabahatler*" başlıklı 18. maddesinin (3) numaralı fıkrasında "*Birinci fıkrada sayılan eylemlerin kamu kurum ve kuruluşları … bünyesinde işlenmesi hâlinde, Kurulun yapacağı bildirim üzerine, ilgili kamu kurum ve kuruluşunda görev yapan memurlar ve diğer kamu görevlileri ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarında görev yapanlar hakkında disiplin hükümlerine göre işlem yapılır ve sonucu Kurula bildirilir.*" ve geçici 1. maddesinin (5) numaralı fıkrasında "*Bu Kanunun yayımı tarihinden itibaren bir yıl içinde, kamu kurum ve kuruluşlarında bu Kanunun uygulanmasıyla ilgili koordinasyonu sağlamak üzere üst düzey bir yönetici belirlenerek Başkanlığa bildirilir.*" hükümlerine yer verilmiştir. Bu kapsamda Bakanlığın askerî kaynaktan müfettiş alımıyla ilgili giriş ve yeterlik sınavlarına ilişkin kayıtların tutulması açısından bu Kanun'da yer alan yükümlülüklere tabi olduğu anlaşılmaktadır.

66. 6698 sayılı Kanun'un 28. maddesinde bu Kanun hükümlerinin uygulanmayacağı hâller sayılmış olup sınavlara ilişkin söz konusu kayıtlar Kanun'dan istisna sayılan hâller kapsamında değildir. Bakanlıkça tutulsa da bu kayıtlar anılan maddenin (1) numaralı maddesinin (ç) bendinde açıklanan "*önleyici, koruyucu ve istihbari faaliyetler*" kapsamında değildir.

67. Sınava ilişkin olarak tutulacak kayıtlar konusunda Bakanlığın tabi olduğu 6698 sayılı Kanun hükümleri belirli ve öngörülebilir düzenlemeler içermektedir.

68. Anılan Kanun kişisel verilerin işlenme şartlarını verinin niteliğini esas alarak farklı kurallara bağlamıştır. Bu kapsamda anılan Kanun'un 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasında genel nitelikli kişisel verilerin ilgili kişinin açık rızasıyla işlenebileceği kural olarak belirlenmiş, (2) numaralı fıkrasında da bu kuralın istisnaları düzenlenmiştir.

69. Kanun'un 6. maddesinde ise kanun koyucu tahdidî olarak saydığı *özel nitelikli kişisel verileri* işlemeyi önemine binaen daha katı kurallara bağlamıştır. Bu düzenlemeye göre sağlığa ve cinsel hayata ilişkin kişisel veriler dışındaki özel nitelikli veriler kişinin *açık rızasının*

varlığı hâlinde işlenebilecektir. Bu kuralın tek istisnası ise *kanunlarda öngörülmesi* durumunda kişinin rızası aranmadan özel nitelikli kişisel verilerin işlenebilmesidir. Anayasa'nın 20. maddesinin üçüncü fıkrasının ve anılan Kanun'un düzenlemeleri dikkate alındığında, özel nitelikli kişisel veri kapsamındaki verilerin kişinin açıkça rıza göstermesi durumunda veya Kanun'un 6. maddesinin (3) numaralı fıkrasının ikinci cümlesindeki şartlarda ya da diğer bir kanunda açıkça öngörülmesi hâlinde rıza aranmadan işlenebilir. Bu açıklamalar çerçevesinde özel nitelikli kişisel veri kapsamında kalan verilerin kaydedilebilmesi ve bu verilerin kullanılabilmesi için bu durumun ayrıca ve açıkça bir kanun ile düzenlenmesi veya kişinin açık rızasının varlığı gerekir. Bu kapsamda Bakanlık tarafından çıkarılacak yönetmelik ile istenebilecek verilerin özel nitelikli kişisel veri olmaması veya bu verinin işlenmesi hususunda kişinin açıkça rızasının bulunması gerekir.

70. Bunun yanı sıra Kanun'un 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasında "*Kişisel veriler ilgili kişinin açık rızası olmaksızın işlenemez.*" hükmü yer almaktadır. Anılan maddenin (2) numaralı fıkrasının (ç) bendinde ise *veri sorumlusunun hukuki yükümlülüğünü yerine getirebilmesi için zorunlu olması* hâlinde kişisel verilerin kişilerin açık rızası bulunmasa da işlenebileceği hüküm altına alınmıştır.

71. Bu kapsamda giriş sınavına ilişkin hususların kaydedilmesi bu sınavın usulüne uygun olarak yapılması, sınavın hukuka uygunluğunun tespit edilmesi ve keyfîliğin önlenmesi amacını taşımaktadır. Bununla birlikte tutulacak kayıtların yönetmelik ile belirlenmesinin amacı aleniliği ve eşitliği sağlamaktır. Ayrıca "*veri sorumlusunun hukuki yükümlülüğünü yerine getirebilmesi için*" yapıldığı dikkate alındığında demokratik toplumda *zorunlu bir toplumsal ihtiyacı* da karşılamaktadır.

72. Kuralda öngörülen sınırlamanın *ölçülülük* ölçütü kapsamında yukarıda belirtilen amaca ulaşma bakımından *elverişli* olmadığı ve -kanun koyucunun takdir yetkisi de dikkate alındığında- amaca ulaşmak için en hafif tedbiri öngörmediği, dolayısıyla *gerekli* olmadığı, kişilere yüklenen külfet ile elde edilen kamusal yarar arasında bir *orantısızlık* bulunduğu da söylenemez.

73. Diğer taraftan 6698 sayılı Kanun'un 7. maddesinde kişisel verilerin silinmesi, yok edilmesi veya anonim hâle getirilmesi, 8. ve 9. maddelerinde

bu verilerin aktarılması, 10. maddesinde veri sorumlusunun aydınlatma yükümlülükleri, 11. maddesinde ilgili kişinin hakları, 12. maddesinde veri güvenliğinin sağlanması, 13. maddesinde veri sorumlusuna başvuru, 14. maddesinde Kişisel Verilerin Korunması Kuruluna şikâyet, 16. maddesinde veri sorumluları sicili, 17. ve 18. maddelerinde kişisel verilere ilişkin suçlar ve kabahatlerle ilgili hususlar düzenlenmiştir. Dolayısıyla iptali istenen kural gereğince yönetmelik ile belirlenecek hususlarda 6698 sayılı Kanun hükümleri kişisel verilerin korunmasına ilişkin olarak bilgilendirme hakkı, erişim hakkı, verilerin amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenme hakkı, verilerin güvenliğinin sağlanması gibi gerekli güvenceleri karşılamaktadır.

74. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 13. ve 20. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Engin YILDIRIM, Selahaddin MENTEŞ ile Kenan YAŞAR bu görüşe katılmamışlardır.

Kuralın Anayasa'nın 2. maddesine de aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa'nın 13. ve 20. maddeleri yönünden yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa'nın 2. maddesi yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kuralın Anayasa'nın 7., 10., 70., 90., 123., 124., 128. ve 153. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

IV. İPTALİN DİĞER KURALLARA ETKİSİ

75. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrasında kanunun, Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün belirli kurallarının iptali, diğer kurallarının uygulanmaması sonucunu doğuruyorsa bunların da Anayasa Mahkemesince iptaline karar verilebileceği öngörülmektedir.

76. 926 sayılı Kanun'un ek 39. maddesinin üçüncü fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan "*…yönetmelikle belirlenecek konulardan…*" ibaresinin iptali nedeniyle uygulanma imkânı kalmayan aynı cümlede yer alan "*… bu sürenin sonunda oluşturulacak yeterlik sınav kurulu tarafından…*" ve "…

yazılı ve/veya sözlü sınava tabi tutulurlar" ibarelerinin 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince iptali gerekir.

V. İPTAL KARARININ YÜRÜRLÜĞE GİRECEĞİ GÜN SORUNU

77. Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrasında *"Kanun, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü ya da bunların hükümleri, iptal kararlarının Resmî Gazetede yayımlandığı tarihte yürürlükten kalkar. Gereken hallerde Anayasa Mahkemesi iptal hükmünün yürürlüğe gireceği tarihi ayrıca kararlaştırabilir. Bu tarih, kararın Resmî Gazetede yayımlandığı günden başlayarak bir yılı geçemez."* denilmekte, 6216 sayılı Kanun'un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrasında da bu kural tekrarlanmak suretiyle Anayasa Mahkemesinin gerekli gördüğü hâllerde Resmî Gazete'de yayımlandığı günden başlayarak iptal kararının yürürlüğe gireceği tarihi bir yılı geçmemek üzere ayrıca kararlaştırabileceği belirtilmektedir.

78. 24/6/2021 tarihli ve 7329 sayılı Askeri Ceza Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 14. maddesiyle 27/7/1967 tarihli ve 926 sayılı Türk Silâhlı Kuvvetleri Personel Kanunu'na eklenen ek 39. maddenin ikinci fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan "*…ve yönetmelikte öngörülen şartları taşımak…*" ibaresi ile üçüncü cümlesinin, üçüncü fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan "*…yönetmelikte belirlenen konulardan…*" ibaresi ile "*…bu sürenin sonunda oluşturulacak yeterlik sınav kurulu tarafından…*" ve "*… yazılı ve/veya sözlü sınava tabi tutulurlar*" ibarelerinin iptal edilmesi nedeniyle doğacak hukuksal boşluk kamu yararını ihlal edecek nitelikte görüldüğünden Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrasıyla 6216 sayılı Kanun'un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince bu kurallara ilişkin iptal hükümlerinin kararın Resmî Gazete'de yayımlanmasından başlayarak dokuz ay sonra yürürlüğe girmesi uygun görülmüştür.

VI. YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI TALEBİ

79. Dava dilekçesinde özetle, dava konusu kuralların uygulanmaları hâlinde telafisi güç veya imkânsız zararın doğabileceği belirtilerek yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talep edilmiştir.

24/6/2021 tarihli ve 7329 sayılı Askeri Ceza Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un;

A. 14. maddesiyle 926 sayılı Kanun'a eklenen ek 39. maddenin;

1. İkinci fıkrasının;

a. İkinci cümlesinde yer alan "*…ve yönetmelikte öngörülen şartları taşımak…*" ibaresine,

b. Üçüncü cümlesine,

2. Üçüncü fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan "*…oluşturulacak yeterlik sınav kurulu tarafından yönetmelikle belirlenecek konulardan yazılı ve/veya sözlü sınava…*" bölümüne,

yönelik iptal hükümlerinin yürürlüğe girmesinin ertelenmesi nedeniyle bu cümleye, bölüme ve ibareye ilişkin yürürlüğün durdurulması taleplerinin REDDİNE,

B. 1. 3. maddesiyle 22/5/1930 tarihli ve 1632 sayılı Askerî Ceza Kanunu'na eklenen ek 13. maddenin birinci fıkrasına,

2. 5. maddesiyle 1632 sayılı Kanun'a eklenen ek 15. maddenin ikinci fıkrasının üçüncü cümlesinde yer alan "*…ya da resen…*" ibaresine,

3. 14. maddesiyle 27/7/1967 tarihli ve 926 sayılı Türk Silâhlı Kuvvetleri Personel Kanunu'na eklenen ek 39. maddenin ikinci fıkrasının dördüncü cümlesine,

yönelik iptal talepleri, 13/10/2021 tarihli ve E.2021/84, K.2022/117 sayılı kararla reddedildiğinden bu fıkraya, cümleye ve ibareye ilişkin yürürlüğün durdurulması taleplerinin REDDİNE,

13/10/2021 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

VII. HÜKÜM

24/6/2021 tarihli ve 7329 sayılı Askeri Ceza Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un;

A. 3. maddesiyle 22/5/1930 tarihli ve 1632 sayılı Askerî Ceza Kanunu'na eklenen ek 13. maddenin birinci fıkrasının Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

B. 5. maddesiyle 1632 sayılı Kanun'a eklenen ek 15. maddenin ikinci fıkrasının üçüncü cümlesinde yer alan *"…ya da resen…"* ibaresinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

C. 14. maddesiyle 27/7/1967 tarihli ve 926 sayılı Türk Silâhlı Kuvvetleri Personel Kanunu'na eklenen ek 39. maddenin;

1. İkinci fıkrasının;

a. İkinci cümlesinde yer alan "*…ve yönetmelikte öngörülen şartları taşımak…*" ibaresinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, iptal hükmünün Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince KARARIN RESMÎ GAZETE'DE YAYIMLANMASINDAN BAŞLAYARAK DOKUZ AY SONRA YÜRÜRLÜĞE GİRMESİNE OYBİRLİĞİYLE,

b. Üçüncü cümlesinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, iptal hükmünün Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince KARARIN RESMÎ GAZETE'DE YAYIMLANMASINDAN BAŞLAYARAK DOKUZ AY SONRA YÜRÜRLÜĞE GİRMESİNE OYBİRLİĞİYLE,

c. Dördüncü cümlesinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Engin YILDIRIM, Selahaddin MENTEŞ ile Kenan YAŞAR'ın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

2. Üçüncü fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan;

a. "*...yönetmelikle belirlenecek konulardan...*" ibaresinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, iptal hükmünün Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince KARARIN RESMÎ GAZETE'DE YAYIMLANMASINDAN

BAŞLAYARAK DOKUZ AY SONRA YÜRÜRLÜĞE GİRMESİNE OYBİRLİĞİYLE,

b. "*...bu sürenin sonunda oluşturulacak yeterlik sınav kurulu tarafından...*" ve "*...yazılı ve/veya sözlü sınava tabi tutulurlar*" ibarelerinin 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince İPTALLERİNE, iptal hükümlerinin, Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince KARARIN RESMÎ GAZETE'DE YAYIMLANMASINDAN BAŞLAYARAK DOKUZ AY SONRA YÜRÜRLÜĞE GİRMESİNE OYBİRLİĞİYLE,

13/10/2022 tarihinde karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN	Başkanvekili Kadir ÖZKAYA
Üye Engin YILDIRIM	Üye Muammer TOPAL	Üye M. Emin KUZ
Üye Rıdvan GÜLEÇ	Üye Recai AKYEL	Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ
Üye Yıldız SEFERİNOĞLU	Üye Selahaddin MENTEŞ	Üye Basri BAĞCI
Üye İrfan FİDAN	Üye Kenan YAŞAR	

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. 7329 sayılı Askeri Ceza Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 14. maddesiyle 926 sayılı Kanun'a eklenen ek 39. maddenin ikinci fıkrasının "*Giriş sınavı ile ilgili olarak yönetmelikte yer alan hususlar dışında herhangi bir kayıt sistemi kullanılmaz*" şeklindeki dördüncü cümlesinin Anayasa'ya aykırı olmadığına karar verilmiştir.

2. Dava konusu kural Millî Savunma Bakanlığının müfettiş kadrolarına askeri kaynaktan stajyer müfettiş alımı amacıyla yapılacak giriş sınavıyla ilgili olarak yönetmelikte yer alan hususlar dışında kayıt sisteminin kullanılmayacağını öngörmektedir. Buna göre giriş sınavıyla ilgili olarak kullanılacak kayıt sistemi ve bu anlamda kaydedilecek bilgilerin hangileri olduğunun belirlenmesi hususu yönetmeliğe bırakılmaktadır.

3. Öncelikle belirtmek gerekir ki, kamu hizmetlerine giriş sınavlarının kayda alınması liyakat ve sınavların etkin denetimi ilkelerinin hayata geçirilmesi bakımından gerekli görülebilir. Ancak bu yapılırken anayasal ilkelere uyulması ve özellikle sınava girenlerin başta kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı olmak üzere temel hak ve özgürlüklerinin korunması gerekmektedir.

4. Anayasa'nın 20. maddesi özel hayata saygı hakkının bir yansıması olarak kişisel verilerin korunmasını isteme hakkını da güvence altına almaktadır. Anayasa Mahkemesi kararlarında vurgulandığı üzere kişinin kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı, "*kişisel veriler hakkında bilgilendirilme, bu verilere erişme, bunların düzeltilmesini veya silinmesini talep etme ve amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi de kapsar.*" Bu hak, insanın "*onurunun korunmasının ve kişiliğini serbestçe geliştirebilmesi hakkının özel bir biçimi olarak, bireyin hak ve özgürlüklerini kişisel verilerin işlenmesi sırasında korumayı amaçlamaktadır*" (AYM, E.2014/87, K.2015/112, 8/12/2015, § 164).

5. Bununla birlikte kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı sınırsız değildir. Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen güvencelere aykırı olmamak kaydıyla söz konusu hak sınırlandırılabilir. Bu güvencelerin başında "*kanunla sınırlama*" ölçütü gelmektedir. Buna göre, diğer temel hak ve hürriyetler gibi, kişisel verilerin korunması hakkının da

sınırlandırılabilmesi ancak kanunla mümkündür. Dahası bu hakkın yer aldığı Anayasa'nın 20. maddesinde "*kanunla sınırlama*" şartı, "*Kişisel veriler ancak kanunda öngörülen hallerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebilir*" şeklinde özel olarak düzenlenmiştir.

6. Temel hak ve hürriyetleri sınırlayan bir kanuni düzenlemenin bulunması yeterli değildir. Kanun hükmünün açık, belirgin ve öngörülebilir olması gerekmektedir. Hukuk devletinde, kanuni düzenlemelerin "*hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesi gerekir*" (AYM, E.2015/41, K.2017/98, 4/5/2017, § 153).

7. Dava konusu kural kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına yönelik bir sınırlandırma niteliğindedir. Kural ve kuralın içinde bulunduğu kanun, giriş sınavıyla ilgili hangi tür verilerin kaydedileceğine, bunlar arasında "*özel nitelikli kişisel veri*" olarak kabul edilen verilerin bulunup bulunmadığına dair herhangi bir düzenlemeye yer vermiş değildir. Bu durumda kuralın giriş sınavıyla ilgili olarak kişilerin özel nitelikli verileri dahil olmak üzere kaydedilebilecek her türlü kişisel veriyi belirleme yetkisini, hiçbir esas, şart, ilke ve çerçeveye yer vermeden yönetmelik çıkarmakla yükümlü idareye bıraktığı anlaşılmaktadır.

8. Diğer yandan, çoğunluğun kanunilik şartının gerçekleştiğini göstermek amacıyla genel nitelikteki 6998 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'na atıf yapmasına da katılmak mümkün olmamıştır. Her şeyden evvel, kural Millî Savunma Bakanlığına askeri kaynaktan müfettiş alımına yönelik yapılacak sınavlarla ilgilidir. Bu sınavlarla ilgili olarak kaydedilmesi öngörülen verilerin 6998 sayılı Kanun kapsamında olup olmadığı bile tartışmalıdır. Zira "*İstisnalar*" kenar başlıklı 28. maddesinin (ç) bendinde yer verilen "*Kişisel verilerin millî savunmayı… sağlamaya yönelik olarak kanunla görev ve yetki verilmiş kamu kurum ve kuruluşları tarafından yürütülen önleyici, koruyucu ve istihbari faaliyetler kapsamında işlenmesi*", 6998 sayılı Kanun hükümlerinin uygulanmayacağı haller arasında sayılmaktadır.

9. Bir an için dava konusu kuralın atıf yaptığı yönetmelikte belirlenen verilerin 6998 sayılı Kanun kapsamında kaldığı kabul edilse bile, bu durumda da söz konusu veriler arasında kişilerin rızaları olmadan işlenmesi yasak

olan "*özel nitelikli kişisel veriler*"in bulunmadığının varsayılması zorunlu hale gelmektedir. 6998 sayılı Kanun'un 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre "*Kişilerin ırkı, etnik kökeni, siyasi düşüncesi, felsefi inancı, dini, mezhebi veya diğer inançları, kılık ve kıyafeti, dernek, vakıf ya da sendika üyeliği, sağlığı, cinsel hayatı, ceza mahkûmiyeti ve güvenlik tedbirleriyle ilgili verileri ile biyometrik ve genetik verileri özel nitelikli kişisel veridir"*. Kanun'un 6. maddesinin (3) numaralı fıkrası uyarınca özel nitelikli kişisel verilerin kişilerin rızalarına rağmen işlenebilmesi ancak "*kanunlarda öngörülen hâllerde*" mümkündür.

10. Buna karşılık özel nitelikli kişisel verilere ilişkin olarak dava konusu kuralda herhangi bir düzenleme öngörülmemektedir. Dahası ne kural ne de kuralın içinde yer aldığı kanun, giriş sınavıyla ilgili olarak yönetmelikte belirlenecek veriler arasında sınava girecek kişilerin özel nitelikli verilerinin bulunmamasını temine yönelik herhangi bir tedbire yer vermiştir. Dolayısıyla kişisel verilerin korunması hakkına sınırlama getiren dava konusu kuralın keyfiliğe izin vermeyecek şekilde belirli ve öngörülebilir nitelikte olmadığı, bu nedenle de kanunilik şartını sağlamadığı açıktır.

11. Öte yandan iptali istenen kuralın kanunilik ilkesi yanında yasama yetkisinin devredilemezliği ilkesiyle de bağdaştırılması mümkün değildir. Anayasa'nın 7. maddesine göre Türkiye Büyük Millet Meclisine ait olan yasama yetkisi devredilemez. Bu anayasal ilke kanunla düzenlenmesi gereken hususların idareye bırakılmasına izin vermez. Bu sebeple kanunda temel esasları, ilkeleri ve çerçevesi belirlenmeden idareye yönetmelikle düzenleme yapma yetkisi tanınması Anayasa'nın 7. maddesine aykırı olur (bkz. AYM, E.2021/130, K.2022/110, 28/09/2022, § 40).

12. Yukarıda belirtildiği gibi, dava konusu kural giriş sınavlarında kayıt sistemi kullanılmayacağını, ancak bunun istisnalarının yönetmelikte yer alabileceğini öngörmektedir. Bu anlamda kaydedilecek bilgilere dair hususların kişisel verilerin korunması hakkıyla doğrudan bağlantılı olduğu, dolayısıyla kanunla düzenlenmesi gerektiği izahtan varestedir. Halbuki kuralda bu hususa ilişkin hiçbir ilke, esas, şart ve güvence belirlenmemiş, konunun düzenlenmesi tamamen yönetmeliğe bırakılmıştır.

13. Esasen Mahkememiz iptali istenen kuralın da içinde bulunduğu maddenin giriş sınavına ilişkin şartların bir kısmını ve sınav konularını yönetmeliğe bırakan hükümlerini oybirliğiyle iptal etmiştir. İptal kararına

göre "*mesleğe giriş sınavına ilişkin başvuru şartlarının, mesleğe giriş ve yeterlik sınavlarının konularının yönetmelikle belirleneceği hüküm altına alınmış ancak buna ilişkin temel ilkeler kanunda düzenlenmemiştir*" (§ 52). Bu iptal gerekçesi kayıt sistemine ilişkin hiçbir temel ilkeye yer vermeden konunun düzenlenmesini yönetmeliğe bırakan dava konusu kural için de geçerlidir.

14. Açıklanan gerekçelerle, kuralın Anayasa'nın 7., 13. ve 20. maddelerine aykırı olduğunu düşündüğümden çoğunluğun aksi yöndeki kararına katılmıyorum.

Başkan
Zühtü ARSLAN

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Ek 39. maddenin ikinci fıkrasının 2. Cümlesinde yer alan "yönetmelikte öngörülen şartları taşımak" ibaresi ile üçüncü cümlesinin iptaline heyetin oybirliği ile karar verilmiştir. Bu ibare ve cümleye yönelik iptal gerekçesi; kamu görevlisi olan sınava tabi askeri personelin mülakat veya sözlü sınavla müfettişliğe alınması usulü, başvuru şartlarının öngörülmesi hususları Anayasanın 128. maddesi uyarınca yalnızca kanunla düzenlenmesi gerekirken, bu konudaki düzenlemenin yasama yetkisinin devri anlamına gelir biçimde ve Anayasanın 7. maddesine de aykırı olarak idarenin tasarrufuna (yönetmeliğe) bırakılması olmuştur.

2. Aynı fıkranın 4. cümlesinde de sınav için gereken hususların yönetmelikle belirleneceği kuralına ek olarak yönetmelikte belirtilen hususlar dışında herhangi bir kayıt sistemi kullanılamayacağı düzenlenmiştir. Başka deyişle kural ile örneğin mülakat için bir kayıt sistemi kullanılmaması öngörülüyor iken aynı zamanda giriş sınavı ile ilgili başka konularda diğer bir kayıt yönteminin uygulanabilmesine yönelik olarak yönetmelikte düzenleme yapılmasına imkan tanınmaktadır. Aslında fıkranın iptaline karar verilen kısmına ilişkin olarak Anayasanın 128. maddesi uyarınca genel çerçevenin kanunda düzenlenmesi gerektiğine ilişkin gerekçe, dördüncü cümle yönünden de geçerlidir. Bundan ayrıca dördüncü cümlede kişisel veriler söz konusu olduğundan, Anayasanın 20. maddesi yönünden de inceleme yapılması gerekir.

3. Anayasa'nın 20. maddesinin birinci fıkrasında herkesin özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahip olduğu, özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamayacağı belirtilmiş; üçüncü fıkrasında da "*Herkes, kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahiptir. Bu hak; kişinin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme, bu verilere erişme, bunların düzeltilmesini veya silinmesini talep etme ve amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi de kapsar. Kişisel veriler, ancak kanunda öngörülen hallerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebilir. Kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usuller kanunla düzenlenir*" denilerek kişisel verilerin korunması özel hayatın gizliliğinin korunması kapsamında güvenceye kavuşturulmuştur.

4. Kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı, insan onurunun korunması ve bireyin kişiliğini serbestçe geliştirebilmesi hakkının özel bir biçimi olarak bireyin hak ve özgürlüklerini kişisel verilerin işlenmesi sırasında korumayı amaçlamaktadır (AYM, E.2018/163, K.2020/13, 19/2/2020, § 10). Anayasa Mahkemesinin yerleşik kararlarında belirtildiği üzere "... *adı, soyadı, doğum tarihi ve doğum yeri gibi bireyin sadece kimliğini ortaya koyan bilgiler değil; telefon numarası, motorlu taşıt plakası, sosyal güvenlik numarası, pasaport numarası, özgeçmiş, resim, görüntü ve ses kayıtları, parmak izleri, IP adresi, e-posta adresi, hobiler, tercihler, etkileşimde bulunulan kişiler, grup üyelikleri, aile bilgileri, sağlık bilgileri gibi kişiyi doğrudan veya dolaylı olarak belirlenebilir kılan tüm veriler*…" kişisel veri olarak kabul edilmektedir (AYM, E.2013/122, K.2014/74, 9/4/2014; E.2014/149, K.2014/151, 2/10/2014; E.2014/74, K.2014/201, 25/12/2014; E.2014/180, K.2015/30, 19/3/2015; E.2015/32, K.2015/102, 12/11/2015).

5. Anayasa'nın 20. maddesi uyarınca kişisel veriler ancak kanunda öngörülen hâllerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebilir. Anayasa'nın 13. maddesinde de "*Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.*" hükmüne yer verilerek temel hak ve özgürlüklerin ancak kanunla sınırlanabileceği ifade edilmiştir. Anayasa'nın 13. ve 20. maddeleri uyarınca kişisel verilerin korunmasını isteme hakkını sınırlamaya yönelik kanuni bir düzenlemenin şeklen var olması yeterli olmayıp yasal kuralların keyfîliğe

izin vermeyecek şekilde belirli, ulaşılabilir ve öngörülebilir düzenlemeler niteliğinde olması gerekir. Ayrıca Anayasa'nın 13. ve 20. maddelerinde sınırlama ölçütü olarak belirtilen kanunilik, Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye bağlanan hukuk devleti ilkesi ışığında yorumlanmalıdır.

6. Her ne kadar 6698 sayılı KVKHK ile ilgili kurum ve kuruluşların veri kayıtlarına ilişkin güvenceler öngörülmüş ise de Anayasa uyarınca anılan kanun uyarınca veri kayıt sistemi kurulabilmesi için ilgili Kanunda bu konuda yetki verilmiş olması zorunlu görülmelidir. Özel kişisel veriler bakımından ise bu yetkinin kanunda açıkça düzenlenmiş olması aranmalıdır. Başka bir deyişle verilerin kaydedileceği kurum veya kuruluşa ilişkin yasal düzenlemede kişisel verilerin kayıt yetkisi verilmeden, kayıtlara ilişkin usul güvencelerinin yer aldığı temel kanunun uygulanması söz konusu olmamalıdır. Nitekim AYM çeşitli yasal düzenlemelere ilişkin denetiminde benzer yorumları yapmıştır (bu yönde bkz. AYM, E.2018/73, K.2019/65, 24/7/2019, §§ 171, 172; AYM, E.2018/163, K.2020/13, 19/2/2020, §§ 16, 17; *Fatih Saraman* [GK], B. No: 2014/7256, 27/2/2019, §§ 89, 90; *Turgut Duman,* B. No: 2014/15365, 29/5/2019, § 88). Anayasal denetimde belirtilen güvencelerin aranmaması ve 6698 sayılı Kanuna genel atıfla sorunun halledileceği biçimindeki yaklaşım, Anayasanın 20. maddesindeki kişisel verilerle ilgili güvencelerin gerçekte ortadan kaldırılması sonucuna yol açabilir.

7. Bu bağlamda kuralda yönetmelikte belirtilen hususlar dışında herhangi bir kayıt sistemi kullanılamayacağı hüküm altına alınmıştır. Bu yönüyle kuralda hangi kayıtların tutulacağı, kayıtların tutulmasındaki, saklanmasındaki ve imhasındaki usulün düzenlenmediği anlaşılmaktadır.

8. Kişisel veri niteliğindeki bilgilerin alınmasına, kullanılmasına, işlenmesine yönelik güvenceler ve temel ilkeler kanunla belirlenmeksizin bunların alınmasına ve kullanılmasına izin verilmesi Anayasa'nın 13. ve 20. maddeleriyle bağdaşmamaktadır. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 13. ve 20. maddelerine aykırı olup iptali gerektiği düşüncesindeyim.

Başkanvekili
Hasan Tahsin GÖKCAN

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. İptali talep edilen kural ile mesleğe giriş sınavında uygulanacak kayıt sistemi hususunda idareye düzenleme yapma yetkisini vermektedir. Buna göre, giriş sınavı ile ilgili olarak yönetmelikte yer alan hususlar dışında herhangi bir kayıt sistemi kullanılmayacaktır. Yönetmelikçe tespit edilecek kayıt sistemiyle kopyalanacak veri ve bilgiler arasında kaçınılmaz olarak kişisel veriler de yer alacaktır ki bunlardan bazılarının da hassas kişisel veri niteliği taşıması son derece yüksek bir olasılıktır.

2. Kişisel verilerin korunması Anayasa'nın 20. maddesinde güvenceye bağlanan özel hayatın gizliliği hakkı kapsamındadır. "Kişisel verilerin korunması hakkı ise özel hayatın gizliliği hakkının özel bir biçimi olarak bireyin hak ve özgürlüklerini kişisel verilerin işlenmesi sırasında korumayı amaçlamaktadır." (AYM, E.2017/16, K.2019/64, 24/07/2019, § 48). Aynı maddede kişisel verilerin ancak kanunda öngörülen hâllerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebileceği belirtilmiştir. "…Bu hakkı ilgilendiren yasal düzenlemelerin; çerçevesi çizilmiş, açık, anlaşılabilir ve kişilerin söz konusu haklarını kullanabilmelerine elverişli olması gerekir. Bunun yanı sıra bu düzenlemeler resmî makamların özel hayatı ilgilendiren veri, bilgi ve belgelere yönelik keyfi müdahalelerine karşı güvence sağlamalıdır. Aksi durumda kamu otoritesinin bireye ilişkin kişisel nitelikteki verilere anayasal güvenceye aykırılık oluşturacak şekilde sınırsız ve mutlak olarak müdahalesi mümkün hâle gelir." (§ 57).

3. Anayasa'nın 13. maddesinde, temel hak ve özgürlüklerin özlerine dokunulmaksızın ölçülülük ilkesine uygun şekilde, kanunla sınırlandırılabileceği belirtilmektedir. Ölçülülük ilkesi sınırlamada başvurulan aracın sınırlama amacını gerçekleştirmeye *elverişli* olmasını; bu aracın sınırlama amacı açısından *gerekli* olmasını ve araçla amacın ölçüsüz bir *oran* içinde bulunmamasını ifade eder. Burada kısıtlama için kullanılan araçla amaç arasında hak ve özgürlüğü en az sınırlayacak dengeli bir orantı aranmaktadır.

4. Dava konusu kural, giriş sınavıyla ilgili olarak kullanılacak kayıt sistemi ile ilgili hususları yönetmeliğe bırakmakta ancak bunun yasal çerçevesini çizmemektedir. Dolayısıyla kayıt sistemine konu hususların ne

olduğu, nasıl ve ne kadar süre ile kaydedileceği, tutulacağı, belli bir süre sonra imha edilip edilmeyeceği, eğer imha edilecekse nasıl ve kim tarafından imha edileceği, üçüncü kişilere paylaşılıp, paylaşılmayacağı, amacı dışında kullanılmasının önlenmesi için ne gibi tedbirlere başvurulacağı ve benzeri konularla ilgili düzenlemeler yönetmelikle tamamen idareye bırakılarak sınava girecek bireyler kişisel verilerinin korunması hususunda herhangi bir kanuni güvenceden mahrum kalmaktadır.

5. Kuralın getirdiği sınırlamadaki yönetmelikte yer alan hususlar dışında herhangi bir kayıt sisteminin kullanılmaması aracı, kuralın ulaşmaya çalıştığı üst subayların şeffat, objektf bir giriş sınavına tabi tutularak Milli Savunma Bakanlığı'na müfettiş olarak atanması amacını gerçekleştirmeye elverişli olsa bile sınırlama amacı bakımından gerekli olmadığı gibi amaç ile araç arasında orantısızlık içermektedir zira hakkı en az sınırlayacak özellikler taşımamaktadır.

6. Özel hayatın gizliliği ve bu kapsamda kişisel verilerin korunması her şeyden önce insan haysiyetine saygı ve kişilik haklarıyla ilgilidir. Çünkü insan, devletin ve/veya başka kişi ve kuruluşların hakkında diledikleri şekilde veri toplayabilecekleri sıradan bir veri nesnesi değildir. Kişi hak ve özgürlüklerinin anayasal güvencelere alıtına alınmasının temel amaçlarından biri de insana nesneymiş gibi davranılmasının önüne geçerek insan haysiyetinin korunmasının sağlanmasıdır. Anayasa'nın 20. maddesi gereğince kişisel verilerin kanun düzeyinde korunması gerekirken bunun düzenleyici bir işleme bırakılması temel bir anayasal hakkın sunduğu güvencelerin göz ardı edilmesi anlamına gelmektedir.

7. Belirtilen nedenlerle kuralın Anayasa'nın 20. ve 13. maddelerine aykırı olduğu gerekçesiyle çoğunluk kararına katılmıyorum.

Üye
Engin YILDIRIM

Karşı Oy

Anayasa Mahkemesinin sayın çoğunluğunca 926 sayılı kanuna eklenen Ek 39. Maddenin ikinci fıkrasının dördüncü cümlesiyle değiştirilen "Giriş sınavı ile ilgili olarak yönetmelikte yer alan hususlar dışında herhangi bir kayıt sistemi kullanılamaz." İbaresinin Anayasa'ya aykırı olmadığına itirazın reddine karar vermiştir. Aşağıda belirttiğimiz gerekçelerle sayın çoğunluğun görüşüne katılmadık.

1. Dava konusu kuralla müfettişliğe giriş sınavıyla ile ilgili olarak yönetmelikte yer alan hususlar dışında herhangi bir kayıt sisteminin kullanılmayacağı öngörülmektedir.

2. Anayasa'nın 20. maddesinin birinci fıkrasında herkesin özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahip olduğu, özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamayacağı belirtilmiş; üçüncü fıkrasında da "*Herkes, kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahiptir. Bu hak; kişinin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme, bu verilere erişme, bunların düzeltilmesini veya silinmesini talep etme ve amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi de kapsar. Kişisel veriler, ancak kanunda öngörülen hallerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebilir. Kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usuller kanunla düzenlenir*" denilerek kişisel verilerin korunması özel hayatın gizliliğinin korunması kapsamında güvenceye kavuşturulmuştur.

3. Kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı, insan onurunun korunması ve bireyin kişiliğini serbestçe geliştirebilmesi hakkının özel bir biçimi olarak bireyin hak ve özgürlüklerini kişisel verilerin işlenmesi sırasında korumayı amaçlamaktadır (AYM, E.2018/163, K.2020/13, 19/2/2020, § 10).

4. Bu bağlamda kural giriş sınavıyla ilgili olarak yönetmelikte yer alan hususlar dışında herhangi bir kayıt sisteminin kullanılmayacağını belirtmek suretiyle giriş sınavında herhangi bir kayıt sistemi kullanılıp kullanılmayacağı, kayıt sistemi kullanılması hâlinde ise kayıt sisteminin kapsamını ve şeklini belirleme konusunda idareye yetki tanımakla kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına yönelik bir sınırlama getirmektedir.

5. Anayasa'nın 20. maddesi uyarınca kişisel veriler ancak kanunda öngörülen hâllerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebilir. Anayasa'nın 13. maddesinde de "*Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.*" hükmüne yer verilerek temel hak ve özgürlüklerin ancak kanunla sınırlanabileceği ifade edilmiştir.

6. Anayasa'nın anılan maddeleri uyarınca kişisel verilerin korunmasını isteme hakkını sınırlamaya yönelik kanuni bir düzenlemenin şeklen var olması yeterli olmayıp yasal kuralların keyfîliğe izin vermeyecek şekilde belirli, ulaşılabilir ve öngörülebilir düzenlemeler niteliğinde olması gerekir. Ayrıca Anayasa'nın 13. ve 20. maddelerinde sınırlama ölçütü olarak belirtilen kanunilik, Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye bağlanan hukuk devleti ilkesi ışığında yorumlanmalıdır.

7. Anayasa'nın 125. maddesi uyarınca etkili bir yargısal denetimin yapılmasına imkân tanımak amacıyla çeşitli kayıt sistemlerine ilişkin düzenlemeler getirilmesi kanun koyucunun takdir yetkisindedir. Ancak bu alanda düzenleme öngören kuralların kamu makamlarına hangi koşullarda ve hangi sınırlar içinde tedbirler uygulama ve özel hayata saygı gösterilmesini isteme hakkına yönelik müdahalelerde bulunma yetkisi verildiğini yeterince açık olarak göstermesi ve muhtemel kötüye kullanmalara karşı yeterli güvenceleri sağlaması gerekir (AYM, E.2018/163, K.2020/13, 19/2/2020, § 15).

8. Kural askeri kaynaktan müfettiş alımı için giriş sınavını zorunlu kılmış ve bu sınava yönelik olarak tutulacak kayıtların yönetmelikte belirleneceğini öngörmüştür. Buna karşın kişisel veri niteliğindeki bilgilerin tutulacak kayıtlar kapsamda olup olmadığının, bu kapsamda ise ne şekilde kullanılacağına, bu bilgilerin ne suretle ve ne kadar süre ile saklanacağına, ilgililerin söz konusu bilgilere itiraz etme imkânının olup olmadığına, bilgilerin bir müddet sonra silinip silinmeyeceğine, silinecekse bu sırada izlenecek usulün ne olduğuna, yetkinin kötüye kullanımını önlemeye yönelik nasıl bir denetim yapılacağına ilişkin herhangi bir düzenleme yapılmamıştır. Diğer bir ifadeyle kayıtların tutulmasına ve elde edilecek verilerin kullanılmasına ilişkin keyfîliğe izin vermeyecek şekilde belirli

ve öngörülebilir kanuni güvenceler belirlenmeksizin kayıt sisteminin düzenlenmesi hususu tamamen yönetmeliğe bırakılmıştır.

9. Kişisel veri niteliğindeki bilgilerin alınmasına, kullanılmasına, işlenmesine yönelik güvenceler ve temel ilkeler kanunla belirlenmeksizin bunların alınmasına ve kullanılmasına izin verilmesi Anayasa'nın 13. ve 20. maddeleriyle bağdaşmamaktadır (benzer yönde bkz. AYM, E.2018/73, K.2019/65, 24/7/2019, §§ 171, 172; AYM, E.2018/163, K.2020/13, 19/2/2020, §§ 16, 17; *Fatih Saraman* [GK], B. No: 2014/7256, 27/2/2019, §§ 89, 90; *Turgut Duman,* B. No: 2014/15365, 29/5/2019, § 88).

10. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 13. ve 20. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

11. Açıklanan gerekçelerle sayın çoğunluğun iptalin reddi talebine katılmıyoruz.

Üye	Üye
Selahaddin MENTEŞ	Kenan YAŞAR

Esas Sayısı : 2021/133
Karar Sayısı : 2022/120
Karar Tarihi : 13/10/2022

İPTAL DAVASINI AÇAN: Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri Engin ALTAY, Özgür ÖZEL, Engin ÖZKOÇ ile birlikte 131 milletvekili

DAVANIN KONUSU: 22/12/2021 tarihli ve 7349 sayılı Gelir Vergisi Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 7. maddesiyle 10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na eklenen geçici 23. maddenin birinci cümlesinin Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 2., 6., 7., 87., 123. ve 161. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline ve yürürlüğünün durdurulmasına karar verilmesi talebidir.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKMÜ

Kanun'un iptali talep edilen kuralın da yer aldığı 7. maddesiyle 5018 sayılı Kanun'a eklenen geçici 23. madde şöyledir:

"Geçici Madde 23 – (Ek:22/12/2021-7349/7 md.)

19/12/2020 tarihli ve 7258 sayılı 2021 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanununda yer alan genel bütçe gelir tahmini üzerinde gerçekleşen gelir kadar, genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri ile özel bütçeli idarelerin bütçelerine ödenek eklemeye Cumhurbaşkanı yetkilidir. *İlgili kanunları gereğince genel bütçe gelirleri karşılığı yapılan ödenek eklemeleri bu tutardan düşülür."*

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Engin YILDIRIM,

Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, M. Emin KUZ, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ, Basri BAĞCI ve İrfan FİDAN'ın katılımlarıyla 30/12/2021 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine, yürürlüğü durdurma talebinin esas inceleme aşamasında karara bağlanmasına OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

2. Dava dilekçesi ve ekleri, Raportör Ömer DURSUN tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, dava konusu kanun hükmü, dayanılan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Anlam ve Kapsam

3. 5018 sayılı Kanun'un geçici 23. maddesinin dava konusu birinci cümlesinde, 19/12/2020 tarihli ve 7258 sayılı 2021 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu'nda yer alan genel bütçe gelirinin tahmin edilenden yüksek gerçekleşmesi durumunda tahmin edilen tutarı aşan kısım kadar geliri genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri ile özel bütçeli idarelerin bütçelerine ödenek eklemeye Cumhurbaşkanı'nın yetkili olduğu belirtilmiştir.

4. Mezkûr maddenin dava konusu olmayan ikinci cümlesinde ise ilgili kanunlarda genel bütçe gelirleri karşılığı yapılan ödenek eklemelerinin birinci cümlede verilen yetkiye istinaden eklenen ödenek tutarlarından düşüleceği belirtilmiştir.

5. Cumhurbaşkanı'na tanınan yetki 2021 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu gereğince toplanan ve ödenek olarak dağıtılmamış gelirlere ilişkindir. Başka bir deyişle Cumhurbaşkanı'na fazla gerçekleşmesi hâlinde karşılığı gider kaydetme yetkisi verilen gelirlerin, kullanılacağı hizmetlere ilişkin 2021 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu'nda veya olağan kanunlarda herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Kuralla Cumhurbaşkanı, tahmini aşan gelire ilişkin harcamaların çeşit ve miktarını belirleme yetkisine sahip olmaktadır.

B. İptal Talebinin Gerekçesi

6. Dava dilekçesinde özetle; dava konusu kuralla Cumhurbaşkanı'na 2021 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu'nda yer alan genel bütçe gelir tahmini üzerinde gerçekleşen gelir kadar ödenek aktarma yetkisi tanınmasının maddi anlamda kanunilik ilkesine aykırı olduğu, bütçe kanunlarında yer alması gereken bir hususun alelade kanunla düzenlendiği, bu suretle bütçe hakkının ihlal edildiği belirtilerek kuralın Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 2., 6., 7., 87., 123. ve 161. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

C. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

7. Anayasa'nın 161. maddesinin birinci fıkrasında "*Kamu idarelerinin ve kamu iktisadî teşebbüsleri dışındaki kamu tüzel kişilerinin harcamaları yıllık bütçelerle yapılır*", dördüncü fıkrasında "*Bütçe kanununun süresinde yürürlüğe konulamaması halinde, geçici bütçe kanunu çıkarılır. Geçici bütçe kanununun da çıkarılamaması durumunda, yeni bütçe kanunu kabul edilinceye kadar bir önceki yılın bütçesi yeniden değerleme oranına göre artırılarak uygulanır.*", yedinci fıkrasında ise "*Merkezî yönetim bütçesiyle verilen ödenek, harcanabilecek tutarın sınırını gösterir. Harcanabilecek tutarın Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle aşılabileceğine dair bütçe kanununa hüküm konulamaz.*" hükümlerine yer verilmek suretiyle kamu idarelerinin harcamalarının yıllık bütçeler ile yapılacağı ve bütçelerle verilen ödeneğin idarelerin harcayabileceği sınırı gösterdiği belirtilmiş ve harcanabilecek tutarın aşılabileceğine dair bütçe kanunuyla dahi Cumhurbaşkanı'na yetki verilemeyeceği hüküm altına alınmıştır. Bütçe kanunlarının harcanabilecek sınırı göstermesi gerekliliği, ödenek tutarlarının önceden belirlenmesini ve bu doğrultuda izin verilmesini zorunlu kılmaktadır. Bütçe kanununun ve geçici bütçenin çıkarılamaması durumunda dahi kamu idarelerinin harcamaları serbest bırakılmamakta, önceki yıl bütçesiyle bir bağlantı kurularak harcamalar sınırlandırılmaktadır.

8. Anayasa'nın anılan maddesinin ikinci fıkrasında ise mali yıl başlangıcı, merkezî yönetim bütçesinin hazırlanması, uygulanması ve kontrolü ile yatırımlar veya bir yıldan fazla sürecek iş ve hizmetler için özel süre ve usullerin kanunla düzenlenmesi gerektiği belirtilmiştir. Bu kanunda yer alan düzenlemelerin anılan maddenin birinci, dördüncü ve yedinci

fıkralarında belirtilen önceden izin alma kuralına uygun olması gerektiği açıktır.

9. Bütçeler genel olarak belirli bir dönemdeki gelir ve gider tahminleri ile bunların uygulanmasına ilişkin hususları gösteren ve usulüne uygun olarak yürürlüğe konulan belgelerdir. Bununla birlikte bütçe kanunları, yasama organı tarafından yürütme organına yıllık olarak kamu gelirlerinin toplanması ve giderlerin yapılması için yetki ve izin verilmesini düzenleyen kanunlardır. Yürütmeye verilen bu izin ve yetki, özünde yasama organının halktan aldığı bütçe hakkının gereğidir.

10. Bir başka deyişle bütçe hakkı, vergi ve benzeri gelirlerle kamu harcamalarının çeşit ve miktarını belirleme, onaylama ve bütçe harcamalarının sonuçlarını denetleme hakkıdır (AYM, E.2016/47, K.2018/10, 14/2/2018, §§ 25, 26).

11. Anayasa'nın 161. maddesinde yıllık bütçelerle yapılması gereken harcamalar belirli kaynakların belirli amaçlara yönlendirilmesini ve kullanılmasını ifade etmektedir. Anayasa'nın 73. maddesinin birinci fıkrasında da vergi ödeme yükümlülüğü kamu hizmetinin karşılanması ile sınırlandırılarak meşrulaştırılmıştır. Bu itibarla harcamanın yapılması için gerekli olan gelirin toplanması ve belirli amaçlarla yönlendirilerek giderleştirilmesi birbirine bağımlı süreçlerdir.

12. Bütçe kanunlarıyla kamu tüzel kişilerine verilen gelirlerin toplanması yetkisi, gelirlere dayanak teşkil eden kanunların bir yıllık süreyle işlerlik kazandırılması yoluyla gerçekleştirilmektedir. Bu gelir kanunlarının uygulanması suretiyle elde edilecek gelir tutarları, bütçe yılında gerçekleşen ekonomik faaliyetlerin miktarına göre değişebileceğinden bütçe kanununda gelir tutarlarına tahminî olarak yer verilmektedir.

13. Anayasa'nın 161. maddesinde belirtildiği üzere bütçe gelirlerinin aksine bütçe giderleri, kamu tüzel kişilerine verilen azami harcama tutarlarını belirtilen bir izin mahiyetindendir. 2021 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu'nun 1. maddesinde idarelere verilen ödenek tutarları, 2. maddesinde ise tahmin edilen gelir tutarları belirtilmiştir. Buna göre bütçede tahmin edilenden fazla gerçekleşen gelir tutarı kamu idarelerince tahsil edilecektir.

14. Dava konusu kuralla 2021 yılında tahmin edilenden fazla gelirin elde edilmesi durumunda fazla gerçekleşen gelir tutarını genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri ile özel bütçeli idarelerin bütçelerine ödenek eklemeye Cumhurbaşkanı yetkili kılınmaktadır.

15. Yasama organının kamu harcamalarının çeşit ve miktarı ile kaynağını önceden belirleme ve onaylama yetkisi bütçe hakkının bir gereğidir. Kuralla Türkiye Büyük Millet Meclisine (TBMM) ait bu yetkiler Cumhurbaşkanı'na devredilmektedir. Anayasa'nın 161. maddesinin birinci fıkrasında kamu idarelerinin harcamalarının bütçeler ile yapılabileceği belirtilmiştir. Yıl içinde tahminden fazla mali kaynak olduğu fark edildiğinde bu kaynakların harcanmasına karar verme yetkisi bütçe hakkı gereğince TBMM'ye aittir. Anılan maddenin yedinci fıkrasında da merkezî yönetim bütçe kanunuyla verilen ödeneğin harcanabilecek tutarın sınırını gösterdiğinin ve harcanabilecek tutarın Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle aşılabileceğine dair hüküm konulamayacağının belirtildiği gözetildiğinde bütçe kanununa veya diğer kanunlara ödenek üstü harcama yapılabileceğine ilişkin bir hüküm konulamayacağı açıktır.

16. Ayrıca Anayasa'nın 161. maddesinin sekizinci fıkrasında cari yıl bütçesindeki ödenek artışını öngören değişiklik tekliflerinde öngörülen giderleri karşılayabilecek mali kaynak gösterilmesinin zorunlu olduğu belirtilmiştir. Yılı bütçe kanunlarında belirtilen ödenek tutarlarının arttırılması suretiyle yılı bütçe kanunlarının değiştirilmesinin ek bütçe niteliğinde olduğu gözetildiğinde bütçe hakkı gereğince bu tür değişikliklerin bütçe kanunları için belirlenen usul ve esaslara tabi olması gerektiği sonucuna ulaşılmaktadır.

17. Bu itibarla kural TBMM'nin bütçe kanunlarıyla ödenek tutarlarının önceden belirlenmesini, bu doğrultuda izin verilmesini zorunlu kılan ve bütçeyle verilen ödeneğin üstünde harcama yapılamayacağını belirten anayasal hükümlere aykırılık oluşturmakta ve bütçe hakkıyla bağdaşmamaktadır.

18. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 161. maddesine aykırıdır. İptali gerekir.

Kuralın Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 2., 6., 7. ve 87. maddelerine de aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususlar Anayasa'nın 161. maddesi kapsamında ele alınmış olduğundan Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 2., 6., 7. ve 87. maddeleri yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kuralın Anayasa'nın 123. maddesiyle ilgisi görülmemiştir.

IV. İPTALİN DİĞER KURALLARA ETKİSİ

19. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrasında kanunun, Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün belirli kurallarının iptali, diğer kurallarının veya tümünün uygulanmaması sonucunu doğuruyorsa bunların da Anayasa Mahkemesince iptaline karar verilebileceği öngörülmektedir.

20. 5018 sayılı Kanun'un geçici 23. maddesinin birinci cümlesinin iptali nedeniyle uygulama imkânı kalmayan anılan maddenin ikinci cümlesinin 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince iptali gerekir.

V. YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI TALEBİ

21. Dava dilekçesinde özetle, dava konusu kuralın uygulanması hâlinde telafisi güç veya imkânsız zararların doğabileceği belirtilerek yürürlüğünün durdurulmasına karar verilmesi talep edilmiştir.

22/12/2021 tarihli ve 7349 sayılı Gelir Vergisi Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 7. maddesiyle 10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na eklenen geçici 23. maddenin birinci cümlesine yönelik yürürlüğün durdurulması talebinin, koşulları oluşmadığından REDDİNE 13/10/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

VI. HÜKÜM

22/12/2021 tarihli ve 7349 sayılı Gelir Vergisi Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 7. maddesiyle 10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na eklenen geçici 23. maddenin;

A. Birinci cümlesinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE,

B. İkinci cümlesinin 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince İPTALİNE ,

13/10/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN	Başkanvekili Kadir ÖZKAYA
Üye Engin YILDIRIM	Üye Muammer TOPAL	Üye M. Emin KUZ
Üye Rıdvan GÜLEÇ	Üye Recai AKYEL	Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ
Üye Yıldız SEFERİNOĞLU	Üye Selahaddin MENTEŞ	Üye Basri BAĞCI
Üye İrfan FİDAN	Üye Kenan YAŞAR	

Esas Sayısı : 2022/89
Karar Sayısı : 2022/129
Karar Tarihi : 26/10/2022

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Ankara Bölge İdare Mahkemesi 1. Vergi Dava Dairesi

İTİRAZIN KONUSU: 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 18/6/2014 tarihli ve 6545 sayılı Kanun'un 19. maddesiyle değiştirilen 45. maddesinin (5) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin "*…ilk inceleme üzerine verilen kararlara karşı yapılan istinaf başvurusunu haklı bulduğu, davaya görevsiz veya yetkisiz mahkeme yahut reddedilmiş veya yasaklanmış hâkim tarafından bakılmış olması hâllerinde,…*" bölümünün Anayasa'nın 2., 36., 37., 90. ve 141. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebidir.

OLAY: Davacı tarafından cezalı tarhiyatın kaldırılması talebiyle açılan davada ilk derece mahkemesince eksik inceleme ile hüküm kurulması üzerine itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptali için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKMÜ

Kanun'un itiraz konusu kuralların da yer aldığı 45. maddesi şöyledir:

"*İstinaf:*

Madde 45 – (Değişik: 18/6/2014-6545/19 md.)

1. İdare ve vergi mahkemelerinin kararlarına karşı, başka kanunlarda farklı bir kanun yolu öngörülmüş olsa dahi, mahkemenin bulunduğu yargı çevresindeki bölge idare mahkemesine, kararın tebliğinden itibaren otuz gün içinde istinaf yoluna başvurulabilir. Ancak, konusu beş bin Türk lirasını

geçmeyen vergi davaları, tam yargı davaları ve idari işlemlere karşı açılan iptal davaları hakkında idare ve vergi mahkemelerince verilen kararlar kesin olup, bunlara karşı istinaf yoluna başvurulamaz. (2)

2. İstinaf, temyizin şekil ve usullerine tabidir. İstinaf başvurusuna konu olacak kararlara karşı yapılan kanun yolu başvurularında dilekçelerdeki hitap ve istekle bağlı kalınmaksızın dosyalar bölge idare mahkemesine gönderilir.

3. Bölge idare mahkemesi, yaptığı inceleme sonunda ilk derece mahkemesi kararını hukuka uygun bulursa istinaf başvurusunun reddine karar verir. Karardaki maddi yanlışlıkların düzeltilmesi mümkün ise gerekli düzeltmeyi yaparak aynı kararı verir.

4. Bölge idare mahkemesi, ilk derece mahkemesi kararını hukuka uygun bulmadığı takdirde istinaf başvurusunun kabulü ile ilk derece mahkemesi kararının kaldırılmasına karar verir. Bu hâlde bölge idare mahkemesi işin esası hakkında yeniden bir karar verir. İnceleme sırasında ihtiyaç duyulması hâlinde kararı veren mahkeme veya başka bir yer idare ya da vergi mahkemesi istinabe olunabilir. İstinabe olunan mahkeme gerekli işlemleri öncelikle ve ivedilikle yerine getirir.

5. Bölge idare mahkemesi, ***ilk inceleme üzerine verilen kararlara karşı yapılan istinaf başvurusunu haklı bulduğu, davaya görevsiz veya yetkisiz mahkeme yahut reddedilmiş veya yasaklanmış hâkim tarafından bakılmış olması hâllerinde,*** *istinaf başvurusunun kabulü ile ilk derece mahkemesi kararının kaldırılmasına karar vererek dosyayı ilgili mahkemeye gönderir. Bölge idare mahkemesinin bu fıkra uyarınca verilen kararları kesindir.*

6. Bölge idare mahkemelerinin 46 ncı maddeye göre temyize açık olmayan kararları kesindir. (Ek cümle: 20/7/2017-7035/6 md.) Bu kararlar, dosyayla birlikte kararı veren ilk derece mahkemesine gönderilir ve bu mahkemelerce yedi gün içinde tebliğe çıkarılır.

7. İstinaf başvurusuna konu edilen kararı veren ya da karara katılan hâkim, aynı davanın istinaf yoluyla bölge idare mahkemesince incelenmesinde bulunamaz.

8. İvedi yargılama usulüne tabi olan davalarda istinaf yoluna başvurulamaz."

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Engin YILDIRIM, Hicabi DURSUN, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ, Basri BAĞCI, İrfan FİDAN ve Kenan YAŞAR'ın katılımlarıyla 20/7/2022 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

2. Başvuru kararı ve ekleri, Raportör Murat ÖZDEN tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu kanun hükmü, dayanılan ve ilgili görülen Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Sınırlama Sorunu

3. Anayasa'nın 152. ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 40. maddelerine göre bir davaya bakmakta olan mahkeme, o dava sebebiyle uygulanacak bir kanunun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin hükümlerini Anayasa'ya aykırı görmesi hâlinde veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varması durumunda bu hükümlerin iptali için Anayasa Mahkemesine başvurmaya yetkilidir. Ancak anılan maddeler uyarınca bir mahkemenin Anayasa Mahkemesine başvurabilmesi için elinde yöntemince açılmış ve mahkemenin görevine giren bir davanın bulunması, iptali talep edilen kuralın da o davada uygulanacak olması gerekir. Uygulanacak kural ise bakılmakta olan davanın değişik evrelerinde ortaya çıkan sorunların çözümünde veya davayı sonuçlandırmaya olumlu ya da olumsuz yönde etki edecek nitelikteki kurallardır.

4. İtiraz yoluna başvuran Dava Dairesinin işin esasına ilişkin olarak vereceği karar, parasal tutarı itibarıyla 2577 sayılı Kanun'un 46. maddesi uyarınca temyiz incelemesine tabi kararlardandır. Bu yönüyle esasa ilişkin incelemenin *temyize tabi kararlar* yönünden yapılması gerekir.

B. Anlam ve Kapsam

5. İdare ve vergi mahkemelerinin kararlarına karşı başvurulabilecek kanun yollarından biri olan *istinaf* kanun yolu 2577 sayılı Kanun'un 45. maddesinde düzenlenmiştir.

6. Bu kanuni düzenlemeye göre idare ve vergi mahkemelerinin kararlarına karşı başka kanunlarda farklı bir kanun yolu öngörülmüş olsa dahi mahkemenin bulunduğu yargı çevresindeki bölge idare mahkemesine kararın tebliğinden itibaren otuz gün içinde istinaf kanun yoluna başvurulabilir. 2577 sayılı Kanun'un 20/A ve 20/B maddelerine göre ivedi yargılama ile merkezî ve ortak sınavlara ilişkin yargılama usullerinde ilk derece mahkemesi kararlarına karşı istinaf yoluna başvurulması mümkün olmayıp bu kararlara karşı temyiz kanun yoluna başvurulabilir. Bununla birlikte konusu beş bin (2022 yılı için dokuz bin) Türk lirasını geçmeyen vergi davaları, tam yargı davaları ve idari işlemlere karşı açılan iptal davaları hakkında idare ve vergi mahkemelerince verilen kararlar kesin olup bunlara karşı istinaf yoluna başvurulması mümkün değildir.

7. Bölge idare mahkemesi, yaptığı inceleme sonunda ilk derece mahkemesi kararını hukuka uygun bulursa istinaf başvurusunun reddine karar verir. Karardaki maddi yanlışlıkların düzeltilmesi mümkün ise gerekli düzeltmeyi yaparak aynı kararı verir.

8. Bölge idare mahkemesi, ilk derece mahkemesi kararını hukuka uygun bulmadığı takdirde istinaf başvurusunun kabulü ile ilk derece mahkemesi kararının kaldırılmasına karar verir. Bu hâlde *temel ilke* bölge idare mahkemesi tarafından işin esası hakkında yeniden bir karar verilmesidir. İnceleme sırasında ihtiyaç duyulması hâlinde kararı veren mahkeme veya başka bir yer idare ya da vergi mahkemesi istinabe olunabilir. İstinabe olunan mahkeme gerekli işlemleri öncelikle ve ivedilikle yerine getirir.

9. Bölge idare mahkemesinin hukuka uygun bulmadığı kararları kaldırarak dosyayı ilk derece mahkemesine göndereceği, başka bir deyişle işin esası hakkında yeniden karar vermesinin *istisnaları* anılan maddenin (5) numaralı fıkrasında açıklanmıştır. Bu düzenlemeye göre bölge idare mahkemesi *ilk inceleme üzerine verilen kararlara karşı yapılan istinaf başvurusunu haklı bulduğu, davaya görevsiz veya yetkisiz mahkeme yahut reddedilmiş veya yasaklanmış hâkim tarafından bakılmış olması hâllerinde* istinaf başvurusunun kabulü ile ilk derece mahkemesi kararının kaldırılmasına karar vererek dosyayı ilgili mahkemeye gönderir. Bölge idare mahkemesinin bu fıkra uyarınca verdiği kararlar kesindir.

10. İtiraz başvurusuna konu kural, bölge idare mahkemesinin istinaf başvurusunun kabulü üzerine dosyayı yeniden bir karar verilmek üzere ilk derece mahkemesine göndereceği hâlleri düzenleyen ve anılan fıkrada yer alan "*ilk inceleme üzerine verilen kararlara karşı yapılan istinaf başvurusunu haklı bulduğu, davaya görevsiz veya yetkisiz mahkeme yahut reddedilmiş veya yasaklanmış hâkim tarafından bakılmış olması hâllerinde,*" ibareleridir.

11. İdari davalarda ilk inceleme aşamasında dikkate alınacak hususlar 2577 sayılı Kanun'un 14. maddesinde sayılmıştır. Bu düzenlemeye göre ilk incelemede dava dilekçesi görev ve yetki, idari merci tecavüzü, ehliyet, idari davaya konu olacak kesin ve yürütülmesi gereken bir işlem olup olmadığı, süre aşımı, husumet, Kanun'un dilekçelerin şekil şartlarına ilişkin 3. maddesi ile aynı dilekçeyle dava açılabilecek hâlleri ve bağlantılı davaları düzenleyen 5. maddesine uygun olup olmadığı yönlerinden sırasıyla değerlendirilir.

12. İlk inceleme neticesinde verilecek kararlar 2577 sayılı Kanun'un 15. maddesinde açıklanmıştır. Bu düzenlemeye göre adli yargının görevli olduğu konularda açılan davaların reddine, idari yargının görevli olduğu konularda ise görevli veya yetkili olmayan mahkemeye açılan davanın görev veya yetki yönünden reddedilerek dava dosyasının görevli veya yetkili mahkemeye gönderilmesine, dava ve taraf ehliyetinin bulunmaması, işlemin idari davaya konu olacak kesin ve yürütülmesi gereken bir işlem olmaması, süre aşımı hâllerinde davanın reddine, davanın hasım gösterilmeden veya yanlış hasım gösterilerek açılması hâlinde dava dilekçesinin tespit edilecek gerçek hasma tebliğine, dilekçenin Kanun'un 3. ve 5. maddelerine uygun şekilde düzenlenmemesi yahut ehliyetli olan şahsın avukat olmayan vekili

tarafından dava açılmış olması durumunda usulüne uygun düzenlenmek veya bizzat ya da bir avukat vasıtasıyla dava açılmak üzere dilekçenin reddine, idari merci tecavüzü bulunması durumunda dilekçelerin görevli idare merciine tevdiine karar verilir.

13. İdari yargının görevli olduğu konularda davanın görev ve yetki yönünden reddine ilişkin kararlarla, gerçek hasma tebliğ ve dilekçe ret kararları dışında ilk inceleme üzerine verilen kararlara karşı ilgisine göre istinaf ya da temyiz yoluna başvurulabilir. İstinaf ya da temyiz yoluna başvurulamayan kararlar da nihai kararla birlikte istinaf ya da temyiz başvurusuna konu edilebilir.

14. 2577 sayılı Kanun'un 46. maddesi ise temyiz kanun yoluna başvurulacak hâlleri düzenlemektedir.

15. Bu düzenlemeye göre Danıştay Dava Dairelerinin nihai kararları ile bölge idare mahkemelerinin maddede sayılan davalar hakkında verdiği kararlar -başka kanunlarda aksine hüküm bulunsa dahi- kararın tebliğinden itibaren otuz gün içinde Danıştayda temyiz edilebilir.

C. İtirazın Gerekçesi

16. Başvuru kararında özetle; uyuşmazlığın bir kısmı hakkında inceleme yapılmadan hüküm kurulması, dava hakkında eksik hüküm kurulması, dava dosyasının tekemmül ettirilmeden uyuşmazlık hakkında karar verilmesi, davanın konusunun hatalı nitelendirilmesi suretiyle yargılama yapılması, duruşma yapılmadan karar verilmesi, dava dilekçesinin reddini veya merciine tevdiini gerektiren sebeplerin bulunmasına rağmen esas hakkında karar verilmiş olması, dava hakkında karar verilmesine yer olmadığına veya davanın incelenmeksizin reddine dair kararların hukuka aykırı bulunması, eksik veya yanlış hasımla davanın görülmesi, gerekçe ile hüküm fıkrası arasında uyumsuzluk bulunması, görüşme tutanağı ile kararın çelişkili olması ve benzeri usule ilişkin durumlarda ilk derece mahkemesi kararının kaldırılarak yeniden karar verilmek üzere dava dosyasının bu mahkemeye gönderilmesi gerektiği, bu eksikliklerin istinaf merciince giderilerek işin esası hakkında bir karar verilmesinin hukuki güvenlik ve belirlilik ilkesine, adil yargılanma hakkına, gerekçeli karar hakkına, kanuni hâkim ve iki dereceli yargılama ilkelerine aykırılık teşkil

ettiği belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2., 36., 37. ve 141. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Ç. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

17. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 142. maddesi yönünden de incelenmiştir.

18. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında "*Herkes, meşrû vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.*" denilerek yargı organlarına davacı ve davalı olarak başvurabilme hakkı ve bunun doğal sonucu olarak da iddia, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. Bu düzenleme ile güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, kendisi bir temel hak niteliği taşımasının ötesinde diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmayı ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden birisidir (AYM, E.2017/120, K.2018/33, 28/03/2018, § 17).

19. Anayasa'nın 141. maddesinin son fıkrasında "*Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir.*" denilmiş ve "*usul ekonomisi*" olarak da adlandırılan bu ilkeyle yargılama maliyetinin en düşük şekilde olmasının ve bu sürecin mümkün olan en hızlı yöntemlerle gerçekleştirilmesinin yargının görevlerinden olduğu ifade edilmiştir (AYM, E.2017/120, K.2018/33, 28/03/2018, § 18).

20. Anayasa'nın 142. maddesinde "*Mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usulleri kanunla düzenlenir.*" hükmüne yer verilmiştir. Hukuk devletinde kanun koyucu, Anayasa'nın temel ilkelerine ve Anayasa'da öngörülen kurallara bağlı kalmak koşuluyla yargılama usullerinin belirlenmesi konusunda takdir yetkisine sahiptir (AYM, E.2017/120, K.2018/33, 28/03/2018, § 19).

21. Anayasa'nın 154. maddesinin birinci fıkrasının ilk cümlesinde "*Yargıtay, adliye mahkemelerince verilen ve kanunun başka bir adli yargı merciine bırakmadığı karar ve hükümlerin son inceleme merciidir.*" kuralına yer verilmiştir. Aynı şekilde Anayasa'nın 155. maddesinin birinci fıkrasının ilk cümlesinde de *"Danıştay, idare mahkemelerince verilen ve kanunun başka bir idari yargı merciine bırakmadığı karar ve hükümlerin son inceleme merciidir."* denilmektedir.

22. Anayasa Mahkemesinin kararlarında, *Anayasa'nın mahkemelerce verilen hükmün bir başka yargı mercii tarafından denetlenmesini talep etme hakkını Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen hak arama hürriyeti kapsamında güvenceye kavuşturduğu* kabul edilmiştir (AYM, E.2018/71, K.2018/118, 27/12/2018, §§ 8-10; E.2020/21, K.2020/53, 1/10/2020, § 19).

23. Anayasa Mahkemesinin bu konudaki kararlarında, hak arama hürriyetinin kapsamının belirlenmesinde adalet ve hukuk devleti gibi temel anayasal ilkelerin de gözönünde bulundurulması gerektiği, bu doğrultuda hak arama hürriyetinin amacının hak ihlalinin önlenerek kişiye hakkının teslim edilmesinin ve adaletin tesisinin olduğu, Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının kanunun açıkça hatalı veya keyfî uygulanmasına ilişkin istisnalar dışında yargılama sonucunda verilen hükmün adil olup olmadığı veya hukuki açıdan isabetli olup olmadığı hususlarını içermediği, bu itibarla adil yargılanma hakkının davanın taraflarına sağladığı tüm usul güvencelerine uyulmuş olsa bile yargılama sonucunda verilen hükmün hatalı olmasının mümkün olduğu, diğer bir ifadeyle adil yargılanma hakkının güvencelerine riayet edilmiş olsa da hâkim tarafından gerek maddi vakıaların değerlendirilmesinde gerekse hukuk kurallarının uygulanmasında yanılgıya düşülmesi ve buna bağlı olarak hukuka aykırı hüküm verilmesinin söz konusu olabildiği, böyle kararlara ilgililerin veya toplumun katlanmasını istemenin adalete olan güveni sarsacağı ve hukuk devletini zedeleyeceği, bu nedenle hak arama hürriyetinden yararlanılabilmesi bakımından adil ve isabetli olmadığı düşünülen bir hükmün başka bir yargı mercii tarafından denetlenmesinin bir gereklilik olduğu, Anayasa açısından bu gerekliliğin hak arama hürriyetinin kapsamı ve mahiyetinden kaynaklandığı belirtilmiştir (AYM, E.2018/71, K.2018/118, 27/12/2018, § 8; E.2020/21, K.2020/53, 1/10/2020, § 13).

24. Hak arama özgürlüğü açısından devletin gerçekleştirmesi gereken pozitif yükümlülükler bulunmaktadır. Bu kapsamda devletin bir yargı teşkilatı kurması gerektiği gibi mahkemelerin bağımsızlığını ve tarafsızlığını, silahların eşitliği, çelişmeli yargılama, aleni yargılama gibi maddi gerçeğe ulaşmak için gerekli usule ilişkin güvenceleri, davaların makul bir sürede ve usul ekonomisini gözeterek sonuçlandırılmasını da sağlaması gerekir.

25. Bu itibarla hak arama özgürlüğü kapsamında hükmün denetlenmesini talep etme hakkının -tabiatı itibarıyla- devletin kanuni

düzenleme yapmasını gerektirdiği açıktır. Kişilerin ne şekilde bu haktan yararlanacakları ve bu hakkın temini bakımından nasıl bir sistemin kurulacağı hususunda kanun koyucunun geniş takdir yetkisi bulunmaktadır (AYM, E.2020/21, K.2020/53, 1/10/2020, § 20).

26. İtiraz konusu kuralda, bölge idare mahkemesinin istinaf başvurusunun kabulü üzerine dosyayı yeniden bir karar verilmek üzere ilk derece mahkemesine göndereceği hâller davaya görevsiz veya yetkisiz mahkemece yahut reddedilmiş veya yasaklanmış hâkim tarafından bakılmış olması durumlarıyla sınırlandırılmıştır. Böylece belirtilen hâllerin dışındaki usul hatalarının bulunması durumunda bölge idare mahkemesi dosyayı ilk derece mahkemesine gönderemeyecek ve işin esasını da kendisi karara bağlayacaktır.

27. Hükmün denetlenmesini talep etme hakkı, kişinin aleyhine verilen bir hükmün başka bir yargı mercii tarafından gözden geçirilmesini ve denetlenmesini isteyebilmesini teminat altına almakla (AYM, E.2018/71, K.2018/118, 27/12/2018, § 12) birlikte belli bir yargılama sistemi öngörmemektedir. Öte yandan hükmün denetlenmesini talep etme hakkı, işin esasının ilk derece mahkemesince karara bağlanmadığı veya işin esasının maddi olguların eksik araştırılmasına dayalı olarak hatalı bir şekilde karara bağlandığı hâllerde istinaf mahkemesince dosyanın ilk derece mahkemesine gönderilmesini garanti etmemektedir. İlk derece mahkemesince işin esasıyla ilgili olarak hüküm kurulmadığı veya işin esasıyla ilgili olarak kurulan hükmün eksik incelemeye dayalı olduğu durumlarda işin esasının istinaf mahkemesince mi karara bağlanacağı veya dosyanın ilk derece mahkemesine geri mi gönderileceği hususunun belirlenmesi bir hukuk politikası sorunu olarak kanun koyucunun takdirindedir. Bununla birlikte kanun koyucunun bu konudaki tercihinin diğer anayasal güvencelere aykırı olmaması gerekir.

28. Bu bağlamda işin esasının ilk defa bölge idare mahkemesince karara bağlandığı ve söz konusu hükmün kesin nitelikte olduğu durumlarda bunun hükmün denetlenmesini talep etme hakkına müdahale oluşturması mümkündür. Ancak bölge idare mahkemesi kararlarından 2577 sayılı Kanun'un 46. maddesi uyarınca temyize tabi olanlar yönünden bunların Danıştay tarafından gözden geçirilmesi ve denetlenmesi imkânı bulunduğundan hükmün denetlenmesini talep etme hakkına yönelik herhangi bir müdahalenin varlığı söz konusu değildir.

29. Başvuru kararında bölge idare mahkemesinin işin esasını ilk elden kendisinin karara bağlamasının gerekçeli karar hakkını ihlal edeceği belirtilmiştir.

30. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiş ancak gerekçeli karar hakkından açıkça söz edilmemiştir. Bununla birlikte Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında *"Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır."* denilerek kararlarını gerekçeli olarak yazma yükümlülüğü mahkemelere yüklenmiştir. Anayasa'nın 36. maddesi, 141. maddesinin üçüncü fıkrası ışığında yorumlandığında adil yargılanma hakkının gerekçeli karar hakkını da güvence altına aldığı anlaşılmaktadır. Öte yandan adil yargılanma hakkı doğası gereği gerekçeli karar hakkını da içermektedir. Bu sebeple gerekçeli karar hakkının Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının temel güvencelerinden biri olduğu sonucuna ulaşılmaktadır (*Hilmi Kocabey ve diğerleri*, B. No: 2018/27686, 17/11/2021, § 77).

31. Gerekçeli karar hakkı, kişilerin adil bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve denetlemeyi amaçlamaktadır. Tarafların muhakeme sırasında ileri sürdükleri iddialarının kurallara uygun biçimde incelenip incelenmediğini bilmeleri ve ayrıca demokratik bir toplumda, kendi adlarına verilen yargı kararlarının sebeplerini toplumun öğrenmesinin sağlanması için de gereklidir (*Sencer Başat ve diğerleri* [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31, 34).

32. Gerekçeli karar hakkının ihlal edilip edilmediği yargılamanın bütününe bakılarak tespit edilir. Yargılama aşamalarından birinde gerçekleşen gerekçe eksikliğinin sonraki aşamalarda telafi edilmesi hâlinde gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğinden söz edilemeyecektir. Bölge idare mahkemesinin işin esasını karara bağlarken gerekçesini ortaya koyacağı tabidir. Bölge idare mahkemesi kararının gerekçeli olacağı gözetildiğinde işin esasının ilk kez bölge idare mahkemesince karara bağlanmasının gerekçeli karar hakkını ihlal eden bir yönü bulunmamaktadır.

33. İtiraz başvurusunda kuralın kanuni hâkim güvencesine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

34. Anayasa'nın "*Kanuni hâkim güvencesi*" kenar başlıklı 37. maddesi şöyledir:

"*Hiç kimse kanunen tabi olduğu mahkemeden başka bir merci önüne çıkarılamaz./Bir kimseyi kanunen tabi olduğu mahkemeden başka bir merci önüne çıkarma sonucunu doğuran yargı yetkisine sahip olağanüstü merciler kurulamaz.*"

35. Kanuni hâkim güvencesi, mahkemelerin kuruluş ve yetkileri ile izleyecekleri yargılama usulünün yasal düzenleme ile ve dava konusu olay ortaya çıkmadan önce belirlenmesini gerektirir. Bu düzenleme; Anayasa Mahkemesi kararlarında, kişinin hangi mahkemede yargılanacağını önceden ve kesin olarak bilmesini gerektiren doğal hâkim ilkesini koruyan bir hüküm olarak ele alınmaktadır (AYM, E.2002/170, K.2004/54, 5/5/2004; E.2005/8, K.2008/166, 20/11/2008; *Tahir Gökatalay*, B. No: 2013/1780, 20/3/2014, § 79).

36. Kanuni hâkim güvencesi, sadece mahkemelerin yargı yetkisi içinde yer alan konuların belirlenmesini değil her bir mahkemenin kuruluşu ve yer bakımından yargı yetkisinin belirlenmesi de dâhil olmak üzere mahkemelerin organizasyonlarına ilişkin tüm düzenlemeleri ifade etmekte, mahkemelerin görev ve yetki alanlarının açık ve anlaşılır biçimde tespit edilmesi gereğini ortaya koymaktadır (*Tahir Gökatalay*, § 80).

37. İtiraz konusu kural da istinaf incelemesi neticesinde ilk derece mahkemesi kararının kaldırılarak yeniden karar verilmek üzere dosyanın bu mahkemeye gönderileceği hâlleri düzenlemiştir. Söz konusu hâller dışında kalan konularda istinafın gerekli incelemeyi yaparak nihai karar vereceği açık olarak düzenlenmiştir. Bu durumda itiraz konusu kuralın kanuni hâkim güvencesine aykırı bir yönü bulunmamaktadır.

38. Sonuç olarak kanun koyucunun sahip olduğu takdir yetkisi de gözetildiğinde, usul ekonomisi ve yargılamaların uzamasının önlenmesi amaçları dikkate alınarak bölge idare mahkemesinin ilk derece mahkemesi kararını kaldırdığı durumlarda dosyayı ilk derece mahkemesine göndermek yerine işin esasını kendisinin karara bağlaması yönünde düzenleme yapılmasında anayasal güvencelere aykırılık oluşturan bir yön tespit edilememiştir.

39. Açıklanan nedenlerle kural *temyize tabi kararlar* yönünden Anayasa'nın 36., 37., 141. ve 142. maddelerine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 2. maddesine de aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa'nın 36., 37., 141., ve 142. maddeleri yönünden yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa'nın 2. maddesi yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kuralın Anayasa'nın 90. maddesiyle ilgisi görülmemiştir.

IV. HÜKÜM

6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 18/6/2014 tarihli ve 6545 sayılı Kanun'un 19. maddesiyle değiştirilen 45. maddesinin (5) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin *"…ilk inceleme üzerine verilen kararlara karşı yapılan istinaf başvurusunu haklı bulduğu, davaya görevsiz veya yetkisiz mahkeme yahut reddedilmiş veya yasaklanmış hâkim tarafından bakılmış olması hâllerinde,…"* bölümünün;

A. Esasına ilişkin incelemenin *temyize tabi kararlar* yönünden yapılmasına,

B. *Temyize tabi kararlar* yönünden Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE,

26/10/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN	Başkanvekili Kadir ÖZKAYA
Üye Engin YILDIRIM	Üye Muammer TOPAL	Üye M. Emin KUZ
Üye Rıdvan GÜLEÇ	Üye Recai AKYEL	Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ
Üye Yıldız SEFERİNOĞLU	Üye Selahaddin MENTEŞ	Üye Basri BAĞCI
Üye İrfan FİDAN	Üye Kenan YAŞAR	Üye Muhterem İNCE

Esas Sayısı : 2022/2 (Değişik İşler)
Karar Sayısı : 2022/1
Karar Tarihi : 21/4/2022

TALEPTE BULUNAN: Demokratik Sol Parti Genel Sekreteri Müzeyyen OKUR

TALEBİN KONUSU: Türkiye'nin Sesi Partisi ambleminin 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 96. maddesine aykırılığı ileri sürülerek hükümsüzlüğüne ve siyasi parti sicilinden terkinine karar verilmesi talebidir.

I. TALEBİN GEREKÇESİ

Demokratik Sol Parti Genel Sekreterinin başvuru dilekçesinde özetle, sonradan kurulan Türkiye'nin Sesi Partisinin ambleminin iltibas yaratacak şekilde benzer olduğu belirtilerek anılan Partinin ambleminin hükümsüzlüğüne ve siyasi parti sicilinden terkinine karar verilmesi talep edilmiştir.

II. YARGITAY CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞININ MÜTALAASI

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının mütalaasında özetle; her iki amblemdeki güvercin figürlerinin büyüklüklerinin birbiriyle benzer ve renklerinin beyaz olduğu, kanatlarının açık ve aynı yöne uçar vaziyette bulunduğu belirtilerek Türkiye'nin Sesi Partisi ambleminin Demokratik Sol Parti amblemiyle iltibasa mahal verecek şekilde benzerlik gösterdiği, her iki siyasi partinin birbiri ile karıştırılmasına elverişli olduğu ve bu nedenle Türkiye'nin Sesi Partisi ambleminin hükümsüzlüğü ve siyasi parti sicilinden terkini talebinin kabulüne karar verilmesi gerektiği ileri sürülmüştür.

III. PARTİNİN SAVUNMASI

Türkiye'nin Sesi Partisi savunmasında özetle; ilk bakışta fark edilebilen değişik özelliklerin bulunması hâlinde sırf aynı simgenin amblemde yer

almasının iltibasa yol açacağından söz etmenin siyasi partilerin serbestçe faaliyet göstereceklerine ilişkin Anayasa ilkelerinin ve bunun uzantısı olan amblem seçme hakkının gereksiz ve ölçüsüz kısıtlanmasına yol açacağını ifade etmiş; kendi Partileri ile Demokratik Sol Parti amblemlerinde yer alan güvercin figürlerinin kanat yapıları ve kuyruk şekillerinin farklı olduğunu, dahası Partilerinin amblemindeki güvercin figürünün zeytin dalı taşıdığını, ayrıca Partileri ile Demokratik Sol Parti arasında herhangi bir tarihî veya siyasi miras açısından karışıklık doğuracak bir yakınlık bulunmadığını belirterek Partilerinin ambleminin hükümsüzlüğü ve siyasi parti sicilinden terkini talebinin reddine karar verilmesi gerektiğini savunmuştur.

IV. İNCELEME

1. Demokratik Sol Parti Genel Sekreterinin başvurusu, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının mütalaası, Türkiye'nin Sesi Partisinin savunması, Raportör Burak FIRAT tarafından hazırlanan rapor, ilgili Anayasa ve kanun kuralları ile bunların gerekçeleri ve diğer belgeler okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

2. Talepte bulunan Demokratik Sol Parti 14/11/1985 tarihinde, ambleminin hükümsüzlüğüne ve siyasi parti sicilinden terkinine karar verilmesi istenen Türkiye'nin Sesi Partisi ise 31/3/2022 tarihinde kuruluşuna dair bildirge ve eklerinin İçişleri Bakanlığına verilmesi suretiyle tüzel kişilik kazanmıştır.

3. Anayasa'nın 68. maddesinin üçüncü fıkrasında "*Siyasî partiler önceden izin almadan kurulurlar ve Anayasa ve kanun hükümleri içerisinde faaliyetlerini sürdürürler.*" hükmüne yer verilmiş, 69. maddesinin son fıkrasında da siyasi partilerin kuruluş ve çalışmalarının anılan maddedeki esaslar çerçevesinde kanunla düzenleneceği belirtilmiştir.

4. Siyasi partilerle ilgili esasların düzenlendiği 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun "*Kullanılamayacak parti adları ve işaretler:*" başlıklı 96. maddesinin birinci fıkrasında "*…siyasi parti siciline kayıtlı bulunan siyasi partilerin isimleri, amblemleri, rumuzları, rozetleri ve benzeri işaretleri*[nin] *aynen veya iltibasa mahal verecek şekilde başka bir siyasi partice kullanılmayacağı…"* belirtilmiştir.

5. Öte yandan 2820 sayılı Kanun'un "*Diğer sebeplerle başvuru*" başlıklı 104. maddesinin üçüncü fıkrasında "*…siyasi parti siciline kayıtlı bulunan siyasi*

partilerin isimleri, amblemleri ve rumuzlarını aynen veya iltibasa mahal verecek şekilde kabul eden veya kullanan siyasi parti aleyhine Anayasa Mahkemesine, Cumhuriyet Başsavcılığınca resen veya ilgili siyasi parti tarafından doğrudan yazı ile başvurulur. Anayasa Mahkemesi başvuru tarihinden itibaren en geç otuz gün içinde isim, amblem ve rumuzlarla ilgili olarak siyasi parti siciline kayıt önceliğine göre yapacağı incelemede bu Kanunun 96 ncı maddesinin birinci fıkrasına aykırılık görürse, aykırılık teşkil eden isim, amblem ve rumuzların hükümsüzlüğüne ve siyasi parti sicilinden terkinine karar verir." hükmü yer almaktadır.

6. Anılan düzenlemelere göre bir partinin siyasi parti siciline kayıtlı başka bir partinin amblemini aynen veya iltibasa yol açacak şekilde kullanması yasaklanmıştır. Siyasi parti siciline kayıtlı bir partinin ambleminde yer alan bir şekil veya figürün diğer bir parti tarafından karışıklığa yol açmaması şartıyla kullanılmasında ise herhangi bir engel bulunmamaktadır.

7. Siyasi partilerin seçmenlere vereceği mesajları daha anlaşılabilir kılması ve hitap ettikleri seçmen kitlesinin önem atfettiği değerlerin sahiplenildiğinin ifade edilmesi bakımından hedeflediği idealleri yansıtan ve özetleyen şekil veya figürleri amblemlerinde kullanmaları son derece doğaldır. Ancak partiler, bu şekil veya figürleri siyasi parti siciline daha önceden kayıtlı olan partilerin amblemleriyle iltibasa mahal vermeyecek şekilde kullanmalıdır. Bir partinin kullanacağı amblemin başka bir parti izlenimi vermemesi, yanılgı veya yanlış anlamalara sebep olmaması gerekir. Siyasi partilerin isim ve rumuzları gibi amblemleri de açık olmalı ve kişilerin bir siyasi partiyi başka bir siyasi parti ile karıştırmalarına yol açmamalıdır.

8. Talepte bulunan Demokratik Sol Partinin amblemi incelendiğinde amblemde dikdörtgen mavi zemin üzerinde her iki kanadı da açık bir güvercin figürünün yer aldığı, bu figürün beyaz dikdörtgen ile çevrelendiği görülmektedir. Türkiye'nin Sesi Partisi tarafından kullanılan amblemde ise lacivert zemin üzerinde ağzında zeytin dalı bulunan ve her iki kanadı da açık bir güvercin figürü yer almaktadır. Her ne kadar Türkiye'nin Sesi Partisi'nin ambleminde diğerinden farklı olarak güvercin figürü ağzında yeşil bir zeytin dalı taşımakta ise de amblemin baskın figürünün güvercin olduğu, her iki parti ambleminde de güvercin figürünün yaklaşık olarak aynı büyüklükte, aynı renkte ve aynı yöne uçar hâlde kanatları açık bir şekilde yer aldığı gözetildiğinde amblemlerin seçmenin yanılmasına sebep olabileceği değerlendirilmiştir.

9. Bu tespitler çerçevesinde Demokratik Sol Parti ile Türkiye'nin Sesi Partisi tarafından kullanılan amblemler birlikte değerlendirildiğinde, Türkiye'nin Sesi Partisi tarafından kullanılmakta olan amblemin Demokratik Sol Parti tarafından kullanılan amblemle iltibas yaratacak şekilde benzer olduğu, Demokratik Sol Parti ambleminden duraksamaya neden olmayacak şekilde ayırt edilmesinin mümkün olmadığı sonucuna varılmıştır.

10. Açıklanan nedenlerle Türkiye'nin Sesi Partisi tarafından kullanılmakta olan amblemin 2820 sayılı Kanun'un 96. maddesine aykırı olduğu anlaşıldığından anılan Partinin ambleminin hükümsüzlüğü ve siyasi parti sicilinden terkini talebinin kabulü gerekir.

Zühtü ARSLAN, Kadir ÖZKAYA, Engin YILDIRIM ile Selahaddin MENTEŞ bu görüşe katılmamışlardır.

V. HÜKÜM

Türkiye'nin Sesi Partisinin ambleminin 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 96. maddesinin birinci fıkrasına aykırı olması sebebiyle aynı Kanun'un 104. maddesinin üçüncü fıkrası gereğince hükümsüzlüğüne ve siyasi parti sicilinden terkinine, Zühtü ARSLAN, Kadir ÖZKAYA, Engin YILDIRIM ile Selahaddin MENTEŞ'in karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA 21/4/2022 tarihinde karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN	Başkanvekili Kadir ÖZKAYA
Üye Engin YILDIRIM	Üye Hicabi DURSUN	Üye Muammer TOPAL
Üye M. Emin KUZ	Üye Rıdvan GÜLEÇ	Üye Recai AKYEL
Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ	Üye Yıldız SEFERİNOĞLU	Üye Selahaddin MENTEŞ
Üye Basri BAĞCI	Üye İrfan FİDAN	Üye Kenan YAŞAR

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Demokratik Sol Partinin talebi üzerine Türkiye'nin Sesi Partisi ambleminin iltibasa neden olabilecek şekilde benzerlik arz ettiği gerekçesiyle hükümsüzlüğüne ve siyasi parti sicilinden terkinine karar verilmiştir.

2. Anayasa'nın 68. maddesinin dördüncü fıkrası uyarınca *"Siyasî partiler önceden izin almadan kurulurlar ve Anayasa ve kanun hükümleri içerisinde faaliyetlerini sürdürürler."* 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 96. maddesinin birinci fıkrasında ise *"…siyasi parti siciline kayıtlı bulunan siyasi partilerin isimleri, amblemleri, rumuzları, rozetleri ve benzeri işaretleri*[nin] *aynen veya iltibasa mahal verecek şekilde başka bir siyasi partice kullanılmayacağı…"* belirtilmiştir.

3. Buna göre kullanılması yasaklanan amblemin bir başka parti tarafından kullanılan amblemin *aynısı* veya *iltibasa yol açacak şekilde benzer* olması gerekir. İltibasın yasaklanmasının nedeni, siyasi partilerin isim ve rumuzları gibi amblemlerinin de açık olmasını sağlayarak kişilerin bir siyasi partiyi başka bir siyasi parti ile karıştırmalarına engel olmaktır.

4. Bununla birlikte siyasi partilerin, ideolojilerini yansıtan ve seçmene yönelik mesajı en iyi şekilde vereceğini düşündükleri isim, rumuz ve amblemleri kullanması konusunda geniş bir özgürlüğe sahip olduğunu belirtmek gerekir. Bu kapsamda siyasi parti siciline kayıtlı bir partinin ambleminde yer alan bir şekil veya figürün diğer bir parti tarafından iltibasa yol açmaması şartıyla kullanılmasının önünde herhangi bir engel bulunmamaktadır. Dolayısıyla 2820 sayılı Kanun'un 96. maddesinin yasakladığı, amblemde aynı şekil veya figürlerin kullanılması değil, bunların iltibasa meydan verecek şekilde kullanılmasıdır.

5. Anayasa Mahkemesi iltibasa neden olmadıkça birbirine benzer isim ve amblemlerin kullanılmasının siyasi partiler açısından yasaklanmadığını birçok kararında belirtmiştir. Sözgelimi, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının "*Türkiye Birlik Partisi*"nin isminin kendisinden önce kurulan "*Türk Birliği Partisi*"nin ismiyle karışıklığa mahal verecek şekilde benzer olduğu, dolayısıyla hükümsüzlüğüne ve siyasi parti sicilinden terkinine karar verilmesi yönündeki talebi, "*iki partinin isimlerinin gerek anlamsal olarak gerekse fonetik olarak iltibasa mahal vermeyecek derecede birbirinden farklı olduğu*" gerekçesiyle reddedilmiştir (AYM, E.2016/12 (Değişik İşler), K.2017/1, 18/01/2019, § 7). Anayasa Mahkemesi daha yakın tarihli bir kararında ise "*kâlp*" ve "*yıldız*" figürlerini kullanan iki siyasi parti ambleminin iltibasa neden olacak şekilde benzer olmadığına ve bunların duraksamaya neden olmayacak şekilde ayırt edilmesinin mümkün olduğuna hükmetmiştir (AYM, E.2020/5 (Değişik İşler), K.2021/1 14/01/2021, §§ 7, 8).

6. Bu açıklamalar ışığında Demokratik Sol Parti ile iltibasa meydan veren amblemi kullandığı iddia edilen Türkiye'nin Sesi Partisinin amblemleri incelendiğinde ortak figürler kullanılmakla birlikte bunların iltibasa meydan verecek şekilde aynı veya benzer olduğunu söylemek zordur. Çoğunluk kararında da belirtildiği üzere, talepte bulunan partinin ambleminde dikdörtgen *mavi* zemin üzerinde iki kanadı açık bir güvercin figürünün yer aldığı ve bunun beyaz dikdörtgen ile çevrelendiği görülmektedir. İltibasa yol açtığı söylenen amblemde ise *lacivert* zemin üzerinde *ağzında zeytin dalı bulunan* her iki kanadı da açık bir güvercin figürü bulunmaktadır (§ 8).

7. Hükümsüzlüğü ve terkini talep edilen amblemin talepte bulunan partinin ambleminden birçok yönden farklı olduğu açıktır. Her şeyden evvel, güvercin figürleri ve zemin renkleri aynı olmadığı gibi, talepte bulunan partinin ambleminde yer alan beyaz dikdörtgen çerçevenin diğer

partinin ambleminde olmadığı anlaşılmaktadır. Daha önemlisi, iltibasa meydan verdiğine hükmedilen amblemde, diğerinden farklı olarak, ağzında yeşil zeytin dalı olan bir güvercin figürüne yer verilmektedir. Bu zeytin dalının rengi ve büyüklüğü de dikkate alındığında iki figürün kolaylıkla ayırt edilebilir mahiyette olduğu, dolayısıyla iltibasa neden olacak şekilde benzer olmadığı görülmektedir.

8. Açıklanan gerekçelerle Türkiye'nin Sesi Partisi tarafından kullanılan amblemin *iltibasa mahal verecek şekilde* olmadığını düşündüğümden, çoğunluğun aksi yöndeki kararına katılmıyorum.

Başkan
Zühtü ARSLAN

KARŞI OY

1. Demokratik Sol Parti Genel Sekreterliğince, kendilerinden sonra kurulan Türkiye'nin Sesi Partisi'nin ambleminin, iltibas oluşturacak şekilde kendi amblemleri ile benzer olduğundan bahisle anılan Partinin ambleminin hükümsüzlüğüne ve siyasi parti sicilinden terkinine karar verilmesi talep edilmiş; Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nca istem doğrultusunda mütalaada bulunulmuş, Mahkememiz çoğunluğunca da istemin kabulüne karar verilmiştir.

2. Aşağıda açıklanan nedenlerle tarafımızca çoğunluk görüşüne dayalı karara iştirak edilememiştir.

3. Anayasa'nın 68. maddesinin dördüncü fıkrasında *"Siyasî partiler önceden izin almadan kurulurlar ve Anayasa ve kanun hükümleri içerisinde faaliyetlerini sürdürürler."* hükmüne yer verilmiş; 69. maddesinin son fıkrasında da siyasi partilerin kuruluş ve çalışmalarının anılan maddedeki esaslar çerçevesinde kanunla düzenleneceği belirtilmiştir.

4. Siyasi partilerle ilgili esasların düzenlendiği 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun *"Kullanılamayacak parti adları ve işaretler:"* başlıklı 96. maddesinin birinci fıkrasında *"…siyasi parti siciline kayıtlı bulunan siyasi partilerin isimleri, amblemleri, rumuzları, rozetleri ve benzeri*

işaretleri(nin) *aynen veya iltibasa mahal verecek şekilde başka bir siyasi partice kullanılmayacağı…"* belirtilmiştir.

5. Buna göre bir parti, siyasi parti siciline kayıtlı bir başka partinin amblemini aynen veya iltibasa yol açacak şekilde kullanamaz. Bununla birlikte siyasi parti siciline kayıtlı bir partinin ambleminde yer alan bir şekil veya figürün diğer bir parti tarafından karışıklığa yol açmayacak şekilde kullanılması ise mümkündür. Bunun önünde herhangi bir yasal engel bulunmamaktadır.

6. Öte yandan, siyasi partilerin, seçmenler nezdinde bilinirlik sağlanması, verilecek mesajların daha anlaşılabilir kılınması ve hitap edilen seçmen kitlesinin önem atfettiği değerlerin sahiplenildiğinin ifade edilebilmesi bakımından hedeflediği idealleri yansıtan ve özetleyen şekil veya figürleri amblemlerinde kullanmaları son derece doğaldır. Ancak biraz önce de belirtildiği üzere bu şekil veya figürlerin, siyasi parti siciline daha önceden kayıtlı olan partilerin amblemleriyle iltibasa mahal vermeyecek şekilde kullanılması gerekmektedir. Bir partinin kullanacağı amblemin başka bir parti adını çağrıştırmaması, yanılgı veya yanlış anlamalara sebep olmaması gerekir. Siyasi partilerin isim ve rumuzları gibi amblemleri de açık olmalı ve kişilerin bir siyasi partiyi başka bir siyasi parti ile karıştırmalarına yol açmaması gerekir.

7. Talepte bulunan Demokratik Sol Partinin amblemi incelendiğinde amblemde dikdörtgen mavi zemin üzerinde her iki kanadı da açık bir güvercin figürünün yer aldığı, bu figürün beyaz dikdörtgen ile çevrelendiği görülmektedir. Türkiye'nin Sesi Partisi tarafından kullanılan amblemde ise lacivert zemin üzerinde ağzında zeytin dalı bulunan ve her iki kanadı da açık bir güvercin figürü yer almaktadır. Her iki amblemdeki güvercin figürlerinin büyüklükleri de yaklaşık olarak aynıdır. Ancak Türkiye'nin Sesi Partisinin ambleminde yer alan güvercin figürü diğerinden farklı olarak ağzında yeşil bir zeytin dalı taşımaktadır. Zeytin dalının büyüklüğü ve rengi amblemin tamamı gözetildiğinde ilk bakışta fark edilecek ve dikkat çekecek durumdadır. Bu yönüyle amblemdeki güvercin figürünün ağzında taşıdığı zeytin dalı, güvercin figürlerinin aynı yöne bakıp bakmamasından veya kanatlarının açık olup olmamasından daha ayırt edici bir niteliğe sahiptir.

8. Bu tespitler çerçevesinde Demokratik Sol Parti ile Türkiye'nin Sesi Partisi tarafından kullanılan amblemler birlikte değerlendirildiğinde,

Türkiye'nin Sesi Partisi tarafından kullanılmakta olan amblemin Demokratik Sol Parti tarafından kullanılan amblemle iltibas yaratacak şekilde benzer olmadığı, Demokratik Sol Parti ambleminden duraksamaya neden olmayacak şekilde ayırt edilmesinin mümkün olduğu sonucuna varılmıştır.

9. Açıklanan nedenlerle, Türkiye'nin Sesi Partisi tarafından kullanılmakta olan amblemin 2820 sayılı Kanun'un 96. maddesine aykırı olmadığı anlaşıldığından anılan Partinin ambleminin hükümsüzlüğü ve siyasi parti sicilinden terkini talebinin reddine karar verilmesi gerektiği görüşüyle çoğunluk görüşüne dayalı aksi yöndeki karara katılmıyorum.

Başkanvekili
Kadir ÖZKAYA

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun "Kullanılmayacak parti adları ve işaretler:" başlıklı 96. maddesinin birinci fıkrasında" …siyasi parti siciline kayıtlı bulunan siyasi partilerin isimleri, amblemleri, rumuzları, rozetleri ve benzeri işaretler(nin) aynen veya iltibasa mahal verecek şekilde başka bir siyasi partice kullanılmayacağı…" düzenlenmiştir. Buna göre, bir partinin siyasi parti siciline kayıtlı başka bir partinin amblemini aynen veya iltibasa yol açacak şekilde kullanması mümkün değildir. Diğer taraftan, siyasi parti siciline kayıtlı bir partinin ambleminde yer alan bir şekil veya figürün başka bir parti tarafından karışıklığa yol açmaması şartıyla kullanılmasında ise herhangi bir sakınca bulunmamaktadır.

2. Siyasi partiler, topluma ve seçmenlere iletmek istedikleri mesajlarını, ifadelerini, ideallerini ve ideolojilerini çarpıcı ve akılda kalacak biçimde yansıtan, aksettiren ve özetleyen, taraftarları ve seçmenleri arasında partiye bağlılık duygusunu geliştiren şekil veya figürleri amblem, rumuz veya logo olarak kullanmaktadırlar. Bu şekil veya figürler parti kimliğinin an açık ve yalın olarak dışa vurulduğu simgelerdir. Bununa beraber, partiyi temsil eden şekil veya figürlerin siyasi parti siciline daha önceden kayıtlı olan partilerin amblemleriyle iltibasa mahal vermeyecek şekilde kullanması gerekliliği hem

hukuki olarak hem de adil siyasi rekabet açısından gereklidir. Bir partinin kullanacağı amblemin başka bir parti çağrışımı uyandırmaması, izlenimi yaratmaması, seçmen üzerinde yanılgı, karışıklık veya yanlış anlamalara neden olmaması beklenir.

3. Türkiye'nin Sesi Partisinin amblemine karşı itirazda bulunan Demokratik Sol Partinin amblemine baktığımızda amblemde dikdörtgen mavi zemin üzerinde her iki kanadı da açık bir güvercin figürünün yer aldığı, bu figürün beyaz dikdörtgen ile çevrelendiği görülmektedir. Türkiye'nin Sesi Partisi tarafından kullanılan amblemde ise lacivert zemin üzerinde ağzında zeytin dalı bulunan ve her iki kanadı da açık bir güvercin figürü yer almaktadır. Her iki amblemdeki güvercin figürlerinin büyüklükleri de yaklaşık olarak aynıdır. Ancak Türkiye'nin Sesi Partisinin ambleminde yer alan güvercin figürü diğerinden farklı olarak ağzında yeşil bir zeytin dalı taşımaktadır. Zeytin dalının büyüklüğü ve rengi amblemin tamamı gözetildiğinde ilk bakışta fark edilecek ve dikkat çekecek bir durum taşımaktadır. Ek olarak Türkiye'nin Sesi Partisinin amblemi daha koyu bir mavi üzerinde bulunmaktadır ve partinin tam adı da kısaltmanın altında yazılmıştır. Bütün bunlar itirazda bulunan Demokratik Sol Partinin amblemi ile Türkiye'nin Sesi Partisinin amblemini farklılaştırmaktadır.

4. Seçmenler çeşitli nedenlerle parti adlarını, kısaltmalarını ve amblemlerini karıştırabilir. Sırf isim ve kısaltma benzerliğinden dolayı Anayasanın tanıdığı en temel haklardan olan siyasi parti kurma ve siyasi faaliyette bulunma hakkı kısıtlanmamalıdır. Bir siyasi partinin kendisini en iyi ifade ettiğini düşündüğü ismi, kısaltmayı ve amblemi terk etmeye zorlanması ifade ve örgütlenme özgürlüğü ve demokrasi esaslarıyla bağdaşmayan ölçüsüz bir müdahale anlamına gelmektedir.

5. Sonuç olarak, Demokratik Sol Parti ile Türkiye'nin Sesi Partisi tarafından kullanılan amblemler birlikte değerlendirildiğinde, Türkiye'nin Sesi Partisi tarafından kullanılmakta olan amblemin Demokratik Sol Parti tarafından kullanılan amblemle iltibas yaratacak şekilde benzer olmadığı kanaatine varılmıştır.

Üye
Engin YILDIRIM

KARŞI OY

1. Türkiye'nin Sesi partisi ambleminin siyasi parti kanunun 96. Maddesinin 1. Fıkrasına aykırı olması nedeniyle aynı kanunun 104. Maddesinin 3. Fıkrası gereğince hükümsüzlüğüne ve siyasi parti sicilinden terkinine Anayasa Mahkemesinin sayın çoğunluğunca karar verilmiştir. Aşağıda belirttiğim gerekçelerle sayın çoğunluğun görüşüne katılmadım.

2. Anayasa Mahkemesinin kararında talebin gerekçesi, Yargıtay Başsavcılığının mütalaası, Türkiye'nin Sesi Partisinin savunması, ayrıntılı olarak belirtilmiştir.

3. 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun *"Kullanılmayacak parti adları ve işaretler."* başlıklı 96. Maddesinin birinci fıkrasında *"… siyasi parti siciline kayıtlı bulunan siyasi partilerin isimleri, amblemleri, rumuzları, rozetleri ve benzeri işaretlerinin aynen veya iltibasa mahal verecek şekilde başka bir siyasi partice kullanılmayacağı…"* belirtilmiştir. 104. Maddesinde de *"… kanunun 96. Maddenin 1. Fıkrasına aykırılık görürse aykırılık teşkil eden isim, amblem ve rumuzların hükümsüzlüğüne ve siyasi parti sicilinden terkinine karar verir."* Hükmü yer almaktadır.

4. Kanuni düzenlemelerden anlaşılacağı üzere bir partinin siyasi parti siciline kayıtlı başka bir partinin amblemini veya iltibasa yol açacak şekilde kullanması yasaklanmıştır. Siyasi parti siciline kayıtlı bir partinin ambleminde yer alan bir şekil veya figürün diğer parti tarafından karışıklığa yol açmaması şartıyla kullanılabileceği açıktır.

5. Talepte bulunan Demokratik Sol Partinin amblemi incelendiğinde amblemde dikdörtgen mavi zemin üzerinde her iki kanadı da açık bir güvercin figürünün yer aldığı, bu figürün beyaz dikdörtgen ile çevrelendiği görülmektedir. Türkiye'nin Sesi Partisi tarafından kullanılan amblemde ise lacivert zemin üzerinde ağzında zeytin dalı bulunan ve her iki kanadı da açık bir güvercin figürü yer almaktadır. Her iki amblemdeki güvercin figürlerinin büyüklükleri de yaklaşık olarak aynıdır. Ancak Türkiye'nin Sesi Partisinin ambleminde yer alan güvercin figürü diğerinden farklı olarak ağızında yeşil bir zeytin dalı taşımaktadır. Zeytin dalının büyüklüğü ve rengi amblemin tamamı gözetildiğinde ilk bakışta fark edilecek ve dikkat çekecek durumdadır. Bu yönüyle amblemdeki güvercin figürünün ağzında taşıdığı zeytin dalı, güvercin figürlerinin aynı yöne bakıp bakmamasından

veya kanatlarının açık olup olmamasından daha ayırt edici bir niteliğe sahiptir.

6. Bu tespitler çerçevesinde Demokratik Sol Parti ile Türkiye'nin Sesi Partisi tarafından kullanılan amblemler birlikte değerlendirildiğinde, Türkiye'nin Sesi Partisi tarafından kullanılmakta olan amblemin Demokratik Sol Parti tarafından kullanılan amblemle iltibas yaratacak şekilde benzer olmadığı, Demokratik Sol Parti ambleminden duraksamaya neden olmayacak şekilde ayırt edilmesinin mümkün olduğu sonucuna varılmıştır.

7. Açıklanan nedenlerle Türkiye'nin Sesi Partisi tarafından kullanılmakta olan amblemin 2820 sayılı Kanun'un 96. Maddesine aykırı olmadığı anlaşıldığından, Sayın çoğunluğun bu görüşüne katılmadım.

Üye
Selahaddin MENTEŞ

Esas Sayısı : 2022/3 (Değişik İşler)
Karar Sayısı : 2022/2
Karar Tarihi : 1/6/2022

TALEPTE BULUNAN: Millet Partisi vekili Av. Rafet KAYA

TALEBİN KONUSU: Millet Partisi isminde yer alan "*Millet*" ibaresinin Cumhuriyet Halk Partisi, İyi Parti, Demokrat Parti, Gelecek Partisi, Demokrasi ve Atılım Partisi ve Saadet Partisince ittifak ismi olarak kullanılmasının tedbiren durdurulmasına ve bu ismin kullanılamayacağına karar verilmesi talebidir.

I. TALEBİN GEREKÇESİ

1. Millet Partisi vekilinin dilekçesinde özetle; Millet Partisinin 22/3/1984 tarihinde kurulduğu ve Yüksek Seçim Kurulu tarafından 14/1/2022 tarihinde yapılan açıklamaya göre seçime girme hakkına sahip siyasi partilerden biri olduğu, parti isminde yer alan "*Millet*" ibaresinin Cumhuriyet Halk Partisi, İyi Parti, Demokrat Parti, Gelecek Partisi, Demokrasi ve Atılım Partisi ve Saadet Partisi tarafından oluşturulan ittifakça kullanılmasının 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 96. ve 5253 sayılı Dernekler Kanunu'nun 29. maddeleri ile Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve ek Protokollerinin ilgili hükümlerine aykırılık teşkil ettiği, bu durumun kamuoyu tarafından yanlış anlaşılmalara ve karışıklığa yol açtığı, adı geçen siyasi partilerin oluşturduğu ittifakça kullanılan ibarenin Partilerinin ismi ile seçmeni yanıltacak şekilde benzer olduğu belirtilerek söz konusu ibarenin ittifakça kullanılmasının tedbiren durdurulmasına ve bu ibarenin kullanılamayacağına karar verilmesi talep edilmiştir.

II. İNCELEME

2. Millet Partisi vekilinin başvurusu, Raportör Burak FIRAT tarafından hazırlanan rapor, ilgili Anayasa ve kanun hükümleri ile bunların gerekçeleri ve diğer belgeler okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

3. Anayasa'nın 68. maddesinin üçüncü fıkrasında "*Siyasî partiler önceden izin almadan kurulurlar ve Anayasa ve kanun hükümleri içerisinde faaliyetlerini sürdürürler.*" hükmüne yer verilmiş, 69. maddesinin son fıkrasında da siyasi partilerin kuruluş ve çalışmalarının anılan maddedeki esaslar çerçevesinde kanunla düzenleneceği belirtilmiştir.

4. Siyasi partilerle ilgili esasların düzenlendiği 2820 sayılı Kanun'un "*Kullanılamayacak parti adları ve işaretler:*" başlıklı 96. maddesinin birinci fıkrasında "*…siyasi parti siciline kayıtlı bulunan siyasi partilerin isimleri, amblemleri, rumuzları, rozetleri ve benzeri işaretleri*[nin] *aynen veya iltibasa mahal verecek şekilde başka bir siyasi partice kullanılmayacağı…*" belirtilmiştir.

5. Öte yandan 2820 sayılı Kanun'un "*Diğer sebeplerle başvuru*" başlıklı 104. maddesinin üçüncü fıkrasında "*…siyasi parti siciline kayıtlı bulunan siyasi partilerin isimleri, amblemleri ve rumuzlarını aynen veya iltibasa mahal verecek şekilde kabul eden veya kullanan siyasi parti aleyhine Anayasa Mahkemesine, Cumhuriyet Başsavcılığınca resen veya ilgili siyasi parti tarafından doğrudan yazı ile başvurulur. Anayasa Mahkemesi başvuru tarihinden itibaren en geç otuz gün içinde isim, amblem ve rumuzlarla ilgili olarak siyasi parti siciline kayıt önceliğine göre yapacağı incelemede bu Kanunun 96 ncı maddesinin birinci fıkrasına aykırılık görürse, aykırılık teşkil eden isim, amblem ve rumuzların hükümsüzlüğüne ve siyasi parti sicilinden terkinine karar verir.*" hükmü yer almaktadır.

6. Anılan düzenlemelere göre bir partinin siyasi parti siciline kayıtlı başka bir partinin ismini aynen veya iltibasa yol açacak şekilde kullanması yasaklanmıştır. Siyasi parti siciline kayıtlı bir partinin isminin diğer bir parti tarafından karışıklığa yol açmaması şartıyla kullanılmasında ise herhangi bir engel bulunmamaktadır.

7. Eldeki başvuru, bir siyasi parti tarafından kendisi ile aynı ismi taşıdığı ifade edilen ittifaka karşı yapılmış bir başvurudur. Seçim ittifakına ilişkin temel düzenlemeler 10/6/1983 tarihli ve 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu'nda yer almaktadır. 2839 sayılı Kanun'un "*Seçim İttifakı*" başlıklı 12/A maddesinin ikinci fıkrasında ittifak yaparak seçime katılma kararı alan siyasi partilerin seçimin başlangıç tarihinden itibaren en geç yedi gün içinde genel başkanlarının imzalarını ihtiva eden ittifak protokolünü Yüksek Seçim Kuruluna teslim edecekleri, üçüncü fıkrasında ise bu protokolde siyasi

partilerce belirlenmesi hâlinde ittifak unvanı ve kanunlara aykırı olmayan diğer hususların yer alacağı düzenlenmiştir.

8. Söz konusu düzenlemeye göre ittifak yaparak seçime katılma kararı alan siyasi partilerin seçimin başlangıç tarihinden itibaren en geç yedi gün içinde, genel başkanlarının imzalarını ihtiva eden ve Yüksek Seçim Kuruluna teslim edecekleri ittifak protokolünde bir ittifak unvanı belirlemeleri hâlinde söz konusu unvan hukuken varlık ve geçerlik kazanacaktır. Anılan hüküm çerçevesinde, başlayan bir seçim sürecinden ve Yüksek Seçim Kuruluna verilen ittifak protokolünde yer alan bir ittifak unvanından söz edilebilmesi mümkün olmadığından Millet İttifakı unvanının hukuki varlığından da söz edilemez. Bu kapsamda, hukuken var olmayan bir oluşum ile ilgili olarak Millet Partisi tarafından yapılan başvurunun incelenebilmesine imkân bulunmamaktadır.

9. Belirtilen nedenlerle "*Millet*" ibaresinin ittifak ismi olarak kullanılmasının tedbiren durdurulmasına ve bu ismin kullanılamayacağına karar verilmesi talebi hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar vermek gerekir.

III. HÜKÜM

Millet Partisinin isminde yer alan "*Millet*" ibaresinin Cumhuriyet Halk Partisi, İyi Parti, Demokrat Parti, Gelecek Partisi, Demokrasi ve Atılım Partisi ve Saadet Partisince ittifak ismi olarak kullanılmasının tedbiren durdurulmasına ve bu ismin kullanılamayacağına karar verilmesi talebi hakkında karar verilmesine yer olmadığına 1/6/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN	Başkanvekili Kadir ÖZKAYA
Üye Engin YILDIRIM	Üye Hicabi DURSUN	Üye Muammer TOPAL
Üye M. Emin KUZ	Üye Rıdvan GÜLEÇ	Üye Recai AKYEL
Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ	Üye Yıldız SEFERİNOĞLU	Üye Selahaddin MENTEŞ
Üye Basri BAĞCI	Üye İrfan FİDAN	Üye Kenan YAŞAR

Esas Sayısı : 2022/4 (Değişik İşler)
Karar Sayısı : 2022/3
Karar Tarihi : 20/7/2022

TALEPTE BULUNAN: Ayyıldız Partisi Genel Başkanı Serap Gülhan SARIÇAM

TALEBİN KONUSU: Ayyıldız Partisi isminde yer alan *"Ayyıldız"* ibaresinin Zafer Partisince *"Ayyıldız Hareketi"* ve *"Ayyıldız Gençlik Kolları"* olarak kullanılmasının tedbiren durdurulmasına ve bu ismin kullanılamayacağına karar verilmesi talebidir.

I. TALEBİN GEREKÇESİ

1. Ayyıldız Partisi Genel Başkanı'nın dilekçesinde özetle; Ayyıldız Partisinin 3/9/2003 tarihinde kurulduğu ve hâlen faaliyette olduğu, Parti isminde yer alan "*Ayyıldız*" ibaresinin Zafer Partisi tarafından "*Ayyıldız Hareketi*" ve "*Ayyıldız Gençlik Kolları*" olarak kullanılmasının 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 96. ve 4/11/2004 tarihli ve 5253 sayılı Dernekler Kanunu'nun 29. maddeleri ile Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve ek protokollerinin ilgili hükümlerine aykırılık teşkil ettiği, bu durumun devam etmesinin ileride giderilmesi mümkün olmayan aksaklıkların yaşanmasına ve iltibasa sebep olacağı belirtilerek Partinin *"Ayyıldız"* isminin Hareket ve Gençlik Kolları ismi olarak kullanılmasının tedbiren durdurulmasına ve bu ibarenin kullanılamayacağına karar verilmesi talep edilmiştir.

II. İNCELEME

2. Ayyıldız Partisi Genel Başkanı'nın başvurusu, Raportör Burak FIRAT tarafından hazırlanan rapor, ilgili Anayasa ve kanun hükümleri ile bunların gerekçeleri ve diğer belgeler okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

3. Anayasa'nın 68. maddesinin üçüncü fıkrasında "*Siyasî partiler önceden izin almadan kurulurlar ve Anayasa ve kanun hükümleri içerisinde faaliyetlerini sürdürürler.*" hükmüne yer verilmiş, 69. maddesinin son fıkrasında da siyasi partilerin kuruluş ve çalışmalarının anılan maddedeki esaslar çerçevesinde kanunla düzenleneceği belirtilmiştir.

4. Siyasi partilerle ilgili esasların düzenlendiği 2820 sayılı Kanun'un "*Kullanılamayacak parti adları ve işaretler:*" başlıklı 96. maddesinin birinci fıkrasında "*…siyasi parti siciline kayıtlı bulunan siyasi partilerin isimleri, amblemleri, rumuzları, rozetleri ve benzeri işaretleri*[nin] *aynen veya iltibasa mahal verecek şekilde başka bir siyasi partice kullanılmayacağı…*" belirtilmiştir.

5. Öte yandan 2820 sayılı Kanun'un "*Diğer sebeplerle başvuru*" başlıklı 104. maddesinin üçüncü fıkrasında "*…siyasi parti siciline kayıtlı bulunan siyasi partilerin isimleri, amblemleri ve rumuzlarını aynen veya iltibasa mahal verecek şekilde kabul eden veya kullanan siyasi parti aleyhine Anayasa Mahkemesine, Cumhuriyet Başsavcılığınca resen veya ilgili siyasi parti tarafından doğrudan yazı ile başvurulur. Anayasa Mahkemesi başvuru tarihinden itibaren en geç otuz gün içinde isim, amblem ve rumuzlarla ilgili olarak siyasi parti siciline kayıt önceliğine göre yapacağı incelemede bu Kanunun 96 ncı maddesinin birinci fıkrasına aykırılık görürse, aykırılık teşkil eden isim, amblem ve rumuzların hükümsüzlüğüne ve siyasi parti sicilinden terkinine karar verir.*" hükmü yer almaktadır.

6. Anılan düzenlemelere göre bir partinin siyasi parti siciline kayıtlı başka bir partinin ismini aynen veya iltibasa yol açacak şekilde kullanması yasaklanmıştır. Siyasi parti siciline kayıtlı bir partinin isminin diğer bir parti tarafından karışıklığa yol açmaması şartıyla kullanılmasında ise herhangi bir engel bulunmamaktadır.

7. Ayyıldız Partisi, parti isminde yer alan "*Ayyıldız*" ibaresinin Zafer Partisi tarafından "*Ayyıldız Hareketi*" ve "*Ayyıldız Gençlik Kolları*" olarak kullanıldığını ileri sürmektedir.

8. 26/8/2021 tarihinde kurulan Zafer Partisi Tüzüğü'nün 11. maddesine göre parti teşkilatı belde, ilçe, il ve merkez teşkilatı ile Türkiye Büyük Millet Meclisi parti grubu, il genel meclisi ve belediye meclisi grupları olmak üzere temel teşkilat, yardımcı ve yan kuruluşlardan oluşmakta; bu teşkilat yapısı içinde "*Ayyıldız Hareketi*" ve "*Ayyıldız Gençlik Kolları*" isimli bir oluşum

bulunmamaktadır. Bu kapsamda hukuken var olmayan bir oluşum ile ilgili olarak Ayyıldız Partisi tarafından yapılan başvurunun incelenebilmesine imkân bulunmamaktadır.

9. Açıklanan nedenlerle *"Ayyıldız"* ibaresinin Zafer Partisince *"Ayyıldız Hareketi"* ve *"Ayyıldız Gençlik Kolları"* olarak kullanılmasının tedbiren durdurulmasına ve bu ismin kullanılamayacağına karar verilmesi talebi hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Ayyıldız Partisi isminde yer alan *"Ayyıldız"* ibaresinin Zafer Partisince *"Ayyıldız Hareketi"* ve *"Ayyıldız Gençlik Kolları"* olarak kullanılmasının tedbiren durdurulmasına ve bu ismin kullanılamayacağına karar verilmesi talebi hakkında karar verilmesine yer olmadığına 20/7/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN	Başkanvekili Kadir ÖZKAYA
Üye Engin YILDIRIM	Üye Hicabi DURSUN	Üye Muammer TOPAL
Üye M. Emin KUZ	Üye Rıdvan GÜLEÇ	Üye Recai AKYEL
Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ	Üye Yıldız SEFERİNOĞLU	Üye Selahaddin MENTEŞ
Üye Basri BAĞCI	Üye İrfan FİDAN	Üye Kenan YAŞAR

Esas Sayısı : 2018/34 (Siyasi Parti Mali Denetimi)
Karar Sayısı : 2022/1
Karar Tarihi : 12/5/2022

I. MALİ DENETİMİN KONUSU

Cumhuriyet Halk Partisinin 2017 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Serdar ÖZGÜLDÜR, Serruh KALELİ, Recep KÖMÜRCÜ, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ'in katılımlarıyla 13/9/2019 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında;

2. Cumhuriyet Halk Partisinin 2017 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

- Dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine,

- Esas incelemenin yapılabilmesi amacıyla Genel Merkez kesin hesabının dayanağını oluşturan gelir gider belgeleri ile bu belgelerin kaydedildiği defterleri Sayıştay Başkanlığına göndermesi için Partiye bu kararın tebliğinden itibaren otuz gün süre verilmesine,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

3. Cumhuriyet Halk Partisinin Anayasa Mahkemesine sunduğu 2017 yılı kesin hesap çizelgeleri ile dayanağını oluşturan defter ve belgeler üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Sayıştay Başkanlığınca hazırlanıp

Raportör Ömer DURSUN tarafından Heyete sunulan esas inceleme raporu, Anayasa, 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

4. Denetimin maddi ögelerini oluşturan defter ve belgelerde Partinin 2017 yılı gelirler toplamının 107.937.363,94 TL, önceki yıldan devreden nakit ve alacaklar toplamının 11.530.333,20 TL, yıl sonu borç toplamının 8.957.600,19 TL olduğu ve giderleri toplamının 114.810.182,48 TL, önceki yıldan devreden borç toplamının 9.744.227,83 TL, sonraki yıla devreden nakit ve alacak toplamının 3.870.887,02 TL olduğu anlaşılmıştır.

5. Partinin 2017 yılı kesin hesabının gelir ve gider rakamlarının yukarıda açıklanan tutarlardan oluştuğu, bu hâliyle 2017 yılı kesin hesabının doğru, denk ve 2820 sayılı Kanun'a uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

A. Gelirlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Gelirleri

6. Partinin Genel Merkez gelirleri toplamı 70.167.527,33 TL olup bu tutarın 546.372,38 TL'si üye giriş aidatı, 4.081.839,71 TL'si bağışlar, 1.438.977,76 TL'si mal varlığı gelirleri, 2.792.315,69 TL'si banka mevduat gelirleri, 60.948.278 TL'si Hazine yardımları ve 359.743,79 TL'si çeşitli gelirlerden oluşmaktadır.

7. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gelir belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

2. İl Örgütleri Gelirleri

8. Parti il örgütlerinin gelirleri toplamı 37.769.836,61 TL olup bu tutarın 1.854.293,36 TL'si üye giriş aidatı, 13.809.277,19 TL'si bağış, 13.000 TL'si yayın gelirleri, 696.157,20 TL'si faaliyet gelirleri, 1.021.875 TL'si mal varlığı gelirleri, 104.396,48 TL'si banka mevduat gelirleri, 19.798.776,69 TL'si üst örgütlerden alınan yardımlar, 472.060,69 TL'si çeşitli gelirlerden oluşmaktadır.

9. Parti il örgütlerinin 2017 yılı kesin hesap çizelgelerinin gelir bölümü üzerinde yapılan inceleme neticesinde gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

B. Giderlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Giderleri

10. Partinin Genel Merkez giderleri toplamı 74.192.404,82 TL olup bu tutarın 10.975.668,67 TL'si personel giderleri, 1.055.519,17 TL'si temsil ve ağırlama giderleri, 126.802,48 TL'si kırtasiye ve büro giderleri, 1.292.529,82 TL'si haberleşme giderleri, 621.463,50 TL'si taşıma giderleri, 1.984.945,27 TL'si seyahat giderleri, 6.674.456,55 TL'si kira giderleri, 836.228,04 TL'si bakım ve onarım giderleri, 1.289.001,36 TL'si ısınma, aydınlatma ve temizlik giderleri, 1.080.306,77 TL'si vergi, sigorta ve noter giderleri, 665.432,81 TL'si demirbaş giderleri, 18.976.186,16 TL'si teşkilata yardım giderleri, 23.143.694,63 TL'si seçim tanıtma giderleri, 5.470.169,59 TL'si çeşitli giderlerden oluşmaktadır.

11. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gider belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak gerçekleştirildiği sonucuna varılmıştır.

2. İl Örgütleri Giderleri

12. Parti il örgütlerinin giderleri toplamı 40.617.777,66 TL olup bu tutarın 6.871.761,41 TL'si personel giderleri, 5.952.667,49 TL'si temsil ve ağırlama giderleri, 2.714.974 TL'si kırtasiye ve büro giderleri, 2.804.239,50 TL'si haberleşme giderleri, 1.986.983,70 TL'si taşıma giderleri, 813.611,32 TL'si seyahat giderleri, 1.109.289,42 TL'si kira giderleri, 1.644.816,89 TL'si bakım ve onarım giderleri, 2.206.357,29 TL'si ısınma, aydınlatma ve temizlik giderleri, 1.993.552,79 TL'si vergi, sigorta, noter giderleri, 4.849.214,39 TL'si demirbaş giderleri, 621.840,24 TL'si teşkilata yardım giderleri, 7.048.469,22 TL'si seçim tanıtma giderlerinden oluşmaktadır.

13. Parti il örgütlerinin defter kayıtları ve gider belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak gerçekleştirildiği sonucuna varılmıştır.

C. Parti Mallarının İncelenmesi

14. Partinin 2017 yılı defter ve belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde, 2017 yılı içinde 3.334.500 TL tutarındaki taşınmaz ile 2.180.147,20 TL tutarındaki demirbaş ediniminin 2820 sayılı Kanun'a uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

IV. SONUÇ

Cumhuriyet Halk Partisinin 2017 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

Partinin 2017 yılı kesin hesabında gösterilen 107.937.363,94 TL gelir, 11.530.333,20 TL önceki yıldan devreden nakit ve alacak ve 8.957.600,19 TL yıl sonu borç toplamı ile 114.810.182,48 TL gider, 9.744.227,83 TL önceki yıldan devreden borç ve 3.870.887,02 TL sonraki yıla devreden nakit ve alacak toplamının eldeki bilgi ve belgelere göre doğru, denk ve 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'na uygun olduğuna 12/5/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN	Başkanvekili Kadir ÖZKAYA
Üye Engin YILDIRIM	Üye Muammer TOPAL	Üye M. Emin KUZ
Üye Rıdvan GÜLEÇ	Üye Recai AKYEL	Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ
Üye Yıldız SEFERİNOĞLU	Üye Selahaddin MENTEŞ	
Üye İrfan FİDAN	Üye Kenan YAŞAR	

Esas Sayısı : 2019/21 (Siyasi Parti Mali Denetimi)
Karar Sayısı : 2022/2
Karar Tarihi : 12/5/2022

I. MALİ DENETİMİN KONUSU

Demokratik Sol Partinin 2018 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Recep KÖMÜRCÜ, Serdar ÖZGÜLDÜR, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Kadir ÖZKAYA, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ'in katılımlarıyla 4/12/2019 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında;

2. Demokratik Sol Partinin 2018 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

- Dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine,

- Esas incelemenin yapılabilmesi amacıyla Genel Merkez kesin hesabının dayanağını oluşturan gelir gider belgeleri ile bu belgelerin kaydedildiği defterleri Sayıştay Başkanlığına göndermesi için Partiye bu kararın tebliğinden itibaren otuz gün süre verilmesine,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

3. Demokratik Sol Partinin Anayasa Mahkemesine sunduğu 2018 yılı kesin hesap çizelgeleri ile dayanağını oluşturan defter ve belgeler üzerinde

yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Sayıştay Başkanlığınca hazırlanıp Raportör Ömer DURSUN tarafından Heyete sunulan esas inceleme raporu, Anayasa, 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

4. Denetimin maddi ögelerini oluşturan defter ve belgelerde Partinin 2018 yılı gelirler toplamının 552.348,72 TL, yıl sonundaki borç toplamı 186.142,21 TL, önceki yıldan devreden nakit toplamının 2.984,32 TL, önceki yıldan devreden diğer öz varlıklar toplamının 2.434.259,22 TL olduğu ve giderleri toplamının 577.617,02 TL, sonraki yıla devreden nakit toplamının 67.365,60 TL, yıl sonundaki alacaklar toplamının 48.413,28 TL, bina, taşıt, demirbaş toplamının 2.482.338,57 TL olduğu anlaşılmıştır.

5. Partinin 2018 yılı kesin hesabının gelir ve gider rakamlarının yukarıda açıklanan tutarlardan oluştuğu, bu hâliyle 2018 yılı kesin hesabının doğru, denk ve 2820 sayılı Kanun'a uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

A. Gelirlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Gelirleri

6. Partinin Genel Merkez gelirleri toplamı 344.380,17 TL olup bu tutarın 281.444,94 TL'si bağışlar, 14.491,34 TL'si üye yıllık aidatları, 41.318,18 TL'si mal varlığı gelirleri, 5.400 TL'si yerel seçim adaylık gelirleri, 1.725,71 TL'si diğer gelirlerden oluşmaktadır.

7. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gelir belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

2. İl Örgütleri Gelirleri

8. Parti il örgütlerinin gelirleri toplamı 207.968,55 TL olup bu tutarın 4.000 TL'si üye giriş aidatı, 39.290,17 TL'si üye yıllık aidatı, 134.428,38 TL'si bağışlar, 26.590 TL'si yardımlar, 1.210 TL'si faaliyet gelirleri, 2.450 TL'si diğer gelirlerden oluşmaktadır.

9. Parti il örgütlerinin 2018 yılı kesin hesap çizelgelerinin gelir bölümü üzerinde yapılan inceleme neticesinde gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

B. Giderlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Giderleri

10. Partinin Genel Merkez giderleri toplamı 364.629,17 TL olup bu tutarın 157.564,81 TL'si personel giderleri, 2.877,48 TL'si temsil ve ağırlama giderleri, 2.866,05 TL'si kırtasiye ve büro giderleri, 2.951,92 TL'si haberleşme giderleri, 5.379,72 TL'si seyahat giderleri, 16.455,57 TL'si bakım ve onarım giderleri, 34.796,23 TL'si ısınma, aydınlatma ve temizlik giderleri, 55.312,75 TL'si vergi, sigorta, noter ve mahkeme giderleri, 16.005 TL'si demirbaş giderleri, 21.600 TL'si örgüte yardım giderleri, 27.754,62 TL'si akaryakıt giderleri, 4.325,43 TL'si afiş, baskı-ilan ve kiralama giderleri, 16.739,59 TL'si diğer giderlerden oluşmaktadır.

11. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gider belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak gerçekleştirildiği sonucuna varılmıştır.

2. İl Örgütleri Giderleri

12. Parti il örgütlerinin giderleri toplamı 212.987,85 TL olup bu tutarın 21.203,28 TL'si temsil ve ağırlama giderleri, 8.961,05 TL'si kırtasiye ve büro giderleri, 8.290,25 TL'si haberleşme giderleri, 3.100 TL'si taşıma giderleri, 7.810 TL'si seyahat giderleri, 100.442,20 TL'si kira giderleri, 5.060 TL'si bakım ve onarım giderleri, 16.835,33 TL'si ısınma, aydınlatma ve temizlik giderleri, 1.366,40 TL'si vergi, sigorta, noter ve mahkeme giderleri, 400 TL'si demirbaş giderleri, 500 TL'si araç kiralama gideri, 6.935,78 TL'si basın yayın giderleri, 200 TL'si kurultay giderleri, 31.883,56 TL'si diğer giderlerden oluşmaktadır.

13. Parti il örgütlerinin defter kayıtları ve gider belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak gerçekleştirildiği sonucuna varılmıştır.

C. Parti Mallarının İncelenmesi

14. Partinin 2018 yılı defter ve belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde 2018 yılı içinde edindiği 16.405 TL tutarındaki demirbaş ediniminin 2820 sayılı Kanun'a uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

IV. SONUÇ

Demokratik Sol Partinin 2018 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

Partinin 2018 yılı kesin hesabında gösterilen 552.348,72 TL gelir, 186.142,21 TL yıl sonundaki borç, 2.984,32 TL önceki yıldan devreden nakit, 2.434.259,22 TL ve önceki yıldan devreden öz varlıklar toplamı ile 577.617,02 TL gider, 67.365,60 TL sonraki yıla devreden nakit, 48.413,28 TL yıl sonundaki alacaklar ve 2.482.338,57 TL bina, taşıt, demirbaş toplamının eldeki bilgi ve belgelere göre doğru, denk ve 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'na uygun olduğuna 12/5/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN	Başkanvekili Kadir ÖZKAYA
Üye Engin YILDIRIM	Üye Muammer TOPAL	Üye M. Emin KUZ
Üye Rıdvan GÜLEÇ	Üye Recai AKYEL	Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ
Üye Yıldız SEFERİNOĞLU	Üye Selahaddin MENTEŞ	
Üye İrfan FİDAN	Üye Kenan YAŞAR	

Esas Sayısı : 2019/22 (Siyasi Parti Mali Denetimi)
Karar Sayısı : 2022/3
Karar Tarihi : 12/5/2022

I. MALİ DENETİMİN KONUSU

Adalet Partisinin 2018 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Recep KÖMÜRCÜ, Serdar ÖZGÜLDÜR, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Kadir ÖZKAYA, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ'in katılımlarıyla 4/12/2019 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında;

2. Adalet Partisinin 2018 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

- Dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine,

- Esas incelemenin yapılabilmesi amacıyla Genel Merkez kesin hesabının dayanağını oluşturan gelir gider belgeleri ile bu belgelerin kaydedildiği defterleri Sayıştay Başkanlığına göndermesi için Partiye bu kararın tebliğinden itibaren otuz gün süre verilmesine,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

3. Adalet Partisinin Anayasa Mahkemesine sunduğu 2018 yılı kesin hesap çizelgeleri ile dayanağını oluşturan defter ve belgeler üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Sayıştay Başkanlığınca hazırlanıp Raportör Ömer DURSUN tarafından Heyete sunulan esas inceleme raporu,

Anayasa, 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

4. Denetimin maddi ögelerini oluşturan defter ve belgelerde Partinin 2018 yılı gelirler toplamının 277.488,07 TL olduğu ve giderleri toplamının 277.422,77 TL, sonraki yıla devreden nakit toplamının 65,30 TL olduğu anlaşılmıştır.

5. Partinin 2018 yılı kesin hesabının gelir ve gider rakamlarının yukarıda açıklanan tutarlardan oluştuğu, bu hâliyle 2018 yılı kesin hesabının doğru, denk ve 2820 sayılı Kanun'a uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

A. Gelirlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Gelirleri

6. Partinin Genel Merkez gelirleri toplamı 132.688,07 TL olup bu tutarın 81.000 TL'si bağışlardan, 51.688,07 TL'si aidatlardan oluşmaktadır.

7. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gelir belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

2. İl Örgütleri Gelirleri

8. Parti il örgütlerinin gelirleri toplamı 144.800 TL olup bu tutarın tamamı aidatlardan oluşmaktadır.

9. Parti il örgütlerinin 2018 yılı kesin hesap çizelgelerinin gelir bölümü üzerinde yapılan inceleme neticesinde gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

B. Giderlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Giderleri

10. Partinin Genel Merkez giderleri toplamı 132.622,77 TL olup bu tutarın 3.476,23 TL'si temsil ve ağırlama giderleri, 2.500 TL si kırtasiye ve büro giderleri,

6.367,10 TL'si haberleşme giderleri, 32.900 TL'si kira giderleri, 5.046,95 TL'si ısınma ve temizlik giderleri, 57.211,76 TL'si personelden alacaklar, 8.000 TL'si personel giderleri, 169,93 TL'si finans giderleri, 10.357,40 TL'si diğer giderler, 6.593,40 TL'si vergi ve sigorta giderlerinden oluşmaktadır.

11. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gider belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak gerçekleştirildiği sonucuna varılmıştır.

2. İl Örgütleri Giderleri

12. Parti il örgütlerinin giderleri toplamı 144.800 TL olup bu tutarın 18.900 TL'si temsil ve ağırlama giderleri 12.050 TL si kırtasiye ve büro giderleri, 12.900 TL'si haberleşme giderleri, 74.000 TL'si kira giderleri, 26.950 TL'si ısınma ve temizlik giderlerinden oluşmaktadır.

13. Parti il örgütlerinin defter kayıtları ve gider belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak gerçekleştirildiği sonucuna varılmıştır.

C. Parti Mallarının İncelenmesi

14. Partinin 2018 yılı defter ve belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde herhangi bir taşınır ve taşınmaz mal ile menkul kıymet ediniminin olmadığı anlaşılmıştır.

IV. SONUÇ

Adalet Partisinin 2018 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

Partinin 2018 yılı kesin hesabında gösterilen 277.488,07 TL gelir toplamı ile 277.422,77 TL gider ve 65,30 TL sonraki yıla devreden nakit toplamının eldeki bilgi ve belgelere göre doğru, denk ve 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'na uygun olduğuna 12/5/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Başkanvekili
Zühtü ARSLAN	Hasan Tahsin GÖKCAN	Kadir ÖZKAYA

Üye	Üye	Üye
Engin YILDIRIM	Muammer TOPAL	M. Emin KUZ

Üye	Üye	Üye
Rıdvan GÜLEÇ	Recai AKYEL	Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye	Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU	Selahaddin MENTEŞ

Üye	Üye
İrfan FİDAN	Kenan YAŞAR

Esas Sayısı : 2019/58 (Siyasi Parti Mali Denetimi)
Karar Sayısı : 2022/4
Karar Tarihi : 12/5/2022

I. MALİ DENETİMİN KONUSU

Milliyetçi Hareket Partisinin 2018 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Recep KÖMÜRCÜ, Serdar ÖZGÜLDÜR, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Kadir ÖZKAYA, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ'ın katılımlarıyla 4/12/2019 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında;

2. Milliyetçi Hareket Partisinin 2018 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

- Dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine,

- Esas incelemenin yapılabilmesi amacıyla Genel Merkez kesin hesabının dayanağını oluşturan gelir gider belgeleri ile bu belgelerin kaydedildiği defterleri Sayıştay Başkanlığına göndermesi için Partiye bu kararın tebliğinden itibaren otuz gün süre verilmesine,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

3. Milliyetçi Hareket Partisinin Anayasa Mahkemesine verdiği 2018 yılı kesin hesap çizelgeleri ile dayanağını oluşturan defter ve belgeler üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Sayıştay Başkanlığınca hazırlanıp

Raportör Ömer DURSUN tarafından Heyete sunulan esas inceleme raporu, Anayasa, 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

4. Denetimin maddi ögelerini oluşturan defter ve belgelerde Partinin 2018 yılı gelirler toplamının 134.272.840,65 TL, önceki yıldan devreden nakit toplamının 5.934.515,99 TL, yıl sonundaki borçlar toplamı 2.498.308,47 TL olduğu ve giderleri toplamının 107.800.008,79 TL, önceki yıldan kalan borç ödemelerinin 1.867.212,16 TL, sonraki yıla devreden nakit toplamının 32.825.300,87 TL, yıl sonundaki alacaklar toplamının 213.143,29 TL, olduğu anlaşılmıştır.

5. Partinin 2018 yılı kesin hesabının gelir ve gider rakamlarının yukarıda açıklanan tutarlardan oluştuğu, bu hâliyle 2018 yılı kesin hesabının doğru, denk ve 2820 sayılı Kanun'a uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

A. Gelirlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Gelirleri

6. Partinin Genel Merkez gelirleri toplamı 114.330.289,18 TL olup bu tutarın 9.361.903,08 TL'si faiz ve nemalandırma gelirleri, 100.276.686 TL'si devlet yardımları, 388.000 TL'si demirbaş satış gelirleri, 25.300 TL'si milletvekili aidatı, 4.192.520 TL'si milletvekili aday aidatı ve 85.880,10 TL'si diğer gelirlerden oluşmaktadır.

7. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gelir belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

2. İl Örgütleri Gelirleri

8. Parti il örgütlerinin gelirleri toplamı 19.942.551,47 TL olup bu tutarın 63.301,44 TL'si üye giriş aidatından, 1.855.734,54 TL'si yıllık üye aidatından, 10.480.839,86 TL'si bağışlardan, 7.530.500 TL'si yardımlardan, 10.000 TL'si demirbaş satış gelirlerinden, 2.175,63 TL'si diğer gelirlerden oluşmaktadır.

9. Parti il örgütlerinin 2018 yılı kesin hesap çizelgelerinin gelir bölümü üzerinde yapılan inceleme neticesinde gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

B. Giderlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Giderleri

10. Partinin Genel Merkez giderleri toplamı 88.898.622,94 TL olup bu tutarın 8.562.725,78 TL'si personel giderleri, 318.937,48 TL'si temsil ve ağırlama giderleri, 874.045,10 TL'si kırtasiye ve büro giderleri, 592.831,65 TL'si haberleşme giderleri, 1.242.277,83 TL'si taşıma giderleri, 282.860,21 TL'si seyahat giderleri, 60.950 TL'si kira giderleri, 3.052.169,10 TL'si bakım onarım giderleri, 1.156.594,06 TL'si ısınma aydınlatma ve temizlik giderleri, 619.351,76 TL'si vergi, sigorta, noter giderleri, 6.324.763,08 TL'si demirbaş giderleri, 7.530.500 TL'si teşkilata yardım giderleri, 3.065.222,02 TL'si araştırma, geliştirme ve eğitim giderleri, 1.497.937,66 TL'si toplantı giderleri, 52.867.089,85 TL'si propaganda, tanıtım ve seçim giderleri, 850.367,36 TL'si çeşitli genel giderlerden oluşmaktadır.

11. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gider belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak gerçekleştirildiği sonucuna varılmıştır.

2. İl Örgütleri Giderleri

12. Parti il örgütlerinin giderleri toplamı 18.901.385,85 TL olup bu tutarın 259.892,89 TL'si personel giderleri, 1.999.822,31 TL'si temsil ve ağırlama giderleri, 518.499,30 TL'si kırtasiye ve büro giderleri, 693.510,68 TL'si haberleşme giderleri, 318.123,41 TL'si taşıma giderleri, 280.225,16 TL'si seyahat giderleri, 3.855.523,46 TL'si kira giderleri, 542.178,36 TL'si bakım ve onarım giderleri, 1.231.070,46 TL'si ısınma, aydınlatma ve temizlik giderleri, 192.614,34 TL'si vergi, sigorta ve noter giderleri, 740.853,67 TL'si demirbaş giderleri, 2.399.432,42 TL'si teşkilata yardım giderleri, 222.855,16 TL'si bayrak, rozet ve afiş giderleri, 254.491,86 TL'si araştırma geliştirme ve eğitim giderleri, 271.108,23 TL'si toplantı giderleri, 2.725.703,35 TL'si seçim giderleri ve 2.395.480,79 TL'si çeşitli genel giderlerden oluşmaktadır.

13. Parti il örgütlerinin defter kayıtları ve gider belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak gerçekleştirildiği sonucuna varılmıştır.

C. Parti Mallarının İncelenmesi

14. Partinin Genel Merkez taşınır ve taşınmaz mal alımları toplamı 7.065.616,75 TL olup bu tutarın 6.324.763,08 TL'si Genel Merkeze aittir. Genel Merkeze ait alımların 924.266,32 TL'sinin Genel Merkeze ait taşınır alımı; 5.400.496,76 TL'sinin Genel Merkeze ait taşıt alımı giderleri toplamından oluşmaktadır. Geriye kalan 740.853,67 TL'nin ise il teşkilatlarına ait alımlardır. Bu tutarın 150.000 TL'sinin illere ait taşıt alımı, 298.596 TL'sinin illere ait taşınır mal alımı ve 292.257,67 TL'sinin illere ait tapu alımı giderleri toplamından oluşmaktadır.

15. Partinin 2018 yılı defter ve belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde 2018 yılı içinde 7.065.616,75 TL tutarındaki taşınmaz ve taşınır mal ediniminin 2820 sayılı Kanun'a uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

IV. SONUÇ

Milliyetçi Hareket Partisinin 2018 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

Partinin 2018 yılı kesin hesabında gösterilen 134.272.840,65 TL gelir, 5.934.515,99 TL önceki yıldan devreden nakit ve alacak ve 2.498.308,47 TL yıl sonu borç toplamı ile 107.800.008,79 TL gider, 1.867.212,16 TL önceki yıldan kalan borç ödemeleri, 32.825.300,87 TL sonraki yıla devreden nakit ve 213.143,29 TL yıl sonundaki alacaklar toplamının eldeki bilgi ve belgelere göre doğru, denk ve 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'na uygun olduğuna 12/5/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Başkanvekili
Zühtü ARSLAN	Hasan Tahsin GÖKCAN	Kadir ÖZKAYA

Üye	Üye	Üye
Engin YILDIRIM	Muammer TOPAL	M. Emin KUZ

Üye	Üye	Üye
Rıdvan GÜLEÇ	Recai AKYEL	Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye	Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU	Selahaddin MENTEŞ

Üye	Üye
İrfan FİDAN	Kenan YAŞAR

Esas Sayısı : 2020/2 (Siyasi Parti Mali Denetimi)
Karar Sayısı : 2022/5
Karar Tarihi : 12/5/2022

I. MALİ DENETİMİN KONUSU

Gelecek Partisinin 2019 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Engin YILDIRIM, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ, Basri BAĞCI ve İrfan FİDAN'ın katılımlarıyla 4/3/2021 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında;

2. Gelecek Partisinin 2019 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

- Dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine,

- Esas incelemenin yapılabilmesi amacıyla Genel Merkez kesin hesabının dayanağını oluşturan gelir gider belgeleri ile bu belgelerin kaydedildiği defterleri Sayıştay Başkanlığına göndermesi için Partiye bu kararın tebliğinden itibaren otuz gün süre verilmesine,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

3. Gelecek Partisinin Anayasa Mahkemesine sunduğu 2019 yılı kesin hesap çizelgeleri ile dayanağını oluşturan defter ve belgeler üzerinde

yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Sayıştay Başkanlığınca hazırlanıp Raportör Ömer DURSUN tarafından Heyete sunulan esas inceleme raporu, Anayasa, 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

4. Yeni kurulan partilerde kuruluş ile örgütlenme (yer kiralanması, abonelik işlemlerinin tesisi vb.) tarihlerinin partinin gelir ve giderinin bulunmayabileceği bir zaman dilimi olarak kabul edilebilmesi mümkündür. 12/12/2019 tarihinde kurulan Partinin bu konudaki açıklamaları da dikkate alındığında 2019 yılı genel merkez hesabında gelir gider tutarının sıfır olmasının hayatın olağan akışına aykırı olmadığı anlaşılmıştır.

5. Partinin 2019 yılı kesin hesabının gelir ve gider rakamlarının sıfır olmasına rağmen 2019 yılı kesin hesabının doğru, denk ve 2820 sayılı Kanun'a uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

IV. SONUÇ

Gelecek Partisinin 2019 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

Partinin 2019 yılı kesin hesabının eldeki bilgi ve belgelere göre doğru, denk ve 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'na uygun olduğuna 12/5/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Başkanvekili
Zühtü ARSLAN	Hasan Tahsin GÖKCAN	Kadir ÖZKAYA

Üye	Üye	Üye
Engin YILDIRIM	Muammer TOPAL	M. Emin KUZ

Üye	Üye	Üye
Rıdvan GÜLEÇ	Recai AKYEL	Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye	Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU	Selahaddin MENTEŞ

Üye	Üye
İrfan FİDAN	Kenan YAŞAR

Esas Sayısı : 2020/3 (Siyasi Parti Mali Denetimi)
Karar Sayısı : 2022/6
Karar Tarihi : 12/5/2022

I. MALİ DENETİMİN KONUSU

Turan Hareketi Partisinin 2017 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Engin YILDIRIM, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ, Basri BAĞCI ve İrfan FİDAN'ın katılımlarıyla 4/3/2021 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında öncelikle suç duyurusunda ve mülki amire bildirimde bulunulup bulunulmayacağı sorunları görüşülmüştür.

2. 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 73. maddesinin üçüncü fıkrasının ikinci cümlesinde "*İller teşkilatından gönderilenler ve parti merkezine ait olan kesin hesaplar, merkez karar ve yönetim kurulunca incelenerek karara bağlanır ve birleştirilir*" hükmüne yer verilmiş ve aynı Kanun'un 74. maddesinin ikinci fıkrasında da "*Siyasi partilerin genel başkanları, karara bağlanarak birleştirilmiş bulunan kesin hesap ile parti merkez ve bağlı ilçeleri de kapsayan iller teşkilatının kesin hesaplarının onaylı birer örneğini Haziran ayı sonuna kadar Anayasa Mahkemesine ve bilgi için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'na vermek zorundadırlar. Bu belgelere, ilgili siyasi partinin aynı hesap döneminde edindiği taşınmaz ve değeri yüz milyon lirayı aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleri ile edinim tarihlerini ve şekillerini de belirten listeleri eklenir.*" denilerek il örgütlerinden gönderilen kesin hesaplar ile parti genel merkezine ilişkin kesin hesabın merkez karar ve yönetim kurulunca incelenerek karara bağlanacağı ve birleştirileceği, birleştirilmiş kesin hesap cetvellerinin de Anayasa Mahkemesine sunulacağı hükme bağlanmıştır.

3. Turan Hareketi Partisi, karara bağlanarak birleştirilmiş bulunan kesin hesabı, Genel Merkez kesin hesabı, bağlı ilçeleri de kapsayan iller teşkilatının kesin hesaplarını ve Partinin aynı hesap döneminde edindiği taşınmaz ve değeri yüz milyon lirayı aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleri ile edinim tarihlerini ve şekillerini de belirten listelerini 30/6/2018 tarihine kadar Anayasa Mahkemesine sunması gerekirken sadece Genel Merkeze ait 2017 yılı kesin hesabını 8/6/2020 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuş, dolayısıyla 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 74. maddesinin ikinci fıkrasının "*…Haziran ayı sonuna kadar Anayasa Mahkemesine ve bilgi için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına vermek zorundadırlar*" amir hükmüne uymamıştır.

4. 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde 74. madde hükümlerine aykırı hareket eden parti sorumluları hakkında üç aydan altı aya kadar hafif hapis ve on beş milyon liradan otuz milyon liraya kadar hafif para cezasının verileceği öngörülmüştür.

5. 4/11/2004 tarihli ve 5252 sayılı Türk Ceza Kanununun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun'un "*Hafif hapis ve hafif para cezalarının idari para cezasına dönüştürülmesi*" başlıklı 7. maddesinde kanunlarda hafif hapis cezası ve hafif para cezası olarak öngörülen yaptırımların idari para cezasına dönüştürüldüğü ve idari para cezasına karar vermeye ise mülki idare amirinin yetkili olduğu belirtilmiştir.

6. 2820 sayılı Kanun'un 74. maddesi hükümlerine aykırı hareket eden parti sorumluları hakkında anılan Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi ve 5252 sayılı Kanun'un 7. maddesi gereğince gerekli işlemlerin yapılması için konunun Ankara Valiliğine bildirilmesi gerekir.

7. Diğer yandan Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının siyasi parti teşkilat listesinde aktif görünen 11 ile ait kesin hesap cetvellerinde herhangi bir gelir gider bildirilmediği tespit edilmiştir.

8. Siyasi partilerin faaliyetlerini yürüttükleri genel merkez, il, ilçe ve belde başkanlıklarına ait yerler partilerin kendilerine ait olabileceği gibi kiralık olarak da kullanılabilecektir. Şayet parti yetkililerine ait veya bunların kendilerinin kullandıkları yerlerde siyasi parti faaliyette bulunuyor ise bu takdirde kira sözleşmesi düzenlenerek kiraya isabet eden tutarın partiye bağış olarak kaydedilmesi gerekir.

9. Ayrıca partilerin genel merkez, il, ilçe ve belde başkanlıklarının hayatın olağan akışı gereği kira, su, elektrik, posta, telefon, kırtasiye, tutulacak defterlerin satın alınması gibi birtakım genel yönetim giderlerini de yapması gerekir.

10. 2820 sayılı Kanun'un 69. maddesinde bir siyasi partinin bütün gelirlerinin, o siyasi partinin tüzel kişiliği adına elde edileceği; 70. maddesinde siyasi partilerin giderlerinin amaçlarına aykırı olamayacağı ve bir siyasi partinin bütün giderlerinin o siyasi parti tüzel kişiliği adına yapılacağı, 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde de 75. madde gereğince yapılan inceleme ve araştırmaları engelleyen ve istenen bilgileri vermeyen parti sorumluları hakkında altı aydan bir yıla kadar hapis ve altmış milyon liradan az olmamak üzere ağır para cezası verileceği hüküm altına alınmıştır. Bu hükümlere göre parti yetkililerinin genel yönetim giderlerini kendi imkânlarıyla karşılamaları mümkün değildir. Parti yetkililerinin bu şekilde yapmış oldukları gider bedellerini partiye bağış geliri olarak kaydetmek suretiyle parti tüzel kişiliği adına hesaplara dâhil etmesi gerekir.

11. Yönetim giderlerinin hesaplarda görülmemesi kayıt dışı gelir ve gider oluşturulduğunu göstermektedir. Bu durumda 2820 sayılı Kanun'un 69. ve 70. maddelerine aykırı davranılmış olunmaktadır.

12. Mahkemeye bilgilerin istendiği şekliyle verilmemesi, hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması, hesabın dışında gelir ve gider oluşturulması, inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olarak kabul edildiğinden 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi gereğince gerekli işlemlerin yapılmasını temin için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması gerekir.

13. Bu itibarla Turan Hareketi Partisinin 2017 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

- Genel Merkeze ait kesin hesap cetvelinin sunulmasından dolayı işin esasının incelenmesine,

- Esas incelemenin yapılabilmesi amacıyla Genel Merkez kesin hesabının dayanağını oluşturan gelir gider belgeleri ile bu belgelerin kaydedildiği defterleri Sayıştay Başkanlığına göndermesi için Partiye bu kararın tebliğinden itibaren otuz gün süre verilmesine,

- Anayasa Mahkemesine, istenen bilgilerin istendiği sürede verilmemesi nedeniyle Parti sorumluları hakkında 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi ve 5252 sayılı Kanun'un 7. maddesi uyarınca yasal işlem yapılması için konunun Ankara Valiliğine bildirilmesine,

- Anayasa Mahkemesine, istenen bilgilerin istendiği şekliyle verilmemesi, hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması, hesabın dışında gelir ve gider yapılması, inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olduğundan Parti sorumluları hakkında 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi uyarınca yasal işlem yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

14. Turan Hareketi Partisinin Anayasa Mahkemesine sunduğu 2017 yılı kesin hesap çizelgeleri ile dayanağını oluşturan defter ve belgeler üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Sayıştay Başkanlığınca hazırlanıp Raportör Ömer DURSUN tarafından Heyete sunulan esas inceleme raporu, Anayasa, 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

15. Denetimin maddi ögelerini oluşturan defter ve belgelerde Partinin 2017 yılı gelirler toplamının 1.070 TL olduğu ve sonraki yıla devreden nakit toplamının 1.070 TL olduğu anlaşılmıştır.

16. Partinin 2017 yılı kesin hesabının gelir ve gider rakamlarının yukarıda açıklanan tutarlardan oluştuğu, bu hâliyle 2017 yılı kesin hesabının doğru, denk ve 2820 sayılı Kanun'a uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

A. Gelirlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Gelirleri

17. Partinin Genel Merkez gelirleri toplamı 1.070 TL olup bu tutarın tamamı bağışlardan oluşmaktadır.

18. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gelir belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

2. İl Örgütleri Gelirleri

19. Partinin il örgütlerinin gelirlerine ilişkin herhangi bir bildirimde bulunulmamıştır.

B. Giderlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Giderleri

20. Partinin Genel Merkezinde 2017 yılında cari gider gerçekleşmemiş, 1.070 TL'lik kaynağın tamamı sonraki yıla devredilmiştir.

21. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gider belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak gerçekleştirildiği sonucuna varılmıştır.

2. İl Örgütleri Giderleri

22. Parti il örgütlerinin giderlerine ilişkin herhangi bir bildirimde bulunulmamıştır.

C. Parti Mallarının İncelenmesi

23. Partinin 2017 yılı defter ve belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde herhangi bir taşınır ve taşınmaz mal ile menkul kıymet ediniminin olmadığı anlaşılmıştır.

IV. SONUÇ

Turan Hareketi Partisinin 2017 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

Partinin 2017 yılı kesin hesabında gösterilen 1.070 TL gelir toplamı ile 1.070 TL sonraki yıla devreden nakit toplamının eldeki bilgi ve belgelere göre doğru, denk ve 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'na uygun olduğuna 12/5/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Başkanvekili
Zühtü ARSLAN	Hasan Tahsin GÖKCAN	Kadir ÖZKAYA

Üye	Üye	Üye
Engin YILDIRIM	Muammer TOPAL	M. Emin KUZ

Üye	Üye	Üye
Rıdvan GÜLEÇ	Recai AKYEL	Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye	Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU	Selahaddin MENTEŞ

Üye	Üye
İrfan FİDAN	Kenan YAŞAR

Esas Sayısı : 2020/4 (Siyasi Parti Mali Denetimi)
Karar Sayısı : 2022/7
Karar Tarihi : 12/5/2022

I. MALİ DENETİMİN KONUSU

Turan Hareketi Partisinin 2018 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Engin YILDIRIM, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ, Basri BAĞCI ve İrfan FİDAN'ın katılımlarıyla 4/3/2021 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında öncelikle suç duyurusunda ve mülki amire bildirimde bulunulup bulunulmayacağı sorunları görüşülmüştür.

2. 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 73. maddesinin üçüncü fıkrasının ikinci cümlesinde "*İller teşkilatından gönderilenler ve parti merkezine ait olan kesin hesaplar, merkez karar ve yönetim kurulunca incelenerek karara bağlanır ve birleştirilir*" hükmüne yer verilmiş ve aynı Kanun'un 74. maddesinin ikinci fıkrasında da "*Siyasi partilerin genel başkanları, karara bağlanarak birleştirilmiş bulunan kesin hesap ile parti merkez ve bağlı ilçeleri de kapsayan iller teşkilatının kesin hesaplarının onaylı birer örneğini Haziran ayı sonuna kadar Anayasa Mahkemesine ve bilgi için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'na vermek zorundadırlar. Bu belgelere, ilgili siyasi partinin aynı hesap döneminde edindiği taşınmaz ve değeri yüz milyon lirayı aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleri ile edinim tarihlerini ve şekillerini de belirten listeleri eklenir.*" denilerek il örgütlerinden gönderilen kesin hesaplar ile parti genel merkezine ilişkin kesin hesabın merkez karar ve yönetim kurulunca incelenerek karara bağlanacağı ve birleştirileceği, birleştirilmiş kesin hesap cetvellerinin de Anayasa Mahkemesine sunulacağı hükme bağlanmıştır.

3. Turan Hareketi Partisi, karara bağlanarak birleştirilmiş bulunan kesin hesabı, Genel Merkez kesin hesabı, bağlı ilçeleri de kapsayan iller teşkilatının kesin hesaplarını ve Partinin aynı hesap döneminde edindiği taşınmaz ve değeri yüz milyon lirayı aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleri ile edinim tarihlerini ve şekillerini de belirten listelerini 30/6/2019 tarihine kadar Anayasa Mahkemesine sunması gerekirken sadece Genel Merkeze ait 2018 yılı kesin hesabını 8/6/2020 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuş, dolayısıyla 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 74. maddesinin ikinci fıkrasının "*…Haziran ayı sonuna kadar Anayasa Mahkemesine ve bilgi için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına vermek zorundadırlar*" amir hükmüne uymamıştır.

4. 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde 74. madde hükümlerine aykırı hareket eden parti sorumluları hakkında üç aydan altı aya kadar hafif hapis ve on beş milyon liradan otuz milyon liraya kadar hafif para cezasının verileceği öngörülmektedir.

5. 4/11/2004 tarihli ve 5252 sayılı Türk Ceza Kanununun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun'un "*Hafif hapis ve hafif para cezalarının idari para cezasına dönüştürülmesi*" başlıklı 7'nci maddesinde kanunlarda hafif hapis cezası ve hafif para cezası olarak öngörülen yaptırımların idari para cezasına dönüştürüldüğü ve idari para cezasına karar vermeye ise mülki idare amirinin yetkili olduğu belirtilmiştir.

6. 2820 sayılı Kanun'un 74. maddesi hükümlerine aykırı hareket eden parti sorumluları hakkında anılan Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi ve 5252 sayılı Kanun'un 7. maddesi gereğince gerekli işlemlerin yapılması için konunun Ankara Valiliğine bildirilmesi gerekir.

7. Diğer yandan Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının siyasi parti teşkilat listesinde aktif görünen 11 ile ait kesin hesap cetvellerinde herhangi bir gelir gider bildirilmediği tespit edilmiştir.

8. Siyasi partilerin faaliyetlerini yürüttükleri genel merkez, il, ilçe ve belde başkanlıklarına ait yerler partilerin kendilerine ait olabileceği gibi kiralık olarak da kullanılabilecektir. Şayet parti yetkililerine ait veya bunların kendilerinin kullandıkları yerlerde siyasi parti faaliyette bulunuyor ise bu takdirde kira sözleşmesi düzenlenerek kiraya isabet eden tutarın partiye bağış olarak kaydedilmesi gerekir.

9. Ayrıca partilerin genel merkez, il, ilçe ve belde başkanlıklarının hayatın olağan akışı gereği kira, su, elektrik, posta, telefon, kırtasiye, tutulacak defterlerin satın alınması gibi birtakım genel yönetim giderlerini de yapması gerekir.

10. 2820 sayılı Kanun'un 69. maddesinde bir siyasi partinin bütün gelirlerinin o siyasi partinin tüzel kişiliği adına elde edileceği, 70. maddesinde siyasi partilerin giderlerinin amaçlarına aykırı olamayacağı ve bir siyasi partinin bütün giderlerinin o siyasi parti tüzel kişiliği adına yapılacağı, 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde de 75. madde gereğince yapılan inceleme ve araştırmaları engelleyen ve istenen bilgileri vermeyen parti sorumluları hakkında altı aydan bir yıla kadar hapis ve altmış milyon liradan az olmamak üzere ağır para cezası verileceği hüküm altına alınmıştır. Bu hükümlere göre parti yetkililerinin genel yönetim giderlerini kendi imkânlarıyla karşılamaları mümkün değildir. Parti yetkililerinin bu şekilde yapmış oldukları gider bedellerini partiye bağış geliri olarak kaydetmek suretiyle parti tüzel kişiliği adına hesaplara dâhil etmesi gerekir.

11. Yönetim giderlerinin hesaplarda görülmemesi kayıt dışı gelir ve gider oluşturulduğunu göstermektedir. Bu durumda 2820 sayılı Kanun'un 69. ve 70. maddelerine aykırı davranılmış olmaktadır.

12. Mahkemeye bilgilerin istendiği şekliyle verilmemesi, hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması, hesabın dışında gelir ve gider oluşturulması inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olarak kabul edildiğinden 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi gereğince gerekli işlemlerin yapılmasını temin için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması gerekir.

13. Bu itibarla Turan Hareketi Partisinin 2018 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

- Genel Merkeze ait kesin hesap cetvelinin sunulmasından dolayı işin esasının incelenmesine,

- Esas incelemenin yapılabilmesi amacıyla Genel Merkez kesin hesabının dayanağını oluşturan gelir gider belgeleri ile bu belgelerin kaydedildiği defterleri Sayıştay Başkanlığına göndermesi için Partiye bu kararın tebliğinden itibaren otuz gün süre verilmesine,

- Anayasa Mahkemesine, istenen bilgilerin istendiği sürede verilmemesi nedeniyle Parti sorumluları hakkında 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi ve 5252 sayılı Kanun'un 7. maddesi uyarınca yasal işlem yapılması için konunun Ankara Valiliğine bildirilmesine,

- Anayasa Mahkemesine, istenen bilgilerin istendiği şekliyle verilmemesi, hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması, hesabın dışında gelir ve gider yapılması, inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olduğundan Parti sorumluları hakkında 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi uyarınca yasal işlem yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

14. Turan Hareketi Partisinin Anayasa Mahkemesine sunduğu 2018 yılı kesin hesap çizelgeleri ile dayanağını oluşturan defter ve belgeler üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Sayıştay Başkanlığınca hazırlanıp Raportör Ömer DURSUN tarafından Heyete sunulan esas inceleme raporu, Anayasa, 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

15. Denetimin maddi ögelerini oluşturan defter ve belgelerde Partinin 2018 yılı gelirler toplamının 1.000 TL, önceki yıldan devreden nakit toplamının 1.070 TL olduğu ve gider toplamının 2.070 TL olduğu anlaşılmıştır.

16. Partinin 2018 yılı kesin hesabının gelir ve gider rakamlarının yukarıda açıklanan tutarlardan oluştuğu, bu hâliyle 2018 yılı kesin hesabının doğru, denk ve 2820 sayılı Kanun'a uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

A. Gelirlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Gelirleri

17. Partinin Genel Merkez gelirleri toplamı 1.000 TL olup bu tutarın tamamı bağışlardan oluşmaktadır.

18. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gelir belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

2. İl Örgütleri Gelirleri

19. Partinin il örgütlerinin gelirlerine ilişkin herhangi bir bildirimde bulunulmamıştır.

B. Giderlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Giderleri

20. Partinin Genel Merkez giderleri toplamı 2.070 TL olup bu tutarın tamamı seyahat giderlerinden oluşmaktadır.

21. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gider belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak gerçekleştirildiği sonucuna varılmıştır.

2. İl Örgütleri Giderleri

22. Parti il örgütlerinin giderlerine ilişkin herhangi bir bildirimde bulunulmamıştır.

C. Parti Mallarının İncelenmesi

23. Partinin 2018 yılı defter ve belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde herhangi bir taşınır ve taşınmaz mal ile menkul kıymet ediniminin olmadığı anlaşılmıştır.

IV. SONUÇ

Turan Hareketi Partisinin 2018 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

Partinin 2018 yılı kesin hesabında gösterilen 1.000 TL gelir ve 1.070 TL önceki yıldan devreden nakit toplamı ile 2.070 TL gider toplamının eldeki bilgi ve belgelere göre doğru, denk ve 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'na uygun olduğuna 12/5/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Başkanvekili
Zühtü ARSLAN	Hasan Tahsin GÖKCAN	Kadir ÖZKAYA

Üye	Üye	Üye
Engin YILDIRIM	Muammer TOPAL	M. Emin KUZ

Üye	Üye	Üye
Rıdvan GÜLEÇ	Recai AKYEL	Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye	Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU	Selahaddin MENTEŞ

Üye	Üye
İrfan FİDAN	Kenan YAŞAR

Esas Sayısı : 2020/5 (Siyasi Parti Mali Denetimi)
Karar Sayısı : 2022/8
Karar Tarihi : 12/5/2022

I. MALİ DENETİMİN KONUSU

Turan Hareketi Partisinin 2019 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Engin YILDIRIM, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ, Basri BAĞCI ve İrfan FİDAN'ın katılımlarıyla 4/3/2021 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında öncelikle suç duyurusunda ve mülki amire bildirimde bulunulup bulunulmayacağı sorunları görüşülmüştür.

2. 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 73. maddesinin üçüncü fıkrasının ikinci cümlesinde "*İller teşkilatından gönderilenler ve parti merkezine ait olan kesin hesaplar, merkez karar ve yönetim kurulunca incelenerek karara bağlanır ve birleştirilir*" hükmüne yer verilmiş ve aynı Kanun'un 74. maddesinin ikinci fıkrasında da "*Siyasi partilerin genel başkanları, karara bağlanarak birleştirilmiş bulunan kesin hesap ile parti merkez ve bağlı ilçeleri de kapsayan iller teşkilatının kesin hesaplarının onaylı birer örneğini Haziran ayı sonuna kadar Anayasa Mahkemesine ve bilgi için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'na vermek zorundadırlar. Bu belgelere, ilgili siyasi partinin aynı hesap döneminde edindiği taşınmaz ve değeri yüz milyon lirayı aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleri ile edinim tarihlerini ve şekillerini de belirten listeleri eklenir.*" denilerek il örgütlerinden gönderilen kesin hesaplar ile parti genel merkezine ilişkin kesin hesabın merkez karar ve yönetim kurulunca incelenerek karara bağlanacağı ve birleştirileceği,

birleştirilmiş kesin hesap cetvellerinin de Anayasa Mahkemesine sunulacağı hükme bağlanmıştır.

3. Turan Hareketi Partisi, karara bağlanarak birleştirilmiş bulunan kesin hesabı, Genel Merkez kesin hesabı, bağlı ilçeleri de kapsayan iller teşkilatının kesin hesaplarını ve Partinin aynı hesap döneminde edindiği taşınmaz ve değeri yüz milyon lirayı aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleri ile edinim tarihlerini ve şekillerini de belirten listelerini Anayasa Mahkemesine sunması gerekirken sadece Genel Merkeze ait 2019 yılı kesin hesabını Anayasa Mahkemesine sunmuş, dolayısıyla 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 74. maddesinin ikinci fıkrasının "*Siyasi partilerin genel başkanları, karara bağlanarak birleştirilmiş bulunan kesin hesap ile parti merkez ve bağlı ilçeleri de kapsayan iller teşkilatının kesin hesaplarının onaylı birer örneğini Haziran ayı sonuna kadar Anayasa Mahkemesine ve bilgi için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına vermek zorundadırlar*" amir hükmüne uymamıştır.

4. 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde 74. madde hükümlerine aykırı hareket eden parti sorumluları hakkında üç aydan altı aya kadar hafif hapis ve on beş milyon liradan otuz milyon liraya kadar hafif para cezasının verileceği öngörülmektedir.

5. 4/11/2004 tarihli ve 5252 sayılı Türk Ceza Kanununun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun'un "*Hafif hapis ve hafif para cezalarının idari para cezasına dönüştürülmesi*" başlıklı 7. maddesinde kanunlarda hafif hapis cezası ve hafif para cezası olarak öngörülen yaptırımların idari para cezasına dönüştürüldüğü ve idari para cezasına karar vermeye ise mülki idare amirinin yetkili olduğu belirtilmiştir.

6. 2820 sayılı Kanun'un 74. maddesi hükümlerine aykırı hareket eden parti sorumluları hakkında anılan Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi ve 5252 sayılı Kanun'un 7. maddesi gereğince gerekli işlemlerin yapılması için konunun Ankara Valiliğine bildirilmesi gerekir.

7. Diğer yandan Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının siyasi parti teşkilat listesinde aktif görünen 11 ile ait kesin hesap cetvellerinde herhangi bir gelir gider bildirilmediği tespit edilmiştir.

8. Siyasi partilerin faaliyetlerini yürüttükleri genel merkez, il, ilçe ve belde başkanlıklarına ait yerler partilerin kendilerine ait olabileceği gibi kiralık olarak da kullanılabilecektir. Şayet parti yetkililerine ait veya bunların kendilerinin kullandıkları yerlerde siyasi parti faaliyette bulunuyor ise bu takdirde kira sözleşmesi düzenlenerek kiraya isabet eden tutarın partiye bağış olarak kaydedilmesi gerekir.

9. Ayrıca partilerin genel merkez, il, ilçe ve belde başkanlıklarının hayatın olağan akışı gereği kira, su, elektrik, posta, telefon, kırtasiye, tutulacak defterlerin satın alınması gibi birtakım genel yönetim giderlerini de yapması gerekir.

10. 2820 sayılı Kanun'un 69. maddesinde bir siyasi partinin bütün gelirlerinin o siyasi partinin tüzel kişiliği adına elde edileceği, 70. maddesinde siyasi partilerin giderlerinin amaçlarına aykırı olamayacağı ve bir siyasi partinin bütün giderlerinin o siyasi parti tüzel kişiliği adına yapılacağı, 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde de 75. madde gereğince yapılan inceleme ve araştırmaları engelleyen ve istenen bilgileri vermeyen parti sorumluları hakkında altı aydan bir yıla kadar hapis ve altmış milyon liradan az olmamak üzere ağır para cezası verileceği hüküm altına alınmıştır. Bu hükümlere göre parti yetkililerinin genel yönetim giderlerini kendi imkânlarıyla karşılamaları mümkün değildir. Parti yetkililerinin bu şekilde yapmış oldukları gider bedellerini partiye bağış geliri olarak kaydetmek suretiyle parti tüzel kişiliği adına hesaplara dâhil etmesi gerekir.

11. Yönetim giderlerinin hesaplarda görülmemesi kayıt dışı gelir ve gider oluşturulduğunu göstermektedir. Bu durumda 2820 sayılı Kanun'un 69. ve 70. maddelerine aykırı davranılmış olmaktadır.

12. Mahkemeye bilgilerin istendiği şekliyle verilmemesi, hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması, hesabın dışında gelir ve gider oluşturulması inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olarak kabul edildiğinden 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi gereğince gerekli işlemlerin yapılmasını temin için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması gerekir.

13. Bu itibarla Turan Hareketi Partisinin 2019 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

- Genel Merkeze ait kesin hesap cetvelinin sunulmasından dolayı işin esasının incelenmesine,

- Esas incelemenin yapılabilmesi amacıyla Genel Merkez kesin hesabının dayanağını oluşturan gelir gider belgeleri ile bu belgelerin kaydedildiği defterleri Sayıştay Başkanlığına göndermesi için Partiye bu kararın tebliğinden itibaren otuz gün süre verilmesine,

- Anayasa Mahkemesine, istenen bilgilerin verilmemesi nedeniyle Parti sorumluları hakkında 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi ve 5252 sayılı Kanun'un 7. maddesi uyarınca yasal işlem yapılması için konunun Ankara Valiliğine bildirilmesine,

- Anayasa Mahkemesine, istenen bilgilerin istendiği şekliyle verilmemesi, hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması, hesabın dışında gelir ve gider yapılması inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olduğundan Parti sorumluları hakkında 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi uyarınca yasal işlem yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

14. Turan Hareketi Partisinin Anayasa Mahkemesine verdiği 2019 yılı kesin hesap çizelgeleri ile dayanağını oluşturan defter ve belgeler üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Sayıştay Başkanlığı tarafından hazırlanıp Raportör Ömer DURSUN tarafından Heyete sunulan esas inceleme raporu, Anayasa ve 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

15. Denetimin maddi ögelerini oluşturan defter ve belgelerde Partinin 2019 yılı gelirler toplamının 7.795 TL olduğu ve gider toplamının 3.959,38 TL, sonraki yıla devreden nakit toplamının 3.835,62 TL olduğu anlaşılmıştır.

16. Partinin 2019 yılı kesin hesabının gelir ve gider rakamlarının yukarıda açıklanan tutarlardan oluştuğu, bu hâliyle 2019 yılı kesin hesabının doğru, denk ve 2820 sayılı Kanun'a uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

A. Gelirlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Gelirleri

17. Partinin Genel Merkez gelirleri toplamı 7.795 TL olup bu tutarın 700 TL'si bağışlardan, 7.095 TL'si ise üye giriş aidatlarından oluşmaktadır.

18. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gelir belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

2. İl Örgütleri Gelirleri

19. Partinin il örgütlerinin gelirlerine ilişkin herhangi bir bildirimde bulunulmamıştır.

B. Giderlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Giderleri

20. Partinin Genel Merkez giderleri toplamı 3.959,38 TL olup bu tutarın 661,19 TL'si temsil ve ağırlama giderlerinden, 72,18 TL'si taşıma giderlerinden, 3.226,01 TL'si ise seyahat giderlerinden oluşmaktadır.

21. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gider belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak gerçekleştirildiği sonucuna varılmıştır.

2. İl Örgütleri Giderleri

22. Parti il örgütlerinin giderlerine ilişkin herhangi bir bildirimde bulunulmamıştır.

C. Parti Mallarının İncelenmesi

23. Partinin 2019 yılı defter ve belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde herhangi bir taşınır ve taşınmaz mal ile menkul kıymet ediniminin olmadığı anlaşılmıştır.

IV. SONUÇ

Turan Hareketi Partisinin 2019 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

Partinin 2019 yılı kesin hesabında gösterilen 7.795 TL gelir ile 3.959,38 TL gider ve 3.835,62 TL sonraki yıla devreden nakit toplamının eldeki bilgi ve belgelere göre doğru, denk ve 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'na uygun olduğuna 12/5/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN	Başkanvekili Kadir ÖZKAYA
Üye Engin YILDIRIM	Üye Muammer TOPAL	Üye M. Emin KUZ
Üye Rıdvan GÜLEÇ	Üye Recai AKYEL	Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ
Üye Yıldız SEFERİNOĞLU	Üye Selahaddin MENTEŞ	
Üye İrfan FİDAN	Üye Kenan YAŞAR	

Esas Sayısı : 2020/16 (Siyasi Parti Mali Denetimi)
Karar Sayısı : 2022/9
Karar Tarihi : 12/5/2022

I. MALİ DENETİMİN KONUSU

Türkiye Ekonomi ve Kalkınma Partisinin 2019 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Engin YILDIRIM, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ, Basri BAĞCI ve İrfan FİDAN'ın katılımlarıyla 4/3/2021 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında öncelikle suç duyurusunda bulunulup bulunulmayacağı sorunu görüşülmüştür.

2. Türkiye Ekonomi ve Kalkınma Partisinin 2019 yılı kesin hesap dosyasında, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının siyasi parti teşkilat listesinde aktif görünen 13 il teşkilatına ait kesin hesap cetvellerinin sunulmadığı tespit edilmiştir.

3. Siyasi partilerin faaliyetlerini yürüttükleri genel merkez, il, ilçe ve belde başkanlıklarına ait yerler partilerin kendilerine ait olabileceği gibi kiralık olarak da kullanılabilecektir. Şayet parti yetkililerine ait veya bunların kendilerinin kullandıkları yerlerde siyasi parti faaliyette bulunuyor ise bu takdirde kira sözleşmesi düzenlenerek kiraya isabet eden tutarın partiye bağış olarak kaydedilmesi gerekir.

4. Ayrıca partilerin genel merkez, il, ilçe ve belde başkanlıklarının hayatın olağan akışı gereği kira, su, elektrik, posta, telefon, kırtasiye, tutulacak

defterlerin satın alınması vb. birtakım genel yönetim giderlerini de yapması gerekir.

5. 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 69. maddesinde bir siyasi partinin bütün gelirlerinin o siyasi partinin tüzel kişiliği adına elde edileceği; 70. maddesinde siyasi partilerin giderlerinin amaçlarına aykırı olamayacağı ve bir siyasi partinin bütün giderlerinin o siyasi parti tüzel kişiliği adına yapılacağı; 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde de yapılan inceleme ve araştırmaları engelleyen ve istenen bilgileri vermeyen parti sorumluları hakkında altı aydan bir yıla kadar hapis ve altmış milyon liradan az olmamak üzere ağır para cezası verileceği hüküm altına alınmıştır. Bu hükümlere göre parti yetkililerinin genel yönetim giderlerini kendi imkânlarıyla karşılamaları mümkün değildir. Parti yetkililerinin bu şekilde yapmış oldukları gider bedellerini partiye bağış geliri olarak kaydetmek suretiyle parti tüzel kişiliği adına hesaplara dâhil etmesi gerekir.

6. Yönetim giderlerinin hesaplarda görülmemesi kayıt dışı gelir ve gider oluşturulduğunu göstermektedir. Bu durumda 2820 sayılı Kanun'un 69. ve 70. maddelerine aykırı davranılmış olunmaktadır.

7. Mahkemeye bilgilerin istendiği şekliyle verilmemesi, hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması, hesabın dışında gelir ve gider oluşturulması inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olduğundan dolayı 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendine istinaden gerekli işlemlerin yapılmasını temin için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması gerekir.

8. Bu itibarla Türkiye Ekonomi ve Kalkınma Partisinin 2019 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

- Genel Merkeze ait kesin hesap cetvelinin sunulmasından dolayı işin esasının incelenmesine,

- Esas incelemenin yapılabilmesi amacıyla Genel Merkez kesin hesabının dayanağını oluşturan gelir-gider belgeleri ile bu belgelerin kaydedildiği defterleri Sayıştay Başkanlığına göndermesi için Partiye bu kararın tebliğinden itibaren otuz gün süre verilmesine,

- Anayasa Mahkemesine, istenen bilgilerin istendiği şekliyle verilmemesi, hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması, hesabın dışında gelir ve gider yapılması inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olduğundan Parti sorumluları hakkında 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi uyarınca yasal işlem yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

9. Türkiye Ekonomi ve Kalkınma Partisinin Anayasa Mahkemesine verdiği 2019 yılı kesin hesap çizelgeleri ile dayanağını oluşturan defter ve belgeler üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Sayıştay Başkanlığı tarafından hazırlanıp Raportör Ömer DURSUN tarafından Heyete sunulan esas inceleme raporu, Anayasa, 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

10. Denetimin maddi ögelerini oluşturan defter ve belgelerde Partinin 2019 yılı gelirler toplamının 5.665 TL, yıl sonundaki borçlar toplamının 309,68 TL olduğu ve gider toplamının 5.383,18 TL, gelecek yıla devreden nakit toplamının 591,50 TL olduğu anlaşılmıştır.

11. Partinin 2019 yılı kesin hesabının gelir ve gider rakamlarının yukarıda açıklanan tutarlardan oluştuğu, bu hâliyle 2019 yılı kesin hesabının doğru, denk ve 2820 sayılı Kanun'a uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

A. Gelirlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Gelirleri

12. Partinin Genel Merkez gelirleri toplamı 5.665 TL olup bu tutarın 5.305,00 TL'si bağışlardan, 360 TL'si yıllık üye aidatından oluşmaktadır.

13. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gelir belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

2. İl Örgütleri Gelirleri

14. Partinin il örgütlerinin gelirlerine ilişkin herhangi bir bildirimde bulunulmamıştır.

B. Giderlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Giderleri

15. Partinin Genel Merkez giderleri toplamı 5.383,18 TL olup bu tutarın 341,50 TL'si temsil ve ağırlama giderlerinden, 695,25 TL'si kırtasiye ve büro giderlerinden, 1051,33 TL'si haberleşme giderlerinden, 820 TL'si seyahat giderlerinden, 1.733,14 TL'si sair giderlerden, 741,96 TL'si ise önceki yıldan kalan borç ödemelerinden oluşmaktadır.

16. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gider belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak gerçekleştirildiği sonucuna varılmıştır.

2. İl Örgütleri Giderleri

17. Parti il örgütlerinin giderlerine ilişkin herhangi bir bildirimde bulunulmamıştır.

C. Parti Mallarının İncelenmesi

18. Partinin 2019 yılı defter ve belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde herhangi bir taşınır ve taşınmaz mal ile menkul kıymet ediniminin olmadığı anlaşılmıştır.

IV. SONUÇ

Türkiye Ekonomi ve Kalkınma Partisinin 2019 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

Partinin 2019 yılı kesin hesabında gösterilen 5.665 TL gelir ve 309,68 TL yıl sonundaki borçlar toplamı ile 5.383,18 TL gider ve 591,50 TL sonraki yıla devreden nakit toplamının eldeki bilgi ve belgelere göre doğru, denk ve 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'na uygun olduğuna 12/5/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Başkanvekili
Zühtü ARSLAN	Hasan Tahsin GÖKCAN	Kadir ÖZKAYA

Üye	Üye	Üye
Engin YILDIRIM	Muammer TOPAL	M. Emin KUZ

Üye	Üye	Üye
Rıdvan GÜLEÇ	Recai AKYEL	Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye	Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU	Selahaddin MENTEŞ

Üye	Üye
İrfan FİDAN	Kenan YAŞAR

Esas Sayısı : 2020/26 (Siyasi Parti Mali Denetimi)
Karar Sayısı : 2022/10
Karar Tarihi : 12/5/2022

I. MALİ DENETİMİN KONUSU

Halkın Kurtuluş Partisinin 2019 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Engin YILDIRIM, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ, Basri BAĞCI ve İrfan FİDAN'ın katılımlarıyla 4/3/2021 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında öncelikle suç duyurusunda bulunulup bulunulmayacağı sorunu görüşülmüştür.

2. Halkın Kurtuluş Partisinin 2019 yılı kesin hesap dosyasında, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının siyasi parti teşkilat listesinde aktif görünen 49 il teşkilatına ait kesin hesap cetvellerinin sunulmadığı tespit edilmiştir.

3. Siyasi partilerin faaliyetlerini yürüttükleri genel merkez, il, ilçe ve belde başkanlıklarına ait yerler partilerin kendilerine ait olabileceği gibi kiralık olarak da kullanılabilecektir. Şayet parti yetkililerine ait veya bunların kendilerinin kullandıkları yerlerde siyasi parti faaliyette bulunuyor ise bu takdirde kira sözleşmesi düzenlenerek kiraya isabet eden tutarın partiye bağış olarak kaydedilmesi gerekir.

4. Ayrıca partilerin genel merkez, il, ilçe ve belde başkanlıklarının hayatın olağan akışı gereği kira, su, elektrik, posta, telefon, kırtasiye, tutulacak defterlerin satın alınması vb. birtakım genel yönetim giderlerini de yapması gerekir.

5. 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 69. maddesinde bir siyasi partinin bütün gelirlerinin o siyasi partinin tüzel kişiliği adına elde edileceği, 70. maddesinde siyasi partilerin giderlerinin amaçlarına aykırı olamayacağı ve bir siyasi partinin bütün giderlerinin o siyasi parti tüzelkişiliği adına yapılacağı, 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde de yapılan inceleme ve araştırmaları engelleyen ve istenen bilgileri vermeyen parti sorumluları hakkında altı aydan bir yıla kadar hapis ve altmış milyon liradan az olmamak üzere ağır para cezası verileceği hüküm altına alınmıştır. Bu hükümlere göre parti yetkililerinin genel yönetim giderlerini kendi imkânlarıyla karşılamaları mümkün değildir. Parti yetkililerinin bu şekilde yapmış oldukları gider bedellerini partiye bağış geliri olarak kaydetmek suretiyle parti tüzel kişiliği adına hesaplara dâhil etmesi gerekir.

6. Yönetim giderlerinin hesaplarda görülmemesi kayıt dışı gelir ve gider oluşturulmuş olduğunu göstermektedir. Bu durumda, 2820 sayılı Kanun'un 69. ve 70. maddelerine aykırı davranılmış olmaktadır.

7. Mahkemeye bilgilerin istendiği şekliyle verilmemesi, hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması, hesabın dışında gelir ve gider oluşturulması, inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olduğundan dolayı 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendine istinaden gerekli işlemlerin yapılmasını temin için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması gerekir.

8. Bu itibarla Halkın Kurtuluş Partisinin 2019 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

- Genel Merkeze ait kesin hesap cetvelinin sunulmasından dolayı işin esasının incelenmesine,

- Esas incelemenin yapılabilmesi amacıyla Genel Merkez kesin hesabının dayanağını oluşturan gelir-gider belgeleri ile bu belgelerin kaydedildiği defterleri Sayıştay Başkanlığına göndermesi için Partiye bu kararın tebliğinden itibaren otuz gün süre verilmesine,

- Anayasa Mahkemesine, istenen bilgilerin istendiği şekliyle verilmemesi, hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin

oluşturulmaması, hesabın dışında gelir ve gider yapılması, inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olduğundan Parti sorumluları hakkında 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi uyarınca yasal işlem yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

9. Halkın Kurtuluş Partisinin Anayasa Mahkemesine verdiği 2019 yılı kesin hesap çizelgeleri ile dayanağını oluşturan defter ve belgeler üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Sayıştay Başkanlığı tarafından hazırlanıp Raportör Ömer DURSUN tarafından Heyete sunulan esas inceleme raporu, Anayasa, 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

10. Denetimin maddi ögelerini oluşturan defter ve belgelerde Partinin 2019 yılı gelirler toplamının 162.075 TL, önceki yıldan devreden nakit toplamının 825,99 TL olduğu ve gider toplamının 162.014 TL, sonraki yıla devreden nakit toplamının 886,99 TL olduğu anlaşılmıştır.

11. Partinin 2019 yılı kesin hesabının gelir ve gider rakamlarının yukarıda açıklanan tutarlardan oluştuğu, bu hâliyle 2019 yılı kesin hesabının doğru, denk ve 2820 sayılı Kanun'a uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

A. Gelirlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Gelirleri

12. Partinin Genel Merkez gelirleri toplamı 23.950 TL olup bu tutarın tamamı bağışlardan oluşmaktadır.

13. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gelir belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

2. İl Örgütleri Gelirleri

14. Parti il örgütlerinin gelirleri toplamı 138.125 TL olup bu tutarın 117.266 TL'si bağışlardan, 12 TL'si üye giriş aidatlarından, 16.297 TL'si yıllık üye aidatlarından, 4.550 TL'si ise yardımlardan oluşmaktadır.

15. Parti il örgütlerinin 2019 yılı kesin hesap çizelgelerinin gelir bölümü üzerinde yapılan inceleme neticesinde gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

B. Giderlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Giderleri

16. Partinin Genel Merkez giderleri toplamı 23.935,46 TL olup bu tutarın 17.960 TL'si kira giderlerinden, 2.885,56 TL'si haberleşme giderlerinden, 3.089,90 TL'si ise ısınma ve aydınlatma giderlerinden oluşmaktadır.

17. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gider belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak gerçekleştirildiği sonucuna varılmıştır.

2. İl Örgütleri Giderleri

18. Parti il örgütlerinin giderleri toplamı 138.078,54 TL olup bu tutarın 118.085 TL'si kira giderlerinden, 5.697,75 TL'si haberleşme giderlerinden, 420,35 TL'si temsil ve ağırlama giderlerinden, 250 TL'si bakım ve onarım giderlerinden, 2.352,49 TL'si kırtasiye giderlerinden, 11.272,95 TL'si ise ısınma ve aydınlatma giderlerinden oluşmaktadır.

19. Parti il örgütlerinin defter kayıtları ve gider belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak gerçekleştirildiği sonucuna varılmıştır.

C. Parti Mallarının İncelenmesi

20. Partinin 2019 yılı defter ve belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde herhangi bir taşınır ve taşınmaz mal ile menkul kıymet ediniminin olmadığı anlaşılmıştır.

IV. SONUÇ

Halkın Kurtuluş Partisinin 2019 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

Partinin 2019 yılı kesin hesabında gösterilen 162.075 TL gelir ve 825,99 TL önceki yıldan devreden nakit toplamı ile 162.014 TL gider ve 886,99 TL sonraki yıla devreden nakit toplamının eldeki bilgi ve belgelere göre doğru, denk ve 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'na uygun olduğuna 12/5/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN	Başkanvekili Kadir ÖZKAYA
Üye Engin YILDIRIM	Üye Muammer TOPAL	Üye M. Emin KUZ
Üye Rıdvan GÜLEÇ	Üye Recai AKYEL	Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ
Üye Yıldız SEFERİNOĞLU	Üye Selahaddin MENTEŞ	
Üye İrfan FİDAN	Üye Kenan YAŞAR	

Esas Sayısı : 2020/54 (Siyasi Parti Mali Denetimi)
Karar Sayısı : 2022/11
Karar Tarihi : 12/5/2022

I. MALİ DENETİMİN KONUSU

Ezilenlerin Sosyalist Partisinin 2019 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Engin YILDIRIM, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Selahaddin MENTEŞ ve Basri BAĞCI'nın katılımlarıyla 14/1/2021 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında;

2 Ezilenlerin Sosyalist Partisinin 2019 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

- Dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine,

- Esas incelemenin yapılabilmesi amacıyla Genel Merkez kesin hesabının dayanağını oluşturan gelir gider belgeleri ile bu belgelerin kaydedildiği defterleri Sayıştay Başkanlığına göndermesi için Partiye bu kararın tebliğinden itibaren otuz gün süre verilmesine,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

3. Ezilenlerin Sosyalist Partisinin Anayasa Mahkemesine verdiği 2019 yılı kesin hesap çizelgeleri ile dayanağını oluşturan defter ve belgeler

üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Sayıştay Başkanlığı tarafından hazırlanıp Raportör Ömer DURSUN tarafından Heyete sunulan esas inceleme raporu, Anayasa ve 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

4. Denetimin maddi ögelerini oluşturan defter ve belgelerde Partinin 2019 yılı gelirler toplamının 100.230 TL, geçen yıldan devreden nakit toplamının 3.380,53 TL olduğu ve gider toplamının 100.190,80 TL, gelecek yıla devreden nakit toplamının 3.419,73 TL olduğu anlaşılmaktadır.

5. Partinin 2019 yılı kesin hesabının gelir ve gider rakamlarının yukarıda açıklanan tutarlardan oluştuğu, bu hâliyle 2019 yılı kesin hesabının doğru, denk ve 2820 sayılı Kanun'a uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

A. Gelirlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Gelirleri

6. Partinin Genel Merkez gelirleri toplamı 14.500 TL olup bu tutarın tamamı bağışlardan oluşmaktadır.

7. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gelir belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

2. İl Örgütleri Gelirleri

8. Parti il örgütlerinin gelirleri toplamı 85.730 TL olup bu tutarın 30.240 TL'si bağışlardan, 850 TL'si üye giriş aidatlarından, 47.790 TL'si üye yıllık aidatlarından, 6.850 TL'si ise yardımlardan oluşmaktadır.

9. Parti il örgütlerinin 2019 yılı kesin hesap çizelgelerinin gelir bölümü üzerinde yapılan inceleme neticesinde gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

B. Giderlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Giderleri

10. Partinin Genel Merkez giderleri toplamı 14.527 TL olup bu tutarın 2.184 TL'si haberleşme giderlerinden, 8.630 TL'si kira giderlerinden, 2.425 TL'si ısınma ve aydınlatma giderlerinden 1.288 TL'si ise vergi giderlerinden oluşmaktadır.

11. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gider belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak gerçekleştirildiği sonucuna varılmıştır.

2. İl Örgütleri Giderleri

12. Parti il örgütlerinin giderleri toplamı 85.663,80 TL olup bu tutarın 550 TL'si toplantı giderlerinden, 2.500 TL'si kırtasiye giderlerinden, 13.134,80 TL'si ısınma ve aydınlatma giderlerinden, 63.440 TL'si kira giderlerinden, 1.120 TL'si bayrak giderlerinden, 2.744 TL'si haberleşme giderlerinden, 2.175 TL'si ise çeşitli giderlerden oluşmaktadır.

13. Parti il örgütlerinin defter kayıtları ve gider belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak gerçekleştirildiği sonucuna varılmıştır.

C. Parti Mallarının İncelenmesi

14. Partinin 2019 yılı defter ve belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde herhangi bir taşınır ve taşınmaz mal ile menkul kıymet ediniminin olmadığı anlaşılmıştır.

IV. SONUÇ

Ezilenlerin Sosyalist Partisinin 2019 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

Partinin 2019 yılı kesin hesabında gösterilen 100.230 TL gelir ve 3.380,53 TL geçen yıldan devreden nakit toplamı ile 100.190,80 TL gider ve 3.419,73 TL gelecek yıla devreden nakit toplamının eldeki bilgi ve belgelere göre doğru,

denk ve 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'na uygun olduğuna 12/5/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN	Başkanvekili Kadir ÖZKAYA
Üye Engin YILDIRIM	Üye Muammer TOPAL	Üye M. Emin KUZ
Üye Rıdvan GÜLEÇ	Üye Recai AKYEL	Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ
Üye Yıldız SEFERİNOĞLU	Üye Selahaddin MENTEŞ	
Üye İrfan FİDAN	Üye Kenan YAŞAR	

Esas Sayısı : 2020/56 (Siyasi Parti Mali Denetimi)
Karar Sayısı : 2022/12
Karar Tarihi : 12/5/2022

I. MALİ DENETİMİN KONUSU

İlk Partinin 2019 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Engin YILDIRIM, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Selahaddin MENTEŞ ve Basri BAĞCI'nın katılımlarıyla 14/1/2021 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında;

2. İlk Partinin 2019 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

- Dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine,

- Esas incelemenin yapılabilmesi amacıyla Genel Merkez kesin hesabının dayanağını oluşturan gelir gider belgeleri ile bu belgelerin kaydedildiği defterleri Sayıştay Başkanlığına göndermesi için Partiye bu kararın tebliğinden itibaren otuz gün süre verilmesine,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

3. İlk Partinin Anayasa Mahkemesine sunduğu 2019 yılı kesin hesap çizelgeleri ile dayanağını oluşturan defter ve belgeler üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Sayıştay Başkanlığınca hazırlanıp Raportör

Ömer DURSUN tarafından Heyete sunulan esas inceleme raporu, Anayasa, 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

4. Denetimin maddi ögelerini oluşturan defter ve belgelerde Partinin 2019 yılı gelirler toplamının 25.000 TL, önceki yıldan devreden nakit toplamının 664,46 TL olduğu ve gider toplamının 24.781,85 TL, sonraki yıla devreden nakit toplamının 882,61 TL olduğu anlaşılmıştır.

5. Partinin 2019 yılı kesin hesabının gelir ve gider rakamlarının yukarıda açıklanan tutarlardan oluştuğu, bu hâliyle 2019 yılı kesin hesabının doğru, denk ve 2820 sayılı Kanun'a uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

A. Gelirlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Gelirleri

6. Partinin Genel Merkez gelirleri toplamı 25.000 TL olup bu tutarın tamamı bağışlardan oluşmaktadır.

7. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gelir belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

2. İl Örgütleri Gelirleri

8. Partinin il örgütlerinin gelirlerine ilişkin herhangi bir bildirimde bulunulmamıştır.

B. Giderlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Giderleri

9. Partinin Genel Merkez giderleri toplamı 24.781,85 TL olup bu tutarın 387,25 TL'si haberleşme giderlerinden, 23.399 TL'si kira giderlerinden, 745,89 TL'si elektrik ve su giderlerinden, 49,11 TL'si kargo giderlerinden, 200,60 TL'si ise vergi giderlerinden oluşmaktadır.

10. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gider belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak gerçekleştirildiği sonucuna varılmıştır.

2. İl Örgütleri Giderleri

11. Parti il örgütlerinin giderlerine ilişkin herhangi bir bildirimde bulunulmamıştır.

C. Parti Mallarının İncelenmesi

12. Partinin 2019 yılı defter ve belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde herhangi bir taşınır ve taşınmaz mal ile menkul kıymet ediniminin olmadığı anlaşılmıştır.

IV. SONUÇ

İlk Partinin 2019 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

Partinin 2019 yılı kesin hesabında gösterilen 25.000 TL gelir ve 664,46 TL önceki yıldan devreden nakit toplamı ile 24.781,85 TL gider ve 882,61 TL sonraki yıla devreden nakit toplamının eldeki bilgi ve belgelere göre doğru, denk ve 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'na uygun olduğuna 12/5/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Başkanvekili
Zühtü ARSLAN	Hasan Tahsin GÖKCAN	Kadir ÖZKAYA

Üye	Üye	Üye
Engin YILDIRIM	Muammer TOPAL	M. Emin KUZ

Üye	Üye	Üye
Rıdvan GÜLEÇ	Recai AKYEL	Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye	Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU	Selahaddin MENTEŞ

Üye	Üye
İrfan FİDAN	Kenan YAŞAR

Esas Sayısı : 2020/1 (Siyasi Parti Mali Denetimi)
Karar Sayısı : 2022/13
Karar Tarihi : 20/7/2022

I. MALİ DENETİMİN KONUSU

Kürdistan Özgürlük Partisinin 2019 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Engin YILDIRIM, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Selahaddin MENTEŞ ve Basri BAĞCI'nın katılımlarıyla 14/1/2021 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında;

2. Kürdistan Özgürlük Partisinin 2019 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

- Dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine,

- Esas incelemenin yapılabilmesi amacıyla Genel Merkez kesin hesabının dayanağını oluşturan gelir gider belgeleri ile bu belgelerin kaydedildiği defterleri Sayıştay Başkanlığına göndermesi için Partiye bu kararın tebliğinden itibaren otuz gün süre verilmesine,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

3. Kürdistan Özgürlük Partisinin Anayasa Mahkemesine verdiği 2019 yılı kesin hesap çizelgeleri ile dayanağını oluşturan defter ve belgeler üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Sayıştay Başkanlığınca

hazırlanıp Raportör Ömer DURSUN tarafından Heyete sunulan esas inceleme raporu, Anayasa'nın ve 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

4. Denetimin maddi ögelerini oluşturan defter ve belgelerde Partinin 2019 yılı gelirler toplamının 69.977 TL, önceki yıldan devreden nakit toplamının 1.862,31 TL olduğu ve giderleri toplamının 70.887,79 TL, gelecek yıla devreden nakit toplamının 951,52 TL olduğu anlaşılmaktadır.

5. Partinin 2019 yılı kesin hesabının gelir ve gider rakamlarının yukarıda açıklanan tutarlardan oluştuğu, bu hâliyle 2019 yılı kesin hesabının doğru, denk ve 2820 sayılı Kanun'a uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

A. Gelirlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Gelirleri

6. Partinin Genel Merkez gelirleri toplamı 28.000 TL olup bu tutarın tamamı bağışlardan oluşmaktadır.

7. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gelir belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

2. İl Örgütleri Gelirleri

8. Parti il örgütlerinin gelirleri toplamı 41.977 TL olup bu tutarın 100 TL'si üye giriş aidat gelirlerinden, 13.220 TL'si üye yıllık aidat gelirlerinden, 28.657 TL'si bağışlardan oluşmaktadır.

9. Parti il örgütlerinin 2019 yılı kesin hesap çizelgelerinin gelir bölümü üzerinde yapılan inceleme neticesinde gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

B. Giderlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Giderleri

10. Partinin Genel Merkez giderleri toplamı 28.374,26 TL olup bu tutarın 1.800 TL'si temsil ve ağırlama giderlerinden, 20.150 TL'si kira ve aidat giderlerinden, 828,27 TL'si haberleşme ve iletişim giderlerinden, 184,50 TL'si ısınma, aydınlatma ve temizlik giderlerinden, 5.411,49 TL'si vergi, sigorta ve noter giderlerinden oluşmaktadır.

11. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gider belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak gerçekleştirildiği sonucuna varılmıştır.

2. İl Örgütleri Giderleri

12. Parti il örgütlerinin giderleri toplamı 42.513,53 TL olup bu tutarın 2.049,25 TL'si temsil ve ağırlama giderlerinden, 1.867 TL'si kırtasiye ve büro giderlerinden, 4.675,07 TL'si haberleşme ve iletişim giderlerinden, 383,02 TL'si su tüketim giderlerinden, 192 TL'si vergi, sigorta ve noter giderlerinden, 18.238 TL'si kira ve aidat giderlerinden, 14.653,19 TL'si ısınma, aydınlatma ve temizlik giderlerinden, 456 TL'si diğer giderlerden oluşmaktadır.

13. Parti il örgütlerinin defter kayıtları ve gider belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak gerçekleştirildiği sonucuna varılmıştır.

C. Parti Mallarının İncelenmesi

14. Partinin 2019 yılı defter ve belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde herhangi bir taşınır ve taşınmaz mal ile menkul kıymet ediniminin olmadığı anlaşılmıştır.

IV. SONUÇ

Kürdistan Özgürlük Partisinin 2019 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

Partinin 2019 yılı kesin hesabında gösterilen 69.977 TL gelir ve 1.862,31 TL önceki yıldan devreden nakit toplamı ile 70.887,79 TL gider ve 951,52 TL sonraki yıla devreden nakit toplamının eldeki bilgi ve belgelere göre doğru, denk ve 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'na uygun olduğuna 20/7/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN	Başkanvekili Kadir ÖZKAYA
Üye Engin YILDIRIM	Üye Hicabi DURSUN	Üye Muammer TOPAL
Üye M. Emin KUZ	Üye Rıdvan GÜLEÇ	Üye Recai AKYEL
Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ	Üye Yıldız SEFERİNOĞLU	Üye Selahaddin MENTEŞ
Üye Basri BAĞCI	Üye İrfan FİDAN	Üye Kenan YAŞAR

Esas Sayısı : 2020/8 (Siyasi Parti Mali Denetimi)
Karar Sayısı : 2022/14
Karar Tarihi : 20/7/2022

I. MALİ DENETİMİN KONUSU

Toplumcu Kurtuluş Partisinin 2019 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Engin YILDIRIM, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Selahaddin MENTEŞ ve Basri BAĞCI'nın katılımlarıyla 14/1/2021 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında;

2. Toplumcu Kurtuluş Partisinin 2019 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

- Dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine,

- Esas incelemenin yapılabilmesi amacıyla Genel Merkez kesin hesabının dayanağını oluşturan gelir gider belgeleri ile bu belgelerin kaydedildiği defterleri Sayıştay Başkanlığına göndermesi için Partiye bu kararın tebliğinden itibaren otuz gün süre verilmesine,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

3. Toplumcu Kurtuluş Partisinin Anayasa Mahkemesine verdiği 2019 yılı kesin hesap çizelgeleri ile dayanağını oluşturan defter ve belgeler üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Sayıştay Başkanlığınca

hazırlanıp Raportör Ömer DURSUN tarafından Heyete sunulan esas inceleme raporu, Anayasa'nın ve 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

4. Denetimin maddi ögelerini oluşturan defter ve belgelerde Partinin 2019 yılı gelirler toplamının 41.475 TL, önceki yıldan devreden nakit toplamının 4.987,07 TL olduğu ve giderleri toplamının 42.764,99 TL, gelecek yıla devreden nakit toplamının 3.697,08 TL olduğu anlaşılmaktadır.

5. Partinin 2019 yılı kesin hesabının gelir ve gider rakamlarının yukarıda açıklanan tutarlardan oluştuğu, bu hâliyle 2019 yılı kesin hesabının doğru, denk ve 2820 sayılı Kanun'a uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

A. Gelirlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Gelirleri

6. Partinin Genel Merkez gelirleri toplamı 15.000 TL olup bu tutarın tamamı bağışlardan oluşmaktadır.

7. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gelir belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

2. İl Örgütleri Gelirleri

8. Parti il örgütlerinin gelirleri toplamı 26.475 TL olup bu tutarın 25.975 TL'si üye yıllık aidatlarından, 500 TL'si yardımlardan oluşmaktadır.

9. Parti il örgütlerinin 2019 yılı kesin hesap çizelgelerinin gelir bölümü üzerinde yapılan inceleme neticesinde gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

B. Giderlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Giderleri

10. Partinin Genel Merkez giderleri toplamı 15.194,80 TL olup bu tutarın 14.160 TL'si kira ve apartman aidatı giderlerinden, 996 TL'si haberleşme giderlerinden, 38,80 TL'si ısınma ve aydınlatma giderlerinden oluşmaktadır.

11. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gider belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak gerçekleştirildiği sonucuna varılmıştır.

2. İl Örgütleri Giderleri

12. Parti il örgütlerinin giderleri toplamı 27.570,19 TL olup bu tutarın 21.950 TL'si kira ve apartman aidatı giderlerinden, 2.808,95 TL'si ısınma ve aydınlatma giderlerinden, 97,46 TL'si çeşitli giderlerden, 500 TL'si teşkilata yardım giderlerinden, 2.213,78 TL'si haberleşme giderlerinden oluşmaktadır.

13. Parti il örgütlerinin defter kayıtları ve gider belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak gerçekleştirildiği sonucuna varılmıştır.

C. Parti Mallarının İncelenmesi

14. Partinin 2019 yılı defter ve belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde herhangi bir taşınır ve taşınmaz mal ile menkul kıymet ediniminin olmadığı anlaşılmıştır.

IV. SONUÇ

Toplumcu Kurtuluş Partisinin 2019 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

Partinin 2019 yılı kesin hesabında gösterilen 41.475 TL gelir ve 4.987,07 TL önceki yıldan devreden nakit toplamı ile 42.764,99 TL gider ve 3.697,08 TL sonraki yıla devreden nakit toplamının eldeki bilgi ve belgelere göre doğru, denk ve 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'na uygun olduğuna 20/7/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN	Başkanvekili Kadir ÖZKAYA
Üye Engin YILDIRIM	Üye Hicabi DURSUN	Üye Muammer TOPAL
Üye M. Emin KUZ	Üye Rıdvan GÜLEÇ	Üye Recai AKYEL
Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ	Üye Yıldız SEFERİNOĞLU	Üye Selahaddin MENTEŞ
Üye Basri BAĞCI	Üye İrfan FİDAN	Üye Kenan YAŞAR

Esas Sayısı : 2020/13 (Siyasi Parti Mali Denetimi)
Karar Sayısı : 2022/15
Karar Tarihi : 20/7/2022

I. MALİ DENETİMİN KONUSU

İşçi Demokrasisi Partisinin 2019 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Engin YILDIRIM, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Selahaddin MENTEŞ ve Basri BAĞCI'nın katılımlarıyla 14/1/2021 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında;

2. İşçi Demokrasisi Partisinin 2019 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

- Dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine,

- Esas incelemenin yapılabilmesi amacıyla Genel Merkez kesin hesabının dayanağını oluşturan gelir gider belgeleri ile bu belgelerin kaydedildiği defterleri Sayıştay Başkanlığına göndermesi için Partiye bu kararın tebliğinden itibaren otuz gün süre verilmesine,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

3. İşçi Demokrasisi Partisinin Anayasa Mahkemesine verdiği 2019 yılı kesin hesap çizelgeleri ile dayanağını oluşturan defter ve belgeler üzerinde

yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Sayıştay Başkanlığınca hazırlanıp Raportör Ömer DURSUN tarafından Heyete sunulan esas inceleme raporu, Anayasa'nın ve 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

4. Denetimin maddi ögelerini oluşturan defter ve belgelerde Partinin 2019 yılı gelirler toplamının 12.500 TL, önceki yıldan devreden nakit ve banka toplamının 1.863,12 TL olduğu ve giderleri toplamının 8.100,20 TL, gelecek yıla devreden nakit ve banka toplamının 6.262,92 TL olduğu anlaşılmaktadır.

5. Partinin 2019 yılı kesin hesabının gelir ve gider rakamlarının yukarıda açıklanan tutarlardan oluştuğu, bu hâliyle 2019 yılı kesin hesabının doğru, denk ve 2820 sayılı Kanun'a uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

A. Gelirlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Gelirleri

6. Partinin Genel Merkez gelirleri toplamı 5.500 TL olup bu tutarın tamamı bağış gelirlerinden oluşmaktadır.

7. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gelir belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

2. İl Örgütleri Gelirleri

8. Parti il örgütlerinin gelirleri toplamı 7.000 TL olup bu tutarın tamamı bağış gelirlerinden oluşmaktadır.

9. Parti il örgütlerinin 2019 yılı kesin hesap çizelgelerinin gelir bölümü üzerinde yapılan inceleme neticesinde gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

B. Giderlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Giderleri

10. Partinin Genel Merkez giderleri toplamı 3.432,08 TL olup bu tutarın 3.184,82 TL'si büro giderlerinden, 247,26 TL'si konser, yemek ve sosyal etkinlik giderlerinden oluşmaktadır.

11. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gider belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak gerçekleştirildiği sonucuna varılmıştır.

2. İl Örgütleri Giderleri

12. Parti il örgütlerinin giderleri toplamı 4.668,12 TL olup bu tutarın 3.828,22 TL'si büro giderlerinden, 839,90 TL'si konser, yemek ve sosyal etkinlik giderlerinden oluşmaktadır.

13. Parti il örgütlerinin defter kayıtları ve gider belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak gerçekleştirildiği sonucuna varılmıştır.

C. Parti Mallarının İncelenmesi

14. Partinin 2019 yılı defter ve belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde herhangi bir taşınır ve taşınmaz mal ile menkul kıymet ediniminin olmadığı anlaşılmıştır.

IV. SONUÇ

İşçi Demokrasisi Partisinin 2019 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

Partinin 2019 yılı kesin hesabında gösterilen 12.500 TL gelir ve 1.863,12 TL önceki yıldan devreden nakit ve banka toplamı ile 8.100,20 TL gider ve 6.262,92 TL sonraki yıla devreden nakit ve banka toplamının eldeki bilgi ve belgelere göre doğru, denk ve 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'na uygun olduğuna 20/7/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Başkanvekili
Zühtü ARSLAN	Hasan Tahsin GÖKCAN	Kadir ÖZKAYA
Üye	Üye	Üye
Engin YILDIRIM	Hicabi DURSUN	Muammer TOPAL
Üye	Üye	Üye
M. Emin KUZ	Rıdvan GÜLEÇ	Recai AKYEL
Üye	Üye	Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ	Yıldız SEFERİNOĞLU	Selahaddin MENTEŞ
Üye	Üye	Üye
Basri BAĞCI	İrfan FİDAN	Kenan YAŞAR

Esas Sayısı : 2020/18 (Siyasi Parti Mali Denetimi)
Karar Sayısı : 2022/16
Karar Tarihi : 20/7/2022

I. MALİ DENETİMİN KONUSU

Ulusal Partinin 2019 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Engin YILDIRIM, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Selahaddin MENTEŞ ve Basri BAĞCI'nın katılımlarıyla 14/1/2021 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında;

2. Ulusal Partinin 2019 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

- Dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine,

- Esas incelemenin yapılabilmesi amacıyla Genel Merkez kesin hesabının dayanağını oluşturan gelir gider belgeleri ile bu belgelerin kaydedildiği defterleri Sayıştay Başkanlığına göndermesi için Partiye bu kararın tebliğinden itibaren otuz gün süre verilmesine,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

3. Ulusal Partinin Anayasa Mahkemesine verdiği 2019 yılı kesin hesap çizelgeleri ile dayanağını oluşturan defter ve belgeler üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Sayıştay Başkanlığınca hazırlanıp Raportör Ömer DURSUN tarafından Heyete sunulan esas inceleme raporu, Anayasa'nın ve 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 22/4/1983 tarihli ve

2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

4. Denetimin maddi ögelerini oluşturan defter ve belgelerde Partinin 2019 yılı gelirler toplamının 3.120 TL, önceki yıldan devreden nakit toplamının 433,38 TL olduğu ve giderleri toplamının 3.175 TL, gelecek yıla devreden nakit toplamının 378,38 TL olduğu anlaşılmaktadır.

5. Partinin 2019 yılı kesin hesabının gelir ve gider rakamlarının yukarıda açıklanan tutarlardan oluştuğu, bu hâliyle 2019 yılı kesin hesabının doğru, denk ve 2820 sayılı Kanun'a uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

A. Gelirlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Gelirleri

6. Partinin Genel Merkez gelirleri toplamı 3.000 TL olup bu tutarın tamamı bağışlardan oluşmaktadır.

7. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gelir belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

2. İl Örgütleri Gelirleri

8. Parti il örgütlerinin gelirleri toplamı 120 TL olup bu tutarın tamamı bağışlardan oluşmaktadır.

9. Parti il örgütlerinin 2019 yılı kesin hesap çizelgelerinin gelir bölümü üzerinde yapılan inceleme neticesinde gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

B. Giderlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Giderleri

10. Partinin Genel Merkez giderleri toplamı 3.055 TL olup bu tutarın 600 TL'si apartman aidat giderlerinden, 2.000,00 TL'si abonelik giderlerinden, 455,00 TL'si bakım onarım giderlerinden oluşmaktadır.

11. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gider belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak gerçekleştirildiği sonucuna varılmıştır.

2. İl Örgütleri Giderleri

12. Parti il örgütlerinin giderleri toplamı 120 TL olup bu tutarın tamamı bakım onarım giderlerinden oluşmaktadır.

13. Parti il örgütlerinin defter kayıtları ve gider belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak gerçekleştirildiği sonucuna varılmıştır.

C. Parti Mallarının İncelenmesi

14. Partinin 2019 yılı defter ve belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde herhangi bir taşınır ve taşınmaz mal ile menkul kıymet ediniminin olmadığı anlaşılmıştır.

IV. SONUÇ

Ulusal Partinin 2019 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

Partinin 2019 yılı kesin hesabında gösterilen 3.120 TL gelir ve 433,38 TL önceki yıldan devreden nakit toplamı ile 3.175 TL gider ve 378,38 TL sonraki yıla devreden nakit toplamının eldeki bilgi ve belgelere göre doğru, denk ve 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'na uygun olduğuna 20/7/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN	Başkanvekili Kadir ÖZKAYA
Üye Engin YILDIRIM	Üye Hicabi DURSUN	Üye Muammer TOPAL
Üye M. Emin KUZ	Üye Rıdvan GÜLEÇ	Üye Recai AKYEL
Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ	Üye Yıldız SEFERİNOĞLU	Üye Selahaddin MENTEŞ
Üye Basri BAĞCI	Üye İrfan FİDAN	Üye Kenan YAŞAR

Esas Sayısı : 2020/19 (Siyasi Parti Mali Denetimi)
Karar Sayısı : 2022/17
Karar Tarihi : 20/7/2022

I. MALİ DENETİMİN KONUSU

Sosyalist Emekçiler Partisinin 2019 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Engin YILDIRIM, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Selahaddin MENTEŞ ve Basri BAĞCI'nın katılımlarıyla 14/1/2021 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında;

2. Sosyalist Emekçiler Partisinin 2019 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

- Dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine,

- Esas incelemenin yapılabilmesi amacıyla Genel Merkez kesin hesabının dayanağını oluşturan gelir gider belgeleri ile bu belgelerin kaydedildiği defterleri Sayıştay Başkanlığına göndermesi için Partiye bu kararın tebliğinden itibaren otuz gün süre verilmesine,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

3. Sosyalist Emekçiler Partisinin Anayasa Mahkemesine verdiği 2019 yılı kesin hesap çizelgeleri ile dayanağını oluşturan defter ve belgeler üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Sayıştay Başkanlığınca

hazırlanıp Raportör Ömer DURSUN tarafından Heyete sunulan esas inceleme raporu, Anayasa'nın ve 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

4. Denetimin maddi ögelerini oluşturan defter ve belgelerde Partinin 2019 yılı gelirler toplamının 19.600 TL, önceki yıldan devreden nakit ve banka toplamının 208,05 TL olduğu ve giderleri toplamının 19.509,92 TL, gelecek yıla devreden nakit ve banka toplamının 298,13 TL olduğu anlaşılmaktadır.

5. Partinin 2019 yılı kesin hesabının gelir ve gider rakamlarının yukarıda açıklanan tutarlardan oluştuğu, bu hâliyle 2019 yılı kesin hesabının doğru, denk ve 2820 sayılı Kanun'a uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

A. Gelirlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Gelirleri

6. Partinin Genel Merkez gelirleri toplamı 19.000 TL olup bu tutarın 3.000 TL'si bağış gelirlerinden, 16.000 TL'si üye aidat gelirlerinden oluşmaktadır.

7. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gelir belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

2. İl Örgütleri Gelirleri

8. Parti il örgütlerinin gelirleri toplamı 600 TL olup bu tutarın tamamı yıllık üye aidatlarından oluşmaktadır.

9. Parti il örgütlerinin 2019 yılı kesin hesap çizelgelerinin gelir bölümü üzerinde yapılan inceleme neticesinde gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

B. Giderlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Giderleri

10. Partinin Genel Merkez giderleri toplamı 19.193,32 TL olup bu tutarın 14.027,90 TL'si kira giderlerinden, 1.268,92 TL'si ısınma, aydınlatma su ve temizlik giderlerinden, 3.604,50 TL'si vergi ve sigorta giderlerinden, 292 TL'si kırtasiye ve büro giderlerinden oluşmaktadır.

11. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gider belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak gerçekleştirildiği sonucuna varılmıştır.

2. İl Örgütleri Giderleri

12. Parti il örgütlerinin giderleri toplamı 316,60 TL olup bu tutarın 12,50 TL'si ısınma, aydınlatma su ve temizlik giderlerinden, 304,10 TL'si kırtasiye ve büro giderlerinden oluşmaktadır.

13. Parti il örgütlerinin defter kayıtları ve gider belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak gerçekleştirildiği sonucuna varılmıştır.

C. Parti Mallarının İncelenmesi

14. Partinin 2019 yılı defter ve belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde herhangi bir taşınır ve taşınmaz mal ile menkul kıymet ediniminin olmadığı anlaşılmıştır.

IV. SONUÇ

Sosyalist Emekçiler Partisinin 2019 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

Partinin 2019 yılı kesin hesabında gösterilen 19.600 TL gelir ve 208,05 TL önceki yıldan devreden nakit ve banka toplamı ile 19.509,92 TL gider ve 298,13 TL sonraki yıla devreden nakit ve banka toplamının eldeki bilgi ve belgelere göre doğru, denk ve 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'na uygun olduğuna 20/7/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN	Başkanvekili Kadir ÖZKAYA
Üye Engin YILDIRIM	Üye Hicabi DURSUN	Üye Muammer TOPAL
Üye M. Emin KUZ	Üye Rıdvan GÜLEÇ	Üye Recai AKYEL
Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ	Üye Yıldız SEFERİNOĞLU	Üye Selahaddin MENTEŞ
Üye Basri BAĞCI	Üye İrfan FİDAN	Üye Kenan YAŞAR

Esas Sayısı : 2020/24 (Siyasi Parti Mali Denetimi)
Karar Sayısı : 2022/18
Karar Tarihi : 20/7/2022

I. MALİ DENETİMİN KONUSU

Kürdistan Sosyalist Partisinin 2019 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Engin YILDIRIM, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Selahaddin MENTEŞ ve Basri BAĞCI'nın katılımlarıyla 14/1/2021 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında;

2. Kürdistan Sosyalist Partisinin 2019 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

- Dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine,

- Esas incelemenin yapılabilmesi amacıyla Genel Merkez kesin hesabının dayanağını oluşturan gelir gider belgeleri ile bu belgelerin kaydedildiği defterleri Sayıştay Başkanlığına göndermesi için Partiye bu kararın tebliğinden itibaren otuz gün süre verilmesine,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

3. Kürdistan Sosyalist Partisinin Anayasa Mahkemesine verdiği 2019 yılı kesin hesap çizelgeleri ile dayanağını oluşturan defter ve belgeler üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Sayıştay Başkanlığınca

hazırlanıp Raportör Ömer DURSUN tarafından Heyete sunulan esas inceleme raporu, Anayasa'nın ve 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

4. Denetimin maddi ögelerini oluşturan defter ve belgelerde Partinin 2019 yılı gelirler toplamının 99.450 TL, önceki yıldan devreden nakit toplamının 1.819,05 TL olduğu ve giderleri toplamının 100.708,63 TL, gelecek yıla devreden nakit toplamının 560,42 TL olduğu anlaşılmaktadır.

5. Partinin 2019 yılı kesin hesabının gelir ve gider rakamlarının yukarıda açıklanan tutarlardan oluştuğu, bu hâliyle 2019 yılı kesin hesabının doğru, denk ve 2820 sayılı Kanun'a uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

A. Gelirlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Gelirleri

6. Partinin Genel Merkez gelirleri toplamı 23.500 TL olup bu tutarın tamamı bağışlardan oluşmaktadır.

7. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gelir belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

2. İl Örgütleri Gelirleri

8. Parti il örgütlerinin gelirleri toplamı 75.950 TL olup bu tutarın 18.400 TL'si yıllık üye aidat gelirlerinden, 57.550 TL'si bağışlardan oluşmaktadır.

9. Parti il örgütlerinin 2019 yılı kesin hesap çizelgelerinin gelir bölümü üzerinde yapılan inceleme neticesinde gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

B. Giderlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Giderleri

10. Partinin Genel Merkez giderleri toplamı 24.613,02 TL olup bu tutarın 3.750 TL'si kira giderlerinden, 1.255,78 TL'si haberleşme giderlerinden, 16.400 TL'si seyahat giderlerinden, 800 TL'si bakım onarım giderlerinden, 751,20 TL'si ısınma, aydınlatma ve temizlik giderlerinden, 192 TL'si vergi, sigorta ve noter giderlerinden, 1.464,04 TL'si diğer giderlerden oluşmaktadır.

11. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gider belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak gerçekleştirildiği sonucuna varılmıştır.

2. İl Örgütleri Giderleri

12. Parti il örgütlerinin giderleri toplamı 76.095,61 TL olup bu tutarın 4.841,77 TL'si temsil ağırlama giderlerinden, 4.748,40 TL'si kırtasiye ve büro giderlerinden, 1.775 TL'si haberleşme giderlerinden, 1.500 TL'si taşıma giderlerinden, 3.500 TL'si seyahat giderlerinden, 41.200 TL'si kira giderlerinden, 18.530,44 TL'si ısınma, aydınlatma ve temizlik giderlerinden oluşmaktadır.

13. Parti il örgütlerinin defter kayıtları ve gider belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak gerçekleştirildiği sonucuna varılmıştır.

C. Parti Mallarının İncelenmesi

14. Partinin 2019 yılı defter ve belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde herhangi bir taşınır ve taşınmaz mal ile menkul kıymet ediniminin olmadığı anlaşılmıştır.

IV. SONUÇ

Kürdistan Sosyalist Partisinin 2019 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

Partinin 2019 yılı kesin hesabında gösterilen 99.450 TL gelir ve 1.819,05 TL önceki yıldan devreden nakit toplamı ile 100.708,63 TL gider ve 560,42 TL sonraki yıla devreden nakit toplamının eldeki bilgi ve belgelere göre doğru, denk ve 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'na uygun olduğuna 20/7/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN	Başkanvekili Kadir ÖZKAYA
Üye Engin YILDIRIM	Üye Hicabi DURSUN	Üye Muammer TOPAL
Üye M. Emin KUZ	Üye Rıdvan GÜLEÇ	Üye Recai AKYEL
Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ	Üye Yıldız SEFERİNOĞLU	Üye Selahaddin MENTEŞ
Üye Basri BAĞCI	Üye İrfan FİDAN	Üye Kenan YAŞAR

Esas Sayısı : 2020/28 (Siyasi Parti Mali Denetimi)
Karar Sayısı : 2022/19
Karar Tarihi : 20/7/2022

I. MALİ DENETİMİN KONUSU

Liberal Demokrat Partinin 2019 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Engin YILDIRIM, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ, Basri BAĞCI ve İrfan FİDAN'ın katılımlarıyla 4/3/2021 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında öncelikle suç duyurusunda bulunulup bulunulmayacağı sorunu görüşülmüştür.

2. Liberal Demokrat Partinin 2019 yılı kesin hesap dosyasında, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının siyasi parti teşkilat listesinde aktif görünen 53 il teşkilatına ait kesin hesap cetvellerinin sunulmadığı tespit edilmiştir.

3. Partilerin genel merkez, il, ilçe ve belde başkanlıklarının hayatın olağan akışı gereği kira, su, elektrik, posta, telefon, kırtasiye, tutulacak defterlerin satın alınması gibi birtakım genel yönetim giderlerini de yapması gerekir.

4. Siyasi partilerin faaliyetlerini yürüttükleri genel merkez, il, ilçe ve belde başkanlıklarına ait yerler partilerin kendilerine ait olabileceği gibi kiralık olarak da kullanılabilecektir. Şayet parti yetkililerine ait veya bunların kendi kullandıkları yerlerde siyasi parti faaliyette bulunuluyor ise bu takdirde kira sözleşmesi düzenlenerek isabet eden tutarın partiye bağış olarak kaydedilmesi gerekir.

5. 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 69. maddesinde bir siyasi partinin bütün gelirlerinin o siyasi partinin tüzelkişiliği adına elde edileceği, 70. maddesinde siyasi partilerin giderlerinin amaçlarına aykırı olamayacağı ve bir siyasi partinin bütün giderlerinin o siyasi parti tüzelkişiliği adına yapılacağı, 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde de yapılan inceleme ve araştırmaları engelleyen ve istenen bilgileri vermeyen parti sorumluları hakkında altı aydan bir yıla kadar hapis ve altmış milyon liradan az olmamak üzere ağır para cezası verileceği hüküm altına alınmıştır. Bu hükümlere göre parti yetkililerinin genel yönetim giderlerini kendi imkânlarıyla karşılamaları mümkün değildir. Parti yetkililerinin bu şekilde yapmış oldukları gider bedellerini partiye bağış geliri olarak kaydetmek suretiyle parti tüzelkişiliği adına hesaplara dâhil etmesi gerekir.

6. Yönetim giderlerinin hesaplarda görülmemesi kayıtlarda yer almayan gelir ve gider bulunduğunu göstermektedir. Bu durumda, 2820 sayılı Kanun'un 69. ve 70. maddelerine aykırı davranılmış olmaktadır.

7. Bilgilerin Anayasa Mahkemesine istendiği şekliyle verilmemesi, hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması, hesabın dışında gelir ve gider oluşturulması, inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olduğundan 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi gereğince gerekli işlemlerin yapılmasını temin için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması gerekir.

8. Bu itibarla Liberal Demokrat Partinin 2019 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

- Genel Merkeze ait kesin hesap cetvelinin sunulmasından dolayı işin esasının incelenmesine,

- Esas incelemenin yapılabilmesi amacıyla Genel Merkez kesin hesabının dayanağını oluşturan gelir ve gider belgeleri ile bu belgelerin kaydedildiği defterleri Sayıştay Başkanlığına göndermesi için Partiye bu kararın tebliğinden itibaren otuz gün süre verilmesine,

- Bilgilerin Anayasa Mahkemesine istendiği şekliyle verilmemesi, hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması, hesabın dışında gelir ve gider gerçekleştirilmesi inceleme ve araştırmayı

engellemeye yönelik eylemler olduğundan Parti sorumluları hakkında 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi uyarınca yasal işlem yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

9. Liberal Demokrat Partinin Anayasa Mahkemesine verdiği 2019 yılı kesin hesap çizelgeleri ile dayanağını oluşturan defter ve belgeler üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Sayıştay Başkanlığınca hazırlanıp Raportör Ömer DURSUN tarafından Heyete sunulan esas inceleme raporu, Anayasa'nın ve 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 2820 sayılı Kanun'un ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

10. Denetimin maddi ögelerini oluşturan defter ve belgelerde Partinin 2019 yılı gelirler toplamının 21.153 TL, önceki yıldan devreden nakit ve banka toplamının 2.709 TL olduğu ve giderleri toplamının 19.718 TL, sonraki yıla devreden nakit ve banka toplamının 4.144 TL olduğu anlaşılmıştır.

11. Partinin 2019 yılı kesin hesabının gelir ve gider rakamlarının yukarıda açıklanan tutarlardan oluştuğu, bu hâliyle 2019 yılı kesin hesabının doğru, denk ve 2820 sayılı Kanun'a uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

A. Gelirlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Gelirleri

12. Partinin Genel Merkez gelirleri toplamı 5.585 TL olup bu tutarın 4.095 TL'si bağış gelirlerinden, 1.490,00 TL'si aidat gelirlerinden oluşmaktadır.

13. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gelir belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

2. İl Örgütleri Gelirleri

14. Parti il örgütlerinin gelirleri toplamı 15.568 TL olup bu tutarın tamamı 1.802 TL'si üye giriş aidatlarından, 4.025 TL'si yıllık üye aidatlarından, 4.545 TL'si bağış gelirlerinden, 550 TL'si bayrak ve rozet satış gelirlerinden, 4.039 TL'si Genel Merkez tarafından yapılan yardımlardan, 607 TL'si diğer gelirlerden oluşmaktadır.

15. Parti il örgütlerinin 2019 yılı kesin hesap çizelgelerinin gelir bölümü üzerinde yapılan inceleme neticesinde gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

B. Giderlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Giderleri

16. Partinin Genel Merkez giderleri toplamı 7.975 TL olup bu tutarın 429 TL'si seyahat, ulaşım ve konaklama giderlerinden, 4.039 TL'si teşkilatlara yapılan yardımlardan, 3.191 TL'si mahkeme dava ve harç giderlerinden, 316,00 TL'si diğer giderlerden oluşmaktadır.

17. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gider belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak gerçekleştirildiği sonucuna varılmıştır.

2. İl Örgütleri Giderleri

18. Parti il örgütlerinin giderleri toplamı 11.743 TL olup bu tutarın 1.215 TL'si temsil ağırlama giderlerinden, 275 TL'si kırtasiye ve büro giderlerinden, 407 TL'si haberleşme ve kargo giderlerinden, 4.639 TL'si bayrak ve rozet giderlerinden, 4.291 TL'si propaganda ve örgütlenme giderlerinden, 916 TL'si diğer giderlerden oluşmaktadır.

19. Parti il örgütlerinin defter kayıtları ve gider belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak gerçekleştirildiği sonucuna varılmıştır.

C. Parti Mallarının İncelenmesi

20. Partinin 2019 yılı defter ve belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde herhangi bir taşınır ve taşınmaz mal ile menkul kıymet ediniminin olmadığı anlaşılmıştır.

IV. SONUÇ

Liberal Demokrat Partinin 2019 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

Partinin 2019 yılı kesin hesabında gösterilen 21.153 TL gelir ve 2.709 TL önceki yıldan devreden nakit ve banka toplamı ile 19.718 TL gider ve 4.144 TL sonraki yıla devreden nakit ve banka toplamının eldeki bilgi ve belgelere göre doğru, denk ve 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'na uygun olduğuna 20/7/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN	Başkanvekili Kadir ÖZKAYA
Üye Engin YILDIRIM	Üye Hicabi DURSUN	Üye Muammer TOPAL
Üye M. Emin KUZ	Üye Rıdvan GÜLEÇ	Üye Recai AKYEL
Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ	Üye Yıldız SEFERİNOĞLU	Üye Selahaddin MENTEŞ
Üye Basri BAĞCI	Üye İrfan FİDAN	Üye Kenan YAŞAR

Esas Sayısı : 2020/32 (Siyasi Parti Mali Denetimi)
Karar Sayısı : 2022/20
Karar Tarihi : 20/7/2022

I. MALİ DENETİMİN KONUSU

Kadın Partisinin 2019 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Engin YILDIRIM, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Selahaddin MENTEŞ ve Basri BAĞCI'nın katılımlarıyla 14/1/2021 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında;

2. Kadın Partisinin 2019 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

- Dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine,

- Esas incelemenin yapılabilmesi amacıyla Genel Merkez kesin hesabının dayanağını oluşturan gelir gider belgeleri ile bu belgelerin kaydedildiği defterleri Sayıştay Başkanlığına göndermesi için Partiye bu kararın tebliğinden itibaren otuz gün süre verilmesine,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

3. Kadın Partisinin Anayasa Mahkemesine verdiği 2019 yılı kesin hesap çizelgeleri ile dayanağını oluşturan defter ve belgeler üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Sayıştay Başkanlığınca hazırlanıp Raportör Ömer DURSUN tarafından Heyete sunulan esas inceleme raporu, Anayasa'nın

ve 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

4. Denetimin maddi ögelerini oluşturan defter ve belgelerde Partinin 2019 yılı gelirler toplamının 22.240 TL, önceki yıldan devreden nakit ve banka toplamının 303,10 TL olduğu ve giderleri toplamının 22.001,94 TL, sonraki yıla devreden nakit ve banka toplamının 541,16 TL olduğu anlaşılmıştır.

5. Partinin 2019 yılı kesin hesabının gelir ve gider rakamlarının yukarıda açıklanan tutarlardan oluştuğu, bu hâliyle 2019 yılı kesin hesabının doğru, denk ve 2820 sayılı Kanun'a uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

A. Gelirlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Gelirleri

6. Partinin Genel Merkez gelirleri toplamı 21.000 TL olup bu tutarın 18.000 TL'si yıllık üye aidatlarından, 3.000,00 TL'si bağış gelirlerinden oluşmaktadır.

7. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gelir belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

2. İl Örgütleri Gelirleri

8. Parti il örgütlerinin gelirleri toplamı 1.240 TL olup bu tutarın 1.080 TL'si yıllık üye aidatlarından, 160,00 TL'si bağış gelirlerinden oluşmaktadır.

9. Parti il örgütlerinin 2019 yılı kesin hesap çizelgelerinin gelir bölümü üzerinde yapılan inceleme neticesinde gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

B. Giderlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Giderleri

10. Partinin Genel Merkez giderleri toplamı 20.767,29 TL olup bu tutarın 360,01 TL'si temsil ve ağırlama giderlerinden, 12.000 TL'si kira giderlerinden,

3.978 TL'si ısınma, aydınlatma, temizlik ve aidat giderlerinden, 3.283,84 TL'si vergi, sigorta ve noter giderlerinden, 750 TL'si muhasebe giderlerinden, 395,44 TL'si diğer genel giderlerden oluşmaktadır.

11. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gider belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak gerçekleştirildiği sonucuna varılmıştır.

2. İl Örgütleri Giderleri

12. Parti il örgütlerinin giderleri toplamı 1.234,65 TL olup bu tutarın tamamı kırtasiye ve büro giderlerinden oluşmaktadır.

13. Parti il örgütlerinin defter kayıtları ve gider belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak gerçekleştirildiği sonucuna varılmıştır.

C. Parti Mallarının İncelenmesi

14. Partinin 2019 yılı defter ve belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde herhangi bir taşınır ve taşınmaz mal ile menkul kıymet ediniminin olmadığı anlaşılmıştır.

IV. SONUÇ

Kadın Partisinin 2019 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

Partinin 2019 yılı kesin hesabında gösterilen 22.240 TL gelir ve 303,10 TL önceki yıldan devreden nakit ve banka toplamı ile 22.001,94 TL gider ve 541,16 TL sonraki yıla devreden nakit ve banka toplamının eldeki bilgi ve belgelere göre doğru, denk ve 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'na uygun olduğuna 20/7/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN	Başkanvekili Kadir ÖZKAYA
Üye Engin YILDIRIM	Üye Hicabi DURSUN	Üye Muammer TOPAL
Üye M. Emin KUZ	Üye Rıdvan GÜLEÇ	Üye Recai AKYEL
Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ	Üye Yıldız SEFERİNOĞLU	Üye Selahaddin MENTEŞ
Üye Basri BAĞCI	Üye İrfan FİDAN	Üye Kenan YAŞAR

Esas Sayısı : 2020/42 (Siyasi Parti Mali Denetimi)
Karar Sayısı : 2022/21
Karar Tarihi : 20/7/2022

I. MALİ DENETİMİN KONUSU

Adalet ve Kalkınma Partisinin 2019 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Engin YILDIRIM, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Selahaddin MENTEŞ ve Basri BAĞCI'nın katılımlarıyla 14/1/2021 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında;

2. Adalet ve Kalkınma Partisinin 2019 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

- Dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine,

- Esas incelemenin yapılabilmesi amacıyla Genel Merkez kesin hesabının dayanağını oluşturan gelir gider belgeleri ile bu belgelerin kaydedildiği defterleri Sayıştay Başkanlığına göndermesi için Partiye bu kararın tebliğinden itibaren otuz gün süre verilmesine,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

3. Adalet ve Kalkınma Partisinin Anayasa Mahkemesine verdiği 2019 yılı kesin hesap çizelgeleri ile dayanağını oluşturan defter ve belgeler

üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Sayıştay Başkanlığınca hazırlanıp Raportör Ömer DURSUN tarafından Heyete sunulan esas inceleme raporu, Anayasa'nın ve 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

4. Denetimin maddi ögelerini oluşturan defter ve belgelerde Partinin 2019 yılı gelirler toplamının 540.575.756,55 TL, önceki yıldan devreden nakit ve alacaklar toplamının 170.803.718,90 TL, yıl sonundaki borç toplamının 40.860.109,18 TL olduğu ve giderleri toplamının 552.001.010,75 TL, önceki yıldan kalan borç ödemeleri toplamının 44.971.811,76 TL, sonraki yıla devreden nakit ve alacaklar toplamının 155.266.762,12 TL olduğu anlaşılmıştır.

5. Partinin 2019 yılı kesin hesabının gelir ve gider rakamlarının yukarıda açıklanan tutarlardan oluştuğu, bu hâliyle 2019 yılı kesin hesabının doğru, denk ve 2820 sayılı Kanun'a uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

A. Gelirlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Gelirleri

6. Partinin Genel Merkez gelirleri toplamı 383.497.404,17 TL olup bu tutarın 526.000 TL'si satış gelirlerinden, 46.245.498,65 TL'si parti mal varlığı gelirlerinden, 335.533.239,93 TL'si devlet yardımlarından, 1.046.446 TL'si bağış ve yardımlardan 146.219,59 TL'si sair gelirlerden, oluşmaktadır.

7. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gelir belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

2. İl Örgütleri Gelirleri

8. Parti il örgütlerinin gelirleri toplamı 157.078.352,38 TL olup bu tutarın 64.110 TL'si üye giriş aidatından, 2.978.217,64 TL'si yıllık üye aidatından, 8.211.172,04 TL'si aday adaylığı özel aidatından, 1.141.516,81 TL'si satış gelirlerinden, 102.893.400 TL'si Genel Merkez yardımlarından,

452.240,02 TL'si parti mal varlığı gelirlerinden, 5.568.783,45 TL'si sair gelirlerden ve 35.768.912,42 TL'si bağış ve yardımlardan oluşmaktadır.

9. Parti il örgütlerinin 2019 yılı kesin hesap çizelgelerinin gelir bölümü üzerinde yapılan inceleme neticesinde gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

B. Giderlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Giderleri

10. Partinin Genel Merkez giderleri toplamı 366.995.413,53 TL olup bu tutarın 32.453.991,33 TL'si personel giderlerinden, 6.501.298,95 TL'si kira giderlerinden, 1.257.620,38 TL'si haberleşme giderlerinden, 436.487,35 TL'si basılı kâğıt, kırtasiye ve diğer giderlerden, 5.284.186,45 TL'si ısıtma aydınlatma ve temizlik giderlerinden, 1.278.390,06 TL'si temsil ve ağırlama giderlerinden, 102.893.400 TL'si teşkilata yardım giderlerinden, 3.455.044,18 TL'si seyahat giderlerinden, 2.981.534,26 TL'si taşıma vasıta giderlerinden, 12.192.045,58 TL'si basın yayın ve tanıtım giderlerinden, 1.390.984,26 TL'si vergi, sigorta, noter ve mahkeme giderlerinden, 846.288 TL'si gelir getirici malzeme giderlerinden, 166.861.704,69 TL'si seçim giderlerinden ve 29.162.438,04 TL'si sair giderlerden oluşmaktadır.

11. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gider belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak gerçekleştirildiği sonucuna varılmıştır.

2. İl Örgütleri Giderleri

12. Parti il örgütlerinin giderleri toplamı 185.005.597,22 TL olup bu tutarın 18.142.538,17 TL'si personel giderlerinden, 20.488.802,29 TL'si kira giderlerinden, 8.373.563,89 TL'si haberleşme giderlerinden, 3.860.330,77 TL'si basılı kâğıt, kırtasiye ve diğer giderlerden, 10.392.236,47 TL'si ısıtma, aydınlatma, temizlik giderlerinden, 31.439.763,78 TL'si temsil ve ağırlama giderlerinden, 4.674.403,85 TL'si teşkilata yardım giderlerinden, 3.052.503,91 TL'si seyahat giderlerinden, 8.218.641,84 TL'si taşıma vasıta giderlerinden, 8.713.808,15 TL'si basın yayın ve tanıtım giderlerinden, 8.457.351,82 TL'si vergi, sigorta, noter ve mahkeme giderlerinden, 1.636.996,86 TL'si gelir

getirici malzeme giderlerinden, 45.022.303,72 TL'si seçim giderlerinden ve 12.532.351,70 TL'si sair giderlerden oluşmaktadır.

13. Parti il örgütlerinin defter kayıtları ve gider belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak gerçekleştirildiği sonucuna varılmıştır.

C. Parti Mallarının İncelenmesi

14. Partinin defter ve belgeleri üzerinde yapılan incelemede; 17.187.328,68 TL tutarında bina ediniminin, 1.084.000 TL tutarında taşıt ediniminin ve 4.209.551,76 TL tutarında demirbaş ve hak ediniminin olduğu anlaşılmıştır.

15. Yapılan inceleme neticesinde Partinin 2019 yılı içinde gerçekleştirdiği 17.187.328,68 TL tutarında bina ediniminin, 1.084.000 TL tutarında taşıt ediniminin ve 4.209.551,76 TL tutarında demirbaş ve hak ediniminin 2820 sayılı Kanun'a uygun olduğu tespit edilmiştir.

IV. SONUÇ

Adalet ve Kalkınma Partisinin 2019 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

Partinin 2019 yılı kesin hesabında gösterilen 540.575.756,55 TL gelir, 170.803.718,90 TL önceki yıldan devreden nakit ve alacak ve 40.860.109,18 TL yıl sonundaki borç toplamı ile 552.001.010,75 TL gider, 44.971.811,76 TL önceki yıldan kalan borç ödemeleri ve 155.266.762,12 TL sonraki yıla devreden nakit ve alacak toplamının eldeki bilgi ve belgelere göre doğru, denk ve 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'na uygun olduğuna 20/7/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN	Başkanvekili Kadir ÖZKAYA
Üye Engin YILDIRIM	Üye Hicabi DURSUN	Üye Muammer TOPAL
Üye M. Emin KUZ	Üye Rıdvan GÜLEÇ	Üye Recai AKYEL
Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ	Üye Yıldız SEFERİNOĞLU	Üye Selahaddin MENTEŞ
Üye Basri BAĞCI	Üye İrfan FİDAN	Üye Kenan YAŞAR

Esas Sayısı : 2020/45 (Siyasi Parti Mali Denetimi)
Karar Sayısı : 2022/22
Karar Tarihi : 20/7/2022

I. MALİ DENETİMİN KONUSU

Yüce Diriliş Partisinin 2019 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Engin YILDIRIM, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Selahaddin MENTEŞ ve Basri BAĞCI'nın katılımlarıyla 14/1/2021 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında;

2. Yüce Diriliş Partisi 2019 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

- Dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine,

- Esas incelemenin yapılabilmesi amacıyla Genel Merkez kesin hesabının dayanağını oluşturan gelir gider belgeleri ile bu belgelerin kaydedildiği defterleri Sayıştay Başkanlığına göndermesi için Partiye bu kararın tebliğinden itibaren otuz gün süre verilmesine,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

3. Yüce Diriliş Partisinin Anayasa Mahkemesine sunduğu 2019 yılı kesin hesap çizelgeleri ile dayanağını oluşturan defter ve belgeler üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Sayıştay Başkanlığınca hazırlanıp Raportör Ömer DURSUN tarafından Heyete sunulan esas inceleme raporu,

Anayasa'nın ve 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

4. Denetimin maddi ögelerini oluşturan defter ve belgelerde Partinin 2019 yılı gelirler toplamının 89.350 TL, önceki yıldan devreden nakit toplamının 33.473,89 TL olduğu ve giderleri toplamının 81.151,55 TL, sonraki yıla devreden nakit toplamının 41.672,34 TL olduğu anlaşılmıştır.

5. Partinin 2019 yılı kesin hesabının gelir ve gider rakamlarının yukarıda açıklanan tutarlardan oluştuğu, bu hâliyle 2019 yılı kesin hesabının doğru, denk ve 2820 sayılı Kanun'a uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

A. Gelirlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Gelirleri

6. Partinin Genel Merkez gelirleri toplamı 31.000 TL olup bu tutarın 2.000 TL'si yıllık üye aidatları, 29.000 TL'si bağış ve yardımlardan oluşmaktadır.

7. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gelir belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

2. İl Örgütleri Gelirleri

8. Parti il örgütlerinin gelirleri toplamı 58.350 TL olup bu tutarın 2.500 TL'si yıllık üye aidatlarından, 55.850 TL'si bağış ve yardımlardan oluşmaktadır.

9. Parti il örgütlerinin 2019 yılı kesin hesap çizelgelerinin gelir bölümü üzerinde yapılan inceleme neticesinde gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

B. Giderlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Giderleri

10. Partinin Genel Merkez giderleri toplamı 24.337,53 TL olup bu tutarın 17.675 TL'si kira giderlerinden, 3.170,88 TL'si ısıtma, aydınlık, su ve temizlik giderlerinden, 3.462,25 TL'si vergi, resim ve harç giderlerinden, 29,40 TL'si diğer giderlerden oluşmaktadır.

11. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gider belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak gerçekleştirildiği sonucuna varılmıştır.

2. İl Örgütleri Giderleri

12. Parti il örgütlerinin giderleri toplamı 56.814,02 TL olup bu tutarın 46.700 TL'si kira giderlerinden, 694,20 TL'si haberleşme giderlerinden, 5.903,50 TL'si ısıtma, aydınlatma, su ve temizlik giderlerinden, 3.216,32 TL'si vergi, resim ve harç giderlerinden, 300 TL'si diğer giderlerden oluşmaktadır.

13. Parti il örgütlerinin defter kayıtları ve gider belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak gerçekleştirildiği sonucuna varılmıştır.

C. Parti Mallarının İncelenmesi

14. Partinin 2019 yılı defter ve belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde herhangi bir taşınır ve taşınmaz mal ile menkul kıymet ediniminin olmadığı anlaşılmıştır.

IV. SONUÇ

Yüce Diriliş Partisinin 2019 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

Partinin 2019 yılı kesin hesabında gösterilen 89.350 TL gelir ve 33.473,89 TL önceki yıldan devreden nakit toplamı ile 81.151,55 TL gider ve 41.672,34 TL sonraki yıla devreden nakit toplamının eldeki bilgi ve belgelere göre doğru, denk ve 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'na uygun olduğuna 20/7/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN	Başkanvekili Kadir ÖZKAYA
Üye Engin YILDIRIM	Üye Hicabi DURSUN	Üye Muammer TOPAL
Üye M. Emin KUZ	Üye Rıdvan GÜLEÇ	Üye Recai AKYEL
Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ	Üye Yıldız SEFERİNOĞLU	Üye Selahaddin MENTEŞ
Üye Basri BAĞCI	Üye İrfan FİDAN	Üye Kenan YAŞAR

Esas Sayısı : 2020/49 (Siyasi Parti Mali Denetimi)
Karar Sayısı : 2022/23
Karar Tarihi : 20/7/2022

I. MALİ DENETİMİN KONUSU

Türkiye Komünist Partisinin 2019 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Engin YILDIRIM, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Selahaddin MENTEŞ ve Basri BAĞCI'nın katılımlarıyla 14/1/2021 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında;

2. Türkiye Komünist Partisinin 2019 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

- Dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine,

- Esas incelemenin yapılabilmesi amacıyla Genel Merkez kesin hesabının dayanağını oluşturan gelir gider belgeleri ile bu belgelerin kaydedildiği defterleri Sayıştay Başkanlığına göndermesi için Partiye bu kararın tebliğinden itibaren otuz gün süre verilmesine,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

3. Türkiye Komünist Partisinin Anayasa Mahkemesine verdiği 2019 yılı kesin hesap çizelgeleri ile dayanağını oluşturan defter ve belgeler üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Sayıştay Başkanlığınca

hazırlanıp Raportör Ömer DURSUN tarafından Heyete sunulan esas inceleme raporu, Anayasa'nın ve 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

4. Denetimin maddi ögelerini oluşturan defter ve belgelerde Partinin 2019 yılı gelirler toplamının 1.816.895,72 TL, önceki yıldan devreden nakit ve banka toplamının 68.963,11 TL olduğu ve giderleri toplamının 1.818.826,12 TL, sonraki yıla devreden nakit ve banka toplamının 67.032,71 TL olduğu anlaşılmıştır.

5. Partinin 2019 yılı kesin hesabının gelir ve gider rakamlarının yukarıda açıklanan tutarlardan oluştuğu, bu hâliyle 2019 yılı kesin hesabının doğru, denk ve 2820 sayılı Kanun'a uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

A. Gelirlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Gelirleri

6. Partinin Genel Merkez gelirleri toplamı 322.545,72 TL olup bu tutarın 179.665 TL'si il örgütlerinden gönderilen katkı paylarından, 67.500 TL'si üye aidat gelirlerinden, 73.323,76 TL'si bağış gelirlerinden, 2.056,96 TL'si abonelik güvence bedeli iadelerinden oluşmaktadır.

7. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gelir belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

2. İl Örgütleri Gelirleri

8. Parti il örgütlerinin gelirleri toplamı 1.494.350 TL olup bu tutarın tamamı yıllık aidat gelirlerinden oluşmaktadır.

9. Parti il örgütlerinin 2019 yılı kesin hesap çizelgelerinin gelir bölümü üzerinde yapılan inceleme neticesinde gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

B. Giderlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Giderleri

10. Partinin Genel Merkez giderleri toplamı 321.185,69 TL olup bu tutarın 20.800 TL'si kira ve apartman aidat giderlerinden, 12.704,92 TL'si büro giderlerinden, 9.466,75 TL'si çeşitli giderlerden, 276.309,02 TL'si uluslararası toplantı giderlerinden, 1.905 TL'si banka hesabı kullanım giderlerinden oluşmaktadır.

11. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gider belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak gerçekleştirildiği sonucuna varılmıştır.

2. İl Örgütleri Giderleri

12. Parti il örgütlerinin giderleri toplamı 1.497.640,43 TL olup bu tutarın 1.144.250,32 TL'si kira ve apartman aidat giderlerinden, 68.968,83 TL'si büro giderlerinden, 179.665 TL'si Genel Merkeze gönderilen katkı paylarından 104.756,28 TL'si çeşitli giderlerden oluşmaktadır.

13. Parti il örgütlerinin defter kayıtları ve gider belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak gerçekleştirildiği sonucuna varılmıştır.

C. Parti Mallarının İncelenmesi

14. Partinin 2019 yılı defter ve belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde herhangi bir taşınır ve taşınmaz mal ile menkul kıymet ediniminin olmadığı anlaşılmıştır.

IV. SONUÇ

Türkiye Komünist Partisinin 2019 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

Partinin 2019 yılı kesin hesabında gösterilen 1.816.895,72 TL gelir ve 68.963,11 TL önceki yıldan devreden nakit ve banka toplamı ile 1.818.826,12 TL gider ve 67.032,71 TL sonraki yıla devreden nakit ve banka toplamının

eldeki bilgi ve belgelere göre doğru, denk ve 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'na uygun olduğuna 20/7/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN	Başkanvekili Kadir ÖZKAYA
Üye Engin YILDIRIM	Üye Hicabi DURSUN	Üye Muammer TOPAL
Üye M. Emin KUZ	Üye Rıdvan GÜLEÇ	Üye Recai AKYEL
Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ	Üye Yıldız SEFERİNOĞLU	Üye Selahaddin MENTEŞ
Üye Basri BAĞCI	Üye İrfan FİDAN	Üye Kenan YAŞAR

Esas Sayısı : 2020/64 (Siyasi Parti Mali Denetimi)
Karar Sayısı : 2022/24
Karar Tarihi : 20/7/2022

I. MALİ DENETİMİN KONUSU

Yeşiller ve Sol Gelecek Partisinin 2019 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Engin YILDIRIM, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Selahaddin MENTEŞ ve Basri BAĞCI'nın katılımlarıyla 14/1/2021 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında;

2. Yeşiller ve Sol Gelecek Partisinin 2019 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

- Dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine,

- Esas incelemenin yapılabilmesi amacıyla Genel Merkez kesin hesabının dayanağını oluşturan gelir gider belgeleri ile bu belgelerin kaydedildiği defterleri Sayıştay Başkanlığına göndermesi için Partiye bu kararın tebliğinden itibaren otuz gün süre verilmesine,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

3. Yeşiller ve Sol Gelecek Partisinin Anayasa Mahkemesine verdiği 2019 yılı kesin hesap çizelgeleri ile dayanağını oluşturan defter ve belgeler üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Sayıştay Başkanlığınca

hazırlanıp Raportör Ömer DURSUN tarafından Heyete sunulan esas inceleme raporu, Anayasa'nın ve 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

4. Denetimin maddi ögelerini oluşturan defter ve belgelerde Partinin 2019 yılı gelirler toplamının 166.764,43 TL, önceki yıldan devreden nakit toplamının 8.243,28 TL olduğu ve giderleri toplamının 170.577,98 TL, sonraki yıla devreden nakit toplamının 4.429,73 TL olduğu anlaşılmaktadır.

5. Partinin 2019 yılı kesin hesabının gelir ve gider rakamlarının yukarıda açıklanan tutarlardan oluştuğu, bu hâliyle 2019 yılı kesin hesabının doğru, denk ve 2820 sayılı Kanun'a uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

A. Gelirlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Gelirleri

6. Partinin Genel Merkez gelirleri toplamı 57.453,03 TL olup bu tutarın 48.493,11 TL'si bağışlardan, 245,01 TL'si üye giriş aidatlarından, 2.292,50 TL'si yayın gelirlerinden, 3.600 TL'si örgütlerden aktarılan gelirlerden, 2.822,41 TL'si yıl sonundaki borçlardan oluşmaktadır.

7. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gelir belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

2. İl Örgütleri Gelirleri

8. Parti il örgütlerinin gelirleri toplamı 109.311,40 TL olup bu tutarın 50.931,40 TL'si bağışlardan, 56.799 TL'si üye yıllık aidatlarından, 1.480 TL'si üye giriş aidatlarından, 101 TL'si diğer gelirlerden oluşmaktadır.

9. Parti il örgütlerinin 2019 yılı kesin hesap çizelgelerinin gelir bölümü üzerinde yapılan inceleme neticesinde gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

B. Giderlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Giderleri

10. Partinin Genel Merkez giderleri toplamı 56.233,62 TL olup bu tutarın 12.000 TL'si kira giderlerinden, 3.097,68 TL'si seyahat giderlerinden, 1.784,60 TL'si temsil ve ağırlama giderlerinden, 6 TL'si kırtasiye giderlerinden, 644,68 TL'si vergi, sigorta ve noter giderlerinden, 3.951,48 TL'si geçen yıldan kalan borç ödemelerinden, 9.028 TL'si basılı materyal ve tanıtım malzemeleri giderlerinden, 681,66 TL'si taşıma giderlerinden, 1.887,73 TL'si haberleşme giderlerinden, 18.465 TL'si etkinlik ve kongre giderlerinden, 4.686,79 TL'si diğer giderlerden oluşmaktadır.

11. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gider belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak gerçekleştirildiği sonucuna varılmıştır.

2. İl Örgütleri Giderleri

12. Parti il örgütlerinin giderleri toplamı 114.344,36 TL olup bu tutarın 76.490 TL'si kira giderlerinden, 3.600 TL'si Genel Merkeze aktarılan giderlerden, 74,50 TL'si temsil ve ağırlama giderlerinden, 2.008,25 TL'si kırtasiye giderlerinden, 6.031,95 TL'si bakım ve onarım giderlerinden, 15.516,04 TL'si vergi, sigorta ve noter giderlerinden, 571,30 TL'si basılı materyal ve tanıtım malzemeleri giderlerinden, 1.574,65 TL'si haberleşme giderlerinden, 8.469,67 TL'si ısınma, aydınlatma ve su giderlerinden, 8 TL'si diğer giderlerden oluşmaktadır.

13. Parti il örgütlerinin defter kayıtları ve gider belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak gerçekleştirildiği sonucuna varılmıştır.

C. Parti Mallarının İncelenmesi

14. Partinin 2019 yılı defter ve belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde herhangi bir taşınır ve taşınmaz mal ile menkul kıymet ediniminin olmadığı anlaşılmıştır.

IV. SONUÇ

Yeşiller ve Sol Gelecek Partisinin 2019 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

Partinin 2019 yılı kesin hesabında gösterilen 166.764,43 TL gelir ve 8.243,28 TL önceki yıldan devreden nakit toplamı ile 170.577,98 TL gider ve 4.429,73 TL sonraki yıla devreden nakit toplamının eldeki bilgi ve belgelere göre doğru, denk ve 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'na uygun olduğuna 20/7/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN	Başkanvekili Kadir ÖZKAYA
Üye Engin YILDIRIM	Üye Hicabi DURSUN	Üye Muammer TOPAL
Üye M. Emin KUZ	Üye Rıdvan GÜLEÇ	Üye Recai AKYEL
Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ	Üye Yıldız SEFERİNOĞLU	Üye Selahaddin MENTEŞ
Üye Basri BAĞCI	Üye İrfan FİDAN	Üye Kenan YAŞAR

Esas Sayısı : 2020/66 (Siyasi Parti Mali Denetimi)
Karar Sayısı : 2022/25
Karar Tarihi : 20/7/2022

I. MALİ DENETİMİN KONUSU

Sosyalist Yeniden Kuruluş Partisinin 2019 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Engin YILDIRIM, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Selahaddin MENTEŞ ve Basri BAĞCI'nın katılımlarıyla 14/1/2021 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında;

2. Sosyalist Yeniden Kuruluş Partisinin 2019 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

- Dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine,

- Esas incelemenin yapılabilmesi amacıyla Genel Merkez kesin hesabının dayanağını oluşturan gelir gider belgeleri ile bu belgelerin kaydedildiği defterleri Sayıştay Başkanlığına göndermesi için Partiye bu kararın tebliğinden itibaren otuz gün süre verilmesine,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

3. Sosyalist Yeniden Kuruluş Partisinin Anayasa Mahkemesine verdiği 2019 yılı kesin hesap çizelgeleri ile dayanağını oluşturan defter ve belgeler üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Sayıştay Başkanlığınca

hazırlanıp Raportör Ömer DURSUN tarafından Heyete sunulan esas inceleme raporu, Anayasa'nın ve 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

4. Denetimin maddi ögelerini oluşturan defter ve belgelerde Partinin 2019 yılı gelirler toplamının 68.304 TL, önceki yıldan devreden nakit toplamının 1.282,70 TL olduğu ve giderleri toplamının 67.618,53 TL, sonraki yıla devreden nakit toplamının 1.968,17 TL olduğu anlaşılmaktadır.

5. Partinin 2019 yılı kesin hesabının gelir ve gider rakamlarının yukarıda açıklanan tutarlardan oluştuğu, bu hâliyle 2019 yılı kesin hesabının doğru, denk ve 2820 sayılı Kanun'a uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

A. Gelirlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Gelirleri

6. Partinin Genel Merkez gelirleri toplamı 15.900 TL olup bu tutarın tamamı bağışlardan oluşmaktadır.

7. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gelir belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

2. İl Örgütleri Gelirleri

8. Parti il örgütlerinin gelirleri toplamı 52.404 TL olup bu tutarın 17.480 TL'si bağışlardan, 60 TL'si üye giriş aidatlarından, 60 TL'si Genel Merkez için ilçeden alınan üye giriş aidatlarından, 34.804 TL'si örgütlerden aktarılan katkı payları gelirlerinden oluşmaktadır.

9. Parti il örgütlerinin 2019 yılı kesin hesap çizelgelerinin gelir bölümü üzerinde yapılan inceleme neticesinde gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

B. Giderlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Giderleri

10. Partinin Genel Merkez giderleri toplamı 15.600 TL olup bu tutarın tamamı kira giderlerinden oluşmaktadır.

11. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gider belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak gerçekleştirildiği sonucuna varılmıştır.

2. İl Örgütleri Giderleri

12. Parti il örgütlerinin giderleri toplamı 52.018,53 TL olup bu tutarın 42.450 TL'si kira giderlerinden, 43,05 TL'si taşıma giderlerinden, 1.740 TL'si kırtasiye giderlerinden, 2.886 TL'si vergi giderlerinden, 3.613,93 TL'si ısınma ve aydınlanma giderlerden, 60 TL'si Genel Merkeze ödenen giriş aidatlarından, 1.225,55 TL'si haberleşme giderlerinden oluşmaktadır.

13. Parti il örgütlerinin defter kayıtları ve gider belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak gerçekleştirildiği sonucuna varılmıştır.

C. Parti Mallarının İncelenmesi

14. Partinin 2019 yılı defter ve belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde herhangi bir taşınır ve taşınmaz mal ile menkul kıymet ediniminin olmadığı anlaşılmıştır.

IV. SONUÇ

Sosyalist Yeniden Kuruluş Partisinin 2019 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

Partinin 2019 yılı kesin hesabında gösterilen 68.304 TL gelir ve 1.282,70 TL önceki yıldan devreden nakit toplamı ile 67.618,53 TL gider ve 1.968,17 TL sonraki yıla devreden nakit toplamının eldeki bilgi ve belgelere göre doğru, denk ve 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'na uygun olduğuna 20/7/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN	Başkanvekili Kadir ÖZKAYA
Üye Engin YILDIRIM	Üye Hicabi DURSUN	Üye Muammer TOPAL
Üye M. Emin KUZ	Üye Rıdvan GÜLEÇ	Üye Recai AKYEL
Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ	Üye Yıldız SEFERİNOĞLU	Üye Selahaddin MENTEŞ
Üye Basri BAĞCI	Üye İrfan FİDAN	Üye Kenan YAŞAR

Esas Sayısı : 2020/67 (Siyasi Parti Mali Denetimi)
Karar Sayısı : 2022/26
Karar Tarihi : 20/7/2022

I. MALİ DENETİMİN KONUSU

Türkiye Kürdistan Demokrat Partisinin 2019 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Engin YILDIRIM, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Selahaddin MENTEŞ ve Basri BAĞCI'nın katılımlarıyla 14/1/2021 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında;

2. Türkiye Kürdistan Demokrat Partisinin 2019 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

- Dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine,

- Esas incelemenin yapılabilmesi amacıyla Genel Merkez kesin hesabının dayanağını oluşturan gelir gider belgeleri ile bu belgelerin kaydedildiği defterleri Sayıştay Başkanlığına göndermesi için Partiye bu kararın tebliğinden itibaren otuz gün süre verilmesine,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

3. Türkiye Kürdistan Demokrat Partisinin Anayasa Mahkemesine verdiği 2019 yılı kesin hesap çizelgeleri ile dayanağını oluşturan defter ve belgeler üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Sayıştay Başkanlığınca

hazırlanıp Raportör Ömer DURSUN tarafından Heyete sunulan esas inceleme raporu, Anayasa'nın ve 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

4. Denetimin maddi ögelerini oluşturan defter ve belgelerde Partinin 2019 yılı gelirler toplamının 24.000 TL olduğu ve giderleri toplamının 23.051,68 TL, sonraki yıla devreden nakit toplamının 948,32 TL olduğu anlaşılmaktadır.

5. Partinin 2019 yılı kesin hesabının gelir ve gider rakamlarının yukarıda açıklanan tutarlardan oluştuğu, bu hâliyle 2019 yılı kesin hesabının doğru, denk ve 2820 sayılı Kanun'a uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

A. Gelirlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Gelirleri

6. Partinin Genel Merkez gelirleri toplamı 10.000 TL olup bu tutarın tamamı bağışlardan oluşmaktadır.

7. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gelir belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

2. İl Örgütleri Gelirleri

8. Parti il örgütlerinin gelirleri toplamı 14.000 TL olup bu tutarın tamamı bağışlardan oluşmaktadır.

9. Parti il örgütlerinin 2019 yılı kesin hesap çizelgelerinin gelir bölümü üzerinde yapılan inceleme neticesinde gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

B. Giderlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Giderleri

10. Partinin Genel Merkez giderleri toplamı 10.000 TL olup bu tutarın tamamı büro genel giderlerinden oluşmaktadır.

11. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gider belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak gerçekleştirildiği sonucuna varılmıştır.

2. İl Örgütleri Giderleri

12. Parti il örgütlerinin giderleri toplamı 13.051,68 TL olup bu tutarın 12.000 TL'si kira giderlerinden, 1.051,68 TL'si kırtasiye ve büro giderlerinden oluşmaktadır.

13. Parti il örgütlerinin defter kayıtları ve gider belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak gerçekleştirildiği sonucuna varılmıştır.

C. Parti Mallarının İncelenmesi

14. Partinin 2019 yılı defter ve belgeleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde herhangi bir taşınır ve taşınmaz mal ile menkul kıymet ediniminin olmadığı anlaşılmıştır.

IV. SONUÇ

Türkiye Kürdistan Demokrat Partisinin 2019 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

Partinin 2019 yılı kesin hesabında gösterilen 24.000 TL gelir toplamı ile 23.051,68 TL gider ve 948,32 TL sonraki yıla devreden nakit toplamının eldeki bilgi ve belgelere göre doğru, denk ve 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'na uygun olduğuna 20/7/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN	Başkanvekili Kadir ÖZKAYA
Üye Engin YILDIRIM	Üye Hicabi DURSUN	Üye Muammer TOPAL
Üye M. Emin KUZ	Üye Rıdvan GÜLEÇ	Üye Recai AKYEL
Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ	Üye Yıldız SEFERİNOĞLU	Üye Selahaddin MENTEŞ
Üye Basri BAĞCI	Üye İrfan FİDAN	Üye Kenan YAŞAR

Esas Sayısı : 2021/3 (Siyasi Parti Mali Denetimi)
Karar Sayısı : 2022/27
Karar Tarihi : 20/7/2022

I. MALİ DENETİMİN KONUSU

Milli Partinin 2020 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II. İLK İNCELEME

1. Milli Partinin Anayasa Mahkemesine verdiği 2020 yılı kesin hesap çizelgeleri ile dayanağını oluşturan belgeler üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Sayıştay Başkanlığı tarafından hazırlanıp Raportör Ömer DURSUN tarafından heyete sunulan ilk inceleme raporu, Anayasa ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

2. Milli Parti, gönderdiği 2020 yılı Genel Merkez kesin hesabına göre yıl içinde 450 TL gelir elde etmiş; 450 TL ise gider gerçekleştirmiştir.

3. Siyasi partilerin faaliyetlerini yürüttükleri genel merkez, il ve ilçe başkanlıklarına ait binaların ya kendi mülkü veya kira olması gerekir. Parti yetkililerine ait binalarda siyasi faaliyette bulunuluyor ise (genel merkez, il, ilçe teşkilatının faaliyette bulunduğu binalar) bu takdirde kira sözleşmesi düzenlenerek isabet eden tutarın partiye bağış olarak kaydedilmesi gerekir.

4. Parti yetkililerinin sundukları kesin hesapta, Genel Merkeze ait çok düşük miktarda gelir elde edildiği ve gider gerçekleştirildiği belirtilmiş; teşkilatı kurulmuş olan örgütlerine ilişkin herhangi bir gelir ve gider de gösterilmemiştir. Parti Genel Merkezi ve il örgütleri faaliyette olduğuna göre bu teşkilatlara ait en azından yönetim giderlerinin (kira, su, elektrik, telefon,

kırtasiye vb.) olması gerekir. Partinin gider olarak gösterdiği tutarla siyasi faaliyetlerini karşılaması mümkün değildir. Yönetim giderlerinin hesaplarda görülmemesi kayıt dışı gelir ve gider oluşturulduğunu göstermektedir. Bu durumda 2820 sayılı Kanun'un 69. maddesindeki bir siyasi partinin bütün gelirlerinin o siyasi partinin tüzel kişiliği adına elde edileceği ve aynı Kanun'un 70. maddesindeki bir siyasi partinin bütün giderlerinin o siyasi partinin tüzel kişiliği adına yapılacağı hükmüne aykırı davranılmıştır.

5. 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde yapılan inceleme ve araştırmaları engelleyen ve istenen bilgileri vermeyen parti sorumluları hakkında altı aydan bir yıla kadar hapis ve altmış milyon liradan az olmamak üzere ağır para cezası verileceği hüküm altına alınmıştır.

6. Anayasa Mahkemesine hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması, hesabın dışında gelir ve gider gerçekleştirilmesi inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olduğundan 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendine istinaden gerekli işlemlerin yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması gerekir.

III. SONUÇ

Milli Partinin 2020 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

A. Anayasa Mahkemesine hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması, hesabın dışında gelir ve gider gerçekleştirilmesi inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olduğundan 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi uyarınca yasal işlem yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına,

B. Parti Genel Merkez ve il örgütlerine ait kesin hesapların denetimi gerçekleştirilemediğinden Partinin 2020 yılı hesabının 2820 sayılı Kanun uyarınca kabul edilmesinin mümkün olmadığına 20/7/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN	Başkanvekili Kadir ÖZKAYA
Üye Engin YILDIRIM	Üye Hicabi DURSUN	Üye Muammer TOPAL
Üye M. Emin KUZ	Üye Rıdvan GÜLEÇ	Üye Recai AKYEL
Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ	Üye Yıldız SEFERİNOĞLU	Üye Selahaddin MENTEŞ
Üye Basri BAĞCI	Üye İrfan FİDAN	Üye Kenan YAŞAR

Esas Sayısı : 2021/18 (Siyasi Parti Mali Denetimi)
Karar Sayısı : 2022/28
Karar Tarihi : 20/7/2022

I. MALİ DENETİMİN KONUSU

As Partinin 2020 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II. İLK İNCELEME

1. As Partinin Anayasa Mahkemesine verdiği 2020 yılı kesin hesabına ilişkin belgeler üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Raportör Ömer DURSUN tarafından Heyete sunulan ilk inceleme raporu, Anayasa ve 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

2. 2820 sayılı Kanun'un 73. maddesinin üçüncü fıkrasının ikinci cümlesinde iller teşkilatından gönderilenler ve parti merkezine ait olan kesin hesapların merkez karar ve yönetim kurulunca incelenerek karara bağlanacağı öngörülmüş ve 74. maddesinin ikinci fıkrasında da incelenen kesin hesabın ait olduğu yıl itibarıyla *"Siyasi partilerin genel başkanları, karara bağlanarak birleştirilmiş bulunan kesin hesap ile parti merkez ve bağlı ilçeleri de kapsayan iller teşkilatının kesin hesaplarının onaylı birer örneğini Haziran ayı sonuna kadar Anayasa Mahkemesine ve bilgi için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına vermek zorundadırlar. Bu belgelere, ilgili siyasi partinin aynı hesap döneminde edindiği taşınmaz ve değeri yüz milyon lirayı aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleri ile edinim tarihlerini ve şekillerini de belirten listeleri eklenir."* denilerek il örgütlerinden gönderilen kesin hesaplar ile parti genel merkezine ilişkin kesin hesabın merkez karar

ve yönetim kurulunca incelenerek karara bağlanacağı ve birleştirileceği, birleştirilmiş kesin hesap cetvellerinin de Anayasa Mahkemesine sunulacağı hükme bağlanmıştır.

3. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından gönderilen listede As Partinin 2020 yılı itibarıyla herhangi bir il ve bağlı ilçede örgütlenmediği, sadece genel merkezinin olduğu bildirilmiştir.

4. Partinin gönderdiği 2020 yılı kesin hesabına göre yıl içinde Genel Merkez hiçbir gelir elde etmemiş ve hiçbir giderde bulunmamıştır.

5. Siyasi partilerin faaliyetlerini yürüttükleri genel merkez, il ve ilçe başkanlıklarına ait binaların kendi mülkü veya kira olması gerekmektedir. Parti yetkililerine ait binalarda siyasi faaliyette bulunuluyor ise (genel merkez, il, ilçe teşkilatının faaliyette bulunduğu binalar) kira sözleşmesi düzenlenerek kiraya isabet eden tutarın partiye bağış olarak kaydedilmesi gerekir.

6. Parti yetkililerinin sunduğu kesin hesapta Genel Merkeze ilişkin herhangi bir gelir ve gider gösterilmemiştir. Parti Genel Merkezinin öncelikle yönetim giderlerinin (kira, su, elektrik, telefon, kırtasiye gibi) bulunması gerekir. Parti Genel Merkezinin faaliyetleri için zorunlu olan bu gelir ve giderlerin hesaplarda görülmemesi, yönetim gelir ve giderlerinin Parti tüzel kişiliği adına kayıt altına alınmadığını göstermektedir. Bu durumda 2820 sayılı Kanun'un 69. maddesinde yer alan bir siyasi partinin bütün gelirlerinin o siyasi partinin tüzel kişiliği adına elde edileceği ve 70. maddesinde bulunan bir siyasi partinin bütün giderlerinin o siyasi partinin tüzel kişiliği adına yapılacağı hükümlerine aykırı davranılmıştır.

7. 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde yapılan inceleme ve araştırmaları engelleyen ve istenen bilgileri vermeyen parti sorumluları hakkında altı aydan bir yıla kadar hapis ve altmış milyon liradan az olmamak üzere ağır para cezası verileceği hüküm altına alınmıştır.

8. Anayasa Mahkemesine hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması suretiyle hesabın dışında gelir ve giderin

gerçekleştirilmesi inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olduğundan Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi gereğince gerekli işlemlerin yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması gerekir.

9. Diğer yandan hiçbir gelir elde etmeyerek ve giderde bulunmayarak siyasi parti faaliyetlerini yürütmesi mümkün olmayan Parti Genel Merkez hesabının denetimi gerçekleştirilemediğinden Partinin 2020 yılı hesabının 2820 sayılı Kanun uyarınca kabul edilmesi mümkün değildir.

III. SONUÇ

As Partinin 2020 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

A. Anayasa Mahkemesine hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması, hesabın dışında gelir ve gider gerçekleştirilmesi inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olduğundan 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi uyarınca yasal işlem yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına,

B. Parti Genel Merkez hesabının denetimi gerçekleştirilemediğinden Partinin 2020 yılı hesabının 2820 sayılı Kanun uyarınca kabul edilmesinin mümkün olmadığına 20/7/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN	Başkanvekili Kadir ÖZKAYA
Üye Engin YILDIRIM	Üye Hicabi DURSUN	Üye Muammer TOPAL
Üye M. Emin KUZ	Üye Rıdvan GÜLEÇ	Üye Recai AKYEL
Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ	Üye Yıldız SEFERİNOĞLU	Üye Selahaddin MENTEŞ
Üye Basri BAĞCI	Üye İrfan FİDAN	Üye Kenan YAŞAR

Esas Sayısı : 2021/26 (Siyasi Parti Mali Denetimi)
Karar Sayısı : 2022/29
Karar Tarihi : 20/7/2022

I. MALİ DENETİMİN KONUSU

Devrim Hareketi Partisinin 2020 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II. İLK İNCELEME

1. Devrim Hareketi Partisinin Anayasa Mahkemesine verdiği 2020 yılı kesin hesap çizelgeleri ile dayanağını oluşturan belgeler üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Sayıştay Başkanlığınca hazırlanıp Raportör Ömer DURSUN tarafından heyete sunulan ilk inceleme raporu, Anayasa'nın ve 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

2. Devrim Hareketi Partisi, gönderdiği 2020 yılı Genel Merkez kesin hesabına göre yıl içinde 850 TL gelir elde etmiş; 850 TL ise gider gerçekleştirmiştir.

3. Siyasi partilerin faaliyetlerini yürüttükleri genel merkez, il ve ilçe başkanlıklarına ait binaların ya kendi mülkü veya kira olması gerekir. Parti yetkililerine ait binalarda siyasi faaliyette bulunuluyor ise (genel merkez, il, ilçe teşkilatının faaliyette bulunduğu binalar) bu takdirde kira sözleşmesi düzenlenerek isabet eden tutarın partiye bağış olarak kaydedilmesi gerekir.

4. Parti yetkililerinin sunduğu kesin hesapta, Genel Merkeze ait çok düşük miktarda gelir elde edildiği ve gider gerçekleştirildiği belirtilmiş; teşkilatı kurulmuş olan örgütlerine ilişkin herhangi bir gelir ve gider de gösterilmemiştir. Parti Genel Merkezi ve il örgütleri faaliyette olduğuna göre

bu teşkilatlara ait en azından yönetim giderlerinin (kira, su, elektrik, telefon, kırtasiye vb.) olması gerekir. Partinin gider olarak gösterdiği tutarla siyasi faaliyetlerini karşılaması mümkün değildir. Yönetim giderlerinin hesaplarda görülmemesi kayıt dışı gelir ve gider oluşturulduğunu göstermektedir. Bu durumda 2820 sayılı Kanun'un 69. maddesindeki bir siyasi partinin bütün gelirlerinin o siyasi partinin tüzel kişiliği adına elde edileceği ve aynı Kanun'un 70. maddesindeki bir siyasi partinin bütün giderlerinin o siyasi partinin tüzel kişiliği adına yapılacağı hükmüne aykırı davranılmıştır.

5. 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde yapılan inceleme ve araştırmaları engelleyen ve istenen bilgileri vermeyen parti sorumluları hakkında altı aydan bir yıla kadar hapis ve altmış milyon liradan az olmamak üzere ağır para cezası verileceği hüküm altına alınmıştır.

6. Anayasa Mahkemesine hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması ile hesabın dışında gelir ve gider gerçekleştirilmesi, inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olduğundan 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendine istinaden gerekli işlemlerin yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması gerekir.

III. SONUÇ

Devrim Hareketi Partisinin 2020 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

A. Anayasa Mahkemesine hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması, hesabın dışında gelir ve gider gerçekleştirilmesi inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olduğundan 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi uyarınca yasal işlem yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına,

B. Parti Genel Merkez ve il örgütlerine ait kesin hesapların denetimi gerçekleştirilemediğinden Partinin 2020 yılı hesabının 2820 sayılı Kanun uyarınca kabul edilmesinin mümkün olmadığına 20/7/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN	Başkanvekili Kadir ÖZKAYA
Üye Engin YILDIRIM	Üye Hicabi DURSUN	Üye Muammer TOPAL
Üye M. Emin KUZ	Üye Rıdvan GÜLEÇ	Üye Recai AKYEL
Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ	Üye Yıldız SEFERİNOĞLU	Üye Selahaddin MENTEŞ
Üye Basri BAĞCI	Üye İrfan FİDAN	Üye Kenan YAŞAR

Esas Sayısı : 2021/38 (Siyasi Parti Mali Denetimi)
Karar Sayısı : 2022/30
Karar Tarihi : 20/7/2022

I. MALİ DENETİMİN KONUSU

Cesur Düşünce Partisinin 2020 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II. İLK İNCELEME

1. Cesur Düşünce Partisinin Anayasa Mahkemesine verdiği 2020 yılı kesin hesap çizelgeleri ile dayanağını oluşturan belgeler üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Sayıştay Başkanlığınca hazırlanıp Raportör Ömer DURSUN tarafından heyete sunulan ilk inceleme raporu, Anayasa'nın ve 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

2. Cesur Düşünce Partisi, gönderdiği 2020 yılı Genel Merkez kesin hesabına göre yıl içinde 200 TL gelir elde etmiş; 200 TL ise gider gerçekleştirmiştir.

3. Siyasi partilerin faaliyetlerini yürüttükleri genel merkez, il ve ilçe başkanlıklarına ait binaların ya kendi mülkü veya kira olması gerekir. Parti yetkililerine ait binalarda siyasi faaliyette bulunuluyor ise (genel merkez, il, ilçe teşkilatının faaliyette bulunduğu binalar) bu takdirde kira sözleşmesi düzenlenerek isabet eden tutarın partiye bağış olarak kaydedilmesi gerekir.

4. Parti yetkililerinin sunduğu kesin hesapta, Genel Merkeze ait çok düşük miktarda gelir ve gider gerçekleştiği belirtilmiş; teşkilat kurulmuş olan bir örgütlerine ilişkin herhangi bir gelir ve gider de gösterilmemiştir. Parti Genel Merkezi ve il örgütleri faaliyette olduğuna göre bu teşkilatlara

ait en azından yönetim giderlerinin (kira, su, elektrik, telefon, kırtasiye vb.) olması gerekir. Partinin gider olarak gösterdiği tutarla siyasi faaliyetlerini karşılaması mümkün değildir. Yönetim giderlerinin hesaplarda görülmemesi kayıt dışı gelir ve gider oluşturulduğunu göstermektedir. Bu durumda 2820 sayılı Kanun'un 69. maddesindeki bir siyasi partinin bütün gelirlerinin o siyasi partinin tüzel kişiliği adına elde edileceği ile aynı Kanun'un 70. maddesindeki bir siyasi partinin bütün giderlerinin o siyasi partinin tüzel kişiliği adına yapılacağı hükmüne aykırı davranılmıştır.

5. 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde yapılan inceleme ve araştırmaları engelleyen ve istenen bilgileri vermeyen parti sorumluları hakkında altı aydan bir yıla kadar hapis ve altmış milyon liradan az olmamak üzere ağır para cezası verileceği hüküm altına alınmıştır.

6. Anayasa Mahkemesine hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması ile hesabın dışında gelir ve gider oluşturulması inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olduğundan 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendine istinaden gerekli işlemlerin yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması gerekir.

III. SONUÇ

Cesur Düşünce Partisinin 2020 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

A. Anayasa Mahkemesine hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması, hesabın dışında gelir ve gider gerçekleştirilmesi inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olduğundan 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi uyarınca yasal işlem yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına,

B. Parti Genel Merkez ve il örgütlerine ait kesin hesapların denetimi gerçekleştirilemediğinden, Partinin 2020 yılı hesabının 2820 sayılı Kanun uyarınca kabul edilmesinin mümkün olmadığına 20/7/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN	Başkanvekili Kadir ÖZKAYA
Üye Engin YILDIRIM	Üye Hicabi DURSUN	Üye Muammer TOPAL
Üye M. Emin KUZ	Üye Rıdvan GÜLEÇ	Üye Recai AKYEL
Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ	Üye Yıldız SEFERİNOĞLU	Üye Selahaddin MENTEŞ
Üye Basri BAĞCI	Üye İrfan FİDAN	Üye Kenan YAŞAR

Esas Sayısı : 2021/44 (Siyasi Parti Mali Denetimi)
Karar Sayısı : 2022/31
Karar Tarihi : 20/7/2022

I. MALİ DENETİMİN KONUSU

Ayyıldız Partisinin 2020 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II. İLK İNCELEME

1. Ayyıldız Partisinin Anayasa Mahkemesine verdiği 2020 yılı kesin hesabına ilişkin belgeler üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Raportör Ömer DURSUN tarafından Heyete sunulan ilk inceleme raporu, Anayasa ve 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

2. 2820 sayılı Kanun'un 73. maddesinin üçüncü fıkrasının ikinci cümlesinde iller teşkilatından gönderilenler ve parti merkezine ait olan kesin hesapların merkez karar ve yönetim kurulunca incelenerek karara bağlanacağı öngörülmüş ve aynı Kanun'un 74. maddesinin ikinci fıkrasında da incelenen kesin hesabın ait olduğu yıl itibarıyla *"Siyasi partilerin genel başkanları, karara bağlanarak birleştirilmiş bulunan kesin hesap ile parti merkez ve bağlı ilçeleri de kapsayan iller teşkilatının kesin hesaplarının onaylı birer örneğini Haziran ayı sonuna kadar Anayasa Mahkemesine ve bilgi için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına vermek zorundadırlar. Bu belgelere, ilgili siyasi partinin aynı hesap döneminde edindiği taşınmaz ve değeri yüz milyon lirayı aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleri ile edinim tarihlerini ve şekillerini de belirten listeleri eklenir."* denilerek il örgütlerinden gönderilen kesin hesaplar ile parti genel merkezine ilişkin kesin hesabın merkez karar ve yönetim kurulunca incelenerek karara bağlanacağı ve birleştirileceği, birleştirilmiş kesin hesap cetvellerinin de Anayasa Mahkemesine sunulacağı hükme bağlanmıştır.

3. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından gönderilen listede Ayyıldız Partisinin 2020 yılı itibarıyla herhangi bir il ve bağlı ilçede örgütlenmediği, sadece genel merkezinin olduğu bildirilmiştir.

4. Partinin gönderdiği 2020 yılı kesin hesabına göre yıl içinde Genel Merkez hiçbir gelir elde etmemiş ve hiçbir giderde bulunmamıştır.

5. Siyasi partilerin faaliyetlerini yürüttükleri genel merkez, il ve ilçe başkanlıklarına ait binaların kendi mülkü veya kira olması gerekmektedir. Parti yetkililerine ait binalarda siyasi faaliyette bulunuluyor ise (genel merkez, il, ilçe teşkilatının faaliyette bulunduğu binalar) kira sözleşmesi düzenlenerek kiraya isabet eden tutarın partiye bağış olarak kaydedilmesi gerekir.

6. Parti yetkililerinin sunduğu kesin hesapta Genel Merkeze ilişkin herhangi bir gelir ve gider gösterilmemiştir. Parti Genel Merkezinin öncelikle yönetim giderlerinin (kira, su, elektrik, telefon, kırtasiye gibi) bulunması gerekir. Parti Genel Merkezinin faaliyetleri için zorunlu olan bu gelir ve giderlerin hesaplarda görülmemesi, yönetim gelir ve giderlerinin Parti tüzel kişiliği adına kayıt altına alınmadığını göstermektedir. Bu durumda 2820 sayılı Kanun'un 69. maddesinde yer alan bir siyasi partinin bütün gelirlerinin o siyasi partinin tüzel kişiliği adına elde edileceği ve 70. maddesinde bulunan bir siyasi partinin bütün giderlerinin o siyasi partinin tüzel kişiliği adına yapılacağı hükümlerine aykırı davranılmıştır.

7. 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde yapılan inceleme ve araştırmaları engelleyen ve istenen bilgileri vermeyen parti sorumluları hakkında altı aydan bir yıla kadar hapis ve altmış milyon liradan az olmamak üzere ağır para cezası verileceği hüküm altına alınmıştır.

8. Anayasa Mahkemesine hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması suretiyle hesabın dışında gelir ve giderin gerçekleştirilmesi inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olduğundan Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi gereğince gerekli işlemlerin yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması gerekir.

9. Diğer yandan hiçbir gelir elde etmeyerek ve giderde bulunmayarak siyasi parti faaliyetlerini yürütmesi mümkün olmayan Parti Genel Merkez hesabının denetimi gerçekleştirilemediğinden Partinin 2020 yılı hesabının 2820 sayılı Kanun uyarınca kabul edilmesi mümkün değildir.

III. SONUÇ

Ayyıldız Partisinin 2020 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

A. Anayasa Mahkemesine hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması, hesabın dışında gelir ve gider gerçekleştirilmesi inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olduğundan 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi uyarınca yasal işlem yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına,

B. Parti Genel Merkez hesabının denetimi gerçekleştirilemediğinden Partinin 2020 yılı hesabının 2820 sayılı Kanun uyarınca kabul edilmesinin mümkün olmadığına 20/7/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN	Başkanvekili Kadir ÖZKAYA
Üye Engin YILDIRIM	Üye Hicabi DURSUN	Üye Muammer TOPAL
Üye M. Emin KUZ	Üye Rıdvan GÜLEÇ	Üye Recai AKYEL
Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ	Üye Yıldız SEFERİNOĞLU	Üye Selahaddin MENTEŞ
Üye Basri BAĞCI	Üye İrfan FİDAN	Üye Kenan YAŞAR

Esas Sayısı : 2021/78 (Siyasi Parti Mali Denetimi)
Karar Sayısı : 2022/32
Karar Tarihi : 20/7/2022

I. MALİ DENETİMİN KONUSU

Anadolu Birliği Partisinin 2020 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II. İLK İNCELEME

1. Anadolu Birliği Partisinin Anayasa Mahkemesine verdiği 2020 yılı kesin hesabına ilişkin belgeler üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Raportör Ömer DURSUN tarafından Heyete sunulan ilk inceleme raporu, Anayasa ve 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

2. 2820 sayılı Kanun'un 73. maddesinin üçüncü fıkrasının ikinci cümlesinde iller teşkilatından gönderilenler ve parti merkezine ait olan kesin hesapların merkez karar ve yönetim kurulunca incelenerek karara bağlanacağı öngörülmüş ve aynı Kanun'un 74. maddesinin ikinci fıkrasında da *"Siyasi partilerin genel başkanları, karara bağlanarak birleştirilmiş bulunan kesin hesap ile parti merkez ve bağlı ilçeleri de kapsayan iller teşkilatının kesin hesaplarının onaylı birer örneğini Haziran ayı sonuna kadar Anayasa Mahkemesine ve bilgi için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına vermek zorundadırlar. Bu belgelere, ilgili siyasi partinin aynı hesap döneminde edindiği taşınmaz ve değeri yüz milyon lirayı aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleri ile edinim tarihlerini ve şekillerini de belirten listeleri eklenir."* denilerek il örgütlerinden gönderilen kesin hesaplar ile parti genel merkezine ilişkin kesin hesabın merkez karar ve yönetim kurulunca incelenerek karara bağlanacağı ve birleştirileceği, birleştirilmiş kesin hesap cetvellerinin de Anayasa Mahkemesine sunulacağı hükme bağlanmıştır.

3. Diğer taraftan Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 51. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendinde siyasi partilerin "*Merkez karar ve yönetim kurullarınca (parti tüzüğünde kesin hesapları onaylama görevi verilen yetkili organlarınca) alınmış parti genel merkezi ve iller örgütleri kesin hesaplarının incelenip kabul edildiğine ve birleştirildiğine ilişkin kararın onaylı örneğini*", (e) bendinde ise "*Parti genel sekreteri ve genel saymanının imzasını taşıyan yıl sonu kasa mevcudunu gösteren kasa sayım tutanağı ile banka hesaplarına ilişkin olarak banka yetkililerince onaylanmış mutabakat yazılarını*" Haziran ayı sonuna kadar Anayasa Mahkemesine sunacakları belirtilmektedir.

4. Anadolu Birliği Partisinin kesin hesaplarının incelenip birleştirildiği ve onaylandığına dair karar, birleştirilmiş kesin hesap cetveli, Parti genel sekreteri ve genel saymanının imzasını taşıyan yıl sonu kasa mevcudunu gösteren kasa sayım tutanağı ile banka hesaplarına ilişkin olarak banka yetkililerince onaylanmış mutabakat yazılarını göndermediği tespit edilmiştir.

5. 2820 sayılı Kanun'un 74. maddesi hükümlerine aykırı hareket eden parti sorumluları hakkında Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi uyarınca gerekli işlemlerin yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması gerekir.

6. Anadolu Birliği Partisinin 2020 yılı kesin hesap dosyasında, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının siyasi parti teşkilat listesinde aktif görünen 13 ile ve Genel Merkeze ait kesin hesap cetvellerinde herhangi bir gelir gider bildirilmediği tespit edilmiştir.

7. Siyasi partilerin faaliyetlerini yürüttükleri genel merkez, il ve ilçe başkanlıklarına ait binaların kendi mülkü veya kira olması gerekmektedir. Parti yetkililerine ait binalarda siyasi faaliyette bulunuluyor ise (genel merkez, il, ilçe teşkilatının faaliyette bulunduğu binalar) kira sözleşmesi düzenlenerek kiraya isabet eden tutarın partiye bağış olarak kaydedilmesi gerekir.

8. 2820 sayılı Kanun'un 69. maddesinde bir siyasi partinin bütün gelirlerinin o siyasi partinin tüzel kişiliği adına elde edileceği, 70. maddesinde siyasi partilerin giderlerinin amaçlarına aykırı olamayacağı ve bir siyasi partinin bütün giderlerinin o siyasi parti tüzel kişiliği adına

yapılacağı, 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde de yapılan inceleme ve araştırmaları engelleyen ve istenen bilgileri vermeyen parti sorumluları hakkında altı aydan bir yıla kadar hapis ve altmış milyon liradan az olmamak üzere ağır para cezası verileceği hüküm altına alınmıştır. Bu hükümlere göre parti yetkililerinin genel yönetim giderlerini kendi imkânlarıyla karşılamaları mümkün değildir. Parti yetkililerinin bu şekilde yapmış oldukları gider bedellerini partiye bağış geliri olarak kaydetmek suretiyle parti tüzel kişiliği adına hesaplara dâhil etmesi gerekir.

9. Anayasa Mahkemesine hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması suretiyle hesabın dışında gelir ve giderin gerçekleştirilmesi inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olduğundan Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi gereğince gerekli işlemlerin yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması gerekir.

10. Diğer yandan hiçbir gelir elde etmeyerek ve giderde bulunmayarak siyasi parti faaliyetlerini yürütmesi mümkün olmayan Parti Genel Merkez hesabının denetimi gerçekleştirilemediğinden Partinin 2020 yılı hesabının 2820 sayılı Kanun uyarınca kabul edilmesi mümkün değildir.

III. SONUÇ

Anadolu Birliği Partisinin 2020 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

A. Anayasa Mahkemesine kesin hesabın istendiği sürede tam olarak verilmemesi nedeniyle Parti sorumluları hakkında 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 111. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi uyarınca yasal işlem yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına,

B. Anayasa Mahkemesine hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması, hesabın dışında gelir ve gider gerçekleştirilmesi inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olduğundan 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi uyarınca yasal işlem yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına,

C. Parti Genel Merkez hesabının denetimi gerçekleştirilemediğinden Partinin 2020 yılı hesabının 2820 sayılı Kanun uyarınca kabul edilmesinin mümkün olmadığına 20/7/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN	Başkanvekili Kadir ÖZKAYA
Üye Engin YILDIRIM	Üye Hicabi DURSUN	Üye Muammer TOPAL
Üye M. Emin KUZ	Üye Rıdvan GÜLEÇ	Üye Recai AKYEL
Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ	Üye Yıldız SEFERİNOĞLU	Üye Selahaddin MENTEŞ
Üye Basri BAĞCI	Üye İrfan FİDAN	Üye Kenan YAŞAR

Esas Sayısı : 2021/80 (Siyasi Parti Mali Denetimi)
Karar Sayısı : 2022/33
Karar Tarihi : 20/7/2022

I. MALİ DENETİMİN KONUSU

Kuvayi Milliye Partisinin 2020 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II. İLK İNCELEME

1. Kuvayi Milliye Partisinin Anayasa Mahkemesine verdiği 2020 yılı kesin hesabına ilişkin belgeler üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Raportör Ömer DURSUN tarafından Heyete sunulan ilk inceleme raporu, Anayasa ve 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

2. 2820 sayılı Kanun'un 73. maddesinin üçüncü fıkrasının ikinci cümlesinde iller teşkilatından gönderilenler ve parti merkezine ait olan kesin hesapların merkez karar ve yönetim kurulunca incelenerek karara bağlanacağı öngörülmüş ve aynı Kanun'un 74. maddesinin ikinci fıkrasında da incelenen kesin hesabın ait olduğu yıl itibarıyla *"Siyasi partilerin genel başkanları, karara bağlanarak birleştirilmiş bulunan kesin hesap ile parti merkez ve bağlı ilçeleri de kapsayan iller teşkilatının kesin hesaplarının onaylı birer örneğini Haziran ayı sonuna kadar Anayasa Mahkemesine ve bilgi için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına vermek zorundadırlar. Bu belgelere, ilgili siyasi partinin aynı hesap döneminde edindiği taşınmaz ve değeri yüz milyon lirayı aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleri ile edinim tarihlerini ve şekillerini de belirten listeleri eklenir."* denilerek il örgütlerinden gönderilen kesin hesaplar ile parti genel merkezine ilişkin kesin hesabın merkez karar ve yönetim kurulunca incelenerek karara bağlanacağı ve birleştirileceği,

birleştirilmiş kesin hesap cetvellerinin de Anayasa Mahkemesine sunulacağı hükme bağlanmıştır.

3. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından gönderilen listede Kuvayi Milliye Partisinin 2020 yılı itibarıyla herhangi bir il ve bağlı ilçede örgütlenmediği, sadece Genel Merkezinin olduğu bildirilmiştir.

4. Partinin gönderdiği 2020 yılı kesin hesabına göre yıl içinde Genel Merkez hiçbir gelir elde etmemiş ve hiçbir giderde bulunmamıştır.

5. Siyasi partilerin faaliyetlerini yürüttükleri genel merkez, il ve ilçe başkanlıklarına ait binaların kendi mülkü veya kira olması gerekmektedir. Parti yetkililerine ait binalarda siyasi faaliyette bulunuluyor ise (genel merkez, il, ilçe teşkilatının faaliyette bulunduğu binalar) kira sözleşmesi düzenlenerek kiraya isabet eden tutarın partiye bağış olarak kaydedilmesi gerekir.

6. Parti yetkililerinin sunduğu kesin hesapta Genel Merkeze ilişkin herhangi bir gelir ve gider gösterilmemiştir. Parti Genel Merkezinin öncelikle yönetim giderlerinin (kira, su, elektrik, telefon, kırtasiye gibi) bulunması gerekir. Parti Genel Merkezinin faaliyetleri için zorunlu olan bu gelir ve giderlerin hesaplarda görülmemesi, yönetim gelir ve giderlerinin Parti tüzel kişiliği adına kayıt altına alınmadığını göstermektedir. Bu durumda 2820 sayılı Kanun'un 69. maddesinde yer alan bir siyasi partinin bütün gelirlerinin o siyasi partinin tüzel kişiliği adına elde edileceği ve 70. maddesinde bulunan bir siyasi partinin bütün giderlerinin o siyasi partinin tüzel kişiliği adına yapılacağı hükümlerine aykırı davranılmıştır.

7. 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde yapılan inceleme ve araştırmaları engelleyen ve istenen bilgileri vermeyen parti sorumluları hakkında altı aydan bir yıla kadar hapis ve altmış milyon liradan az olmamak üzere ağır para cezası verileceği hüküm altına alınmıştır.

8. Anayasa Mahkemesine hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması suretiyle hesabın dışında gelir ve giderin gerçekleştirilmesi inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olduğundan Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi gereğince

gerekli işlemlerin yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması gerekir.

9. Diğer yandan hiçbir gelir elde etmeyerek ve giderde bulunmayarak siyasi parti faaliyetlerini yürütmesi mümkün olmayan Parti Genel Merkez hesabının denetimi gerçekleştirilemediğinden Partinin 2020 yılı hesabının 2820 sayılı Kanun uyarınca kabul edilmesi mümkün değildir.

III. SONUÇ

Kuvayi Milliye Partisinin 2020 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

A. Anayasa Mahkemesine hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması, hesabın dışında gelir ve gider gerçekleştirilmesi inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olduğundan 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi uyarınca yasal işlem yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına,

B. Parti Genel Merkez hesabının denetimi gerçekleştirilemediğinden Partinin 2020 yılı hesabının 2820 sayılı Kanun uyarınca kabul edilmesinin mümkün olmadığına 20/7/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN	Başkanvekili Kadir ÖZKAYA
Üye Engin YILDIRIM	Üye Hicabi DURSUN	Üye Muammer TOPAL
Üye M. Emin KUZ	Üye Rıdvan GÜLEÇ	Üye Recai AKYEL
Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ	Üye Yıldız SEFERİNOĞLU	Üye Selahaddin MENTEŞ
Üye Basri BAĞCI	Üye İrfan FİDAN	Üye Kenan YAŞAR

I- ALFABETİK İNDEKS
1- İptal ve İtiraz Davaları

A

1. 24/11/2004 tarihli ve 5258 sayılı **Aile Hekimliği Kanunu**'nun 8. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan **"…***sözleşmenin feshini gerektiren nedenler,…"* ibaresinin Anayasa'nın 7., 38. ve 128. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebi**. (K: 2022/81, E: 2022/43)…… 1505**

2. 24/6/2021 tarihli ve 7329 sayılı **Askeri Ceza Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun**'un; A. 3. maddesiyle 22/5/1930 tarihli ve 1632 sayılı Askeri Ceza Kanunu'na eklenen ek 13. maddenin birinci fıkrasının, B. 5. maddesiyle 1632 sayılı Kanun'a eklenen ek 15. maddenin ikinci fıkrasının üçüncü cümlesinde yer alan "*…ya da resen…*" ibaresinin, C. 14. maddesiyle 27/7/1967 tarihli ve 926 sayılı Türk Silâhlı Kuvvetleri Personel Kanunu'na eklenen ek 39. maddenin; 1. İkinci fıkrasının; a. İkinci cümlesinde yer alan "*…ve yönetmelikte öngörülen şartları taşımak…*" ibaresinin, b. Üçüncü ve dördüncü cümlelerinin, 2. Üçüncü fıkrasının ikinci cümlesinin "*…oluşturulacak yeterlik sınav kurulu tarafından yönetmelikle belirlenecek konulardan yazılı ve/veya sözlü sınava…*" bölümünün, Anayasa'nın 2., 7., 10., 13., 17., 19., 20., 36., 70., 90., 123., 124., 128., 129. ve 153. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talebi**. (K: 2022/117, E: 2021/84)……..…… 1937**

B

3. 10/11/2019 tarihli ve (50) numaralı **Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili, Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnames**i'nin 5. maddesiyle 15/7/2018 tarihli ve 30479 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan (4) numaralı Bakanlıklara Bağlı İlgili, İlişkili, Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 637. maddesine eklenen (2) numaralı fıkranın Anayasa'nın 2., 6., 8., 104. ve 128. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline ve yürürlüğünün durdurulmasına karar verilmesi talebi. **(K: 2022/115, E: 2020/5)……... 1899**

4. 20/2/2020 tarihli ve 7222 sayılı **Bankacılık Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun**'un; A. 1. maddesiyle 19/10/2005 tarihli ve 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 26. maddesinin; 1. İkinci fıkrasının birinci cümlesine eklenen "*…bankacılık sistemini ya da…*" ibaresinin, 2. İkinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "*…kanunî kovuşturma talep edilen…*" ibaresinin "*...Cumhuriyet Başsavcılığına yazılı başvuruda bulunulan…*" şeklinde değiştirilmesinin, B. 4. maddesiyle 5411 sayılı Kanun'un 55. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde yer alan "*...ve Toplu Konut İdaresi Başkanlığıyla...*" ibaresinin "*..., Toplu Konut İdaresi Başkanlığı, Türkiye Varlık Fonu Yönetimi Anonim Şirketi veya Türkiye Varlık Fonuyla*" şeklinde değiştirilmiş halinde yer alan "*...Türkiye Varlık Fonu Yönetimi Anonim Şirketi veya Türkiye Varlık Fonuyla...*" ibaresinin, C. 11. maddesiyle 5411 sayılı Kanun'a eklenen 76/A maddesinin ikinci cümlesinin "*Bu madde kapsamına giren işlem ve uygulamalar Kurul tarafından belirlenir…*" bölümünün, Anayasa'nın 2., 5., 10., 13., 36., 38., 49. ve 167. maddelerine aykırılığını ileri sürerek iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talebi. **(K: 2022/116, E: 2020/43)……..……..... 1913**

5. 6/1/2022 tarihli ve 7350 sayılı **Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun**'un 1. maddesiyle 24/11/1994 tarihli ve 4046 sayılı Özelleştirme Uygulamaları Hakkında Kanun'a eklenen geçici 30. maddenin Anayasa'nın 2., 6., 10., 13., 35., 36., 43., 48. ve 138. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline ve yürürlüğünün durdurulmasına karar verilmesi talebi**. (K: 2022/92, E: 2022/22)…….. 1613**

C

6. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı **Ceza Muhakemesi Kanunu**'nun 231. maddesine 6/12/2006 tarihli ve 5560 sayılı Kanun'un 23. maddesiyle eklenen (12) numaralı fıkranın Anayasa'nın 10., 35., 36. ve 40. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebi. **(K: 2022/88, E: 2021/121)……..……..... 1569**

7. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı **Ceza Muhakemesi Kanunu**'nun 324. maddesinin (1) numaralı fıkrasında yer alan "*…tarifesine göre ödenmesi gereken avukatlık ücretleri…"* ibaresinin Anayasa'nın 2., 36. ve 135. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebi**. (K: 2022/97, E: 2021/18)……..……...……... 1671**

8. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı **Ceza Muhakemesi Kanunu**'nun 193. maddesine 25/5/2005 tarihli ve 5353 sayılı Kanun'un 28. maddesiyle eklenen (2) numaralı fıkranın Anayasa'nın 36. ve 38.

maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebi. **(K: 2022/98, E: 2021/118)……..…….……... 1683**

9. 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı **Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun**'un 107. maddesinin (12) numaralı fıkrasında yer alan "*…kasıtlı bir suç işlemesi…*" ibaresinin "*sırf askerî suçlar*" yönünden Anayasa'nın 2., 5. ve 10. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebi. **(K: 2022/80, E: 2022/9)…….. 1489**

D

10. 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı **Devlet Memurları Kanunu**'nun 152. maddesinin 20/3/1997 tarihli ve 570 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 9. maddesiyle değiştirilen "*II-Tazminatlar:*" kısmının "*G) ADALET HİZMETLERİ TAZMİNATI*" bölümünün Anayasa'nın 2. ve 10. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebi. **(K: 2022/113, E: 2022/82)……..…… 1879**

G

11. 31/12/1960 tarihli ve 193 sayılı **Gelir Vergisi Kanunu**'nun 9/4/2003 tarihli ve 4842 sayılı Kanun'un 3. maddesiyle başlığı ile birlikte değiştirilen 31. maddesinin; 1. Birinci fıkrasında yer alan "*Çalışma gücünün…*" ibaresinin, 2. Üçüncü fıkrasının, Anayasa'nın 2., 5., 50. ve 73. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine karar verilmesi talebi. **(K: 2022/94, E: 2022/51)……..... 1647**

12. 22/12/2021 tarihli ve 7349 sayılı **Gelir Vergisi Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun**'un 7. maddesiyle 10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na eklenen geçici 23. maddenin birinci cümlesinin Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 2., 6., 7., 87., 123. ve 161. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline ve yürürlüğünün durdurulmasına karar verilmesi talebi. **(K: 2022/120, E: 2021/133)…….… 1975**

H

13. 2/7/1964 tarihli ve 492 sayılı **Harçlar Kanunu**'nun; A. 28. maddesinin birinci fıkrasının 23/7/2010 tarihli ve 6009 sayılı Kanun'un 18. maddesiyle değiştirilen (a) bendinin, B. 32. maddesinin birinci cümlesinin, "*davalısı harçtan muaf olan davalar*" yönünden Anayasa'nın 2., 5., 35. ve 36. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine karar verilmesi talebi. **(K: 2022/101, E: 2022/61)…….… 1715**

14. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı **Hukuk Muhakemeleri Kanunu**'nun; A. 20. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinin, B. 331. maddesinin (2) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinin, Anayasa'nın 2., 10., 11., 13., 36., 37., 138. ve 141. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talebi. **(K: 2022/109, E: 2021/107)…….. 1839**

İ

15. 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı **İdari Yargılama Usulü Kanunu**'nun; A. 18/6/2014 tarihli ve 6545 sayılı Kanun'un 19. maddesiyle değiştirilen 45. maddesinin; 1. (2) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin, 2. (6) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin, 2577 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (7) numaralı fıkrasının "*…2 ve 6 ncı fıkralarda sözü edilen kararlar, dosyanın gönderildiği Danıştayın ilgili dairesi ve kurulunca, kesin olarak verilir.*" bölümü yönünden, B. 5/4/1990 tarihli ve 3622 sayılı Kanun'un 17. maddesiyle değiştirilen 48. maddesinin 18/6/2014 tarihli ve 6545 sayılı Kanun'un 21. maddesiyle değiştirilen (7) numaralı fıkrasının "*…2 ve 6 ncı fıkralarda sözü edilen kararlar, dosyanın gönderildiği Danıştayın ilgili dairesi ve kurulunca, kesin olarak verilir.*" bölümünün, Anayasa'nın 2., 13., 36. ve 155. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine karar verilmesi talebi. **(K: 2022/93, E: 2022/48)…… 1627**

16. 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı **İdari Yargılama Usulü Kanunu**'nun 18/6/2014 tarihli ve 6545 sayılı Kanun'un 19. maddesiyle değiştirilen 45. maddesinin (5) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin "*…ilk inceleme üzerine verilen kararlara karşı yapılan istinaf başvurusunu haklı bulduğu, davaya görevsiz veya yetkisiz mahkeme yahut reddedilmiş veya yasaklanmış hâkim tarafından bakılmış olması hâllerinde,…*" bölümünün Anayasa'nın 2., 36., 37., 90. ve 141. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebi. **(K: 2022/129, E: 2022/89)…..… 1983**

17. 3/5/1985 tarihli ve 3194 sayılı **İmar Kanunu**'nun 8. maddesinin (b) bendine 14/2/2020 tarihli ve 7221 sayılı Kanun'un 6. maddesiyle eklenen sekizinci paragrafta yer alan "*…veya parselasyon planları…*" ibaresinin Anayasa'nın 13., 35., 36. ve 125. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebi**. (K: 2022/84, E: 2021/20)…… 1513**

J

18. 10/3/1983 tarihli ve 2803 sayılı **Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu**'nun 9/11/2016 tarihli ve 6756 sayılı Kanun'un 112. maddesiyle değiştirilen 13/A maddesinin 1/2/2018 tarihli ve 7078

sayılı Kanun'un 51. maddesiyle değiştirilen altıncı fıkrasının ikinci cümlesinin *"disiplin"* yönünden sınırlı olmak üzere Anayasa'nın 2., 10., 27. ve 130. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebi. **(K: 2022/95, E: 2022/62)…….…….. 1659**

K

19. 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı **Kamulaştırma Kanunu**'na 9/6/2021 tarihli ve 7327 sayılı Kanun'un 21. maddesiyle eklenen geçici 16. maddenin Anayasa'nın 13., 35., 36., 46. ve 153. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebi. **(K: 2022/85, E: 2021/127)…….. 1535**

20. 13/10/1983 tarihli ve 2918 sayılı **Karayolları Trafik Kanunu**'nun 3/11/1988 tarihli ve 3493 sayılı Kanun'un 49. maddesiyle değiştirilen 115. maddesinin 1/2/2018 tarihli ve 7072 sayılı Kanun'un 58. maddesiyle değiştirilen sekizinci fıkrasının üçüncü cümlesinin Anayasa'nın 2. ve 38. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebi. **(K: 2022/89, E: 2022/45)……. 1583**

21. 21/10/2021 tarihli ve 7339 sayılı **Kooperatifler Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun**'un; A. 9. maddesiyle 24/4/1969 tarihli ve 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun başlığı ile birlikte değiştirilen 69. maddesinin altıncı fıkrasında yer alan "*...yönetmelikle düzenlenir.*" ibaresinin, B. 12. maddesiyle 1163 sayılı Kanun'un başlığı ile birlikte değiştirilen 87. maddesinin üçüncü fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "*...yönetmelikle düzenlenir.*" ibaresinin, Anayasa'nın 2., 5., 6., 7., 10., 13., 35., 48., 70., 90., 123., 124., 128., 153. ve 171. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talebi. **(K: 2022/110, E: 2021/130)…… 1855**

M

22. 31/3/2022 tarihli ve 7393 sayılı **Milletvekili Seçimi Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun**'un; I. A. 5. maddesiyle 26/4/1961 tarihli ve 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun'un 15. maddesinin değiştirilen birinci fıkrasının; 1. İkinci cümlesinde yer alan "*...kınama veya daha ağır disiplin cezası almamış en az birinci sınıfa ayrılmış ve birinci sınıfa ayrılma niteliklerini kaybetmemiş...*" ve "*...ad çekme suretiyle tespit edilir.*" ibarelerinin, 2. Üçüncü ve dördüncü cümlelerinin, 3. Beşinci cümlesinde yer alan "*Ad çekmeye katılacak hâkimin bulunmaması durumunda ise...*" ibaresinin, 4. Yedinci cümlesinin, 5. Sekizinci cümlesinde yer alan ''*Ancak, bu...*'' ibaresinin, B. 6. maddesiyle 298

sayılı Kanun'un 18. maddesinin; 1. Birinci fıkrasının değiştirilen ikinci cümlesinde yer alan *"...ad çekme suretiyle..."* ve *"...hâkim, kurulun başkanıdır."* ibarelerinin, 2. Birinci fıkrasına eklenen üçüncü cümlede yer alan *"Ad çekmeye katılacak hâkimin bulunmaması durumunda ise..."* ibaresinin, C. 11. maddesiyle 298 sayılı Kanun'un; 1. 65. maddesinin; a. Başlığının *"Bakanlara ilişkin yasaklar:"* şeklinde değiştirilmesinin, b. Birinci fıkrasının birinci cümlesinde ve ikinci fıkrasında yer alan *"... Başbakan ve..."* ibarelerinin madde metninden çıkarılmasının, 2. 66. maddesinde yer alan *"...Başbakan,..."* ibaresinin madde metninden çıkarılmasının, 3. 155. maddesinin başlığının *"Bakanların yasaklara uymamaları:"* şeklinde değiştirilmesinin, Ç. 12. maddesiyle 298 sayılı Kanun'a eklenen geçici 24. maddenin, Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 2., 5., 11., 13., 14., 17., 36., 37., 67., 68., 69., 79. ve 138. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi, II. 11. maddesi kapsamında 19/1/2012 tarihli ve 6271 sayılı Cumhurbaşkanı Seçimi Kanunu'nun 13. maddesinin (4) numaralı fıkrasında yer alan *"...Başbakan,..."* ibaresinin değerlendirilmesi suretiyle; A. Anılan fıkranın Cumhurbaşkanı'na ilişkin propaganda yasaklarının varlığını öngördüğünün yorumlu kararla tespit edilmesi, B. Fıkranın Cumhurbaşkanı'na ilişkin propaganda yasaklarının varlığını öngörmediği sonucuna varılması hâlinde ise ilk genel seçimlere yönelik propaganda döneminden önce yürürlüğe girecek şekilde -hukuki boşluğun giderilmesi amacıyla- mevzuata Cumhurbaşkanı'na ilişkin propaganda yasaklarına dair açık bir hükmün konulması için yasama organına çağrı yapılması, talebi. **(K: 2022/107, E: 2022/50)…….…….....** **1763**

Ö

23. 8/2/2007 tarihli ve 5580 sayılı **Özel Öğretim Kurumları Kanunu**'nun 4. maddesinin 9/5/2018 tarihli ve 7141 sayılı Kanun'un 11. maddesiyle değiştirilen birinci fıkrasında yer alan "*…veya haklarında bu suçlardan dolayı kovuşturma bulunmaması,…*" ibaresinin anılan fıkrada yer alan "*…personelinde;…*" ve "*…anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar,…*" ibareleri yönünden Anayasa'nın 13., 38., 48. ve 49. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebi. **(K: 2022/112, E: 2022/76)…….....** **1873**

S

24. 24/5/1983 tarihli ve 2828 sayılı **Sosyal Hizmetler Kanunu**'na 21/3/2018 tarihli ve 7103 sayılı Kanun'un 25. maddesiyle eklenen geçici 16. maddenin birinci fıkrasının Anayasa'nın 10. maddesine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebi**.** **(K: 2022/102, E: 2022/65)…….** **1737**

25. 27/12/2018 tarihli ve (25) numaralı **Sözleşmeli ve İş Mevzuatına Tabi Personele İlişkin Bazı Düzenlemeler ile Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi**'nin 1. maddesinin (3) numaralı fıkrasının Anayasa'nın 2., 7., 48., 104. ve 128. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline ve yürürlüğünün durdurulmasına karar verilmesi talebi. **(K: 2022/106, E: 2019/22)……... 1759**

T

26. 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı **Türk Ceza Kanunu**'nun 51. maddesinin (7) numaralı fıkrasında yer alan "*...infaz hâkimliğince...*" ibaresinin Anayasa'nın 19. ve 37. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebi. **(K: 2022/90, E: 2022/52)…… 1589**

27. 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı **Türk Ceza Kanunu**'nun 51. maddesinin (7) numaralı fıkrasında yer alan "*...kasıtlı bir suç işlemesi...*" ibaresinin "*sırf askeri suçlar*" yönünden Anayasa'nın 2., 5. ve 10. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebi. **(K: 2022/91, E: 2022/53)…….…... 1599**

28. 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı **Türk Ceza Kanunu**'nun 158. maddesinin (2) numaralı fıkrasında yer alan "*…yukarıdaki fıkra hükmüne göre…*" ibaresinin Anayasa'nın 2. maddesine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebi. **(K: 2022/100, E: 2022/56)…….. 1707**

U

29. 12/6/1933 tarihli ve 2313 sayılı **Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun**'a 1/2/2018 tarihli ve 7078 sayılı Kanun'un 11. maddesiyle eklenen ek 2. maddenin Anayasa'nın 2., 5., 13. ve 35. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebi. **(K: 2022/87, E: 2020/98)……..…….. 1557**

Y

30. 4/11/1981 tarihli ve 2547 sayılı **Yükseköğretim Kanunu**'nun;. A. 54. maddesinin (a) bendinin, B. 65. maddesinin (a) fıkrasının (9) numaralı alt bendinde yer alan *"…ile öğrencilerin…"* ibaresinin, Anayasa'nın 2., 7. ve 42. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine karar verilmesi talebi. **(K: 2022/99, E: 2022/54)……..….. 1695**

31. 16/8/1961 tarihli ve 351 sayılı **Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurt Hizmetleri Kanunu**'nun 17. maddesinin birinci fıkrasının Anayasa'nın 2., 13., ve 35. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebi. **(K: 2022/103, E: 2022/67)**…… **1747**

2- Değişik İşler

1. Ayyıldız Partisi isminde yer alan *"Ayyıldız"* ibaresinin Zafer Partisince *"Ayyıldız Hareketi"* ve *"Ayyıldız Gençlik Kolları"* olarak kullanılmasının tedbiren durdurulmasına ve bu ismin kullanılamayacağına karar verilmesi talebi. **(K: 2022/3, E: 2022/4)**…….. **2013**

2. Millet Partisi isminde yer alan "*Millet*" ibaresinin Cumhuriyet Halk Partisi, İyi Parti, Demokrat Parti, Gelecek Partisi, Demokrasi ve Atılım Partisi ve Saadet Partisince ittifak ismi olarak kullanılmasının tedbiren durdurulmasına ve bu ismin kullanılamayacağına karar verilmesi talebi. **(K: 2022/2, E: 2022/3)**…….…… **2009**

3. Türkiye'nin Sesi Partisi ambleminin 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 96. maddesine aykırılığı ileri sürülerek hükümsüzlüğüne ve siyasi parti sicilinden terkinine karar verilmesi talebi. **(K: 2022/1, E: 2022/2)**…….…… **1997**

3- Siyasi Parti Mali Denetim

1. Adalet Partisinin 2018 yılı kesin hesabının incelenmesi. **(K: 2022/3, E: 2019/22)**…….. **2025**

2. Adalet ve Kalkınma Partisinin 2019 yılı kesin hesabının incelenmesi. **(K: 2022/21, E: 2020/42)**…….…… **2111**

3. Anadolu Birliği Partisinin 2020 yılı kesin hesabının incelenmesi. **(K: 2022/32, E: 2021/78)**……..…….…….. **2157**

4. As Partinin 2020 yılı kesin hesabının incelenmesi. **(K: 2022/28, E: 2021/18)**…….…….…….. **2141**

5. Ayyıldız Partisinin 2020 yılı kesin hesabının incelenmesi. **(K: 2022/31, E: 2021/44)**…….…….…….. **2153**

6. Cesur Düşünce Partisinin 2020 yılı kesin hesabının incelenmesi. **(K: 2022/30, E: 2021/38)**……..…….…….. **2149**

7. Cumhuriyet Halk Partisinin 2017 yılı kesin hesabının incelenmesi. **(K: 2022/1, E: 2018/34)**……..……..…….. **2017**

8. Demokratik Sol Partinin 2018 yılı kesin hesabının incelenmesi. **(K: 2022/2, E: 2019/21)**……..……..…….. **2021**

9. Devrim Hareketi Partisinin 2020 yılı kesin hesabının incelenmesi. **(K: 2022/29, E: 2021/26)**……..……..…….. **2145**

10. Ezilenlerin Sosyalist Partisinin 2019 yılı kesin hesabının incelenmesi. **(K: 2022/11, E: 2020/54)**……..……..…….. **2069**

11. Gelecek Partisinin 2019 yılı kesin hesabının incelenmesi. **(K: 2022/5, E: 2020/2)**..... **2035**

12. Halkın Kurtuluş Partisinin 2019 yılı kesin hesabının incelenmesi. **(K: 2022/10, E: 2020/26)**……..……..…….. **2063**

13. İlk Partinin 2019 yılı kesin hesabının incelenmesi. **(K: 2022/12, E: 2020/56**…..…… **2073**

14. İşçi Demokrasisi Partisinin 2019 yılı kesin hesabının incelenmesi. **(K: 2022/15, E: 2020/13)**……..……..…….. **2085**

15. Kadın Partisinin 2019 yılı kesin hesabının incelenmesi. **(K: 2022/20, E: 2020/32)**……..……..…….. **2107**

16. Kuvayi Milliye Partisinin 2020 yılı kesin hesabının incelenmesi. **(K: 2022/33, E: 2021/80)**…..……..…….. **2161**

17. Kürdistan Özgürlük Partisinin 2019 yılı kesin hesabının incelenmesi**. (K: 2022/13, E: 2020/1)**…….……..…….. **2077**

18. Kürdistan Sosyalist Partisinin 2019 yılı kesin hesabının incelenmesi. **(K: 2022/18, E: 2020/24)**……..……..……..…….. **2097**

19. Liberal Demokrat Partinin 2019 yılı kesin hesabının incelenmesi**. (K: 2022/19, E: 2020/28)**……..……..…….. **2101**

20. Milli Partinin 2020 yılı kesin hesabının incelenmesi. **(K: 2022/27, E: 2021/3)**…… **2137**

21. Milliyetçi Hareket Partisinin 2018 yılı kesin hesabının incelenmesi. **(K: 2022/4, E: 2019/58)**……..……..……... **2029**

22. Sosyalist Emekçiler Partisinin 2019 yılı kesin hesabının incelenmesi. **(K: 2022/17, E: 2020/19)**..... **2093**

23. Sosyalist Yeniden Kuruluş Partisinin 2019 yılı kesin hesabının incelenmesi. **(K: 2022/25, E: 2020/66)**..... **2129**

24. Toplumcu Kurtuluş Partisinin 2019 yılı kesin hesabının incelenmesi. **(K: 2022/14, E: 2020/8**..... **2081**

25. Turan Hareketi Partisinin 2017 yılı kesin hesabının incelenmesi. **(K: 2022/6, E: 2020/3)**..... **2039**

26. Turan Hareketi Partisinin 2018 yılı kesin hesabının incelenmesi**. (K: 2022/7, E: 2020/4)**..... **2045**

27. Turan Hareketi Partisinin 2019 yılı kesin hesabının incelenmesi. **(K: 2022/8, E: 2020/5)**..... **2051**

28. Türkiye Ekonomi ve Kalkınma Partisinin 2019 yılı kesin hesabının incelenmesi. **(K: 2022/9, E: 2020/16)**..... **2057**

29. Türkiye Komünist Partisinin 2019 yılı kesin hesabının incelenmesi. **(K: 2022/23, E: 2020/49)**..... **2121**

30. Türkiye Kürdistan Demokrat Partisinin 2019 yılı kesin hesabının incelenmesi. **(K: 2022/26, E: 2020/67)**..... **2133**

31. Ulusal Partinin 2019 yılı kesin hesabının incelenmesi. **(K: 2022/16, E: 2020/18)**..... **2089**

32. Yeşiller ve Sol Gelecek Partisinin 2019 yılı kesin hesabının incelenmesi. **(K: 2022/24, E: 2020/64)**..... **2125**

33. Yüce Diriliş Partisinin 2019 yılı kesin hesabının incelenmesi**. (K:2022/22, E: 2020/45)**..... **2117**

II- YASA NUMARASINA GÖRE İPTAL VE İTİRAZ DAVALARI DİZİNİ

Yasa No	*İptali İstenilen Hükümlerin Yer Aldığı Yasanın Adı*	*Karar*	*Esas*	*Tür*	*Sf*
25	Sözleşmeli ve İş Mevzuatına Tabi Personele İlişkin Bazı Düzenlemeler ile Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 1. maddesinin (3) numaralı fıkrasının Anayasa'nın 2., 7., 48., 104. ve 128. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline ve yürürlüğünün durdurulmasına karar verilmesi talebi.	2022/106	2019/22	İPT	1759
50	Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili, Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 5. maddesiyle 15/7/2018 tarihli ve 30479 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan (4) numaralı Bakanlıklara Bağlı İlgili, İlişkili, Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 637. maddesine eklenen (2) numaralı fıkranın Anayasa'nın 2., 6., 8., 104. ve 128. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline ve yürürlüğünün durdurulmasına karar verilmesi talebi.	2022/115	2020/5	İPT	1899
193	Gelir Vergisi Kanunu'nun 9/4/2003 tarihli ve 4842 sayılı Kanun'un 3. maddesiyle başlığı ile birlikte değiştirilen 31. maddesinin; 1. Birinci fıkrasında yer alan "*Çalışma gücünün…*" ibaresinin, 2. Üçüncü fıkrasının, Anayasa'nın 2., 5., 50. ve 73. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine karar verilmesi talebi.	2022/94	2022/51	İTZ	1647

351	Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurt Hizmetleri Kanunu'nun 17. maddesinin birinci fıkrasının Anayasa'nın 2., 13., ve 35. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebi.	2022/103	2022/67	İTZ	1747
492	Harçlar Kanunu'nun; A. 28. maddesinin birinci fıkrasının 23/7/2010 tarihli ve 6009 sayılı Kanun'un 18. maddesiyle değiştirilen (a) bendinin, B. 32. maddesinin birinci cümlesinin, "*davalısı harçtan muaf olan davalar*" yönünden Anayasa'nın 2., 5., 35. ve 36. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine karar verilmesi talebi.	2022/101	2022/61	İTZ	1715
657	Devlet Memurları Kanunu'nun 152. maddesinin 20/3/1997 tarihli ve 570 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 9. maddesiyle değiştirilen "*II-Tazminatlar:*" kısmının "*G) ADALET HİZMETLERİ TAZMİNATI*" bölümünün Anayasa'nın 2. ve 10. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebi.	2022/113	2022/82	İTZ	1879
2313	Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun'a 1/2/2018 tarihli ve 7078 sayılı Kanun'un 11. maddesiyle eklenen ek 2. maddenin Anayasa'nın 2., 5., 13. ve 35. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebi.	2022/87	2020/98	İTZ	1557
2547	Yükseköğretim Kanunu'nun;. A. 54. maddesinin (a) bendinin, B. 65. maddesinin (a) fıkrasının (9) numaralı alt bendinde yer alan *"…ile öğrencilerin…"* ibaresinin, Anayasa'nın 2., 7. ve 42. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine karar verilmesi talebi.	2022/99	2022/54	İTZ	1695
2577	İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun; A. 18/6/2014 tarihli ve 6545 sayılı Kanun'un 19. maddesiyle değiştirilen 45. maddesinin; 1. (2) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin, 2. (6) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin, 2577 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (7) numaralı fıkrasının "*…2 ve 6 ncı fıkralarda sözü edilen kararlar, dosyanın gönderildiği Danıştayın ilgili dairesi ve kurulunca, kesin olarak verilir.*" bölümü yönünden, B. 5/4/1990 tarihli ve	2022/93	2022/48	İTZ	1627

	3622 sayılı Kanun'un 17. maddesiyle değiştirilen 48. maddesinin 18/6/2014 tarihli ve 6545 sayılı Kanun'un 21. maddesiyle değiştirilen (7) numaralı fıkrasının "*…2 ve 6 ncı fıkralarda sözü edilen kararlar, dosyanın gönderildiği Danıştayın ilgili dairesi ve kurulunca, kesin olarak verilir.*" bölümünün, Anayasa'nın 2., 13., 36. ve 155. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine karar verilmesi talebi.				
2577	İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 18/6/2014 tarihli ve 6545 sayılı Kanun'un 19. maddesiyle değiştirilen 45. maddesinin (5) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin "*…ilk inceleme üzerine verilen kararlara karşı yapılan istinaf başvurusunu haklı bulduğu, davaya görevsiz veya yetkisiz mahkeme yahut reddedilmiş veya yasaklanmış hâkim tarafından bakılmış olması hâllerinde,…*" bölümünün Anayasa'nın 2., 36., 37., 90. ve 141. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebi.	2022/129	2022/89	İTZ	1983
2803	Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu'nun 9/11/2016 tarihli ve 6756 sayılı Kanun'un 112. maddesiyle değiştirilen 13/A maddesinin 1/2/2018 tarihli ve 7078 sayılı Kanun'un 51. maddesiyle değiştirilen altıncı fıkrasının ikinci cümlesinin *"disiplin"* yönünden sınırlı olmak üzere Anayasa'nın 2., 10., 27. ve 130. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebi.	2022/95	2022/62	İTZ	1659
2828	Sosyal Hizmetler Kanunu'na 21/3/2018 tarihli ve 7103 sayılı Kanun'un 25. maddesiyle eklenen geçici 16. maddenin birinci fıkrasının Anayasa'nın 10. maddesine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebi.	2022/102	2022/65	İTZ	1737
2918	Karayolları Trafik Kanunu'nun 3/11/1988 tarihli ve 3493 sayılı Kanun'un 49. maddesiyle değiştirilen 115. maddesinin 1/2/2018 tarihli ve 7072 sayılı Kanun'un 58. maddesiyle değiştirilen sekizinci fıkrasının üçüncü	2022/89	2022/45	İTZ	1583

	cümlesinin Anayasa'nın 2. ve 38. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebi.				
2942	Kamulaştırma Kanunu'na 9/6/2021 tarihli ve 7327 sayılı Kanun'un 21. maddesiyle eklenen geçici 16. maddenin Anayasa'nın 13., 35., 36., 46. ve 153. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebi.	2022/85	2021/127	İTZ	1535
3194	İmar Kanunu'nun 8. maddesinin (b) bendine 14/2/2020 tarihli ve 7221 sayılı Kanun'un 6. maddesiyle eklenen sekizinci paragrafta yer alan "*…veya parselasyon planları…*" ibaresinin Anayasa'nın 13., 35., 36. ve 125. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebi.	2022/84	2021/20	İTZ	1513
5237	Türk Ceza Kanunu'nun 51. maddesinin (7) numaralı fıkrasında yer alan "*...infaz hâkimliğince...*" ibaresinin Anayasa'nın 19. ve 37. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebi.	2022/90	2022/52	İTZ	1589
5237	Türk Ceza Kanunu'nun 51. maddesinin (7) numaralı fıkrasında yer alan "*...kasıtlı bir suç işlemesi...*" ibaresinin "*sırf askeri suçlar*" yönünden Anayasa'nın 2., 5. ve 10. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebi.	2022/91	2022/53	İTZ	1599
5237	Türk Ceza Kanunu'nun 158. maddesinin (2) numaralı fıkrasında yer alan "*…yukarıdaki fıkra hükmüne göre…*" ibaresinin Anayasa'nın 2. maddesine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebi.	2022/100	2022/56	İTZ	1707
5258	Aile Hekimliği Kanunu'nun 8. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan *"…sözleşmenin feshini gerektiren nedenler,…"* ibaresinin Anayasa'nın 7., 38. ve 128. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebi.	2022/81	2022/43	İTZ	1505
5271	Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231. maddesine 6/12/2006 tarihli ve 5560 sayılı Kanun'un 23. maddesiyle eklenen (12) numaralı fıkranın Anayasa'nın 10., 35., 36. ve 40. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebi.	2022/88	2021/121	İTZ	1569

5271	Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 324. maddesinin (1) numaralı fıkrasında yer alan "*…tarifesine göre ödenmesi gereken avukatlık ücretleri…"* ibaresinin Anayasa'nın 2., 36. ve 135. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebi.	2022/97	2021/18	İTZ	1671
5271	Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 193. maddesine 25/5/2005 tarihli ve 5353 sayılı Kanun'un 28. maddesiyle eklenen (2) numaralı fıkranın Anayasa'nın 36. ve 38. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebi.	2022/98	2021/118	İTZ	1683
5275	Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 107. maddesinin (12) numaralı fıkrasında yer alan "*…kasıtlı bir suç işlemesi…"* ibaresinin "*sırf askerî suçlar*" yönünden Anayasa'nın 2., 5. ve 10. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebi.	2022/80	2022/9	İTZ	1489
5580	Özel Öğretim Kurumları Kanunu'nun 4. maddesinin 9/5/2018 tarihli ve 7141 sayılı Kanun'un 11. maddesiyle değiştirilen birinci fıkrasında yer alan "*…veya haklarında bu suçlardan dolayı kovuşturma bulunmaması,…"* ibaresinin anılan fıkrada yer alan "*…personelinde;…"* ve "*…anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar,…"* ibareleri yönünden Anayasa'nın 13., 38., 48. ve 49. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebi.	2022/112	2022/76	İTZ	1873
6100	Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun; A. 20. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinin, B. 331. maddesinin (2) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinin, Anayasa'nın 2., 10., 11., 13., 36., 37., 138. ve 141. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talebi.	2022/109	2021/107	İTZ	1839
7222	Bankacılık Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un; A. 1. maddesiyle 19/10/2005 tarihli ve 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 26. maddesinin; 1. İkinci fıkrasının birinci cümlesine eklenen	2022/116	2020/43	İPT	1913

	"*…bankacılık sistemini ya da…*" ibaresinin, 2. İkinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "*…kanunî kovuşturma talep edilen…*" ibaresinin "*...Cumhuriyet Başsavcılığına yazılı başvuruda bulunulan…*" şeklinde değiştirilmesinin, B. 4. maddesiyle 5411 sayılı Kanun'un 55. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde yer alan "*...ve Toplu Konut İdaresi Başkanlığıyla...*" ibaresinin "*..., Toplu Konut İdaresi Başkanlığı, Türkiye Varlık Fonu Yönetimi Anonim Şirketi veya Türkiye Varlık Fonuyla*" şeklinde değiştirilmiş halinde yer alan "*...Türkiye Varlık Fonu Yönetimi Anonim Şirketi veya Türkiye Varlık Fonuyla...*" ibaresinin, C. 11. maddesiyle 5411 sayılı Kanun'a eklenen 76/A maddesinin ikinci cümlesinin "*Bu madde kapsamına giren işlem ve uygulamalar Kurul tarafından belirlenir…*" bölümünün, Anayasa'nın 2., 5., 10., 13., 36., 38., 49. ve 167. maddelerine aykırılığını ileri sürerek iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talebi.				
7329	Askeri Ceza Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un; A. 3. maddesiyle 22/5/1930 tarihli ve 1632 sayılı Askeri Ceza Kanunu'na eklenen ek 13. maddenin birinci fıkrasının, B. 5. maddesiyle 1632 sayılı Kanun'a eklenen ek 15. maddenin ikinci fıkrasının üçüncü cümlesinde yer alan "*…ya da resen…*" ibaresinin, C. 14. maddesiyle 27/7/1967 tarihli ve 926 sayılı Türk Silâhlı Kuvvetleri Personel Kanunu'na eklenen ek 39. maddenin; 1. İkinci fıkrasının; a. İkinci cümlesinde yer alan "*…ve yönetmelikte öngörülen şartları taşımak…*" ibaresinin, b. Üçüncü ve dördüncü cümlelerinin, 2. Üçüncü fıkrasının ikinci cümlesinin "*…oluşturulacak yeterlik sınav kurulu tarafından yönetmelikle belirlenecek konulardan yazılı ve/veya sözlü sınava…*" bölümünün, Anayasa'nın 2., 7., 10., 13., 17., 19., 20., 36., 70., 90., 123., 124., 128., 129. ve 153. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talebi.	2022/117	2021/84	İPT	1937

7339	Kooperatifler Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un; A. 9. maddesiyle 24/4/1969 tarihli ve 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun başlığı ile birlikte değiştirilen 69. maddesinin altıncı fıkrasında yer alan "*...yönetmelikle düzenlenir.*" ibaresinin, B. 12. maddesiyle 1163 sayılı Kanun'un başlığı ile birlikte değiştirilen 87. maddesinin üçüncü fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "*...yönetmelikle düzenlenir.*" ibaresinin, Anayasa'nın 2., 5., 6., 7., 10., 13., 35., 48., 70., 90., 123., 124., 128., 153. ve 171. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talebi.	2022/110	2021/130	İPT	1855
7349	Gelir Vergisi Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 7. maddesiyle 10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na eklenen geçici 23. maddenin birinci cümlesinin Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 2., 6., 7., 87., 123. ve 161. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline ve yürürlüğünün durdurulmasına karar verilmesi talebi.	2022/120	2021/133	İPT	1975
7350	Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 1. maddesiyle 24/11/1994 tarihli ve 4046 sayılı Özelleştirme Uygulamaları Hakkında Kanun'a eklenen geçici 30. maddenin Anayasa'nın 2., 6., 10., 13., 35., 36., 43., 48. ve 138. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline ve yürürlüğünün durdurulmasına karar verilmesi talebi.	2022/92	2022/22	İPT	1613
7393	Milletvekili Seçimi Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un; I. A. 5. maddesiyle 26/4/1961 tarihli ve 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun'un 15. maddesinin değiştirilen birinci fıkrasının; 1. İkinci cümlesinde yer alan "*...kınama veya daha ağır disiplin cezası almamış en az birinci sınıfa ayrılmış ve birinci sınıfa ayrılma niteliklerini kaybetmemiş...*" ve "*...ad çekme suretiyle tespit edilir.*" ibarelerinin, 2. Üçüncü ve dördüncü cümlelerinin, 3. Beşinci	2022/107	2022/50	İPT	1763

	cümlesinde yer alan "*Ad çekmeye katılacak hâkimin bulunmaması durumunda ise...*" ibaresinin, 4. Yedinci cümlesinin, 5. Sekizinci cümlesinde yer alan *''Ancak, bu...''* ibaresinin, B. 6. maddesiyle 298 sayılı Kanun'un 18. maddesinin; 1. Birinci fıkrasının değiştirilen ikinci cümlesinde yer alan *"...ad çekme suretiyle..."* ve *"...hâkim, kurulun başkanıdır."* ibarelerinin, 2. Birinci fıkrasına eklenen üçüncü cümlede yer alan *"Ad çekmeye katılacak hâkimin bulunmaması durumunda ise..."* ibaresinin, C. 11. maddesiyle 298 sayılı Kanun'un; 1. 65. maddesinin; a. Başlığının *"Bakanlara ilişkin yasaklar:"* şeklinde değiştirilmesinin, b. Birinci fıkrasının birinci cümlesinde ve ikinci fıkrasında yer alan *"... Başbakan ve..."* ibarelerinin madde metninden çıkarılmasının, 2. 66. maddesinde yer alan *"...Başbakan,..."* ibaresinin madde metninden çıkarılmasının, 3. 155. maddesinin başlığının *"Bakanların yasaklara uymamaları:"* şeklinde değiştirilmesinin, Ç. 12. maddesiyle 298 sayılı Kanun'a eklenen geçici 24. maddenin, Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 2., 5., 11., 13., 14., 17., 36., 37., 67., 68., 69., 79. ve 138. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi, II. 11. maddesi kapsamında 19/1/2012 tarihli ve 6271 sayılı Cumhurbaşkanı Seçimi Kanunu'nun 13. maddesinin (4) numaralı fıkrasında yer alan *"...Başbakan,..."* ibaresinin değerlendirilmesi suretiyle; A. Anılan fıkranın Cumhurbaşkanı'na ilişkin propaganda yasaklarının varlığını öngördüğünün yorumlu kararla tespit edilmesi, B. Fıkranın Cumhurbaşkanı'na ilişkin propaganda yasaklarının varlığını öngörmediği sonucuna varılması hâlinde ise ilk genel seçimlere yönelik propaganda döneminden önce yürürlüğe girecek şekilde -hukuki boşluğun giderilmesi amacıyla- mevzuata Cumhurbaşkanı'na ilişkin propaganda yasaklarına dair açık bir hükmün konulması için yasama organına çağrı yapılması, talebi.				

III- ANAYASA MAHKEMESİ KARARLARI DİZİNİ

1- Karar Numarasına Göre

Karar	Esas	Dava Türü*	Sayfa
2022/80	2022/9	İİD.....	1489
2022/81	2022/43	İİD.....	1505
2022/84	2021/20	İİD.....	1513
2022/85	2021/127	İİD.....	1535
2022/87	2020/98	İİD.....	1557
2022/88	2021/121	İİD.....	1569
2022/89	2022/45	İİD.....	1583
2022/90	2022/52	İİD.....	1589
2022/91	2022/53	İİD.....	1599
2022/92	2022/22	İİD.....	1613
2022/93	2022/48	İİD.....	1627
2022/94	2022/51	İİD.....	1647
2022/95	2022/62	İİD.....	1659
2022/97	2021/18	İİD.....	1671
2022/98	2021/118	İİD.....	1683
2022/99	2022/54	İİD.....	1695
2022/100	2022/56	İİD.....	1707
2022/101	2022/61	İİD.....	1715
2022/102	2022/65	İİD.....	1737
2022/103	2022/67	İİD.....	1747
2022/106	2019/22	İİD.....	1759
2022/107	2022/50	İİD.....	1763
2022/109	2021/107	İİD.....	1839
2022/110	2021/130	İİD.....	1855
2022/112	2022/76	İİD.....	1873

***İİD:** İptal ve İtiraz Davası, **Dİ:** Değişik İşler, **SPMD:** Siyasi Parti Mali Denetim

2022/113	2022/82	İİD……	1879
2022/115	2020/5	İİD……	1899
2022/116	2020/43	İİD……	1913
2022/117	2021/84	İİD……	1937
2022/120	2021/133	İİD……	1975
2022/129	2022/89	İİD……	1983
2022/1	2022/2	Dİ……....	1997
2022/2	2022/3	Dİ…….	2009
2022/3	2022/4	Dİ…….	2013
2022/1	2018/34	SPMD……..	2017
2022/2	2019/21	SPMD……..	2021
2022/3	2019/22	SPMD……..	2025
2022/4	2019/58	SPMD……..	2029
2022/5	2020/2	SPMD……..	2035
2022/6	2020/3	SPMD……..	2039
2022/7	2020/4	SPMD……..	2045
2022/8	2020/5	SPMD……..	2051
2022/9	2020/16	SPMD……..	2057
2022/10	2020/26	SPMD……..	2063
2022/11	2020/54	SPMD……..	2069
2022/12	2020/56	SPMD……..	2073
2022/13	2020/1	SPMD……..	2077
2022/14	2020/8	SPMD……..	2081
2022/15	2020/13	SPMD……..	2085
2022/16	2020/18	SPMD……..	2089
2022/17	2020/19	SPMD……..	2093
2022/18	2020/24	SPMD…….	2097
2022/19	2020/28	SPMD……..	2101
2022/20	2020/32	SPMD……..	2107
2022/21	2020/42	SPMD……..	2111
2022/22	2020/45	SPMD……..	2117
2022/23	2020/49	SPMD…….	2121
2022/24	2020/64	SPMD……..	2125
2022/25	2020/66	SPMD……..	2129
2022/26	2020/67	SPMD……..	2133

2022/27	2021/3	SPMD……..	2137
2022/28	2021/18	SPMD……..	2141
2022/29	2021/26	SPMD……..	2145
2022/30	2021/38	SPMD……..	2149
2022/31	2021/44	SPMD……..	2153
2022/32	2021/78	SPMD……..	2157
2022/33	2021/80	SPMD……..	2161

2- Esas Numarasına Göre

Esas	Karar	Dava Türü	Sayfa
2018/34	2022/1	SPMD……...	2017
2019/21	2022/2	SPMD……...	2021
2019/22	2022/106	İİD…….	1759
2019/22	2022/3	SPMD……...	2025
2019/58	2022/4	SPMD……...	2045
2020/1	2022/13	SPMD……...	2077
2020/2	2022/5	SPMD……...	2035
2020/3	2022/6	SPMD……...	2039
2020/4	2022/7	SPMD……...	2045
2020/5	2022/115	İİD…….	1899
2020/5	2022/8	SPMD……...	2051
2020/8	2022/14	SPMD……...	2081
2020/13	2022/15	SPMD……...	2085
2020/16	2022/9	SPMD……...	2057
2020/18	2022/16	SPMD……...	2089
2020/19	2022/17	SPMD……...	2093
2020/24	2022/18	SPMD……...	2097
2020/26	2022/10	SPMD……...	2063
2020/28	2022/19	SPMD……...	2101
2020/32	2022/20	SPMD……...	2107
2020/42	2022/21	SPMD……...	2111
2020/43	2022/116	İİD…….	1913
2020/45	2022/22	SPMD……...	2117
2020/49	2022/23	SPMD……...	2121

2020/54	2022/11	SPMD……...	2069
2020/56	2022/12	SPMD……...	2073
2020/64	2022/24	SPMD……...	2125
2020/66	2022/25	SPMD……...	2129
2020/67	2022/26	SPMD……...	2133
2020/98	2022/87	İİD…….	1557
2021/3	2022/27	SPMD……...	2137
2021/18	2022/97	İİD…….	1671
2021/18	2022/28	SPMD……...	2141
2021/20	2022/84	İİD…….	1513
2021/26	2022/29	SPMD……...	2145
2021/38	2022/30	SPMD……...	2149
2021/44	2022/31	SPMD……...	2153
2021/78	2022/32	SPMD……...	2157
2021/80	2022/33	SPMD……...	2161
2021/84	2022/117	İİD…….	1937
2021/107	2022/109	İİD…….	1839
2021/118	2022/98	İİD…….	1683
2021/121	2022/88	İİD…….	1569
2021/127	2022/85	İİD…….	1535
2021/130	2022/110	İİD…….	1855
2021/133	2022/120	İİD…….	1975
2022/2	2022/1	Dİ……..	1997
2022/3	2022/2	Dİ……..	2009
2022/4	2022/3	Dİ……..	2013
2022/9	2022/80	İİD…….	1489
2022/22	2022/92	İİD…….	1613
2022/43	2022/81	İİD…….	1505
2022/45	2022/89	İİD…….	1583
2022/48	2022/93	İİD…….	1627
2022/50	2022/107	İİD…….	1763
2022/51	2022/94	İİD…….	1647
2022/52	2022/90	İİD…….	1589
2022/53	2022/91	İİD…….	1599
2022/54	2022/99	İİD…….	1695
2022/56	2022/100	İİD…….	1707

2022/61	2022/101	İİD…….	1715
2022/62	2022/95	İİD…….	1659
2022/65	2022/102	İİD…….	1737
2022/67	2022/103	İİD…….	1747
2022/76	2022/112	İİD…….	1873
2022/82	2022/113	İİD…….	1879
2022/89	2022/129	İİD…….	1983

3- Resmi Gazete Tarihine Göre

RG Tarihi	Sayısı	Esas	Karar	Dava Türü	Sayfa
17.06.2022	31869	2022/2	2022/1	Dİ……...	1997
28.06.2022	31880	2018/34	2022/1	SPMD……	2017
28.06.2022	31880	2019/21	2022/2	SPMD……	2021
28.06.2022	31880	2019/22	2022/3	SPMD……	2025
28.06.2022	31880	2019/58	2022/4	SPMD……	2029
28.06.2022	31880	2020/2	2022/5	SPMD……	2035
28.06.2022	31880	2020/3	2022/6	SPMD……	2039
29.06.2022	31881	2022/9	2022/80	İİD…….....	1489
30.06.2022	31882	2020/4	2022/7	SPMD……	2045
30.06.2022	31882	2020/5	2022/8	SPMD……	2051
30.06.2022	31882	2020/16	2022/9	SPMD……	2057
30.06.2022	31882	2020/26	2022/10	SPMD……	2063
30.06.2022	31882	2020/54	2022/11	SPMD……	2069
30.06.2022	31882	2020/56	2022/12	SPMD……	2073
22.07.2022	31900	2022/3	2022/2	Dİ……...	2009
02.08.2022	31911	2022/45	2022/89	İİD…….....	1583
02.08.2022	31911	2022/22	2022/92	İİD…….....	1613
04.08.2022	31913	2021/127	2022/85	İİD…….....	1535
05.08.2022	31914	2022/43	2022/81	İİD…….....	1505
09.08.2022	31918	2022/51	2022/94	İİD…….....	1647
09.08.2022	31918	2022/62	2022/95	İİD…….....	1659
10.08.2022	31919	2022/52	2022/90	İİD…….....	1589
10.08.2022	31919	2022/53	2022/91	İİD…….....	1599
17.08.2022	31926	2020/98	2022/87	İİD…….....	1557

17.08.2022	31926	2022/48	2022/93	İİD…….....	1627
06.09.2022	31945	2021/20	2022/84	İİD…….....	1513
15.09.2022	31954	2022/4	2022/3	Dİ……...	2009
20.09.2022	31959	2022/54	2022/99	İİD…….....	1695
21.09.2022	31960	2022/56	2022/100	İİD…….....	1707
21.09.2022	31960	2022/65	2022/102	İİD…….....	1737
21.09.2022	31960	2022/67	2022/103	İİD…….....	1747
23.09.2022	31962	2021/121	2022/88	İİD…….....	1569
28.09.2022	31967	2020/1	2022/13	SPMD……	2077
28.09.2022	31967	2020/8	2022/14	SPMD……	2081
28.09.2022	31967	2020/13	2022/15	SPMD……	2085
28.09.2022	31967	2020/18	2022/16	SPMD……	2089
28.09.2022	31967	2020/19	2022/17	SPMD……	2093
28.09.2022	31967	2020/24	2022/18	SPMD……	2097
28.09.2022	31967	2020/28	2022/19	SPMD……	2101
28.09.2022	31967	2020/32	2022/20	SPMD……	2107
29.09.2022	31968	2020/42	2022/21	SPMD……	2111
29.09.2022	31968	2020/45	2022/22	SPMD……	2117
29.09.2022	31968	2020/49	2022/23	SPMD……	2121
29.09.2022	31968	2020/64	2022/24	SPMD……	2125
29.09.2022	31968	2020/66	2022/25	SPMD……	2129
29.09.2022	31968	2020/67	2022/26	SPMD……	2133
29.09.2022	31968	2021/3	2022/27	SPMD……	2137
29.09.2022	31968	2021/18	2022/28	SPMD……	2141
30.09.2022	31969	2021/26	2022/29	SPMD……	2145
30.09.2022	31969	2021/38	2022/30	SPMD……	2149
30.09.2022	31969	2021/44	2022/31	SPMD……	2153
30.09.2022	31969	2021/78	2022/32	SPMD……	2157
30.09.2022	31969	2021/80	2022/33	SPMD……	2161
04.10.2022	31973	2021/118	2022/98	İİD…….....	1683
06.10.2022	31975	2022/61	2022/101	İİD…….....	1715
18.10.2022	31987	2019/22	2022/106	İİD…….....	1759
25.10.2022	31994	2021/18	2022/97	İİD…….....	1671
04.11.2022	32003	2022/76	2022/112	İİD…….....	1873
17.11.2022	32016	2021/130	2022/110	İİD…….....	1855
22.11.2022	32021	2021/107	2022/109	İİD…….....	1839

30.11.2022	32029	2020/5	2022/115	İİD…….....	1899
06.12.2022	32035	2021/84	2022/117	İİD…….....	1937
07.12.2022	32036	2022/82	2022/113	İİD…….....	1879
09.12.2022	32038	2020/43	2022/116	İİD…….....	1913
27.12.2022	32056	2022/50	2022/107	İİD…….....	1763
27.12.2022	32056	2021/133	2022/120	İİD…….....	1975
29.12.2022	32058	2022/89	2022/129	İİD…….....	1983

4- Karar Tarihine Göre

Karar Tarihi	Esas	Karar	Dava Türü	Sayfa
21.04.2022	2022/2	2022/1	Dİ…….....	1997
12.05.2022	2018/34	2022/1	SPMD……...	2017
12.05.2022	2019/21	2022/2	SPMD……...	2021
12.05.2022	2019/22	2022/3	SPMD……...	2025
12.05.2022	2019/58	2022/4	SPMD……...	2029
12.05.2022	2020/2	2022/5	SPMD……...	2035
12.05.2022	2020/3	2022/6	SPMD……...	2039
12.05.2022	2020/4	2022/7	SPMD……...	2045
12.05.2022	2020/5	2022/8	SPMD……...	2051
12.05.2022	2020/16	2022/9	SPMD……...	2057
12.05.2022	2020/26	2022/10	SPMD……...	2063
12.05.2022	2020/54	2022/11	SPMD……...	2069
12.05.2022	2020/56	2022/12	SPMD……...	2073
01.06.2022	2022/3	2022/2	Dİ…….....	2009
21.06.2022	2022/9	2022/80	İİD…….	1489
21.06.2022	2022/43	2022/81	İİD…….	1505
30.06.2022	2021/20	2022/84	İİD…….	1513
30.06.2022	2021/127	2022/85	İİD…….	1535
20.07.2022	2020/98	2022/87	İİD…….	1557
20.07.2022	2021/121	2022/88	İİD…….	1569
20.07.2022	2022/45	2022/89	İİD…….	1583
20.07.2022	2022/52	2022/90	İİD…….	1589
20.07.2022	2022/53	2022/91	İİD…….	1599
20.07.2022	2022/22	2022/92	İİD…….	1613
20.07.2022	2022/48	2022/93	İİD…….	1627

20.07.2022	2022/51	2022/94	İİD…….	1647
20.07.2022	2022/62	2022/95	İİD…….	1659
20.07.2022	2022/4	2022/3	Dİ…….....	2013
20.07.2022	2020/1	2022/13	SPMD……....	2077
20.07.2022	2020/8	2022/14	SPMD……....	2081
20.07.2022	2020/13	2022/15	SPMD……....	2085
20.07.2022	2020/18	2022/16	SPMD……....	2089
20.07.2022	2020/19	2022/17	SPMD……....	2093
20.07.2022	2020/24	2022/18	SPMD……....	2097
20.07.2022	2020/28	2022/19	SPMD……....	2101
20.07.2022	2020/32	2022/20	SPMD……....	2107
20.07.2022	2020/42	2022/21	SPMD……....	2111
20.07.2022	2020/45	2022/22	SPMD……....	2117
20.07.2022	2020/49	2022/23	SPMD……....	2121
20.07.2022	2020/64	2022/24	SPMD……....	2125
20.07.2022	2020/66	2022/25	SPMD……....	2129
20.07.2022	2020/67	2022/26	SPMD……....	2133
20.07.2022	2021/3	2022/27	SPMD……....	2137
20.07.2022	2021/18	2022/28	SPMD……....	2141
20.07.2022	2021/26	2022/29	SPMD……....	2145
20.07.2022	2021/38	2022/30	SPMD……....	2149
20.07.2022	2021/44	2022/31	SPMD……....	2153
20.07.2022	2021/78	2022/32	SPMD……....	2157
20.07.2022	2021/80	2022/33	SPMD……....	2161
08.09.2022	2021/18	2022/97	İİD…….	1671
08.09.2022	2021/118	2022/98	İİD…….	1683
08.09.2022	2022/54	2022/99	İİD…….	1695
08.09.2022	2022/56	2022/100	İİD…….	1707
08.09.2022	2022/61	2022/101	İİD…….	1715
08.09.2022	2022/65	2022/102	İİD…….	1737
08.09.2022	2022/67	2022/103	İİD…….	1747
28.09.2022	2019/22	2022/106	İİD…….	1759
28.09.2022	2022/50	2022/107	İİD…….	1763
28.09.2022	2021/107	2022/109	İİD…….	1839
28.09.2022	2021/130	2022/110	İİD…….	1855
28.09.2022	2022/76	2022/112	İİD…….	1873

28.09.2022	2022/82	2022/113	İİD……	1879
13.10.2022	2020/5	2022/115	İİD……	1899
13.10.2022	2020/43	2022/116	İİD……	1913
13.10.2022	2021/84	2022/117	İİD……	1937
13.10.2022	2021/133	2022/120	İİD……	1975
26.10.2022	2022/89	2022/129	İİD……	1983

IV- ANAYASA MADDELERİ DİZİNİ*

Başlangıç: 1772, 1780, 1782, 1785, 1786, 1787, 1789, 1790, 1792, 1795, 1796, 1824, 1977, 1980

m. 2: 1491, 1492, 1493, 1495, 1496, 1503, 1508, 1509, 1518, 1532, 1551, 1562, 1563, 1564, 1566, 1567, 1585, 1587, 1594, 1598, 1603, 1606, 1607, 1611, 1618, 1620, 1624, 1638, 1641, 1650, 1652, 1656, 1663, 1665, 1667, 1676, 1677 1680, 1689, 1690, 1698, 1699. 1700, 1701, 1702, 1704, 1709, 1710, 1713, 1721, 1723, 1728, 1752, 1753, 1755, 1757, 1772, 1775, 1780, 1782, 1785, 1786, 1787, 1789, 1790, 1792, 1794, 1795, 1796, 1799, 1807, 1808, 1811, 1816, 1817, 1824, 1833, 1834, 1844, 1845, 1849, 1853, 1859, 1860, 1861, 1864, 1866, 1869, 1884, 1887, 1889, 1907, 1918, 1920, 1922, 1928, 1929, 1942, 1943, 1945, 1947, 1948, 1949, 1951, 1953, 1954, 1956, 1959, 1969, 1973, 1977, 1980, 1989, 1994

m. 5: 1491, 1495, 1532, 1552, 1562, 1566, 1567, 1603, 1606, 1650, 1653, 1656, 1721, 1728, 1772, 1780, 1782, 1785, 1786, 1787, 1789, 1790, 1792, 1795, 1796, 1859, 1864, 1866, 1869, 1876, 1918, 1922

m. 6: 1618, 1624, 1866, 1869, 1907, 1977, 1980

m. 7: 1507, 1509, 1510, 1651, 1656, 1698, 1700, 1701, 1702, 1703, 1704, 1859, 1864, 1866, 1869, 1928, 1929, 1951, 1952, 1953, 1954, 1959, 1966, 1967, 1977, 1980

m. 8: 1813,1903, 1907

m. 10: 1491, 1495, 1574, 1579, 1603, 1606, 1618, 1622, 1623, 1624, 1653, 1663, 1667, 1740, 1742, 1743, 1844, 1849, 1853, 1859, 1864, 1866, 1869, 1884, 1888, 1889, 1895, 1896, 1925, 1926, 1933, 1947, 1950, 1951, 1953, 1954, 1959

m. 11: 1811, 1817, 1844, 1849, 1853, 1884

m. 13: 1508, 1509, 1510, 1517, 1518, 1522, 1523, 1530, 1533, 1548, 1551, 1552, 1554, 1562, 1563, 1564, 1565, 1566, 1567, 1618, 1619, 1620, 1621, 1624, 1638, 1641, 1688, 1689, 1690, 1691, 1692, 1698, 1699, 1700, 1704, 1721, 1722, 1723, 1724, 1728,

* Anayasa maddeleri, kararların esas inceleme aşamasından itibaren indekslenmiştir.

1752, 1753, 1754, 1755, 1757, 1811, 1817, 1844, 1845, 1848, 1849, 1853, 1859, 1860, 1861, 1864, 1875, 1876, 1877, 1918, 1919, 1920, 1921, 1922, 1942, 1943, 1944, 1945, 1947, 1950, 1953, 1954, 1955, 1956, 1959, 1964, 1967, 1968, 1969, 1970, 1971, 1973, 1974

m. 14: 1799, 1808, 1811, 1817

m. 16: 1508, 1509

m. 17: 1532, 1799, 1808, 1942, 1945

m. 19: 1533, 1594, 1596, 1597, 1598, 1942, 1944, 1945

m. 20: 1954, 1955, 1956, 1958, 1959, 1964, 1965, 1967, 1968, 1969, 1970, 1971, 1972, 1973, 1974

m. 27: 1663, 1665, 1667

m. 35: 1517, 1522, 1548, 1551, 1554, 1562, 1564, 1566, 1567, 1574, 1579, 1618, 1624, 1721, 1723, 1728, 1752, 1753, 1755, 1757, 1859, 1864, 1892, 1897, 1898

m. 36: 1517, 1519, 1522, 1525, 1527, 1528, 1548, 1550, 1551, 1554, 1574, 1579, 1618, 1624, 1638, 1639, 1641, 1676, 1680, 1681, 1688, 1690, 1692, 1721, 1728, 1772, 1780, 1782, 1785, 1786, 1787, 1789, 1790, 1792, 1795, 1796, 1799, 1808, 1844, 1848, 1849, 1853, 1918, 1922, 1947, 1950, 1989, 1990, 1992, 1993, 1994, 1896

m. 37: 1594, 1597, 1598, 1799, 1808, 1844, 1849, 1853, 1989, 1992, 1993, 1994

m. 38: 1507, 1510, 1585, 1586, 1587, 1688, 1692, 1875, 1877, 1918, 1922, 1928, 1929

m. 40: 1528, 1574, 1576, 1579, 1638, 1640, 1641, 1643

m. 41: 1743

m. 42: 1653, 1698, 1700, 1755

m. 43: 1618, 1624

m. 46: 1548, 1549, 1550, 1554, 1724, 1725, 1727, 1728, 1733,

m. 47: 1618

m. 48: 1618, 1620, 1624, 1859, 1860, 1864, 1875, 1876, 1877, 1918,

1919, 1921, 1922

m. 49: 1508, 1510, 1875, 1876, 1877, 1918, 1919, 1921, 1922

m. 50: 1650, 1653, 1656

m. 56: 1520, 1524

m. 61: 1653, 1654

m. 65: 1653

m. 67: 1772, 1774, 1778, 1780, 1782, 1785, 1786, 1787, 1789, 1790, 1792, 1794, 1795, 1796, 1799, 1800, 1801, 1807, 1808, 1811, 1816, 1817, 1825

m. 68: 1811, 1817, 1998, 2001, 2003, 2010, 2014

m. 69: 1811, 1817, 1998, 2003, 2010, 2014

m. 70: 1508, 1510, 1866, 1869, 1947, 1950, 1951, 1953, 1954, 1959

m. 73: 1650, 1652, 1654, 1656, 1978

m. 79: 1772, 1774, 1775, 1780, 1782, 1785, 1786, 1787, 1789, 1790, 1792, 1794, 1795, 1796, 1799, 1802, 1807, 1808, 1813, 1816, 1817, 1826, 1830, 1832, 1834

m. 87: 1908, 1977, 1980

m. 90: 1859, 1864, 1942, 1945, 1947, 1950, 1954, 1959, 1994

m. 99: 1509, 1651, 1702, 1866, 1928

m. 104: 1904, 1905, 1907, 1908, 1909

m. 106: 1904

m. 108: 1904

m. 118: 1904

m. 123: 1859, 1864, 1866, 1869, 1904, 1947, 1950, 1951, 1953, 1954, 1959, 1977, 1980

m. 124: 1859, 1864, 1866, 1869, 1951, 1953, 1954, 1959

m. 125: 1517, 1519, 1522, 1524, 1525, 1527, 1528, 1530, 1531, 1532, 1533, 1973

m. 128: 1507, 1510, 1866, 1867, 1869, 1907, 1947, 1949, 1951, 1952, 1953, 1954, 1959, 1967

m. 129: 1509, 1651, 1702, 1866, 1928, 1947, 1948, 1949

m. 130: 1663, 1664, 1667

m. 132: 1663, 1664, 1665

m. 135: 1676, 1680, 1681

m. 138: 1618, 1624, 1772, 1780, 1782, 1785, 1786, 1787, 1789, 1790, 1792, 1795, 1796, 1799, 1803, 1807, 1808, 1824, 1825, 1826, 1828, 1829, 1830, 1831, 1832, 1834, 1838, 1844, 1849, 1853

m. 139: 1804, 1826, 1828, 1831, 1832, 1834

m. 140: 1804, 1805, 1829, 1831, 1832, 1834

m. 141: 1644, 1690, 1723, 1844, 1849, 1853, 1989, 1992, 1993, 1994

m. 142: 1677, 1805, 1832, 1989, 1993, 1994

m. 148: 1882, 1904

m. 150: 1882

m. 151: 1882

m. 152: 1880, 1985

m. 153: 1511, 1548, 1554, 1580, 1667, 1668, 1692, 1693, 1704, 1705, 1728, 1729, 1730, 1866, 1869, 1870, 1871, 1909, 1910, 1911, 1951, 1953, 1954, 1959, 1960, 1962, 1963

m. 154: 1989

m. 155: 1638, 1641, 1989

m. 161: 1977, 1978, 1979, 1980

m. 167: 1620, 1921, 1924, 1925, 1926, 1932, 1933, 1935

m. 171: 1859, 1864, 1866, 1869

Mülga 91: 1881, 1882, 1883, 1884, 1886, 1887, 1889, 1891, 1893, 1895, 1896, 1897,1898

Geçici 21 m: 1838, 1882, 1885

ANAYASA MAHKEMESİ KARARLAR DERGİSİ DİZİNİ (1962-2022)*

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
62/002	62/001	İİD	1	3
62/003	62/016	İİD	1	9
62/006	62/015	İİD	1	7
62/015	62/013	İİD	1	5
62/018	62/007	İİD	1	4
62/023	62/022	İİD	1	12
62/029	62/028	İİD	1	13
62/033	62/032	İİD	1	15
62/035	62/075	İİD	1	20
62/037	62/035	İİD	1	16
62/184	62/048	İİD	1	17
62/198	62/111	İİD	1	34
62/204	62/059	İİD	1	19
62/208	63/001	İİD	1	70
62/211	62/121	İİD	1	44
62/221	62/086	İİD	1	29
62/223	62/122	İİD	1	64
62/227	62/076	İİD	1	27
62/232	63/009	İİD	1	76
62/252	62/100	İİD	1	33
62/262	63/021	İİD	1	86
62/274	63/040	İİD	1	104
62/277	63/034	İİD	1	89
62/280	63/051	İİD	1	115
62/281	63/052	İİD	1	121
62/286	63/053	İİD	1	125
63/003	63/067	İİD	1	147
63/004	63/071	İİD	1	161
63/007	63/072	İİD	1	189
63/010	63/061	İİD	1	142
63/016	63/083	İİD	1	194
63/017	63/084	İİD	1	210
63/020	63/088	İİD	1	229
63/025	63/087	İİD	1	221
63/028	63/066	İİD	1	145
63/035	67/017	İİD	5	122
63/037	63/054	İİD	1	136
63/041	63/094	İİD	1	231
63/046	63/043	İİD	1	113
63/050	63/111	İİD	1	271

* Dizinde geçen esas ve karar numaralarında, yıllar kısaltılarak; karar sayıları ise üç haneli olarak kullanılmıştır. Örneğin, 1962/1 karar numarası (62/001) şeklinde; 2005/78 esas numarası ise (05/078) olarak gösterilmiştir.
Dizinde kullanılan kısaltmalar şunlardır: Dİ (*Değişik İşler*), İİD (*İptal ve İtiraz Davası*), Muh. (*Muhtelif*), Sf. (Sayfa), SPK (*Siyasi Parti Kapatma*), SPMD (*Siyasi Parti Mali Denetim*), SPİ (*Siyasi Parti İhtar*)

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
63/057	65/065	İİD	4	3
63/059	63/225	İİD	2	41
63/063	63/128	İİD	1	308
63/065	63/278	İİD	1	501
63/066	65/067	İİD	3	303
63/067	66/019	İİD	4	118
63/069	66/008	İİD	4	72
63/073	63/177	İİD	1	365
63/074	63/130	İİD	1	315
63/075	63/129	İİD	1	311
63/080	64/029	İİD	2	107
63/081	66/040	İİD	4	256
63/086	65/063	İİD	3	295
63/088	64/044	İİD	2	155
63/089	64/036	İİD	2	114
63/090	63/172	İİD	1	357
63/091	63/162	İİD	1	320
63/097	63/272	İİD	1	482
63/099	64/038	İİD	2	140
63/100	65/048	İİD	3	217
63/101	64/049	İİD	2	185
63/102	64/025	İİD	2	105
63/105	65/022	İİD	3	128
63/106	63/270	İİD	1	468
63/107	65/023	İİD	3	130
63/109	66/017	İİD	4	113
63/110	63/205	İİD	2	36
63/112	63/196	İİD	2	34
63/113	63/261	İİD	1	465
63/114	63/190	İİD	2	31
63/117	63/191	İİD	1	391
63/121	64/074	İİD	2	282
63/124	63/243	İİD	1	422
63/125	63/112	İİD	1	283
63/126	65/007	İİD	3	27
63/127	65/047	İİD	3	203
63/128	64/008	İİD	2	43
63/129	63/276	İİD	1	491
63/130	65/050	İİD	3	232
63/131	66/018	İİD	4	117
63/132	66/029	İİD	4	175
63/133	64/021	İİD	2	95
63/134	66/041	İİD	4	273
63/135	65/039	İİD	3	172
63/136	63/285	İİD	1	538
63/137	63/226	İİD	1	416
63/138	64/071	İİD	2	256
63/140	64/062	İİD	2	227
63/141	64/050	İİD	2	196
63/143	63/167	İİD	1	343
63/144	67/006	İİD	5	54
63/145	67/020	İİD	5	139
63/147	65/015	İİD	3	110
63/148	63/256	İİD	1	457
63/150	63/291	İİD	1	542
63/152	64/066	İİD	2	246
63/156	66/034	İİD	4	232
63/161	64/011	İİD	2	63
63/162	64/019	İİD	2	88
63/163	65/036	İİD	3	167
63/164	64/065	İİD	2	244
63/166	64/076	İİD	2	288
63/169	63/113	İİD	1	285
63/170	63/178	İİD	1	370
63/171	65/013	İİD	3	83
63/172	63/244	İİD	1	439
63/173	65/040	İİD	4	290
63/174	63/115	İİD	2	3
63/175	63/114	İİD	1	303
63/178	63/057	İİD	1	141
63/190	63/100	İİD	1	246
63/192	63/161	İİD	1	318

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
63/193	64/009	İİD	2	56
63/197	63/166	İİD	1	323
63/198	65/001	İİD	3	3
63/199	65/016	İİD	3	111
63/200	63/110	İİD	1	259
63/201	64/039	İİD	2	149
63/202	64/032	İİD	2	109
63/204	63/179	İİD	1	378
63/205	63/123	İİD	2	14
63/207	63/175	İİD	1	360
63/245	63/203	İİD	1	397
63/265	63/157	İİD	1	317
63/272	63/204	İİD	1	414
63/276	63/183	İİD	1	388
63/293	63/282	İİD	1	523
63/298	63/283	İİD	1	525
63/300	63/280	İİD	1	511
63/301	63/271	İİD	1	477
63/311	65/012	İİD	3	67
63/317	63/294	İİD	1	545
63/328	63/296	İİD	1	548
63/330	64/015	İİD	2	70
63/336	67/029	İİD	6	6
63/337	67/031	İİD	6	42
63/339	64/061	İİD	2	216
63/358	64/017	İİD	2	81
64/002	64/023	İİD	2	97
64/005	66/045	İİD	4	274
64/012	64/047	İİD	2	176
64/013	64/043	İİD	2	150
64/015	64/045	İİD	2	164
64/019	65/011	İİD	3	43
64/021	67/011	İİD	5	95
64/022	64/054	İİD	2	204
64/025	64/059	İİD	2	210
64/026	66/001	İİD	4	19
64/030	65/033	İİD	3	141
64/032	64/063	İİD	2	234
64/034	66/012	İİD	4	75
64/035	66/013	İİD	4	78
64/036	64/077	İİD	2	294
64/038	65/059	İİD	3	281
64/039	64/072	İİD	2	277
64/040	64/064	İİD	2	239
64/043	65/005	İİD	3	22
64/044	65/002	İİD	3	15
64/047	65/008	İİD	3	37
64/049	64/073	İİD	2	280
64/050	65/014	İİD	3	104
64/051	65/003	İİD	3	19
65/001	65/004	İİD	3	21
65/002	65/024	İİD	3	133
65/004	65/006	İİD	3	25
65/006	65/017	İİD	3	127
65/007	65/010	İİD	3	40
65/011	65/031	İİD	3	139
65/012	65/034	İİD	3	147
65/016	65/041	İİD	3	173
65/017	65/035	İİD	3	164
65/018	65/053	İİD	3	242
65/019	65/042	İİD	3	175
65/022	65/051	İİD	3	236
65/025	65/057	İİD	3	268
65/026	65/049	İİD	3	224
65/027	65/055	İİD	3	260
65/028	65/045	İİD	3	201
65/029	65/054	İİD	3	257
65/030	65/058	İİD	3	275
65/032	66/003	İİD	4	39
65/036	67/012	İİD	5	108
65/038	66/007	İİD	4	67
65/039	65/056	İİD	3	263

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
65/040	66/015	İİD	4	104
65/041	65/066	İİD	4	12
65/042	66/030	İİD	4	215
65/044	66/014	İİD	4	82
65/045	66/016	İİD	4	109
66/001	66/021	İİD	4	148
66/003	66/023	İİD	4	163
66/004	66/025	İİD	4	168
66/007	66/046	İİD	5	26
66/009	66/020	İİD	4	146
66/00I	80/001	SPMD	18	438
66/011	66/044	İİD	5	3
66/013	76/002	SPMD	14	462
66/014	66/036	İİD	4	246
66/015	66/033	İİD	4	226
66/016	66/028	İİD	4	172
66/019	68/025	İİD	7	18
66/021	68/026	İİD	7	47
66/024	67/008	İİD	5	65
66/026	66/047	İİD	4	284
66/027	68/008	İİD	7	3
66/030	67/009	İİD	5	87
66/031	67/045	İİD	5	242
66/032	67/013	İİD	6	3
66/034	67/018	İİD	5	129
66/122	66/039	İİD	4	253
67/003	67/014	İİD	5	113
67/006	68/009	İİD	6	108
67/007	67/019	İİD	5	134
67/009	67/041	İİD	5	223
67/010	67/049	İİD	6	77
67/010	78/001	SPMD	16	399
67/011	68/007	İİD	6	105
67/013	69/005	İİD	7	154
67/014	67/036	İİD	5	196
67/015	67/015	İİD	5	117
67/017	67/042	İİD	5	237
67/019	69/006	İİD	7	191
67/021	68/036	İİD	6	229
67/022	67/022	İİD	5	154
67/023	67/023	İİD	5	171
67/025	67/025	İİD	5	176
67/026	67/026	İİD	5	179
67/027	68/049	İİD	6	264
67/031	67/034	İİD	5	181
67/032	68/057	İİD	7	81
67/037	68/046	İİD	6	245
67/038	67/035	İİD	5	194
67/039	68/041	İİD	6	236
67/040	70/026	İİD	8	258
67/041	69/057	İİD	8	18
67/043	69/031	İİD	7	296
67/047	69/009	İİD	7	225
67/048	68/024	İİD	6	210
67/049	68/060	İİD	6	294
67/052	68/029	İİD	6	215
67/054	68/012	İİD	6	122
67/056	67/046	İİD	5	290
67/057	68/001	İİD	6	100
68/002	68/047	İİD	7	76
68/006	68/050	İİD	6	270
68/008	68/048	İİD	6	259
68/009	68/067	İİD	6	308
68/010	68/066	İİD	7	107
68/010	78/002	SPMD	16	409
68/012	68/065	İİD	6	306
68/013	68/056	İİD	6	287
68/014	68/035	İİD	7	51
68/015	68/013	İİD	6	125
68/019	68/016	İİD	6	199
68/020	68/017	İİD	6	202
68/021	68/018	İİD	6	205

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
68/023	68/023	İİD	6	209
68/024	69/004	İİD	7	145
68/026	69/014	İİD	7	237
68/031	68/044	SPK	6	243
68/032	68/062	İİD	6	299
68/033	69/012	İİD	7	231
68/034	69/055	İİD	7	418
68/037	68/034	İİD	6	220
68/038	69/034	İİD	7	331
68/039	69/015	İİD	7	260
68/044	69/068	İİD	8	158
68/046	68/040	İİD	6	235
68/052	69/035	İİD	7	338
68/055	68/063	İİD	6	303
68/057	69/029	İİD	8	10
68/058	68/053	İİD	6	277
68/059	68/055	İİD	6	286
68/060	69/036	İİD	7	344
68/061	69/023	İİD	8	3
68/062	69/016	İİD	7	284
68/064	69/020	İİD	7	292
68/066	68/064	İİD	6	304
68/067	69/002	İİD	7	141
68/069-	69/001	İİD	7	112
68/080	69/003	İİD	7	142
69/001	69/007	İİD	7	220
69/001	79/003	SPMD	18	426
69/002	69/033	İİD	7	325
69/008	69/037	İİD	7	355
69/009	69/038	İİD	7	365
69/015	69/053	İİD	7	411
69/017	69/049	İİD	7	391
69/023	69/041	İİD	7	375
69/024	69/050	İİD	7	396
69/025	69/045	İİD	7	380
69/027	69/064	İİD	8	134
69/028	70/033	İİD	8	363
69/030	69/065	İİD	8	141
69/031	71/003	İİD	9	131
69/032	69/059	İİD	7	437
69/035	69/070	İİD	7	451
69/037	71/008	İİD	9	207
69/038	69/047	İİD	7	386
69/044	70/005	İİD	8	194
69/045	70/021	İİD	8	230
69/046	70/002	İİD	8	169
69/048	71/005	İİD	9	193
69/049	70/003	İİD	8	176
69/051	69/067	İİD	7	444
69/052	72/021	İİD	10	339
69/053	69/046	İİD	7	384
69/056	70/004	İİD	8	187
69/060	70/008	İİD	8	202
69/062	70/006	İİD	8	195
69/063	69/066	İİD	7	441
69/064	69/069	İİD	7	447
69/065	70/016	İİD	8	220
69/067	70/022	İİD	8	245
69/068	70/034	İİD	8	373
69/069	70/018	İİD	8	225
69/071	70/014	İİD	8	212
70/001	70/031	İİD	8	313
70/003	70/035	İİD	8	400
70/006	70/029	İİD	8	288
70/007	70/023	İİD	8	252
70/009	70/011	İİD	8	211
70/011	70/036	İİD	8	412
70/012	71/013	İİD	9	281
70/017	70/037	İİD	8	420
70/019	71/009	İİD	9	245
70/022	71/020	İİD	10	3
70/023	70/020	İİD	8	229

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
70/024	70/025	İİD	8	257
70/025	70/032	İİD	8	340
70/029	70/048	İİD	8	493
70/030	70/046	İİD	8	465
70/031	71/021	İİD	9	315
70/032	71/022	İİD	9	326
70/034	70/047	İİD	8	469
70/036	70/050	İİD	8	496
70/037	71/029	İİD	9	348
70/039	71/044	İİD	9	462
70/040	71/073	İİD	10	36
70/041	71/037	İİD	9	416
70/042	71/030	İİD	9	358
70/044	70/042	İİD	8	443
70/045	70/044	İİD	8	451
70/046	71/024	İİD	9	338
70/048	72/003	İİD	10	111
70/049	71/011	İİD	9	250
70/050	71/031	İİD	9	381
70/051	70/041	İİD	8	442
70/052	71/046	İİD	9	492
70/053	71/076	İİD	10	52
70/054	71/023	İİD	9	334
70/055	71/057	İİD	9	533
70/056	71/045	İİD	9	479
70/057	71/033	İİD	9	389
70/058	70/045	İİD	8	464
70/063	71/038	İİD	9	450
71/001	71/001	SPK	9	3
71/001	71/012	İİD	9	276
71/002	71/002	SPK	9	71
71/002	71/036	İİD	9	403
71/003	71/003	SPK	9	80
71/003	71/017	İİD	9	303
71/011	71/053	İİD	9	513
71/017	71/058	İİD	9	541
71/019	71/061	İİD	9	560
71/022	71/054	İİD	9	525
71/027	71/050	İİD	9	503
71/028	71/064	İİD	10	27
71/031	72/005	İİD	10	155
71/032	71/065	İİD	9	567
71/037	71/066	İİD	11	3
71/040	71/082	İİD	9	581
71/041	71/067	İİD	11	52
71/044	72/029	İİD	10	414
71/052	72/001	İİD	10	79
71/055	72/060	İİD	10	570
71/056	72/017	İİD	10	263
71/057	72/032	İİD	10	460
71/058	72/022	İİD	10	374
71/059	72/019	İİD	10	318
72/001	72/020	İİD	10	331
72/002	72/028	İİD	10	406
72/003	72/006	İİD	10	236
72/004	72/011	İİD	10	240
72/004	76/001	SPMD	14	451
72/010	72/014	İİD	10	257
72/013	72/018	İİD	10	273
72/014	72/034	İİD	10	478
72/016	72/049	İİD	10	529
72/018	72/024	İİD	10	389
72/019	72/047	İİD	10	520
72/024	73/021	İİD	11	229
72/025	72/036	İİD	10	494
72/026	72/038	İİD	10	505
72/030	72/031	İİD	10	454
72/031	72/033	İİD	10	476
72/035	72/062	İİD	10	591
72/039	72/054	İİD	10	554
72/040	72/061	İİD	10	585
72/047	72/056	İİD	10	563

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
72/049	74/001	İİD	12	3
72/051	73/004	İİD	11	97
72/052	73/005	İİD	11	105
72/053	73/016	İİD	11	197
72/056	73/011	İİD	11	126
73/001	73/018	İİD	11	212
73/002	73/014	İİD	11	184
73/003	73/037	İİD	11	298
73/00IX	79/009	SPMD	18	430
73/00VI	78/007	SPMD	16	418
73/010	73/012	İİD	11	179
73/012	73/024	İİD	11	265
73/013	73/023	İİD	11	250
73/014	73/017	İİD	11	208
73/015	73/019	İİD	11	224
73/019	75/087	İİD	13	403
73/021	73/036	İİD	11	288
73/023	74/002	İİD	12	49
73/025	74/005	İİD	12	67
73/031	73/030	İİD	11	283
73/032	74/011	İİD	12	111
73/033	74/009	İİD	12	87
73/035	75/025	İİD	13	319
73/036	74/004	İİD	12	59
73/037	75/022	İİD	13	58
73/038	75/023	İİD	13	214
73/039	75/024	İİD	13	295
73/041	74/013	İİD	12	145
73/042	76/048	İİD	14	301
73/043	73/039	İİD	11	373
73/045	74/007	İİD	12	82
73/046	74/021	İİD	12	210
73/047	73/038	İİD	11	365
74/001	74/014	İİD	12	170
74/008	74/019	İİD	12	181
74/009	74/022	İİD	12	237
74/00IX	80/012	SPMD	18	454
74/00X	80/006	SPMD	18	442
74/010	74/012	İİD	12	142
74/012	74/032	İİD	12	306
74/014	74/018	İİD	12	179
74/017	74/041	İİD	12	357
74/018	74/042	İİD	12	362
74/019	74/031	İİD	12	259
74/026	74/048	İİD	12	385
74/029	74/033	İİD	12	332
74/031	74/043	İİD	12	377
74/033	75/001	İİD	13	3
74/034	74/050	İİD	12	419
74/035	75/126	İİD	13	483
74/036	74/035	İİD	12	341
74/039	74/051	İİD	12	455
74/040	75/004	İİD	13	21
74/042	75/062	İİD	13	380
74/047	74/049	İİD	12	417
74/048	75/010	İİD	13	35
75/003	75/035	İİD	13	343
75/004	75/036	İİD	13	356
75/013	75/020	İİD	13	51
75/030	75/039	İİD	13	371
75/034	75/070	İİD	13	394
75/105	75/122	İİD	13	479
75/131	75/152	İİD	13	514
75/145	75/198	İİD	13	535
75/147	75/201	İİD	13	621
75/151	75/177	İİD	13	528
75/152	75/202	İİD	13	643
75/159	75/216	İİD	13	668
75/167	76/019	İİD	14	118
75/179	76/008	İİD	14	7
75/183	76/015	İİD	14	66
75/186	75/204	İİD	13	651

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
75/193	76/016	İİD	14	85
75/197	75/213	İİD	13	658
75/198	76/018	İİD	14	97
75/200	76/009	İİD	14	39
76/001	76/028	İİD	14	170
76/003	76/023	İİD	14	161
76/005	76/007	İİD	14	3
76/007	76/035	İİD	14	240
76/008	76/011	İİD	14	61
76/009	76/010	İİD	14	52
76/012	76/038	İİD	14	246
76/013	76/031	İİD	14	206
76/023	76/033	İİD	14	227
76/025	77/003	İİD	15	91
76/026	76/047	İİD	14	287
76/027	76/051	İİD	14	344
76/031	76/030	İİD	14	198
76/032	76/056	İİD	14	439
76/034	76/052	İİD	14	386
76/035	76/049	İİD	14	332
76/036	77/002	İİD	15	60
76/038	76/046	İİD	14	252
76/042	77/046	İİD	15	281
76/043	77/004	İİD	15	106
76/045	77/001	İİD	15	3
76/050	77/013	İİD	15	153
76/051	77/016	İİD	15	216
76/053	77/015	İİD	15	203
76/054	77/008	İİD	15	138
76/057	77/071	İİD	15	315
76/059	77/006	İİD	15	132
76/060	77/009	İİD	15	145
77/001	77/020	İİD	15	253
77/003	77/019	İİD	15	244
77/004	77/074	İİD	15	330
77/005	77/045	İİD	15	272
77/006	77/014	İİD	15	176
77/011	77/133	İİD	15	590
77/016	77/086	İİD	15	406
77/019	77/082	İİD	15	383
77/035	77/043	İİD	15	265
77/036	77/130	İİD	15	555
77/042	77/122	İİD	15	505
77/043	77/084	İİD	15	391
77/060	77/081	İİD	15	358
77/061	77/047	İİD	15	300
77/080	77/123	İİD	15	533
77/082	77/117	İİD	15	444
77/083	77/088	İİD	15	427
77/086	77/124	İİD	15	543
77/088	77/120	İİD	15	465
77/089	77/121	İİD	15	498
77/099	77/116	İİD	15	440
77/100	77/148	İİD	15	657
77/109	77/131	İİD	15	568
77/112	77/128	İİD	15	549
77/117	77/113	İİD	15	432
77/119	77/146	İİD	15	650
77/121	77/142	İİD	15	637
77/123	78/016	İİD	16	53
77/127	77/132	İİD	15	583
77/128	77/140	İİD	15	627
77/129	78/035	İİD	16	100
77/130	78/013	İİD	16	29
77/131	78/042	İİD	16	170
77/132	78/006	İİD	16	13
77/141	78/005	İİD	16	3
78/007	78/007	İİD	16	25
78/013	78/041	İİD	16	157
78/014	79/006	İİD	17	21
78/026	78/033	İİD	16	89
78/028	78/036	İİD	16	121

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
78/029	78/032	İİD	16	83
78/031	78/050	İİD	16	260
78/032	78/031	İİD	16	78
78/038	78/049	İİD	16	249
78/039	78/053	İİD	16	281
78/040	78/066	İİD	16	375
78/041	78/037	İİD	16	143
78/042	78/056	İİD	16	297
78/043	78/061	İİD	16	342
78/046	78/054	İİD	16	289
78/047	78/057	İİD	16	307
78/048	78/040	İİD	16	150
78/049	78/063	İİD	16	347
78/050	78/043	İİD	16	189
78/051	78/044	İİD	16	197
78/052	78/064	İİD	16	355
78/053	78/045	İİD	16	201
78/054	79/009	İİD	17	56
78/055	78/046	İİD	16	216
78/056	78/060	İİD	16	329
78/057	78/048	İİD	16	231
78/058	78/065	İİD	16	369
78/059	79/011	İİD	17	72
78/065	79/027	İİD	17	161
78/067	79/014	İİD	17	100
78/068	79/019	İİD	17	140
78/070	79/007	İİD	17	49
78/071	79/005	İİD	17	3
78/074	79/043	İİD	17	325
79/001	79/030	İİD	17	216
79/001	80/001	SPK	18	3
79/004	79/016	İİD	17	125
79/005	79/029	İİD	17	202
79/007	79/018	İİD	17	134
79/008	79/035	İİD	17	276
79/009	79/044	İİD	17	332
79/012	79/025	İİD	17	148
79/014	79/033	İİD	17	271
79/015	79/032	İİD	17	266
79/016	79/028	İİD	17	193
79/018	79/026	İİD	17	152
79/019	79/039	İİD	17	294
79/022	79/045	İİD	17	349
79/023	80/009	İİD	18	76
79/024	79/036	İİD	17	287
79/025	79/046	İİD	17	399
79/026	80/001	İİD	18	46
79/028	80/013	İİD	18	116
79/030	80/002	İİD	18	54
79/031	80/059	İİD	18	339
79/033	79/042	İİD	17	316
79/035	80/017	İİD	18	125
79/036	79/040	İİD	17	306
79/037	80/026	İİD	18	166
79/038	80/011	İİD	18	87
79/039	80/003	İİD	18	72
79/0II	79/017	SPMD	18	435
80/001	80/025	İİD	18	157
80/009	80/040	İİD	18	212
80/010	80/069	İİD	18	396
80/015	80/056	İİD	18	297
80/016	80/047	İİD	18	259
80/018	80/029	İİD	18	178
80/019	80/048	İİD	18	265
80/020	80/057	İİD	18	320
80/021	80/019	İİD	18	151
80/022	80/018	İİD	18	143
80/027	81/009	İİD	19	24
80/028	80/045	İİD	18	237
80/029	81/022	İİD	19	102
80/034	80/058	İİD	18	331
80/038	80/034	İİD	18	202

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
80/042	81/005	İİD	19	13
80/043	80/064	İİD	18	374
80/045	81/011	İİD	19	41
80/048	80/041	İİD	18	231
80/056	80/049	İİD	18	286
80/059	80/053	İİD	18	289
80/063	80/068	İİD	18	388
80/068	81/003	İİD	19	1
80/077	81/013	İİD	19	62
81/002	81/021	İİD	19	95
81/003	81/027	İİD	19	133
81/004	81/028	İİD	19	142
81/005	81/014	İİD	19	69
81/006	81/020	İİD	19	77
81/008	82/003	İİD	20	1
81/010	83/016	İİD	20	110
81/012	82/007	İİD	20	18
81/013	83/008	İİD	20	48
81/015	81/025	İİD	19	130
81/016	81/029	İİD	19	153
82/001	83/010	İİD	20	84
82/004	83/017	İİD	20	129
82/006	83/009	İİD	20	66
83/001	83/001	SPK	20	335
83/001	83/005	İİD	20	27
83/002	83/002	SPK	20	345
83/003	83/003	SPK	20	375
83/004	83/004	SPK	20	398
83/004	83/006	İİD	20	37
83/005	83/005	SPK	20	430
83/005	83/007	İİD	20	43
83/009	84/001	İİD	20	144
83/012	84/005	İİD	20	281
84/001	84/001	SPK	20	450
84/001	84/002	İİD	20	161
84/002	84/003	İİD	20	254
84/002	89/008	SPMD	25	512
84/003	84/004	İİD	20	274
84/003	87/001	SPMD	23	430
84/004	84/009	İİD	20	289
84/004	89/004	SPMD	25	507
84/005	89/005	SPMD	25	511
84/006	85/001	İİD	21	1
84/006	90/003	SPMD	26	593
84/007	89/003	SPMD	25	501
84/008	84/010	İİD	20	298
84/008	89/002	SPMD	25	497
84/009	85/004	İİD	21	35
84/009	88/002	SPMD	24	623
84/010	85/002	İİD	21	24
84/011	84/011	İİD	20	316
84/012	85/006	İİD	21	99
84/014	85/007	İİD	21	153
84/015	85/005	İİD	21	85
84/017	84/012	İİD	20	325
84/129	84/022	Muh	20	555
84/440	84/024	Muh	20	573
85/001	86/004	İİD	22	28
85/001	90/006	SPMD	26	611
85/002	85/016	İİD	21	217
85/002	90/004	SPMD	26	599
85/003	85/008	İİD	21	188
85/003	91/001	SPMD	27/2	775
85/004	91/013	SPMD	27/2	853
85/005	85/023	İİD	21	252
85/006	88/007	SPMD	24	636
85/007	85/022	İİD	21	240
85/007	90/007	SPMD	26	615
85/008	86/027	İİD	22	323
85/008	91/002	SPMD	27/2	783
85/009	86/014	İİD	22	134
85/009	88/003	SPMD	24	626

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
85/010	89/001	SPMD	25	494
85/011	86/029	İİD	22	433
85/016	86/005	İİD	22	65
85/019	85/021	İİD	21	236
85/020	86/030	İİD	22	498
85/021	86/023	İİD	22	197
85/022	87/002	İİD	23	18
85/023	86/002	İİD	22	12
85/024	87/006	İİD	23	110
85/025	86/008	İİD	22	79
85/026	85/017	İİD	21	230
85/030	86/010	İİD	22	100
85/031	86/011	İİD	22	115
85/032	86/009	İİD	22	90
85/033	86/022	İİD	22	187
85/656	85/004	Muh	21	263
86/001	87/010	İİD	23	194
86/001	91/003	SPMD	27/2	791
86/002	86/001	İİD	22	1
86/003	86/015	İİD	22	168
86/003	94/005	SPMD	30/2	808
86/004	91/004	SPMD	27/2	799
86/005	87/007	İİD	23	133
86/005	91/005	SPMD	27/2	805
86/006	86/012	İİD	22	128
86/006	90/008	SPMD	26	621
86/007	90/005	SPMD	26	605
86/008	91/014	SPMD	27/2	861
86/009	92/001	SPMD	28/2	621
86/010	88/004	SPMD	24	629
86/011	86/026	İİD	22	298
86/011	88/001	SPMD	24	620
86/012	87/004	İİD	23	47
86/013	87/012	İİD	23	243
86/015	87/001	İİD	23	3
86/016	86/025	İİD	22	278
86/017	87/011	İİD	23	208
86/018	86/024	İİD	22	233
86/019	87/003	İİD	23	41
86/020	87/009	İİD	23	184
86/022	86/028	İİD	22	419
86/024	87/008	İİD	23	179
86/522	87/001	Muh	23	433
87/001	87/002	Dİ	23	444
87/001	87/018	İİD	23	297
87/001	93/002	SPMD	29/2	895
87/002	94/006	SPMD	30/2	813
87/003	87/013	İİD	23	265
87/003	91/006	SPMD	27/2	811
87/004	87/020	İİD	23	344
87/004	91/007	SPMD	27/2	817
87/005	90/010	SPMD	26	629
87/006	87/014	İİD	23	272
87/006	92/002	SPMD	28/2	625
87/007	88/005	SPMD	24	631
87/008	91/018	SPMD	27/2	877
87/009	87/015	İİD	23	282
87/009	89/006	SPMD	25	515
87/010	88/006	SPMD	24	633
87/011	88/002	İİD	24	19
87/012	88/003	İİD	24	49
87/013	87/016	İİD	23	294
87/014	88/001	İİD	24	1
87/016	88/008	İİD	24	81
87/017	87/019	İİD	23	318
87/018	88/023	İİD	24	318
87/019	87/031	İİD	23	407
87/021	88/025	İİD	24	362
87/022	88/019	İİD	24	284
87/023	87/027	İİD	23	367
87/024	87/032	İİD	23	419
87/028	88/016	İİD	24	217

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
87/030	88/005	İİD	24	71
87/031	88/013	İİD	24	183
87/032	88/014	İİD	24	209
87/035	88/017	İİD	24	230
87/036	88/056	İİD	24	526
88/001	88/026	İİD	24	388
88/001	89/001	SPK	25	462
88/001	93/006	SPMD	29/2	920
88/002	88/001	SPK	24	534
88/002	93/005	SPMD	29/2	913
88/003	89/004	İİD	25	25
88/003	96/001	SPMD	32/2	863
88/004	89/003	İİD	25	3
88/004	90/001	SPMD	26	585
88/005	88/055	İİD	24	465
88/005	91/008	SPMD	27/2	823
88/006	88/006	İİD	24	79
88/006	91/012	SPMD	27/2	849
88/007	88/027	İİD	24	413
88/007	89/007	SPMD	25	518
88/008	91/009	SPMD	27/2	829
88/009	92/004	SPMD	28/2	639
88/011	88/011	İİD	24	138
88/012	88/032	İİD	24	424
88/014	88/018	İİD	24	235
88/015	89/009	İİD	26	3
88/017	88/034	İİD	24	460
88/019	88/033	İİD	24	444
88/032	89/010	İİD	25	97
88/033	89/017	İİD	25	202
88/034	89/026	İİD	25	276
88/035	89/013	İİD	25	166
88/036	89/024	İİD	25	253
88/037	89/036	İİD	25	334
88/038	89/007	İİD	25	43
88/039	89/029	İİD	26	17
88/050	89/027	İİD	25	301
88/051	89/018	İİD	25	214
88/061	89/028	İİD	25	322
88/062	90/003	İİD	26	94
88/063	89/047	İİD	27/1	3
88/064	90/002	İİD	26	51
89/001	89/001	SPİ	25	472
89/001	89/012	İİD	25	133
89/002	91/015	SPMD	27/2	867
89/003	89/005	İİD	25	34
89/003	94/001	SPMD	30/2	791
89/004	89/002	SPİ	25	490
89/004	89/023	İİD	25	231
89/004	96/002	SPMD	32/2	869
89/005	90/001	SPİ	26	549
89/005	92/006	SPMD	28/2	652
89/006	89/042	İİD	25	387
89/006	91/010	SPMD	27/2	835
89/007	89/025	İİD	25	267
89/007	91/011	SPMD	27/2	841
89/008	90/002	SPMD	26	589
89/009	90/008	İİD	26	147
89/009	94/002	SPMD	30/2	796
89/011	89/048	İİD	25	420
89/012	90/001	İİD	26	37
89/014	89/049	İİD	25	445
89/017	90/033	İİD	26	513
89/023	90/026	İİD	26	445
89/028	90/018	İİD	29/1	3
89/035	90/022	İİD	26	359
90/001	90/002	SPİ	26	567
90/001	90/021	İİD	26	301
90/001	91/001	SPK	27/2	885
90/001	95/008	SPMD	31/2	934
90/002	90/004	SPİ	26	577
90/002	90/010	İİD	26	189

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
90/002	91/002	SPK	28/2	673
90/003	90/003	SPİ	26	573
90/003	94/003	SPMD	30/2	800
90/004	90/005	SPİ	26	581
90/004	90/006	İİD	26	124
90/004	99/001	SPMD	35/2	483
90/005	90/028	İİD	26	461
90/005	91/001	SPİ	27/2	739
90/005	91/016	SPMD	27/2	871
90/006	90/017	İİD	26	261
90/006	95/002	SPMD	31/2	910
90/007	90/011	İİD	26	223
90/007	95/014	SPMD	31/2	970
90/008	96/018	SPMD	32/2	928
90/009	90/009	SPMD	26	627
90/011	95/012	SPMD	31/2	961
90/011	95/013	SPMD	31/2	965
90/012	91/007	İİD	27/1	185
90/013	90/030	İİD	27/1	20
90/014	96/016	SPMD	32/2	923
90/015	91/005	İİD	27/1	161
90/017	90/023	İİD	26	373
90/018	91/004	İİD	27/1	143
90/019	91/015	İİD	28/1	3
90/020	91/017	İİD	28/1	81
90/021	90/015	İİD	26	253
90/022	92/006	İİD	29/1	28
90/023	91/029	İİD	27/2	509
90/025	91/001	İİD	27/1	65
90/027	91/002	İİD	27/1	130
90/028	91/011	İİD	27/1	343
90/029	91/037	İİD	27/2	609
90/030	90/031	İİD	27/1	48
90/031	90/024	İİD	26	391
90/032	90/025	İİD	26	429
90/035	91/013	İİD	30/1	1
90/036	91/008	İİD	27/1	285
90/037	90/032	İİD	26	503
90/038	91/032	İİD	27/2	543
90/039	91/021	İİD	27/1	423
90/040	91/033	İİD	27/2	559
91/001	91/002	SPİ	27/2	743
91/001	91/003	SPK	27/2	971
91/001	91/016	İİD	28/1	49
91/001	96/006	SPMD	32/2	887
91/002	91/003	SPİ	27/2	751
91/002	91/030	İİD	28/1	108
91/002	92/001	SPK	28/2	696
91/002	96/007	SPMD	32/2	892
91/003	91/004	SPİ	27/2	757
91/003	93/003	SPMD	28/2	633
91/004	91/005	SPİ	27/2	763
91/004	91/045	İİD	27/2	663
91/004	92/005	SPMD	28/2	647
91/005	91/006	SPİ	27/2	769
91/005	92/009	İİD	28/1	143
91/005	95/003	SPMD	31/2	914
91/006	91/020	İİD	27/1	375
91/006	97/019	SPMD	33/2	536
91/007	91/043	İİD	27/2	645
91/007	95/009	SPMD	31/2	941
91/008	92/005	İİD	30/1	13
91/008	99/002	SPMD	35/2	487
91/009	91/036	İİD	27/2	593
91/009	95/019	SPMD	31/2	1007
91/010	91/017	SPMD	27/2	875
91/012	91/009	İİD	27/1	325
91/012	92/008	SPMD	28/2	666
91/013	92/010	İİD	30/1	96
91/013	96/028	SPMD	32/2	967
91/014	91/010	İİD	27/1	331
91/015	92/007	SPMD	28/2	659

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
91/016	91/019	İİD	27/1	361
91/017	91/023	İİD	27/2	473
91/018	92/020	İİD	28/1	232
91/021	92/042	İİD	28/2	457
91/023	91/047	İİD	29/2	605
91/024	91/040	İİD	27/2	627
91/025	91/018	İİD	31/1	1
91/026	92/011	İİD	28/1	157
91/027	91/050	İİD	27/2	679
91/028	91/026	İİD	27/2	487
91/030	92/018	İİD	28/1	211
91/031	91/027	İİD	27/2	491
91/033	92/032	İİD	29/1	110
91/034	91/034	İİD	27/2	571
91/037	91/044	İİD	27/2	657
91/039	91/039	İİD	31/1	12
91/042	92/013	İİD	28/1	176
91/044	91/053	İİD	27/2	729
91/046	91/048	İİD	27/2	673
91/049	91/054	İİD	29/1	17
91/050	91/052	İİD	27/2	723
91/060	92/016	İİD	28/1	195
91/061	92/034	İİD	30/1	104
92/001	92/001	SPİ	28/2	587
92/001	93/001	SPK	29/2	924
92/001	97/003	SPMD	33/2	472
92/002	92/002	SPİ	28/2	593
92/002	94/001	SPK	30/2	1039
92/002	97/010	SPMD	33/2	503
92/003	92/003	SPİ	28/2	600
92/003	92/004	Dİ	28/2	832
92/003	93/001	SPMD	29/2	890
92/004	92/004	SPİ	28/2	610
92/005	92/005	SPİ	28/2	618
92/006	95/005	SPMD	31/2	923
92/007	92/002	İİD	28/1	120
92/007	97/009	SPMD	33/2	497
92/008	92/039	İİD	28/2	430
92/008	93/004	SPMD	29/2	907
92/009	95/020	SPMD	31/2	1011
92/010	99/004	SPMD	35/2	496
92/011	92/009	SPMD	28/2	670
92/011	92/038	İİD	28/2	417
92/012	92/007	İİD	28/1	135
92/012	93/003	SPMD	29/2	902
92/013	92/050	İİD	29/1	169
92/016	92/017	İİD	28/1	204
92/017	92/030	İİD	28/1	369
92/019	92/047	İİD	28/2	520
92/021	92/019	İİD	28/1	221
92/022	92/040	İİD	31/1	25
92/024	92/033	İİD	29/1	142
92/025	92/029	İİD	29/1	100
92/026	92/048	İİD	28/2	525
92/027	92/031	İİD	28/1	395
92/029	93/023	İİD	35/1	1
92/030	92/036	İİD	29/1	155
92/031	92/037	İİD	28/1	412
92/032	92/041	İİD	28/2	449
92/036	93/004	İİD	29/1	209
92/037	93/018	İİD	31/1	76
92/038	93/005	İİD	29/1	234
92/039	93/019	İİD	31/1	160
92/040	92/055	İİD	28/2	568
92/042	92/053	İİD	29/1	186
92/043	92/049	İİD	29/1	160
92/044	93/007	İİD	29/1	270
92/045	92/051	İİD	31/1	48
92/046	92/052	İİD	31/1	62
92/047	93/013	İİD	29/1	277
92/048	93/014	İİD	30/1	118
92/049	92/054	İİD	28/2	561

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
93/001	93/001	İİD	29/1	197
93/001	93/001	SPİ	29/2	883
93/001	93/002	SPK	30/2	841
93/001	96/019	SPMD	32/2	932
93/002	93/002	İİD	29/1	202
93/002	93/003	SPK	30/2	936
93/003	94/002	SPK	30/2	1061
93/003	94/007	SPMD	30/2	819
93/003	97/020	SPMD	33/2	543
93/004	93/003	İİD	29/1	206
93/004	95/001	SPK	33/2	548
93/005	93/025	İİD	31/1	218
93/006	97/008	SPMD	33/2	491
93/008	93/031	İİD	30/1	130
93/008	94/008	SPMD	30/2	825
93/009	93/021	İİD	29/1	302
93/009	95/006	SPMD	31/2	927
93/011	95/001	SPMD	31/2	906
93/012	94/009	SPMD	30/2	830
93/013	96/020	SPMD	32/2	935
93/014	94/004	SPMD	30/2	805
93/015	99/005	SPMD	35/2	500
93/016	93/024	İİD	29/1	314
93/017	93/041	İİD	31/1	244
93/017	96/022	SPMD	32/2	943
93/018	94/010	SPMD	30/2	834
93/020	93/017	İİD	29/1	286
93/020	96/011	SPMD	32/2	917
93/021	93/030	İİD	31/1	233
93/022	93/044	İİD	30/1	150
93/023	93/055	İİD	35/1	82
93/025	94/002	İİD	30/1	156
93/026	93/028	İİD	29/1	320
93/027	93/057	İİD	30/1	157
93/028	93/026	İİD	31/1	228
93/029	94/001	İİD	33/1	1
93/032	93/032	İİD	29/1	343
93/033	93/040-1	YD	29/1	562
93/033	93/040-2	İİD	29/1	564
93/034	93/033	İİD	29/1	366
93/035	93/034	İİD	29/1	393
93/036	93/035	İİD	29/1	414
93/037	93/056	İİD	35/1	89
93/038	93/036	İİD	29/1	442
93/039	93/037	İİD	29/1	461
93/040	93/038	İİD	29/1	492
93/041	93/039	İİD	29/1	529
93/042	94/072	İİD	31/1	443
93/043	93/046	İİD	29/2	628
93/044	93/045	İİD	29/2	616
93/045	93/047	İİD	29/2	647
93/046	93/048	İİD	29/2	686
93/047	93/049	İİD	29/2	718
93/048	93/050	İİD	29/2	757
93/049	93/051	İİD	29/2	778
93/050	93/052	İİD	29/2	808
93/051	93/053	İİD	29/2	838
93/052	93/054	İİD	29/2	860
93/053	94/067	İİD	34/1	1
94/001	94/003	SPİ	30/2	776
94/001	94/003	SPK	31/2	1016
94/002	94/001	SPİ	30/2	768
94/002	94/076	İİD	34/1	12
94/003	94/002	SPİ	30/2	772
94/003	94/069	İİD	30/2	741
94/004	94/004	SPİ	30/2	779
94/005	94/006	SPİ	31/2	904
94/005	96/023	SPMD	32/2	946
94/006	94/005	SPİ	30/2	786
94/008	95/015	SPMD	31/2	977
94/011	95/017	SPMD	31/2	997
94/012	95/007	SPMD	31/2	931

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
94/013	96/021	SPMD	32/2	939
94/015	95/004	SPMD	31/2	918
94/016	96/010	SPMD	32/2	906
94/017	95/010	SPMD	31/2	945
94/023	99/006	SPMD	35/2	504
94/024	95/011	SPMD	31/2	953
94/025	95/018	SPMD	31/2	1001
94/026	95/016	SPMD	31/2	989
94/027	96/026	SPMD	32/2	959
94/028	97/004	SPMD	33/2	477
94/042	94/055	İİD	32/1	1
94/043	94/042-1	YD	30/1	186
94/043	94/042-2	İİD	31/1	275
94/043	94/042-3	İİD	30/1	209
94/044	94/056	İİD	32/1	13
94/046	94/057	İİD	31/1	368
94/047	94/070	İİD	31/1	435
94/048	94/058	İİD	36/1	1
94/049	94/045-1	YD	30/1	217
94/049	94/045-2	İİD	30/1	222
94/050	94/044-1	YD	30/1	211
94/050	94/044-2	İİD	31/1	319
94/051	94/046	İİD	30/1	297
94/053	94/048	İİD	30/1	302
94/054	94/049	İİD	30/1	324
94/055	94/050	İİD	30/1	352
94/056	94/051	İİD	30/1	417
94/057	94/052	İİD	30/1	472
94/058	94/053	İİD	30/1	532
94/059	94/083	İİD	33/1	8
94/060	94/054	İİD	31/1	358
94/062	94/079	İİD	31/1	463
94/063	94/060-1	YD	30/1	580
94/063	94/060-2	İİD	30/1	584
94/064	94/061-1	YD	30/1	622
94/064	94/061-2	İİD	30/2	627
94/065	94/062	İİD	30/2	652
94/066	94/063-1	YD	30/2	674
94/066	94/063-2	İİD	30/2	678
94/067	94/064-1	YD	30/2	696
94/067	94/064-2	İİD	30/2	700
94/068	94/080	İİD	31/1	477
94/069	95/008	İİD	32/1	28
94/070	94/065-1	YD	30/2	721
94/070	94/065-2	İİD	31/1	385
94/070	94/065-3	YD	30/2	727
94/071	95/023	İİD	32/1	144
94/072	94/068	İİD	30/2	729
94/073	94/075	İİD	31/1	453
94/075	95/004	İİD	34/1	22
94/076	94/073	İİD	30/2	750
94/077	95/024	İİD	32/1	169
94/080	95/027	İİD	32/1	179
94/081	95/005	İİD	34/1	33
94/082	95/009	İİD	31/2	507
94/083	94/078	İİD	30/2	759
94/084	95/033	İİD	32/1	261
94/085	95/032	İİD	32/1	230
94/086	95/041	İİD	32/1	354
94/089	95/010	İİD	31/2	516
94/090	95/022	İİD	31/2	556
94/091	95/034	İİD	32/1	284
94/092	95/014	İİD	33/1	31
95/001	95/042	İİD	31/2	626
95/001	96/001	SPK	33/2	638
95/001	96/004	SPMD	32/2	879
95/002	95/001	YD	31/1	494
95/002	95/012	İİD	32/1	37
95/004	95/028	İİD	32/1	191
95/004	96/012	SPMD	32/2	920
95/005	95/005	SPİ	32/2	849
95/005	97/018	SPMD	33/2	531

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
95/006	95/029	İİD	32/1	205
95/006	96/008	SPMD	32/2	899
95/007	95/035	İİD	32/1	308
95/009	97/011	SPMD	33/2	520
95/011	95/063	İİD	32/1	451
95/011	96/003	SPMD	32/2	875
95/013	95/051	İİD	38/1	1
95/013	96/009	SPMD	32/2	902
95/014	95/015	İİD	32/1	131
95/014	96/005	SPMD	32/2	882
95/015	95/055	İİD	36/1	6
95/016	95/048	İİD	32/1	407
95/017	95/016	İİD	31/2	538
95/017	99/007	SPMD	35/2	508
95/018	95/050	İİD	33/1	57
95/018	98/060	SPMD	34/2	637
95/019	95/012-1	YD	31/2	527
95/019	95/064	İİD	33/1	76
95/020	96/004	İİD	32/2	540
95/020	96/024	SPMD	32/2	949
95/021	95/036	İİD	32/1	340
95/021	96/025	SPMD	32/2	955
95/022	95/037	İİD	33/1	39
95/023	95/025	İİD	31/2	571
95/024	95/052	İİD	34/1	40
95/024	97/006	SPMD	33/2	484
95/025	96/005	İİD	32/2	549
95/026	95/013	İİD	31/2	530
95/027	95/047	İİD	32/1	390
95/028	96/002	İİD	36/1	14
95/035	95/002	YD	31/1	502
95/035	95/026	İİD	31/2	583
95/036	95/056	İİD	31/2	714
95/037	95/031	İİD	32/1	220
95/038	96/001	YD	32/2	509
95/038	96/007	İİD	32/2	589
95/039	95/045	İİD	32/1	361
95/040	95/038	İİD	33/1	49
95/041	95/061	İİD	32/1	428
95/042	95/053	İİD	33/1	67
95/043	95/046	İİD	31/2	663
95/044	95/044	İİD	31/2	641
95/045	95/058	İİD	31/2	752
95/046	95/049	İİD	32/1	414
95/047	95/040	İİD	31/2	607
95/050	96/019	İİD	36/1	27
95/052	95/062	İİD	32/1	435
95/053	95/057	İİD	31/2	733
95/054	95/059	İİD	31/2	800
95/055	96/001	İİD	32/2	515
95/056	95/060	İİD	31/2	890
96/001	96/018	İİD	33/1	134
96/001	97/001	SPK	34/2	679
96/002	96/010	İİD	33/1	125
96/002	97/001	SPMD	33/2	465
96/002	97/002	SPK	33/2	727
96/003	97/003	SPK	36/2	978
96/004	96/039	İİD	32/2	825
96/005	96/026	İİD	37/1	22
96/006	96/006	İİD	32/2	577
96/007	96/011	İİD	32/2	659
96/008	96/020	İİD	37/1	1
96/009	96/021	İİD	37/1	10
96/010	96/040	İİD	33/1	164
96/010	99/008	SPMD	35/2	512
96/011	97/004	İİD	37/1	68
96/012	97/002	SPMD	33/2	468
96/013	96/027	SPMD	32/2	963
96/013	98/040	İİD	36/1	152
96/014	97/007	SPMD	33/2	487
96/015	96/034	İİD	32/2	800
96/016	97/012	SPMD	33/2	525

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
96/017	96/038	İİD	33/1	152
96/017	98/057	SPMD	34/2	624
96/018	96/012	İİD	32/2	678
96/019	96/013	İİD	32/2	686
96/020	96/014	İİD	32/2	704
96/021	96/015	İİD	32/2	715
96/021	99/003	SPMD	35/2	491
96/022	96/016	İİD	32/2	727
96/022	99/021	SPMD	35/2	575
96/023	96/005	YD	32/2	566
96/023	96/036	İİD	38/1	9
96/024	98/052	SPMD	34/2	601
96/025	97/068	İİD	35/1	114
96/025	99/009	SPMD	35/2	521
96/026	96/022	İİD	32/2	745
96/027	99/016	SPMD	35/2	551
96/028	96/024	İİD	32/2	756
96/029	96/025	İİD	32/2	765
96/030	96/027	İİD	32/2	773
96/031	96/028	İİD	32/2	781
96/032	96/030	İİD	32/2	792
96/043	98/013	İİD	34/1	286
96/045	96/044	İİD	34/1	56
96/047	97/043	İİD	34/1	108
96/048	96/041	İİD	33/1	175
96/049	96/046	İİD	36/1	40
96/050	96/037	İİD	37/1	47
96/051	98/017	İİD	35/1	168
96/052	96/045	İİD	39/1	1
96/055	97/033	İİD	37/1	79
96/056	97/058	İİD	40/1	1
96/057	97/003	İİD	36/1	57
96/058	96/007	YD	32/2	585
96/058	96/043	İİD	33/1	184
96/059	97/070	İİD	38/1	64
96/061	96/006	YD	32/2	572
96/061	96/035	İİD	32/2	810
96/062	97/057	İİD	33/1	419
96/063	97/003	YD	33/1	267
96/063	97/040	İİD	37/1	107
96/064	96/009	YD	32/2	655
96/064	96/047	İİD	34/1	79
96/065	97/031	İİD	33/1	306
96/066	97/007	İİD	33/1	293
96/068	99/001	İİD	37/1	180
96/070	97/006	YD	33/1	274
96/070	97/053	İİD	39/1	19
96/071	97/049	İİD	33/1	401
96/072	97/051	İİD	37/1	139
96/073	98/041	İİD	38/1	96
96/074	98/045	İİD	36/1	169
96/075	97/050	İİD	36/1	102
96/076	98/006	İİD	38/1	75
96/077	97/064	İİD	34/1	136
97/001	97/001	SPİ	33/2	429
97/001	98/001	SPK	34/2	762
97/001	98/023	İİD	35/1	183
97/001	98/046	SPMD	34/2	584
97/002	97/002	SPİ	33/2	433
97/002	99/001	SPK	37/2	719
97/003	97/002	İİD	33/1	250
97/003	97/003	SPİ	33/2	439
97/004	97/004	SPİ	33/2	446
97/004	98/015	İİD	35/1	160
97/005	97/005	SPİ	33/2	452
97/005	98/005	Dİ	35/2	672
97/005	98/061	İİD	38/1	135
97/005	98/066	SPMD	34/2	661
97/006	97/006	SPİ	33/2	458
97/006	98/062	SPMD	34/2	644
97/007	99/010	SPMD	35/2	526
97/011	98/045	SPMD	34/2	580

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
97/011	98/048	SPMD	34/2	587
97/013	98/058	SPMD	34/2	630
97/015	98/061	SPMD	34/2	642
97/017	97/006	İİD	33/1	277
97/018	98/042	İİD	36/1	159
97/018	99/026	SPMD	35/2	599
97/019	97/066	İİD	35/1	98
97/020	97/032	İİD	33/1	312
97/020	98/044	SPMD	34/2	576
97/021	97/048	İİD	33/1	391
97/021	99/039	SPMD	35/2	642
97/022	97/044	İİD	34/1	115
97/023	97/034	İİD	33/1	326
97/023	99/017	SPMD	35/2	555
97/024	97/035	İİD	33/1	335
97/024	98/037	SPMD	34/2	567
97/025	98/059	SPMD	34/2	632
97/026	98/010	İİD	38/1	86
97/026	99/037	SPMD	35/2	633
97/027	97/017	SPMD	33/2	529
97/027	98/043	İİD	35/1	215
97/029	98/019	İİD	36/1	139
97/029	99/033	SPMD	35/2	612
97/030	98/038	SPMD	34/2	572
97/031	97/038	İİD	33/1	349
97/032	98/025	İİD	39/1	43
97/033	97/039	İİD	33/1	356
97/034	98/079	İİD	35/1	332
97/035	97/045	İİD	33/1	363
97/036	97/005	YD	33/1	271
97/036	97/052	İİD	34/1	122
97/037	97/069	İİD	35/1	122
97/040	97/047	İİD	33/1	375
97/041	98/047	İİD	35/1	222
97/043	99/016	İİD	36/1	425
97/044	98/016	İİD	34/1	300
97/045	98/048	İİD	39/1	51
97/047	97/055	İİD	33/1	409
97/048	97/056	İİD	33/1	414
97/051	98/008	İİD	36/1	130
97/053	98/062	İİD	37/1	159
97/054	97/067	İİD	36/1	117
97/055	97/065	İİD	34/1	145
97/056	97/062	İİD	33/1	425
97/057	98/011	İİD	35/1	154
97/059	98/071	İİD	35/1	294
97/060	98/053	İİD	35/1	241
97/061	98/059	İİD	38/1	124
97/062	98/052	İİD	36/1	198
97/063	98/002	İİD	34/1	252
97/064	98/004	İİD	34/1	266
97/065	99/015	İİD	36/1	417
97/066	97/072	İİD	34/1	157
97/069	98/054	İİD	35/1	256
97/070	98/072	İİD	36/1	320
97/071	98/073	İİD	36/1	337
97/072	97/074	İİD	34/1	191
97/073	97/073	İİD	34/1	170
97/074	98/069	İİD	35/1	283
97/075	99/010	İİD	36/1	380
97/076	98/058	İİD	38/1	116
98/001	98/086	İİD	36/1	361
98/001	99/022	SPMD	35/2	581
98/002	98/001	İİD	34/1	236
98/002	99/023	SPMD	35/2	586
98/003	98/028	İİD	35/1	205
98/003	98/065	SPMD	34/2	657
98/004	99/014	SPMD	35/2	539
98/004	99/023	İİD	36/1	496
98/005	98/064	SPMD	34/2	652
98/006	99/012	SPMD	35/2	533
98/007	98/063	SPMD	34/2	649

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
98/009	98/067	SPMD	34/2	665
98/010	98/003-2	YD	34/1	263
98/010	98/018	İİD	34/1	321
98/010	99/011	SPMD	35/2	530
98/011	98/068	SPMD	34/2	669
98/012	98/055	SPMD	34/2	618
98/013	98/053	SPMD	34/2	610
98/014	98/024	İİD	35/1	194
98/014	99/032	SPMD	35/2	607
98/015	99/024	SPMD	35/2	591
98/016	98/049	SPMD	34/2	591
98/016	98/088	İİD	35/1	346
98/017	99/013	SPMD	35/2	535
98/018	99/036	SPMD	35/2	629
98/019	98/051	SPMD	34/2	595
98/020	99/018	SPMD	35/2	561
98/021	98/054	SPMD	34/2	614
98/022	01/005	SPMD	37/1	698
98/023	99/034	SPMD	35/2	620
98/024	99/009	İİD	36/1	373
98/024	99/015	SPMD	35/2	544
98/025	98/056	İİD	35/1	269
98/025	99/019	SPMD	35/2	565
98/026	99/025	SPMD	35/2	595
98/027	99/027	SPMD	35/2	603
98/028	98/070	SPMD	34/2	673
98/029	98/060	İİD	34/1	358
98/029	00/001	SPMD	36/2	924
98/030	98/069	SPMD	34/2	671
98/034	98/046	İİD	34/1	346
98/035	98/070	İİD	38/1	148
98/035	99/020	SPMD	35/2	571
98/036	98/049	İİD	36/1	185
98/036	98/056	SPMD	34/2	621
98/037	99/025	İİD	36/2	516
98/037	99/038	SPMD	35/2	637
98/038	98/050	İİD	35/1	232
98/039	98/078	İİD	35/1	311
98/042	98/065	İİD	36/1	315
98/043	99/044	İİD	37/1	277
98/046	98/083	İİD	39/1	60
98/047	98/084	İİD	39/1	67
98/048	98/085	İİD	36/1	354
98/056	98/089	İİD	35/2	355
98/058	99/019	İİD	36/1	436
98/059	99/014	İİD	36/1	400
99/001	99/033	İİD	36/2	572
99/001	03/001	SPK	39/2	814
99/001	08/080	SPMD	45/3	1979
99/002	99/040	SPMD	35/2	646
99/002	00/008	İİD	36/2	694
99/002	01/002	SPK	37/2	922
99/003	99/043	SPMD	35/2	652
99/004	99/041	SPMD	35/2	649
99/004	99/047	İİD	36/2	620
99/005	99/008	İİD	35/2	422
99/005	99/046	SPMD	35/2	663
99/006	99/013	İİD	36/1	392
99/006	99/035	SPMD	35/2	626
99/007	99/031	İİD	36/2	552
99/007	00/006	SPMD	36/2	945
99/008	99/003	İİD	35/2	373
99/009	00/012	SPMD	36/2	973
99/010	99/022	İİD	36/1	485
99/010	99/050	SPMD	36/2	921
99/011	99/029	İİD	36/2	536
99/011	99/044	SPMD	35/2	655
99/012	99/005	İİD	35/2	382
99/012	00/007	SPMD	36/2	949
99/013	99/026	İİD	36/2	524
99/013	00/004	SPMD	36/2	938
99/014	99/006	İİD	35/2	397

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
99/014	00/002	SPMD	36/2	932
99/015	99/047	SPMD	35/2	667
99/016	99/024	İİD	36/2	507
99/016	08/076	SPMD	45/3	1915
99/017	99/035	İİD	36/2	582
99/017	00/011	SPMD	36/2	967
99/018	99/020	İİD	35/2	453
99/018	09/036	SPMD	46/3	1647
99/019	99/012	İİD	35/2	431
99/019	00/009	SPMD	36/2	957
99/020	99/021	İİD	35/2	464
99/020	02/020	SPMD	38/2	877
99/021	99/017	İİD	35/2	439
99/021	00/008	SPMD	36/2	953
99/022	99/032	İİD	36/2	564
99/022	99/045	SPMD	35/2	659
99/023	99/018	İİD	35/2	446
99/023	00/010	SPMD	36/2	961
99/024	99/030	İİD	36/2	545
99/024	08/069	SPMD	45/3	1883
99/025	99/048	SPMD	36/2	914
99/026	01/002	SPMD	37/1	692
99/027	99/042	İİD	38/1	160
99/027	99/049	SPMD	36/2	918
99/028	99/038	İİD	36/2	602
99/028	00/005	SPMD	36/2	942
99/029	99/002	YD	35/2	365
99/029	99/036	İİD	37/1	256
99/030	99/003	YD	35/2	369
99/030	99/037	İİD	36/2	590
99/030	00/003	SPMD	36/2	936
99/031	08/044	SPMD	45/3	1821
99/032	01/010	İİD	38/1	220
99/033	99/051	İİD	36/2	667
99/034	99/039	İİD	35/2	475
99/035	02/104	İİD	39/1	198
99/036	99/043	İİD	37/1	267
99/037	99/049	İİD	36/2	637
99/038	99/045	İİD	37/1	295
99/039	00/023	İİD	36/2	737
99/040	99/041	İİD	35/2	477
99/042	01/001	YD	37/1	317
99/042	01/041	İİD	37/1	334
99/043	01/046	İİD	38/1	233
99/044	99/048	İİD	36/2	627
99/045	00/009	İİD	36/2	702
99/046	00/025	İİD	38/1	171
99/047	99/046	İİD	36/2	612
99/049	99/050	İİD	36/2	651
99/050	01/067	İİD	37/1	513
99/051	01/063	İİD	38/1	314
00/001	00/002	İİD	36/2	678
00/001	02/022	SPMD	38/2	888
00/002	01/003	SPMD	37/1	696
00/003	02/012	SPMD	38/2	856
00/004	01/001	SPMD	37/1	690
00/005	02/011	SPMD	38/2	852
00/005	03/065	İİD	40/1	104
00/007	02/002	SPMD	38/2	827
00/008	03/104	İİD	44/1	1
00/008	11/001	SPMD	48/4	2199
00/009	02/015	SPMD	39/2	719
00/010	00/047	İİD	38/1	182
00/010	08/077	SPMD	45/3	1933
00/011	10/017	SPMD	47/3	1521
00/012	02/021	SPMD	38/2	884
00/012	05/085	İİD	42	433
00/013	00/004	İİD	36/2	683
00/013	03/019	SPMD	39/2	810
00/014	00/003	YD	36/2	681
00/014	00/021	İİD	36/2	722
00/014	02/013	SPMD	38/2	859

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
00/015	01/073	İİD	37/1	525
00/016	00/017	İİD	40/1	71
00/016	10/009	SPMD	47/3	1467
00/017	02/046	İİD	39/1	75
00/018	08/074	SPMD	45/3	1907
00/019	02/001	SPMD	38/2	824
00/019	02/015	İİD	38/2	475
00/020	08/067	SPMD	45/3	1873
00/021	00/016	İİD	36/2	715
00/021	02/018	SPMD	39/2	723
00/022	00/007	İİD	36/2	690
00/22	09/17	SPMD	46/3	1569
00/023	01/006	SPMD	37/1	716
00/024	03/015	SPMD	39/2	788
00/024	04/082	İİD	41	171
00/025	02/008	SPMD	38/2	844
00/026	00/048	İİD	38/1	190
00/026	02/006	SPMD	38/2	836
00/027	00/024	İİD	36/2	760
00/030	02/007	SPMD	38/2	842
00/031	10/018	SPMD	47/3	1525
00/033	08/045	SPMD	45/3	1825
00/034	05/091	İİD	42	455
00/035	01/005	YD	37/1	322
00/035	01/090	İİD	37/1	551
00/036	02/198	İİD	39/1	271
00/037	00/014	İİD	36/2	710
00/038	03/066	İİD	39/2	661
00/039	02/035	İİD	38/2	593
00/042	01/361	İİD	38/1	419
00/043	04/060	İİD	40/2	789
00/044	02/192	İİD	39/1	241
00/045	00/005	YD	36/2	688
00/045	00/027	İİD	36/2	772
00/047	02/098	İİD	38/2	729
00/048	02/036	İİD	38/2	600
00/051	02/016	İİD	38/2	482
00/052	00/029	İİD	36/2	797
00/055	00/026	İİD	36/2	768
00/057	00/030	İİD	36/2	809
00/058	00/031	İİD	36/2	814
00/059	00/032	İİD	36/2	819
00/060	00/033	İİD	36/2	824
00/061	00/034	İİD	36/2	829
00/062	00/035	İİD	36/2	835
00/063	00/036	İİD	36/2	840
00/064	00/037	İİD	36/2	845
00/065	00/038	İİD	36/2	850
00/066	00/039	İİD	36/2	855
00/067	00/040	İİD	36/2	860
00/068	00/041	İİD	36/2	865
00/069	00/042	İİD	36/2	870
00/070	00/043	İİD	36/2	875
00/071	00/044	İİD	36/2	880
00/072	00/046	İİD	36/2	890
00/073	00/045	İİD	36/2	885
00/074	04/009	İİD	40/2	503
00/075	02/200	İİD	39/1	285
00/076	01/009	İİD	38/1	212
00/077	00/049	İİD	38/1	200
00/078	02/031	İİD	38/2	583
00/080	03/096	İİD	40/1	226
00/082	02/193	İİD	39/1	249
00/083	04/026	İİD	40/2	607
00/085	04/061	İİD	40/2	797
00/086	00/050	İİD	36/2	896
01/001	01/001	SPİ	37/1	684
01/001	02/009	SPMD	38/2	846
01/001	03/002	SPMD	39/2	741
01/001	04/036	İİD	40/2	641
01/003	01/003	SPİ	38/2	752
01/003	02/026	SPMD	39/2	732

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
01/003	05/004	İİD	41	339
01/004	01/332	İİD	37/1	575
01/004	02/001	SPİ	38/2	762
01/004	02/004	SPMD	38/2	832
01/005	02/002	SPİ	38/2	767
01/005	02/042	İİD	38/2	622
01/006	02/003	SPİ	38/2	772
01/007	02/004	SPİ	38/2	777
01/007	09/018	SPMD	46/3	1573
01/008	02/009	SPİ	38/2	807
01/008	04/095	İİD	41	231
01/008	08/049	SPMD	45/3	1835
01/009	01/056	İİD	37/1	483
01/009	02/005	SPİ	38/2	782
01/009	02/005	SPMD	38/2	834
01/010	02/006	SPİ	38/2	788
01/010	08/065	SPMD	45/3	1865
01/011	02/007	SPİ	38/2	794
01/011	02/014	SPMD	38/2	863
01/012	02/008	SPİ	38/2	800
01/012	11/009	SPMD	48/4	2275
01/013	03/003	SPMD	39/2	744
01/014	02/023	SPMD	38/2	893
01/015	02/010	SPMD	38/2	849
01/016	03/016	SPMD	39/2	794
01/017	08/078	SPMD	45/3	1945
01/018	09/038	SPMD	46/3	1655
01/019	08/059	SPMD	45/3	1843
01/020	09/048	SPMD	46/3	1721
01/022	10/047	SPMD	47/3	1687
01/024	01/356	İİD	38/1	377
01/024	02/024	SPMD	39/2	727
01/025	10/065	SPMD	47/3	1791
01/026	03/003	İİD	39/1	360
01/026	08/068	SPMD	45/3	1877
01/027	08/006	SPMD	45/3	1709
01/028	03/004	SPMD	39/2	747
01/029	02/019	SPMD	38/2	872
01/034	03/002	İİD	39/1	351
01/036	03/001	YD	38/2	749
01/073	04/012	İİD	40/2	530
01/079	02/194	İİD	39/1	255
01/119	04/037	İİD	40/2	646
01/129	02/024	İİD	38/2	513
01/133	02/056	İİD	42	1
01/143	04/011	İİD	40/2	519
01/144	01/002	YD	37/1	320
01/144	02/020	İİD	38/2	488
01/147	01/047	İİD	37/1	475
01/184	01/057	İİD	37/1	511
01/216	04/120	İİD	41	253
01/225	02/088	İİD	39/1	133
01/226	06/119	İİD	44/1	347
01/228	02/009	İİD	38/2	459
01/232	01/089	İİD	37/1	541
01/237	04/016	İİD	40/2	567
01/252	02/102	İİD	39/1	186
01/276	01/091	İİD	37/1	570
01/281	01/082	İİD	37/1	535
01/282	04/034	İİD	40/2	627
01/293	01/007	YD	37/1	328
01/293	02/005	YD	38/1	441
01/293	02/028	İİD	38/2	562
01/296	01/083	İİD	37/1	538
01/303	01/333	İİD	37/1	652
01/309	02/091	İİD	39/1	141
01/323	05/031	İİD	41	519
01/325	01/098	İİD	38/1	341
01/327	02/103	İİD	39/1	191
01/328	02/105	İİD	39/1	206
01/332	02/106	İİD	39/1	213
01/343	02/041	İİD	38/2	612

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
01/344	02/010	İİD	38/2	464
01/345	02/086	İİD	39/1	117
01/346	01/006-1	YD	37/1	324
01/346	03/004	YD	39/1	402
01/346	03/063	İİD	39/2	623
01/349	04/014	İİD	40/2	544
01/351	03/010	İİD	39/1	442
01/353	02/087	İİD	39/1	125
01/373	03/067	İİD	42	59
01/375	03/061	İİD	39/2	610
01/377	02/059	İİD	38/2	658
01/378	04/013	İİD	42	85
01/379	05/003	İİD	42	219
01/380	02/069	İİD	38/2	702
01/382	01/008	YD	37/1	330
01/382	02/002	YD	38/1	433
01/382	02/021	İİD	38/2	498
01/383	03/016	YD	39/1	473
01/383	03/092	İİD	42	75
01/385	02/040	İİD	38/2	607
01/387	01/357	İİD	38/1	408
01/388	01/342	İİD	38/1	349
01/389	01/009	YD	37/1	332
01/389	02/006	YD	38/2	453
01/389	02/029	İİD	38/2	576
01/390	04/035	İİD	40/2	634
01/392	03/060	İİD	39/2	598
01/403	01/345	İİD	37/1	659
01/406	04/020	İİD	41	97
01/408	02/191	İİD	39/1	231
01/411	01/348	İİD	37/1	668
01/412	02/095	İİD	39/1	164
01/413	01/351	İİD	37/1	676
01/415	02/166	İİD	39/1	220
01/424	01/354	İİD	38/1	357
01/478	04/038	İİD	40/2	653
01/479	05/001	İİD	41	303
01/481	04/091	İİD	40/2	831
01/485	02/002	İİD	38/1	435
01/487	05/002	İİD	41	321
01/493	02/011	İİD	38/2	469
02/001	08/001	SPK	45/4	2077
02/001	02/010	SPİ	38/2	822
02/001	08/046	SPMD	45/3	1827
02/002	09/001	SPK	48/4	2559
02/002	02/003	SPMD	38/2	830
02/003	09/003	SPK	46/4	1797
02/003	03/001	SPİ	39/2	696
02/003	03/011	SPMD	39/2	776
02/003	06/002	Dİ	45/3	1595
02/004	06/003	Dİ	45/3	1603
02/004	09/002	SPK	46/4	1793
02/004	02/016	SPMD	38/2	866
02/004	03/002	SPİ	39/2	704
02/005	06/004	Dİ	45/3	1609
02/005	02/025	SPMD	39/2	730
02/005	03/004	SPİ	39/2	715
02/006	08/006	Dİ	46/3	1493
02/006	07/004	SPİ	44/2	1155
02/006	03/005	SPMD	39/2	752
02/007	03/003	SPİ	39/2	711
02/007	03/008	SPMD	39/2	765
02/008	03/047	İİD	39/2	585
02/009	06/005	Dİ	45/3	1613
02/009	09/019	SPMD	46/3	1577
02/010	03/017	SPMD	39/2	799
02/011	11/010	SPMD	48/4	2289
02/012	10/048	SPMD	47/3	1695
02/013	03/010	SPMD	39/2	773
02/014	08/007	SPMD	45/3	1713
02/015	08/066	SPMD	45/3	1869
02/016	10/066	SPMD	47/3	1803

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
02/017	03/018	SPMD	39/2	805
02/018	08/079	SPMD	45/3	1959
02/021	09/015	SPMD	46/3	1561
02/022	02/017	SPMD	38/2	869
02/023	10/001	SPMD	47/3	1405
02/024	02/027	SPMD	39/2	734
02/025	09/049	SPMD	46/4	1757
02/026	03/006	SPMD	39/2	758
02/027	09/039	SPMD	46/3	1673
02/028	08/070	SPMD	45/3	1891
02/029	03/001	SPMD	39/2	737
02/029	04/043	İİD	40/2	671
02/030	07/024	İİD	44/2	725
02/030	09/020	SPMD	46/3	1581
02/031	03/007	SPMD	39/2	762
02/031	02/058	İİD	42	39
02/032	03/009	SPMD	39/2	770
02/032	03/100	İİD	40/1	235
02/035	07/095	İİD	45/1	551
02/035	08/035	SPMD	45/3	1789
02/036	08/034	SPMD	45/3	1787
02/038	02/089	İİD	38/2	718
02/039	04/125	İİD	41	293
02/040	06/020	İİD	43	101
02/041	04/090	İİD	41	219
02/043	03/103	İİD	40/1	263
02/044	02/090	İİD	40/1	87
02/045	08/109	İİD	45/2	1137
02/047	06/001	İİD	43	65
02/048	06/022	İİD	43	111
02/052	02/084	İİD	38/2	711
02/054	08/043	İİD	46/1	1
02/055	03/008	İİD	39/1	424
02/060	02/097	İİD	39/1	178
02/061	02/043	İİD	38/2	631
02/068	02/044	İİD	38/2	638
02/070	04/056	İİD	41	147
02/071	08/044	İİD	46/1	9
02/079	03/029	İİD	39/1	475
02/092	04/025	İİD	40/2	595
02/094	04/045	İİD	41	141
02/097	02/009	YD	38/2	455
02/099	02/051	İİD	38/2	641
02/100	04/009	YD	40/2	515
02/100	04/109	İİD	42	93
02/101	04/044	İİD	40/2	676
02/103	02/054	İİD	38/2	654
02/104	03/072	İİD	41	1
02/106	08/051	İİD	45/2	759
02/108	04/055	İİD	40/2	744
02/112	03/033	İİD	39/1	489
02/114	04/053	İİD	40/2	725
02/115	02/066	İİD	38/2	683
02/116	02/067	İİD	38/2	692
02/117	06/105	İİD	44/1	277
02/121	02/062	İİD	38/2	678
02/126	04/027	İİD	41	117
02/128	04/023	İİD	40/2	579
02/131	04/087	İİD	41	213
02/132	03/048	İİD	39/2	590
02/133	06/091	İİD	43	361
02/138	02/096	İİD	39/1	171
02/140	04/105	İİD	41	251
02/143	04/046	İİD	40/2	681
02/146	02/201	İİD	39/1	295
02/152	02/094	İİD	39/1	149
02/153	06/113	İİD	44/1	319
02/156	04/098	İİD	40/2	857
02/157	06/097	İİD	44/1	241
02/162	07/089	İİD	45/1	469
02/165	02/195	İİD	39/1	263
02/166	04/003	İİD	40/1	305

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
02/169	07/088	İİD	45/1	457
02/170	04/054	İİD	40/2	734
02/171	03/005	İİD	39/1	406
03/001	03/012	SPMD	39/2	779
03/001	06/098	İİD	43	371
03/001	11/001	SPK	48/4	2621
03/001	08/002	Dİ	45/3	1619
03/002	04/001	SPK	41	83
03/002	08/003	Dİ	45/3	1641
03/003	03/013	SPMD	39/2	782
03/003	04/002	SPK	41	85
03/004	04/002	Dİ	40/2	870
03/004	04/003	SPK	41	87
03/005	04/004	SPK	41	89
03/005	09/012	SPMD	46/3	1549
03/006	04/005	SPK	41	91
03/006	08/004	Dİ	45/3	1665
03/007	04/006	SPK	41	93
03/007	05/071	İİD	42	377
03/008	03/009	İİD	39/1	435
03/008	04/007	SPK	41	95
03/009	04/047	İİD	40/2	696
03/010	06/106	İİD	44/1	285
03/010	08/060	SPMD	45/3	1847
03/011	04/049	İİD	40/2	708
03/012	04/069	İİD	40/2	809
03/012	09/016	SPMD	46/3	1565
03/013	11/021	SPMD	48/4	2387
03/014	03/006	İİD	39/1	412
03/014	08/061	SPMD	45/3	1851
03/015	03/007	İİD	39/1	418
03/017	08/028	SPMD	45/3	1769
03/018	04/088	İİD	44/1	81
03/018	08/019	SPMD	45/3	1759
03/019	03/012	İİD	39/1	457
03/020	03/014	SPMD	39/2	785
03/021	03/013	İİD	39/1	466
03/022	03/034	İİD	39/1	497
03/022	10/053	SPMD	47/3	1725
03/023	06/026	İİD	43	129
03/023	10/019	SPMD	47/3	1529
03/024	03/035	İİD	39/1	505
03/024	10/010	SPMD	47/3	1481
03/025	09/002	SPMD	46/3	1519
03/026	10/022	SPMD	47/3	1561
03/027	07/084	İİD	44/2	1127
03/028	03/042	İİD	40/1	92
03/029	06/024	İİD	43	117
03/029	10/002	SPMD	47/3	1409
03/030	03/002	YD	39/1	358
03/030	03/038	İİD	39/1	511
03/030	10/049	SPMD	47/3	1703
03/031	03/003	YD	39/1	398
03/031	03/012	YD	39/1	463
03/031	03/087	İİD	40/1	152
03/031	11/011	SPMD	48/4	2307
03/032	05/001	SPMD	41	317
03/033	04/008	YD	40/2	500
03/033	04/101	İİD	41	239
03/033	09/050	SPMD	46/4	1767
03/034	07/094	İİD	45/1	543
03/034	08/002	SPMD	45/3	1693
03/036	03/091	İİD	41	37
03/037	03/041	İİD	39/1	535
03/037	08/004	SPMD	45/3	1701
03/038	05/063	İİD	42	371
03/039	03/040	İİD	39/1	528
03/040	07/096	İİD	45/1	569
03/041	03/008	YD	39/1	430
03/041	04/004	İİD	40/1	318
03/042	03/044	İİD	39/2	573
03/046	03/046	İİD	39/2	579

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
03/048	03/009	YD	39/1	440
03/048	03/076	İİD	40/1	111
03/049	08/076	İİD	45/2	929
03/052	08/058	İİD	45/2	825
03/055	06/088	İİD	43	355
03/057	04/057	İİD	40/2	759
03/060	08/097	İİD	46/1	49
03/062	03/077	İİD	40/1	136
03/064	06/090	İİD	44/1	221
03/066	05/072	İİD	44/1	91
03/067	03/013	YD	39/1	471
03/067	03/088	İİD	40/1	192
03/070	05/014	İİD	41	405
03/071	08/079	İİD	45/2	951
03/072	04/024	İİD	40/2	588
03/073	03/011	YD	39/1	455
03/073	03/086	İİD	41	23
03/075	06/114	İİD	44/1	329
03/076	03/080	İİD	39/2	670
03/077	03/081	İİD	39/2	674
03/079	03/083	İİD	39/2	682
03/081	07/050	İİD	44/2	909
03/082	06/066	İİD	43	299
03/084	03/089	İİD	39/2	686
03/086	04/006	İİD	40/2	464
03/087	05/110	İİD	43	7
03/090	03/093	İİD	40/1	220
03/092	07/025	İİD	44/2	729
03/094	08/123	İİD	45/2	1313
03/097	06/115	İİD	44/1	335
03/098	04/031	İİD	40/2	613
03/100	04/006	YD	40/2	497
03/100	04/033	İİD	41	133
03/102	07/097	İİD	45/1	585
03/103	08/139	İİD	45/3	1415
03/105	07/098	İİD	45/1	595
03/106	04/059	İİD	40/2	781
03/107	04/004	YD	40/2	451
03/108	06/107	İİD	44/1	299
03/109	07/051	İİD	44/2	913
03/111	04/001	İİD	40/1	299
03/112	06/049	İİD	43	249
04/001	08/012	YD	45/2	1111
04/001	08/106	İİD	45/2	1113
04/001	04/001	SPİ	40/2	864
04/002	08/005	Dİ	46/3	1479
04/002	05/004	SPİ	41	355
04/003	08/047	İİD	45/2	737
04/003	05/003	SPİ	41	335
04/004	05/001	SPİ	41	313
04/004	05/025	İİD	41	499
04/005	08/111	İİD	45/2	1153
04/006	04/005	İİD	40/2	455
04/008	04/028	İİD	41	125
04/009	08/112	İİD	45/2	1161
04/010	09/007	YD	49/1	1
04/010	09/068	İİD	49/1	5
04/011	04/093	İİD	40/2	840
04/012	05/035	İİD	42	251
04/013	07/058	İİD	44/2	1019
04/014	04/084	İİD	41	183
04/015	08/098	İİD	45/2	1073
04/016	11/063	İİD	48/2	1201
04/017	07/059	İİD	44/2	1027
04/018	04/089	İİD	40/2	822
04/020	07/052	İİD	44/2	919
04/022	09/067	İİD	47/1	31
04/024	08/165	İİD	46/1	307
04/025	08/042	İİD	45/2	701
04/026	04/051	İİD	40/2	719
04/028	05/034	İİD	41	529
04/030	08/055	İİD	45/2	797

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
04/031	07/011	İİD	44/2	621
04/034	08/094	İİD	45/2	1045
04/035	04/064	İİD	41	157
04/036	04/092	İİD	41	223
04/038	09/108	İİD	47/1	121
04/038	10/011	SPMD	47/3	1497
04/043	08/056	İİD	45/2	807
04/046	07/060	İİD	44/2	1037
04/047	08/096	İİD	45/2	1063
04/052	04/094	İİD	40/2	848
04/054	05/024	İİD	41	491
04/055	08/118	İİD	45/2	1255
04/056	07/026	İİD	44/2	739
04/059	06/007	İİD	43	83
04/060	05/033	İİD	42	227
04/061	04/123	İİD	41	263
04/063	06/094	İİD	44/1	231
04/066	08/099	İİD	45/2	1081
04/067	07/083	İİD	45/1	411
04/068	05/104	İİD	42	593
04/069	09/006	İİD	46/1	505
04/070	09/002	YD	46/2	557
04/070	09/007	İİD	46/2	559
04/076	08/108	İİD	46/1	101
04/079	07/003	YD	45/1	59
04/079	07/006	İİD	45/1	63
04/081	08/048	İİD	45/2	747
04/083	08/107	İİD	46/1	71
04/084	04/014	YD	40/2	562
04/084	04/124	İİD	41	275
04/085	09/008	YD	48/1	1
04/085	09/069	İİD	48/1	3
04/086	04/110	İİD	42	211
04/087	09/005	İİD	46/1	485
04/090	08/078	İİD	45/2	937
04/092	08/119	İİD	45/2	1269
04/093	08/073	İİD	45/2	911
04/094	08/083	İİD	45/2	993
04/095	08/156	İİD	46/1	255
04/099	08/120	İİD	46/1	153
04/100	05/016	İİD	41	465
04/102	05/096	İİD	42	565
04/103	08/121	İİD	45/2	1287
04/107	04/012	YD	40/2	540
04/107	07/015	YD	44/2	857
04/107	07/044	İİD	44/2	859
04/108	04/015	YD	40/2	565
04/114	07/085	İİD	44/2	1135
04/115	05/092	İİD	42	485
04/116	08/074	İİD	45/2	919
04/118	05/008	İİD	41	383
05/001	05/002	SPİ	41	329
05/002	08/181	İİD	46/1	367
05/003	11/001	SPİ	49/3	1807
05/004	05/007	İİD	41	371
05/005	08/093	İİD	45/2	1033
05/005	09/028	SPMD	46/3	1605
05/006	05/021	YD	41	481
05/006	05/093	İİD	42	491
05/008	06/001	YD	43	563
05/008	06/002	İİD	43	73
05/009	05/095	İİD	42	557
05/010	08/063	İİD	45/2	847
05/010	08/047	SPMD	45/3	1829
05/012	08/101	İİD	45/2	1087
05/012	09/021	SPMD	46/3	1587
05/013	09/141	İİD	47/1	235
05/014	08/092	İİD	45/2	1025
05/014	11/022	SPMD	48/4	2405
05/015	08/002	İİD	45/1	609
05/016	09/139	İİD	47/1	217
05/016	10/067	SPMD	47/3	1817

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
05/017	08/095	İİD	45/2	1055
05/017	10/003	SPMD	47/3	1413
05/019	09/085	İİD	47/1	57
05/019	10/006	SPMD	47/3	1425
05/020	10/012	SPMD	47/3	1499
05/021	08/071	SPMD	45/3	1899
05/024	08/081	SPMD	45/3	1987
05/025	08/057	İİD	45/2	817
05/025	10/054	SPMD	47/3	1731
05/026	08/105	İİD	45/2	1103
05/027	10/050	SPMD	47/3	1709
05/028	08/122	İİD	45/2	1303
05/028	09/013	SPMD	46/3	1553
05/029	09/045	SPMD	46/3	1707
05/029	09/138	İİD	47/1	205
05/030	09/018	İİD	46/2	713
05/032	07/003	İİD	44/1	377
05/032	11/004	SPMD	48/4	2225
05/033	08/182	İİD	46/1	381
05/036	09/012	İİD	46/2	647
05/038	08/053	İİD	45/2	773
05/038	09/033	SPMD	46/3	1631
05/040	09/017	İİD	46/2	703
05/042	06/027	İİD	44/1	161
05/043	08/143	İİD	45/3	1449
05/044	07/031	İİD	44/2	745
05/047	07/014	İİD	44/2	659
05/051	07/005	YD	44/2	635
05/051	07/012	İİD	44/2	637
05/052	07/014	YD	45/1	211
05/052	07/035	İİD	45/1	215
05/053	08/161	İİD	47/1	1
05/055	06/003	YD	43	569
05/055	06/004	İİD	44/1	127
05/056	09/094	İİD	46/3	1313
05/057	09/019	İİD	46/2	723
05/060	08/162	İİD	45/3	1587
05/061	07/017	İİD	44/2	691
05/066	09/102	İİD	46/3	1375
05/067	09/099	İİD	46/3	1361
05/068	08/102	İİD	45/2	1095
05/069	09/061	İİD	46/2	1095
05/073	08/059	İİD	45/2	833
05/074	05/073	İİD	42	397
05/075	08/001	İİD	45/1	603
05/078	05/015	YD	41	463
05/078	05/059	İİD	42	355
05/079	09/038	İİD	46/2	861
05/081	05/012	YD	41	401
05/083	08/110	İİD	45/2	1145
05/085	09/015	İİD	46/2	667
05/086	10/111	İİD	48/1	167
05/088	08/166	İİD	46/1	335
05/089	06/120	İİD	44/1	361
05/090	08/146	İİD	46/1	173
05/094	07/007	İİD	45/1	175
05/095	05/014	YD	41	459
05/095	07/002	YD	44/1	501
05/095	07/005	İİD	44/1	503
05/098	06/002	YD	43	565
05/098	06/003	İİD	45/1	1
05/099	06/008	İİD	43	87
05/100	08/050	İİD	45/2	755
05/103	05/089	İİD	42	437
05/107	09/023	İİD	46/2	753
05/108	06/035	İİD	43	137
05/110	05/111	İİD	43	35
05/114	09/105	İİD	46/3	1425
05/116	09/027	İİD	46/2	781
05/120	09/040	İİD	47/1	21
05/124	09/013	İİD	46/2	653
05/125	05/074	İİD	42	427

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
05/127	07/042	İİD	44/2	851
05/128	08/054	İİD	45/2	787
05/134	09/003	İİD	46/1	461
05/138	08/124	İİD	45/2	1319
05/139	07/013	YD	44/2	781
05/139	07/033	İİD	44/2	785
05/142	06/080	İİD	43	345
05/143	05/099	İİD	42	573
05/145	05/023	YD	41	487
05/145	09/112	İİD	47/1	129
05/146	05/105	İİD	43	1
05/151	08/037	İİD	45/1	635
05/152	09/014	İİD	46/2	661
05/159	09/062	İİD	46/3	1153
05/165	09/004	İİD	46/1	471
06/001	08/048	SPMD	45/3	1833
06/002	07/001	SPİ	44/2	1147
06/003	09/029	SPMD	46/3	1613
06/005	08/030	SPMD	45/3	1777
06/006	08/008	SPMD	45/3	1717
06/007	09/005	SPMD	46/3	1533
06/008	11/033	SPMD	48/4	2541
06/009	08/001	SPMD	45/3	1689
06/010	09/009	SPMD	46/3	1541
06/011	06/017	İİD	43	95
06/011	08/005	SPMD	45/3	1705
06/012	08/017	SPMD	45/3	1751
06/013	08/013	SPMD	45/3	1735
06/014	08/003	SPMD	45/3	1697
06/015	08/063	SPMD	45/3	1857
06/016	11/023	SPMD	48/4	2429
06/017	09/033	İİD	46/2	815
06/018	10/007	SPMD	47/3	1439
06/019	09/032	İİD	46/2	807
06/019	10/020	SPMD	47/3	1537
06/020	06/006	YD	43	571
06/020	06/025	İİD	44/1	149
06/020	11/012	SPMD	48/4	2319
06/021	06/012	YD	43	575
06/021	06/038	İİD	44/1	189
06/021	08/027	SPMD	45/3	1765
06/022	06/014	YD	43	577
06/022	06/040	İİD	43	163
06/022	11/007	SPMD	48/4	2247
06/023	10/027	İİD	47/2	683
06/023	10/004	SPMD	47/3	1417
06/024	09/046	SPMD	46/3	1713
06/025	11/005	SPMD	48/4	2235
06/026	11/002	SPMD	48/4	2207
06/027	10/051	SPMD	47/3	1717
06/028	06/108	İİD	44/1	309
06/028	08/082	SPMD	45/3	2007
06/029	10/068	SPMD	47/3	1831
06/030	08/011	SPMD	45/3	1729
06/031	09/051	SPMD	46/4	1773
06/032	08/072	SPMD	45/3	1903
06/033	06/010	YD	43	573
06/033	06/036	İİD	44/1	177
06/033	09/014	SPMD	46/3	1557
06/034	06/037	İİD	43	155
06/034	08/020	SPMD	45/3	1763
06/035	07/048	İİD	45/1	299
06/035	08/038	SPMD	45/3	1795
06/036	08/050	SPMD	45/3	1839
06/037	08/141	İİD	45/3	1423
06/037	09/003	SPMD	46/3	1525
06/039	08/043	SPMD	45/3	1817
06/040	09/034	SPMD	46/3	1639
06/041	08/032	SPMD	45/3	1781
06/042	09/073	İİD	46/3	1185
06/043	09/053	SPMD	46/4	1781
06/044	08/081	İİD	45/2	979

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
06/044	09/054	SPMD	46/4	1785
06/047	08/144	İİD	45/3	1457
06/051	06/019	YD	43	581
06/051	06/057	İİD	43	277
06/052	07/027	İİD	45/1	195
06/053	09/021	İİD	46/2	741
06/054	06/047	İİD	43	239
06/055	08/145	İİD	46/1	161
06/057	09/123	İİD	47/1	193
06/058	06/050	İİD	43	255
06/060	06/051	İİD	43	261
06/061	07/091	İİD	45/1	475
06/064	06/054	İİD	43	267
06/065	09/114	İİD	46/3	1459
06/071	08/069	İİD	45/2	897
06/072	09/024	İİD	46/2	763
06/075	06/099	İİD	44/1	253
06/076	08/142	İİD	45/3	1435
06/077	09/039	İİD	47/1	9
06/078	08/084	İİD	45/2	1001
06/079	09/097	İİD	46/3	1341
06/080	06/067	İİD	43	315
06/093	09/088	İİD	46/3	1259
06/094	09/092	İİD	46/3	1303
06/095	09/144	İİD	47/1	281
06/096	08/065	İİD	45/2	891
06/097	06/074	İİD	43	321
06/098	06/075	İİD	43	327
06/099	09/009	İİD	46/2	601
06/101	08/126	İİD	45/2	1341
06/103	09/149	İİD	47/1	371
06/105	09/142	İİD	47/1	265
06/106	09/124	İİD	48/1	19
06/107	09/028	İİD	46/2	793
06/108	06/077	İİD	43	337
06/109	08/082	İİD	45/2	985
06/111	06/112	İİD	43	383
06/111	06/036	YD	43	587
06/113	11/102	İİD	50/1	109
06/116	09/125	İİD	47/1	199
06/118	09/107	İİD	47/1	97
06/119	09/145	İİD	47/1	313
06/120	09/151	İİD	47/1	381
06/121	09/090	İİD	46/3	1271
06/123	09/043	İİD	46/2	899
06/124	09/146	İİD	47/1	337
06/125	06/084	İİD	43	349
06/129	09/019	YD	47/1	181
06/129	09/121	İİD	47/1	183
06/131	07/004	İİD	45/1	51
06/136	08/003	İİD	45/1	627
06/138	06/100	İİD	44/1	263
06/139	06/102	İİD	43	377
06/140	08/031	YD	46/1	403
06/140	08/185	İİD	46/1	405
06/140	06/033	YD	43	583
06/142	08/023	YD	45/3	1475
06/142	08/148	İİD	45/3	1477
06/143	09/098	İİD	46/3	1353
06/144	09/087	İİD	46/3	1251
06/148	07/016	İİD	44/2	683
06/152	06/034	YD	43	585
06/154	09/035	İİD	46/2	833
06/156	08/125	İİD	45/2	1327
06/158	08/024	YD	46/1	211
06/158	08/150	İİD	46/1	213
06/159	10/047	İİD	47/2	857
06/161	06/116	İİD	44/1	343
06/162	07/015	İİD	44/2	671
06/166	09/113	İİD	47/1	157
06/167	08/086	İİD	45/2	1017
06/169	07/055	İİD	44/2	985

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
07/001	09/004	SPK	46/4	1801
07/001	07/002	SPİ	44/2	1151
07/002	11/001	YD	48/1	429
07/002	11/013	İİD	48/1	431
07/002	08/039	SPMD	45/3	1799
07/003	08/033	SPMD	45/3	1783
07/004	07/081	İİD	44/2	1109
07/004	09/006	SPMD	46/3	1537
07/005	07/007	YD	44/2	709
07/005	07/018	İİD	44/2	711
07/005	08/042	SPMD	45/3	1813
07/006	08/040	SPMD	45/3	1803
07/007	11/024	SPMD	48/4	2457
07/008	08/031	SPMD	45/3	1779
07/009	09/049	İİD	46/2	1013
07/009	08/009	SPMD	45/3	1721
07/010	10/021	SPMD	47/3	1547
07/011	08/016	SPMD	45/3	1747
07/012	09/153	İİD	47/1	417
07/012	09/001	SPMD	46/3	1513
07/013	08/041	SPMD	45/3	1809
07/014	09/048	İİD	46/2	953
07/014	10/008	SPMD	47/3	1451
07/015	09/052	SPMD	46/4	1777
07/016	09/147	İİD	47/1	347
07/016	11/034	SPMD	48/4	2547
07/017	07/016	YD	44/2	879
07/017	07/045	İİD	44/2	881
07/017	08/014	SPMD	45/3	1739
07/018	07/009	YD	48/2	1215
07/018	10/013	SPMD	47/3	1501
07/019	11/013	SPMD	48/4	2331
07/020	08/064	SPMD	45/3	1861
07/021	08/040	İİD	45/1	649
07/021	08/083	SPMD	45/3	2031
07/022	09/037	İİD	46/2	851
07/022	08/015	SPMD	45/3	1743
07/023	11/064	İİD	48/2	1217
07/023	09/004	SPMD	46/3	1529
07/024	10/113	İİD	48/1	187
07/024	09/037	SPMD	46/3	1651
07/025	11/003	SPMD	48/4	2215
07/026	08/012	SPMD	45/3	1733
07/027	10/069	SPMD	47/3	1857
07/028	08/018	SPMD	45/3	1755
07/029	09/030	SPMD	46/3	1621
07/030	10/005	SPMD	47/3	1421
07/031	09/109	İİD	46/3	1445
07/031	08/010	SPMD	45/3	1725
07/032	11/006	SPMD	48/4	2243
07/033	10/048	İİD	47/2	867
07/033	11/008	SPMD	48/4	2263
07/034	09/047	SPMD	46/3	1717
07/035	07/036	İİD	44/2	845
07/035	10/052	SPMD	47/3	1721
07/036	10/006	İİD	47/1	475
07/036	08/062	SPMD	45/3	1855
07/037	10/114	İİD	48/1	201
07/038	10/076	İİD	47/2	1011
07/038	09/032	SPMD	46/3	1627
07/039	07/053	İİD	44/2	931
07/040	08/029	SPMD	45/3	1773
07/041	08/075	SPMD	45/3	1911
07/042	09/050	İİD	46/2	1021
07/042	08/037	SPMD	45/3	1791
07/043	09/051	İİD	46/2	1029
07/043	09/035	SPMD	46/3	1643
07/044	09/148	İİD	47/1	361
07/045	07/021	YD	44/2	943
07/045	07/054	İİD	44/2	945
07/045	09/010	SPMD	46/3	1543
07/046	09/036	İİD	46/2	843

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
07/050	10/049	İİD	47/2	879
07/051	07/056	İİD	44/2	1005
07/053	07/061	İİD	44/2	1049
07/056	09/084	İİD	47/1	43
07/058	08/178	İİD	46/1	357
07/059	07/075	İİD	45/1	397
07/060	10/119	İİD	48/1	245
07/062	07/066	İİD	45/1	357
07/063	09/152	İİD	47/1	397
07/064	08/154	İİD	46/1	231
07/065	10/043	İİD	47/2	791
07/066	08/157	İİD	46/1	265
07/068	10/002	İİD	47/1	435
07/069	09/026	İİD	46/2	775
07/072	07/068	İİD	44/2	1053
07/073	08/158	İİD	46/1	279
07/076	08/046	İİD	45/2	721
07/077	10/050	İİD	47/2	893
07/078	10/120	İİD	48/1	277
07/083	10/028	İİD	47/2	699
07/084	07/074	İİD	45/1	375
07/085	09/042	İİD	46/2	891
07/089	10/003	İİD	47/1	451
07/090	09/002	İİD	46/1	457
07/091	09/025	İİD	46/2	769
07/092	08/085	İİD	45/2	1009
07/094	09/140	İİD	46/3	1471
07/095	11/061	İİD	48/2	1191
07/096	09/034	İİD	46/2	823
07/097	10/032	İİD	48/1	45
07/098	10/033	İİD	47/2	747
07/099	07/086	İİD	45/1	429
07/100	10/004	İİD	47/1	455
07/104	08/164	İİD	46/1	299
07/105	08/075	İİD	46/1	21
07/112	10/005	İİD	47/1	467
07/114	11/036	İİD	48/2	721
07/115	09/080	İİD	46/3	1199
08/001	08/002	SPK	45/4	2159
08/001	10/023	SPMD	47/3	1573
08/002	09/024	SPMD	46/3	1599
08/003	09/044	İİD	46/2	907
08/003	10/024	SPMD	47/3	1579
08/004	10/025	SPMD	47/3	1583
08/005	09/081	İİD	46/3	1239
08/005	10/059	SPMD	47/3	1767
08/006	09/022	SPMD	46/3	1593
08/007	11/080	İİD	50/1	1
08/007	10/042	SPMD	47/3	1667
08/008	10/071	İİD	48/1	73
08/008	10/026	SPMD	47/3	1587
08/009	10/040	SPMD	47/3	1659
08/010	13/137	SPMD	51/6	3537
08/011	08/064	İİD	45/2	887
08/011	10/062	SPMD	47/3	1781
08/012	11/104	İİD	48/3	1859
08/012	12/002	SPMD	49/3	1655
08/013	11/014	İİD	48/1	477
08/013	10/027	SPMD	47/3	1591
08/014	10/051	İİD	47/2	911
08/014	10/014	SPMD	47/3	1507
08/015	11/057	İİD	48/2	995
08/015	15/018	SPMD	52/7	4507
08/016	08/016	YD	45/2	1193
08/016	08/116	İİD	45/2	1195
08/016	10/028	SPMD	47/3	1595
08/017	10/044	İİD	47/2	805
08/017	10/029	SPMD	47/3	1609
08/018	14/049	SPMD	51/6	3951
08/019	10/017	İİD	47/1	575
08/019	13/123	SPMD	51/5	3349
08/020	09/041	SPMD	46/3	1689

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
08/021	14/089	SPMD	52/7	4285
08/022	10/082	İİD	48/1	83
08/022	15/001	SPMD	52/7	4371
08/023	09/042	SPMD	46/3	1693
08/024	10/115	İİD	48/1	219
08/024	11/014	SPMD	48/4	2347
08/025	10/020	İİD	47/1	597
08/025	09/025	SPMD	46/3	1601
08/026	08/147	İİD	45/3	1469
08/026	13/126	SPMD	51/5	3369
08/027	10/029	İİD	47/2	711
08/027	12/001	SPMD	49/3	1603
08/028	10/030	İİD	47/2	723
08/028	15/019	SPMD	52/7	4515
08/029	10/030	SPMD	47/3	1613
08/030	09/096	İİD	46/3	1325
08/030	10/031	SPMD	47/3	1627
08/031	11/094	İİD	48/3	1721
08/031	15/011	SPMD	52/7	4439
08/032	11/030	SPMD	48/4	2529
08/033	08/015	YD	45/2	1177
08/033	08/113	İİD	45/2	1179
08/033	09/023	SPMD	46/3	1597
08/034	08/025	YD	45/3	1491
08/034	08/153	İİD	45/3	1493
08/034	15/022	SPMD	52/7	4541
08/035	11/065	İİD	48/2	1243
08/035	10/060	SPMD	47/3	1771
08/036	10/033	SPMD	47/3	1641
08/037	10/116	İİD	48/1	227
08/037	14/034	SPMD	51/6	3775
08/038	10/039	İİD	47/2	759
08/038	13/014	SPMD	50/9	6053
08/039	08/134	İİD	45/3	1403
08/039	13/131	SPMD	51/5	3407
08/040	10/057	SPMD	47/3	1759
08/041	10/061	SPMD	47/3	1777
08/042	08/167	İİD	46/1	341
08/042	14/003	SPMD	51/6	3609
08/043	10/055	SPMD	47/3	1751
08/044	11/021	İİD	48/1	531
08/044	15/015	SPMD	52/7	4483
08/045	09/053	İİD	46/2	1037
08/045	13/087	SPMD	50/9	6417
08/046	08/163	İİD	46/1	293
08/046	09/043	SPMD	46/3	1699
08/047	15/020	SPMD	52/7	4525
08/048	10/043	SPMD	47/3	1671
08/049	13/011	SPMD	50/9	6021
08/050	10/084	İİD	47/2	1051
08/050	13/134	SPMD	51/6	3519
08/051	11/046	İİD	48/2	801
08/052	09/089	İİD	46/3	1263
08/054	11/045	İİD	48/2	779
08/055	10/041	İİD	47/2	777
08/056	11/058	İİD	48/2	1017
08/057	10/026	İİD	47/2	653
08/058	11/037	İİD	48/2	739
08/062	10/007	İİD	47/1	483
08/064	08/129	İİD	45/2	1349
08/066	08/017	YD	45/3	1393
08/066	08/131	İİD	45/3	1395
08/070	10/021	İİD	47/2	637
08/071	08/183	İİD	46/1	387
08/072	11/059	İİD	48/2	1149
08/073	09/120	İİD	47/1	173
08/074	10/015	İİD	47/1	545
08/075	10/040	İİD	47/2	767
08/076	10/122	İİD	48/1	311
08/077	10/077	İİD	47/2	1023
08/079	11/074	İİD	48/3	1433
08/080	11/081	İİD	48/3	1581

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
08/084	10/121	İİD	48/1	295
08/085	10/012	İİD	47/1	515
08/087	11/035	YD	48/3	1755
08/087	11/095	İİD	48/3	1759
08/088	11/085	İİD	48/3	1649
08/091	10/054	İİD	47/2	933
08/092	09/045	İİD	46/2	921
08/093	09/041	İİD	46/2	879
08/094	10/013	İİD	47/1	523
08/095	10/018	İİD	47/1	583
08/096	11/003	İİD	48/1	331
08/099	10/042	İİD	47/2	785
08/102	10/014	İİD	47/1	535
08/103	10/118	İİD	48/1	237
08/105	10/123	İİD	48/1	319
08/106	09/054	İİD	46/2	1047
08/109	11/025	İİD	48/1	575
08/110	10/055	İİD	47/2	939
08/111	10/022	İİD	48/1	35
08/112	10/031	İİD	47/2	737
08/114	10/053	İİD	47/2	923
08/115	11/086	İİD	49/1	95
08/116	10/085	İİD	47/2	1059
09/001	11/082	İİD	49/1	73
09/001	10/038	SPMD	47/3	1655
09/002	10/001	Dİ	47/3	1391
09/002	10/039	SPMD	47/3	1657
09/003	09/002	Dİ	46/3	1499
09/003	13/015	SPMD	50/9	6063
09/004	11/015	İİD	48/1	487
09/004	10/006	Dİ	48/4	2143
09/004	10/046	SPMD	47/3	1683
09/005	11/031	İİD	48/2	669
09/005	13/135	SPMD	51/6	3525
09/006	10/019	İİD	47/1	591
09/006	10/035	SPMD	47/3	1649
09/007	09/029	İİD	46/2	799
09/007	14/040	SPMD	51/6	3861
09/008	13/104	SPMD	50/9	6525
09/009	11/103	İİD	49/1	129
09/009	13/021	SPMD	50/9	6117
09/010	10/056	İİD	47/2	951
09/010	15/021	SPMD	52/7	4533
09/011	11/093	İİD	48/3	1701
09/011	11/016	SPMD	48/4	2367
09/012	11/119	İİD	50/1	127
09/012	13/023	SPMD	50/9	6125
09/013	11/004	YD	48/1	551
09/013	11/023	İİD	48/1	553
09/013	10/041	SPMD	47/3	1663
09/014	14/050	SPMD	51/6	3957
09/015	10/064	İİD	48/1	57
09/015	16/002	SPMD	53/3	1495
09/016	09/046	İİD	46/2	935
09/016	14/047	SPMD	51/6	3943
09/017	09/047	İİD	46/2	943
09/017	13/138	SPMD	51/6	3541
09/018	10/065	İİD	47/2	971
09/018	13/124	SPMD	51/5	3353
09/019	11/004	İİD	48/1	343
09/019	14/001	SPMD	51/6	3593
09/020	10/023	İİD	47/2	645
09/020	14/035	SPMD	51/6	3813
09/021	11/016	İİD	48/1	493
09/021	10/056	SPMD	47/3	1755
09/022	09/055	İİD	46/2	1061
09/022	13/140	SPMD	51/6	3549
09/023	09/056	İİD	46/2	1081
09/023	10/063	SPMD	47/3	1787
09/024	11/025	YD	48/3	1459
09/024	11/075	İİD	48/3	1461
09/024	10/034	SPMD	47/3	1645

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
09/025	09/057	İİD	46/2	1089
09/025	11/031	SPMD	48/4	2533
09/026	11/027	SPMD	48/4	2517
09/027	10/009	İİD	47/1	491
09/027	13/012	SPMD	50/9	6027
09/028	13/025	SPMD	50/9	6133
09/029	10/066	İİD	47/2	979
09/029	16/038	SPMD	54/2	983
09/030	11/026	YD	48/3	1499
09/030	11/076	İİD	48/3	1501
09/030	12/006	SPMD	49/3	1669
09/031	11/027	YD	48/3	1515
09/031	11/077	İİD	48/3	1517
09/031	13/129	SPMD	51/5	3395
09/032	12/009	SPMD	49/3	1683
09/033	10/078	İİD	47/2	1037
09/033	13/132	SPMD	51/5	3439
09/034	10/072	İİD	47/2	993
09/034	15/023	SPMD	52/7	4553
09/035	15/002	SPMD	52/7	4379
09/036	11/018	SPMD	48/4	2375
09/037	14/086	SPMD	52/7	4239
09/038	09/070	İİD	46/3	1179
09/038	12/012	SPMD	49/3	1695
09/039	11/023	YD	48/3	1351
09/039	11/068	İİD	48/3	1353
09/039	10/058	SPMD	47/3	1763
09/040	16/001	SPMD	53/3	1471
09/041	14/045	SPMD	51/6	3893
09/042	11/026	İİD	48/1	591
09/042	15/012	SPMD	52/7	4449
09/043	12/003	SPMD	49/3	1659
09/044	11/027	İİD	48/1	601
09/044	11/025	SPMD	48/4	2495
09/045	09/014	YD	50/1	67
09/045	11/032	YD	50/1	69
09/045	11/088	İİD	50/1	71
09/045	11/015	SPMD	48/4	2359
09/046	13/127	SPMD	51/5	3379
09/047	11/051	İİD	48/2	891
09/047	13/028	SPMD	50/9	6145
09/048	12/007	SPMD	49/3	1673
09/049	09/040	SPMD	46/3	1685
09/050	11/089	İİD	48/3	1667
09/050	15/016	SPMD	52/7	4493
09/051	10/073	İİD	47/2	1003
09/051	10/044	SPMD	47/3	1675
09/052	10/005	YD	47/1	557
09/052	10/016	İİD	47/1	559
09/052	16/004	SPMD	53/3	1519
09/053	11/019	İİD	48/1	513
09/053	13/102	SPMD	50/9	6495
09/054	13/088	SPMD	50/9	6421
09/055	10/032	SPMD	47/3	1637
09/056	11/071	İİD	48/3	1397
09/056	14/004	SPMD	51/6	3617
09/057	11/033	İİD	48/2	689
09/057	09/055	SPMD	46/4	1789
09/058	11/015	YD	48/2	909
09/058	11/052	İİD	48/2	911
09/058	10/015	SPMD	47/3	1514
09/059	11/069	İİD	48/3	1369
09/059	10/016	SPMD	47/3	1517
09/060	09/044	SPMD	46/3	1703
09/061	11/038	İİD	48/2	753
09/062	11/096	İİD	48/3	1807
09/063	11/066	İİD	48/2	1273
09/064	11/034	İİD	48/2	713
09/065	11/024	İİD	48/1	565
09/066	11/072	İİD	48/3	1411
09/067	09/119	İİD	47/1	165
09/069	10/079	İİD	47/2	1045

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
09/082	11/032	İİD	48/2	681
09/083	11/029	İİD	48/1	613
09/085	11/049	İİD	48/2	853
09/086	11/070	İİD	48/3	1375
09/087	11/030	İİD	48/1	637
09/088	11/039	İİD	48/2	765
09/089	11/040	İİD	49/1	63
09/090	11/047	İİD	48/2	841
09/091	10/010	İİD	47/1	501
09/092	10/011	İİD	47/1	509
09/094	11/090	İİD	48/3	1675
09/093	11/073	İİD	48/3	1425
10/001	11/149	İİD	49/1	267
10/001	10/007	Dİ	48/4	2159
10/002	10/036	SPMD	47/3	1651
10/003	11/053	İİD	48/2	921
10/003	10/037	SPMD	47/3	1653
10/004	10/045	SPMD	47/3	1679
10/005	13/142	SPMD	51/6	3565
10/006	11/054	İİD	48/2	937
10/006	11/001	Dİ	48/4	2167
10/006	11/020	SPMD	48/4	2383
10/007	11/172	İİD	49/1	463
10/007	13/128	SPMD	51/5	3389
10/008	15/003	SPMD	52/7	4387
10/009	11/109	İİD	48/3	1923
10/009	11/017	SPMD	48/4	2371
10/010	11/110	İİD	49/1	173
10/010	13/022	SPMD	50/9	6121
10/011	11/153	İİD	49/1	307
10/011	14/048	SPMD	51/6	3947
10/012	11/135	İİD	48/4	2019
10/012	14/002	SPMD	51/6	3601
10/013	13/016	SPMD	50/9	6071
10/014	14/041	SPMD	51/6	3867
10/015	11/028	SPMD	48/4	2521
10/016	13/125	SPMD	51/5	3363
10/017	10/112	İİD	48/1	177
10/017	13/089	SPMD	50/9	6425
10/018	10/045	İİD	47/2	851
10/018	16/003	SPMD	53/3	1507
10/019	11/006	İİD	48/1	369
10/019	12/010	SPMD	49/3	1687
10/020	11/166	İİD	49/1	381
10/020	12/011	SPMD	49/3	1691
10/021	13/017	SPMD	50/9	6089
10/022	13/143	SPMD	51/6	3575
10/023	11/101	İİD	48/3	1849
10/023	11/032	SPMD	48/4	2537
10/024	14/051	SPMD	51/6	3961
10/025	11/136	İİD	48/4	2041
10/025	12/008	SPMD	49/3	1677
10/026	11/161	İİD	49/1	335
10/026	14/085	SPMD	52/7	4225
10/027	13/136	SPMD	51/6	3531
10/028	11/139	İİD	49/1	191
10/028	13/130	SPMD	51/5	3401
10/029	10/021	YD	47/3	1269
10/029	10/090	İİD	47/3	1273
10/029	13/139	SPMD	51/6	3545
10/030	12/007	İİD	49/2	649
10/030	16/039	SPMD	54/2	997
10/031	11/167	İİD	49/1	389
10/031	15/024	SPMD	52/7	4565
10/032	11/105	İİD	48/3	1903
10/032	15/013	SPMD	52/7	4461
10/033	13/029	SPMD	50/9	6151
10/034	14/046	SPMD	51/6	3909
10/035	13/105	SPMD	50/9	6531
10/036	13/024	SPMD	50/9	6129
10/037	13/106	SPMD	50/9	6537
10/038	11/112	İİD	48/3	1929

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
10/038	13/027	SPMD	50/9	6141
10/039	16/005	SPMD	53/3	1529
10/040	12/008	İİD	50/1	139
10/040	13/019	SPMD	50/9	6103
10/041	12/019	İİD	50/1	265
10/041	13/018	SPMD	50/9	6093
10/042	13/090	SPMD	50/9	6435
10/043	13/133	SPMD	51/6	3491
10/044	11/026	SPMD	48/4	2503
10/045	15/014	SPMD	52/7	4473
10/046	11/060	İİD	48/2	1169
10/046	14/042	SPMD	51/6	3873
10/047	14/043	SPMD	51/6	3881
10/048	10/070	İİD	47/2	991
10/048	14/044	SPMD	51/6	3887
10/049	10/087	İİD	47/2	1069
10/049	14/036	SPMD	51/6	3829
10/050	16/040	SPMD	54/2	1009
10/051	11/137	İİD	49/1	183
10/051	12/013	SPMD	49/3	1751
10/052	11/113	İİD	48/3	1943
10/052	13/103	SPMD	50/9	6505
10/053	13/026	SPMD	50/9	6137
10/054	11/019	SPMD	48/4	2379
10/055	11/140	İİD	49/1	203
10/055	14/037	SPMD	51/6	3841
10/056	14/038	SPMD	51/6	3849
10/057	12/014	İİD	49/2	775
10/057	14/039	SPMD	51/6	3855
10/058	11/008	İİD	48/1	401
10/058	11/029	SPMD	48/4	2525
10/059	13/020	SPMD	50/9	6113
10/060	13/013	SPMD	50/9	6039
10/061	11/007	İİD	48/1	381
10/061	14/052	SPMD	51/6	3965
10/062	11/175	İİD	49/1	501
10/062	14/006	SPMD	51/6	3629
10/063	14/005	SPMD	51/6	3623
10/064	14/053	SPMD	51/6	3971
10/065	11/169	İİD	49/1	421
10/065	15/017	SPMD	52/7	4503
10/066	10/091	İİD	47/3	1385
10/068	11/114	İİD	48/3	1949
10/069	11/116	İİD	48/3	1957
10/071	11/143	İİD	49/1	223
10/073	11/176	İİD	49/1	511
10/075	11/042	YD	49/1	279
10/075	11/150	İİD	49/1	281
10/077	11/163	İİD	49/1	349
10/078	11/177	İİD	49/1	521
10/079	12/009	İİD	49/2	667
10/080	11/178	İİD	49/1	527
10/081	11/078	İİD	48/3	1563
10/082	12/034	YD	50/3	1951
10/082	12/159	İİD	50/3	1955
10/083	12/169	İİD	50/3	2095
10/085	12/013	İİD	49/2	705
10/089	11/179	İİD	49/1	559
10/090	12/001	YD	49/1	611
10/090	12/004	İİD	49/1	613
10/091	11/098	İİD	48/3	1833
10/092	12/086	İİD	50/1	721
10/093	12/009	YD	50/1	287
10/093	12/020	İİD	50/1	293
10/096	11/168	İİD	49/1	403
10/097	11/173	İİD	49/1	473
10/099	11/117	İİD	48/3	1971
10/104	11/180	İİD	49/1	567
10/106	11/055	İİD	48/2	977
10/113	11/164	İİD	49/1	361
10/114	11/148	İİD	49/1	259
10/115	11/154	İİD	49/1	325

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
10/116	11/118	İİD	48/3	1979
10/118	11/170	İİD	49/1	441
10/119	11/165	İİD	49/1	371
11/001	11/002	Dİ	48/4	2173
11/001	15/004	SPMD	52/7	4395
11/002	13/030	SPMD	50/9	6157
11/003	12/153	İİD	50/3	1871
11/003	13/001	SPMD	50/9	5983
11/004	12/154	İİD	50/3	1889
11/004	13/100	SPMD	50/9	6485
11/005	13/091	SPMD	50/9	6441
11/006	12/016	İİD	49/2	809
11/006	13/032	SPMD	50/9	6165
11/007	13/063	SPMD	50/9	6301
11/008	13/065	SPMD	50/9	6313
11/009	12/044	İİD	49/2	1079
11/009	13/002	SPMD	50/9	5987
11/010	12/098	İİD	49/3	1419
11/010	13/036	SPMD	50/9	6181
11/011	11/151	İİD	49/1	295
11/011	13/092	SPMD	50/9	6445
11/012	13/034	SPMD	50/9	6173
11/013	12/045	İİD	49/2	1101
11/013	13/076	SPMD	50/9	6357
11/014	13/113	SPMD	50/9	6569
11/015	13/080	SPMD	50/9	6373
11/016	12/129	İİD	50/3	1507
11/016	13/033	SPMD	50/9	6169
11/017	13/066	SPMD	50/9	6317
11/017	11/171	İİD	49/1	449
11/018	12/053	İİD	49/2	1127
11/018	14/088	SPMD	52/7	4267
11/019	12/021	İİD	49/2	823
11/019	13/085	SPMD	50/9	6403
11/020	13/041	İİD	50/7	4991
11/020	13/038	SPMD	50/9	6189
11/021	13/036	İİD	51/1	233
11/021	13/046	SPMD	50/9	6223
11/022	12/031	İİD	49/2	945
11/022	13/048	SPMD	50/9	6231
11/023	12/003	İİD	49/1	603
11/023	13/040	SPMD	50/9	6197
11/024	13/050	SPMD	50/9	6239
11/025	13/004	SPMD	50/9	5995
11/026	12/041	İİD	49/2	1029
11/026	13/051	SPMD	50/9	6243
11/027	12/101	İİD	49/3	1431
11/027	14/018	SPMD	51/6	3685
11/028	12/022	İİD	49/2	833
11/028	13/005	SPMD	50/9	5999
11/029	12/049	İİD	50/1	565
11/029	13/062	SPMD	50/9	6289
11/030	12/036	İİD	49/2	973
11/030	13/052	SPMD	50/9	6247
11/031	13/060	SPMD	50/9	6279
11/032	13/053	SPMD	50/9	6251
11/033	12/054	İİD	49/2	1159
11/033	13/042	SPMD	50/9	6205
11/034	12/048	İİD	49/2	1117
11/034	13/054	SPMD	50/9	6255
11/035	12/023	İİD	49/2	845
11/035	13/055	SPMD	50/9	6259
11/036	11/181	İİD	49/1	577
11/036	13/006	SPMD	50/9	6003
11/037	12/069	İİD	49/2	1201
11/037	13/056	SPMD	50/9	6263
11/038	12/089	İİD	49/3	1367
11/038	13/114	SPMD	50/9	6577
11/039	12/037	İİD	49/2	981
11/039	13/044	SPMD	50/9	6213
11/040	12/004	SPMD	49/3	1665
11/041	12/025	İİD	49/2	875

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
11/041	16/034	SPMD	53/3	1723
11/042	13/060	İİD	51/2	775
11/042	13/057	SPMD	50/9	6267
11/043	12/010	İİD	49/2	689
11/043	14/019	SPMD	51/6	3691
11/044	12/099	İİD	50/2	881
11/044	15/029	SPMD	52/7	4597
11/045	13/024	İİD	52/1	1
11/045	13/068	SPMD	50/9	6325
11/046	11/145	İİD	49/1	237
11/046	14/067	SPMD	51/6	4045
11/047	12/087	İİD	50/1	739
11/047	13/117	SPMD	50/9	6609
11/048	12/088	İİD	50/2	787
11/048	13/115	SPMD	50/9	6585
11/049	13/110	SPMD	50/9	6557
11/050	13/008	SPMD	50/9	6011
11/051	12/032	İİD	49/2	957
11/051	13/099	SPMD	50/9	6479
11/052	13/067	SPMD	50/9	6321
11/053	12/027	İİD	49/2	885
11/053	13/118	SPMD	50/9	6617
11/054	11/142	İİD	48/4	2065
11/054	15/025	SPMD	52/7	4577
11/055	11/146	İİD	49/1	251
11/055	12/005	SPMD	49/3	1667
11/056	13/119	SPMD	50/9	6625
11/057	13/101	SPMD	50/9	6491
11/058	12/070	İİD	49/2	1209
11/058	13/058	SPMD	50/9	6271
11/059	12/034	İİD	50/1	417
11/059	13/108	SPMD	50/9	6549
11/060	11/147	İİD	48/4	2099
11/062	12/002	İİD	49/1	587
11/063	13/028	İİD	50/7	4429
11/064	12/168	İİD	50/3	2023
11/065	13/049	İİD	51/1	379
11/070	12/077	İİD	49/3	1301
11/071	12/090	İİD	49/3	1379
11/074	12/015	İİD	49/2	801
11/079	13/069	İİD	51/2	959
11/080	12/122	İİD	49/3	1515
11/081	12/078	İİD	49/3	1311
11/082	12/150	İİD	50/3	1635
11/083	12/126	İİD	50/2	1223
11/084	12/151	İİD	50/3	1715
11/085	12/109	İİD	50/2	1085
11/086	12/183	İİD	50/4	2431
11/087	12/176	İİD	51/1	1
11/088	12/175	İİD	50/4	2265
11/089	13/029	İİD	50/7	4499
11/090	12/071	İİD	50/1	673
11/098	12/024	İİD	49/2	865
11/100	12/191	İİD	50/5	2913
11/101	12/127	İİD	50/2	1267
11/105	12/038	İİD	49/2	997
11/106	12/192	İİD	50/5	3103
11/107	12/184	İİD	51/1	83
11/108	12/055	İİD	49/2	1171
11/109	12/145	İİD	50/3	1591
11/110	12/079	İİD	49/3	1321
11/111	12/056	İİD	49/2	1179
11/113	12/108	İİD	50/2	957
11/114	12/028	İİD	49/2	923
11/115	12/177	İİD	50/4	2319
11/116	12/039	İİD	49/2	1007
11/119	12/033	İİD	49/2	965
11/121	12/080	İİD	49/3	1339
11/123	13/026	İİD	50/6	4265
11/125	12/046	İİD	50/1	551
11/126	12/110	İİD	50/2	1173
11/127	12/029	İİD	49/2	939

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
11/129	12/081	İİD	50/1	689
11/128	12/040	İİD	49/2	1021
11/131	13/022	İİD	50/6	4165
11/132	12/082	İİD	49/3	1359
11/134	12/083	İİD	50/1	707
11/136	12/072	İİD	49/2	1233
11/138	12/094	İİD	49/3	1395
11/139	12/205	İİD	50/5	3349
11/140	12/185	İİD	50/4	2541
11/141	13/010	İİD	50/6	3751
11/142	13/052	İİD	51/1	493
11/143	13/018	İİD	50/6	4005
11/144	13/023	İİD	50/6	4193
11/145	13/070	İİD	50/8	5299
11/146	13/011	İİD	50/6	3901
11/147	12/152	İİD	50/3	1781
11/148	12/186	İİD	50/4	2657
11/149	12/187	İİD	50/4	2733
11/150	13/030	İİD	50/7	4563
12/001	13/001	SPİ	50/9	6651
12/001	12/147	İİD	50/3	1601
12/001	12/002	Dİ	49/3	1575
12/001	18/001	SPMD	55/4	2291
12/002	13/002	SPİ	50/9	6663
12/002	12/003	Dİ	49/3	1589
12/002	14/033	SPMD	51/6	3771
12/003	13/003	SPİ	50/9	6671
12/003	13/097	SPMD	50/9	6465
12/004	12/130	İİD	50/3	1539
12/004	13/084	SPMD	50/9	6397
12/005	13/083	SPMD	50/9	6391
12/006	12/131	İİD	50/3	1445
12/006	13/141	SPMD	51/6	3559
12/007	12/102	İİD	49/3	1461
12/007	13/112	SPMD	50/9	6565
12/008	13/064	SPMD	50/9	6307
12/009	12/103	İİD	49/3	1469
12/009	13/045	SPMD	50/9	6219
12/010	13/071	SPMD	50/9	6337
12/011	12/104	İİD	49/3	1491
12/011	14/055	SPMD	51/6	3981
12/012	16/006	SPMD	53/3	1539
12/013	13/031	SPMD	50/9	6161
12/014	13/049	SPMD	50/9	6235
12/015	12/105	İİD	49/3	1499
12/015	13/069	SPMD	50/9	6329
12/016	13/043	SPMD	50/9	6209
12/017	13/094	SPMD	50/9	6453
12/018	13/080	İİD	50/8	5519
12/018	14/011	SPMD	51/6	3657
12/019	13/017	İİD	50/6	3973
12/019	15/026	SPMD	52/7	4583
12/020	12/132	İİD	50/3	1563
12/020	13/003	SPMD	50/9	5991
12/021	13/037	SPMD	50/9	6185
12/022	12/133	İİD	49/3	1553
12/022	13/079	SPMD	50/9	6369
12/023	15/030	SPMD	52/7	4603
12/024	12/095	İİD	49/3	1409
12/024	13/059	SPMD	50/9	6275
12/025	13/061	SPMD	50/9	6285
12/026	13/081	SPMD	50/9	6379
12/027	12/173	İİD	50/3	2163
12/027	13/035	SPMD	50/9	6177
12/028	12/134	İİD	50/3	1579
12/028	14/031	SPMD	51/6	3763
12/029	12/155	İİD	50/3	1901
12/029	13/082	SPMD	50/9	6385
12/030	12/096	İİD	50/2	805
12/030	14/013	SPMD	51/6	3665
12/031	13/070	SPMD	50/9	6333
12/032	13/111	SPMD	50/9	6561

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
12/033	12/174	İİD	50/3	2183
12/033	13/039	SPMD	50/9	6193
12/034	13/095	SPMD	50/9	6457
12/035	12/203	İİD	50/5	3317
12/035	14/009	SPMD	51/6	3647
12/036	13/093	SPMD	50/9	6449
12/037	14/068	SPMD	51/6	4069
12/037	12/148	İİD	50/3	1619
12/038	13/120	SPMD	50/9	6633
12/039	12/156	İİD	50/3	1917
12/039	13/121	SPMD	50/9	6639
12/040	12/158	İİD	50/3	1939
12/040	13/096	SPMD	50/9	6461
12/041	13/116	SPMD	50/9	6601
12/042	14/102	SPMD	52/7	4359
12/043	14/012	SPMD	51/6	3661
12/044	13/041	SPMD	50/9	6201
12/045	12/125	İİD	49/3	1525
12/045	13/047	SPMD	50/9	6227
12/046	16/008	SPMD	53/3	1581
12/047	15/005	SPMD	52/7	4401
12/048	12/075	İİD	49/2	1245
12/048	13/077	SPMD	50/9	6361
12/049	13/007	SPMD	50/9	6007
12/050	13/078	SPMD	50/9	6365
12/051	13/074	SPMD	50/9	6349
12/052	16/028	SPMD	53/3	1695
12/053	13/075	SPMD	50/9	6353
12/054	12/188	İİD	50/4	2873
12/054	14/010	SPMD	51/6	3651
12/056	16/035	SPMD	53/3	1727
12/055	13/073	SPMD	50/9	6345
12/057	13/009	SPMD	50/9	6015
12/058	13/072	SPMD	50/9	6341
12/059	14/054	SPMD	51/6	3977
12/060	13/062	İİD	51/2	933
12/060	13/122	SPMD	50/9	6645
12/061	12/135	İİD	49/3	1563
12/061	13/107	SPMD	50/9	6545
12/062	13/086	SPMD	50/9	6411
12/063	16/007	SPMD	53/3	1561
12/064	13/098	SPMD	50/9	6471
12/065	12/128	İİD	50/2	1341
12/065	14/032	SPMD	51/6	3767
12/066	13/085	İİD	50/8	5789
12/066	14/008	SPMD	51/6	3643
12/067	13/010	SPMD	50/9	6019
12/068	12/182	İİD	50/4	2417
12/068	18/002	SPMD	55/4	2301
12/069	12/149	İİD	50/3	1627
12/069	13/109	SPMD	50/9	6553
12/070	12/157	İİD	50/3	1931
12/070	14/020	SPMD	51/6	3695
12/071	14/078	SPMD	52/6	4153
12/073	13/107	İİD	51/3	1513
12/075	13/088	İİD	51/2	1051
12/076	13/044	İİD	50/7	5061
12/077	13/066	İİD	50/8	5291
12/078	12/111	İİD	49/3	1509
12/080	13/016	İİD	50/6	3955
12/087	14/005	YD	51/4	2293
12/087	14/041	İİD	51/4	2299
12/091	13/086	İİD	51/2	1037
12/092	13/031	İİD	50/7	4923
12/093	13/008	İİD	50/6	3715
12/094	13/089	İİD	51/2	1169
12/095	13/009	İİD	50/6	3731
12/096	12/206	İİD	50/5	3411
12/097	13/051	İİD	50/8	5149
12/098	13/092	İİD	50/8	5831
12/100	13/084	İİD	50/8	5591
12/102	12/207	İİD	50/5	3487

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
12/103	13/105	İİD	51/2	1375
12/104	13/087	İİD	50/8	5803
12/106	12/190	İİD	50/4	2887
12/107	13/090	İİD	50/8	5817
12/108	13/064	İİD	50/8	5267
12/116	13/032	İİD	50/7	4933
12/117	12/204	İİD	50/5	3327
12/128	13/001	YD	50/6	3693
12/128	13/007	İİD	50/6	3697
12/129	13/040	İİD	50/7	4981
12/132	12/179	İİD	50/4	2407
12/133	13/033	İİD	50/7	4943
12/134	13/034	İİD	50/7	4961
12/143	13/048	İİD	50/7	5093
12/146	13/093	İİD	51/2	1257
12/147	13/078	İİD	51/2	1029
12/149	13/063	İİD	50/8	5249
12/157	13/079	İİD	50/8	5509
12/158	13/055	İİD	51/2	757
13/001	14/161	İİD	52/2	865
13/001	14/007	SPMD	51/6	3639
13/002	15/044	SPMD	52/7	4677
13/003	15/010	SPMD	52/7	4433
13/004	13/035	İİD	50/7	4973
13/004	15/032	SPMD	52/7	4611
13/005	13/046	İİD	50/7	5087
13/005	14/057	SPMD	51/6	3991
13/006	13/111	İİD	51/3	1539
13/006	16/037	SPMD	53/3	1737
13/007	14/058	SPMD	51/6	3997
13/008	14/025	SPMD	51/6	3729
13/009	13/121	İİD	51/3	1597
13/009	14/056	SPMD	51/6	3985
13/010	13/130	İİD	51/3	1689
13/010	14/065	SPMD	51/6	4035
13/011	16/042	SPMD	54/2	1043
13/012	14/066	SPMD	51/6	4039
13/013	15/009	SPMD	52/7	4427
13/014	13/056	İİD	50/8	5213
13/014	14/064	SPMD	51/6	4029
13/015	13/131	İİD	51/3	1703
13/015	14/024	SPMD	51/6	3725
13/016	14/060	SPMD	51/6	4007
13/017	14/023	SPMD	51/6	3721
13/018	13/132	İİD	51/3	1713
13/018	15/035	SPMD	52/7	4627
13/019	13/100	İİD	51/2	1281
13/019	14/014	SPMD	51/6	3669
13/020	13/050	İİD	50/7	5117
13/020	14/063	SPMD	51/6	4023
13/021	13/057	İİD	50/8	5225
13/021	15/039	SPMD	52/7	4651
13/022	13/073	İİD	50/8	5461
13/022	14/062	SPMD	51/6	4017
13/023	13/123	İİD	51/3	1639
13/023	14/061	SPMD	51/6	4013
13/024	13/043	YD	51/3	1723
13/024	13/133	İİD	51/3	1727
13/024	14/059	SPMD	51/6	4001
13/025	17/001	SPMD	54/2	1057
13/026	14/069	SPMD	51/6	4075
13/027	14/101	SPMD	52/7	4353
13/028	13/106	İİD	51/3	1501
13/028	14/100	SPMD	52/7	4349
13/029	17/002	SPMD	54/2	1063
13/030	14/013	İİD	51/3	2129
13/030	15/033	SPMD	52/7	4617
13/031	14/099	SPMD	52/7	4343
13/032	13/112	İİD	50/8	5891
13/032	14/098	SPMD	52/7	4339
13/033	13/122	İİD	51/3	1627
13/033	14/097	SPMD	52/7	4335

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
13/034	13/074	İİD	50/8	5479
13/034	14/015	SPMD	51/6	3673
13/035	13/075	İİD	50/8	5487
13/035	14/096	SPMD	52/7	4331
13/036	13/053	İİD	50/8	5203
13/036	14/016	SPMD	51/6	3677
13/038	14/058	İİD	51/4	2547
13/037	14/095	SPMD	52/7	4325
13/038	14/017	SPMD	51/6	3681
13/039	13/065	İİD	50/8	5279
13/039	14/087	SPMD	52/7	4253
13/040	13/139	İİD	51/3	1805
13/040	15/031	SPMD	52/7	4607
13/041	13/124	İİD	50/9	5957
13/041	14/094	SPMD	52/7	4319
13/042	14/077	SPMD	52/6	4143
13/043	13/168	İİD	51/3	2029
13/043	14/093	SPMD	52/7	4313
13/044	13/059	İİD	50/8	5239
13/044	17/003	SPMD	54/2	1069
13/045	13/113	İİD	50/8	5901
13/045	16/029	SPMD	53/3	1699
13/046	13/140	İİD	51/3	1817
13/046	18/004	SPMD	55/4	2319
13/047	13/072	İİD	50/8	5453
13/047	15/007	SPMD	52/7	4417
13/048	14/198	İİD	52/3	2029
13/048	15/037	SPMD	52/7	4639
13/049	13/125	İİD	50/9	5969
13/049	16/031	SPMD	53/3	1707
13/050	13/038	İİD	52/5	2793
13/050	14/103	SPMD	52/7	4365
13/051	13/159	İİD	51/3	1897
13/051	15/006	SPMD	52/7	4409
13/052	13/160	İİD	51/3	1907
13/052	15/040	SPMD	52/7	4657
13/053	13/081	İİD	50/8	5585
13/054	13/161	İİD	51/3	1923
13/054	15/008	SPMD	52/7	4423
13/053	14/092	SPMD	52/7	4307
13/055	13/067	İİD	51/2	943
13/055	16/036	SPMD	53/3	1731
13/056	14/091	SPMD	52/7	4303
13/057	13/162	İİD	51/3	1935
13/057	15/027	SPMD	52/7	4587
13/058	13/114	İİD	51/3	1565
13/058	16/041	SPMD	54/2	1037
13/059	14/021	SPMD	51/6	3711
13/060	13/104	İİD	50/8	5879
13/060	16/030	SPMD	53/3	1703
13/061	14/003	İİD	51/3	2075
13/061	14/079	SPMD	52/6	4159
13/062	13/115	İİD	50/9	5935
13/062	14/080	SPMD	52/6	4165
13/063	13/163	İİD	51/3	1949
13/063	14/081	SPMD	52/6	4171
13/064	13/142	İİD	51/3	1843
13/064	14/082	SPMD	52/6	4177
13/065	14/093	İİD	52/1	225
13/065	14/022	SPMD	51/6	3715
13/066	14/019	İİD	52/1	105
13/066	14/083	SPMD	52/6	4183
13/067	13/164	İİD	51/3	1975
13/067	14/084	SPMD	52/7	4219
13/068	13/165	İİD	51/3	1997
13/068	14/029	SPMD	51/6	3751
13/069	14/076	SPMD	52/6	4135
13/070	13/166	İİD	51/3	2015
13/070	15/042	SPMD	52/7	4667
13/071	13/077	İİD	50/8	5499
13/071	18/003	SPMD	55/4	2311
13/072	13/126	İİD	51/3	1649

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
13/072	14/030	SPMD	51/6	3757
13/073	17/020	SPMD	54/2	1145
13/074	13/143	İİD	51/3	1857
13/074	14/026	SPMD	51/6	3733
13/075	14/027	SPMD	51/6	3739
13/076	13/144	İİD	51/3	1875
13/076	14/028	SPMD	51/6	3745
13/077	14/004	İİD	52/1	59
13/082	14/100	İİD	51/5	3131
13/083	13/116	İİD	50/9	5945
13/084	14/183	İİD	52/3	1759
13/086	13/117	İİD	51/3	1581
13/088	14/101	İİD	51/5	3159
13/089	14/116	İİD	52/1	293
13/091	14/059	İİD	51/4	2555
13/092	14/006	İİD	51/3	2083
13/095	14/176	İİD	52/3	1371
13/096	14/118	İİD	52/1	385
13/097	14/060	İİD	51/4	2567
13/099	14/061	İİD	51/4	2579
13/100	14/014	İİD	51/4	2205
13/101	14/063	İİD	51/4	2629
13/102	14/057	İİD	51/4	2539
13/103	14/007	İİD	51/3	2093
13/104	14/096	İİD	51/5	3089
13/108	14/015	İİD	51/4	2215
13/110	14/008	İİD	51/3	2117
13/111	14/195	İİD	52/3	1975
13/114	14/022	YD	52/3	1849
13/114	14/184	İİD	52/3	1857
13/115	14/016	İİD	51/4	2225
13/116	14/135	İİD	52/1	513
13/119	13/141	İİD	51/3	1831
13/122	14/074	İİD	51/4	2679
13/124	14/136	İİD	51/5	3281
13/126	14/017	İİD	51/4	2239
13/127	14/064	İİD	51/4	2643
13/128	14/066	İİD	51/4	2657
13/130	14/018	İİD	51/4	2257
13/133	13/169	İİD	51/3	2043
13/137	14/094	İİD	51/5	3069
13/146	14/137	İİD	51/5	3293
13/147	14/075	İİD	51/4	2687
13/148	14/062	İİD	51/4	2621
13/150	14/132	İİD	51/5	3259
13/157	14/138	İİD	52/1	525
13/158	14/068	İİD	51/4	2671
13/160	14/117	İİD	52/1	367
14/001	15/046	SPMD	52/7	4687
14/002	16/014	SPMD	53/3	1639
14/003	14/095	İİD	51/5	3081
14/003	14/070	SPMD	52/6	4105
14/004	15/045	SPMD	52/7	4683
14/005	14/065	İİD	51/4	2651
14/005	16/009	SPMD	53/3	1587
14/006	15/072	SPMD	52/7	4807
14/007	14/009	Dİ	51/5	3327
14/007	15/047	SPMD	52/7	4691
14/008	15/073	SPMD	52/7	4811
14/009	14/121	İİD	51/5	3203
14/009	15/074	SPMD	52/7	4815
14/010	15/048	SPMD	52/7	4697
14/011	15/049	SPMD	52/7	4701
14/012	15/050	SPMD	52/7	4705
14/013	15/051	SPMD	52/7	4709
14/014	14/077	İİD	51/4	2697
14/014	15/075	SPMD	52/7	4821
14/015	15/036	SPMD	52/7	4633
14/016	14/197	İİD	52/3	2009
14/016	15/052	SPMD	52/7	4713
14/017	14/097	İİD	51/5	3101
14/017	15/076	SPMD	52/7	4827

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
14/018	16/010	SPMD	53/3	1593
14/019	15/053	SPMD	52/7	4717
14/020	14/028	İİD	51/4	2285
14/020	15/071	SPMD	52/7	4801
14/021	15/054	SPMD	52/7	4723
14/022	14/196	İİD	52/3	1993
14/022	15/055	SPMD	52/7	4729
14/023	15/056	SPMD	52/7	4733
14/024	14/122	İİD	51/5	3213
14/024	15/057	SPMD	52/7	4737
14/025	14/119	İİD	52/1	447
14/025	15/077	SPMD	52/7	4833
14/026	14/078	İİD	51/4	2723
14/026	14/071	SPMD	52/6	4109
14/027	15/058	SPMD	52/7	4741
14/028	15/041	SPMD	52/7	4663
14/029	15/078	SPMD	52/7	4839
14/030	15/059	SPMD	52/7	4745
14/031	17/021	SPMD	54/2	1149
14/032	14/090	SPMD	52/7	4295
14/033	15/060	SPMD	52/7	4749
14/034	14/079	İİD	51/4	2763
14/034	17/022	SPMD	54/2	1161
14/035	14/173	İİD	52/2	1321
14/035	15/061	SPMD	52/7	4753
14/036	15/051	İİD	52/5	3447
14/036	15/062	SPMD	52/7	4757
14/037	15/063	SPMD	52/7	4763
14/038	14/080	İİD	51/4	2777
14/038	15/064	SPMD	52/7	4769
14/039	15/065	SPMD	52/7	4775
14/040	16/011	SPMD	53/3	1613
14/041	15/066	SPMD	52/7	4779
14/042	15/038	SPMD	52/7	4645
14/043	15/028	SPMD	52/7	4593
14/044	16/033	SPMD	53/3	1719
14/045	15/079	SPMD	52/7	4845
14/046	15/067	SPMD	52/7	4783
14/047	14/123	İİD	52/1	497
14/047	15/068	SPMD	52/7	4787
14/048	15/043	SPMD	52/7	4671
14/049	17/023	SPMD	54/2	1167
14/050	14/124	İİD	51/5	3225
14/050	15/080	SPMD	52/7	4851
14/051	16/012	SPMD	53/3	1619
14/052	14/139	İİD	52/1	555
14/052	18/036	SPMD	55/4	2473
14/053	15/069	SPMD	52/7	4791
14/055	14/072	SPMD	52/6	4113
14/054	18/037	SPMD	55/4	2481
14/056	15/022	İİD	52/4	2369
14/056	15/070	SPMD	52/7	4797
14/057	14/008	YD	51/5	2807
14/057	14/081	İİD	51/5	2817
14/057	14/073	SPMD	52/6	4119
14/058	14/163	İİD	52/2	1017
14/058	14/074	SPMD	52/6	4123
14/059	15/034	SPMD	52/7	4621
14/060	16/013	SPMD	53/3	1635
14/061	14/006	YD	52/2	1061
14/061	14/017	YD	52/2	1065
14/061	14/166	İİD	52/2	1071
14/061	15/081	SPMD	52/7	4857
14/062	14/125	İİD	51/5	3245
14/062	15/082	SPMD	52/7	4861
14/063	14/075	SPMD	52/6	4129
14/064	14/140	İİD	52/1	573
14/064	15/083	SPMD	52/7	4865
14/065	14/150	İİD	51/5	3307
14/065	18/038	SPMD	55/4	2487
14/066	16/032	SPMD	53/3	1713
14/067	18/039	SPMD	55/4	2493

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
14/071	14/200	İİD	52/3	2055
14/072	14/141	İİD	52/1	589
14/073	14/098	İİD	51/5	3115
14/074	14/201	İİD	52/4	2087
14/075	14/102	İİD	51/5	3177
14/076	14/142	İİD	52/1	615
14/081	14/145	İİD	52/1	639
14/082	14/143	İİD	52/1	625
14/085	14/103	İİD	51/5	3193
14/086	15/109	İİD	53/1	1
14/087	15/112	İİD	53/1	65
14/088	15/068	İİD	52/6	3663
14/089	15/003	İİD	52/4	2131
14/090	14/180	İİD	52/3	1681
14/092	16/006	İİD	53/1	455
14/094	14/160	İİD	52/2	817
14/099	14/181	İİD	52/3	1715
14/100	15/006	İİD	52/4	2199
17/101	17/142	İİD	54/2	757
14/103	14/199	İİD	52/3	2039
14/108	15/008	İİD	52/4	2243
14/112	14/203	İİD	52/4	2105
14/113	14/174	İİD	52/2	1333
14/114	15/009	İİD	52/4	2251
14/116	15/004	İİD	52/4	2171
14/118	15/035	İİD	52/4	2719
14/120	15/023	İİD	52/4	2401
14/122	15/123	İİD	53/1	311
14/124	15/024	İİD	52/4	2415
14/126	15/086	İİD	52/6	3873
14/127	15/005	İİD	52/4	2183
14/128	15/010	İİD	52/4	2259
14/131	15/011	İİD	52/4	2267
14/133	14/165	İİD	52/2	1031
14/138	15/007	İİD	52/4	2229
14/139	15/036	İİD	52/4	2747
14/140	15/085	İİD	52/6	3849
14/142	14/182	İİD	52/3	1743
14/144	15/029	İİD	52/4	2481
14/146	15/031	İİD	52/4	2519
14/147	15/025	İİD	52/4	2433
14/148	15/080	İİD	52/6	3781
14/149	14/014	YD	52/2	669
14/149	14/151	İİD	52/2	673
14/154	14/159	İİD	52/2	801
14/155	15/052	İİD	52/6	3491
14/161	15/026	İİD	52/4	2451
14/162	15/047	İİD	52/5	2989
14/164	15/012	İİD	52/4	2279
14/167	15/027	İİD	52/4	2469
14/169	14/167	İİD	52/2	1271
14/171	15/041	İİD	52/5	2941
14/172	14/170	İİD	52/2	1287
14/176	15/053	İİD	52/6	3525
14/177	15/049	İİD	52/5	3043
14/178	14/178	İİD	52/3	1653
14/179	15/054	İİD	52/6	3555
14/180	15/030	İİD	52/4	2501
14/181	14/179	İİD	52/3	1669
14/183	15/122	İİD	53/1	299
14/186	14/188	İİD	52/3	1965
14/189	15/032	İİD	52/4	2703
14/194	15/055	İİD	52/6	3565
14/195	15/116	İİD	53/1	203
14/196	15/103	İİD	52/6	4011
14/199	15/115	İİD	52/6	4089
15/001	15/091	İİD	52/6	3893
15/001	15/001	Dİ	52/6	4097
15/001	18/078	SPMD	55/4	2691
15/002	16/019	İİD	53/2	665
15/002	18/040	SPMD	55/4	2499
15/003	16/001	Dİ	53/3	1409

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
15/003	18/079	SPMD	55/4	2695
15/004	15/061	İİD	52/6	3605
15/004	16/002	Dİ	53/3	1427
15/004	18/006	SPMD	55/4	2329
15/005	15/082	İİD	52/6	3803
15/005	16/003	Dİ	53/3	1431
15/005	18/041	SPMD	55/4	2505
15/006	15/063	İİD	52/6	3631
15/006	18/042	SPMD	55/4	2509
15/007	16/047	İİD	53/2	849
15/007	16/015	SPMD	53/3	1643
15/008	18/043	SPMD	55/4	2515
15/009	15/094	İİD	52/6	3921
15/009	18/044	SPMD	55/4	2521
15/010	15/093	İİD	52/6	3905
15/010	16/005	Dİ	53/3	1435
15/010	18/045	SPMD	55/4	2527
15/011	16/006	Dİ	53/3	1441
15/011	16/016	SPMD	53/3	1647
15/012	16/007	Dİ	53/3	1445
15/012	18/007	SPMD	55/4	2333
15/013	15/108	İİD	52/6	4065
15/013	18/008	SPMD	55/4	2337
15/014	18/009	SPMD	55/4	2341
15/015	15/118	İİD	53/1	275
15/015	20/003	SPMD	57/3	1649
15/016	18/046	SPMD	55/4	2535
15/017	15/020	İİD	52/4	2355
15/017	18/047	SPMD	55/4	2539
15/018	16/012	İİD	53/2	601
15/018	18/048	SPMD	55/4	2547
15/019	15/017	İİD	52/4	2341
15/019	16/044	SPMD	54/2	1053
15/020	15/064	İİD	52/6	3637
15/020	18/010	SPMD	55/4	2347
15/021	15/067	İİD	52/6	3647
15/021	18/011	SPMD	55/4	2353
15/022	15/037	İİD	52/4	2757
15/022	18/050	SPMD	55/4	2555
15/023	15/056	İİD	52/6	3591
15/023	18/012	SPMD	55/4	2359
15/024	18/051	SPMD	55/4	2563
15/025	15/081	İİD	52/6	3795
15/025	18/080	SPMD	55/4	2699
15/026	15/100	İİD	52/6	3943
15/026	18/013	SPMD	55/4	2363
15/027	18/014	SPMD	55/4	2369
15/028	15/042	İİD	52/5	2951
15/028	18/015	SPMD	55/4	2373
15/029	15/095	İİD	52/6	3929
15/029	18/052	SPMD	55/4	2567
15/030	18/054	SPMD	55/4	2575
15/031	16/043	SPMD	54/2	1049
15/032	15/102	İİD	52/6	4005
15/032	18/055	SPMD	55/4	2581
15/033	15/050	İİD	52/5	3433
15/033	18/081	SPMD	55/4	2703
15/034	15/048	İİD	52/5	3013
15/034	18/016	SPMD	55/4	2379
15/035	15/040	İİD	52/5	2923
15/035	18/017	SPMD	55/4	2385
15/036	15/087	İİD	52/6	3879
15/036	18/056	SPMD	55/4	2585
15/037	15/119	İİD	53/1	283
15/037	19/012	SPMD	56/2	1253
15/038	18/057	SPMD	55/4	2589
15/039	15/062	İİD	52/6	3615
15/039	18/058	SPMD	55/4	2595
15/040	16/005	İİD	53/1	443
15/040	18/082	SPMD	55/4	2717
15/041	17/098	İİD	54/1	277
15/041	16/017	SPMD	53/3	1651

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
15/042	17/008	İİD	54/1	109
15/042	16/019	SPMD	53/3	1659
15/043	15/101	İİD	52/6	3981
15/043	18/059	SPMD	55/4	2601
15/044	18/060	SPMD	55/4	2605
15/045	18/075	SPMD	55/4	2677
15/046	17/130	İİD	54/2	655
15/046	18/083	SPMD	55/4	2727
15/047	16/011	İİD	53/1	565
15/047	18/018	SPMD	55/4	2391
15/048	16/020	SPMD	53/3	1663
15/049	15/046	İİD	52/5	2973
15/049	18/019	SPMD	55/4	2395
15/050	15/107	İİD	52/6	4057
15/050	18/085	SPMD	55/4	2735
15/051	18/086	SPMD	55/4	2741
15/052	16/001	İİD	53/1	413
15/052	20/033	SPMD	57/3	1815
15/053	16/026	İİD	53/2	699
15/053	18/076	SPMD	55/4	2681
15/054	15/083	İİD	52/6	3833
15/054	18/087	SPMD	55/4	2747
15/055	16/045	İİD	53/2	817
15/055	19/013	SPMD	56/2	1259
15/056	18/020	SPMD	55/4	2399
15/057	18/021	SPMD	55/4	2403
15/058	15/117	İİD	53/1	267
15/058	16/021	SPMD	53/3	1667
15/059	18/022	SPMD	55/4	2407
15/060	16/002	İİD	53/1	427
15/060	18/088	SPMD	55/4	2753
15/061	16/172	İİD	53/3	1287
15/061	18/089	SPMD	55/4	2759
15/062	15/084	İİD	52/6	3841
15/062	19/014	SPMD	57/3	1551
15/063	15/106	İİD	52/6	4051
15/063	18/005	SPMD	55/4	2325
15/064	18/090	SPMD	55/4	2763
15/065	15/120	İİD	53/1	291
15/065	19/015	SPMD	57/3	1557
15/066	16/022	SPMD	53/3	1671
15/067	16/021	İİD	53/2	683
15/067	16/018	SPMD	53/3	1655
15/068	17/166	İİD	55/1	295
15/068	18/023	SPMD	55/4	2411
15/069	19/016	SPMD	56/2	1265
15/070	16/023	SPMD	53/3	1675
15/071	15/079	İİD	52/6	3667
15/071	19/017	SPMD	56/2	1271
15/072	16/044	İİD	53/2	805
15/072	16/024	SPMD	53/3	1679
15/073	16/161	İİD	53/2	1177
15/073	16/025	SPMD	53/3	1683
15/074	16/026	SPMD	53/3	1687
15/075	16/027	SPMD	53/3	1691
15/076	17/153	İİD	55/1	109
15/076	18/061	SPMD	55/4	2615
15/077	18/091	SPMD	55/4	2769
15/079	17/164	İİD	55/1	251
15/085	16/003	İİD	53/1	435
15/088	16/156	İİD	53/2	1081
15/094	16/027	İİD	53/2	709
15/096	16/009	İİD	53/1	545
15/097	16/010	İİD	53/1	555
15/098	16/035	İİD	53/2	773
15/101	15/111	İİD	52/6	4079
15/102	16/151	İİD	53/2	1031
15/104	16/020	İİD	53/2	673
15/105	16/133	İİD	53/2	981
15/106	16/128	İİD	53/2	957
15/108	16/046	İİD	53/2	827
15/109	16/028	İİD	53/2	719

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
15/199	15/115	İİD	52/6	4089
16/001	17/081	İİD	54/1	213
16/001	16/008	Dİ	53/3	1449
16/001	16/001	SPİ	54/2	1183
16/001	20/005	SPMD	57/3	1661
16/002	16/198	İİD	54/1	57
16/002	17/004	SPMD	54/2	1081
16/003	16/124	İİD	53/2	927
16/003	16/015	Dİ	53/3	1467
16/003	19/018	SPMD	56/2	1277
16/004	16/011	Dİ	53/3	1461
16/004	18/062	SPMD	55/4	2619
16/005	17/005	SPMD	54/2	1085
16/005	16/152	İİD	53/2	1049
16/006	16/007	İİD	53/1	539
16/006	18/063	SPMD	55/4	2623
16/007	17/171	İİD	55/1	399
16/007	20/007	SPMD	57/3	1677
16/008	19/019	SPMD	56/2	1281
16/009	16/125	İİD	53/2	935
16/009	17/002	Dİ	54/2	959
16/009	18/064	SPMD	55/4	2629
16/010	16/036	İİD	53/2	789
16/010	17/003	Dİ	54/2	963
16/010	20/008	SPMD	57/3	1685
16/011	16/132	İİD	53/2	967
16/011	19/020	SPMD	57/3	1565
16/011	17/004	Dİ	54/2	971
16/012	17/001	Dİ	54/2	951
16/012	19/021	SPMD	56/2	1285
16/013	16/127	İİD	53/2	943
16/013	18/065	SPMD	55/4	2633
16/014	17/170	İİD	55/1	379
16/014	17/006	SPMD	54/2	1089
16/015	16/014	İİD	53/2	649
16/015	17/007	SPMD	54/2	1093
16/016	16/037	İİD	53/2	799
16/016	18/066	SPMD	55/4	2637
16/017	19/022	SPMD	57/3	1573
16/018	18/067	SPMD	55/4	2641
16/019	16/017	İİD	53/2	657
16/019	17/008	SPMD	54/2	1097
16/020	17/145	İİD	55/1	89
16/020	18/092	SPMD	55/4	2777
16/021	16/199	İİD	54/1	75
16/021	18/068	SPMD	55/4	2645
16/022	16/177	İİD	53/3	1377
16/022	17/009	SPMD	54/2	1101
16/023	17/010	SPMD	54/2	1105
16/024	20/010	SPMD	57/3	1697
16/025	16/186	İİD	54/1	1
16/025	17/011	SPMD	54/2	1109
16/026	18/093	SPMD	55/4	2783
16/027	16/162	İİD	53/3	1241
16/027	19/025	SPMD	56/2	1311
16/028	16/025	İİD	53/2	691
16/028	19/026	SPMD	56/2	1317
16/029	16/134	İİD	53/2	1007
16/029	19/027	SPMD	56/2	1323
16/030	19/028	SPMD	56/2	1329
16/031	18/084	SPMD	55/4	2731
16/032	17/168	İİD	55/1	337
16/032	18/094	SPMD	55/4	2787
16/033	20/011	SPMD	57/3	1701
16/034	18/069	SPMD	55/4	2651
16/034	16/030	İİD	53/2	747
16/035	16/031	İİD	53/2	763
16/035	20/034	SPMD	57/3	1827
16/036	16/187	İİD	54/1	11
16/036	18/077	SPMD	55/4	2687
16/037	16/135	İİD	53/2	1021
16/037	18/053	SPMD	55/4	2571

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
16/038	20/002	SPMD	57/3	1645
16/039	18/095	SPMD	55/4	2791
16/040	18/096	SPMD	55/4	2795
16/041	18/070	SPMD	55/4	2655
16/042	18/097	SPMD	55/4	2799
16/043	17/146	İİD	54/2	833
16/043	20/013	SPMD	57/3	1711
16/044	16/153	İİD	53/2	1059
16/044	18/098	SPMD	55/4	2803
16/045	18/071	SPMD	55/4	2661
16/046	16/178	İİD	53/3	1387
16/046	18/099	SPMD	55/4	2807
16/047	18/010	İİD	55/2	751
16/047	18/072	SPMD	55/4	2665
16/048	18/100	SPMD	55/4	2813
16/049	16/200	İİD	54/1	97
16/049	20/004	SPMD	57/3	1655
16/050	18/101	SPMD	55/4	2819
16/051	16/179	İİD	53/3	1399
16/051	18/049	SPMD	55/4	2551
16/052	18/102	SPMD	55/4	2823
16/053	18/103	SPMD	55/4	2827
16/054	16/117	İİD	53/2	915
16/054	17/012	SPMD	54/2	1113
16/055	19/029	SPMD	56/2	1335
16/056	20/015	SPMD	57/3	1723
16/057	19/030	SPMD	56/2	1341
16/058	19/031	SPMD	56/2	1345
16/059	18/104	SPMD	55/4	2831
16/060	19/032	SPMD	56/2	1355
16/061	20/035	SPMD	57/3	1833
16/062	18/105	SPMD	55/4	2837
16/063	18/073	SPMD	55/4	2669
16/064	18/106	SPMD	55/4	2841
16/065	19/033	SPMD	57/3	1581
16/066	20/036	SPMD	57/3	1839
16/067	18/107	SPMD	55/4	2845
16/068	19/034	SPMD	57/3	1589
16/069	17/013	SPMD	54/2	1117
16/070	20/016	SPMD	57/3	1733
16/071	18/074	SPMD	55/4	2673
16/072	19/035	SPMD	57/3	1595
16/073	19/036	SPMD	57/3	1599
16/074	19/037	SPMD	56/2	1361
16/075	18/108	SPMD	55/4	2849
16/076	18/109	SPMD	55/4	2857
16/077	19/038	SPMD	56/2	1371
16/078	18/110	SPMD	55/4	2861
16/079	19/039	SPMD	56/2	1379
16/080	17/014	SPMD	54/2	1121
16/081	17/015	SPMD	54/2	1125
16/082	19/040	SPMD	57/3	1605
16/083	17/016	SPMD	54/2	1129
16/084	17/017	SPMD	54/2	1133
16/085	17/018	SPMD	54/2	1137
16/124	16/155	İİD	53/2	1071
16/125	17/143	İİD	55/1	1
16/128	16/154	İİD	53/2	1065
16/130	16/197	İİD	54/1	43
16/132	17/154	İİD	54/2	891
16/133	17/155	İİD	55/1	139
16/136	17/009	İİD	54/1	125
16/139	16/188	İİD	54/1	29
16/140	17/092	İİD	54/1	261
16/141	18/027	İİD	55/2	991
16/143	17/023	İİD	54/1	147
16/144	20/075	İİD	58/1	335
16/148	16/189	İİD	54/1	37
16/150	17/179	İİD	55/1	485
16/154	17/106	İİD	54/1	449
16/159	18/108	İİD	56/1	65
16/162	17/156	İİD	54/2	913

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
16/164	17/075	İİD	54/1	187
16/165	17/076	İİD	54/1	201
16/166	16/159	İİD	53/2	1093
16/167	16/160	İİD	53/2	1121
16/168	17/082	İİD	54/1	219
16/171	16/164	İİD	53/3	1253
16/172	16/165	İİD	53/3	1269
16/179	17/176	İİD	55/1	447
16/180	18/004	İİD	55/1	605
16/181	18/111	İİD	56/1	135
16/182	17/111	İİD	54/1	487
16/191	17/131	İİD	54/2	677
16/192	17/160	İİD	55/1	223
16/195	17/158	İİD	55/1	189
16/196	18/034	İİD	55/2	1087
16/198	17/144	İİD	54/2	827
16/205	19/063	İİD	56/2	743
17/001	17/005	Dİ	54/2	975
17/001	17/019	SPMD	54/2	1141
17/002	18/006	Dİ	55/4	2267
17/002	20/020	SPMD	57/3	1755
17/003	20/004	Dİ	57/3	1523
17/003	18/024	SPMD	55/4	2417
17/004	17/009	Dİ	55/4	2253
17/004	20/037	SPMD	57/3	1845
17/005	18/007	Dİ	55/4	2275
17/005	18/025	SPMD	55/4	2423
17/006	18/008	Dİ	55/4	2279
17/006	21/001	SPMD	58/2	1841
17/007	21/019	SPMD	58/3	1969
17/008	20/021	SPMD	57/3	1761
17/009	21/058	SPMD	58/3	2149
17/010	21/021	SPMD	58/3	1981
17/011	20/027	SPMD	57/3	1787
17/012	21/002	SPMD	58/2	1845
17/013	17/021	İİD	54/1	133
17/013	20/028	SPMD	57/3	1791
17/014	17/083	İİD	54/1	225
17/014	18/026	SPMD	55/4	2425
17/015	21/023	SPMD	58/3	1991
17/016	19/064	İİD	56/2	795
17/016	20/038	SPMD	57/3	1851
17/017	21/059	İİD	59/1	97
17/017	18/027	SPMD	55/4	2429
17/018	19/066	İİD	56/2	931
17/018	21/003	SPMD	58/2	1849
17/019	18/011	İİD	55/2	871
17/019	20/017	SPMD	57/3	1739
17/020	18/075	İİD	55/3	1895
17/020	20/039	SPMD	57/3	1855
17/021	20/077	İİD	58/1	537
17/021	18/028	SPMD	55/4	2735
17/022	19/023	SPMD	56/2	1295
17/023	17/093	İİD	54/1	269
17/023	21/024	SPMD	58/3	1995
17/024	17/112	İİD	54/1	493
17/024	21/004	SPMD	58/2	1853
17/025	21/075	SPMD	58/3	2235
17/026	17/116	İİD	54/1	517
17/026	20/018	SPMD	57/3	1743
17/027	17/117	İİD	54/1	525
17/027	20/040	SPMD	57/3	1859
17/028	17/107	İİD	54/1	465
17/028	20/022	SPMD	57/3	1765
17/029	20/044	SPMD	57/3	1875
17/030	20/009	SPMD	57/3	1693
17/031	21/025	SPMD	58/3	1999
17/032	18/081	İİD	55/3	2019
17/032	20/023	SPMD	57/3	1769
17/033	19/020	İİD	56/1	413
17/034	20/045	SPMD	57/3	1879
17/035	21/026	SPMD	58/3	2003

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
17/036	17/147	İİD	54/2	841
17/036	18/029	SPMD	55/4	2441
17/037	17/022	İİD	54/1	137
17/037	21/029	SPMD	58/3	2015
17/038	21/005	SPMD	58/2	1857
17/039	20/029	SPMD	57/3	1795
17/040	21/007	SPMD	58/2	1869
17/041	20/024	SPMD	57/3	1773
17/042	20/012	SPMD	57/3	1707
17/043	20/046	SPMD	57/3	1883
17/044	17/118	İİD	54/1	545
17/044	21/031	SPMD	58/3	2023
17/045	21/033	SPMD	58/3	2033
17/047	17/084	İİD	54/1	239
17/047	20/025	SPMD	57/3	1779
17/048	17/129	İİD	54/2	637
17/048	20/041	SPMD	57/3	1863
17/049	17/113	İİD	54/1	509
17/049	21/036	SPMD	58/3	2047
17/050	21/008	SPMD	58/2	1873
17/051	17/163	İİD	54/2	935
17/051	21/009	SPMD	58/2	1897
17/052	17/032	İİD	54/1	159
17/052	21/011	SPMD	58/2	1891
17/053	21/037	SPMD	58/3	2051
17/054	20/030	SPMD	57/3	1799
17/055	21/013	SPMD	58/2	1899
17/056	18/030	SPMD	55/4	2447
17/057	21/039	SPMD	58/3	2059
17/058	20/047	SPMD	57/3	1887
17/059	21/014	SPMD	58/3	1945
17/060	21/179	SPMD	58/3	2703
17/061	18/012	İİD	55/2	895
17/061	20/048	SPMD	57/3	1893
17/062	21/016	SPMD	58/3	1953
17/063	21/040	SPMD	58/3	2065
17/064	21/042	SPMD	58/3	2073
17/065	21/044	SPMD	58/3	2081
17/066	21/061	SPMD	58/3	2161
17/067	21/045	SPMD	58/3	2087
17/068	21/046	SPMD	58/3	2093
17/069	20/049	SPMD	57/3	1899
17/070	21/047	SPMD	58/3	2097
17/071	21/062	SPMD	58/3	2167
17/072	20/014	SPMD	57/3	1717
17/073	21/065	SPMD	58/3	2185
17/074	21/055	SPMD	58/3	2133
17/075	18/031	SPMD	55/4	2453
17/076	18/032	SPMD	55/4	2457
17/077	21/066	SPMD	58/3	2191
17/078	20/031	SPMD	57/3	1803
17/079	21/049	SPMD	58/3	2105
17/080	20/032	SPMD	57/3	1809
17/081	20/006	SPMD	57/3	1669
17/082	18/033	SPMD	55/4	2461
17/083	18/034	SPMD	55/4	2465
17/084	21/180	SPMD	58/3	2709
17/085	17/064	İİD	54/1	169
17/085	21/072	SPMD	58/3	2217
17/086	18/035	SPMD	55/4	2469
17/087	19/001	SPMD	56/2	1209
17/089	18/005	İİD	55/1	639
17/095	17/119	İİD	54/1	551
17/097	17/148	İİD	54/2	851
17/103	17/108	İİD	54/1	471
17/104	17/089	İİD	54/1	251
17/106	17/132	İİD	54/2	711
17/109	18/039	İİD	55/2	1099
17/110	17/133	İİD	54/2	717
17/113	17/157	İİD	54/2	921
17/117	18/028	İİD	55/2	1037
17/118	17/120	İİD	54/1	563

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
17/120	18/033	İİD	55/2	1077
17/121	17/121	İİD	54/1	577
17/122	17/122	İİD	54/1	585
17/124	18/009	İİD	55/2	743
17/129	18/006	İİD	55/1	655
17/130	17/165	İİD	55/1	279
17/132	17/149	İİD	54/2	877
17/134	17/169	İİD	55/1	361
17/135	19/035	İİD	56/1	533
17/136	18/007	İİD	55/1	675
17/137	17/161	İİD	54/2	927
17/140	17/177	İİD	55/1	465
17/141	17/123	İİD	54/1	595
17/142	17/150	İİD	55/1	101
17/143	18/040	İİD	55/2	1109
17/144	18/076	İİD	55/3	1917
17/150	17/162	İİD	55/1	243
17/151	17/138	İİD	54/2	731
17/152	17/139	İİD	54/2	745
17/154	19/018	İİD	56/1	393
17/156	19/037	İİD	56/1	579
17/158	18/089	İİD	55/3	2139
17/159	18/041	İİD	55/2	1121
17/160	17/178	İİD	55/1	473
17/162	18/100	İİD	56/1	11
17/163	18/090	İİD	55/3	2151
17/166	18/008	İİD	55/1	691
17/167	17/172	İİD	55/1	415
17/169	18/042	İİD	55/2	1129
17/170	18/077	İİD	55/3	1947
17/172	18/032	İİD	55/2	1063
17/175	17/175	İİD	55/1	437
17/178	18/082	İİD	55/3	2043
17/179	18/106	İİD	55/3	2195
17/180	18/109	İİD	56/1	99
18/001	18/083	İİD	56/1	1
18/001	18/009	Dİ	55/4	2285
18/001	21/076	SPMD	58/3	2239
18/002	18/043	İİD	55/2	1141
18/002	18/001	Dİ	55/4	2261
18/002	21/050	SPMD	58/3	2111
18/003	21/077	SPMD	58/3	2243
18/004	21/059	SPMD	58/3	2153
18/005	21/078	SPMD	58/3	2247
18/006	21/123	SPMD	58/3	2457
18/007	18/080	İİD	55/3	1989
18/007	20/005	Dİ	57/3	1531
18/008	18/085	İİD	55/3	2101
18/008	20/006	Dİ	57/3	1539
18/008	19/002	SPMD	56/2	1213
18/009	18/084	İİD	55/3	2085
18/009	21/079	SPMD	58/3	2251
18/010	21/020	SPMD	58/3	1975
18/011	18/086	İİD	55/3	2123
18/011	20/007	Dİ	57/3	1547
18/011	21/080	SPMD	58/3	2255
18/012	21/081	SPMD	58/3	2259
18/013	18/013	Dİ	56/2	1173
18/013	21/082	SPMD	58/3	2265
18/014	18/112	İİD	56/1	227
18/014	21/124	SPMD	58/3	2461
18/015	18/078	İİD	55/3	1957
18/015	21/030	SPMD	58/3	2019
18/016	21/083	SPMD	58/3	2269
18/017	21/051	SPMD	58/3	2115
18/018	19/024	SPMD	56/2	1303
18/019	21/052	SPMD	58/3	2119
18/020	19/003	SPMD	56/2	1217
18/021	21/068	SPMD	58/3	2201
18/022	21/069	SPMD	58/3	2205
18/023	21/084	SPMD	58/3	2273
18/024	19/004	SPMD	56/2	1221

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
18/025	21/053	SPMD	58/3	2125
18/026	20/042	SPMD	57/3	1867
18/027	20/049	İİD	58/1	1
18/027	21/085	SPMD	58/3	2277
18/028	18/093	İİD	55/3	2163
18/028	21/086	SPMD	58/3	2283
18/029	19/005	SPMD	56/2	1225
18/030	18/094	İİD	55/3	2175
18/030	21/015	SPMD	58/3	1949
18/031	20/038	İİD	57/2	769
18/031	21/087	SPMD	58/3	2287
18/032	21/027	SPMD	58/3	2007
18/033	18/113	İİD	56/1	241
18/033	21/070	SPMD	58/3	2209
18/034	18/061	İİD	55/3	1597
18/034	22/001	SPMD	59/3	2017
18/035	18/062	İİD	55/3	1653
18/035	21/054	SPMD	58/3	2129
18/036	18/063	İİD	55/3	1665
18/036	21/125	SPMD	58/3	2465
18/037	18/064	İİD	55/3	1701
18/037	21/089	SPMD	58/3	2297
18/038	18/065	İİD	55/3	1727
18/038	21/034	SPMD	58/3	2039
18/039	18/066	İİD	55/3	1769
18/039	21/022	SPMD	58/3	1987
18/040	18/067	İİD	55/3	1803
18/040	21/090	SPMD	58/3	2301
18/041	18/068	İİD	55/3	1817
18/041	21/071	SPMD	58/3	2213
18/042	18/048	İİD	55/2	1197
18/042	21/091	SPMD	58/3	2305
18/043	18/049	İİD	55/2	1217
18/043	21/032	SPMD	58/3	2029
18/044	18/050	İİD	55/2	1247
18/044	21/038	SPMD	58/3	2055
18/045	18/051	İİD	55/2	1351
18/045	20/050	SPMD	57/3	1905
18/046	18/052	İİD	55/2	1439
18/046	21/048	SPMD	58/3	2101
18/047	18/053	İİD	55/2	1449
18/047	21/092	SPMD	58/3	2311
18/048	18/054	İİD	55/3	1487
18/048	21/127	SPMD	58/3	2473
18/049	18/055	İİD	55/3	1507
18/049	21/093	SPMD	58/3	2315
18/050	18/069	İİD	55/3	1835
18/050	21/115	SPMD	58/3	2417
18/051	18/070	İİD	55/3	1849
18/051	21/010	SPMD	58/2	1885
18/052	18/071	İİD	55/3	1861
18/052	21/094	SPMD	58/3	2319
18/053	18/072	İİD	55/3	1873
18/053	21/181	SPMD	58/3	2715
18/054	18/073	İİD	55/3	1883
18/054	21/117	SPMD	58/3	2429
18/055	18/056	İİD	55/3	1521
18/055	20/019	SPMD	57/3	1749
18/056	18/057	İİD	55/3	1533
18/056	20/026	SPMD	57/3	1783
18/057	18/058	İİD	55/3	1545
18/057	21/073	SPMD	58/3	2223
18/058	18/059	İİD	55/3	1565
18/058	21/056	SPMD	58/3	2139
18/059	18/060	İİD	55/3	1577
18/059	21/095	SPMD	58/3	2323
18/060	21/074	SPMD	58/3	2229
18/061	18/107	İİD	55/4	2237
18/061	21/012	SPMD	58/2	1895
18/062	18/117	İİD	56/1	261
18/062	21/096	SPMD	58/3	2329
18/063	21/043	SPMD	58/3	2077

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
18/064	21/057	SPMD	58/3	2143
18/065	21/067	SPMD	58/3	2197
18/066	21/041	SPMD	58/3	2069
18/067	18/110	İİD	56/1	125
18/068	18/087	İİD	55/3	2131
18/068	21/097	SPMD	58/3	2333
18/069	18/047	İİD	55/2	1147
18/069	21/118	SPMD	58/3	2435
18/070	19/054	İİD	56/1	671
18/070	19/006	SPMD	56/2	1229
18/071	18/118	İİD	56/1	273
18/071	19/007	SPMD	56/2	1233
18/072	19/008	SPMD	56/2	1237
18/073	19/065	İİD	56/2	837
18/073	19/009	SPMD	56/2	1241
18/074	19/092	İİD	57/1	137
18/074	19/010	SPMD	56/2	1245
18/075	21/061	İİD	59/1	133
18/075	21/098	SPMD	58/3	2337
18/076	21/063	SPMD	58/3	2173
18/077	21/017	SPMD	58/3	1957
18/078	19/011	SPMD	56/2	1249
18/079	21/099	SPMD	58/3	2343
18/080	21/006	SPMD	58/2	1863
18/081	21/045	İİD	59/1	1
18/088	20/024	İİD	57/1	479
18/089	19/084	İİD	57/1	9
18/090	19/085	İİD	57/1	39
18/091	20/010	İİD	57/1	359
18/092	19/067	İİD	56/2	971
18/093	21/069	İİD	52/2	1665
18/099	21/014	İİD	58/2	959
18/100	18/079	İİD	55/3	1971
18/101	19/003	İİD	56/1	299
18/103	19/004	İİD	56/1	311
18/104	20/039	İİD	57/2	783
18/105	19/071	İİD	56/2	997
18/106	19/080	İİD	56/2	1137
18/107	18/114	İİD	56/1	255
18/108	19/005	İİD	56/1	321
18/110	18/099	İİD	55/3	2187
18/111	20/047	İİD	57/2	1093
18/112	21/024	İİD	58/2	1147
18/113	20/048	İİD	57/2	1123
18/115	20/081	İİD	58/1	653
18/119	20/025	İİD	57/1	491
18/121	21/084	İİD	59/1	291
18/122	20/014	İİD	57/1	461
18/124	2020/56	İİD	57/3	1443
18/125	20/004	İİD	57/1	285
18/126	20/032	İİD	57/2	695
18/127	21/018	İİD	58/2	1087
18/133	21/070	İİD	58/2	1713
18/134	21/013	İİD	58/1	861
18/135	21/071	İİD	58/2	1739
18/136	19/021	İİD	56/1	461
18/138	19/094	İİD	57/1	185
18/139	20/012	İİD	57/1	437
18/142	19/038	İİD	56/1	629
18/143	19/039	İİD	56/1	645
18/144	19/072	İİD	56/2	1041
18/150	19/079	İİD	56/2	1129
18/151	19/036	İİD	56/1	559
18/152	20/011	İİD	57/1	417
18/153	18/119	İİD	56/1	291
18/154	19/011	İİD	56/1	335
18/155	20/027	İİD	57/1	559
18/156	19/022	İİD	56/1	471
18/159	19/093	İİD	57/1	173
18/161	19/013	İİD	56/1	351
18/162	20/066	İİD	58/1	199
18/163	20/013	İİD	57/1	451

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
19/001	19/014	İİD	56/1	359
19/001	19/002	Dİ	56/2	1177
19/001	21/028	SPMD	58/3	2011
19/002	20/028	İİD	57/1	567
19/002	19/003	Dİ	56/2	1181
19/002	21/120	SPMD	58/3	2445
19/003	19/012	İİD	56/1	345
19/003	19/004	Dİ	56/2	1185
19/003	21/121	SPMD	58/3	2449
19/004	21/078	İİD	59/1	207
19/004	19/005	Dİ	56/2	1189
19/004	21/122	SPMD	58/3	2453
19/005	19/024	İİD	56/1	487
19/005	19/006	Dİ	56/2	1193
19/005	19/041	SPMD	57/3	1615
19/006	19/025	İİD	56/1	501
19/006	19/007	Dİ	56/2	1197
19/007	20/057	İİD	57/3	1463
19/007	19/008	Dİ	56/2	1201
19/007	21/060	SPMD	58/3	2157
19/008	19/026	İİD	56/1	515
19/008	21/129	SPMD	58/3	2483
19/009	19/027	İİD	56/1	523
19/009	21/002	Dİ	58/2	1815
19/009	21/130	SPMD	58/3	2487
19/010	21/004	Dİ	58/2	1827
19/010	21/100	SPMD	58/3	2349
19/011	19/086	İİD	57/1	75
19/011	21/003	Dİ	58/2	1819
19/011	21/101	SPMD	58/3	2353
19/012	19/009	Dİ	56/2	1205
19/012	21/102	SPMD	58/3	2357
19/013	21/031	İİD	58/2	1243
19/013	21/103	SPMD	58/3	2361
19/014	19/016	İİD	56/1	385
19/014	21/132	SPMD	58/3	2495
19/015	21/133	SPMD	58/3	2499
19/016	19/015	İİD	56/1	373
19/016	21/134	SPMD	58/3	2503
19/017	21/135	SPMD	58/3	2509
19/018	21/136	SPMD	58/3	2515
19/019	21/104	SPMD	58/3	2365
19/020	19/095	İİD	57/1	193
19/020	21/105	SPMD	58/3	2369
19/021	20/051	İİD	57/3	1281
19/021	22/002	SPMD	59/3	2021
19/022	22/106	İİD	59/3	1759
19/022	22/003	SPMD	59/3	2025
19/023	20/050	İİD	58/1	125
19/023	19/042	SPMD	57/3	1619
19/024	19/055	İİD	56/1	681
19/024	21/182	SPMD	58/3	2723
19/025	21/183	SPMD	58/3	2729
19/026	21/137	SPMD	58/3	2519
19/027	19/056	İİD	56/2	727
19/027	21/138	SPMD	58/3	2523
19/028	19/057	İİD	56/2	737
19/028	21/140	SPMD	58/3	2531
19/029	21/141	SPMD	58/3	2537
19/030	21/143	SPMD	58/3	2547
19/031	20/005	İİD	57/1	305
19/031	21/144	SPMD	58/3	2551
19/032	21/054	İİD	58/2	1443
19/032	21/145	SPMD	58/3	2555
19/033	19/043	SPMD	57/3	1623
19/034	19/097	İİD	57/1	225
19/034	21/128	SPMD	58/3	2479
19/035	19/053	İİD	56/1	657
19/035	21/106	SPMD	58/3	2375
19/036	21/015	İİD	58/2	1021
19/036	21/146	SPMD	58/3	2559
19/037	19/087	İİD	57/1	89

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
19/037	21/147	SPMD	58/3	2563
19/038	21/149	SPMD	58/3	2571
19/039	19/044	SPMD	57/3	1627
19/040	20/040	İİD	57/2	927
19/040	21/107	SPMD	58/3	2381
19/041	21/150	SPMD	58/3	2575
19/042	19/073	İİD	56/2	1061
19/043	21/151	SPMD	58/3	2579
19/044	21/108	SPMD	58/3	2387
19/045	21/152	SPMD	58/3	2583
19/046	20/055	İİD	57/3	1431
19/046	20/043	SPMD	57/3	1871
19/047	21/016	İİD	58/2	1045
19/047	21/153	SPMD	58/3	2589
19/048	19/074	İİD	56/2	1083
19/050	19/096	İİD	57/1	207
19/051	21/154	SPMD	58/3	2593
19/052	21/109	SPMD	58/3	2393
19/053	19/075	İİD	56/2	1107
19/053	21/110	SPMD	58/3	2397
19/054	21/155	SPMD	58/3	2597
19/055	20/044	İİD	57/2	1045
19/055	21/111	SPMD	58/3	2401
19/057	21/116	SPMD	58/3	2423
19/058	22/004	SPMD	59/3	2029
19/059	20/061	İİD	57/3	1489
19/059	21/157	SPMD	58/3	2605
19/060	21/158	SPMD	58/3	2609
19/061	21/126	SPMD	58/3	2469
19/062	19/098	İİD	57/1	237
19/062	21/035	SPMD	58/3	2043
19/063	21/159	SPMD	58/3	2613
19/064	21/160	SPMD	58/3	2617
19/065	21/161	SPMD	58/3	2621
19/066	21/162	SPMD	58/3	2625
19/067	21/163	SPMD	58/3	2631
19/068	21/184	SPMD	58/3	2735
19/069	20/045	İİD	57/2	1063
19/069	19/045	SPMD	57/3	1631
19/070	19/081	İİD	56/2	1151
19/070	21/064	SPMD	58/3	2179
19/071	20/082	İİD	58/1	711
19/071	19/046	SPMD	57/3	1637
19/072	21/088	SPMD	58/3	2291
19/073	21/164	SPMD	58/3	2637
19/074	20/029	İİD	57/1	597
19/074	21/166	SPMD	58/3	2645
19/075	21/018	SPMD	58/3	1963
19/076	20/001	SPMD	57/3	1641
19/077	21/002	İİD	58/1	769
19/078	20/006	İİD	57/1	331
19/079	19/076	İİD	56/2	1119
19/080	22/031	İİD	59/2	959
19/085	19/088	İİD	57/1	101
19/089	21/010	İİD	58/1	821
19/094	22/032	İİD	59/2	987
19/095	19/089	İİD	57/1	115
19/096	22/017	İİD	59/2	785
19/099	19/083	İİD	57/1	1
19/100	20/062	İİD	58/1	171
19/101	20/026	İİD	57/1	545
19/102	19/099	İİD	57/1	247
19/104	21/003	İİD	58/1	789
19/105	20/030	İİD	57/2	643
19/106	19/100	İİD	57/1	261
19/108	19/101	İİD	57/1	273
19/110	21/085	İİD	59/1	361
19/112	20/035	İİD	57/2	739
19/114	21/036	İİD	58/2	1343
19/115	20/031	İİD	57/2	677
19/116	22/034	İİD	59/2	1071
20/001	20/063	İİD	57/3	1503

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
20/001	22/013	SPMD	59/3	2077
20/002	22/005	SPMD	59/3	2035
20/003	20/003	Dİ	57/3	1521
20/003	22/006	SPMD	59/3	2039
20/004	21/005	Dİ	58/2	1835
20/004	22/007	SPMD	59/3	2045
20/005	22/115	İİD	59/3	1899
20/005	21/001	Dİ	58/2	1811
20/005	22/008	SPMD	59/3	2051
20/006	21/131	SPMD	58/3	2491
20/008	21/025	İİD	58/2	1187
20/008	22/014	SPMD	59/3	2081
20/009	21/037	İİD	58/2	1365
20/010	20/067	İİD	58/1	235
20/010	21/168	SPMD	58/3	2655
20/012	20/046	İİD	57/2	1073
20/013	20/068	İİD	58/1	251
20/013	22/015	SPMD	59/3	2085
20/014	20/058	İİD	57/3	1481
20/015	20/078	İİD	58/1	631
20/015	21/112	SPMD	58/3	2405
20/016	20/033	İİD	57/2	711
20/016	22/009	SPMD	59/3	2057
20/017	22/005	İİD	59/1	673
20/018	21/038	İİD	58/2	1405
20/018	22/016	SPMD	59/3	2089
20/019	22/017	SPMD	59/3	2093
20/020	21/139	SPMD	58/3	2527
20/021	20/053	İİD	57/3	1323
20/022	20/034	İİD	57/2	725
20/023	21/156	SPMD	58/3	2601
20/024	21/039	İİD	58/2	1419
20/024	22/018	SPMD	59/3	2097
20/025	21/169	SPMD	58/3	2661
20/026	22/010	SPMD	59/3	2063
20/027	20/052	İİD	57/3	1315
20/028	22/019	SPMD	59/3	2101
20/029	21/170	SPMD	58/3	2665
20/030	21/171	SPMD	58/3	2669
20/031	21/165	SPMD	58/3	2641
20/032	22/018	İİD	59/2	841
20/032	22/020	SPMD	59/3	2107
20/033	21/172	SPMD	58/3	2673
20/035	21/026	İİD	58/2	1215
20/036	21/113	SPMD	58/3	2409
20/041	21/091	İİD	59/1	441
20/041	21/173	SPMD	58/3	2677
20/042	22/021	SPMD	59/3	2111
20/043	22/116	İİD	59/3	1913
20/044	20/041	İİD	57/2	963
20/045	22/022	SPMD	59/3	2117
20/046	21/174	SPMD	58/3	2681
20/047	21/175	SPMD	58/3	2685
20/049	20/036	İİD	57/2	757
20/049	22/023	SPMD	59/3	2121
20/050	20/037	İİD	57/2	763
20/051	20/073	İİD	58/1	295
20/051	21/142	SPMD	58/3	2543
20/052	21/148	SPMD	58/3	2567
20/053	21/055	İİD	58/2	1529
20/053	21/185	SPMD	58/3	2741
20/054	22/011	SPMD	59/3	2069
20/055	21/176	SPMD	58/3	2689
20/056	22/012	SPMD	59/3	2073
20/057	20/083	İİD	58/1	737
20/057	21/177	SPMD	58/3	2695
20/058	21/019	İİD	58/2	1123
20/060	20/054	İİD	57/3	1343
20/060	21/119	SPMD	58/3	2441
20/061	20/074	İİD	58/1	303
20/062	20/069	İİD	58/1	271
20/064	20/070	İİD	58/1	283

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
20/064	22/024	SPMD	59/3	2125
20/066	22/025	SPMD	59/3	2129
20/067	22/026	SPMD	59/3	2133
20/068	21/178	SPMD	58/3	2699
20/070	21/114	SPMD	58/3	2413
20/071	21/033	İİD	58/2	1313
20/073	21/167	SPMD	58/3	2651
20/074	21/094	İİD	59/1	477
20/077	21/093	İİD	59/1	463
20/080	21/034	İİD	58/2	1323
20/081	21/004	İİD	58/1	797
20/082	21/020	İİD	58/2	1133
20/087	22/044	İİD	59/2	1119
20/091	21/073	İİD	58/2	1757
20/093	21/072	İİD	58/2	1749
20/094	22/061	İİD	59/2	1267
20/095	22/003	İİD	59/1	645
20/097	22/062	İİD	59/2	1277
20/098	22/087	İİD	59/3	1557
20/101	21/095	İİD	59/1	493
20/102	21/001	İİD	58/1	749
21/001	21/032	İİD	58/2	1295
21/002	22/020	İİD	59/2	921
21/003	22/027	SPMD	59/3	2137
21/004	21/086	İİD	58/2	1803
21/008	21/040	İİD	58/2	1437
21/009	22/004	İİD	59/1	659
21/016	21/062	İİD	58/2	1627
21/017	21/103	İİD	59/1	567
21/018	22/097	İİD	59/3	1671
21/018	22/028	SPMD	59/3	2141
21/019	22/046	İİD	59/2	1149
21/020	22/084	İİD	59/3	1513
21/022	22/006	İİD	59/1	683
21/024	21/079	İİD	58/2	1791
21/026	22/019	İİD	59/2	887
21/026	22/029	SPMD	59/3	2145
21/030	21/082	İİD	59/1	255
21/033	21/023	İİD	58/2	1141
21/034	22/021	İİD	59/2	927
21/037	21/063	İİD	58/2	1637
21/038	22/030	SPMD	59/3	2149
21/042	22/045	İİD	59/2	1141
21/043	21/074	İİD	58/2	1773
21/044	22/031	SPMD	59/3	2153
21/046	22/047	İİD	59/2	1171
21/048	22/007	İİD	59/1	697
21/049	21/096	İİD	59/1	503
20/050	21/089	İİD	59/1	419
21/051	21/080	İİD	58/2	1797
21/052	21/097	İİD	59/1	515
21/057	22/049	İİD	59/2	1197
21/059	21/090	İİD	59/1	433
21/066	22/052	İİD	59/2	1221
21/070	21/098	İİD	59/1	531
21/071	22/053	İİD	59/2	1231
21/073	22/051	İİD	59/2	1209
21/078	22/032	SPMD	59/3	2157
21/079	21/104	İİD	59/1	601
21/080	21/099	İİD	59/1	541
21/080	22/033	SPMD	59/3	2161
21/084	22/117	İİD	59/3	1937
21/085	22/060	İİD	59/2	1253
21/088	21/105	İİD	59/1	609
21/091	21/106	İİD	59/1	617
21/094	22/035	İİD	59/2	1087
21/096	22/008	İİD	59/2	735
21/097	22/036	İİD	59/2	1099
21/098	22/009	İİD	59/2	745
21/103	21/107	İİD	59/1	639
21/104	21/087	İİD	59/1	393
21/107	22/109	İİD	59/3	1839

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
21/117	22/010	İİD	59/2	763
21/118	22/098	İİD	59/3	1683
21/119	22/048	İİD	59/2	1183
21/121	22/088	İİD	59/3	1569
21/122	21/092	İİD	59/1	451
21/123	22/065	İİD	59/2	1299
21/127	22/085	İİD	59/3	1535
21/128	22/068	İİD	59/2	1327
21/129	22/033	İİD	59/2	1057
21/130	22/110	İİD	59/3	1855
21/132	22/069	İİD	59/2	1341
21/133	22/120	İİD	59/3	1975
22/002	22/001	Dİ	59/3	1997
22/003	22/071	İİD	59/2	1377
22/003	22/002	Dİ	59/3	2009
22/004	22/064	İİD	59/2	1291
22/004	22/003	Dİ	59/3	2013
22/007	22/079	İİD	59/2	1443
22/009	22/080	İİD	59/3	1489
22/010	22/072	İİD	59/2	1387
22/013	22/066	İİD	59/2	1307
22/014	22/070	İİD	59/2	1361
22/015	22/073	İİD	59/2	1401
22/018	22/016	İİD	59/2	773
22/019	22/074	İİD	59/2	1431
22/022	22/092	İİD	59/3	1613
22/027	22/023	İİD	59/2	939
22/033	22/067	İİD	59/2	1317
22/043	22/081	İİD	59/3	1505
22/045	22/089	İİD	59/3	1583
22/048	22/093	İİD	59/3	1627
22/050	22/107	İİD	59/3	1763
22/051	22/094	İİD	59/3	1647
22/052	22/090	İİD	59/3	1589
22/053	22/091	İİD	59/3	1599
22/054	22/099	İİD	59/3	1695
22/056	22/100	İİD	59/3	1707
22/061	22/101	İİD	59/3	1715
22/062	22/095	İİD	59/3	1659
22/065	22/102	İİD	59/3	1737
22/067	22/103	İİD	59/3	1747
22/076	22/112	İİD	59/3	1873
22/082	22/113	İİD	59/3	1879
22/089	22/129	İİD	59/3	1983

www.anayasa.gov.tr

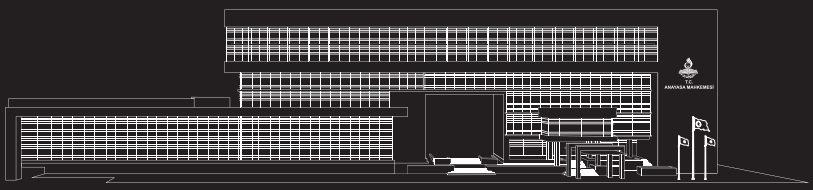

İncek Şehit Savcı Mehmet Selim Kiraz Bulvarı No: 4
06805 Çankaya/Ankara
Telefon: (312) 463 73 00 Faks : (312) 463 74 00
e-posta: bilgi@anayasa.gov.tr